

МОНГОЛ УЛСАД ГЭМТ ХЭРГЭЭС
УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ АЖЛЫГ
ЗОХИЦУУЛАХ ЗӨВЛӨЛ

МОНГОЛ УЛС ДАХЬ ГЭМТ ХЭРГИЙН ЦАГААН НОМ 2023 WHITE PAPER ON CRIME

Улаанбаатар хот
2024

ЗАХИАЛАГЧ

МОНГОЛ УЛСАД ГЭМТ ХЭРГЭЭС
УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ АЖЛЫГ
ЗОХИЦУУЛАХ ЗӨВЛӨЛ

ГҮЙЦЭТГЭГЧ

ХУУЛЬ ЗҮЙН
ҮНДЭСНИЙ ХҮРЭЭЛЭН

ХАМТРАН АЖИЛЛАСАН БАЙГУУЛЛАГА

ШҮҮХИЙН ЕРӨНХИЙ
ЗӨВЛӨЛ

УЛСЫН ЕРӨНХИЙ
ПРОКУРОРЫН ГАЗАР

АВЛИГАТАЙ
ТЭМЦЭХ ГАЗАР

ЦАГДААГИЙН
ЕРӨНХИЙ ГАЗАР

ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР
ГҮЙЦЭТГЭХ ЕРӨНХИЙ ГАЗАР

ШҮҮХ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ
ЕРӨНХИЙ ГАЗАР

ХЯНАН ТОХИОЛДУУЛСАН

Л.Нямгэрэл

Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн Ажлын албаны дарга, хууль зүйн доктор (Ph.D)

СУДАЛГААНЫ БАГ

Судалгааны багийн ахлагч

Х.Эрдэм-Ундрах

Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн Захирал, хууль зүйн доктор (Dr.jur.)

Нарийн бичгийн дарга

Х.Буянбат

ХЗҮХ-ийн Эрдэм шинжилгээний ахлах ажилтан (LL.M)

Судалгааны багийн гишүүд

Б.Одмандах

ГХУСАЗЗАА-ны ГХУСАЗ хэлтсийн дарга (LL.M)

Г.Амаржаргал

ГХУСАЗЗАА-ны ГХУСАЗ хэлтсийн ахлах мэргэжилтэн (LL.M)

Б.Ариунжаргал

ХЗҮХ-ийн Эрүүгийн эрх зүй, криминологийн секторын эрхлэгч (LL.M)

О.Энххүслэн

ХЗҮХ-ийн Эрдэм шинжилгээний ахлах ажилтан (LL.M)

О.Түвшинсанаа

ХЗҮХ-ийн Эрдэм шинжилгээний ажилтан

Х.Санчир

ХЗҮХ-ийн Эрдэм шинжилгээний ажилтан

Э.Энхжаргал

ХЗҮХ-ийн Эрдэм шинжилгээний ажилтан

М.Энхжин

ХЗҮХ-ийн Эрдэм шинжилгээний ажилтан

АГУУЛГА

МОНГОЛ УЛС ДАХЬ КРИМИНОЛОГИЙН МЭДЭЭЛЛИЙН ЧУХАГ САН ХӨМРӨГ	5
ӨМНӨХ ҮГ	7
ГЭМТ ХЭРГИЙН ЦАГААН НОМ 2023-ЫН ТУХАЙ	8
АШИГЛАХ ЗААВАР	10
ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ	12
ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ	14
ГРАФИКИЙН ЖАГСААЛТ	21
БҮДҮҮВЧИЙН ЖАГСААЛТ	25
ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ	26
НЭГ ГЭМТ ХЭРГИЙН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ	
1.1. Гэмт хэргийн тойм статистик	28
1.2. Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг	29
1.3. Прокурорын хяналт	32
1.4. Шүүхийн шийдвэрлэлт	33
1.5. Гэмт хэргийн индекс ба аюулгүй байдлын индекс	34
ХОЁР. ЭРҮҮГИЙН ХЭРЭГ ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТОГТОЛЦОО	
2.1. Цагдаа	40
2.2. Шүүх шинжилгээ	54
2.3. Прокурор	78
2.4. Шүүх	105
2.5. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэл	127
ГУРАВ. ӨСВӨР НАСНЫ ХҮНИЙ ҮЙЛДСЭН ГЭМТ ХЭРЭГ, ТҮҮНД ОНОГДУУЛАХ ХАРИУЦЛАГА	
3.1. Цагдаагийн байгууллагын тоон мэдээ	150
3.2. Прокурорын байгууллагын тоон мэдээ	154
3.3. Шүүхийн тоон мэдээ	155
3.4. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тоон мэдээ	158
ДӨРӨВ. ТОДОРХОЙ ТӨРЛИЙН ГЭМТ ХЭРЭГ	
4.1. Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	160
4.2. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	166
4.3. Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	171
4.4. Хүний халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	175
4.5. Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг	176
4.6. Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	177
4.7. Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	178
4.8. Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	179
4.9. Эдийн засгийн гэмт хэрэг	184
4.10. Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	186
4.11. Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	187
4.12. Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	188
4.13. Авлигын гэмт хэрэг	189
4.14. Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	195
4.15. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	196
4.16. Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг	200
4.17. Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	201
4.18. Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	202
4.19. Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг (эрүүгийн хуулийн 28 дугаар бүлэг)	207

4.20. Тодорхой төрлийн зөрчлийн хэрэг	208
ТАВ. ГЭМТ ХЭРГИЙН ХОХИРОЛ	
5.1. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, хохирол	212
5.2. Прокурорын байгууллагын тоон мэдээ	221
5.3. Авлигатай тэмцэх байгууллагын тоон мэдээ	225
5.4. Шүүхийн тоон мэдээ	226
5.5. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тоон мэдээ	229
ЗУРГАА. ГЭМТ ХЭРГИЙН ЗӨРЧЛӨӨС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ АЖИЛ	
6.1. Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, боловсронгуй болгох чиглэлээр	232
6.2. Тодорхой төрлийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр	233
ДОЛОО. МАНСУУРУУЛАХ ЭМ, СЭТГЭЦЭД НӨЛӨӨТ БОДИСТОЙ ХОЛБООТОЙ ГЭМТ ХЭРЭГ	
7.1. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэргийн тоон мэдээ	244
7.2. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ	253
7.3. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэргийн шүүхийн шийдвэрт хийсэн дүн шинжилгээ	283
НЭГДСЭН ДҮГНЭЛТ	293
ХАВСРАЛТ	299

МОНГОЛ УЛС ДАХЬ КРИМИНОЛОГИЙН МЭДЭЭЛЛИЙН ЧУХАГ САН ХӨМРӨГ

Орчин үеийн нөхцөлд криминологийн иж бүрэн судалгаа хийх нь Монгол Улсад ба хууль сахиулах байгууллагад, төрийн болон нийгмийн удирдлагын нийт тогтолцоонд онцгой ач холбогдолтой юм. Монгол Улсад Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн Ажлын албанаас санаачлан “Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном”-ыг 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 онд нийтийн хүртээл болгож, одоо 2023 оныхыг хэвлэн гаргаж байна. Энэхүү номын тоо баримт нь манай улсад ялангуяа эрүүгийн эрх зүй, эрүүгийн процесс, ял эдлүүлэх эрх зүй, криминологи, хууль сахиулах байгууллага судлал зэрэг хууль зүйн шинжлэх ухааны судлагдахууны судалгааны нэн чухал материал болсоор байгаа билээ.

Монгол Улс дахь криминологийн мэдээллийн даацтай сан хөмрөгийг бүрдүүлэхэд Шүүхийн Ерөнхий Зөвлөл, Улсын Ерөнхий Прокурорын газар, Авлигатай тэмцэх газар, Цагдаагийн ерөнхий газар, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар, Шүүх шинжилгээний ерөнхий газар төдийгүй манай орны эрдэм шинжилгээ-судалгааны голлох бүтэц, эрдэмтэд судлаачид оролцож ирсэн байна.

Монгол Улсын нийт нутаг дэвсгэрийг хамарсан криминологийн ба хууль сахиулах байгууллагын шинжлэх ухааны үндэслэгээтэй, системтэй шинжилгээ нь ялангуяа удирдлагын шинж чанартай арга хэмжээг оновчтой авч хэрэгжүүлэхэд онцгой чухал ач холбогдолтой юм. Орчин цагийн Монголын нийгэмд бүрэлдэн буй болсон эрүүгийн нөхцөл байдал нь нийгэм-эдийн засгийн байдлын салшгүй бүрэлдэхүүн хэсэг бөгөөд энэхүү нөхцөл байдал нь нийгмийн хөгжлийн бүхий л хүрээнд сөрөг нөлөөлөл үзүүлдэг. Энэ учраас гэмт явдлыг иж бүрэн судлах, криминологийн процессыг шинжлэх ба прогнолох нь төрийн удирдлагын нэгдмэл бүтэц ба төсвийн төлөвлөлтийн нэн чухал салаа мөчир болдог юм. Гагцхүү цаг тухайн үеийн ба нарийн нягт боловсруулсан криминологийн судалгаа шинжилгээ нь гэмт явдалтай тэмцэх арга хэмжээний үр ашигтай тогтолцоог бүрдүүлж, улс орны дотоодын аюулгүй байдлыг хангахад тус дөхөм үзүүлдэг. Улсын хэмжээнд 2023 онд гэмт хэргийн золиос болж, нас барсан хүний тоо өмнөх оноос 10.7 хувиар, гэмт хэргийн улмаас учирсан эд хөрөнгийн хохирлын хэмжээ мөн өмнөх оныхоос 29.1 хувиар өссөн нь гэмт явдлаас урьдчилан сэргийлэх ажил үйлсэд бүх нийтийн анхаарал хандуулахын чухлыг харуулж байна.

“Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном” нь хууль сахиулах байгууллагын эдүгээгийн хийгээд ирээдүйн эрэлт хэрэгцээг хангаж, манай улсад бүрэлдсэн криминологийн нөхцөл байдлыг шинжлэх ухааны үүднээс ойлгож мэдэх боломжийг олгож байна. Энэхүү бүтээлийн арга зүй нь зохих шаардлагыг хангажээ. Эл бүтээл нь улс орны нийгмийн нөхцөл байдалд нөлөөлж буй криминологийн нөхцөл байдлын хөгжлийн тоон үзүүлэлт ба чанарын шинж чанар болон гэмт явдлын хөдөлгөөн ба бүтцийг үр нөлөөтэй ашиглахад их хэрэг болно.

“Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном”-д гэмт явдлын төдийгүй гэмт хэргийн улмаас таслан сэргийлэх арга хэмжээ авагдсан хүний тоо, бүртгэгдсэн зөрчил, шүүхээс ногдуулсан ялын төрөл, ял эдлүүлэлтийн байдал, шүүх шинжилгээний байгууллагад хийгдсэн шинжилгээний тоон үзүүлэлтийг оруулснаараа хууль сахиулах байгууллагын үйл ажиллагаа ба ачааллыг үнэлж дүгнэх боломжийг бүрдүүлсэн байна.

Судалгаанд оруулсан мэдээлэл бүртгэгдсэн болон шүүхээс шийдвэрлэсэн албан ёсны статистикийн тоо баримтаас бүрджээ. Энэ ялдамд тэмдэглэхэд тус улс дахь гэмт явдлын тоон үзүүлэлт бодитой эсэх нь нэг талаар Эрүүгийн хуулийн Тусгай ангид тодорхой гэмт хэргийн бүрэлдүүнийг зөв тодорхойлсон, нөгөө талаар гэмт хэргийг зөв зүйлчилсэн эсэхээс шууд шалтгаална. Энэхүү судалгаа нь криминологийн шинжилгээний материалд үндэслэн нийт нийгмийн ба хууль сахиулах байгууллагын арга хэмжээг боловсруулах, батлах, хэрэгжүүлэх түүнчлэн гэмт хэргийг бууруулах, гэмт хэргийн тухай гомдол ба мэдээллийн талаар шийдвэр гаргахдаа хууль дээдлэхэд тус дөхөм үзүүлэх нь эргэлзээгүй.

“Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном”-ыг цаашид төгөлдөржүүлэхэд гэмт хэрэг үйлдэгдсэн тухай гомдол ба мэдээллийн хөдөлгөөн, тэдгээрийг шийдвэрлэсэн практик (тоон үзүүлэлт), рецидив гэмт явдлын хөдөлгөөн, гэмт хэргийн хохирогчийн буруутай ажиллагааны байдал, гэмт хэргийн илрүүлэлт, түүний улс орны криминологийн нөхцөл байдалд үзүүлэх нөлөө, тус улсад түгээмэл гарч буй тодорхой төрлийн гэмт явдлын богино, дундаж болон урт хугацааны прогноз зэргийг тусгах зайлшгүй шаардлагатай.

Энэхүү “Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном”-ыг цаашдаа он дараалан тогтмол хэвлэн гаргаж, олны хүртээл болгосоор байх нь тус улсад гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг шинжлэх ухааны үндэстэй хэрэгжүүлэх, монголчууд эх орондоо сэтгэл тэнүүн, аюулгүй аж төрөх нөхцөлийг бүрдүүлэхэд ихээхэн тус дөхөм болох нь гарцаагүй юм.

АКАДЕМИЧ С.НАРАНГЭРЭЛ

ӨМНӨХ ҮГ

Эрхэм хүндэт та бүхний амар амгаланг айлтган мэндчилье. Энэ бол бидний эрхлэн нийтийн хүртээл болгож буй 8 дахь Гэмт хэргийн цагаан ном юм. Анх 2016 онд Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлөөс санаачлан эрхлэн гаргаж байснаас хойш 7 дугаарыг эрхлэн гаргаж тэдгээрт салбартаа мэргэшсэн олон судлаачид ажиллаж Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан номын хамгийн сайн бүтэц, боловсруулах хамгийн оновчтой хувилбарыг эрэлхийлсээр ирсэн билээ.

Энэ удаа бид 1960 оноос эхлэн Гэмт хэргийн цагаан номыг эрхлэн гаргаж буй Япон Улсын сайн туршлагыг судалж, энэ чиглэлээр Япон Улсын Хууль зүйн яамны харьяа Сургалт, судалгааны хүрээлэн (RTI)-тэй хамтын ажиллагааг амжилттай өргөжүүлсээр буй Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнтэй хамтран шинэчлэн боловсрууллаа. Ийнхүү бүтцийг шинэчлэхдээ ашиглах заавар, үндсэн 6 бүлэг, онцлох бүлэг, дүгнэлт, санал бусад хавсралттайгаар боловсруулав. Энэ нь цагаан номын хүртээмжийг нэмэгдүүлж, бодлого тодорхойлогчид, иргэд, судлаачдад ойлгомжтой бөгөөд тодорхой байхыг зорьсон юм. Мөн номд хамаарах статистикийг 1968 оноос эхлүүлэн гэмт хэргийн өнөөгийн нөхцөл байдлыг өмнөх үетэй харьцуулан авч үзэх боломжийг нэмэгдүүлснээр гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх урт хугацааны бодлого тодорхойлоход нэмэр болно хэмээн найдаж байна.

Гэмт хэргийн цагаан ном нь зөвхөн гэмт хэргийн статистикийг нэгтгэсэн товхимол гэхээсээ илүү гэмт хэргийн нөхцөл байдлыг бодлого тодорхойлогчид, иргэд, олон нийтэд хүргэх найдвартай эх сурвалж юм. Тэр ч утгаараа энэ жилээс эхлэн “Онцлох бүлэг” хэсэгт тодорхой сэдвийг сонгон авч холбогдох судалгаануудыг гүйцэтгэж тайлагнаж байхаар боллоо. Энэ жил бид хар тамхи, мансууруулах бодист холбогдох гэмт хэргийг сонгож тус гэмт хэргийн нөхцөл байдлыг цогц байдлаар харуулахыг зорилоо. Бид цаашид гэмт хэргийн цагаан номын энэхүү бүтцийг улам илүү хөгжүүлэн чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлэхэд анхаарч ажилласаар байх болно.

Бидэнтэй үргэлж хамтран ажилладаг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, Улсын Ерөнхий Прокурорын газар, Авлигатай тэмцэх газар, Цагдаагийн ерөнхий газар, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар, Шүүх шинжилгээний ерөнхий газар, тэдгээрийн алба хаагч, ажилтнуудад талархал илэрхийлэхийн ялдамд ажил, үйлсэд нь бүтээхийн ерөөл дэвшүүлье.

Мөн энэ удаагийн товхимлыг боловсруулсан Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн, судалгааны багийн гишүүдэд гүнээ талархал илэрхийлье.

ГЭМТ ХЭРГЭЭС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ АЖЛЫГ
ЗОХИЦУУЛАХ ЗӨВЛӨЛИЙН АЖЛЫН АЛБАНЫ ДАРГА,
ХУУЛЬ ЗҮЙН ДОКТОР (Ph.D) Л.НЯМГЭРЭЛ

ГЭМТ ХЭРГИЙН ЦАГААН НОМ 2023-ЫН ТУХАЙ

Криминологи болон эрүүгийн эрх зүй нь нэг зоосны хоёр тал бөгөөд эрүүгийн хууль тогтоомжийг шинэчлэхдээ криминологийн судалгаанд үндэслэх шаардлагатай талаар судлаачид санал нэгдэж, үүнийг бодлого тодорхойлогчид хүлээн зөвшөөрч дэмжих болсны шууд үр дүн бол Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном юм. Үндэсний хэмжээний судалгааны байгууллагын хувьд Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн гэмт хэргийн статистикийг нэгтгэн тархаадаг уг номыг эрхлэн гаргахыг чухал үүрэг бөгөөд боломж хэмээн үзэж, шинэчлэгдэн сайжрахад хувь нэмрээ оруулахыг эрмэлзэн ажиллалаа.

Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн Япон Улсын Хууль зүйн яамны харьяа Сургалт, судалгааны хүрээлэн (RTI)-тэй 2021 онд хамтын ажиллагааны санамж бичгийг байгуулснаар Япон Улс анх удаа Монголын эрүүгийн эрх зүй, криминологийн салбарт хамтран ажиллахаар болсон билээ. Хамтын ажиллагааны хүрээнд 1960 оноос эхлэн гэмт хэргийн цагаан номыг эрхлэн гаргаж буй Япон улсын арвин туршлагаас бид хэд хэдэн удаагийн хамтарсан сургалт, судалгааны хүрээнд суралцлаа. Бид энэхүү шинэ мэдлэг, туршлагадаа суурилан “Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном-2023”-ыг шинэчилсэн бүтэц, баяжуулж дэлгэрүүлсэн агуулгаар боловсруулан ийнхүү нийтийн хүртээл болгож байна.

Хэрэглээний ач холбогдолтой байх. Гэмт хэргийн цагаан номыг боловсруулах нэн тэргүүний зорилго бол гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх арга замыг шинжлэх ухааны үндэслэл бүхий тодорхойлох явдал билээ. Иймд цагаан номыг найдвартай, өргөн хүрээний, баялаг мэдээлэл бүхий эх сурвалж байх ёстой хэмээн үзэж үндсэн 6 хэсэг болон онцлох хэсэг буюу тусгайлан хийсэн судалгаа бүхий хэсэгтэй байхаар бүтцийг шинэчилсэн. Үндсэн 6 хэсэгт статистикийг оновчтой бөгөөд боломжит байдлаар төрөлжүүлэн бүлэглэсэн ба статистикийг хэрхэн тайлбарлах, ашиглахыг уншигч өөрөө шийдэх, цааш илүү нарийвчилсан анализ хийх боломжийг нээлттэй үлдээв.

Ойлгомжтой бөгөөд тодорхой байх. Энэ бол бидний хүснэгт, график болон анализ, тайлбар хийхдээ баримталсан статистикийн гол зарчим бөгөөд энэ удаагийн цагаан номонд текст цөөн, хүснэгт, график түлхүү багтсанаараа онцлог юм.

Хүртээмжтэй байх. Гэмт хэргийн цагаан ном бол зөвхөн эрүүгийн эрх зүйн салбарын судлаач, алба хаагчдад зориулагддаггүй. Иргэд, олон нийт, бодлого тодорхойлогчид, бусад салбарын судлаачдад гэх зэрэг өргөн хүрээний хэрэглэгчдэд зориулагддаг. Иймд бид номын эхэнд хүснэгт, график, тоон мэдээллийг хэрхэн уншиж ойлгох, хэрхэн тооцоолол хийсэн тухай болон шаардлагатай нэр томъёоны тайлбар зэрэг мэдээлэл бүхий ашиглах заавар хэсгийг анх удаа оруулж өгсөн болно.

Алдаагүй байх. Манай улсын гэмт хэргийн статистик тархаах үүрэг бүхий байгууллагуудын статистик мэдээлэл цуглуулах аргачлал харилцан адилгүй байдаг. Үүнээс болон бусад нөхцөл байдлаас үүдэн статистик мэдээлэл зөрөх нь нийтлэг болсон байлаа. Бид номын дийлэнх хэсэгт 2023 оны статистикийг сүүлийн 5 жилийн статистиктай харьцуулах боломжтой байхаар боловсруулсан. Ингэхдээ Монгол Улс дахь сүүлийн 5 жилийн гэмт хэргийн статистикийг боломжит хэмжээнд гүйцээн, нөхөж цуглуулан бүхэлд нь авч үзэж зөрүү, тооцооллын алдаа мэдгийг тулгаж, нягталж шалгав. Энэ нь багагүй хүч хөдөлмөр зарцуулсан ажил болсон бөгөөд үүгээр сүүлийн 5 жилийн статистик мэдээлэл тодорхой хэмжээнд цэгцэрсэн ба цаашид ч статистик мэдээллийн зөрүүг арилгах энэхүү ажил хийгдсээр байх нь нэн шаардлагатай гэдгийг хэлэх нь зүйтэй.

Онцлох хэсэг. Энэ жил бид хар тамхи, мансууруулах бодист холбогдох гэмт хэргийг сонгож дэлгэрэнгүй статистик судалгаа, холбогдох хуулийн хэрэгжилтийн үнэлгээ, шүүхийн шийдвэрийн дүн шинжилгээг хийж гүйцэтгэв. Хар тамхи, мансууруулах бодист холбогдох харилцааг зохицуулж буй хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн байдал хангалтгүй, гэмт хэргийн гаралт тогтмол өссөн үзүүлэлттэй, гэмт хэрэгт холбогдогчдын насны байдал, давтан гэмт хэрэг үйлдсэн байдал зэрэг анхаарахгүй өнгөрч болохгүй олон хүчин зүйлүүд байгаа ч тус гэмт хэрэгтэй тэмцэх төрийн бодлогыг боловсронгуй болгох шаардлага, хэрэгцээ байсаар байна. Иймд бидний судалгаа бодлого тодорхойлогчдод хүрнэ хэмээн итгэж тус гэмт хэрэг үйлдэгдэхээс эхлээд шүүхээр шийдвэрлэх хүртэлх бүхий л үеийг хамруулан судлахыг зорьсон болно.

“Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном-2023” бол зөвхөн Монгол Улс дахь гэмт хэргийн 2023 онд хамаарах статистикийг эмхэтгэсэн товхимол биш. Энэ бол 2023 оны гэмт хэргийн нөхцөл байдлыг 1968 оны нөхцөл байдалтай харьцуулах боломжийг олгосон, тодорхой төрлийн гэмт хэргийн талаарх дэлгэрэнгүй судалгаа бүхий бүтээл болсон.

Цаашид цагаан номын энэхүү бүтэц, агуулгыг улам илүү баяжуулан хөгжүүлэх, ялангуяа түгээмэл үйлдэгддэг тодорхой төрлийн гэмт хэргүүд, тэдгээрийг давтан үйлдэж буй байдал, үүнд хамаарах статистикийг нарийвчлан цуглуулах, судлах, криминологийн урт, дунд, богино хугацааны прогноз хийх зэргээр сайжруулах боломжтой гэж үзэж байна.

“Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном-2023”-ыг боловсруулах хариуцлагатай бөгөөд нэн чухал ач холбогдолтой ажлыг Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн хамт олонд итгэл хүлээлгэн хариуцуулан гүйцэтгүүлсэн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн Ажлын албаны удирдлага, хамт олонд чин сэтгэлийн талархал илэрхийлье.

Биднийг дэмжиж хамтран ажилласан Цагдаагийн ерөнхий газар, Улсын Ерөнхий Прокурорын газар, Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, Шүүх шинжилгээний ерөнхий газар, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар, Авлигатай тэмцэх газар, тэдгээрийн ажилтан, алба хаагчдад талархал илэрхийлж, ажлын өндөр амжилт хүсэн ерөөе.

Энэхүү бүтээлийн ач холбогдол, үнэ цэн, улс орны хөгжил, төрийн бодлогод үзүүлэх үр нөлөөг өндрөөр үнэлж, үгийн дээдээр мялаалга өргөсөн эрхэм хүндэт Академич С.Нарангэрэл багшдаа гүн талархал илэрхийлье.

Төгсгөлд нь тус бүтээлийг боловсруулах ажилд зориг гарган, нөр их хөдөлмөрөө зориулсан судалгааны багийн хамт олондоо талархал илэрхийлж, цаашдын эрдэм судлалын их замд нь өндөр амжилт хүсэн ерөөе.

ХУУЛЬ ЗҮЙН ҮНДЭСНИЙ ХҮРЭЭЛЭНГИЙН ЗАХИРАЛ,

ХУУЛЬ ЗҮЙН УХААНЫ ДОКТОР (Dr.jur.) Х.ЭРДЭМ-УНДРАХ

АШИГЛАХ ЗААВАР

I. ЭХ СУРВАЛЖ

- (1) ГХУСАЗЗ, Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном;
- (2) ЦЕГ, Цагдаагийн байгууллагын хэмжээнд бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, зөрчлийн нөхцөл байдал;
- (3) ШЕЗ, Шүүн таслах ажиллагааны тайлан;
- (4) ШШЕГ, Шүүх шинжилгээний статистик;
- (5) ШШГЕГ, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын статистик;
- (6) УЕПГ, Прокурорын байгууллагын статистик;
- (7) АТГ, Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны тайлан;
- (8) ҮСХ, Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан.

II. НЭР ТОМЬЁОНЫ ТАЙЛБАР, ТОДОРХОЙЛОЛТ

2.1 Эрүүгийн эрх зүйн нэр томьёо

(1) **“Гэмт хэрэг”** гэж Эрүүгийн хуулийн тусгай ангид заасан нийгэмд аюултай гэм буруутай үйлдэл, эс үйлдэхүйг ойлгоно.

(2) **“Зөрчил”** гэж Зөрчлийн тухай хуульд заасан хууль болон захиргааны хэм хэмжээний актыг зөрчсөн, энэ хуульд шийтгэл оногдуулахаар заасан үйлдэл, эс үйлдэхүйг ойлгоно.

(3) **“Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа”** гэж Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасанчлан хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт явуулах, түүнд прокурор хяналт тавих, яллагдагчийг шүүхэд шилжүүлэх, эрүүгийн хэргийг анхан шатны, давж заалдах, хяналтын журмаар хянан шийдвэрлэх ажиллагааг ойлгоно.

(4) **“Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаа”** гэж Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд заасанчлан зөрчлийн хэрэг бүртгэлт, түүнд тавих прокурорын хяналт, зөрчил шүүхээр хянан шийдвэрлэх ажиллагааг ойлгоно.

(5) **“Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол”** гэж Эрүүгийн хуулийн тусгай ангид заасан гэмт хэргийн улмаас хүний амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгө, бусад эрх, эрх чөлөө, нийтийн болон үндэсний ашиг сонирхол, аюулгүй байдалд шууд учирсан үр дагаврыг ойлгоно.

(6) **“Мөрдөн шалгах ажиллагаа”** гэж Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасанчлан хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын явцад прокурорын зөвшөөрлөөр, эсхүл мөрдөгч бие даан явуулах тус хуульд заасан ажиллагааг ойлгоно.

(7) **“Хэрэг бүртгэлт”** гэж Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасанчлан мөрдөгч гэмт хэргийг илрүүлэх, үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдийг олж тогтоох зорилгоор гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл хүлээн авснаас эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татах хүртэл явуулж байгаа тус хуульд заасан ажиллагааг ойлгоно.

(8) **“Өсвөр насны хүн”** гэж Эрүүгийн хуульд зааснаар гэмт хэрэг үйлдэх үедээ 14 насанд хүрсэн ч 18 насанд хүрээгүй байсан хүнийг ойлгоно.

(9) **“Насанд хүрээгүй хүн”** буюу “Хүүхэд” гэж 18 нас хүрээгүй хүнийг ойлгоно.

2.2 Гэмт хэргийн статистикийн нэр томьёо

(1) **“Хувь”** нь коэффициентээр илэрхийлэгдсэн тоон үзүүлэлтийн өсөлт, бууралтыг илэрхийлнэ.

(2) **“Пункт”** нь хувийн абсолют өсөлт, бууралтыг илэрхийлнэ.

(3) **“Гэмт хэргийн түвшин”** гэж 16, түүнээс дээш насны 100 000 хүнд ногдох бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоог ойлгоно.

III. ХҮСНЭГТИЙН БОЛОН ГРАФИКИЙН ДУГААРЛАЛТ, ТАЙЛБАР

Дугаарлалт: Хүснэгт, график, зургийн дугаарыг хэсэг, бүлэг, дэд хэсгийн дарааллаар зааж өгсөн болно. Жишээ нь, 2.4.3 дахь хүснэгт гэдэг нь 2 дугаар хэсгийн 4 дүгээр бүлгийн 3 дахь хүснэгт юм.

Тайлбар:

- (1) “-” нь хамаарах болон тохирох утга байхгүй гэсэн утгыг илэрхийлнэ.
- (2) “0” нь нэгд хүрэхгүй тоог илэрхийлнэ.
- (3) “0.0” нь 0.1 хүрэхгүй тоог илэрхийлнэ.
- (4) “...” нь байхгүй өгөгдөл/статистикийн материалыг, эсвэл параметр нь тэг байх тохиолдолд үүгээр тэмдэглэв.

IV. ТООЦООЛОЛ

“Гэмт хэргийн түвшин”-ийг тухайн хугацаанд бүртгэгдсэн нийт гэмт хэргийн тоог 16, түүнээс дээш насны хүн амын жилийн дундаж тоонд харьцуулж, 100 000-аар үржүүлж тооцсон болно.

V. ХАМААРАЛТАЙ ХОЛБООСУУД

Гэмт хэргийн цагаан ном	ГХУСА33-ийн цахим хаяг	ХЗҮХ-ийн цахим хаяг
Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном 2016		
Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном 2017		
Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном 2018		
Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном 2019		
Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном 2020		
Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном 2021		
Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном 2022		

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

ААН	Аж ахуйн нэгж
АПГ	Аймгийн прокурорын газар
АТГ	Авлигатай тэмцэх газар
АШУУИС	Анагаахын шинжлэх ухааны үндэсний их сургууль
БГД	Баянгол дүүрэг
БГХ	Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг
БЗД	Баянзүрх дүүрэг
БНХАУ	Бүгд найрамдах Хятад ард улс
БУШГ	Байгалийн ухааны шинжилгээний газар
ГТЛ	Гаалийн төв лаборатори
ГХУСАЗЗ	Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөл
ДПГ	Дүүргийн прокурорын газар
ЕБС	Ерөнхий боловсролын сургууль
ЗШШТХ	Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль
КШГ	Криминалистикийн шинжилгээний газар
КШХ	Криминалистикийн шинжилгээний хэлтэс
МБ	Мөрдөн байцаалт
МША	Мөрдөн шалгах ажиллагаа
МЭСНБЭХТХ	Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль
НТАХ	Нийтэд тустай ажил хийлгэх
НҮБ	Нэгдсэн Үндэстний байгууллага
НШШГ	Нийслэлийн шүүх шинжилгээний газар
ПГ	Прокурорын газар
СБД	Сүхбаатар дүүрэг
СМДХЗЖАЭТХ	Согтуурах, мансуурах донтой хүнийг захиргааны журмаар албадан эмчлэх тухай хууль
СХД	Сонгинохайрхан дүүрэг
СЭМҮТ	Сэтгэцийн эрүүл мэндийн үндэсний төв
ТББ	Төрийн бус байгууллага
УЕПГ	Улсын ерөнхий прокурорын газар
УХШИГГ	Улс хоорондын шуудан илгээмжийн гаалийн газар
ХБ	Хэрэг бүртгэлт
ХБМБ	Хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт
ХБХ	Хэрэг бүртгэлтийн хэрэг
ХГҮБ	Хэргийн газрын үзлэгийн баг
ХЗДХЯ	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам
ХЗҮХ	Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн
ХУД	Хан-Уул дүүрэг
ХУЗТ	Хор уршгийн зэрэглэл тогтоох
ЦЕГ	Цагдаагийн ерөнхий газар
ЧД	Чингэлтэй дүүрэг
ШАУШХ	Шүүх анагаах ухааны шинжилгээний хэлтэс
ШЕЗ	Шүүхийн ерөнхий зөвлөл
ШШГБ	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага

ШШГЕГ	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар
ШШЕГ	Шүүх шинжилгээний ерөнхий газар
ЭБАТ	Эрх бүхий албан тушаалтан
ЭБШХ	Эрүүгийн байцаан шийтгэх хууль
ЭМЯ	Эрүүл мэндийн яам
ЭХАШШ	Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх
ЭХҮЯТ	Эрүүгийн хэрэг үүсгэж, яллагдагчаар татах
ЭХХШТХ	Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1.1.1. 2023 оны гэмт хэргийн тойм статистик	28
Хүснэгт 1.2.1. Нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг ба тодорхой төрлийн гэмт хэрэг (1995-2023)	30
Хүснэгт 1.3.1. Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан эрүүгийн хэрэг (2019-2023)	32
Хүснэгт 1.3.2. Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэг (2019-2023)	32
Хүснэгт 1.4.1. Анхан шатны шүүхийн шийдвэрлэсэн хэрэг, ял шийтгэгдсэн хүн (2019-2023)	33
Хүснэгт 1.4.2. Анхан, давах, хяналтын шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэргийн тоо (2019-2023)	33
Хүснэгт 1.5.1. Гэмт хэргийн болон аюулгүй байдлын индексээр өндөр болон бага улс орнуудыг Монгол Улстай харьцуулсан байдал	35
Хүснэгт 1.5.2. Монгол Улсын Гэмт хэргийн индекс (2019-2023)	35
Хүснэгт 2.1.1. Цагдаагийн байгууллагад хүлээн авч шалгасан гомдол, мэдээлэл	42
Хүснэгт 2.1.2. Гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл (Шийдвэрлэсэн эсэх)	42
Хүснэгт 2.1.3. Бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоог нутаг дэвсгэрийн байдлаар ангилсан нь	43
Хүснэгт 2.1.4. Нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, гэмт хэргийн ангиллаар (2019-2023)	44
Хүснэгт 2.1.5. Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2019-2023)	45
Хүснэгт 2.1.6. Гэмт хэргийн илрүүлэлтийн хувь, гэмт хэргийн ангиллаар (2018-2023)	45
Хүснэгт 2.1.7. Гэмт хэрэгт холбогдсон өсвөр насны болон эмэгтэй хүн (2018-2023)	46
Хүснэгт 2.1.8. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс (2018-2023)	46
Хүснэгт 2.1.9. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нийгмийн байдал (2018-2023)	47
Хүснэгт 2.1.10. Нийт бүртгэгдсэн зөрчил (2018-2023)	48
Хүснэгт 2.1.11. Бүртгэгдсэн зөрчлийн ангилал (2018-2023)	48
Хүснэгт 2.1.12. Зөрчлийн хэргийн шийдвэрлэлт (2018-2023)	48
Хүснэгт 2.2.1. Шүүх шинжилгээний байгууллагад хийгдсэн шинжилгээ (2018-2023)	55
Хүснэгт 2.2.2. Криминалистикийн шинжилгээ, төрлөөр (2018-2023)	57
Хүснэгт 2.2.3. Инженер-Техникийн шинжилгээ, төрлөөр (2018-2023)	59
Хүснэгт 2.2.4. Байгалийн ухааны шинжилгээ, төрлөөр (2018-2023)	61
Хүснэгт 2.2.5. Шүүх анагаах ухааны шинжилгээ, төрлөөр (2018-2023)	62
Хүснэгт 2.2.6. 2020-2023 онд хийсэн нийт шүүх шинжилгээ (Нутаг дэвсгэрээр)	65
Хүснэгт 2.2.7. 2020-2023 онд хийсэн криминалистикийн шинжилгээ (Нутаг дэвсгэрээр)	65
Хүснэгт 2.2.8. 2020-2023 онд хийсэн шүүх анагаах ухааны шинжилгээ (Нутаг дэвсгэрээр)	66
Хүснэгт 2.2.9. 2020-2023 онд хийсэн байгалийн ухааны шинжилгээ (Нутаг дэвсгэрээр)	66
Хүснэгт 2.2.10. 2020-2023 онд хэргийн газрын үзлэгт оролцсон байдал болон хэргийн газрын үзлэгээр илрүүлж, бэхжүүлсэн ул мөр, эд мөрийн баримт	67
Хүснэгт 2.2.11. Хэргийн газраас илрүүлж, бэхжүүлсэн ул мөр, эд мөрийн баримт, төрлөөр (2021-2023)	68
Хүснэгт 2.2.12. Хэргийн газрын үзлэг: Хэргийн төрлөөр (2021-2023)	68
Хүснэгт 2.2.13. 2021-2023 оны сан баяжуулалт, ашиглалтын статистик (Нутаг дэвсгэрээр)	68
Хүснэгт 2.2.14. Шинжилгээ хийсэн газар (2023)	69
Хүснэгт 2.2.15. Шинжилгээний төрөл, шинжилгээ хийсэн газар (2023)	69
Хүснэгт 2.2.16. Криминалистикийн шинжилгээ (2023), (Шинжилгээний төрөл, нутаг дэвсгэрээр)	70
Хүснэгт 2.2.17. Криминалистикийн шинжилгээ (Хэргийн төрлөөр, 2023)	71
Хүснэгт 2.2.18. 2023 онд шүүх шинжилгээний төв байгууллагад хийсэн шүүх анагаах ухааны шинжилгээ (Шинжилгээний төрлөөр)	71
Хүснэгт 2.2.19. 2023 онд хийсэн шүүх анагаах ухааны шинжилгээ (Төрлөөр)	71
Хүснэгт 2.2.20. 2023 онд хийсэн хүний биед гэмтлийн зэрэг тогтоох шинжилгээ (Нутаг дэвсгэрээр)	72
Хүснэгт 2.2.21. Хэргийн газрын үзлэгт оролцсон тоо: Хэргийн төрлөөр (2023)	73
Хүснэгт 2.2.22. Галт зэвсгийн хонгио хошууны болон гарын мөрийн сан баяжуулалт (2023)	73
Хүснэгт 2.3.1. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (2023)	79
Хүснэгт 2.3.2. АПГ-ын гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (2023)	80

Хүснэгт 2.3.3. ХБМБ-ын хэрэгт тавьсан прокурорын хяналт (2022-2023)	82
Хүснэгт 2.3.4. Хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэргийн тоо (2022-2023)	84
Хүснэгт 2.3.5. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан ХБ-ийн хэргийн шийдвэрлэлт (2023)	84
Хүснэгт 2.3.6. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан МБ явуулсан хэргийн шийдвэрлэлт (2023)	85
Хүснэгт 2.3.7. АПГ-ын хяналт тавьсан ХБ-ийн хэргийн шийдвэрлэлт (2023)	87
Хүснэгт 2.3.8. АПГ-ын хяналт тавьсан МБ-ын хэргийн шийдвэрлэлт (2023).	89
Хүснэгт 2.3.9. Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан ХБМБ-ын хэргийн яллагдагч, хохирогч (2023)	90
Хүснэгт 2.3.10. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан МБ-ын хэргийн яллагдагч (2023).	91
Хүснэгт 2.3.11. АПГ-ын хяналт тавьсан МБ-ын хэргийн яллагдагч (2023)	91
Хүснэгт 2.3.12. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан ХБМБ-ын хэргийн хохирогч (2023)	91
Хүснэгт 2.3.13. АПГ-ын хяналт тавьсан ХБМБ-ын хэргийн хохирогч (2023)	92
Хүснэгт 2.3.14. Улс, Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (2023)	93
Хүснэгт 2.3.15. АПГ-ын зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (2023)	95
Хүснэгт 2.3.16. Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан нийт зөрчлийн хэргийн шийдвэрлэлт (2022, 2023)	97
Хүснэгт 2.3.17. Улс, Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэг (2023)	97
Хүснэгт 2.3.18. АПГ-ын хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэг (2023)	98
Хүснэгт 2.3.19. Прокурорын байгууллагаас ял эдлүүлэх ажиллагаанд тавьсан хяналт (2023).	100
Хүснэгт 2.3.20. Прокурорын байгууллагаас зөрчлийн хэрэгт оногдуулсан шийтгэл (2023)	100
Хүснэгт 2.3.21. Прокурорын байгууллагаас 2023 онд хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэгт шийтгүүлсэн хүн, хуулийн этгээд.	101
Хүснэгт 2.4.1. Дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхүүд	106
Хүснэгт 2.4.2. Сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхүүд	106
Хүснэгт 2.4.3. Сум дундын шүүх	107
Хүснэгт 2.4.4. Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	107
Хүснэгт 2.4.5. Анхан шатны журмаар хянан шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг, ял шийтгүүлсэн хүн (2019-2023)	108
Хүснэгт 2.4.6. Анхан шатны журмаар хянан шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг (2019-2023).	108
Хүснэгт 2.4.7. Анхан шатны журмаар хянан шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэгт ял шийтгүүлсэн хүний тоо (2019-2023)	110
Хүснэгт 2.4.8. Хянан шийдвэрлэсэн зарим хэрэг (2022-2023)	111
Хүснэгт 2.4.9. Шүүхээс оногдуулсан ял, хариуцлагын төрөл (2022-2023).	112
Хүснэгт 2.4.10. Баривчлагдсан сэжигтний тоо (2022-2023)	112
Хүснэгт 2.4.11. Таслан сэргийлэх арга хэмжээ авсан хүний тоо (2022-2023)	113
Хүснэгт 2.4.12. Сэжигтнийг баривчлах, таслан сэргийлэх арга хэмжээ авсан талаар гаргасан шүүгчийн захирамжийн тоо (2022-2023)	114
Хүснэгт 2.4.13. Хорих ялаас хугацаанаас өмнө сулласан, ялаас чөлөөлсөн (2022-2023).	115
Хүснэгт 2.4.14. Анхан шатны шүүхийн хэргийн үлдэгдэл (2022-2023).	118
Хүснэгт 2.4.15. Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүхийн хянан шийдвэрлэсэн хэрэг (2022-2023)	118
Хүснэгт 2.4.16. Хяналтын шатны шүүхийн шүүн таслах ажиллагааны дүн, харьцуулсан байдал (2022-2023)	119
Хүснэгт 2.4.17. Хянан шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэргийн тоо (2022-2023)	121
Хүснэгт 2.4.18. Шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэргийн мэдээлэл, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)	122
Хүснэгт 2.4.19. Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүхийн хянан шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэрэг (2022-2023)	123
Хүснэгт 2.4.20. Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүхийн шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэргийн тоо (2022-2023)	123
Хүснэгт 2.5.1. ШШГЕГ-ын харьяа хорих ангиуд	128
Хүснэгт 2.5.2. Хорих ял эдэлж буй хүний хүйсийн байдал (2020-2023).	129

Хүснэгт 2.5.3. Хорих ял эдэлж буй хүний боловсролын түвшин (2020-2023)	129
Хүснэгт 2.5.4. Хорих ял эдлэх хугацаа (2020-2023)	129
Хүснэгт 2.5.5. Хорих ял эдэлж буй хүний ял шийтгэгдсэн гэмт хэргийн төрөл (2020-2023).	130
Хүснэгт 2.5.6. Хорих ял эдэлж буй хүний оршин сууж байсан газар (2020-2023).	131
Хүснэгт 2.5.7. Хорих ял эдэлж буй хүний иргэний харьяалал (2020-2023)	132
Хүснэгт 2.5.8. Хорих ял эдэлж буй хүн өмнө нь ял шийтгүүлж байсан эсэх (2020-2023).	132
Хүснэгт 2.5.9. Хорихоос өөр төрлийн ялын гүйцэтгэл (2022-2023)	133
Хүснэгт 2.5.10. Хорихоос өөр төрлийн ялын гүйцэтгэл, ялын төрлөөр (2022-2023).	134
Хүснэгт 2.5.11. Торгох ялын гүйцэтгэлийн судалгаа, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023).	135
Хүснэгт 2.5.12. Торгох ялын гүйцэтгэл (2019-2023).	135
Хүснэгт 2.5.13. Нийтэд тустай ажил хийлгэх ялын гүйцэтгэл, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)	136
Хүснэгт 2.5.14. Нийтэд тустай ажил хийлгэх ялын гүйцэтгэл (2019-2023)	137
Хүснэгт 2.5.15. Эрх хасах ялын гүйцэтгэл, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023).	137
Хүснэгт 2.5.16. Эрх хасах ялын гүйцэтгэл (2019-2023).	138
Хүснэгт 2.5.17. Зорчих эрхийг хязгаарлах ялын гүйцэтгэл, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)	139
Хүснэгт 2.5.18. Зорчих эрхийг хязгаарлах ялын гүйцэтгэл (2021-2023).	139
Хүснэгт 2.5.19. Тэнссэн этгээдийн тоо, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)	140
Хүснэгт 2.5.20. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагаас гүйцэтгэсэн албадлагын арга хэмжээ (2019-2023)	141
Хүснэгт 2.5.21. Хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан этгээдийн тоо, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)	142
Хүснэгт 2.5.22. Хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан этгээдийн тоо (2019-2023)	142
Хүснэгт 2.5.23. Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон этгээдийн тоо, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)	143
Хүснэгт 2.5.24. Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон этгээдийн тоо (2019-2023)	144
Хүснэгт 2.5.25. Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан этгээдийн тоо, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)	144
Хүснэгт 2.5.26. Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан этгээдийн тоо (2019-2023)	145
Хүснэгт 2.5.27. Хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээ авсан этгээдийн тоо, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)	146
Хүснэгт 2.5.28. Хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээ авсан этгээдийн тоо (2019-2023)	146
Хүснэгт 2.5.29. Хуулийн этгээдийн эрх хасах, татан буулгах албадлагын арга хэмжээ (2022-2023)	147
Хүснэгт 2.5.30. Хуулийн этгээдийн эрх хасах, татан буулгах албадлагын арга хэмжээ (2021-2023)	147
Хүснэгт 2.5.31. Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан этгээдийн тоо (2021-2023)	147
Хүснэгт 2.5.32. Баривчлагдсан этгээдийн үйлдсэн зөрчил (Нийслэлд)	148
Хүснэгт 3.1.1. Өсвөр насны хүн холбогдсон бүртгэгдсэн хэргийн тоо (2018-2023).	150
Хүснэгт 3.1.2. Өсвөр насны хүнд холбогдох нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, Эрүүгийн хуулийн бүлгээр (2018-2023)	151
Хүснэгт 3.1.3. Гэмт хэрэгт холбогдсон өсвөр насны хүн (2018-2023)	152
Хүснэгт 3.1.4. Гэмт хэрэгт холбогдсон өсвөр насны хүний нас, хүйс (2018-2023)	153
Хүснэгт 3.1.5. Гэмт хэрэгт холбогдсон өсвөр насны хүний боловсролын түвшин	153
Хүснэгт 3.1.6. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхэд	154
Хүснэгт 3.2.1. Прокурорын хяналт тавьсан ХБМБ-ын хэрэг (Өсвөр насны яллагдагч, насанд хүрээгүй хохирогч)	154
Хүснэгт 3.2.2. Прокурорын хяналт тавьсан ХБМБ-ын хэрэг (Өсвөр насны яллагдагч, хохирогч)	154
Хүснэгт 3.3.1. Ял шийтгүүлсэн өсвөр насны хүн (2018-2023)	155
Хүснэгт 3.3.2. Насанд хүрээгүй хохирогчийн тоо (2018-2023)	156
Хүснэгт 3.4.1. Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ (2023)	158
Хүснэгт 4.1.1. Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг (2023)	160

Хүснэгт 4.1.2. Нийт бүртгэгдсэн Хүнийг алах гэмт хэрэг (2022-2023)	162
Хүснэгт 4.1.3. Хүнийг алах гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг, гараг, газар (2022-2023)	163
Хүснэгт 4.1.4. Хүнийг алах гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2022-2023)	163
Хүснэгт 4.1.5. Хүнийг алах гэмт хэргийн илрүүлэлт, хувиар (2022-2023)	164
Хүснэгт 4.1.6. Хүнийг алах гэмт хэрэгт холбогдсон хүн (2022-2023)	164
Хүснэгт 4.1.7. Хүнийг алах гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйсийн байдал (2022-2023)	164
Хүснэгт 4.1.8. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нийгмийн байдал (2022-2023)	165
Хүснэгт 4.1.9. Хүнийг алах гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн (2022-2023)	165
Хүснэгт 4.1.10. Хүнийг алах гэмт хэргийн хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2022-2023)	165
Хүснэгт 4.2.1. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг (2023)	166
Хүснэгт 4.2.2. Нийт бүртгэгдсэн хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг (2022-2023)	167
Хүснэгт 4.2.3. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг, гараг, газар (2022-2023)	167
Хүснэгт 4.2.4. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2022-2023)	168
Хүснэгт 4.2.5. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоо (2022-2023)	168
Хүснэгт 4.2.6. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс (2022-2023)	168
Хүснэгт 4.2.7. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нийгмийн байдал (2022-2023)	169
Хүснэгт 4.2.8. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүний тоо (2022-2023)	169
Хүснэгт 4.2.9. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлын хэмжээ (сая төгрөгөөр)	170
Хүснэгт 4.3.1. Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг (2023)	171
Хүснэгт 4.3.2. Нийт бүртгэгдсэн хүчиндэх гэмт хэрэг (2022-2023)	172
Хүснэгт 4.3.3. Хүчиндэх гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг, гараг, газар (2022-2023)	172
Хүснэгт 4.3.4. Хүчиндэх гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2022-2023)	173
Хүснэгт 4.3.5. Хүчиндэх гэмт хэргийн илрүүлэлт, хувиар (2022-2023)	173
Хүснэгт 4.3.6. Хүчиндэх гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс (2023)	173
Хүснэгт 4.3.7. Хүчиндэх гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нийгмийн байдал (2022-2023)	174
Хүснэгт 4.3.8. Хүчиндэх гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүний тоо (2022-2023)	174
Хүснэгт 4.4.1. Хүний халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг (2023)	175
Хүснэгт 4.5.1. Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг (2023)	176
Хүснэгт 4.6.1. Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг (2023)	177
Хүснэгт 4.7.1. Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг (2023)	178
Хүснэгт 4.8.1. Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг (2023)	179
Хүснэгт 4.8.2. Нийт бүртгэгдсэн дээрэмдэх гэмт хэрэг (2022-2023)	180
Хүснэгт 4.8.3. Дээрэмдэх гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг, гараг, газар (2022-2023)	180
Хүснэгт 4.8.4. Дээрэмдэх гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2022-2023)	181
Хүснэгт 4.8.5. Дээрэмдэх гэмт хэрэгт холбогдсон хүн (2022-2023)	181
Хүснэгт 4.8.6. Дээрэмдэх гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс (2022-2023)	182
Хүснэгт 4.8.7. Дээрэмдэх гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нийгмийн байдал (2022-2023)	182
Хүснэгт 4.8.8. Дээрэмдэх гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн (2022-2023)	183
Хүснэгт 4.8.9. Дээрэмдэх гэмт хэргийн хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2022-2023)	183
Хүснэгт 4.9.1. Эдийн засгийн гэмт хэрэг (2023)	184
Хүснэгт 4.10.1. Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг (2023)	186
Хүснэгт 4.11.1. Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг (2023)	187
Хүснэгт 4.12.1. Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг (2023)	188

Хүснэгт 4.13.1. Авлигын гэмт хэрэг (2023)	189
Хүснэгт 4.13.2. Авлигын гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл (2018-2023)	190
Хүснэгт 4.13.3. Авлигын гэмт хэргийн шинжтэй гомдол, мэдээлэл (2018-2023)	190
Хүснэгт 4.13.4. Авлигын гэмт хэргийн шинжтэй гомдол, мэдээлэл шийдвэрлэлт (2018-2023)	190
Хүснэгт 4.13.5. Гомдол, мэдээлэлд холбогдох албан тушаалтны ангилал (2020-2023)	191
Хүснэгт 4.13.6. Авлигатай тэмцэх байгууллагаас шалгасан хэрэг (2018-2023)	192
Хүснэгт 4.13.7. Авлигатай тэмцэх байгууллагаас эрүүгийн хэрэгт шалгагдсан нийт үйлдлийн тоо (2018-2023)	193
Хүснэгт 4.13.8. Авлигын гэмт хэрэгт холбогдон шалгагдсан албан тушаалтан (2018-2023)	193
Хүснэгт 4.13.9. Авлигатай тэмцэх гэзгээс шалгасан хэргийн шийдвэрлэлт (2018-2023)	194
Хүснэгт 4.13.10. ЭХАШШ-ээр шийдвэрлэгдсэн Авлигын гэмт хэргийн тоо, АТГ (2018-2023)	194
Хүснэгт 4.13.11. ЭХАШШ-ээр шийдвэрлэгдсэн Авлигын гэмт хэргийн тоо, ШЕЗ (2018-2023)	194
Хүснэгт 4.14.1. Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг (2023)	195
Хүснэгт 4.15.1. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг (2023)	196
Хүснэгт 4.15.2. Нийт бүртгэгдсэн хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэргийн тоо (2022-2023)	196
Хүснэгт 4.15.3. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг, гараг, газар (2022-2023)	197
Хүснэгт 4.15.4. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2022-2023)	198
Хүснэгт 4.15.5. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэргийн илрүүлэлт, хувиар (2022-2023)	198
Хүснэгт 4.15.6. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоо (2022-2023)	198
Хүснэгт 4.15.7. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нийгмийн байдал (2022-2023)	198
Хүснэгт 4.15.8. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, хуулийн этгээдийн тоо (2022-2023)	198
Хүснэгт 4.15.9. Хүрээлэн буй орчны эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2022-2023)	199
Хүснэгт 4.16.1. Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг (2023)	200
Хүснэгт 4.17.1. Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг (2023)	201
Хүснэгт 4.18.1. Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг (2023)	202
Хүснэгт 4.18.2. Нийт бүртгэгдсэн Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг (2022-2023)	203
Хүснэгт 4.18.3. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг, гараг, газар (2022-2023)	203
Хүснэгт 4.18.4. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2022-2023)	204
Хүснэгт 4.18.5. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоо (2022-2023)	204
Хүснэгт 4.18.6. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс (2022-2023)	204
Хүснэгт 4.18.7. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нийгмийн байдал (2022-2023)	205
Хүснэгт 4.18.8. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүний тоо (2022-2023)	205

Хүснэгт 4.18.9. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэргийн хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2022-2023)	206
Хүснэгт 4.19.1. Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг (2023)	207
Хүснэгт 5.1.1. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, хуулийн этгээдийн тоо, улсын хэмжээнд (2018-2023)	212
Хүснэгт 5.1.2. Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол, сая төгрөгөөр, улсын хэмжээнд (2018-2023)	213
Хүснэгт 5.1.3. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, хуулийн этгээдийн тоо, нийслэлд (2018-2023)	214
Хүснэгт 5.1.4. Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол, сая төгрөгөөр, нийслэлд (2018-2023)	216
Хүснэгт 5.1.5. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, хуулийн этгээдийн тоо, орон нутагт (2018-2023)	217
Хүснэгт 5.1.6. Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол, сая төгрөгөөр, орон нутагт (2018-2023)	219
Хүснэгт 5.2.1. Зөрчлийн улмаас учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлтийн байдал (2023)	221
Хүснэгт 5.2.2. 2023 онд Прокурорын хяналт тавьсан хэрэг бүртгэлтийн хэргийн нөхцөл байдал (Хохирогч, хохирол)	222
Хүснэгт 5.2.3. 2023 онд Прокурорын хяналт тавьсан мөрдөн байцаалтын хэргийн нөхцөл байдал (Хохирогч, хохирол)	223
Хүснэгт 5.3.1. Авлигын гэмт хэргийн улмаас учирсан хохиролын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2018-2023)	225
Хүснэгт 5.4.1. Хохирогчийн тоо (2018-2023)	226
Хүснэгт 5.4.2. Гэмт хэргийн улмаас амь нас, эрүүл мэндэд учирсан хохиролын нөхцөл байдал (2018-2023)	227
Хүснэгт 5.5.1. Гүйцэтгэх хуудасны тоо мөнгөн дүн мянган төгрөгөөр (2018-2023)	229
Хүснэгт 7.1.1. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэргийн гаралт (2018-2023)	244
Хүснэгт 7.1.2. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний хүйс (2018-2023)	244
Хүснэгт 7.1.3. Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2019-2023)	245
Хүснэгт 7.1.4. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас (2018-2023)	245
Хүснэгт 7.1.5. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэргийн үзүүлэлт (2023)	248
Хүснэгт 7.1.6. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэргийн яллагдагч, хохирогч (2023)	248
Хүснэгт 7.1.7. ЭХАШШ-ээр мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой хянан шийдвэрлэсэн хэрэг (2018-2023)	249
Хүснэгт 7.1.8. ЭХАШШ-ээр хянан шийдвэрлэсэн хэргийн тоо, нутаг дэвсгэрээр (2018-2023)	249
Хүснэгт 7.1.9. ЭХАШШ-ээс ял шийтгүүлсэн хүний тоо, нутаг дэвсгэрээр (2018-2023)	249
Хүснэгт 7.1.10. ЭХАШШ-ээс ял шийтгүүлсэн хүн (2019-2023)	250
Хүснэгт 7.1.11. ЭХАШШ-ээс ял шийтгүүлсэн хүний насны байдал (2018-2023)	250
Хүснэгт 7.1.12. ЭХАШШ-ээс ял шийтгүүлсэн хүний хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал (2021-2023)	250
Хүснэгт 7.1.13. ЭХАШШ-ээс ял шийтгүүлсэн хүний ялын төрөл (2018-2023)	251
Хүснэгт 7.1.14. ЭХАШШ-ээс торгох ял оногдуулсан хүний тоо (2018-2023)	251
Хүснэгт 7.1.15. ЭХАШШ-ээс зорчих эрхийг хязгаарлах ял оногдуулсан хүний тоо (2018-2023)	252
Хүснэгт 7.1.16. ЭХАШШ-ээс хорих ял оногдуулсан хүний тоо (2018-2023)	252
Хүснэгт 7.2.1. Шинжилгээ, судалгааны зорилгоор мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг ашигладаг байгууллагууд	262
Хүснэгт 7.2.2. Нас, хүйс (Хар тамхины шалтгаант сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг)	273
Хүснэгт 7.2.3. Насны байдал (Каннабиноидын шалтгаант сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг)	273
Хүснэгт 7.2.4. Насны байдал (Тайвшруулах, нойрны эмийн шалтгаант сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг)	273
Хүснэгт 7.2.5. Насны байдал (Дэгдэмхий уусгагч бодисын шалтгаант сэтгэцийн ба зан төлөвийн эмгэг)	274
Хүснэгт 7.2.6. Насны байдал (Олон төрлийн сэтгэцэд нөлөөт ба донтолт үүсгэх бодисыг хослуулан хэрэглэсний улмаас үүсэх сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг)	274
Хүснэгт 7.2.7. Мансууруулах бодист донтсон хүний боловсролын түвшин (2014-2023)	275
Хүснэгт 7.2.8. Мансууруулах бодист донтсон хүний нийгмийн байдал	276
Хүснэгт 7.3.1. Үндсэн мэдээлэл (2019-2023)	283
Хүснэгт 7.3.2. Оршин суугаа газар (2019-2023)	284

Хүснэгт 7.3.3. Эрхэлсэн ажил (2019-2023)	285
Хүснэгт 7.3.4. Гэмт хэрэг үйлдсэн хүний насны байдал (2019-2023)	285
Хүснэгт 7.3.5. Урьд нь ял шийтгүүлж байсан эсэх (2019-2023)	285
Хүснэгт 7.3.6. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодис хэрэглэсэн шалтгаан (2019-2023).	286
Хүснэгт 7.3.7. Гэмт хэрэг үйлдсэн хүний хэрэглэсэн буюу олж авсан, хадгалсан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын төрөл (2019-2023)	286
Хүснэгт 7.3.8. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн хүний насны бүлэг (2019-2023)	287
Хүснэгт 7.3.9. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хэрхэн олж авсан талаар (Хэргийн тоогоор), (2019-2023)	288
Хүснэгт 7.3.10. Их хэмжээний бодис олдсон гэмт хэрэг үйлдсэн оногдуулсан ял (Ялын хэмжээ бага), (2019-2023)	289
Хүснэгт 7.3.11. Бага хэмжээний бодис олдсон болон анх удаа гэмт хэрэг үйлдсэн хүнд оногдуулсан ял (Ялын хэмжээ их), (2019-2023)	289

ГРАФИКИЙН ЖАГСААЛТ

График 1.2.1. Монгол Улсад бүртгэгдсэн гэмт хэрэг (1968-2023)	29
График 1.2.2. Хүн амын тоо ба бүртгэгдсэн гэмт хэрэг (1989-2023)	29
График 1.2.3. 100 000 хүн амд ногдох гэмт хэрэг буюу гэмт хэргийн түвшин (1969-2023).	30
График 1.2.4. Монгол Улс дахь гэмт хэргийн түвшнийг (100 000 хүн амд ногдох) бусад гадаад улсууд дахь гэмт хэргийн түвшинтэй харьцуулсан нь	31
График 1.3.1. Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан эрүүгийн хэрэг.	32
График 1.4.1. Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэрэг, ял шийтгэгдсэн хүн (2019-2023)	33
График 2.1.1. Цагдаагийн байгууллагад хүлээн авч шалгасан гомдол, мэдээлэл (2019-2023)	42
График 2.1.2. Сүүлийн 20 жилд бүртгэгдсэн гэмт хэрэг (2004-2023)	43
График 2.1.3. Бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоо, нутаг дэвсгэрээр (2019-2023)	44
График 2.1.4. Хөнгөн гэмт хэргийн илрүүлэлт (2018-2023)	45
График 2.1.5. Хүнд гэмт хэргийн илрүүлэлт (2018-2023)	45
График 2.1.6. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүн (2018-2023).	46
График 2.1.7. Эмэгтэй (2018-2023)	46
График 2.1.8. Өсвөр насны хүн (2018-2023)	46
График 2.1.9. Сүүлийн 10 жилд эрүүлжүүлэгдсэн хүний тоо (2014-2023)	49
График 2.2.1. Шүүх шинжилгээний байгууллагад хийгдсэн шинжилгээ (2015-2023)	56
График 2.2.2. Шүүх шинжилгээний байгууллагад хийгдсэн нийт шинжилгээний төрлөөр (2018-2023).	56
График 2.2.3. Гарын мөрийн шинжилгээ (2018-2023)	57
График 2.2.4. Мөр судлалын шинжилгээ (2018-2023).	57
График 2.2.5. Бичиг баримтын шинжилгээ (2018-2023)	58
График 2.2.6. Галт зэвсгийн шинжилгээ (2018-2023)	58
График 2.2.7. Тэсрэх төхөөрөмжийн шинжилгээ (2018-2023)	58
График 2.2.8. Материал судлалын шинжилгээ (2018-2023)	58
График 2.2.9. Бусад шинжилгээ (2018-2023)	59
График 2.2.10. Криминалистикийн шинжилгээ	59
График 2.2.11. Инженер-Техникийн шинжилгээ (2018-2023)	59
График 2.2.12. Хүний гадна дүр төрхийн шинжилгээ (2018-2023)	60
График 2.2.13. Дүрс бичлэгийн шинжилгээ (2018-2023).	60
График 2.2.14. Авто техникийн шинжилгээ (2018-2023)	60
График 2.2.15. Компьютер судлалын шинжилгээ (2018-2023)	60
График 2.2.16. Дуу авиан шинжилгээ (2018-2023)	60
График 2.2.17. Байгалийн ухааны шинжилгээ, төрлөөр (2018-2023).	61
График 2.2.18. Биологийн шинжилгээ (2018-2023)	61
График 2.2.19. ДНХ-ийн шинжилгээ (2018-2023).	61
График 2.2.20. Химийн шинжилгээ (2018-2023)	62
График 2.2.21. Физикийн шинжилгээ (2018-2023)	62
График 2.2.22. Шүүх анагаах ухааны шинжилгээ (2018-2023)	62
График 2.2.23. Хүний биед гэмтлийн зэрэг тогтоох шинжилгээ (2018-2023)	63
График 2.2.24. Хэргийн материалд хийсэн шинжилгээ (2018-2023)	63
График 2.2.25. Цогцост хийсэн шинжилгээ (2018-2023)	63
График 2.2.26. Эксгумаци (2018-2023).	63
График 2.2.27. Эд эсийн шинжилгээ (2018-2023)	64
График 2.2.28. Хүний биед хийсэн бусад шинжилгээ (2018-2023)	64
График 2.2.29. Бичил амь судлалын шинжилгээ (2018-2023)	64
График 2.2.30. Эдийн засгийн шинжилгээ (2018-2023).	64
График 2.3.1. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (2023)	80

График 2.3.2. АПГ-ын гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (2023)	82
График 2.3.3. Хэрэг бүртгэлтийн хэргийн шийдвэрлэлт (2022-2023).	83
График 2.3.4. Мөрдөн байцаалтын хэргийн шийдвэрлэлт (2022-2023).	83
График 2.3.5. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэрэг (2023).	84
График 2.3.6. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан ХБ-ийн хэргийн шийдвэрлэлт (2023).	85
График 2.3.7. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан МБ явуулсан хэргийн шийдвэрлэлт (2023)	86
График 2.3.8. АПГ-ын хяналт тавьсан нийт ХБМБ явуулсан хэргийн шийдвэрлэлт (2023)	87
График 2.3.9. АПГ-ын хяналт тавьсан ХБ-ийн шийдвэрлэлт (2023)	88
График 2.3.10. АПГ-ын хяналт тавьсан МБ-ын хэргийн шийдвэрлэлт (2023).	90
График 2.3.11. Улс, Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (2023).	94
График 2.3.12. АПГ-ын зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт	96
График 2.3.13. Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан зөрчлийн хэргийн шийдвэрлэлт (2022-2023)	97
График 2.3.14. АПГ-ын хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэг (2022-2023).	99
График 2.3.15. Прокурорын байгууллагаас зөрчлийн хэрэгт оногдуулсан шийтгэл (2023)	101
График 2.3.16. Прокурор эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрийг хянаад бичсэн дүгнэлт.	102
График 2.4.1. Цагдан хорих зөвшөөрөл олгосон үндэслэл (2023).	113
График 2.4.2. Хорих ялын дэглэм шилжүүлсэн байдал (2022-2023).	116
График 2.4.3. Ял шийтгүүлэгчдийн насны бүлэг (2022-2023).	116
График 2.4.4. Ял шийтгүүлэгчдийн боловсролын байдал (Хувиар, 2023).	117
График 2.4.5. Ял шийтгүүлэгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал (2023).	117
График 2.4.6. Хяналтын шатны журмаар хянан шийдвэрлэсэн байдал (2022-2023).	120
График 2.4.7. Шүүхийн тогтоол, магадлалыг өөрчлөлт оруулж шийдвэрлэсэн үндэслэл (2022-2023)	120
График 2.4.8. Тогтоол, магадлалыг хүчингүй болгож шийдвэрлэсэн үндэслэл (2022-2023)	120
График 2.5.1. Хорих ял эдэлж буй хүний тоо (2020-2023)	128
График 2.5.2. Хорих ял эдэлж буй хүний ял шийтгэгдсэн гэмт хэргийн төрөл (2020-2023).	130
График 2.5.3. Хорих ял эдэлж буй хүний оршин сууж байсан газар (2020-2023)	131
График 2.5.4. Хорих ял эдэлж буй хүний иргэний харьяалал (2020-2023)	132
График 2.5.5. Хорих ял эдэлж буй хүн өмнө нь ял шийтгүүлж байсан эсэх (2020-2023)	133
График 2.5.6. Хорих анги, цагдан хорих байрнаас хоригдол, хоригдогчийн оргосон байдал.	133
График 2.5.7. Торгох ялын гүйцэтгэл (2019-2023)	136
График 2.5.8. Нийтэд тустай ажил хийлгэх ялын гүйцэтгэл (2019-2023).	137
График 2.5.9. Эрх хасах ялын гүйцэтгэл (2019-2023)	138
График 2.5.10. Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон этгээдийн тоо (2019-2023)	144
График 2.5.11. Хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээ авсан этгээдийн тоо (2019-2023)	147
График 2.5.12. Баривчлагдсан этгээдийн тоо, нийслэлд (2019-2023)	148
График 2.5.13. Цагдан хоригдсон хүний тоо	148
График 3.1.1. Өсвөр насны хүн холбогдсон гэмт хэргийн түвшин (2004-2023).	150
График 3.1.2. Өсвөр насны хүний гэмт хэрэг үйлдсэн газар (2023).	152
График 3.1.3. Гэмт хэрэгт холбогдсон өсвөр насны хүн (2018-2023).	152
График 3.1.4. Өсвөр насны хүн, Эрэгтэй (2018-2023).	153
График 3.1.5. Өсвөр насны хүн, Эмэгтэй (2018-2023).	153
График 3.1.6. Хохирол, сая төгрөгөөр (2018-2023)	154
График 3.3.1. Ял шийтгүүлсэн өсвөр насны хүн (2018-2023).	155
График 3.3.2. Насанд хүрээгүй хохирогчийн нас (2018-2023)	156
График 3.3.3. Өсвөр насны хүнийг баривчлах зөвшөөрөл олгосон байдал (2018-2023)	156
График 3.3.4. Өсвөр насны хүнд оногдуулсан шийтгэх тогтоолыг хойшлуулсан байдал (2018-2023)	157
График 3.3.5. Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ (2018-2023).	157

График 3.3.6. Сургалт-хүмүүжлийн байгууллагад хорих (2018-2023)	157
График 4.1. Нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг (1995-2023).	160
График 4.1.1. Хүнийг алах гэмт хэрэг (1995-2023)	161
График 4.1.2. Хүн амын нас баралт ба хүнийг алах гэмт хэрэг (1995-2023).	162
График 4.3.1. Хүчиндэх гэмт хэрэг (2000-2023).	171
График 4.8.1 Дээрэмдэх гэмт хэрэг (1995-2023)	180
График 4.13.1. Авлигын гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл (2018-2023)	190
График 4.13.2. Авлигын гэмт хэргийн шинжтэй гомдол, мэдээлэл (2018-2023)	190
График 4.13.3. Хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзсан (2018-2023)	191
График 4.13.4. Харьяаллын дагуу шилжүүлсэн (2018-2023)	191
График 4.13.5. Хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн (2018-2023)	191
График 4.13.6. Ажиллагаанд (2018-2023)	191
График 4.13.7. Улс төрийн албан тушаалтан (2020-2023)	192
График 4.13.8. Төрийн захиргааны албан тушаалтан (2020-2023)	192
График 4.13.9. Төрийн тусгай албан тушаалтан (2020-2023).	192
График 4.13.10. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалтан (2020-2023)	192
График 4.13.11. Авлигатай тэмцэхбайгууллагаас шалгасан хэргийн тоо (2018-2023)	193
График 4.13.12. Авлигын гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоо (2018-2023)	193
График 4.18.1. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг (2004-2023)	203
График 5.1.1. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон нийт хохирогчийн тоо, улсын хэмжээнд (2018-2023).	212
График 5.1.2. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хуулийн этгээдийн тоо, улсын хэмжээнд (2018-2023)	212
График 5.1.3. Гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүний тоо, улсын хэмжээнд (2018-2023)	213
График 5.1.4. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхдийн тоо, улсын хэмжээнд (2018-2023).	213
График 5.1.5. Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүний тоо, улсын хэмжээнд (2018-2023).	213
График 5.1.6. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон эмэгтэй хүний тоо, улсын хэмжээнд (2018-2023).	213
График 5.1.7. Нийт хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр, улсын хэмжээнд (2018-2023)	214
График 5.1.8. Нөхөн төлүүлсэн хохирол, сая төгрөгөөр, улсын хэмжээнд (2018-2023)	214
График 5.1.9. Битүүмжилсэн хөрөнгө, сая төгрөгөөр, улсын хэмжээнд (2018-2023)	214
График 5.1.10. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хуулийн этгээдийн тоо, нийслэлд (2018-2023).	215
График 5.1.11. Гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүний тоо, нийслэлд (2018-2023).	215
График 5.1.12. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхдийн тоо, нийслэлд (2018-2023).	215
График 5.1.13. Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүний тоо, нийслэлд (2018-2023).	215
График 5.1.14. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон эмэгтэй хүний тоо, нийслэлд (2018-2023)	216
График 5.1.15. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон нийт хохирогч, нийслэлд (2018-2023).	216
График 5.1.16. Нийт хохирол, сая төгрөгөөр, нийслэлд (2018-2023).	216
График 5.1.17. Нөхөн төлүүлсэн хохирол, сая төгрөгөөр, нийслэлд (2018-2023).	217
График 5.1.18. Битүүмжилсэн хөрөнгө, сая төгрөгөөр, нийслэлд (2018-2023)	217
График 5.1.19. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хуулийн этгээдийн тоо, орон нутагт (2018-2023)	217
График 5.1.20. Гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүний тоо, орон нутагт (2018-2023)	218
График 5.1.21. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхдийн тоо, орон нутагт (2018-2023).	218
График 5.1.22. Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүний тоо, орон нутагт (2018-2023)	218
График 5.1.23. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон эмэгтэй хүний тоо, орон нутагт (2018-2023).	218
График 5.1.24. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон нийт хохирогчийн тоо, орон нутагт (2018-2023).	219
График 5.1.25. Нийт хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр, орон нутагт (2018-2023)	219
График 5.1.26. Нөхөн төлүүлсэн хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр, орон нутагт (2018-2023)	219
График 5.1.27. Битүүмжилс эн хөрөнгө, сая төгрөгөөр, орон нутагт (2018-2023).	220
График 5.3.1. Авлигын гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2018-2023)	225
График 5.3.2. Битүүмжилсэн хөрөнгө, сая төгрөгөөр (2018-2023)	225

График 5.3.3. Нөхөн төлүүлсэн хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2018-2023)	226
График 5.4.1. Нийт хохирогчийн тоо (2018-2023)	226
График 5.4.2. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон төрийн байгууллагын тоо (2018-2023)	227
График 5.4.3. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон компани (2018-2023)	227
График 5.4.4. Гэмт хэргийн улмаас амь хохирсон хүний тоо (2018-2023)	227
График 5.4.5. Эрүүл мэндэд нь хүнд хохирол учирсан хүний тоо (2018-2023)	228
График 5.4.6. Эрүүл мэндэд нь хүндэвтэр хохирол учирсан хүний тоо (2018-2023)	228
График 5.4.7. Эрүүл мэндэд нь хөнгөн хохирол учирсан хүний тоо (2018-2023)	228
График 5.4.8. Хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2018-2023)	228
График 7.1.1. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэргийн гаралт (2018-2023)	244
График 7.1.2. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоо (2018-2023)	245
График 7.1.3. Гэмт хэрэгт холбогдсон эмэгтэй хүний тоо (2018-2023)	245
График 7.1.4. Гэмт хэрэгт холбогдсон эрэгтэй хүний тоо (2018-2023).	245
График 7.1.5. 18-24 нас (2018-2023)	246
График 7.1.6. 25-29 нас (2018-2023).	246
График 7.1.7. 30-34 нас (2018-2023)	247
График 7.1.8. 35-39 нас (2018-2023).	247
График 7.1.9. 40-44 нас (2018-2023)	247
График 7.1.10. 45-49 нас (2018-2023)	248
График 7.1.11. ЭХАШШ-ээс ял шийтгүүлсэн хүний насны байдал (2018-2023)	250
График 7.1.12. ЭХАШШ-ээс нийтэд тустай ажил хийлгэх ял оногдуулсан хүний тоо, Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйл (2018-2023)	251
График 7.1.13. ЭХАШШ-ээс хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан хүний тоо, Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйл (2018-2023)	252
График 7.2.1. Гаалийн төв лабораторид ирүүлсэн дээжнээс илэрсэн тохиолдлын тоо (2015-2023)	266
График 7.2.2. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын шалтгаант сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг	271
График 7.2.3. Каннабиноидын шалтгаант сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг	271
График 7.2.4. Тайвшруулах, нойрны эмийн шалтгаант сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг.	272
График 7.2.5. Дэгдэмхий уусгагч бодисын шалтгаант сэтгэцийн ба зан төлөвийн эмгэг	272
График 7.2.6. Олон төрлийн сэтгэцэд нөлөөт ба донтолт үүсгэх бодисыг хослуулан хэрэглэсний улмаас үүсэх сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг.	272
График 7.2.7. Мансууруулах бодист донтсон хүн, нутаг дэвсгэрээр (2014-2023)	275
График 7.3.1. Гэр бүлтэй эсэх (2019-2023)	283
График 7.3.2. Ам бүлийн тоо (2019-2023)	283
График 7.3.3. Хамт амьдарч байсан гэр бүлийн гишүүдийн тоо (2019-2023)	284
График 7.3.4. Хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал (2019-2023)	284
График 7.3.5. Биологийн дээжийн төрөл: Цус эсвэл шээс (2019-2023).	286
График 7.3.6. Бодисын хамааралтай эсэхийг тогтоосон шинжилгээний хариу (2019-2023)	288
График 7.3.7. Гэмт хэрэг үйлдсэн хүн цагдан хоригдсон эсэх (2019-2023)	289

БҮДҮҮВЧИЙН ЖАГСААЛТ

Бүдүүвч 2.1.1. Цагдаагийн байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт	41
Бүдүүвч 2.2.1. Шүүх шинжилгээний байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт	54
Бүдүүвч 2.3.1. Прокурорын байгууллагын тогтолцоо	78
Бүдүүвч 2.3.2. УЕПГ-ын бүтэц, зохион байгуулалт	78
Бүдүүвч 2.4.1. Монгол Улсын шүүхийн байгууллагын тогтолцоо	105
Бүдүүвч 2.5.1. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт	127

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1.5.1. Монгол Улсын гэмт хэргийн индекс үзүүлэлт34

Зураг 2.1.1. Улсын хэмжээнд 2023 онд бүртгэгдсэн гэмт хэрэг (Аймгаар).44

Зураг 3.1.1. Өсвөр насны хүн холбогдсон гэмт хэргийн гаралт, нутаг дэвсгэрээр (2023).150

НЭГДҮГЭЭР ХЭСЭГ

ГЭМТ ХЭРГИЙН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ

CRIME TRENDS

1.1. ГЭМТ ХЭРГИЙН ТОЙМ СТАТИСТИК

1.2. БҮРТГЭГДСЭН ГЭМТ ХЭРЭГ

1.3. ПРОКУРОРЫН ХЯНАЛТ

1.4. ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭРЛЭЛТ

1.5. ГЭМТ ХЭРГИЙН ИНДЕКС БА АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ИНДЕКС

1.1. ГЭМТ ХЭРГИЙН ТОЙМ СТАТИСТИК

2023 оны гэмт хэргийн статистикийн үндсэн мэдээллүүдийг тоймлон хүснэгт 1.1.1-д үзүүлээ. Тойм статистикийг өнөөгийн гэмт хэргийн нөхцөл байдлыг өмнөх жилийн болон өдгөөгөөс 20-оос 30 жилийн өмнөх үзүүлэлттэй харьцуулан авч үзэж гарсан өөрчлөлтийг харуулсан болно.

Хүснэгт 1.1.1. 2023 оны гэмт хэргийн тойм статистик

Утга		2023	Өөрчлөлт		
			Өмнөх оноос		1995 он ^F
			Тоо	Хувь	Хувь
I. Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг					
Нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг		35 574	234	(0.7)	73.5
Хүнийг алах		199	0	-	-
Дээрэмдэх		392	-93	(-19.2)	(11.6)
Хүчиндэх гэмт хэрэг		564	14	(2.5)	(64.9)
Хөдөлгөөний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг		1280	60	(4.9)	(48.7)
Гэмт хэрэг үйлдсэн хүн		24 134	469	(2.0)	(80.3)
II. Прокурорын хяналт (Эрүүгийн хэрэг)					
Нийт хяналт тавьсан эрүүгийн хэрэг		84 518	4180	(5.2)	-
Хэрэг бүртгэлт		27 600	1451	(5.5)	-
Мөрдөн байцаалт		63 495	5126	(8.7)	-
III. Шүүхийн шийдвэрлэсэн хэрэг					
					2004 он ^G
Анхан шатны шүүх		13 977	-225	(-1.5)	(122)
Давж заалдах шатны шүүх		2215	-97	(-1.5)	(17.3)
Хяналтын шатны шүүх		902	34	(3.9)	(274)
IV. Ял шийтгэгдсэн хүн					
Цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авсан хүн		2564	-594	(-18.8)	-
Нийт ял шийтгэгдсэн хүн		14 192	2929	(26)	(49.8)
Эр		12 490	2858	(29.6)	(42.9)
Эм		1702	71	(4.4)	(131.5)
Өсвөр насны хүн		222	13	(6.2)	(-80.1)
Хорих ял		2551	-368	(-12.6)	(-61.8)
Хорихоос бусад төрлийн ял		11 641	153	(1.3)	(22.8)
V. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэл					
Хорих ял эдэлж буй хүн		4157	4526	369	(8.9)
Бусад төрлийн ял, албадлагын арга хэмжээний гүйцэтгэл		2023		Өөрчлөлт ^R (Өмнөх оноос)	
		Гүйцэтгэсэн	Гүйцэтгэл (Хувь)	Тоо	Пункт
Торгох ялын гүйцэтгэл (Төгрөг)		10 525 461,1	58.8	2 208 020,5	(0.8)
Зорчих эрхийг хязгаарлах ял (Хоног)		592 918	59.8	-151685	(1)
Нийтэд тустай ажил хийлгэх ял (Цаг)		406 506	82.5	5981	(0.6)
Эрх хасах ял (Хоног)		646 242	34.3	123 430	(0.9)
Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ		25	39.6	4	(7.3)
Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ		196	47.9	107	(12.2)
Хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээ		1067	45.3	-94	(-25.4)
F- 2023 оны статистик үзүүлэлтийг 1995 оныхтой харьцуулав.					
G- 2023 оны статистик үзүүлэлтийг 2004 оныхтой харьцуулав.					
R- 2023 онд гүйцэтгэсэн ялын үзүүлэлтийг 2022 оныхтой харьцуулав.					

F- 2023 оны статистик үзүүлэлтийг 1995 оныхтой харьцуулав.

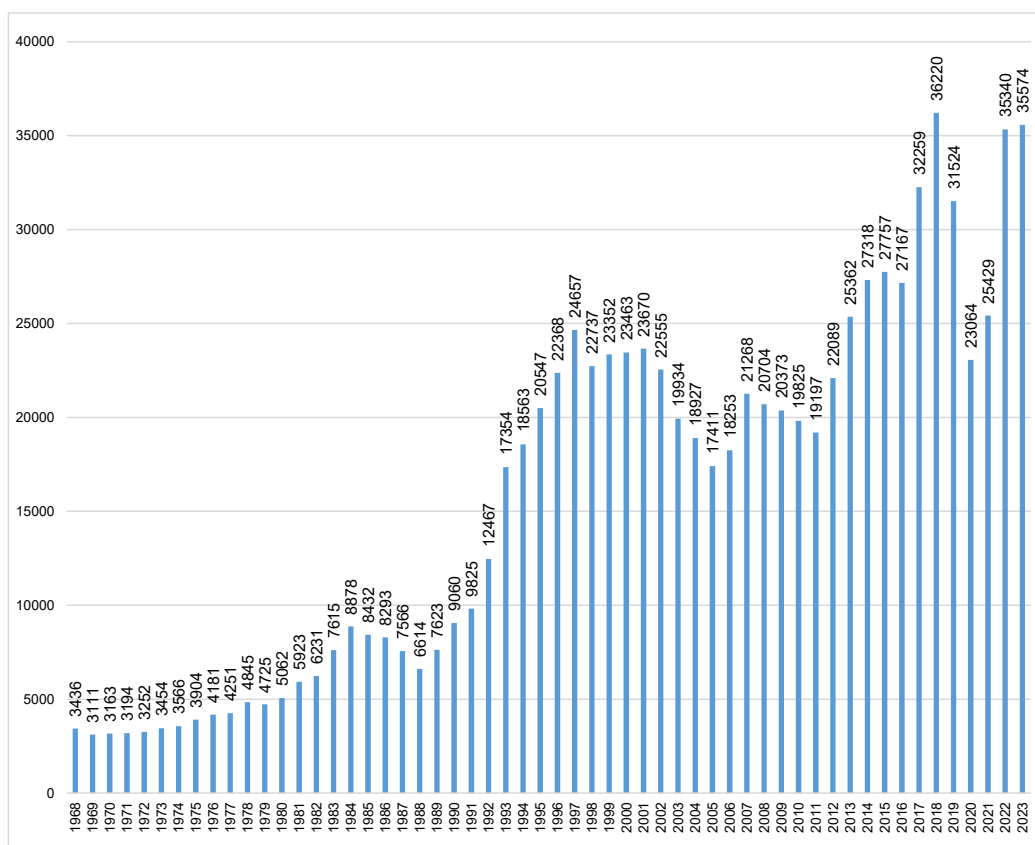
G- 2023 оны статистик үзүүлэлтийг 2004 оныхтой харьцуулав.

R- 2023 онд гүйцэтгэсэн ялын үзүүлэлтийг 2022 оныхтой харьцуулав.

Эх сурвалж: ЦЕГ-т бүртгэгдсэн гэмт хэргийн мэдээ, УЕПГ-ын статистик мэдээ, Монгол Улсын шүүхийн шүүн таслах ажиллагааны нэгдсэн дүн мэдээ, ШШГЕГ-ын статистик мэдээ.

1.2. БҮРТГЭГДСЭН ГЭМТ ХЭРЭГ

График 1.2.1. Монгол Улсад бүртгэгдсэн гэмт хэрэг (1968-2023)

Монгол Улсын хэмжээнд 2023 онд нийт 35 574 гэмт хэрэг бүртгэгдсэн байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 234 буюу 0.7 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Сүүлийн 10 жилийн хугацаанд 2018 онд хамгийн их буюу 36 220 гэмт хэрэг бол 2020 онд хамгийн бага буюу 23 064 гэмт хэрэг бүртгэгдсэн байна.

График 1.2.2. Хүн амын тоо ба бүртгэгдсэн гэмт хэрэг (1989-2023)

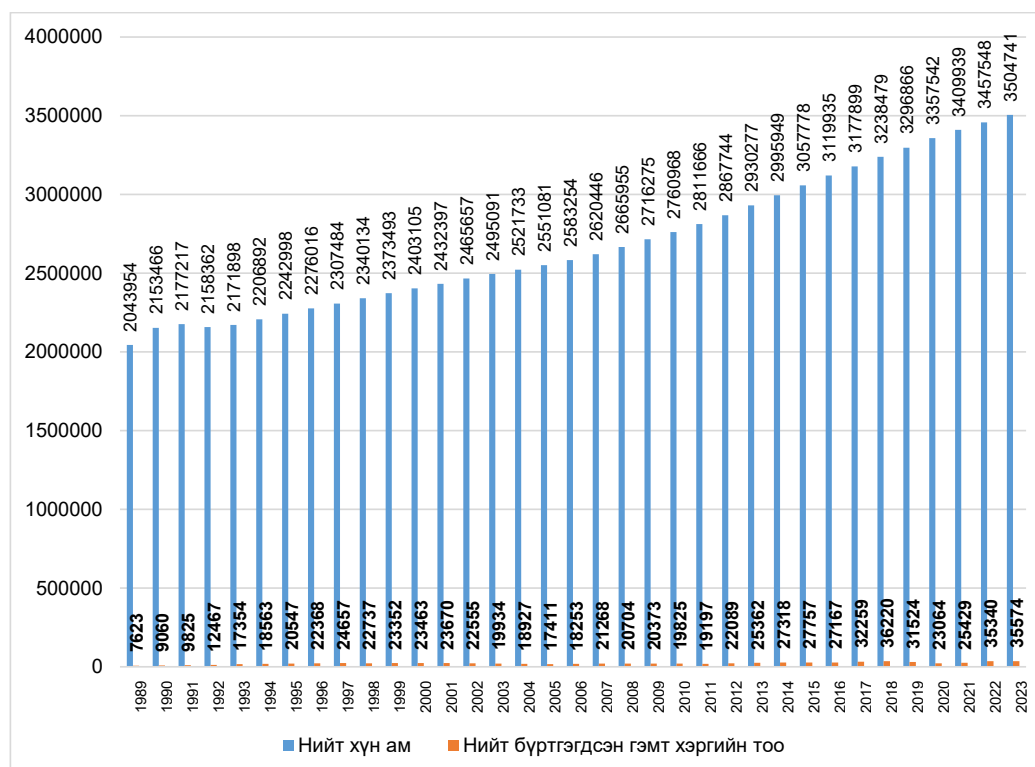
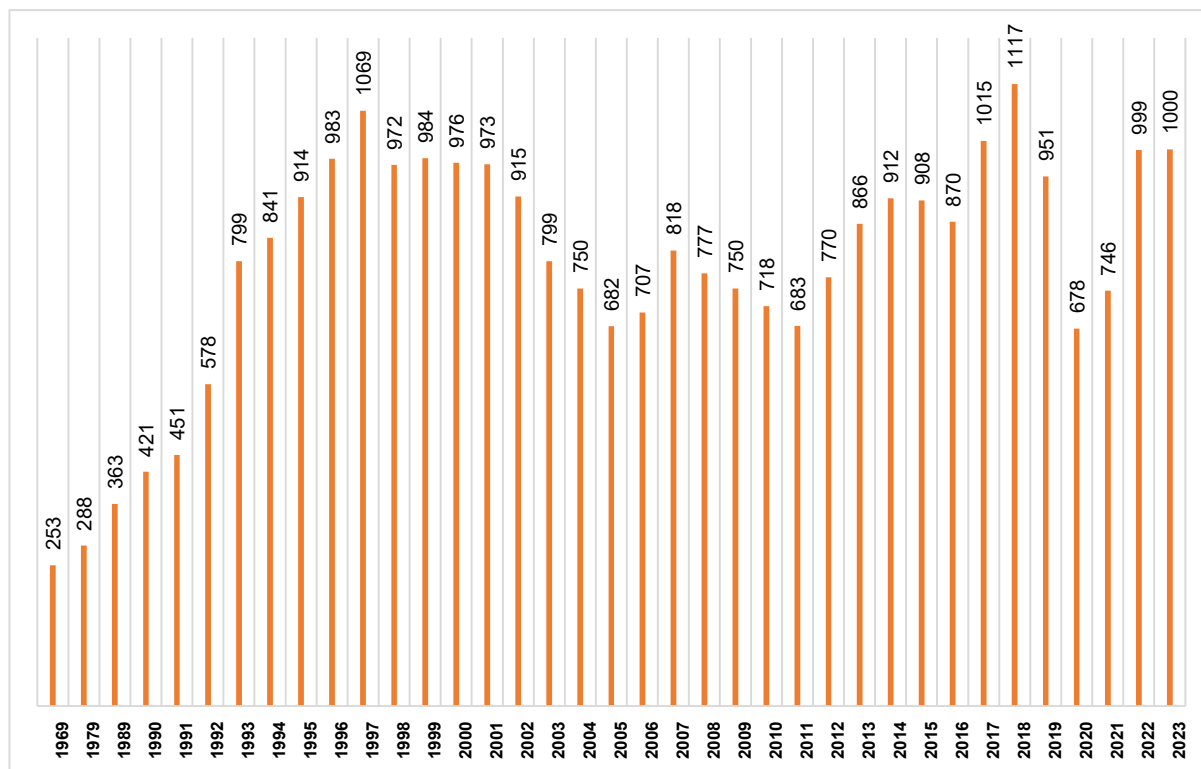

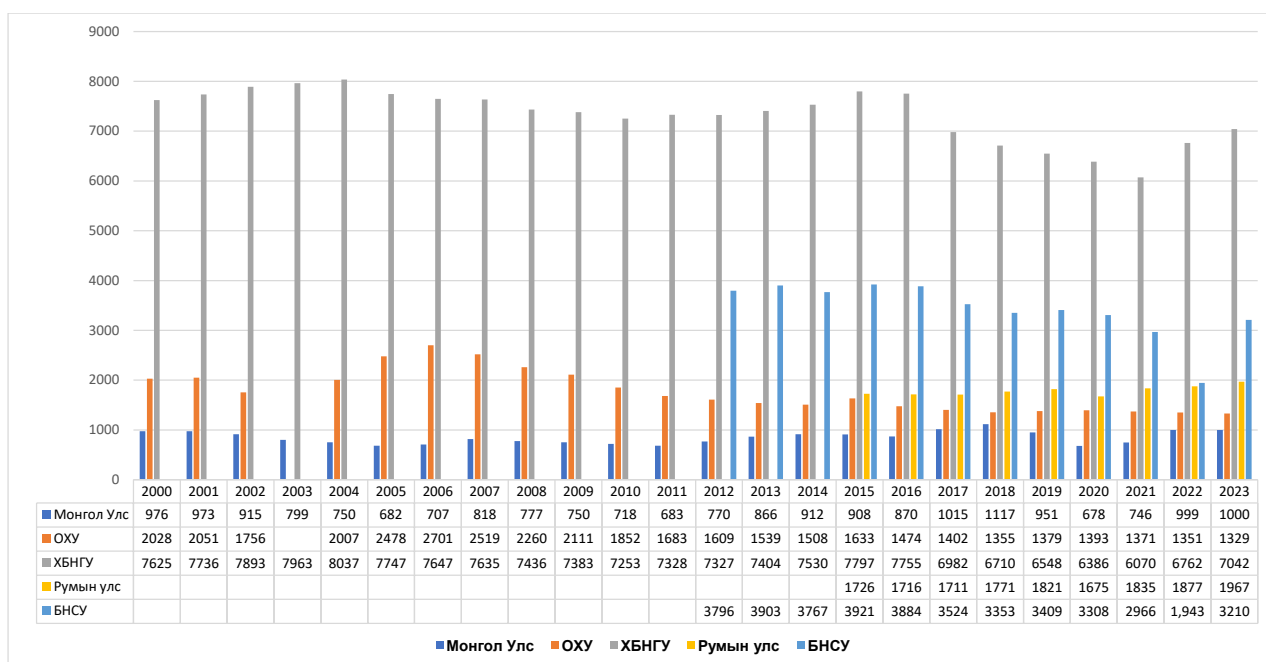
График 1.2.3. 100 000 хүн амд ногдох гэмт хэрэг буюу гэмт хэргийн түвшин (1969-2023)

Хүснэгт 1.2.1. Нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг ба тодорхой төрлийн гэмт хэрэг (1995-2023)

Утга	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг	20496	22368	24657	22737	23352	23463	23670	22555	19934	18905	17411	18253	21268	20704	20373	19825	19197	22089	25362	27318	27757	27167	32259	36220	31524	23064	25429	35340	35574
Хүнийг алах гэмт хэрэг	307	277	290	240	325	367	363	312	349	335	310	311	300	213	223	230	262	231	204	211	204	174	189	192	197	192	194	199	183
Дээрэм гэмт хэрэг	351	396	412	369	454	630	523	799	825	655	584	455	656	818	754	520	536	552	620	537	474	1233	1497	868	404	366	485	485	564
Хүчиндэх гэмт хэрэг	342	336	369	409	376	361	353	382	386	378	320	314	355	354	332	342	367	305	344	300	279	290	376	519	481	401	439	550	710
Хөдөлгөөний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	860	971	1208	1360	1401	1497	1474	1470	1235	1190	1245	1343	1431	1390	1202	1639	1870	1999	2148	2010	1783	1525	1231	1276	915	985	1220	1214	1516

График 1.2.4. Монгол Улс дахь гэмт хэргийн түвшнийг (100 000 хүн амд ногдох) бусад гадаад улсууд дахь гэмт хэргийн түвшинтэй харьцуулсан нь

Энэхүү графикт Монгол Улс дахь гэмт хэргийн түвшнийг хөрш улс Оросын Холбооны Улс, постсоциалист улсуудын төлөөл Румын Улс, манай улстай адил Зүйн хойд азийн бүс нутагт багтдаг Бүгд Найрамдах Солонгос Улс, эх газрын эрх зүйн тогтолцооны төлөөлөл бөгөөд жишиг улс болох Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс дахь гэмт хэргийн түвшинтэй тус тус харьцуулан авч үзлээ. Энэ нь манай улс дахь гэмт хэргийн түвшнийг бодитой үнэлэх боломжийг олгох ач холбогдолтой.

1.3. ПРОКУРОРЫН ХЯНАЛТ

Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан эрүүгийн хэргийн сүүлийн 5 жилийн үзүүлэлтийг доорх хүснэгтээр харуулав.

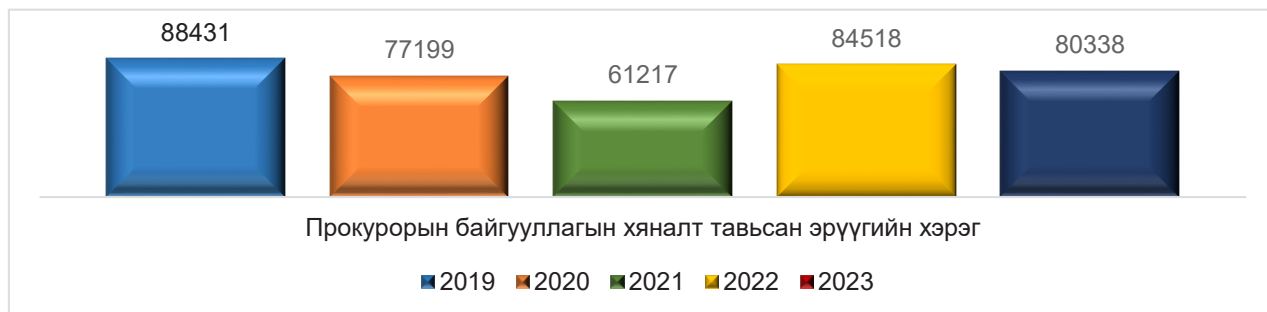
Хүснэгт 1.3.1. Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан эрүүгийн хэрэг (2019-2023)

Он	Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан эрүүгийн хэрэг	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
2019	88 431	-
2020	77 199	-11 232 (-12.7)
2021	61 217	-15 982 (-20.1)
2022	84 518	23 301 (27.6)
2023	80 338	-4 180 (-4.9)

Тайлбар: Өөрчлөлт хэсэгт тухайн онд хяналт тавьсан эрүүгийн хэргийн тоо өмнөх оноос өссөн, буурсан хувийг харуулсан болно.

Эх сурвалж: Улсын ерөнхий прокурорын газрын тоон мэдээ, Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном 2020-2022

График 1.3.1. Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан эрүүгийн хэрэг

Дээрхээс дүгнэвэл, сүүлийн 5 жилийн байдлаар прокурорын байгууллага 2019 онд хамгийн их эрүүгийн хэрэгт буюу 88 431 хэрэгт хяналт тавьсан бол 2021 онд хамгийн бага буюу 61 217 хэрэгт хяналт тавьсан байна.

Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан зөрчлийн хэргийн сүүлийн 5 жилийн хугацаа дахь үзүүлэлтийг доорх хүснэгтээр үзүүлээ.

Хүснэгт 1.3.2. Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэг (2019-2023)

Он	Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэг	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
2019	2 227 533	-
2020	2 237 541	10 008 (0.4)
2021	2 046 624	-190 917 (-8.5)
2022	2 698 521	651 897 (31.9)
2023	3 185 868	487 347 (18.1)

Тайлбар: Өөрчлөлт хэсэгт тухайн онд хяналт тавьсан зөрчлийн хэргийн тоо өмнөх оноос өссөн, буурсан хувийг харуулсан болно.

Эх сурвалж: Улсын ерөнхий прокурорын газрын тоон мэдээ, Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном 2020-2022

Сүүлийн 5 жилийн байдлаар прокурорын байгууллага 2023 онд хамгийн их буюу 3 185 868 зөрчлийн хэрэгт хяналт тавьсан бол 2021 онд хамгийн бага буюу 2 046 624 зөрчлийн хэрэгт хяналт тавьсан байна.

1.4. ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭРЛЭЛТ

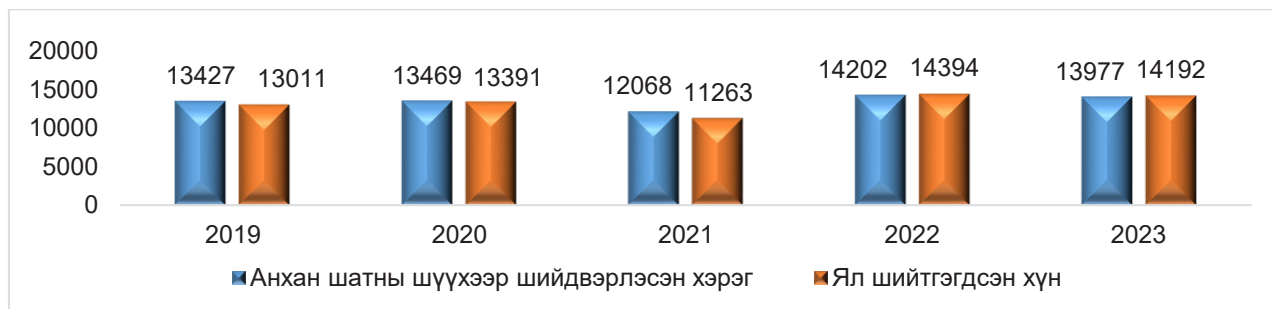
Сүүлийн 5 жилд Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс хянан шийдвэрлэсэн хэргийн тоо болон ял шийтгэгдсэн хүний тоог доорх хүснэгтээр үзүүлээ.

Хүснэгт 1.4.1. Анхан шатны шүүхийн шийдвэрлэсэн хэрэг, ял шийтгэгдсэн хүн (2019-2023)

Утга	Хэргийн тоо				
	2019	2020	2021	2022	2023
Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэрэг	13 427	13 469	12 068	14 202	13 977
Ял шийтгэгдсэн хүн	13 011	13 391	11 263	14 394	14 192

Эх сурвалж: ШЕЗ, Шүүн таслах ажиллагааны бүтэн жилийн тайлан

График 1.4.1. Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэрэг, ял шийтгэгдсэн хүн (2019-2023)

Хүснэгт 1.4.2. Анхан, давах, хяналтын шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэргийн тоо (2019-2023)

Шүүх	Хэргийн тоо				
	2019	2020	2021	2022	2023
Анхан шатны шүүх	13 427	13 469	12 068	14 202	13 977
Давж заалдах шатны шүүх	2702	2105	2105	2312	2215
Хяналтын шатны шүүх	674	685	322	188	164

Эх сурвалж: ШЕЗ, Шүүн таслах ажиллагааны бүтэн жилийн дүн мэдээ 2019-2023

Сүүлийн 5 жилд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс 67 143 буюу жилд дунджаар 13 428.6 хэрэг шийдвэрлэжээ.

2023 онд анхан шатны шүүх 13 977 хэрэг шийдвэрлэсэн бөгөөд давж заалдах шатны шүүх 2215 хэрэг шийдвэрлэсэн нь анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэргийн 15.8 хувийг эзэлж байна. Харин хяналтын шатны шүүх 164 хэрэг шийдвэрлэсэн нь анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэргийн 1.2 хувийг эзэлж байна. Мөн 2023 онд хяналтын шатны шүүхээс шийдвэрлэсэн 164 хэрэг нь давж заалдах шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэргийн 7.4 хувийг эзэлж байна.

1.5. ГЭМТ ХЭРГИЙН ИНДЕКС БА АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ИНДЕКС

Гэмт хэргийн индекс (Crime index) гэдэг нь тухайн хот, улс дахь гэмт хэргийн ерөнхий түвшний үнэлгээ юм. Гэмт хэргийн индекс 20-иос доош бол маш бага, 20-40 бол бага, 40-60 бол дунд, 60-80 бол их, 80-аас дээш бол маш өндөр гэж үздэг.

Нөгөө талаар аюулгүй байдлын индекс (Safety index) нь гэмт хэргийн индексийн эсрэг үзүүлэлт байдаг. Хэрэв хот аюулгүй байдлын индекс өндөртэй бол гэмт хэрэг багатайд тооцогддог. Гэмт хэргийн индекс нь дараах асуудлын хүрээнд санал асуулга явуулан үзүүлэлтийг тогтоодог.

Аюулгүй байдлын талаарх ойлголт: Оршин суугчид болон бусад суурьшигчид өдрийн цагаар болон шөнийн цагаар гадуур алхахдаа аюулгүй байдлын мэдрэмжийн талаарх санал асуулга;

Тодорхой гэмт хэргийн талаарх асуудал: Хулгайлах, дээрэмдэх, машин хулгайлах, бусдыг бие махбодод халдах, олон нийтийн газар дарамтлах, арьсны өнгө, үндэс угсаа, хүйс, шашин шүтлэг зэрэг хүчин зүйлээр ялгаварлан гадуурхах зэрэгтэй холбоотой санал асуулга;

Өмчийн эсрэг гэмт хэрэг: Хулгайлах, дээрэмдэх, эд хөрөнгө эвдэн сүйтгэх гэх мэт өмчтэй холбоотой гэмт хэргийн цар хүрээг үнэлэх;

Хүчирхийллийн гэмт хэрэг: Хүчирхийлэл, аллага, бэлгийн эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг зэрэг хүчирхийллийн гэмт хэргийн талаарх ойлголтыг үнэлэх;

Numbeo-ээс гаргасан Гэмт хэргийн индекс нь засгийн газрын албан ёсны статистик мэдээллээс ялгаатай байж болох ба хэрэглэгчийн оруулсан мэдээлэл, төсөөлөлд үндэслэсэн гэдгийг анхаарах нь чухал юм. Тус индекс нь өөр өөр хот, улс орнуудын харьцангуй аюулгүй байдлыг үнэлэх харьцуулах хэрэгсэл болж, хүмүүст мэдээлэлтэй шийдвэр гаргах, тодорхой байршил дахь гэмт хэргийн нөхцөл байдлыг ойлгоход тусалдаг.

Өгөгдлийн үнэн зөвийг баталгаажуулахын тулд тооцооллын алдаа байж болзошгүй спамыг тодорхойлох, шүүлтүүрийн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлдэг. Тус алгоритмууд нь спамтай төстэй үйлдэл гаргадаг хэрэглэгчдийг тодорхойлдог бөгөөд тэдний оруулсан мэдээллийг тооцоололд оруулдаггүй. Энэ нь мэдээллийн бүрэн бүтэн байдлыг хадгалж, найдвартай үр дүнг гаргахад тусалдаг.

Судалгааны үр дүнг хэрэглэгчдэд тайлбарлахад хялбар болгох үүднээс тэдгээрийг 0-ээс 100 хүртэлх масштабээр танилцуулдаг. Энэхүү масштаб нь өгөгдлийг тодорхой бөгөөд шууд ойлгох боломжийг олгож, хэрэглэгчийн чадварыг сайжруулж, харьцуулалтыг хөнгөвчлөх боломжийг олгодог. Тасралтгүй шинэчлэгдэж байдаг тус индекс нь 36 сар хүртэлх өгөгдлийг ашиглан үүсгэгддэг.¹

Гэмт хэргийн индекс нь нийтдээ дэлхийн 142 улсыг хамруулан тооцоолол хийдэг ба Монгол Улс 2023 оны байдлаар гэмт хэргийн индекс 53.9, аюулгүй байдлын индекс 46.1 гэх үзүүлэлтээр 41 дүгээр байр эзэлж байна.²

Зураг 1.5.1. Монгол Улсын гэмт хэргийн индекс үзүүлэлт

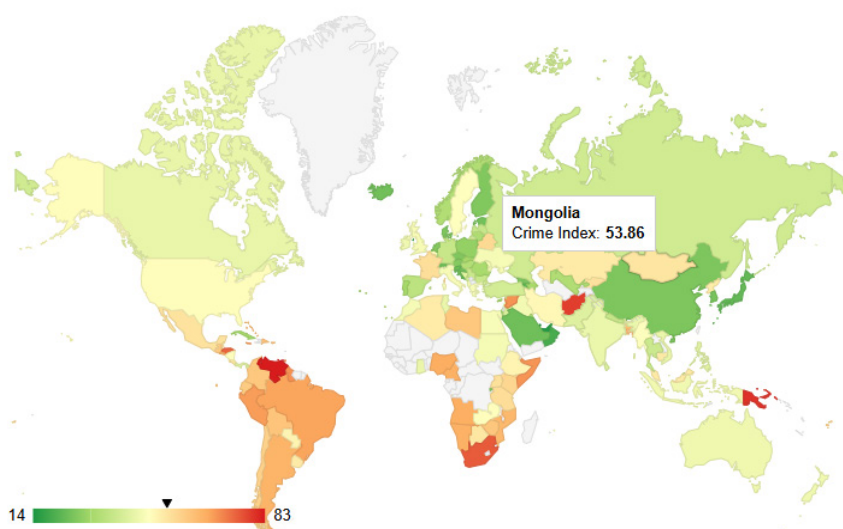

Chart: Crime Index

¹ Numbeo, About Crime Indexes, Холбоос: https://www.numbeo.com/crime/indices_explained.jsp

² Numbeo, Crime Index by Country 2023, Холбоос: https://www.numbeo.com/crime/rankings_by_country.jsp?title=2023

2023 оны байдлаар гэмт хэргийн индексээр хамгийн өндөр үзүүлэлттэй болон хамгийн бага үзүүлэлттэй улс орнуудыг Монгол Улстай харьцуулсныг дараах байдлаар авч үзлээ.

Хүснэгт 1.5.1. Гэмт хэргийн болон аюулгүй байдлын индексээр өндөр болон бага улс орнуудыг Монгол Улстай харьцуулсан байдал

Улс	Гэмт хэргийн индекс	Эзэлсэн байр	Аюулгүй байдлын индекс
Бүгд Найрамдах Венесуэл Улс	82.6	1/142	17.4
Бүгд Найрамдах Гвиней Улс	79.9	2/142	20.1
Бүгд Найрамдах Афганистан Улс	78.6	3/142	21.4
Өмнөд Африкийн Бүгд Найрамдах Улс	75.4	4/142	24.6
Бүгд Найрамдах Хондурас Улс	74.2	5/142	25.8
Монгол Улс	53.9	41/142	46.1
Япон Улс	23.1	135/142	76.9
Оманы Султант Улс	19.7	138/142	80.3
Тайвань Улс	16.2	140/142	83.8
Арабын Нэгдсэн Эмират Улс	15.1	141/142	84.9
Катар Улс	14.8	142/142	85.2

Эх сурвалж: www.numbeo.com

Монгол Улсын гэмт хэргийн индекс үзүүлэлт болон аюулгүй байдлын индекс үзүүлэлтийг сүүлийн 5 жилийн байдлаар доорх хүснэгтэд авч үзэв.

Хүснэгт 1.5.2. Монгол Улсын Гэмт хэргийн индекс (2019-2023)

Он	Гэмт хэргийн индекс	Аюулгүй байдлын индекс	Эзэлсэн байр	Өөрчлөлт
2023	53.9	46.1	41/142	-2
2022	53.7	46.3	43/142	+10
2021	55.6	44.4	33/142	+4
2020	58	42	29/142	+8
2019	59.8	40.2	21/142	-

Эх сурвалж: www.numbeo.com

Монгол Улсын гэмт хэргийн индексийн үзүүлэлтийг авч үзвэл 2023 онд нийт 142 улс, орнуудаас 41 дүгээр байрт эрэмбэлэгдсэн байна. Энэ нь өмнөх 2022 оноос 2 байраар ухарсан үзүүлэлт болжээ. Өмнөх онуудад буюу 2021 онд 10 байраар, 2020 онд 4 байраар, 2019 онд 8 байраар тус тус урагшилсан нь энэ удаад өөрчлөгдөж сөрөг үзүүлэлтийг харуулж байна.

ХОЁРДУГААР ХЭСЭГ
ЭРҮҮГИЙН ХЭРЭГ ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭХ
ТОГТОЛЦОО
CRIMINAL JUSTICE SYSTEM

2.1. ЦАГДАА

2.2. ШҮҮХ ШИНЖИЛГЭЭ

2.3. ПРОКУРОР

2.4. ШҮҮХ

2.5. ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭЛ

МОНГОЛ УЛСАД БҮРТГЭГДСЭН ГЭМТ ХЭРЭГ 2023

УЛСЫН ХЭМЖЭЭНД
35574

БУСАД (ХИЛИЙН ГАДНА)
20

ОРОН НУТАГТ
10576

АНГИЛАЛ

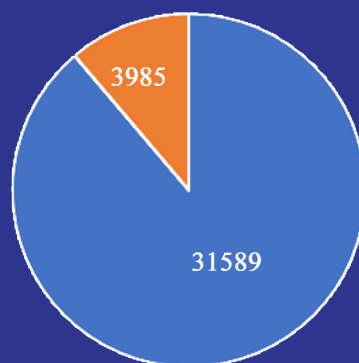
ГЭМТ ХЭРЭГ ҮЙЛДЭГДСЭН БАЙДАЛ

Цахим орчинд
9270

Согтуугаар
үйлдэгдсэн
1270

ХҮНД (11.2%) ХӨНГӨН (88.8%)

Эмэгтэй хүн
оролцсон
5990

Бүлэглэн
гүйцэтгэсэн
1479

Хүүхэд
оролцсон
1270

Гэр бүлийн
хүчирхийлэл
1415

ГЭМТ ХЭРЭГ ҮЙЛДЭГЧ 2023

НИЙТ
ХОЛБОГДСОН

24134

ХҮЙС

ЭРЭГТЭЙ
19113 (79.2%)

ЭМЭГТЭЙ
5021 (20.8%)

НАС

ЭР

ЭМ

27

70+

5

71

65-69

9

189

60-64

72

350

55-59

86

635

50-54

156

1053

45-49

247

1438

40-44

285

2050

35-39

889

3450

30-34

719

3696

25-29

868

4851

18-24

1394

581

16-17

248

722

14-15

43

НИЙГМИЙН БАЙДАЛ

2.1. ЦАГДАА**2.1.1. Цагдаагийн байгууллагын товч танилцуулга****Үндсэн чиг үүрэг**

Монгол Улсын цагдаагийн байгууллага нь гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах үндсэн чиг үүргээ хуульд заасан бүрэн эрхийн хүрээнд хэрэгжүүлдэг төрийн тусгай алба юм.

Гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл хүлээн авч шалгах, нууц далд аргаар үйлдэгдсэн болон тодорхой төрлийн гэмт хэргийг илрүүлэх, түүнээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, гэмт хэрэг үйлдсэн хүнийг эрэн сурвалжлах, баривчлах, гэрч, хохирогчийг хамгаалах, хуулиар харьяалуулсан гэмт хэрэгт хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын ажиллагаа явуулах чиг үүргийг хэрэгжүүлж байна.

Мөн гудамж талбай, олон нийтийн газарт цагдаагийн эргүүл зохион байгуулах, байнгын болон түр хяналтын цэг ажиллуулах, тээврийн хэрэгсэл ашиглан хяналт тавих, замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах, хүүхдийг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах, гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах ажлуудыг иргэн, хуулийн этгээдийн дэмжлэг, туслалцаатайгаар хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Нийтийн эмх замбараагүй байдал үүссэн, террорист халдлага гарсан үед нийтийн хэв журам сахиулах, олон нийтийг хамарсан арга хэмжээ, жагсаал, цуглааны үед хамгаалалт зохион байгуулах, гамшиг, аюулт үзэгдэл, ослын үед хорио цээрийн дэглэм сахиулах, дипломат төлөөлөгчийн газрыг хамгаалах, яллагдагч, шүүгдэгчийг хуяглан хүргэх, шүүх, шүүгчийн аюулгүй байдлыг хангах зэрэг ажлыг зохион байгуулдаг.

Гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах чиг үүргийг аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хороо, нисэх онгоцны буудал, төмөр замын өртөө, зөрлөгүүдэд хэрэгжүүлж, үйл ажиллагаагаа цагдаагийн төв байгууллага болон иргэддээ тайлагнан, хамтран ажилладаг.

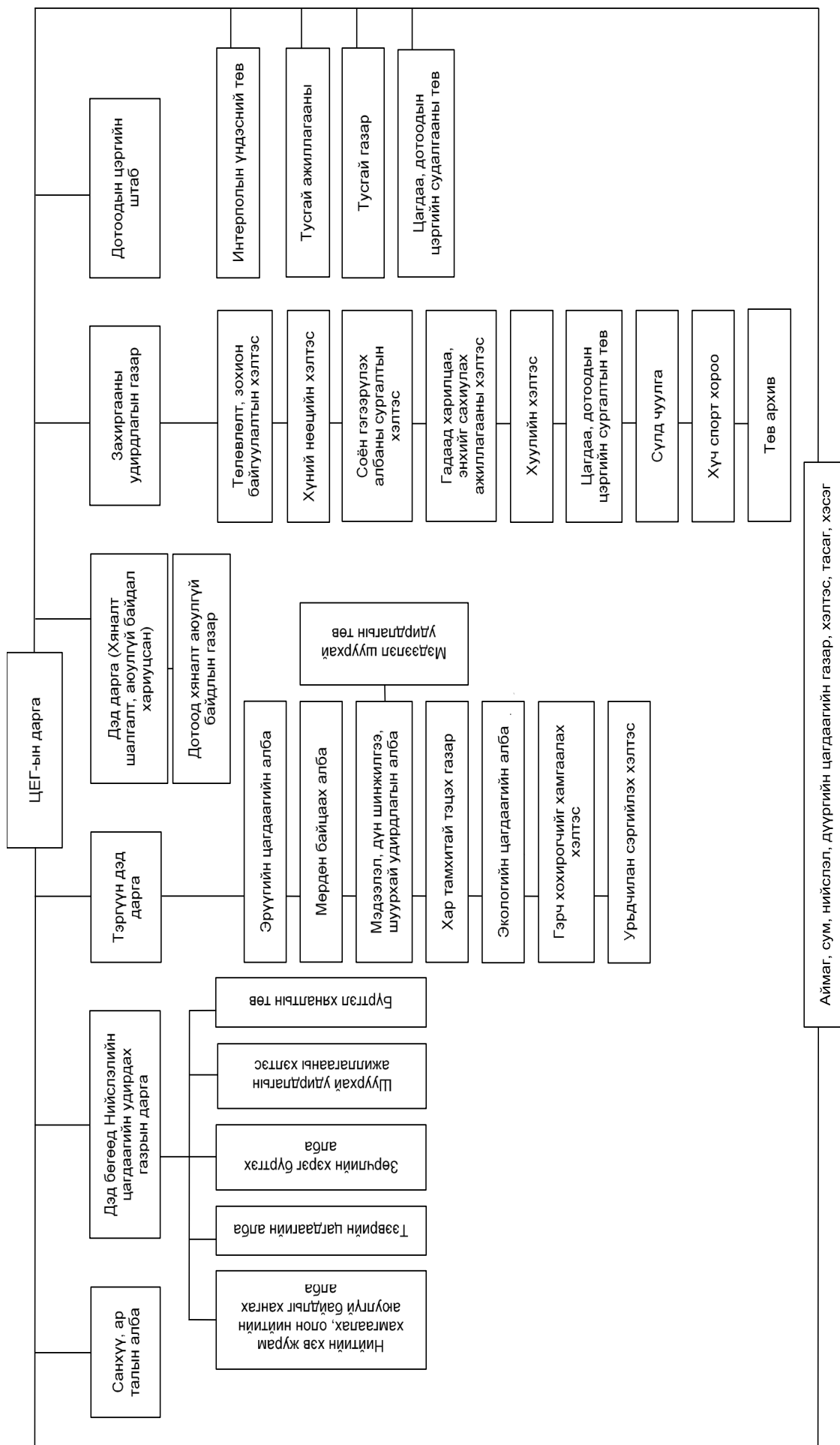
Цагдаагийн байгууллага нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт хүчин төгөлдөр үйлчилж буй 90 гаруй хуульд тусгагдсан хэм хэмжээгээр үүрэг хүлээж ажилладаг ба гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах чиг үүргийг хэрэгжүүлэхийн зэрэгцээ төрийн эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон олон тооны захиргааны үүргийг хэрэгжүүлдэг.

Цагдаагийн байгууллага нь Эрүүгийн цагдаагийн алба, Мөрдөн байцаах алба, Экологийн цагдаагийн алба, Нийтийн хэв журам, олон нийтийн аюулгүй байдлын алба, Тээврийн цагдаагийн алба, Интерполын үндэсний товчоо, Санхүү, аж ахуйн алба, Захиргааны удирдлагын газар, Зөрчлийн хэрэг бүртгэх газар, Хар тамхитай тэмцэх газар, Дотоод хяналт Аюулгүй байдлын газар, Мэдээлэл, дүн шинжилгээ, шуурхай удирдлагын албанаас бүрдэнэ.

Цагдаагийн байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт

Цагдаагийн байгууллага нь цагдаагийн төв байгууллага, түүний харьяа алба, нэгж, нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагаас бүрддэг.

Бүдүүвч 2.1.1. Цагдаагийн байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт

2.1.2. Гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл

Цагдаагийн байгууллага 2023 онд иргэн, аж ахуйн нэгжээс 668 829 дуудлага мэдээлэл хүлээн авч хуульд заасан журмын дагуу шалгаж шийдвэрлэсэн. Харин гэмт хэргийн талаарх 107 161, зөрчлийн талаарх 201 899, нийт 309 060 гомдол, мэдээлэл хүлээн авч шалгасан нь өмнөх онтой харьцуулахад 512 буюу 0.2 хувиар, зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээлэл 6488 буюу 3.1 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 2.1.1. Цагдаагийн байгууллагад хүлээн авч шалгасан гомдол, мэдээлэл

Он	Нийт	Гэмт хэргийн талаарх ^R	Нээсэн ¹	Татгалзсан	Шилжүүлсэн	Зөрчлийн талаарх	Нээсэн	Татгалзсан	Шилжүүлсэн
2019	259 179	74 159 (28.6%)	39 280 (53.0%)	33 693 (45.4%)	474 (0.6%)	185 020 ¹ (71.4%)	79 951 (43.2%)	102 433 (5.7%)	485 (0.3%)
2020	260 357	67 547 (25.9%)	25 721 (38.1%)	38 867 (57.5%)	599 (0.9%)	192 810 (74.1%)	104 996 (54.5%)	85 853 (44.5%)	947 (0.5%)
2021	267 221	71 495 (26.8%)	23 139 (32.4%)	44 165 (61.8%)	752 (1.1%)	195 726 (73.2%)	134 146 (68.5%)	58 601 (29.9%)	1183 (0.6%)
2022	309 572	101 185 (32.7%)	29 724 (29.4%)	66 500 (65.7%)	783 (0.8%)	208 387 (67.3%)	151 553 (72.7%)	53 882 (25.9%)	1405 (0.7%)
2023	309 060	107 161 (34.7%)	26 959 (25.2%)	74 035 (69.1%)	725 (0.7%)	201 899 (65.3%)	128 045 (63.4%)	69 647 (34.5%)	1749 (0.9%)

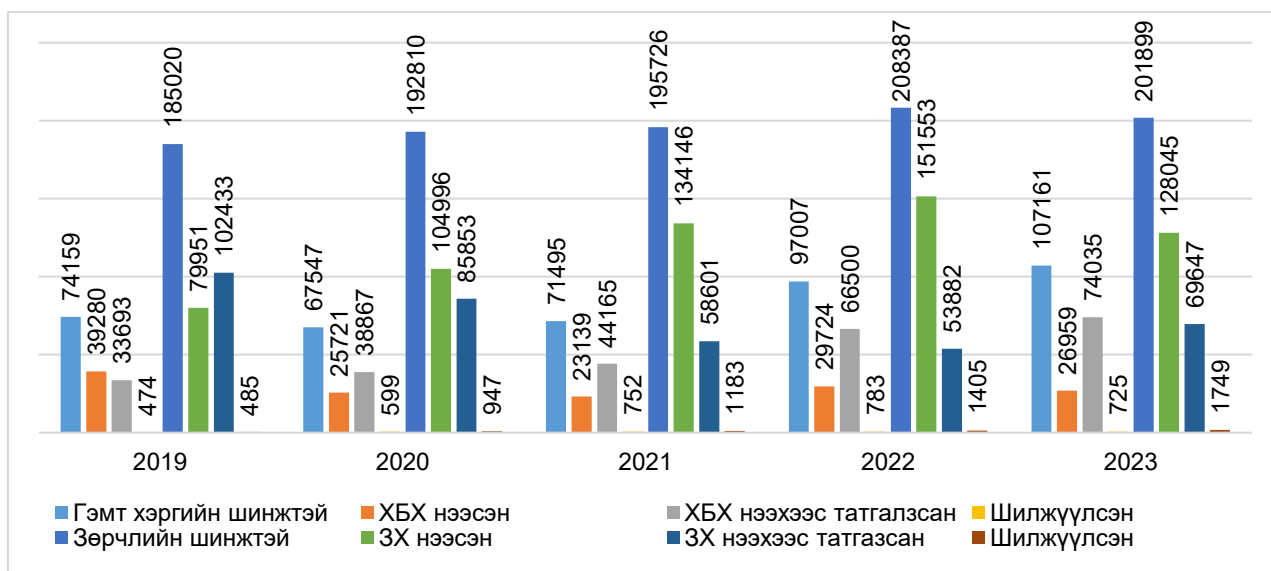
R- Цагдаагийн байгууллагад ирсэн нийт гэмт хэрэг, зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллээс эзлэх хувь

г- Гэмт хэргийн болон зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээлэлд эзлэх хувь

Эх сурвалж: ЦЕГ, Цагдаагийн байгууллагын хэмжээнд бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, зөрчлийн нөхцөл, байдал 2019-2023

2023 онд гэмт хэргийн талаарх 107 161 (34.7%), зөрчлийн талаарх 201 899 (65.3%) гомдол, мэдээллийг шийдвэрлэсэн байна.

График 2.1.1. Цагдаагийн байгууллагад хүлээн авч шалгасан гомдол, мэдээлэл (2019-2023)

Хүснэгт 2.1.2. Гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл (Шийдвэрлэсэн эсэх)

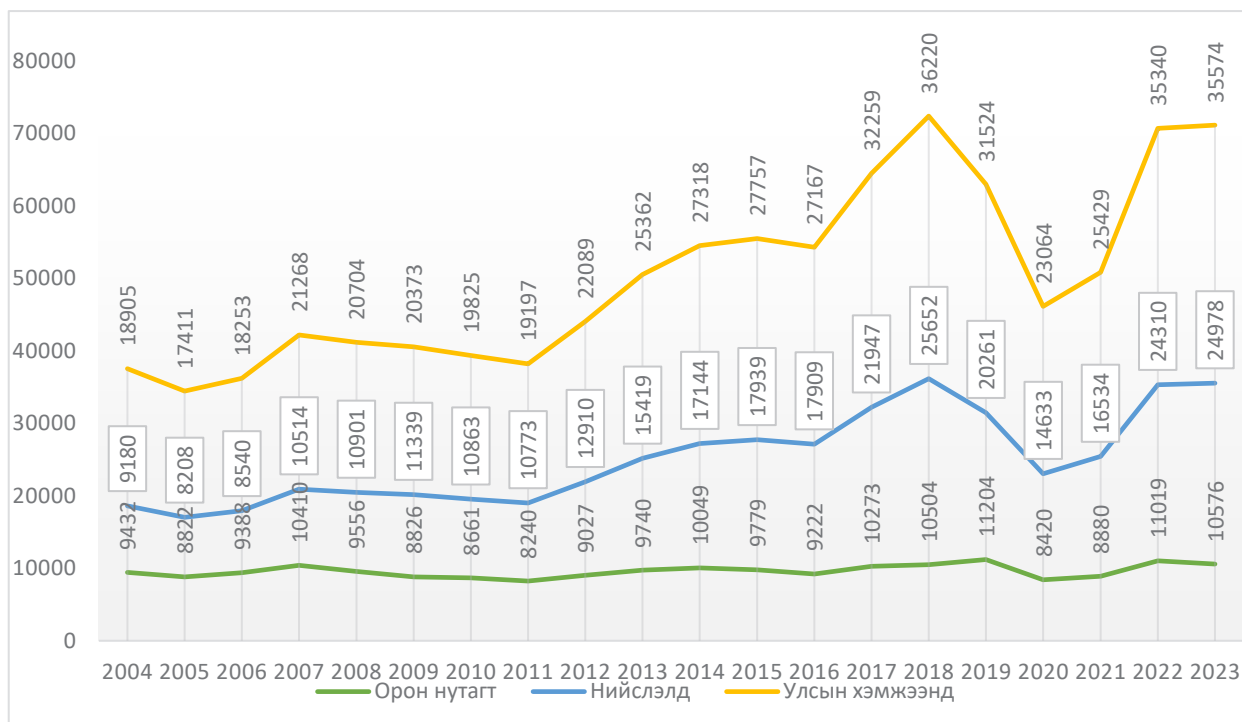
Утга	2022	2023
Хүлээн авсан	309 572	309 060
Шийдвэрлэсэн	303 847 (98.2%)	301 160 (97.4%)
Шийдвэрлээгүй үлдсэн	5725 (1.8%)	7900 (2.6%)

¹ 2019 онд цагдаагийн байгууллага “хоногийн мэдээ”-ний программ хангамжаа боловсронгуй болгон шинэчилж, үйл ажиллагаандаа ашиглаж эхэлсэн тул тухайн онд тоон мэдээлэл хараахан бүрэн жигдрээгүй байна.

2023 онд цагдаагийн байгууллага хүлээн авсан гомдол, мэдээллээс шийдвэрлээгүй үлдсэн гомдол, мэдээлэл өмнөх онтой харьцуулахад 38 хувиар өссөн бол шийдвэрлэсэн гомдол, мэдээлэл нь 0.9 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

2.1.3. Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг

График 2.1.2. Сүүлийн 20 жилд бүртгэгдсэн гэмт хэрэг (2004-2023)

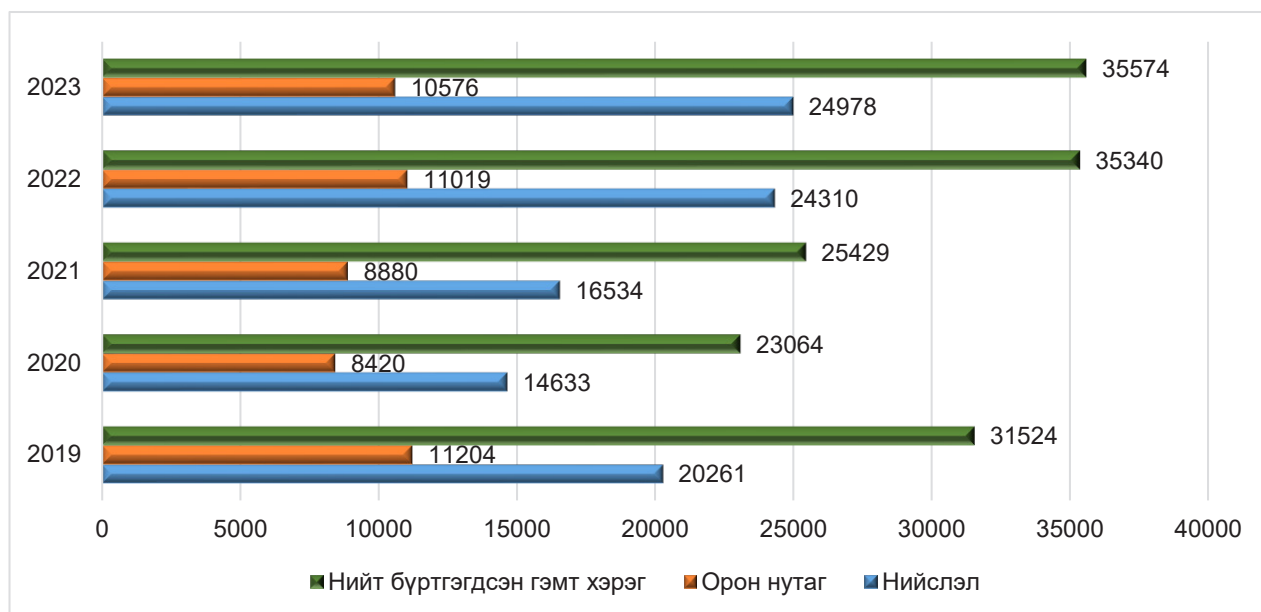
Сүүлийн 20 жилд нийслэлд бүртгэгдсэн гэмт хэрэг 2.5 дахин өссөн бол орон нутагт харьцангуй тогтмол буюу жилд дунджаар 9600 орчим үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 2.1.3. Бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоог нутаг дэвсгэрийн байдлаар ангилсан нь

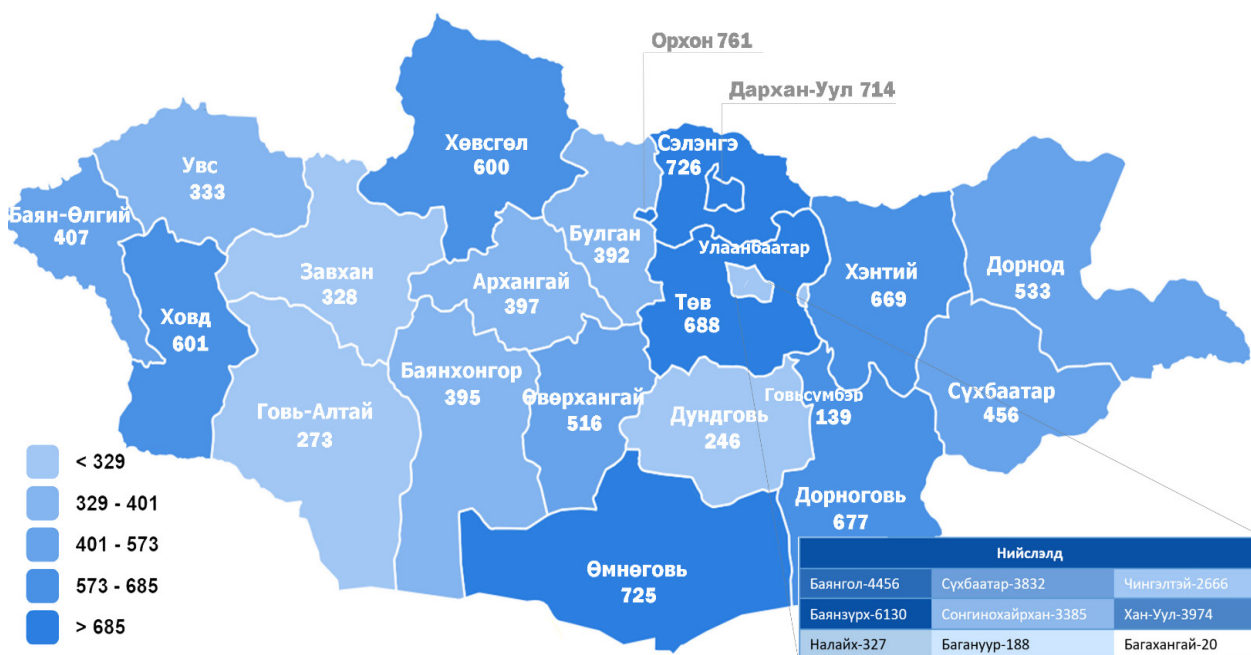
Утга	2019	2020	2021	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Нийслэл	20 261 (64.3%)	14 633 (63.4%)	16 534 (65.0%)	24 310 (68.8%)	24 978 (70.2%)	668 (2.7%)
Орон нутаг	11 204 (35.5%)	8420 (36.5%)	8880 (34.9%)	11 019 (31.1%)	10 576 (29.7%)	443 (-4%)
Бусад	59 (0.2%)	11 (0.1%)	15 (0.1%)	11 (0.1%)	20 (0.1%)	9 (81.8%)
Нийт	31 524	23 064	25 429	35 340	35 574	234 (0.7%)

Цагдаагийн байгууллагад 2023 онд нийт 35 574 гэмт хэрэг бүртгэгдсэнээс нийслэлийн хэмжээнд 24 978 (70.2%), орон нутгийн хэмжээнд 10 576 (29.7%), бусад газарт 20 (0.1%) гэмт хэрэг бүртгэгдсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад нийслэлд бүртгэгдсэн гэмт хэрэг 2.7 хувиар өссөн бол орон нутгийн хэмжээнд бүртгэгдсэн гэмт хэрэг 4 хувиар буурсан байна. Дээрхээс дүгнэвэл, 2023 онд нийт бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоо 2022 онтой харьцуулахад 0.7 хувиар өссөн байна.

График 2.1.3. Бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоо, нутаг дэвсгэрээр (2019-2023)

Зураг 2.1.1. Улсын хэмжээнд 2023 онд бүртгэгдсэн гэмт хэрэг (Аймгаар)

2023 онд бүртгэгдсэн 35 574 гэмт хэргийг бүс нутгаар авч үзвэл, нийслэлд 24 978 буюу 70.2 хувь нь бүртгэгдсэн байна. 2023 онд бүртгэгдсэн нийт 35 574 гэмт хэргийг бүс нутгаар авч үзвэл, нийслэлд 24 978 буюу нийт бүртгэгдсэн гэмт хэргийн 70.2 хувь нь бүртгэгдсэн байна. Хангайн бүсийн аймгуудаас Орхон аймагт 761 гэмт хэрэг, Зүүн бүсийн аймгуудаас Хэнтий аймагт 669 гэмт хэрэг, Баруун бүсийн аймгуудаас Ховд аймагт 601 гэмт хэрэг, Төвийн бүсийн аймгуудаас Сэлэнгэ аймагт 726 гэмт хэрэг тус тус бүртгэгдсэн нь хамгийн өндөр үзүүлэлт байна. Нийслэлийн 9 дүүргээс хамгийн өндөр үзүүлэлттэй байгаа нь Баянзүрх дүүрэг байх ба тус дүүрэгт 6130 гэмт хэрэг бүртгэгджээ.

Хүснэгт 2.1.4. Нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, гэмт хэргийн ангиллаар (2019-2023)

Утга	2019	2020	2021	2022	2023
Хүнд	6368 (20.2%)	3817 (16.5%)	3338 (13.1%)	4712 (13.3%)	3985 (11.2%)
Хөнгөн	25 156 (79.8%)	19 247 (83.5%)	22 091 (86.9%)	30 628 (86.7%)	31 589 (88.8%)
Нийт	31 524	23 064	25 429	35 340	35 574

2023 онд бүртгэгдсэн нийт гэмт хэргээс 3985 буюу 11.2 хувь нь хүнд, 31 589 буюу 88.8 хувь нь хөнгөн гэмт хэрэг байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад хүнд гэмт хэрэг 15.4 хувиар буурсан, хөнгөн

гэмт хэрэг 3.1 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Түүнчлэн, хөнгөн гэмт хэрэг 2020 оноос хойш тогтмол өссөн, харин хүнд гэмт хэрэг тогтмол буурсан үзүүлэлттэй байна.

2.1.4. Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал

Хүснэгт 2.1.5. Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2019-2023)

Утга	2019	2020	2021	2022	2023
Согтуугаар үйлдэгдсэн	4371	4855	4842	5821	4979
Эмэгтэй хүн оролцсон	3117	3352	3413	5249	5990
Бүлэглэн гүйцэтгэсэн	1805	1482	1367	1540	1479
Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас	985	1138	1663	1729	1415
Хүүхэд оролцсон	1068	811	741	1258	1270
Цахим орчинд	Энэ онуудад тус тоон мэдээ гараагүй.			8563	9270

2022 онд бүртгэгдсэн нийт 35 340 гэмт хэргийн 5821 буюу 16.5 хувь нь согтуугаар, 5249 буюу 14.9 хувь нь эмэгтэй хүн оролцож, 1540 буюу 4.4 хувь нь бүлэглэн, 1258 буюу 3.6 хувь нь хүүхэд оролцож, 1729 буюу 4.9 хувь нь гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас тус тус үйлдэгдсэн байна. Харин 2023 онд бүртгэгдсэн нийт 35 574 гэмт хэргийн 4979 буюу 14.0 хувь нь согтуугаар, 5990 буюу 16.8 хувь нь эмэгтэй хүн оролцсон, 1479 буюу 4.2 хувь нь бүлэглэн, 1270 буюу 3.6 хувь нь хүүхэд оролцож, 1415 буюу 4.0 хувь нь гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас, 9270 буюу 26.1 хувь нь цахим орчинд тус тус үйлдэгдсэн байна.

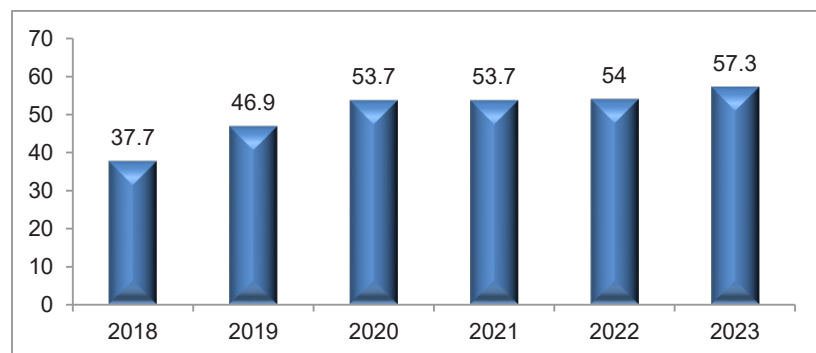
2023 онд үйлдэгдсэн гэмт хэргийн байдлыг өмнөх онтой харьцуулахад согтуугаар үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 842 буюу 14.5 хувиар, бүлэглэн гүйцэтгэсэн гэмт хэрэг 61 буюу 4 хувиар, гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 314 буюу 18.2 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна. Харин эмэгтэй хүн оролцсон гэмт хэрэг 741 буюу 14.1 хувиар, хүүхэд оролцсон гэмт хэрэг 12 буюу 1 хувиар, цахим орчинд үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 707 буюу 8.3 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

2.1.5. Гэмт хэргийн илрүүлэлт

Хүснэгт 2.1.6. Гэмт хэргийн илрүүлэлтийн хувь, гэмт хэргийн ангиллаар (2018-2023)

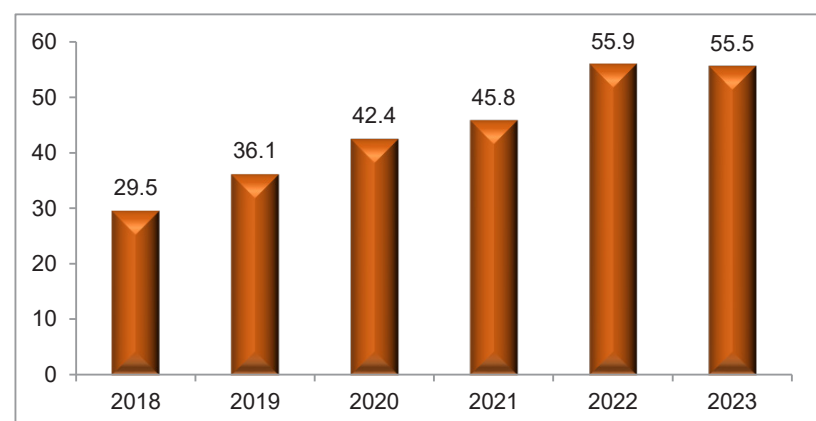
Утга	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Хөнгөн	37.7	46.9	53.7	53.7	54.0	57.3
Хүнд	29.5	36.1	42.4	45.8	55.9	55.5

График 2.1.4. Хөнгөн гэмт хэргийн илрүүлэлт (2018-2023)

2023 онд хөнгөн гэмт хэргийн илрүүлэлт өмнөх онтой харьцуулахад 3.3 хувиар өссөн байна. Сүүлийн 6 жилийн үзүүлэлтээс харахад хөнгөн гэмт хэргийн илрүүлэлт тогтмол өссөн байна.

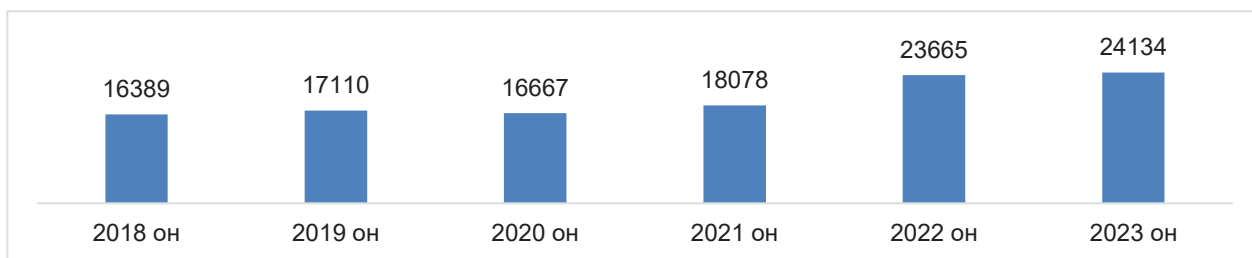
График 2.1.5. Хүнд гэмт хэргийн илрүүлэлт (2018-2023)

2023 онд хүнд гэмт хэргийн илрүүлэлтийг өмнөх онтой харьцуулахад 0.4 хувиар буурсан байх боловч сүүлийн 6 жилийн үзүүлэлтийг харахад тус үзүүлэлт тогтмол өссөөр 29.5 хувиас 55.5 хувь хүрсэн байна..

2.1.6. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүн

График 2.1.6. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүн (2018-2023)

2023 онд нийт 24 134 хүн гэмт хэрэгт холбогдон шалгагдсан нь өмнөх онтой харьцуулахад 469 буюу 2.0 хувиар өмнөх 5 жилийн дунджаас (18 382) 31.3 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 2.1.7. Гэмт хэрэгт холбогдсон өсвөр насны болон эмэгтэй хүн (2018-2023)

Утга	2018	Хувь	2019	Хувь	2020	Хувь	2021	Хувь	2022	Хувь	2023	Хувь
Өсвөр насны хүн	956	5.8	1356	7.9	990	5.9	921	5.1	1540	6.5	1594	6.6
Эмэгтэй хүн	2218	13.5	2287	13.4	2907	17.4	2927	16.2	4470	18.9	5021	20.8
Нийт хүн	16 389		17 110		16 667		18 078		23 665		24 134	

2023 онд гэмт хэрэгт холбогдсон хүний 5021 буюу 20.8 хувийг эмэгтэй хүн эзэлж байгаа нь өмнөх оноос 551 буюу 12.3 хувиар, 1594 буюу 6.6 хувийг өсвөр насны хүн эзэлж байгаа нь өмнөх оноос 54 буюу 3.5 хувиар тус тус өссөн байна. 2018 онтой харьцуулахад гэмт хэрэгт холбогдсон өсвөр насны хүний тоо 0.8 пунктээр, эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь 7.3 пунктээр тус тус өссөн байна.

График 2.1.7. Эмэгтэй (2018-2023)

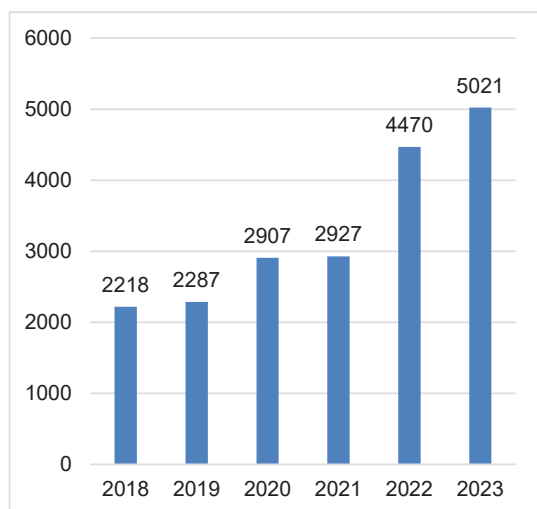
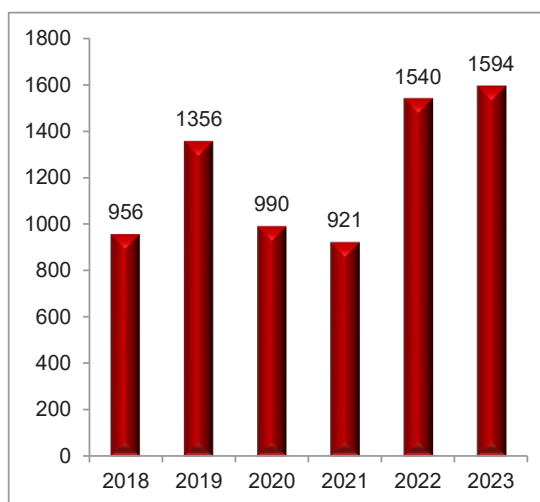

График 2.1.8. Өсвөр насны хүн (2018-2023)

2.1.7. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс

2023 онд гэмт хэрэгт холбогдсон хүний 25.9 хувь нь 18-24 насны, 18.9 хувь нь 25-29 насны хүн байна.

Хүснэгт 2.1.8. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс (2018-2023)

Нас	2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	Эр	Эм	Эр	Эм	Эр	Эм	Эр	Эм	Эр	Эм	Эр	Эм
70-аас дээш	23	0	15	3	17	0	21	5	20	4	27	5
65-69 нас	33	7	36	10	37	7	37	10	53	12	71	9
60-64 нас	95	26	115	32	125	46	142	28	177	35	189	72
55-59 нас	262	58	293	65	306	72	330	69	377	96	350	86
50-54 нас	471	103	531	181	507	154	546	138	612	143	635	156
45-49 нас	877	251	794	175	876	209	931	362	1166	218	1053	247
40-44 нас	1395	233	1269	247	1292	390	1535	221	1515	298	1438	285
35-39 нас	1662	278	1841	283	1819	334	1840	266	2084	465	2050	889

30-34 нас	2427	427	2550	373	2592	388	2972	503	3096	756	3450	719
25-29 нас	2928	377	2810	347	2569	445	2730	458	3492	476	3696	868
18-24 нас	3132	368	3383	401	2735	757	3210	803	5439	1591	4851	1394
16-17 нас	463	67	641	120	535	40	520	39	536	346	581	248
14-15 нас	403	23	545	50	350	65	337	25	628	30	722	43
Нийт	16 389	17 110	16 667	18 078	23 665	24 134						

2023 онд насны бүлгийн хувьд 18-24 насны хүн хамгийн их буюу эрэгтэй 4851, эмэгтэй 1394, нийт 6245 хүн гэмт хэрэгт холбогджээ. 2023 онд 18-24 насны гэмт хэрэгт холбогдсон эрэгтэй хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 588 буюу 10.8 хувиар, эмэгтэй хүний тоо 197 буюу 12.4 хувиар тус тус буурсан байна.

Хэдийгээр 2023 онд 18-24 насны гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоо өмнөх онтой харьцуулахад буурсан үзүүлэлттэй байгаа боловч нийт гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоо өмнөх оноос 469-өөр өссөн үзүүлэлттэй байна.

Энэ нь 2023 онд 25-29 насны гэмт хэрэгт холбогдсон эрэгтэй хүний тоо өмнөх онтой харьцуулахад 204 буюу 5.8 хувиар, 30-34 насны эрэгтэй хүний тоо 354 буюу 11.4 хувиар, 60-аас дээш насны гэмт хэрэгт холбогдсон эрэгтэй хүний тоо, мөн гэмт хэрэгт холбогдсон эмэгтэй хүний тоо өмнөх онтой харьцуулахад 25-29 насны 392 буюу 82.3 хувиар, 35-39 насны 91.2 хувиар, 45-54 насны гэмт хэрэгт холбогдсон эмэгтэй хүний тоо тус тус өссөнтэй холбоотой байна.

Хүснэгт 2.1.9. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нийгмийн байдал (2018-2023)

Нийгмийн байдал	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Хугацаат цэргийн албан хаагч	6	20	6	13	4	11
Сургууль завсардсан хүүхэд	17	42	46	37	49	89
Хоригдол	50	58	61	45	60	18
Тэнэмэл хүн	89	77	92	71	85	70
Малчин	1672	1774	1849	1890	2024	1751
ТББ-ын ажилтан	303	286	216	281	246	269
Төрийн албан хаагч	527	541	511	535	643	676
Сурагч	516	708	537	543	1047	1099
Оюутан	390	420	331	480	520	685
Хувийн хэвшлийн байгууллагад ажиллагч	1121	1272	1249	1115	1513	2131
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	2576	2973	3151	2832	3921	4393
Ажилгүй	9122	8939	8618	10 236	13 553	12 942
Нийт	16 389	17 110	16 667	18 078	23 665	24 134

2023 онд гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нийгмийн байдлыг судлан үзэхэд:

- Ажилгүй 12 942 буюу 53.6 хувь;
- Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч 4393 буюу 18.2 хувь;
- Хувийн хэвшлийн байгууллагад ажиллагч 2131 буюу 8.8 хувь;
- Малчин 1751 буюу 7.3 хувь;
- Сурагч 1099 буюу 4.6 хувь;
- Оюутан 685 буюу 2.8 хувь;
- Төрийн албан хаагч 676 буюу 2.8 хувийг тус тус эзэлж байна.

Гэмт хэрэгт холбогдсон ажилгүй хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 611 буюу 4.5 хувь, малчин 273 буюу 13.5 хувиар тус тус буурсан. Мөн хоригдол, тэнэмэл хүн гэмт хэрэгт холбогдсон тохиолдол буурсан үзүүлэлттэй байна.

Харин хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч 472 буюу 12 хувь, хувийн хэвшлийн байгууллагад ажиллагч 618 буюу 40.8 хувь, сурагч 52 буюу 5 хувь, оюутан 165 буюу 31.7 хувь, төрийн албан хаагч 33 буюу 5.1 хувиар тус тус өссөн байна. Мөн хугацаат цэргийн албан хаагч, сургууль завсардсан хүүхэд, ТББ-ын ажилтан гэмт хэрэгт холбогдсон тохиолдол тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

2.1.8. Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаа

Хүснэгт 2.1.10. Нийт бүртгэгдсэн зөрчил (2018-2023)

Утга	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Шийдвэрлэсэн	1 687 231	2 168 335	2 272 346	2 069 950	2 701 773	3 209 611
Нийт	1 698 178	2 175 825	2 276 868	2 074 412	2 704 791	3 214 414

2023 онд цагдаагийн байгууллагад нийт 3 214 414 зөрчил бүртгэгдсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 509 623 буюу 18.8 хувиар, 3 209 611 зөрчил шийдвэрлэсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 507 838 буюу 18.8 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 2.1.11. Бүртгэгдсэн зөрчлийн ангилал (2018-2023)

Утга	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль зөрчих (14.7)	1 589 381 93.6%	2 023 813 93.0%	2 058 347 90.4%	1 866 153 90.0%	2 433 456 90.0%	2 890 852 89.9%
Олон нийтийн газарт зүй бусаар биеэ авч явах (5.1)	42 842 2.5%	73 314 3.4%	91 212 4.0%	78 725 3.8%	105 132 3.9%	104 809 3.3%
Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль зөрчих (5.4)	5821 0.4%	8962 0.4%	10 306 0.5%	9526 0.5%	10 094 0.4%	10 319 0.3%
Худалдаа, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, үйл ажиллагааны журам зөрчих (10.4)	5503 0.3%	5325 0.2%	5311 0.2%	3947 0.2%	1102 0.0%	1140 0.0%
Бусад	54 631 3.2%	64 411 3.0%	111 692 4.9%	116 061 5.5%	155 007 5.7%	207 294 6.5%

Хүснэгт 2.1.12. Зөрчлийн хэргийн шийдвэрлэлт (2018-2023)

Утга	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Торгох шийтгэл (хүний тоо)	1 649 704	2 123 560	2 148 231	1 960 507	2 561 390	3 090 753
Хуулийн этгээд	448	994	85 633	60 708	75 401	66 608
Торгуулийн хэмжээ (Тэрбум төгрөгөөр)	60.3	62.5	66.0	75.0	92.0	95.8
Баривчлах шийтгэл (хүний тоо)	10 981	15 296	16 891	15 277	18 931	18 558
Торгож, тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрх хасах шийтгэл (хүний тоо)	26 098	28 515	21 591	33 458	46 051	33 692

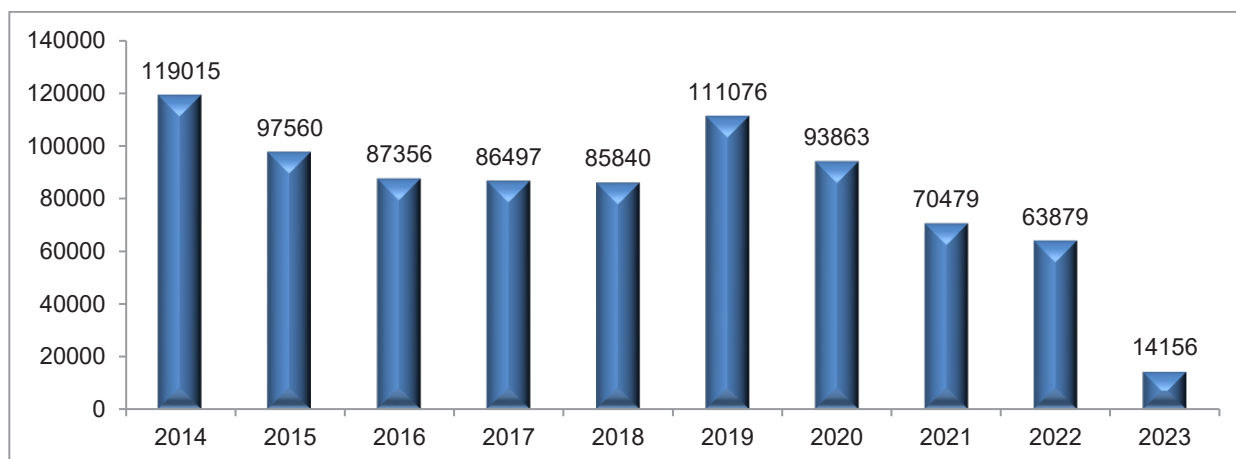
2023 онд зөрчил гаргасан 3 090 753 иргэн, 66 608 хуулийн этгээдэд 95.8 тэрбум төгрөгөөр торгох, 18 558 хүнд баривчлах, 33 692 хүнд торгож, тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрх хасах шийтгэл тус тус оногдуулсан байна.

Зөрчлийн хэрэг шийдвэрлэлтийг өмнөх онтой харьцуулахад хуулийн этгээд 8793 буюу 11.7 хувь, баривчлах шийтгэл оногдуулсан хүний тоо 373 буюу 2 хувь, торгож, тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрх хасах шийтгэл оногдуулсан хүний тоо 12 359 буюу 26.8 хувиар тус тус буурсан байна. Харин торгуулийн хэмжээ өмнөх онтой харьцуулахад 3.8 тэрбум төгрөг буюу 4.1 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

2.1.9. Согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үедээ гэмт хэрэг, зөрчилд холбогдсон этгээдийг эрүүлжүүлэх үйл ажиллагаа

2023 онд 14 156 хүн эрүүлжүүлэгдсэнээс нийслэлийн хэмжээнд 9890 буюу 69.9 хувь, орон нутгийн хэмжээнд 4266 буюу 30.1 хувь нь эрүүлжүүлэгдсэн байна. Өмнөх онтой харьцуулахад эрүүлжүүлэгдсэн хүний тоо 49 723 буюу 77.8 хувиар буурсан байна.

График 2.1.9. Сүүлийн 10 жилд эрүүлжүүлэгдсэн хүний тоо (2014-2023)

2023 онд нийт эрүүлжүүлэгдсэн 14 156 хүнээс 13 033 буюу 92.1 хувь нь эрэгтэй, 1123 буюу 7.9 хувь нь эмэгтэй, 22 буюу 0.2 хувь нь 18 хүртэлх насны хүн байна. Үүнээс архины албадан эмчилгээнд 324 хүн, сайн дурын эмчилгээнд 522 хүнийг тус тус хамруулжээ.

Тус онд эрүүлжүүлэгдсэн нийт хүний тоог өмнөх онтой харьцуулвал 49 723-аар буюу ойролцоогоор 4.5 дахин буурсан байх бол, 2014 онтой буюу 10 жилийн өмнөхтэй харьцуулвал 104 859-ээр буюу 8.4 дахин буурсан байна.

2.1. ЦАГДАА

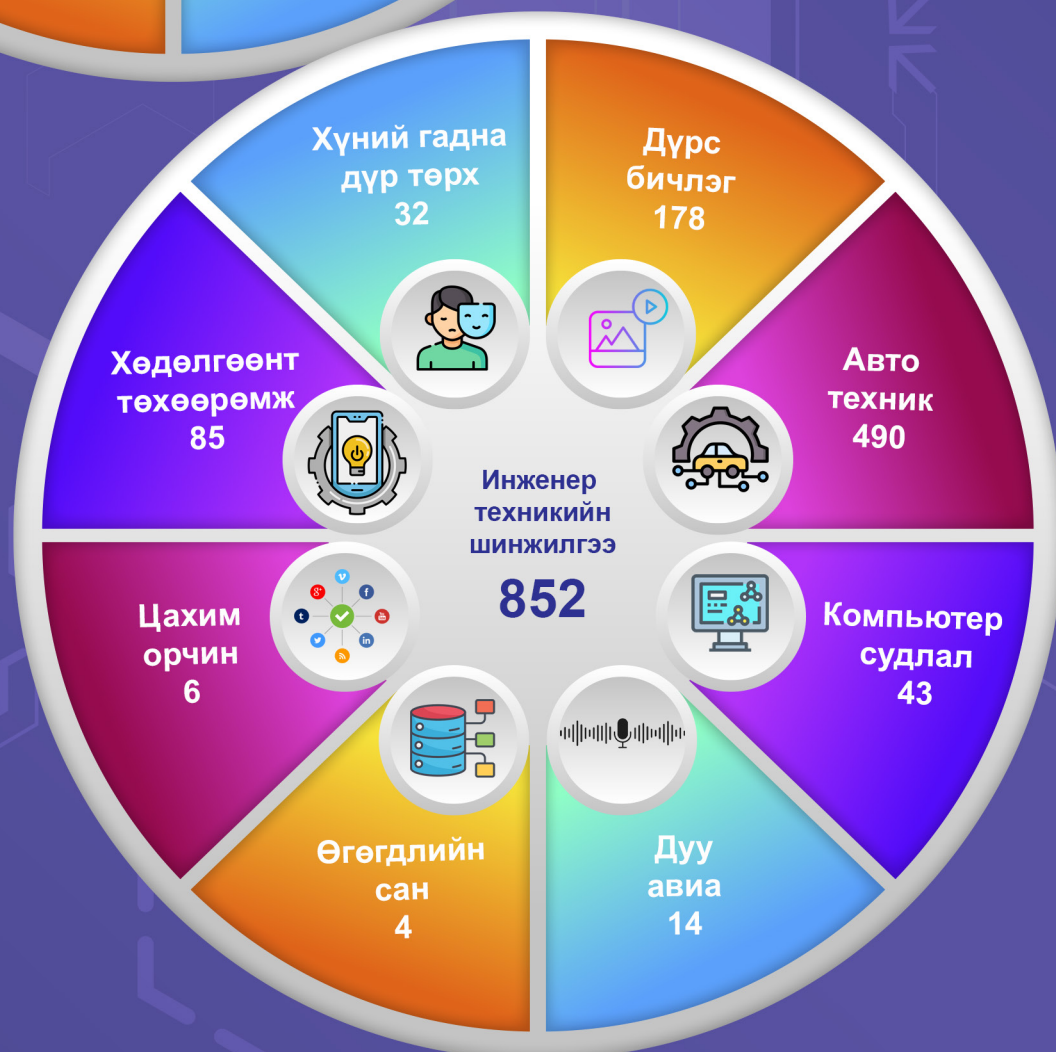
2.2. ШҮҮХ ШИНЖИЛГЭЭ

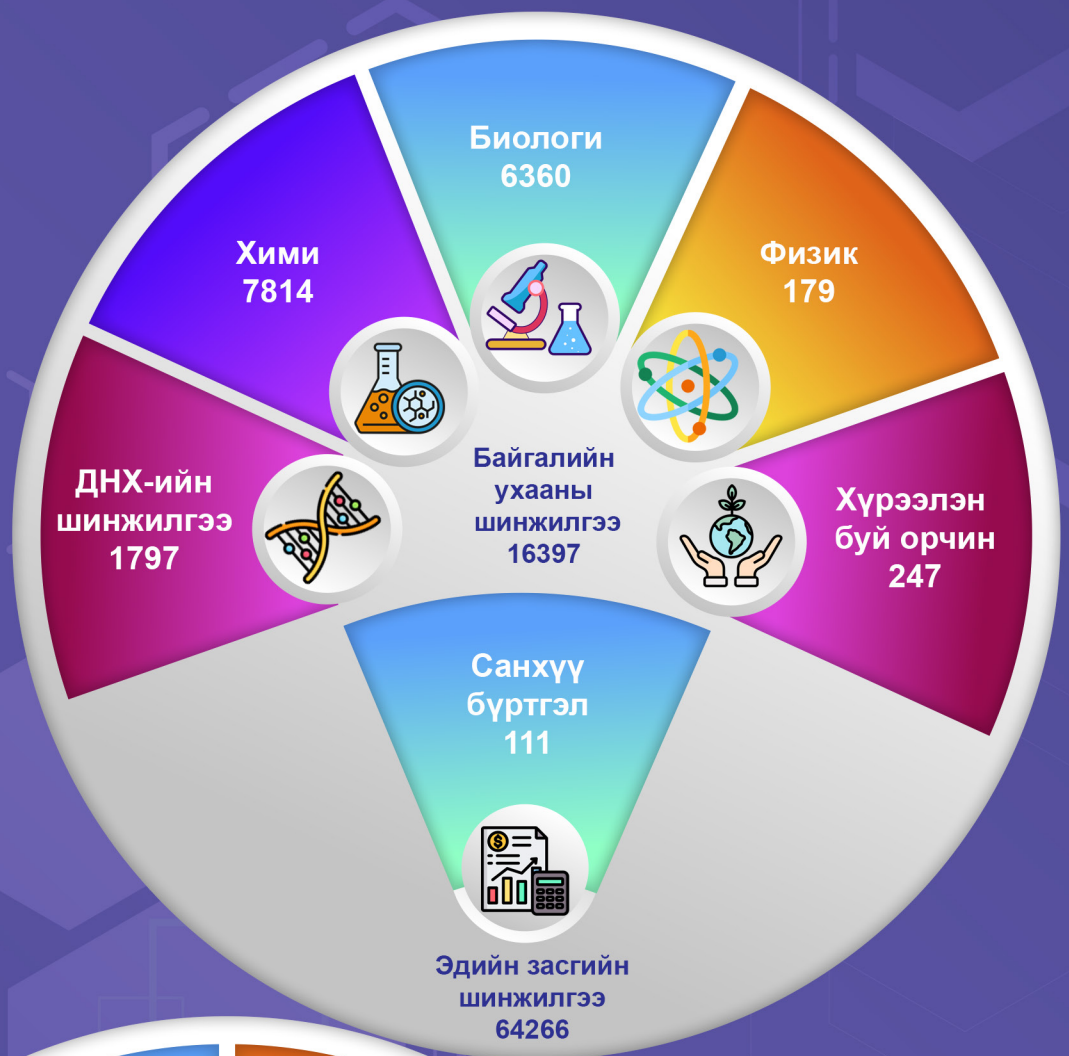
2.3. ПРОКУРОР

2.4. ШҮҮХ

2.5. ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭЛ

2.2. ШҮҮХ ШИНЖИЛГЭЭ

2.2.1. Шүүх шинжилгээний байгууллагын товч танилцуулга

Үндсэн чиг үүрэг

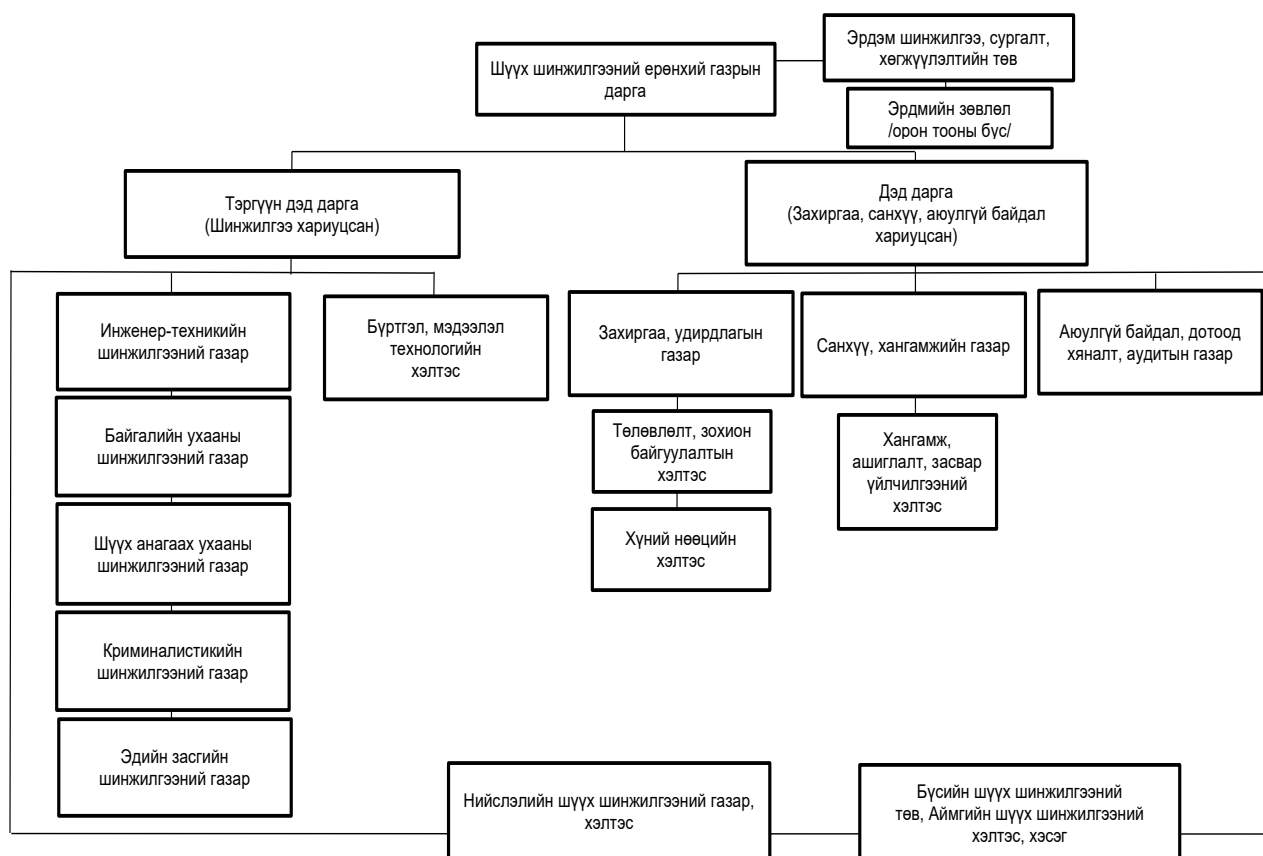
Шүүх шинжилгээний байгууллага нь эрүүгийн, иргэний, захиргааны, арбитрын хэрэг маргааныг хянан шийдвэрлэх, зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагааны явцад ул мөр, эд мөрийн баримтыг илрүүлж бэхжүүлэх, түүнд үзлэг, үнэлгээ, шинжилгээ хийж, дүгнэлт гаргах тусгай чиг үүрэг бүхий төрийн тусгай алба юм.

Шүүх шинжилгээний байгууллагын тогтолцоо, бүтэц, зохион байгуулалт

Монгол Улсын Их Хурлын 2022 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдрийн чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар Шүүх шинжилгээний тухай хууль (Шинэчилсэн найруулга) батлагдаж, Монгол Улсын Засгийн газрын 2023 оны 10 дугаар тогтоолоор Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч Агентлаг болж, Бүсийн шүүх шинжилгээний төвүүдийг Дархан-Уул, Дорнод, Өвөрхангай, Өмнөговь, Ховд аймагт харьяалуулан байгуулж, бүтэц зохион байгуулалт, чиг үүрэг, үйл ажиллагаа өргөжин “цахим технологи, инженер-техник, хөрөнгийн үнэлгээ болон байгаль орчны хохирлын үнэлгээ, гэмт хэргийн улмаас сэтгэцэд учирсан хор уршгийн зэрэглэл тогтоох” зэрэг шинэ төрлийн шинжилгээнүүд хийх эрх зүйн орчин бүрдсэн.

“Шүүх шинжилгээний байгууллагын үйл ажиллагааны стратеги, зохион байгуулалтын бүтцийн өөрчлөлтийн хөтөлбөр, зохион байгуулалтын бүтэц, орон тоо, албан тушаалын ангилал, зэрэглэлийг шинэчлэн батлах тухай” Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын 2023 оны 01 дүгээр сарын 13-ны өдрийн А/10 дугаар тушаалаар Шүүх шинжилгээний байгууллагын зохион байгуулалтын бүтцийг 9 газар, 6 төв, 17 хэлтэс, 8 хэсэгтэй байхаар баталж, үйл ажиллагаа явуулж байна.

Бүдүүвч 2.2.1. Шүүх шинжилгээний байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт

2.2.2. Шинжилгээний тоон мэдээ

Шүүх шинжилгээний байгууллагын шинжээч нар 2023 онд улсын хэмжээнд криминалистикийн 7025, инженер техникийн 852, шүүх анагаах ухааны 39 881, байгалийн ухааны 16 397, эдийн засгийн 111 чиглэлээр нийт 64 266 шинжилгээ хийж дүгнэлт гарган, 28 906 удаа хэргийн газрын үзлэгт оролцсон байна.

Шинжилгээгээр 409, халуун мөрөөр нь 141 хэргийг нотолж, 141 883 987.7 төгрөгийн болон 294 402.4 валютын хохирлын хэмжээ, 4 727 512 207.84 төгрөгийн экологи, эдийн засгийн үнэлгээ, хохирлын хэмжээг тогтоосон. Мөн “Адис-Папион” нэгдсэн санд бүртгэлтэй эзэнгүй хэргийн гарын мөрүүдийг шалгаж орон байрны хулгайн 62 хэргийг нөхөн илрүүлж, хэргийн газрын үзлэгээр илрүүлж бэхжүүлсэн гарын мөрөөр 209 хэргийн эзэн холбогдогчийг нотлон тогтоожээ.

Шүүх шинжилгээний байгууллагад 2018-2023 онд хийгдсэн нийт шинжилгээний тоон үзүүлэлтийг шинжилгээний төрөл тус бүрээр ангилан үзвэл:

Хүснэгт 2.2.1. Шүүх шинжилгээний байгууллагад хийгдсэн шинжилгээ (2018-2023)

Шинжилгээний чиглэл, төрөл		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Криминалистикийн шинжилгээ	Гарын мөр	9564	7506	6660	5384	5249	3486
	Мөр судлал	1557	1748	1556	1394	1300	1349
	Бичиг баримт	1013	1245	915	684	902	1513
	Галт зэвсэг	606	947	877	677	736	632
	Тэсрэх төхөөрөмж	2	4	13	2	6	18
	Материал судлал	33	65	5	40	48	19
	Бусад	17	15	29	5	33	8
	Нийт	12 792	11 530	10 055	8186	8274	7025
Инженер техникийн шинжилгээ	Хүний гадна дүр төрх	72	53	37	15	21	32
	Дүрс бичлэг	251	244	244	243	204	178
	Авто техник	166	174	215	226	261	490
	Компьютер судлал	112	92	119	77	100	43
	Дуу авиа	28	28	23	15	17	14
	Хөдөлгөөнт төхөөрөмж	-	-	-	-	-	85
	Цахим орчин	-	-	-	-	-	6
	Өгөгдлийн сан	-	-	-	-	-	4
Байгалийн ухааны шинжилгээ	Нийт	629	591	638	576	603	852
	Биологи	6330	6832	6125	5977	6504	6360
	ДНХ-ийн шинжилгээ	1432	1958	2030	1751	2240	1797
	Хими	6835	7446	6976	6931	8091	7814
	Физик	207	237	249	133	150	179
	Хүрээлэн буй орчин	-	-	-	4	92	247
	Нийт	14 804	16 473	15 380	14 802	17 077	16 397
	Хүний биед гэмтлийн зэрэг тогтоох шинжилгээ	27 493	27 138	25 919	22 949	29 010	26 337
Шүүх анагаах ухааны шинжилгээ	Хэргийн материалаар хийсэн шинжилгээ	1430	1649	1504	1178	1401	1398
	Цогцост хийсэн шинжилгээ	4499	4685	4407	4561	5353	5231
	Эксгумац	26	24	17	11	10	14
	Эд эсийн шинжилгээ	4211	5110	3345	3246	3823	2990
	Хүний биед хийсэн бусад шинжилгээ	1425	1575	1734	1686	2102	2122
	Бичил амь судлалын шинжилгээ	1082	965	1062	1038	1379	1394
	Сэтгэцэд учирсан хор уршгийн зэрэглэл тогтоох шинжилгээ	-	-	-	-	-	395
	Нийт	40 166	41 146	37 988	34 669	43 078	39 881
Эдийн засгийн шинжилгээ	Санхүү бүртгэл	233	237	260	191	169	111
	Нийт	233	237	260	191	169	111
НИЙТ		68 624	69 977	64 321	58 424	69 201	64 266

Шүүх шинжилгээний байгууллага 2023 онд улсын хэмжээнд нийт 64 266 шинжилгээ хийсэн байна.

Үүнээс 39 881 буюу 62 хувь нь шүүх анагаах ухааны шинжилгээ, 16 397 буюу 25.5 хувь нь байгалийн ухааны шинжилгээ, 7025 буюу 10.9 хувь нь криминалистикийн шинжилгээ, 852 буюу 1.3 хувь нь инженер техникийн шинжилгээ, 111 буюу 0.2 хувь нь эдийн засгийн шинжилгээ байна.

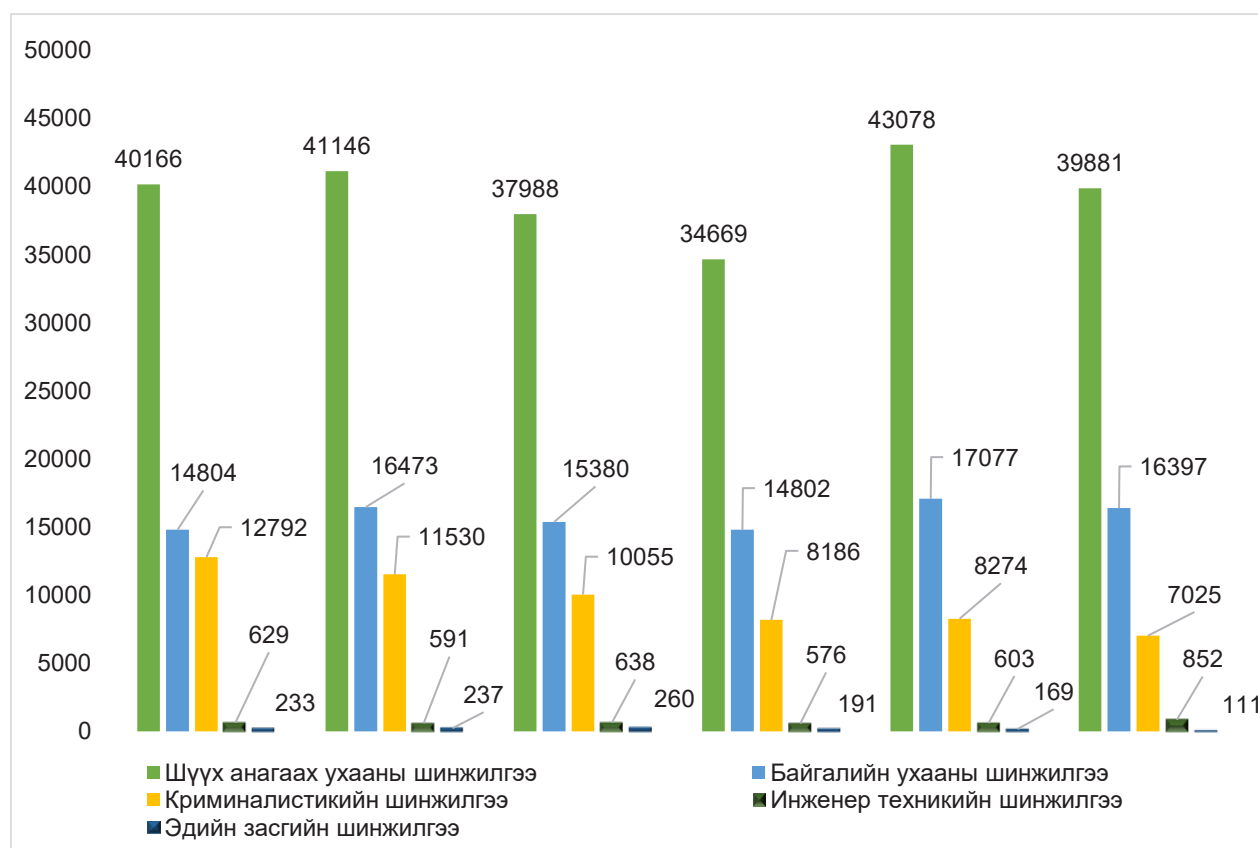
Нийт шинжилгээний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 4935 буюу 7.1 хувиар буурсан байна. Үүнээс шүүх эмнэлгийн шинжилгээ 3197 буюу 7.4 хувь, байгалийн ухааны шинжилгээ 680 буюу 3.9 хувь, криминалистикийн шинжилгээ 1249 буюу 15 хувиар тус тус буурсан байна. Харин инженер техникийн шинжилгээ 249 буюу 41.2 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 2.2.1. Шүүх шинжилгээний байгууллагад хийгдсэн шинжилгээ (2015-2023)

2015-2023 онд Шүүх шинжилгээний байгууллага хамгийн багадаа 2021 онд 58 424 шинжилгээ хийсэн бол хамгийн ихдээ 2019 онд 69 977 шинжилгээ хийсэн байна. Сүүлийн 9 жилд дунджаар 66 344 шинжилгээ хийсэн байна.

График 2.2.2. Шүүх шинжилгээний байгууллагад хийгдсэн нийт шинжилгээний төрлөөр (2018-2023)

2.2.2.1. Криминалистикийн шинжилгээ

Хүснэгт 2.2.2. Криминалистикийн шинжилгээ, төрлөөр (2018-2023)

Шинжилгээний төрөл	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Гарын мөр	9564	7506	6660	5384	5249	3486
Мөр судлал	1557	1748	1556	1394	1300	1349
Бичиг баримт	1013	1245	915	684	902	1513
Галт зэвсэг	606	947	877	677	736	632
Тэсрэх төхөөрөмж	2	4	13	2	6	18
Материал судлал	33	65	5	40	48	19
Бусад	17	15	29	5	33	8
Нийт	12 792	11 530	10 055	8186	8274	7025

2023 онд хийсэн 7025 криминалистикийн шинжилгээний 3486 буюу 49.6 хувь нь гарын мөр, 1513 буюу 21.5 хувь нь бичиг баримт, 1349 буюу 19.2 хувь нь мөр судлал, 632 буюу 9 хувь нь галт зэвсэг, 19 буюу 0.3 хувь нь материал судлал, 18 буюу 0.3 хувь нь тэсрэх төхөөрөмж, 8 буюу 0.1 хувь нь бусад шинжилгээ байна.

График 2.2.3. Гарын мөрийн шинжилгээ (2018-2023)

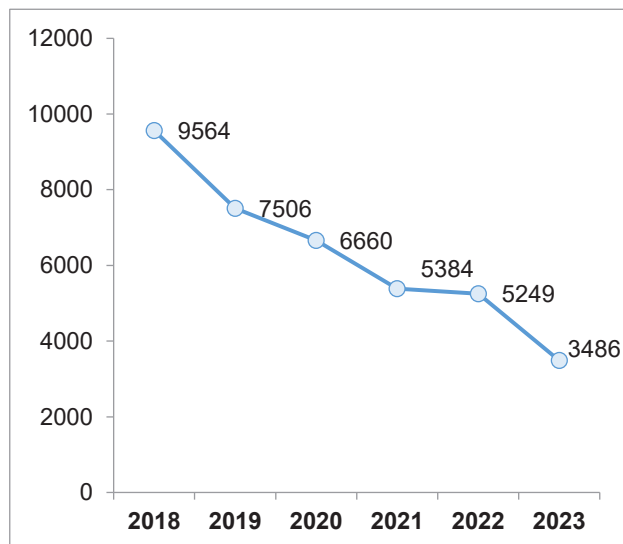
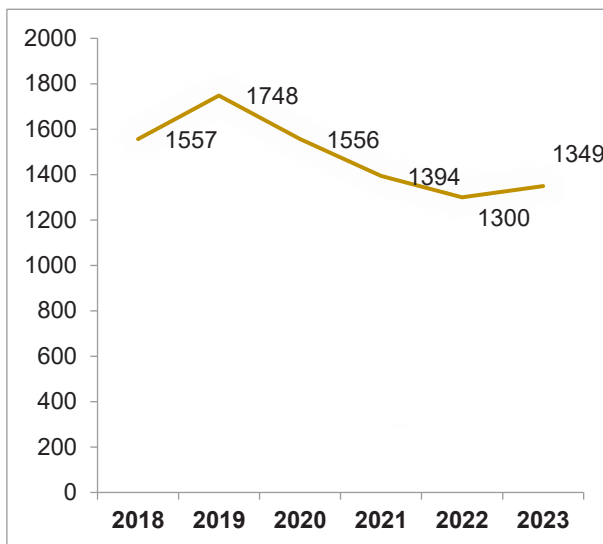

График 2.2.4. Мөр судлалын шинжилгээ (2018-2023)

Гарын мөрийн шинжилгээг 2018 онд хамгийн их буюу 9564, 2023 онд хамгийн бага буюу 3486 тохиолдолд хийсэн. 2023 онд хийсэн гарын мөрийн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 1763 буюу 33.6 хувиар буурсан байна.

Харин мөр судлалын шинжилгээг 2019 онд хамгийн их буюу 1748, 2022 онд хамгийн бага буюу 1300 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн мөр судлалын шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 49 буюу 3.8 хувиар өссөн байна.

График 2.2.5. Бичиг баримтын шинжилгээ (2018-2023)

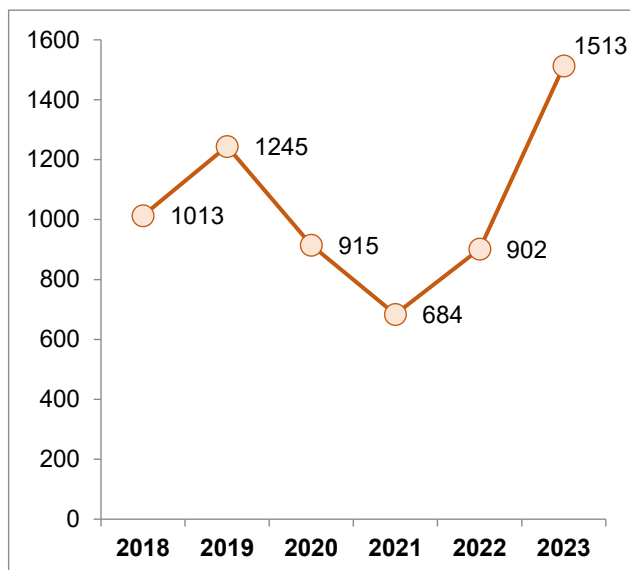
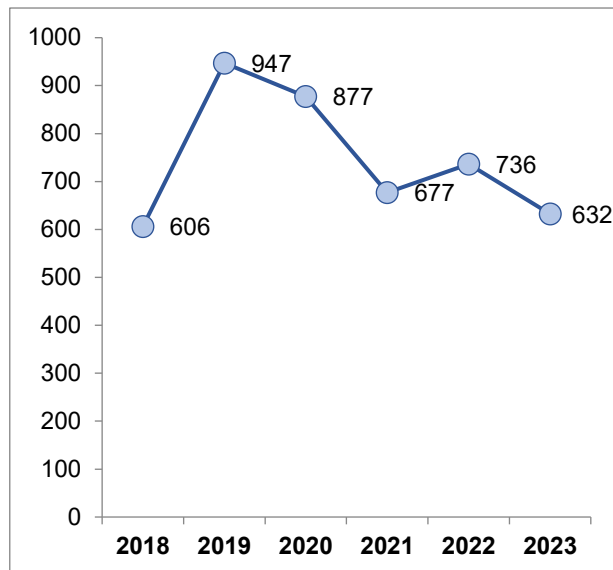

График 2.2.6. Галт зэвсгийн шинжилгээ (2018-2023)

Бичиг баримтын шинжилгээг 2023 онд хамгийн их буюу 1513, 2021 онд хамгийн бага буюу 684 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн бичиг баримтын шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 611 буюу 67.7 хувиар өссөн байна.

Галт зэвсгийн шинжилгээг 2019 онд хамгийн их буюу 947, 2018 онд хамгийн бага буюу 606 хийсэн байна. 2023 онд хийсэн галт зэвсгийн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 104 буюу 14.1 хувиар буурсан байна.

График 2.2.7. Тэсрэх төхөөрөмжийн шинжилгээ (2018-2023)

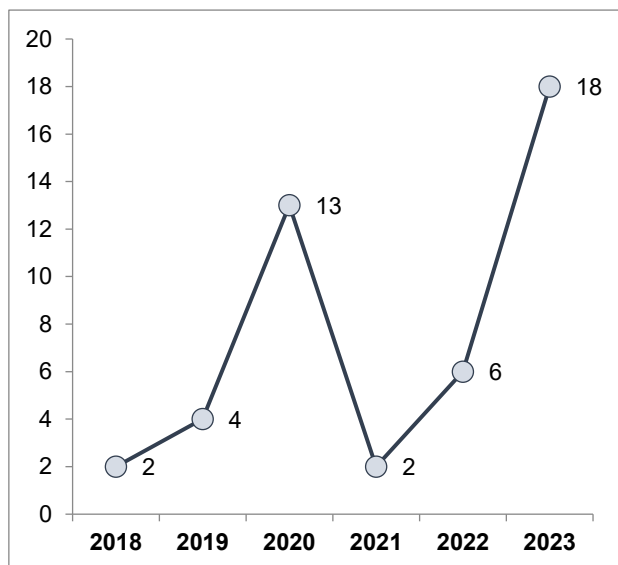
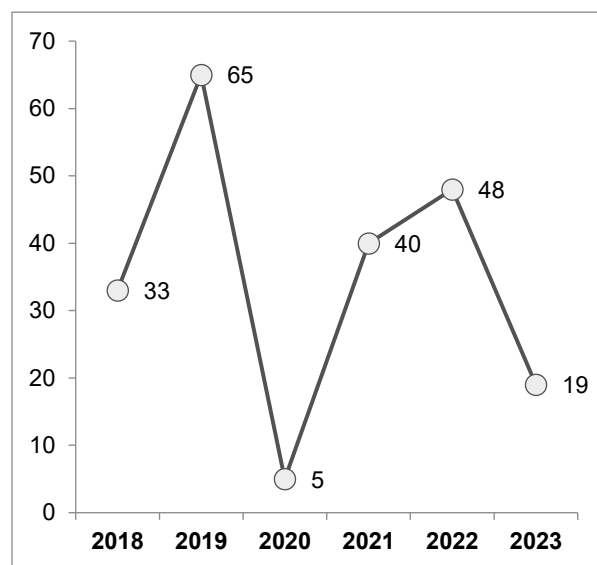

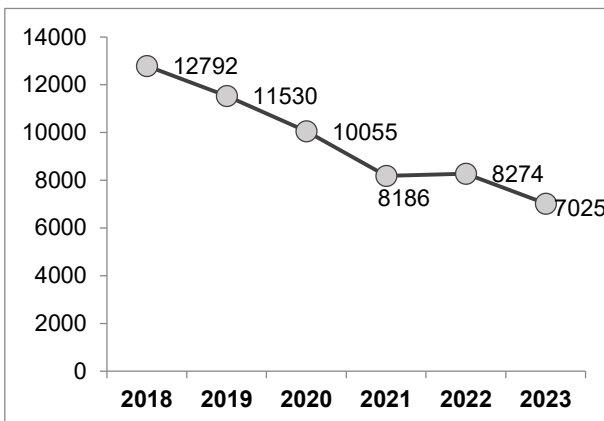
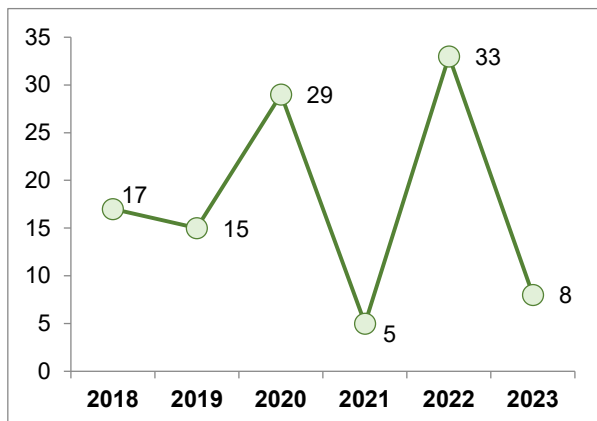
График 2.2.8. Материал судлалын шинжилгээ (2018-2023)

Тэсрэх төхөөрөмжийн шинжилгээг 2023 онд хамгийн их буюу 18, 2018 болон 2021 онд хамгийн бага буюу 2 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн тэсрэх төхөөрөмжийн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 3 дахин өссөн үзүүлэлттэй байна.

Материал судлалын шинжилгээг 2019 онд хамгийн их буюу 65, 2020 онд хамгийн бага буюу 5 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн материал судлалын шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 29 буюу 60.4 хувиар буурсан байна.

График 2.2.9. Бусад шинжилгээ (2018-2023) График 2.2.10. Криминалистикийн шинжилгээ

Бусад төрлийн криминалистикийн шинжилгээг 2022 онд хамгийн их буюу 33, 2021 онд хамгийн бага буюу 5 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн бусад төрлийн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 25 буюу 75.7 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

2023 онд нийт 7025 криминалистикийн шинжилгээ хийсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 1249 буюу 15 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Тус шинжилгээг 2018 онд хамгийн их буюу 12 792, 2023 онд хамгийн бага буюу 7025 шинжилгээ хийсэн байна.

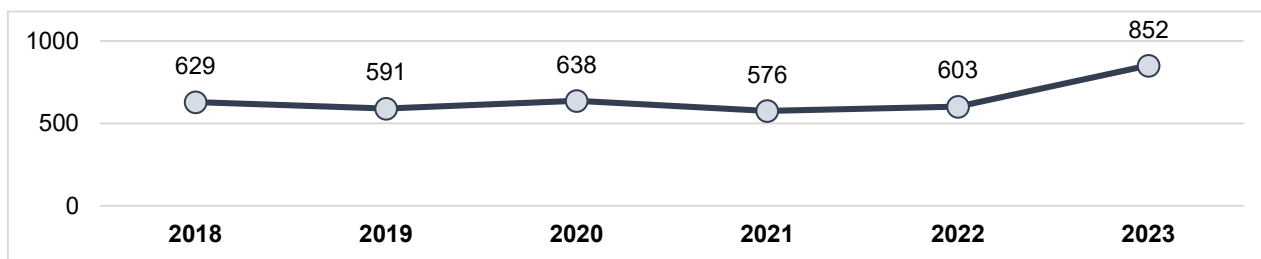
2.2.2.2. Инженер-техникийн шинжилгээ

Хүснэгт 2.2.3. Инженер-Техникийн шинжилгээ, төрлөөр (2018-2023)

Шинжилгээний төрөл	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Хүний гадна дүр төрх	72	53	37	15	21	32
Дүрс бичлэг	251	244	244	243	204	178
Авто техник	166	174	215	226	261	490
Компьютер судлал	112	92	119	77	100	43
Дуу авиа	28	28	23	15	17	14
Хөдөлгөөнт төхөөрөмж	-	-	-	-	-	85
Цахим орчин	-	-	-	-	-	6
Өгөгдлийн сан	-	-	-	-	-	4
Нийт	629	591	638	576	603	852

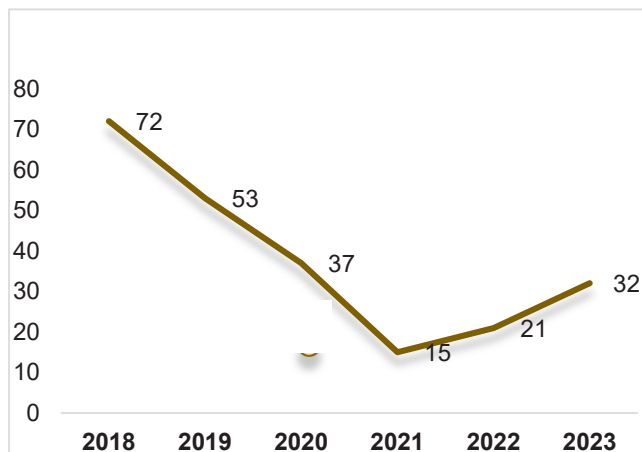
2023 онд хийсэн нийт инженер-техникийн шинжилгээний 9.9 хувь буюу 85 нь хөдөлгөөнт төхөөрөмж, 0.7 хувь буюу 6 нь цахим орчин, 0.5 хувь буюу 4 нь өгөгдлийн санд хийсэн шинжилгээ байна. 2023 онд шүүх шинжилгээний байгууллага хөдөлгөөнт төхөөрөмж, цахим орчин, өгөгдлийн санд шинээр шинжилгээ хийж эхэлсэн.

График 2.2.11. Инженер-Техникийн шинжилгээ (2018-2023)

Инженер-техникийн шинжилгээг 2023 онд хамгийн их буюу 852, 2021 онд хамгийн бага буюу 576 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн инженер-техникийн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 249 буюу 41.3 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 2.2.12. Хүний гадна дүр төрхийн шинжилгээ (2018-2023)

Хүний гадна дүр төрхийн шинжилгээг 2018 онд хамгийн их буюу 72, 2021 онд хамгийн бага буюу 15 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн хүний гадна дүр төрхийн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 11 буюу 52.4 хувиар өссөн байна.

Дүрс бичлэгийн шинжилгээг 2018 онд хамгийн их буюу 251, 2023 онд хамгийн бага буюу 178 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн дүрс бичлэгийн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 26 буюу 12.7 хувиар буурсан байна.

График 2.2.13. Дүрс бичлэгийн шинжилгээ (2018-2023)

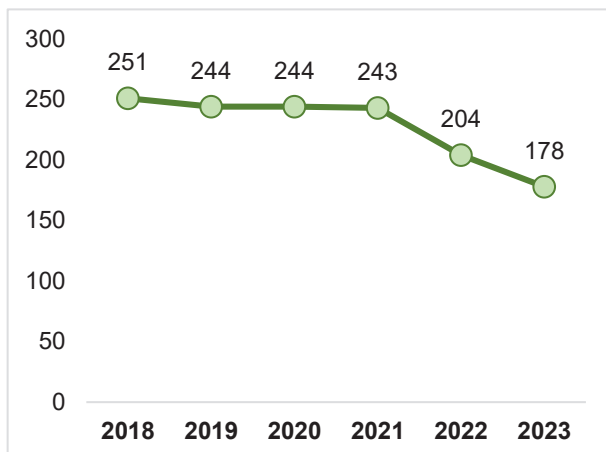
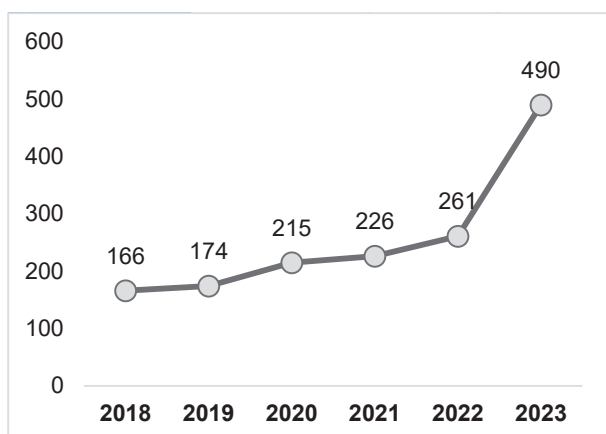
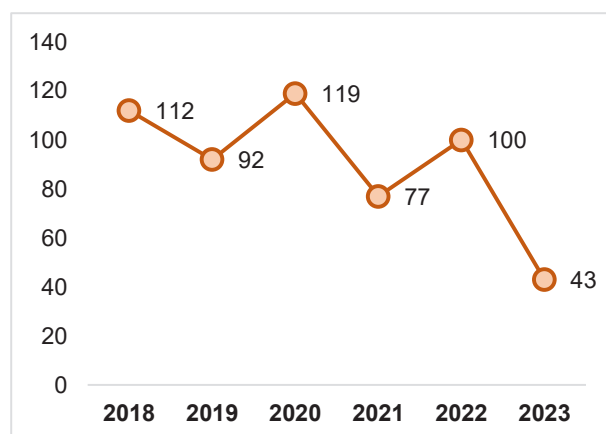

График 2.2.14. Авто техникийн шинжилгээ (2018-2023)

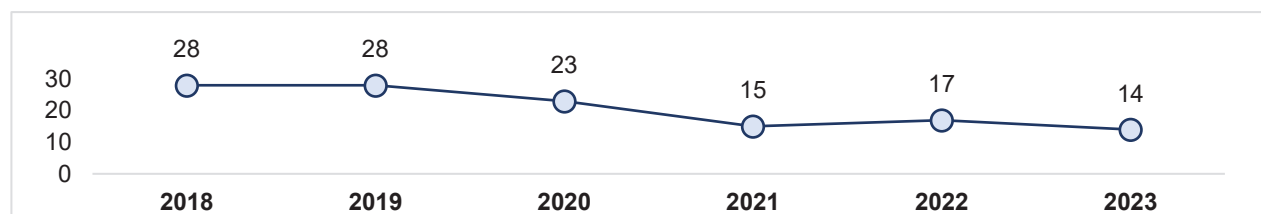
Авто техникийн шинжилгээг 2023 онд хамгийн их буюу 490, 2018 онд хамгийн бага буюу 166 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн авто техникийн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулбал 229 буюу 87.7 хувиар өссөн байна.

График 2.2.15. Компьютер судлалын шинжилгээ (2018-2023)

Компьютер судлалын шинжилгээг 2020 онд хамгийн их буюу 119, 2023 онд хамгийн бага буюу 43 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн компьютер судлалын шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 57 буюу 57 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 2.2.16. Дуу авиан шинжилгээ (2018-2023)

Дуу авиан шинжилгээг 2018, 2019 онд хамгийн их буюу 28, 2023 онд хамгийн бага буюу 14 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн дуу авиан шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 3 буюу 17.6 хувиар буурсан байна.

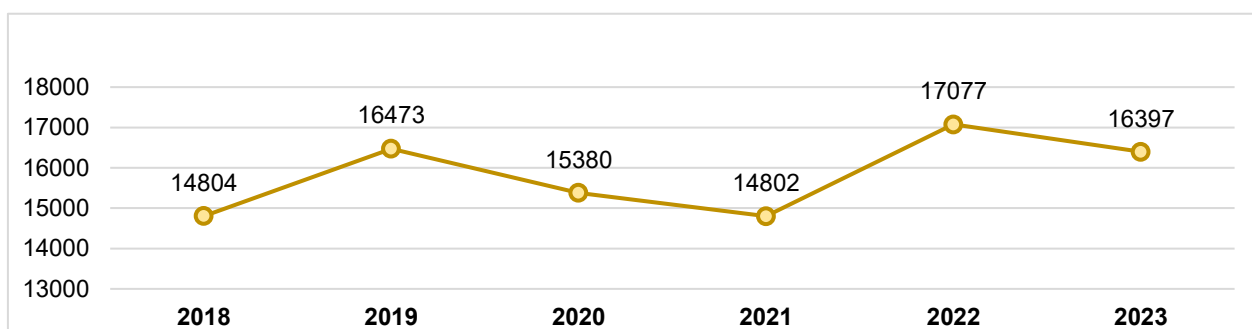
2.2.2.3. Байгалийн ухааны шинжилгээ

Хүснэгт 2.2.4. Байгалийн ухааны шинжилгээ, төрлөөр (2018-2023)

Шинжилгээний төрөл	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Биологи	6330	6832	6125	5977	6504	6360
ДНХ-ийн шинжилгээ	1432	1958	2030	1751	2240	1797
Хими	6835	7446	6976	6931	8091	7814
Физик	207	237	249	133	150	179
Хүрээлэн буй орчин	-	-	-	4	92	247
Нийт	14 804	16 473	15 380	14 802	17 077	16 397

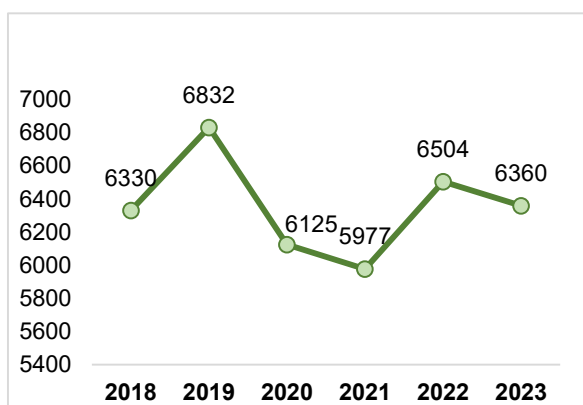
2023 онд хийсэн 16 397 байгалийн ухааны шинжилгээний 7814 буюу 47.7 хувь нь хими, 6360 буюу 38.7 хувь нь биологи, 1797 буюу 11 хувь нь ДНХ-ийн шинжилгээ, 247 буюу 1.5 хувь нь хүрээлэн буй орчин, 179 буюу 1.1 хувь нь физикийн шинжилгээ байна.

График 2.2.17. Байгалийн ухааны шинжилгээ, төрлөөр (2018-2023)

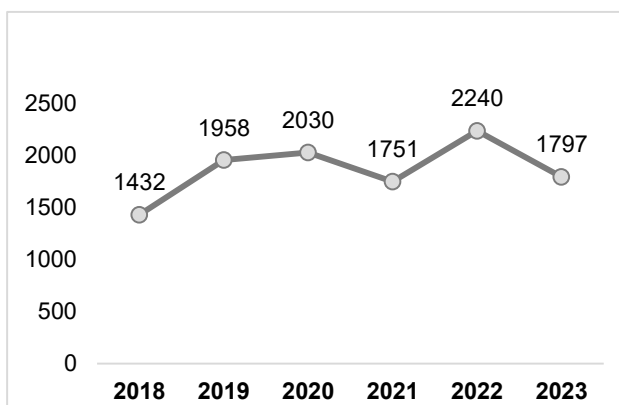
Байгалийн ухааны шинжилгээг 2022 онд хамгийн их буюу 17 077, 2021 онд хамгийн бага буюу 14 802 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн байгалийн ухааны шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 680 буюу 3.9 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 2.2.18. Биологийн шинжилгээ (2018-2023)

Биологийн шинжилгээг 2019 онд хамгийн их буюу 6832, 2021 онд хамгийн бага буюу 5977 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн биологийн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 144 буюу 2.2 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 2.2.19. ДНХ-ийн шинжилгээ (2018-2023)

ДНХ-ийн шинжилгээг 2022 онд хамгийн их буюу 2240, 2018 онд хамгийн бага буюу 1432 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн ДНХ-ийн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 443 буюу 19.8 хувиар буурсан байна.

График 2.2.20. Химийн шинжилгээ (2018-2023)

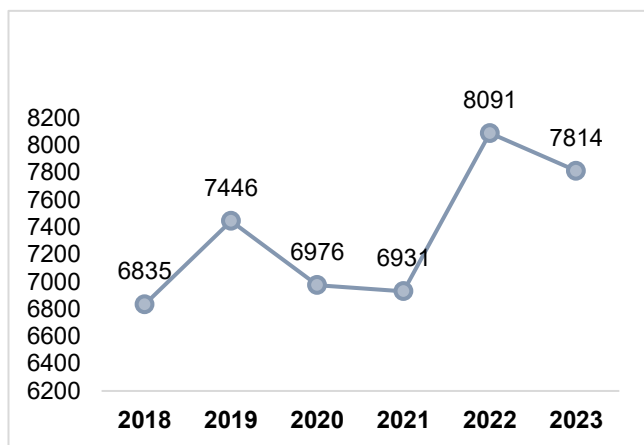
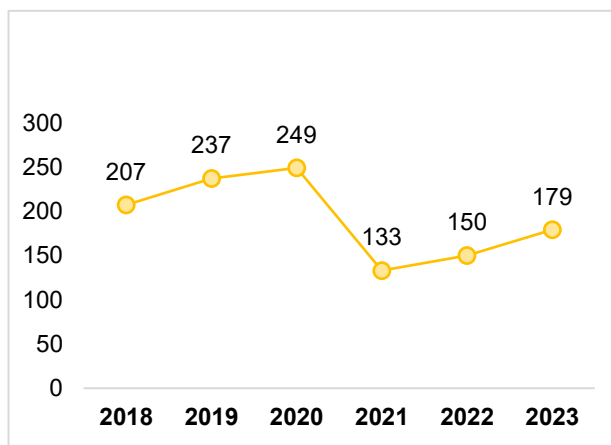

График 2.2.21. Физикийн шинжилгээ (2018-2023)

Химийн шинжилгээг 2022 онд хамгийн их буюу 8091, 2018 онд хамгийн бага буюу 6835 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн химийн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 277 буюу 3.4 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Физикийн шинжилгээг 2020 онд хамгийн их буюу 249, 2021 онд хамгийн бага буюу 133 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн физикийн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 29 буюу 19.3 хувиар өссөн байна.

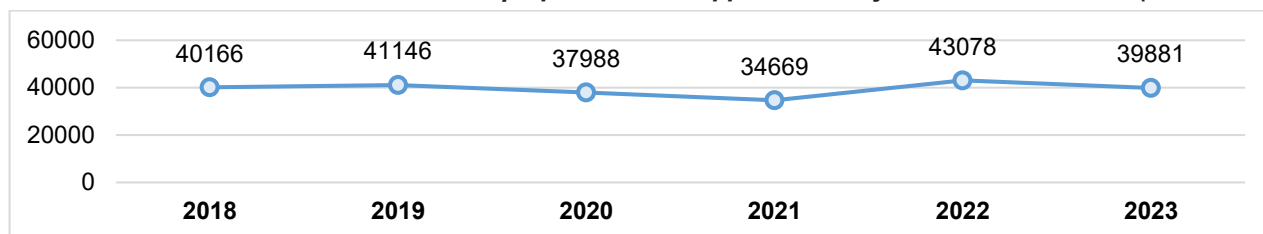
2.2.2.4. Шүүх анагаах ухааны шинжилгээ

Хүснэгт 2.2.5. Шүүх анагаах ухааны шинжилгээ, төрлөөр (2018-2023)

Шинжилгээний төрөл	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Хүний биед гэмтлийн зэрэг тогтоох шинжилгээ	27 493	27 138	25 919	22 949	29 010	26 337
Хэргийн материалд хийсэн шинжилгээ	1430	1649	1504	1178	1401	1398
Цогцост хийсэн шинжилгээ	4499	4685	4407	4561	5353	5231
Эксгумаци	26	24	17	11	10	14
Эд эсийн шинжилгээ	4211	5110	3345	3246	3823	2990
Хүний биед хийсэн бусад шинжилгээ	1425	1575	1734	1686	2102	2122
Бичил амь судлалын шинжилгээ	1082	965	1062	1038	1379	1394
Сэтгэцэд учирсан хор уршгийн зэрэглэл тогтоох шинжилгээ	-	-	-	-	-	395
Нийт	40 166	41 146	37 988	34 669	43 078	39 881

2023 онд хийсэн 39 881 шүүх анагаах ухааны шинжилгээний 26 337 буюу 66.1 хувь нь хүний биед гэмтлийн зэрэг тогтоох шинжилгээ, 5231 буюу 13.1 хувь нь цогцост хийсэн шинжилгээ, 2990 буюу 7.5 хувь нь эд эсийн шинжилгээ, 2122 буюу 5.3 хувь нь хүний биед хийсэн бусад шинжилгээ, 1398 буюу 3.5 хувь нь хэргийн материалд хийсэн шинжилгээ, 1394 буюу 3.5 хувь нь бичил амь судлалын шинжилгээ, 395 буюу 1 хувь нь сэтгэцэд учирсан хор уршгийн зэрэглэл тогтоох шинжилгээ байна.

График 2.2.22. Шүүх анагаах ухааны шинжилгээ (2018-2023)

Шүүх анагаах ухааны шинжилгээг 2022 онд хамгийн их буюу 43 078, 2021 онд хамгийн бага буюу 34 669 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн шүүх анагаах ухааны шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 3197 буюу 7.4 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 2.2.23. Хүний биед гэмтлийн зэрэг тогтоох шинжилгээ (2018-2023)

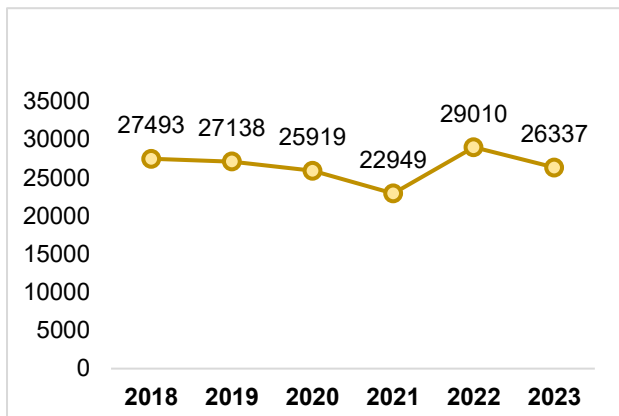
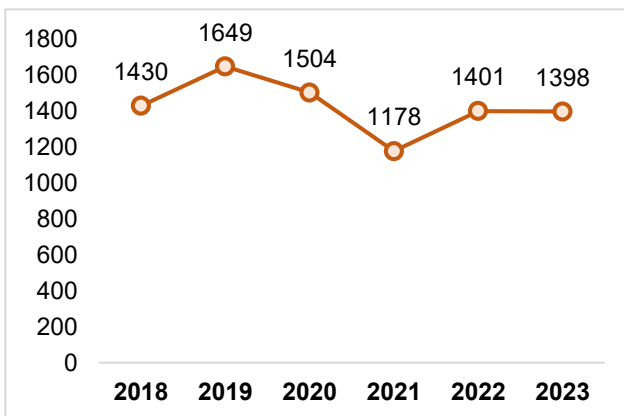

График 2.2.24. Хэргийн материалд хийсэн шинжилгээ (2018-2023)

Хүний биед гэмтлийн зэрэг тогтоох шинжилгээг 2022 онд хамгийн их буюу 29 010, 2021 онд хамгийн бага буюу 22 949 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн хүний биед гэмтлийн зэрэг тогтоох шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 2673 буюу 9.2 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Харин хэргийн материалд хийсэн шинжилгээг 2019 онд хамгийн их буюу 1649, 2021 онд хамгийн бага буюу 1178 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хэргийн материалд хийсэн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 3 буюу 0.2 хувиар буурсан байна.

График 2.2.25. Цогцост хийсэн шинжилгээ (2018-2023)

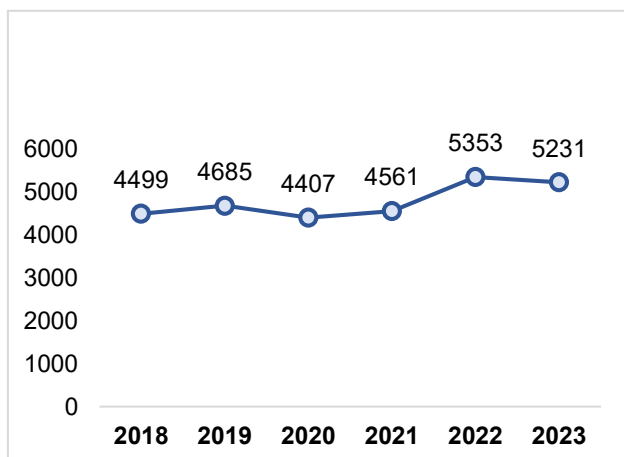
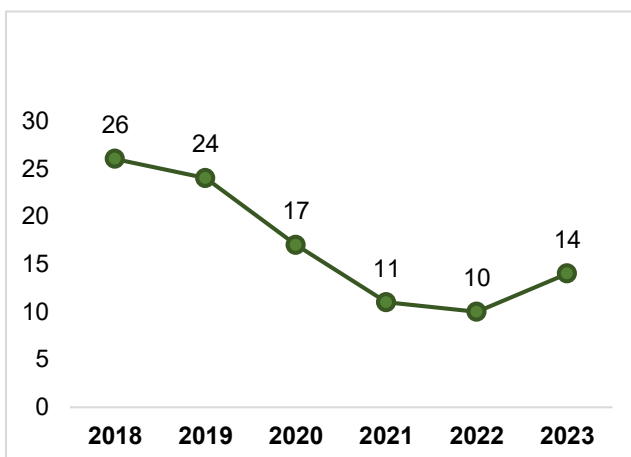

График 2.2.26. Эксгумаци (2018-2023)

Цогцост хийсэн шинжилгээг 2022 онд хамгийн их буюу 5353, 2020 онд хамгийн бага буюу 4407 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд цогцост хийсэн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 122 буюу 2.3 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Харин эксгумаци шинжилгээг 2018 онд хамгийн их буюу 26, 2022 онд хамгийн бага буюу 10 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн эксгумаци шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 4 буюу 40 хувиар өссөн байна.

График 2.2.27. Эд эсийн шинжилгээ (2018-2023)

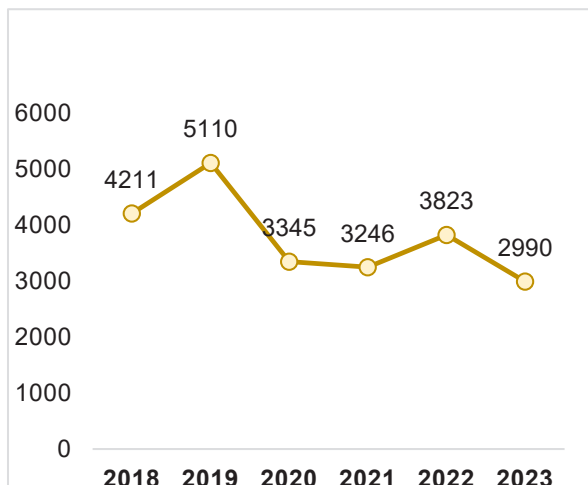
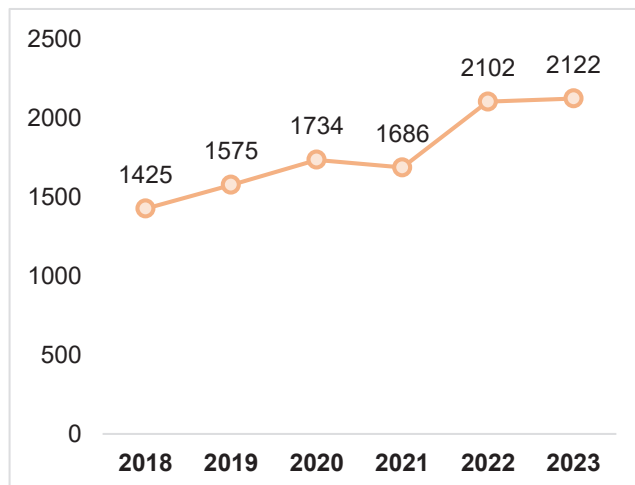

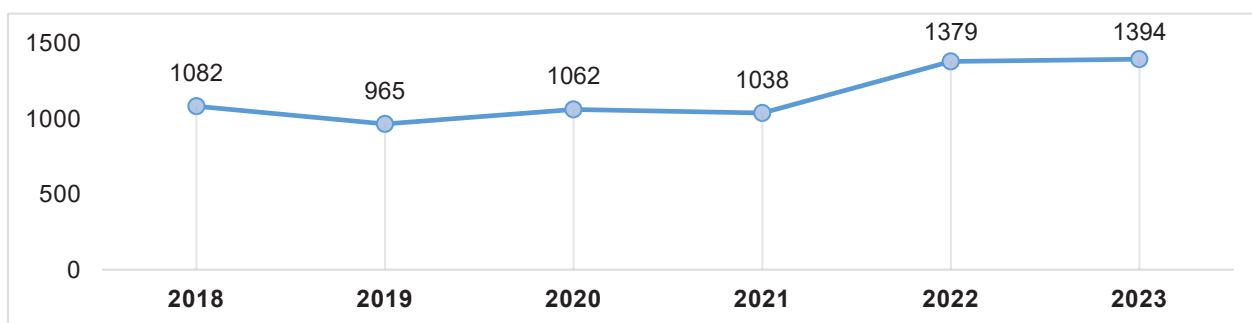
График 2.2.28. Хүний биед хийсэн бусад шинжилгээ (2018-2023)

Эд эсийн шинжилгээг 2019 онд хамгийн их буюу 5110, 2023 онд хамгийн бага буюу 2990 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн эд эсийн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 833 буюу 21.8 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Харин хүний биед хийсэн бусад шинжилгээг 2023 онд хамгийн их буюу 2122, 2018 онд хамгийн бага буюу 1425 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хүний биед хийсэн бусад шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 20 буюу 0.9 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

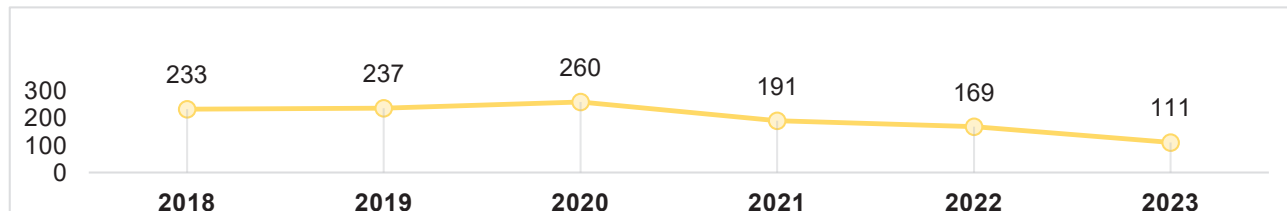
График 2.2.29. Бичил амь судлалын шинжилгээ (2018-2023)

Бичил амь судлалын шинжилгээг 2023 онд хамгийн их буюу 1394, 2019 онд хамгийн бага буюу 965 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн бичил амь судлалын шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 15 буюу 1.1 хувиар өссөн байна.

2.2.2.5. Эдийн засгийн шинжилгээ

График 2.2.30. Эдийн засгийн шинжилгээ (2018-2023)

Эдийн засгийн шинжилгээг 2020 онд хамгийн их буюу 260, 2023 онд хамгийн бага буюу 111 тохиолдолд хийсэн байна. 2023 онд хийсэн эдийн засгийн шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 58 буюу 34.3 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

2.2.2.6. Бусад тоон мэдээ

Хүснэгт 2.2.6. 2020-2023 онд хийсэн нийт шүүх шинжилгээ (Нутаг дэвсгэрээр)

№	Нутаг дэвсгэр	2020	2021	2022	2023
1	Архангай	1144	920	961	954
2	Баян-өлгий	746	812	1099	950
3	Баянхонгор	870	758	882	641
4	Булган	633	504	362	581
5	Говь-Алтай	658	677	637	493
6	Говьсүмбэр	407	403	276	338
7	Дархан-Уул	1700	1279	1773	1752
8	Дорноговь	705	816	979	898
9	Дорнод	1633	1345	1431	1532
10	Дундговь	423	447	499	422
11	Завхан	658	723	880	611
12	Орхон	1847	1366	1506	1411
13	Өвөрхангай	741	738	1011	812
14	Өмнөговь	814	834	794	745
15	Сүхбаатар	903	716	795	684
16	Сэлэнгэ	1053	1040	1183	945
17	Төв	1402	1235	1665	1467
18	Увс	1151	947	1054	901
19	Ховд	1374	1186	1550	1897
20	Хөвсгөл	1018	1179	1119	995
21	Хэнтий	1237	1093	1294	1003
22	ШШЕГ	37 976	35 145	4236	39 027
23	НШШГ	5276	4261	43 123	4144
	Нийт	64 369	58 424	69 201²	63 203

2023 онд хийсэн нийт шүүх шинжилгээний 39 027 буюу 61.7 хувийг Шүүх шинжилгээний ерөнхий газар, 1897 буюу 3 хувийг Ховд аймаг дахь Бүсийн шүүх шинжилгээний төв, 1752 буюу 2.8 хувийг Дархан-Уул аймаг дахь Бүсийн шүүх шинжилгээний төв, 1532 буюу 2.4 хувийг Дорнод аймаг дахь Бүсийн шүүх шинжилгээний төв, 1467 буюу 2.3 хувийг Төв аймгийн Шүүх шинжилгээний хэлтэс, 1411 буюу 2.2 хувийг Орхон аймгийн Шүүх шинжилгээний хэлтэст хийсэн шинжилгээ тус тус эзэлж байна. 2023 онд хийсэн нийт шүүх шинжилгээг өмнөх онтой харьцуулахад 5998 буюу 8.7 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 2.2.7. 2020-2023 онд хийсэн криминалистикийн шинжилгээ (Нутаг дэвсгэрээр)

№	Аймаг	2020	2021	2022	2023
1	Архангай	55	65	95	96
2	Баян-өлгий	53	43	57	58
3	Баянхонгор	100	76	77	40
4	Булган	59	60	73	167
5	Говь-Алтай	45	40	24	12
6	Говьсүмбэр	9	12	3	19
7	Дархан-Уул	95	105	106	116
8	Дорноговь	106	107	99	111
9	Дорнод	175	151	120	95
10	Дундговь	65	80	74	50
11	Завхан	59	54	76	111
12	Орхон	257	167	191	180
13	Өвөрхангай	110	130	131	86
14	Өмнөговь	16	36	22	39
15	Сүхбаатар	71	33	66	55
16	Сэлэнгэ	157	143	155	81
17	Төв	178	194	206	161
18	Увс	101	63	63	83

² "Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном 2022", (УБ, 2023), 183 дахь тал. Тус хүснэгтэд байгаа тоон мэдээний нийлбэр нь 69 109 боловч тус номны бусад хэсэгт тухайн онд хийсэн нийт шинжилгээний тоог 69201-ээр авсан байна.

19	Ховд	89	94	106	144
20	Хөвсгөл	129	225	71	43
21	Хэнтий	170	172	254	194
22	ШШЕГ	3911	3562	-	-
23	НШШГ ХГҮБ	4683	3154	3222	1766
24	КШГ	-	-	-	466
25	КШХ	-	-	3586	2852
	Нийт	10 693	8766	8877	7025

2023 онд улсын хэмжээнд хийсэн криминалистикийн шинжилгээний 2852 буюу 40.6 хувийг Криминалистикийн шинжилгээний хэлтэс, 1766 буюу 25.1 хувийг Нийслэлийн шүүх шинжилгээний газар, 466 буюу 6.6 хувийг Криминалистикийн шинжилгээний газар, 194 буюу 2.8 хувийг Хэнтий аймгийн Шүүх шинжилгээний хэлтэс, 180 буюу 2.6 хувийг Орхон аймгийн Шүүх шинжилгээний хэлтэс, 167 буюу 2.4 хувийг Булган аймгийн Шүүх шинжилгээний хэлтэс, 161 буюу 2.3 хувийг Төв аймгийн Шүүх шинжилгээний хэлтэс, 144 буюу 2 хувийг Ховд аймаг дахь Бүсийн шүүх шинжилгээний төв тус тус хийсэн байна. Орон нутгаас Хэнтий аймгийн Шүүх шинжилгээний хэлтэс 194 буюу хамгийн олон тооны криминалистикийн шинжилгээ хийсэн байна.

Хүснэгт 2.2.8. 2020-2023 онд хийсэн шүүх анагаах ухааны шинжилгээ (Нутаг дэвсгэрээр)

№	Нутаг дэвсгэр	2020	2021	2022	2023
1	Архангай	762	557	573	550
2	Баян-өлгий	583	643	927	826
3	Баянхонгор	770	682	805	595
4	Булган	427	361	289	414
5	Говь-Алтай	473	494	396	360
6	Говьсүмбэр	398	391	273	319
7	Дархан-Уул	1374	939	1352	1350
8	Дорноговь	599	709	880	887
9	Дорнод	1204	935	1013	914
10	Дундговь	358	367	425	372
11	Завхан	442	527	720	500
12	Орхон	1334	849	961	1076
13	Өвөрхангай	631	608	880	726
14	Өмнөговь	798	798	772	706
15	Сүхбаатар	699	590	652	573
16	Сэлэнгэ	739	813	786	769
17	Төв	1224	1041	1459	1306
18	Увс	890	677	759	697
19	Ховд	1079	917	1208	1497
20	Хөвсгөл	766	765	856	779
21	Хэнтий	1031	921	1040	809
22	ШЭШГ	19 028	17 940	-	-
23	ШАУШХ	-	-	23 659	23 030
24	НШШГ	1365	1107	1014	826
	Нийт	36 974	33 631	41 699	39 881

2023 онд улсын хэмжээнд хийсэн шүүх анагаах ухааны шинжилгээний 23 030 буюу 57.7 хувийг Шүүх анагаах ухааны шинжилгээний хэлтэс, 826 буюу 2.1 хувийг Нийслэлийн шүүх шинжилгээний газар, 1497 буюу 3.6 хувийг Ховд аймаг дахь Бүсийн шүүх шинжилгээний төв, 1350 буюу 3.4 хувийг Дархан-Уул аймаг дахь Бүсийн шүүх шинжилгээний төв, 1306 буюу 3.3 хувийг Төв аймгийн Шүүх шинжилгээний хэлтэс, 1076 буюу 2.7 хувийг Орхон аймгийн Шүүх шинжилгээний хэлтэс тус тус хийсэн байна. Орон нутгаас Ховд аймаг дахь Бүсийн шүүх шинжилгээний төв хамгийн их шүүх анагаах ухааны шинжилгээ хийсэн байна.

Хүснэгт 2.2.9. 2020-2023 онд хийсэн байгалийн ухааны шинжилгээ (Нутаг дэвсгэрээр)

№	Нутаг дэвсгэр	2020	2021	2022	2023
1	Архангай	327	298	293	308
2	Баян-өлгий	110	126	115	66
3	Баянхонгор	0	0	0	6

4	Булган	147	83	0	0
5	Говь-Алтай	140	143	217	121
6	Говьсүмбэр	0	0	0	0
7	Дархан-Уул	231	235	315	286
8	Дорноговь	0	0	0	0
9	Дорнод	254	259	298	523
10	Дундговь	0	0	0	0
11	Завхан	157	142	84	0
12	Орхон	256	350	354	155
13	Өвөрхангай	0	0	0	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0
15	Сүхбаатар	133	93	77	56
16	Сэлэнгэ	157	84	242	95
17	Төв	0	0	0	0
18	Увс	160	207	232	121
19	Ховд	206	175	236	256
20	Хөвсгөл	123	189	192	173
21	Хэнтий	36	0	0	0
22	БУШГ	14 005	13 452	15 709	14 231
	Нийт	16 442	15 836	18 364	16 397

2023 онд хийсэн байгалийн ухааны шинжилгээний 14 231 буюу 86.8 хувийг Байгалийн ухааны шинжилгээний газар, 523 буюу 3.2 хувийг Дорнод аймаг дахь Бүсийн шүүх шинжилгээний төв, 308 буюу 1.9 хувийг Архангай аймгийн Шүүх шинжилгээний хэлтэс, 286 буюу 2.1 хувийг Дархан-Уул аймаг дахь Бүсийн шүүх шинжилгээний төв, 256 буюу 1.6 хувийг Ховд аймаг дахь Бүсийн шүүх шинжилгээний төв тус тус хийсэн байна. Орон нутгаас Дорнод аймаг дахь Бүсийн шүүх шинжилгээний төв хамгийн их байгалийн ухааны шинжилгээ хийсэн байна.

Хүснэгт 2.2.10. 2020-2023 онд хэргийн газрын үзлэгт оролцсон байдал болон хэргийн газрын үзлэгээр илрүүлж, бэхжүүлсэн ул мөр, эд мөрийн баримт

№	Нутаг дэвсгэр	Хэргийн газрын үзлэгт оролцсон байдал				Хэргийн газрын үзлэгээр илрүүлж, бэхжүүлсэн ул мөр, эд мөрийн баримт			
		2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023
1	Архангай	277	242	212	207	692	649	1198	741
2	Баян-Өлгий	341	319	338	474	426	366	1014	738
3	Баянхонгор	361	267	368	236	1424	969	1416	673
4	Булган	245	208	256	219	346	592	611	1207
6	Говь-Алтай	248	256	228	131	404	728	340	168
7	Говьсүмбэр	211	208	156	176	422	486	176	211
8	Дархан-Уул	691	602	468	459	644	1561	641	467
9	Дорноговь	380	375	526	496	698	994	642	1650
10	Дорнод	712	407	482	493	708	916	843	937
11	Дундговь	287	216	263	161	579	623	713	367
12	Завхан	281	297	365	253	953	891	813	591
13	Орхон	639	488	489	361	1398	1659	1846	1134
14	Өвөрхангай	325	306	348	322	1021	1302	1150	1078
15	Өмнөговь	291	303	413	339	403	745	543	489
16	Сүхбаатар	246	163	261	225	455	663	676	524
17	Сэлэнгэ	443	445	612	427	653	592	707	468
18	Төв	457	398	513	473	592	610	1307	4836
19	Увс	202	263	343	263	390	713	447	366
20	Ховд	396	311	354	401	1276	1126	1760	1334
21	Хөвсгөл	405	381	389	323	911	1171	826	561
22	Хэнтий	487	401	540	560	1795	1721	2440	2524
23	НШШГ	19 624	15 048	18 617	15 874	50 511	34 944	43 955	31 159
24	КШГ	914	49	55	35	2987	647	833	403
	Нийт	28 463	21 953	26 596	22 908	69 688	54 668	64 897	52 626

2023 онд 22 908 хэргийн газрын үзлэгт оролцсон нь өмнөх онтой харьцуулахад 3688 буюу 13.8 хувиар буурсан, хэргийн газрын үзлэгээр илрүүлж, бэхжүүлсэн ул мөр, эд мөрийн баримт өмнөх онтой харьцуулахад 12 271 буюу 23.3 хувиар тус тус буурсан байна.

Хүснэгт 2.2.11. Хэргийн газраас илрүүлж, бэхжүүлсэн ул мөр, эд мөрийн баримт, төрлөөр (2021-2023)

Утга	2021	2022	2023
Гарын мөр	15 489	16 613	10 564
Гутлын мөр	3058	4058	3030
Тээврийн хэрэгслийн мөр	3401	4266	3866
Бичил мөр	166	80	159
Эвдлэгч багаж хэрэгслийн мөр	1033	1580	1106
Биологийн гаралтай ул мөр	3502	3464	3328
Бусад ул мөр, эд мөрийн баримт	28 019	34 836	30 573
Нийт	54 668	64 897	52 626

2023 онд хэргийн газраас илрүүлж, бэхжүүлсэн ул мөр, эд мөрийн баримтыг төрлөөр нь авч үзвэл:

- Гарын мөр 10 564 буюу 20.1 хувийг;
- Гутлын мөр 3030 буюу 5.8 хувийг;
- Тээврийн хэрэгслийн мөр 3866 буюу 7.3 хувийг;
- Бичил мөр 159 буюу 0.3 хувийг;
- Эвдлэгч багаж хэрэгслийн мөр 1106 буюу 2.1 хувийг;
- Биологийн гаралтай ул мөр 3328 буюу 6.3 хувийг;
- Бусад ул мөр, эд мөрийн баримт 30 573 буюу 58.1 хувийг тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 2.2.12. Хэргийн газрын үзлэг: Хэргийн төрлөөр (2021-2023)

Утга	2021	2022	2023
Хүний амь нас хохирсон	4999	5733	7060
Хулгайлах	5136	7635	4484
Дээрэмдэх	339	433	349
Зам тээврийн осол	3906	4599	4023
Бусад	7573	8196	6992
Нийт	21 953	26 596	22 908

2023 онд хийсэн хэргийн газрын үзлэгийг хэргийн төрлөөр авч үзвэл, 7060 буюу 30.8 хувийг хүний амь нас хохирсон, 4484 буюу 19.6 хувийг хулгайлах, 349 буюу 1.5 хувийг дээрэмдэх, 4023 буюу 17.6 хувийг зам тээврийн осол, 30.5 хувийг бусад хэрэг эзэлж байна.

Өмнөх онтой харьцуулбал, хүний амь нас хохирсон тохиолдол 1327 буюу 23.1 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Харин бусад хэргийн төрлөөр буюу хулгайлах 3151 буюу 41.3 хувиар, дээрэмдэх 84 буюу 19.4 хувиар, зам тээврийн осол 576 буюу 12.5 хувиар, бусад тохиолдол 1204 буюу 14.7 хувиар тус тус буурсан байна.

Хүснэгт 2.2.13. 2021-2023 оны сан баяжуулалт, ашиглалтын статистик (Нутаг дэвсгэрээр)

№	Нутаг дэвсгэр	2021	2022	2023
1	Архангай	568	474	174
2	Баян-өлгий	544	415	223
3	Баянхонгор	981	917	367
4	Булган	523	479	437
5	Говь-Алтай	413	551	275
6	Говьсүмбэр	360	161	102
7	Дархан-Уул	1047	879	481
8	Дорноговь	863	1366	781
9	Дорнод	1539	1215	402
10	Дундговь	509	441	202
11	Завхан	423	518	286
12	Орхон	947	1257	894
13	Өвөрхангай	631	373	488

14	Өмнөговь	1364	1261	1167
15	Сүхбаатар	1644	1167	1134
16	Сэлэнгэ	4520	2246	829
17	Төв	925	795	390
18	Увс	1459	974	1080
19	Ховд	677	597	872
20	Хөвсгөл	1090	652	366
21	Хэнтий	815	1329	414
22	НШШГ	24 183	21 296	12 482
23	КШГ, КШХ	5079	5170	14 082
	Нийт	51 104	44 533	37 928

Адис-Папило системийн нэгдсэн сан болон Абис-Арсенал системийн санд 2023 онд нийт 37 928 гарын мөр, сумны хошуу хонгиогоор баяжуулалт хийсэн бөгөөд галт зэвсгийн хонгио хошууны 6247, гарын мөр, дардасны 31681 баяжуулалт хийсэн нь өмнөх оныхоос 27.5 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

2.2.3. Шүүх шинжилгээний байгууллагын 2023 оны тоон мэдээ

Шүүх шинжилгээний байгууллага 2023 онд улсын хэмжээнд нийт 64 266 шинжилгээ хийсэн. Үүнээс:

- Криминалистикийн шинжилгээ 7025 буюу 10.9 хувь;
- Инженер техникийн шинжилгээ 852 буюу 1.3 хувь ;
- Байгалийн ухааны шинжилгээ 16 397 буюу 25.5 хувь;
- Шүүх анагаах ухааны шинжилгээ 39 881 буюу 62.1 хувь;
- Эдийн засгийн шинжилгээ 111 буюу 0.2 хувийг тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 2.2.14. Шинжилгээ хийсэн газар (2023)

Шинжилгээ хийсэн газар	Шинжилгээний тоо	Хувь
Шүүх шинжилгээний төв байгууллага	41 536	64.7
Аймаг дахь Бүсийн шүүх шинжилгээний төв, аймгийн шүүх шинжилгээний хэлтэс	20 138	31.3
Нийслэлийн шүүх шинжилгээний газар	2592	4.0
Нийт	64 266	100

2023 онд хийсэн нийт 64 266 шинжилгээний 41 536 буюу 64.7 хувийг Шүүх шинжилгээний төв байгууллага, 20 138 буюу 31.3 хувийг аймаг дахь Бүсийн шүүх шинжилгээний төв, аймгийн Шүүх шинжилгээний хэлтэс, 2592 буюу 4 хувийг Нийслэлийн шүүх шинжилгээний газар тус тус хийсэн байна.

Хүснэгт 2.2.15. Шинжилгээний төрөл, шинжилгээ хийсэн газар (2023)

№	Шинжилгээ хийсэн газар	Шүүх анагаах ухаан	Хувь	Криминалистик	Хувь	Байгалийн ухаан	Хувь	Инженер техник	Хувь	Эдийн засаг	Хувь	Нийт
1	Шүүх шинжилгээний төв байгууллага	23 030	57.7	3318	47.2	14 231	86.8	846	99.3		100	41 536
2	Бүсийн шүүх шинжилгээний төв болон аймгийн шүүх шинжилгээний хэлтэс	16 025	40.2	1941	27.6	2166	13.2	6	0.7	111 (Үүнээс 82 шинжилгээний дүгнэлт гарган, 29 шинжилгээ буцаасан)	0	20 138
3	Нийслэлийн шүүх шинжилгээний газрын хэргийн газрын үзлэгийн багууд	826	2.1	1766	25.2	0	0	0	0		0	2592
	Нийт	39 881	100	7025	100	16 397	100	852	100	111	100	64 266

Шинжилгээ хийсэн байгууллагаар нь авч үзвэл:

Шүүх шинжилгээний төв байгууллагаас хийсэн нийт 41 536 шинжилгээний: 23 030 буюу 55.4 хувь нь шүүх анагаах ухаан; 3318 буюу 8 хувь нь криминалистик; 14 231 буюу 34.3 хувь нь байгалийн ухаан; 846 буюу 2 хувь инженер техник; 111 буюу 0.3 хувь нь эдийн засгийн шинжилгээ байна.	Бүсийн шүүх шинжилгээний төв болон аймгийн шүүх шинжилгээний хэлтсээс хийсэн нийт 20 138 шинжилгээний: 16 025 буюу 79.58 хувь нь шүүх анагаах ухаан; 1941 буюу 9.64 хувь нь криминалистик; 2166 буюу 10.75 хувь нь байгалийн ухаан; 6 буюу 0.03 хувь нь инженер техникийн шинжилгээ байна.	Нийслэлийн шүүх шинжилгээний газрын хэргийн газрын үзлэгийн багуудын хийсэн нийт 2592 шинжилгээний: 826 буюу 31.9 хувь нь шүүх анагаах ухаан; 1766 буюу 68.1 хувь нь криминалистикийн шинжилгээ байна.
--	--	--

Шинжилгээний төрлөөр авч үзвэл:

Шүүх анагаах ухааны шинжилгээний: 23 030 буюу 57.7 хувийг шүүх шинжилгээний төв байгууллага; 16 025 буюу 40.2 хувийг бүсийн шүүх шинжилгээний төв болон аймгийн шүүх шинжилгээний хэлтэс; 826 буюу 2.1 хувийг нийслэлийн шүүх шинжилгээний газрын хэргийн газрын үзлэгийн багууд тус тус хийсэн байна.	Криминалистикийн шинжилгээний: 3318 буюу 47.2 хувийг шүүх шинжилгээний төв байгууллага; 1941 буюу 27.6 хувийг бүсийн шүүх шинжилгээний төв болон аймгийн шүүх шинжилгээний хэлтэс; 1766 буюу 25.2 хувийг нийслэлийн шүүх шинжилгээний газрын хэргийн газрын үзлэгийн багууд тус тус хийсэн байна.	Байгалийн ухааны шинжилгээний: 14 231 буюу 86.8 хувийг шүүх шинжилгээний төв байгууллага; 2166 буюу 13.2 хувийг бүсийн шүүх шинжилгээний төв болон аймгийн шүүх шинжилгээний хэлтэс хийсэн байна.	Инженер техникийн шинжилгээний: 846 буюу 99.3 хувийг шүүх шинжилгээний төв байгууллага; 6 буюу 0.7 хувийг бүсийн шүүх шинжилгээний төв болон аймгийн шүүх шинжилгээний хэлтэс хийсэн байна.
--	---	---	---

Хүснэгт 2.2.16. Криминалистикийн шинжилгээ (2023), (Шинжилгээний төрөл, нутаг дэвсгэрээр)

№	Нутаг дэвсгэр	Нийт шинжилгээ	Шинжилгээний төрөл											
			Гарын мөр	Мөр судлал	Баримт бичиг	Галт зэвсэг	Тэсрэх төхөөрөмж	Дүр зураг	Дүрс бичлэг	Авто техник	Компьютер судлал	Дуу авиа	Материал судлал	Бусад
1	Архангай	96	72	16	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Баян-өлгий	58	15	26	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0
3	Баянхонгор	40	27	9	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0
4	Булган	167	120	32	9	5	0	0	0	1	0	0	0	0
5	Говь-Алтай	12	1	2	6	3	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Говьсүмбэр	19	6	8	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Дархан-Уул	116	25	53	36	2	0	0	0	0	0	0	0	0
8	Дорноговь	111	86	24	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	Дорнод	95	64	28	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0
10	Дундговь	50	44	5	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	Завхан	111	71	31	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12	Орхон	180	89	75	15	1	0	0	0	0	0	0	0	0
13	Өвөрхангай	86	62	21	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
14	Өмнөговь	39	15	21	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0
15	Сүхбаатар	55	46	8	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
16	Сэлэнгэ	81	56	20	4	0	0	0	0	1	0	0	0	0
17	Төв	161	147	11	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18	Увс	83	38	30	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19	Ховд	144	86	26	13	7	12	0	0	0	0	0	0	0
20	Хөвсгөл	43	20	9	11	3	0	0	0	0	0	0	0	0
21	Хэнтий	194	175	14	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22	НШШГ ХГҮБ	1766	1752	9	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
23	КШГ	466	60	93	149	164	0	0	0	0	0	0	0	0
24	КШХ	2852	409	778	1197	441	6	0	0	0	0	0	19	2
Нийт		7025	3486	1349	1513	632	18	1	0	5	0	0	19	2

2023 онд нийт 7025 криминалистикийн шинжилгээ хийсэн бөгөөд орон нутгаас Хэнтий аймгийн Шүүх шинжилгээний хэлтэс 194, Орхон аймгийн Шүүх шинжилгээний хэлтэс 180 шинжилгээ хийсэн нь хамгийн өндөр үзүүлэлттэй байна. Мөн нийт криминалистикийн шинжилгээний 3486 буюу 49.6 хувийг гарын мөр, 1513 буюу 21.5 хувийг баримт бичиг, 1349 буюу 19.2 хувийг мөр судлал тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 2.2.17. Криминалистикийн шинжилгээ (Хэргийн төрлөөр, 2023)

Хэргийн төрөл	Хэргийн тоо	Хувь
Эрүүгийн хэрэг	5664	80.6%
Зөрчлийн хэрэг	418	6%
Захиргааны хэрэг	290	4.1%
Иргэний хэрэг	653	9.3%
Нийт	7025	100

Шүүх шинжилгээний байгууллагаас 2023 онд хийсэн нийт криминалистикийн шинжилгээний 80.6 хувь буюу 5664 нь эрүүгийн хэрэгт хийгдсэн бол захиргааны хэрэгт хийсэн криминалистикийн шинжилгээ 290 буюу 4.1 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт 2.2.18. 2023 онд шүүх шинжилгээний төв байгууллагад хийсэн шүүх анагаах ухааны шинжилгээ (Шинжилгээний төрлөөр)

Шинжилгээний чиглэл, төрөл	Шүүх шинжилгээний төв байгууллага	Нийслэлийн шүүх шинжилгээний газар	Бүсийн шүүх шинжилгээний төв болон аймгийн шүүх шинжилгээний хэлтэс	Нийт
Шүүх анагаах ухааны шинжилгээ				
Хүний биед гэмтлийн зэрэг тогтоох шинжилгээ	13 651	684	12 002	26 337
Хүний биед хийсэн бусад шинжилгээ (Бэлгийн холбогдолтой, нас тогтоох)	1286	24	812	2122
Хэргийн материалаар хийсэн шинжилгээ	1142	1	255	1398
Цогцост хийсэн шинжилгээ	2727	117	2387	5231
Эксгумаци	9	0	5	14
Эд эсийн шинжилгээ	2426	0	564	2990
Бичил амь судлалын шинжилгээ	1394	0	0	1394
Сэтгэцэд учирсан ХУЗТ	395	0	0	395
Нийт	23 030	826	16 025	39 881

Шүүх шинжилгээний төв байгууллагад 2023 онд шүүх анагаах ухааны 39 881 шинжилгээ хийснээс хамгийн олон шинжилгээ хийсэн төрөл нь хүний биед гэмтлийн зэрэг тогтоох шинжилгээ 26 337 буюу 66 хувь, цогцост хийсэн шинжилгээ 5231 буюу 13.1 хувийг тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 2.2.19. 2023 онд хийсэн шүүх анагаах ухааны шинжилгээ (Төрлөөр)

№	Нутаг дэвсгэр	Нийт шинжилгээ	Хүний биед гэмтлийн зэрэг тогтоох	Хүний биед хийсэн бусад шинжилгээ	Бэлгийн холбогдолтой	Нас тогтоох	Цогцост хийсэн шинжилгээ	Эксгумаци	Хавтаст хэргийн материалаар хийсэн шинжилгээний тоо	Эд эсийн шинжилгээ	Бичил амь судлал	Сэтгэцэд учирсан ХУЗТ
1	Архангай	550	394	22	22	0	122	1	11	0	0	0
2	Баян-өлгий	826	723	41	39	2	58	1	3	0	0	0
3	Баянхонгор	595	398	66	66	0	109	0	22	0	0	0
4	Булган	414	255	51	51	0	107	1	0	0	0	0
5	Говь-Алтай	360	299	12	12	0	48	1	0	0	0	0
6	Говьсүмбэр	319	279	11	11	0	29	0	0	0	0	0
7	Дархан-Уул	1350	1133	38	36	2	169	0	6	4	0	0
8	Дорноговь	887	701	59	57	2	127	0	0	0	0	0
9	Дорнод	914	583	62	54	8	139	0	5	125	0	0
10	Дундговь	372	263	18	18	0	64	0	27	0	0	0
11	Завхан	500	400	12	7	5	63	0	0	25	0	0

12	Орхон	1076	871	61	59	2	99	0	45	0	0	0
13	Өвөрхангай	726	572	30	29	1	124	0	0	0	0	0
14	Өмнөговь	706	478	40	38	2	173	0	8	7	0	0
15	Сүхбаатар	573	472	21	21	0	71	0	9	0	0	0
16	Сэлэнгэ	769	638	131	0	0	131	0	0	0	0	0
17	Төв	1306	713	37	37	0	237	1	81	237	0	0
18	Увс	697	510	26	25	1	79	0	2	80	0	0
19	Ховд	1497	1238	51	51	0	86	0	36	86	0	0
20	Хөвсгөл	779	489	110	90	20	180	0	0	0	0	0
21	Хэнтий	809	593	44	36	8	172	0	0	0	0	0
22	ШАУШХ	23 030	13 651	1286	1235	51	2727	9	1142	2426	1394	395
23	НШШГ	826	684	24	24	0	117	0	1	0	0	0
	Нийт	390 881	23 667	2253	2018	104	5231	14	1398	2990	1394	395

2023 онд хөдөө орон нутгаас Ховд аймаг, Дархан-Уул аймаг дахь бүсийн ШШТ-д хамгийн их шүүх анагаах ухааны шинжилгээ хийсэн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 2.2.20. 2023 онд хийсэн хүний биед гэмтлийн зэрэг тогтоох шинжилгээ (Нутаг дэвсгэрээр)

№	Нутаг дэвсгэр	Үзлэгээр тогтоогдсон гэмтэл					Нийт
		Хүнд	Хүндэвтэр	Хөнгөн	Гэмтлийн зэрэгт хамаарахгүй	Гэмтэл тогтоогдоогүй	
1	Архангай	23	46	170	69	86	394
2	Баян-өлгий	90	18	151	277	257	723
3	Баянхонгор	13	35	174	122	54	398
4	Булган	8	19	111	75	42	255
5	Говь-Алтай	20	15	91	124	49	299
6	Говьсүмбэр	10	12	108	82	67	279
7	Дархан-Уул	51	96	280	452	254	1133
8	Дорноговь	47	65	262	201	126	701
9	Дорнод	30	50	263	138	102	583
10	Дундговь	5	20	138	38	62	263
11	Завхан	17	35	141	114	93	400
12	Орхон	25	76	420	225	125	871
13	Өвөрхангай	20	45	243	137	127	572
14	Өмнөговь	29	34	236	99	80	478
15	Сүхбаатар	43	40	210	119	60	472
16	Сэлэнгэ	23	45	217	229	124	638
17	Төв	62	102	256	153	140	713
18	Увс	19	18	138	206	129	510
19	Ховд	33	42	264	469	430	1238
20	Хөвсгөл	39	54	209	106	81	489
21	Хэнтий	37	65	245	142	104	593
	Нийт	574	932	4327	3577	2592	12 002

2023 онд гэмтлийн зэрэг тогтоох 12 002 шинжилгээ хийснээс:

- Хүнд гэмтэл 574 буюу 4.7 хувь;
- Хүндэвтэр гэмтэл 932 буюу 7.8 хувь;
- Хөнгөн гэмтэл 4327 буюу 36.1 хувь;
- Гэмтлийн зэрэгт хамаарахгүй 3577 буюу 29.8 хувь;
- Гэмтэл тогтоогдоогүй тохиолдол 2592 буюу 21.6 хувийг тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 2.2.21. Хэргийн газрын үзлэгт оролцсон тоо: Хэргийн төрлөөр (2023)

№	Нутаг дэвсгэр	Нийт	Хэргийн төрлөөр				Бусад
			Хүний амь нас хохироосон	Хулгайлах	Дээрэмдэх	Зам тээврийн осол	
1	Архангай	207	123	40	0	30	14
2	Баян-өлгий	474	52	102	2	102	216
3	Баянхонгор	236	113	38	1	59	25
4	Булган	219	116	42	0	30	31
5	Говь-Алтай	131	47	26	0	43	16
6	Говьсүмбэр	176	29	15	0	37	95
7	Дархан-Уул	459	156	67	5	150	81
8	Дорноговь	496	143	92	4	140	116
9	Дорнод	493	139	131	4	78	141
10	Дундговь	161	70	21	1	50	19
11	Завхан	253	62	45	0	62	84
12	Орхон	361	91	127	2	39	102
13	Өвөрхангай	322	131	63	0	81	47
14	Өмнөговь	339	179	46	1	63	50
15	Сүхбаатар	225	67	67	0	55	36
16	Сэлэнгэ	427	177	47	0	153	50
17	Төв	473	240	48	4	145	36
18	Увс	263	79	32	0	64	88
19	Ховд	401	74	109	0	111	107
20	Хөвсгөл	323	183	72	1	35	32
21	Хэнтий	560	169	99	1	195	96
22	НШШГ	15 874	4612	3146	322	2295	5499
23	КШГ	35	8	9	1	6	11
Нийт		22 908	7060	4484	349	4023	6992

2023 онд нийт 22 908 хэргийн газрын үзлэгт оролцсоноос Нийслэлийн шүүхийн шинжилгээний газар 15 874 буюу 69.2 хувийг, Хэнтий аймгийн Шүүх шинжилгээний хэлтэс 560 буюу 2.4 хувийг, Дорноговь аймгийн Шүүх шинжилгээний хэлтэс 496 буюу 2.2 хувийг, Дорнод аймаг дахь Бүсийн шүүх шинжилгээний төв 493 буюу 2.1 хувийг тус тус эзэлж байна. Нийт оролцсон хэргийн газрын үзлэгийг хэргийн төрлөөр ангилан авч үзвэл, хүний амь хохироосон 7060, хулгайлах 4484, дээрэмдэх 349, зам тээврийн 4023, бусад төрлийн 6992 хэрэгт тус тус хэргийн газрын үзлэгт оролцсон байна.

Хүснэгт 2.2.22. Галт зэвсгийн хонгио хошууны болон гарын мөрийн сан баяжуулалт (2023)

№	Нутаг дэвсгэр	Абис-Арсенал сан		Адис-Падилон нэгдсэн сан		Нийт
		Хонгио	Хошуу	Гарын хээний дардас	Гарын мөр	
1	Архангай	0	0	136	38	174
2	Баян-өлгий	0	0	205	18	223
3	Баянхонгор	5	0	258	104	367
4	Булган	5	2	360	70	437
5	Говь-Алтай	10	12	252	1	275
6	Говьсүмбэр	4	0	98	0	102
7	Дархан-Уул	0	0	448	33	481
8	Дорноговь	22	2	725	32	781
9	Дорнод	0	0	273	129	402
10	Дундговь	0	0	174	28	202
11	Завхан	0	0	212	74	286
12	Орхон	30	29	530	305	894
13	Өвөрхангай	4	2	343	139	488
14	Өмнөговь	0	0	1128	39	1167
15	Сүхбаатар	136	56	891	51	1134
16	Сэлэнгэ	18	11	778	22	829

17	Төв	0	0	327	63	390
18	Увс	48	48	949	35	1080
19	Ховд	56	35	620	161	872
20	Хөвсгөл	24	13	286	43	366
21	Хэнтий	19	7	294	94	414
22	НШШГ	0	0	8370	4112	12 482
23	КШГ, КШХ	3026	2623	7746	687	14 082
	Нийт	3407	2840	25 403	6278	37 928

Шүүх шинжилгээний байгууллага нь 2023 онд Адис-Папилоны системийн нэгдсэн сан болон Абис-Арсенал системийн санд нийт 37 928 гарын мөр, сумны хошуу хонгиогоор баяжуулалт хийсэн байна. Үүнээс:

- Хонгио 3407 буюу 9 хувь;
- Хошуу 2840 буюу 7.5 хувь;
- Гарын хээний дардас 25 403 буюу 67 хувь;
- Гарын мөр 6278 буюу 16.5 хувийг тус тус эзэлж байна.

2.1. ЦАГДАА

2.2. ШҮҮХ ШИНЖИЛГЭЭ

2.3. ПРОКУРОР

2.4. ШҮҮХ

2.5. ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭЛ

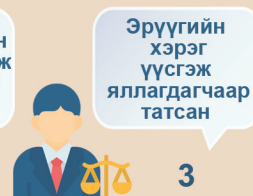

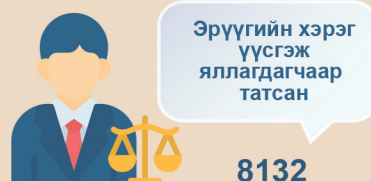
2023 ОНД ПРОКУРОРЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ХЯНАЛТ ТАВЬСАН ГЭМТ ХЭРГИЙН ШИНЖТЭЙ ГОМДОЛ МЭДЭЭЛЭЛ

2023 ОНД ПРОКУРОРЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ХЯНАЛТ ТАВЬСАН ЗӨРЧЛИЙН ШИНЖТЭЙ ГОМДОЛ МЭДЭЭЛЭЛ

2023 ОНД ПРОКУРОРЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ХЯНАЛТ ТАВЬСАН ХЭРЭГ БҮРТГЭЛИЙН ХЭРЭГ

2023 ОНД ПРОКУРОРЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ХЯНАЛТ ТАВЬСАН МӨРДӨН БАЙЦААЛТЫН ХЭРЭГ

ШҮҮХЭЭР ХЭЛЭЛЦЭГДСЭН ЭСЭРГҮҮЦЭЛ

Биелсэн
эсэргүүцэл

419

Хяналтын
шүүхээр
хэлэлцэгдсэн
эсэргүүцэл

52

Давж заалдах
шатны шүүхээр
хэлэлцэгдсэн
эсэргүүцэл

573

ХОРИХ ЯЛ ЭДЛҮҮЛЭХ АЖИЛЛАГААНД ТАВЬСАН ХЯНАЛТЫН АЖЛЫН ТАЛААР

Хаалттай
дэглэмтэй

1343

Сургалт хүмүүжлийн
тусгай байгууллагад
(өсвөр насны)

79

ХОРИХООС ӨӨР ТӨРЛИЙН ЯЛ ЭДЛҮҮЛЭХ АЖИЛЛАГААНД ТАВЬСАН ХЯНАЛТЫН АЖЛЫН ТАЛААР

Хорихоос өөр
төрлийн ялаар
шийтгүүлсэн

16832

Торгох ялаар
шийтгүүлсэн

9878

ХЯЛБАРШУУЛСАН ЖУРМААР ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭСЭН ХЭРЭГ

Эрүүгийн хуулийн
6.7

610

Хялбаршуулсан
журмаар хэрэг хянан
шийдвэрлэх ажиллагаа
явуулсан хэрэг

5317

2.3. ПРОКУРОР

2.3.1. Прокурорын байгууллагын товч танилцуулга

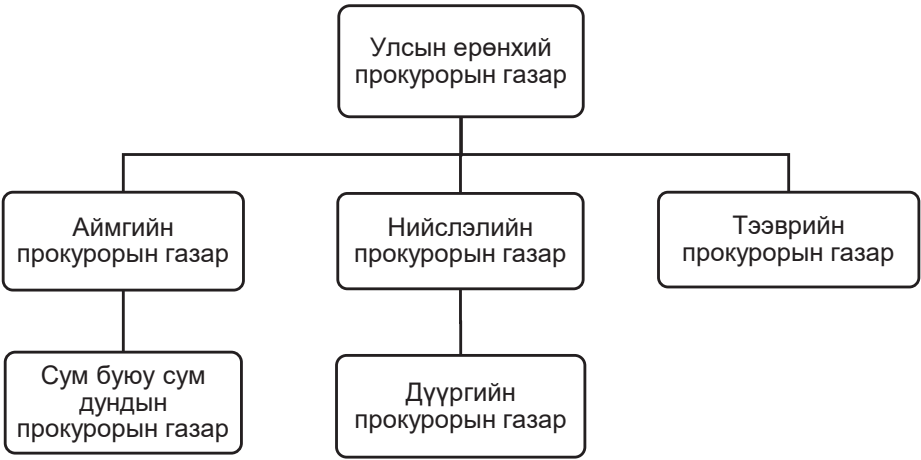
Үндсэн чиг үүрэг

Прокурорын байгууллага нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт эрүүгийн болон зөрчлийн тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг нэг мөр хангуулах, хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах, ял эдлүүлэх ажиллагаанд хяналт тавих, шүүх хуралдаанд төрийн нэрийн өмнөөс оролцох чиг үүрэг бүхий, хараат бус, бие даасан шүүх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэхэд оролцогч байгууллага юм.

Прокурорын байгууллагын тогтолцоо, бүтэц, зохион байгуулалт

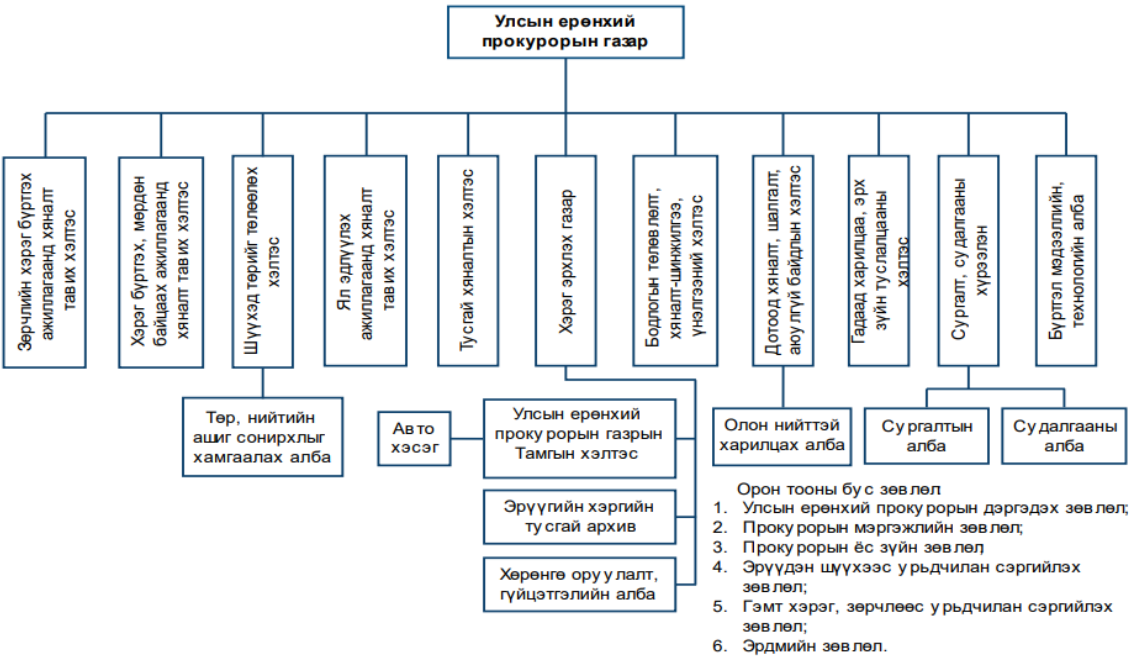
Прокурорын байгууллага нь Улсын Ерөнхий Прокурорын газар, аймаг, нийслэлийн прокурорын газар, сум буюу сум дундын болон дүүргийн прокурорын газраас бүрдэнэ. Прокурорын хяналтын ажлын онцлогийг харгалзан дагнасан чиг үүрэгтэй Тээврийн прокурорын газар үйл ажиллагаа явуулж байна.

Бүдүүвч 2.3.1. Прокурорын байгууллагын тогтолцоо

Улсын ерөнхий прокурорын газар нь дараах бүтэц, зохион байгуулалттайгаар үйл ажиллагаа явуулж байна.

Бүдүүвч 2.3.2. УЕПГ-ын бүтэц, зохион байгуулалт

2.3.2. Хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах ажиллагаанд тавих прокурорын хяналт

Прокурорын байгууллага 2023 онд иргэн, хуулийн этгээдээс ирүүлсэн нийт 109 987 гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэлд хяналт тавьж ажилласан байна. Энэ нь өмнөх оноос 6536 буюу 6.3 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

2.3.2.1. Гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл

2023 оны байдлаар прокурорын байгууллагаас хяналт тавьсан нийт 109 987 гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллээс хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзсан 57 491 буюу 52.3 хувь, хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн 32 519 буюу 29.6 хувь, эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татсан 13 779 буюу 12.5 хувийг эзэлж байна.

2023 онд бүртгэгдсэн 109 987 гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллээс Улаанбаатар хотод 85 222 буюу 77.5 хувь нь бүртгэгджээ. Үүнээс хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзсан 46 451 буюу 54.5 хувь, хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн 24 954 буюу 29.3 хувь, эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татсан 9085 буюу 10 хувийг, харин орон нутгийн прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан гэмт хэргийн талаарх 24 765 гомдол, мэдээллээс хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзсан 11 040 буюу 44.6 хувь, хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн 7565 буюу 30.5 хувь, эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татсан 4694 буюу 19 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт 2.3.1. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (2023)

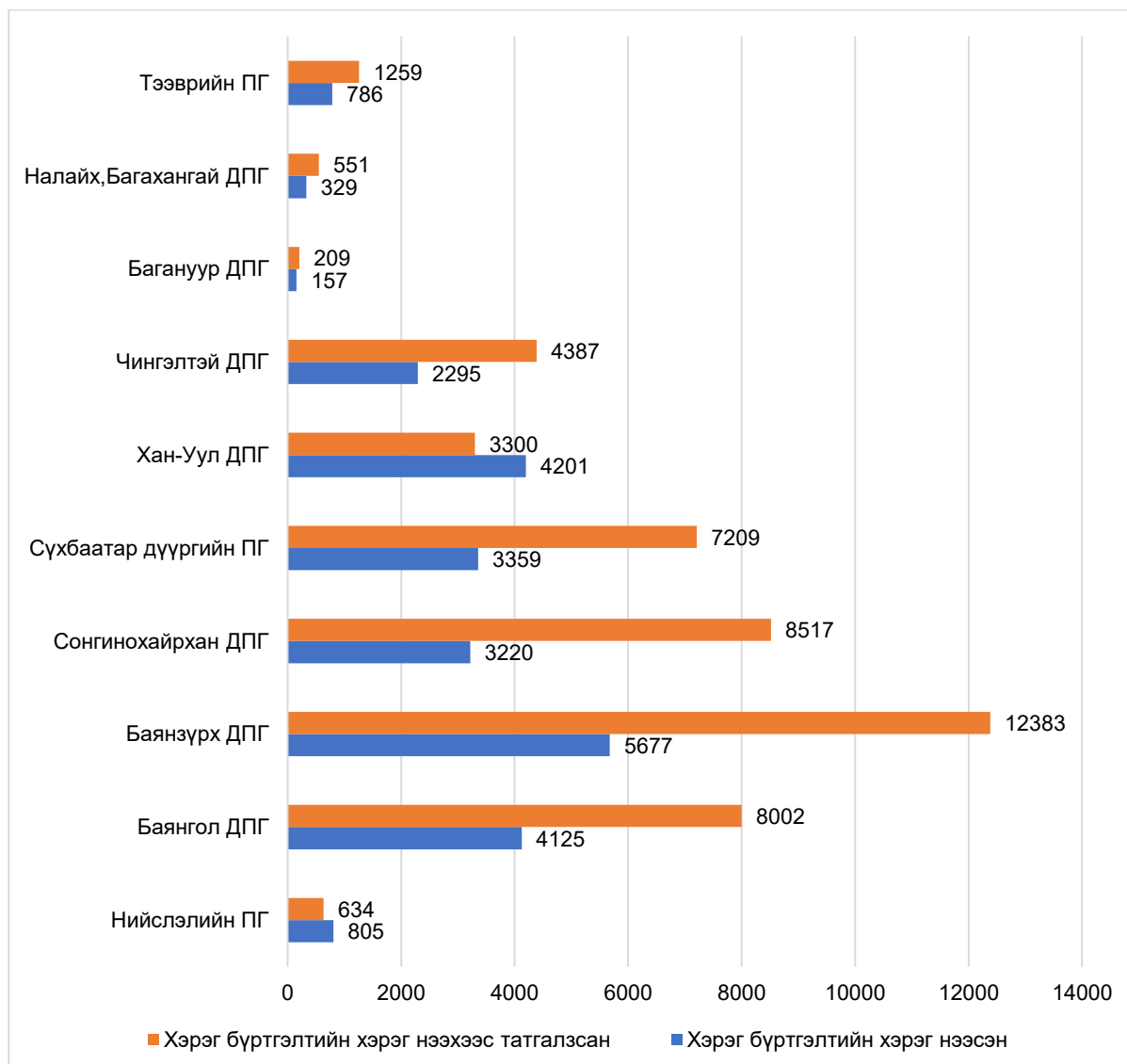
Нэгж прокурорын газар	Хүлээн авч шалгасан нийт гомдол, мэдээлэл	Гомдол, мэдээлэл шийдвэрлэлт		
		Хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн	Эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татсан	Хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзсан
Нийслэлийн ПГ	1561	805	58	634
Баянгол ДПГ	14 637	4125	1589	8002
Баянзүрх ДПГ	21 386	5677	2176	12 383
Сонгинохайрхан ДПГ	13 556	3220	1082	8517
Сүхбаатар ДПГ	12 850	3359	1617	7209
Хан-Уул ДПГ	9155	4201	1159	3300
Чингэлтэй ДПГ	8250	2295	1046	4387
Багануур ДПГ	473	157	64	209
Налайх,Багахангай ДПГ	1193	329	265	551
Тээврийн ПГ	2156	786	29	1259
Нийт	85 222	24 954	9085	46 451

Нийслэл, тээвэр, дүүргийн прокурорын газруудын хүлээн авч шалгасан гэмт хэргийн талаарх нийт 85 222 гомдол, мэдээллээс 21 386 буюу 25.1 хувийг Баянзүрх дүүргийн прокурорын газар, 14 637 буюу 17.2 хувийг Баянгол дүүргийн прокурорын газар, 13 556 буюу 15.9 хувийг Сонгинохайрхан дүүргийн прокурорын газар хүлээн авч шалгажээ. Харин Багануур дүүргийн прокурорын газрын хүлээн авч шалгасан нийт гомдол, мэдээллийн тоо хамгийн бага (473) буюу 0.6 хувийг эзэлж байна.

Хүлээн авч шалгасан нийт гомдол, мэдээллээс 24 954 буюу 29.3 хувьд нь хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн байна. Үүнээс Баянзүрх дүүргийн прокурорын газар 5677 буюу 22.7 хувь, Баянгол дүүргийн прокурорын газар 4125 буюу 16.5 хувь, Сүхбаатар дүүргийн прокурорын газар 3359 буюу 13.5 хувь, Сонгинохайрхан дүүргийн прокурорын газар 3220 буюу 12.9 хувийг тус тус эзэлж байна. Харин Багануур дүүргийн прокурорын газар хамгийн бага (157) буюу 0.6 хувийг эзэлж байна.

Хүлээн авч шалгасан нийт гомдол, мэдээллээс 9085 буюу 10.7 хувьд нь эрүүгийн хэрэг үүсгэж, яллагдагчаар татсан байна. Үүнээс Баянзүрх дүүргийн прокурорын газар 2176 буюу 24 хувь, Сүхбаатар дүүргийн прокурорын газар 1617 буюу 17.8 хувь, Баянгол дүүргийн прокурорын газар 1589 буюу 17.4 хувь, Хан-Уул дүүргийн прокурорын газар 1159 буюу 12.7 хувийг тус тус эзэлж байна. Харин Тээврийн прокурорын газар хамгийн бага (29) буюу 0.3 хувийг эзэлж байна.

График 2.3.1. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (2023)

2023 онд хүлээн авч шалгасан нийт гомдол, мэдээллээс 46 451 буюу 54.5 хувьд нь хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзсан байна. Үүнээс Баянзүрх дүүргийн прокурорын газар 12 383 буюу 26.6 хувь, Сонгинохайрхан дүүргийн прокурорын газар 8517 буюу 18.3 хувь, Баянгол дүүргийн прокурорын газар 8002 буюу 17.2 хувь, Сүхбаатар дүүргийн прокурорын газар 7209 буюу 15.5 хувийг тус тус эзэлж байна. Харин Багануур дүүргийн прокурорын газар хамгийн бага (209) буюу 0.4 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт 2.3.2. АПГ-ын гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (2023)

Аймаг	Хүлээн авч шалгасан нийт гомдол, мэдээлэл	Гомдол, мэдээлэл шийдвэрлэлт		
		Хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн	Эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татсан	Хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзсан
Архангай АПГ	1109	163	266	573
Баян-Өлгий АПГ	988	336	169	405
Баянхонгор АПГ	1341	233	193	790
Булган АПГ	867	370	137	324
Говь-Алтай АПГ	547	194	100	228
Говьсүмбэр АПГ	325	114	62	136
Дархан-Уул АПГ	1513	293	475	659
Дорноговь АПГ	1432	565	266	536
Дорнод АПГ	1322	407	254	604

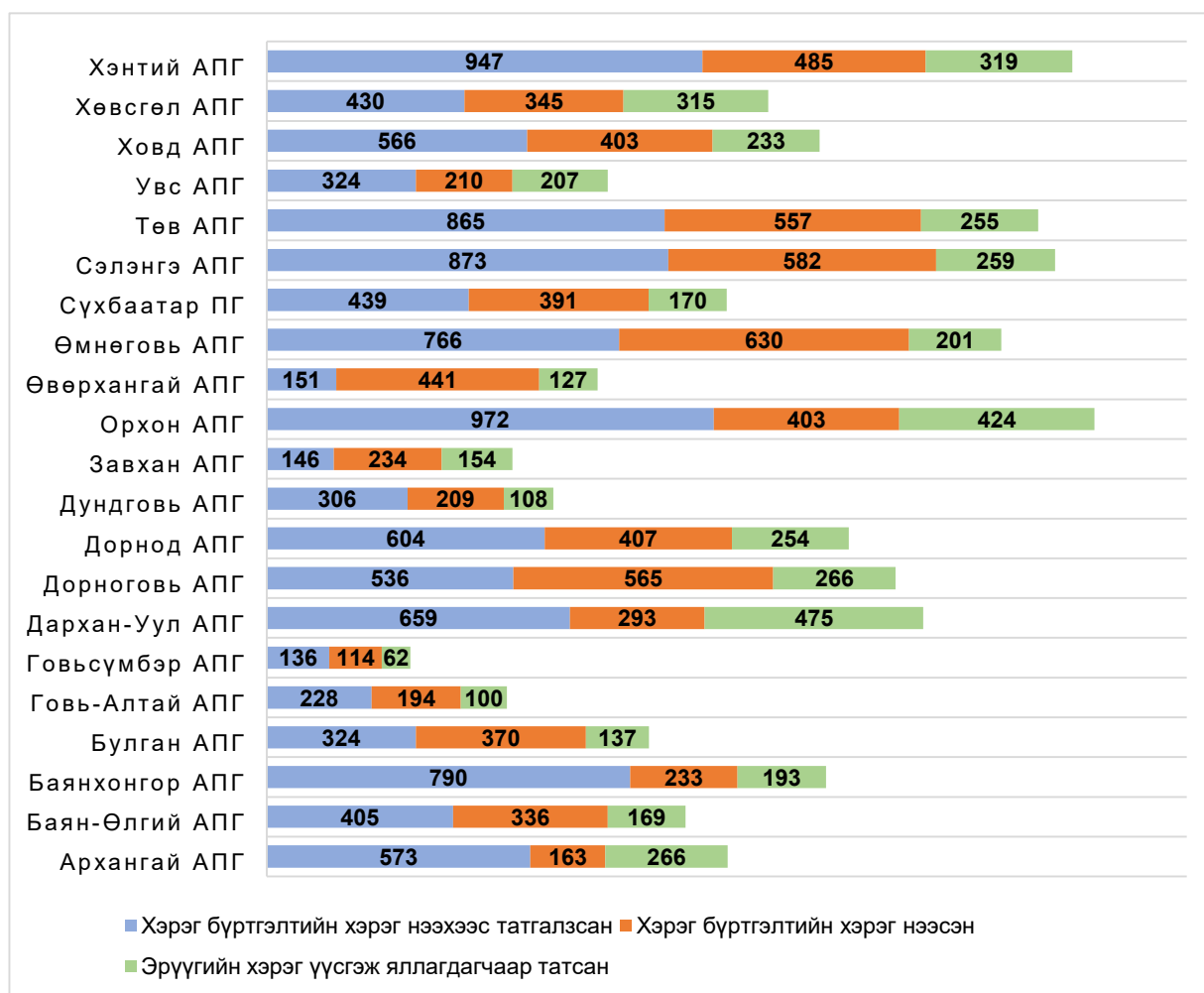
Дундговь АПГ	647	209	108	306
Завхан АПГ	567	234	154	146
Орхон АПГ	1958	403	424	972
Өвөрхангай АПГ	776	441	127	151
Өмнөговь АПГ	1708	630	201	766
Сүхбаатар ПГ	1052	391	170	439
Сэлэнгэ АПГ	1818	582	259	873
Төв АПГ	1745	557	255	865
Увс АПГ	766	210	207	324
Ховд АПГ	1290	403	233	566
Хөвсгөл АПГ	1150	345	315	430
Хэнтий АПГ	1844	485	319	947
Нийт	24 765	7565	4694	11 040

2023 онд бүртгэгдсэн 109 987 гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллээс 24 765 буюу 22.5 хувь нь орон нутагт бүртгэгджээ. Үүнээс 1958 буюу 7.9 хувийг Орхон аймгийн прокурорын газар, 1844 буюу 7.4 хувийг Хэнтий аймгийн прокурорын газар, 1818 буюу 7.3 хувийг Сэлэнгэ аймгийн прокурорын газар, 1745 буюу 7 хувийг Төв аймгийн прокурорын газар хүлээн авч шалгасан нь хамгийн өндөр үзүүлэлттэй байна. Харин Говьсүмбэр аймгийн прокурорын газрын хүлээн авч шалгасан нийт гомдол, мэдээллийн тоо хамгийн бага 325 буюу 1.3 хувийг эзэлж байна.

Хүлээн авч шалгасан нийт гомдол, мэдээллээс 7565 буюу 30.5 хувьд нь хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн байна. Үүнээс Өмнөговь аймгийн прокурорын газар 630 буюу 8.3 хувийг, Сэлэнгэ аймгийн прокурорын газар 582 буюу 7.7 хувийг, Дорноговь аймгийн прокурорын газар 565 буюу 7.5 хувийг, Төв аймгийн прокурорын газар 557 буюу 7.4 хувийг тус тус эзэлж байна. Харин Говьсүмбэр аймгийн прокурорын газар хамгийн бага (114) буюу 1.5 хувийг эзэлж байна.

Харин хүлээн авч шалгасан нийт гомдол, мэдээллээс 4694 буюу 19 хувьд нь эрүүгийн хэрэг үүсгэж, яллагдагчаар татсан байна. Үүнээс Дархан-Уул аймгийн прокурорын газар 475 буюу 10.1 хувийг, Орхон аймгийн прокурорын газар 424 буюу 9 хувийг, Хэнтий аймгийн прокурорын газар 319 буюу 6.8 хувийг, Хөвсгөл аймгийн прокурорын газар 315 буюу 6.7 хувийг тус тус эзэлж байна. Харин Говьсүмбэр аймгийн прокурорын газар хамгийн бага (62) буюу 1.3 хувийг эзэлж байна.

График 2.3.2. АПГ-ын гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (2023)

2023 онд хүлээн авч шалгасан нийт гомдол, мэдээллээс 11 040 буюу 44.6 хувьд нь хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзсан байна. Үүнээс Орхон аймгийн прокурорын газар 972 буюу 8.8 хувийг, Хэнтий аймгийн прокурорын газар 947 буюу 8.6 хувийг, Сэлэнгэ аймгийн прокурорын газар 873 буюу 7.9 хувийг, Төв аймгийн прокурорын газар 865 буюу 7.8 хувийг тус тус эзэлж байна. Харин Говьсүмбэр аймгийн прокурорын газар хамгийн бага (136) буюу 1.2 хувийг эзэлж байна.

2.3.2.2. Прокурорын хяналт тавьсан эрүүгийн хэргийн нийт үзүүлэлт, өмнөх онтой харьцуулсан байдал

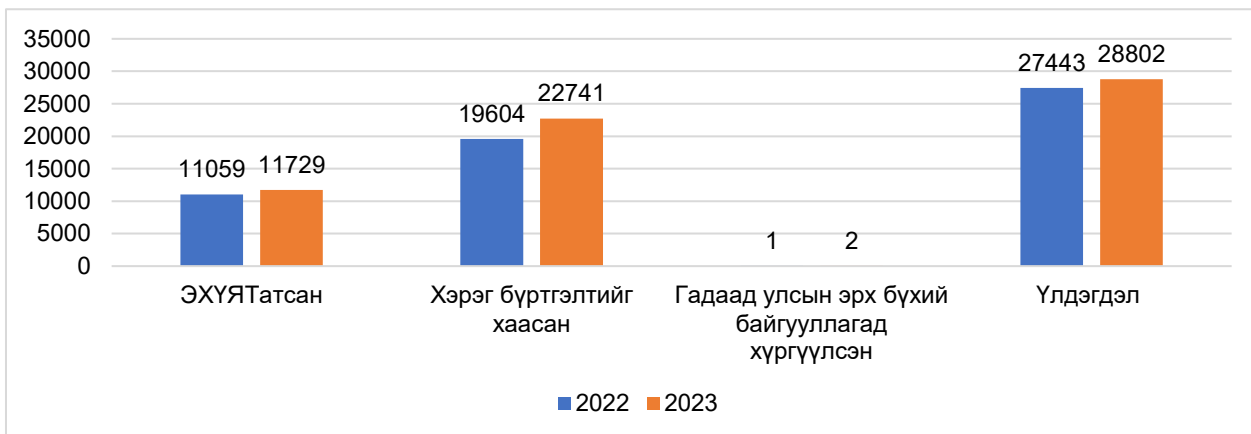
2023 онд прокурорын байгууллага нийт 80 338 хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэрэгт хяналт тавьсан байна. Тухайн хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэргийн хохирогчийн тоо 37 944 байна. Үүнээс эмэгтэй 17 360 (45.7%), насанд хүрээгүй хүн 2423 (6.4%) байна. Өмнөх онтой харьцуулахад хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтад хяналт тавьсан хэрэг 4180 буюу 4.9 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 2.3.3. ХБМБ-ын хэрэгт тавьсан прокурорын хяналт (2022-2023)

Он	Нийт хяналт тавьсан хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэрэг	Нийт хяналт тавьсан мөрдөн байцаалтын хэрэг хэрэг	Нийт хяналт тавьсан хэрэг бүртгэлтийн хэрэг
2022	84 518	26 149	58 369
2023	80 338	27 600	63 495
Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)	-4180 (-4.9%)	1451 (5.5%)	5126 (8.8%)

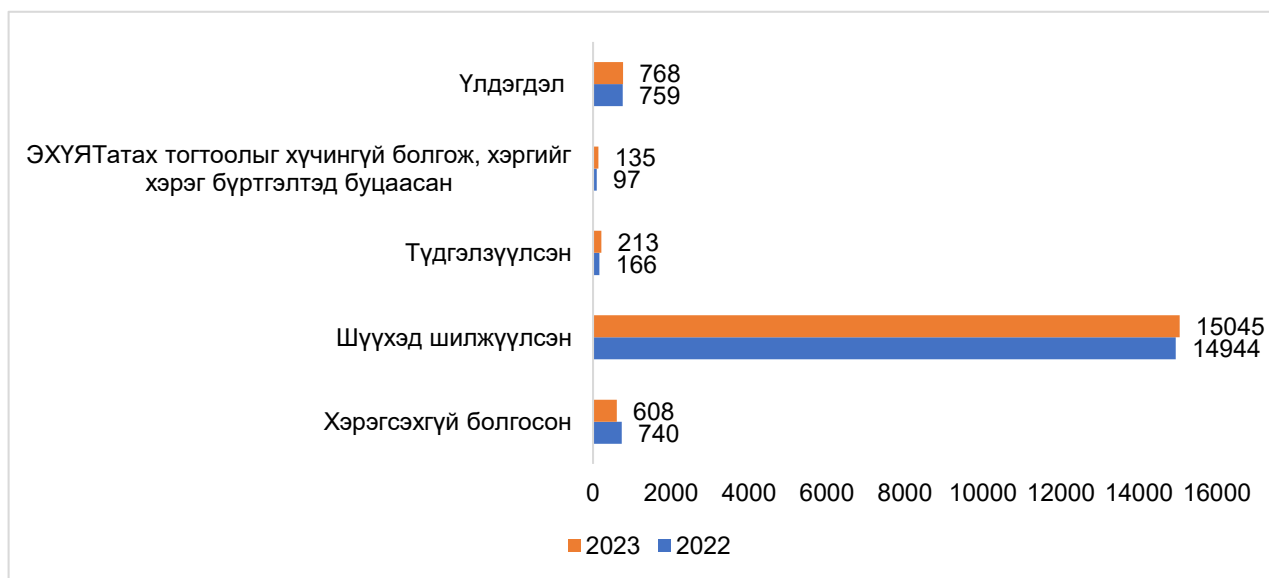
2023 онд хэрэг бүртгэлт явуулсан 63 495 хэрэгт хяналт тавьсан нь өмнөх оноос 5126 буюу 8.8 хувиар өссөн байна. Энэ нь хяналт тавьсан гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийн тоо өссөнтэй холбоотой байна. Хэрэг бүртгэлт явуулсан хэргийн 97.4 хувийг Цагдаагийн байгууллага, 2.5 хувийг Авлигатай тэмцэх газар, 0.1 хувийг Тагнуулын байгууллага, 0.01 хувийг хамтарсан ажлын хэсгээр шалгажээ.

График 2.3.3. Хэрэг бүртгэлтийн хэргийн шийдвэрлэлт (2022-2023)

2023 онд хэрэг бүртгэлт явуулсан нийт 63 495 хэргийн 11 729 буюу 18.5 хувьд эрүүгийн хэрэг үүсгэн яллагдагчаар татаж, 22 741 буюу 35.8 хувьд хэрэг бүртгэлтийг хааж, 221 буюу 0.3 хувийг нэгтгэж, 2 хэргийг гадаад улсын эрх бүхий байгууллагад хүргүүлж шийдвэрлэсэн байна. Хэрэг бүртгэлтийн хэргийн 34 693 буюу 54.6 хувийг шийдвэрлэсэн байна.

График 2.3.4. Мөрдөн байцаалтын хэргийн шийдвэрлэлт (2022-2023)

2023 онд мөрдөн байцаалт явуулсан 27 600 хэрэгт хяналт тавьсан нь өмнөх онтой харьцуулахад 1451 буюу 5.5 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Нийт мөрдөн байцаалт явуулсан 27 600 хэргээс 15 045 буюу 54.5 хувийг шүүхэд шилжүүлж, 608 буюу 2.2 хувийг хэрэгсэхгүй болгож, 10 831 буюу 39.2 хувийг нэгтгэж, 213 буюу 0.8 хувийг түдгэлзүүлж, 135 буюу 0.5 хувийг эрүүгийн хэрэг үүсгэж, яллагдагчаар татах тогтоолыг хүчингүй болгож, хэргийг хэрэг бүртгэлтэд буцаан шийдвэрлэсэн бөгөөд 768 буюу 2.8 хувийг үлдэгдэлтэй байна.

Өмнөх онтой харьцуулахад шүүхэд шилжүүлсэн хэргийн тоо 101 буюу 0.7 хувиар, нэгтгэсэн хэргийн тоо 1388 буюу 14.7 хувиар өссөн бол хэрэгсэхгүй болгосон хэргийн тоо 132 буюу 17.8 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

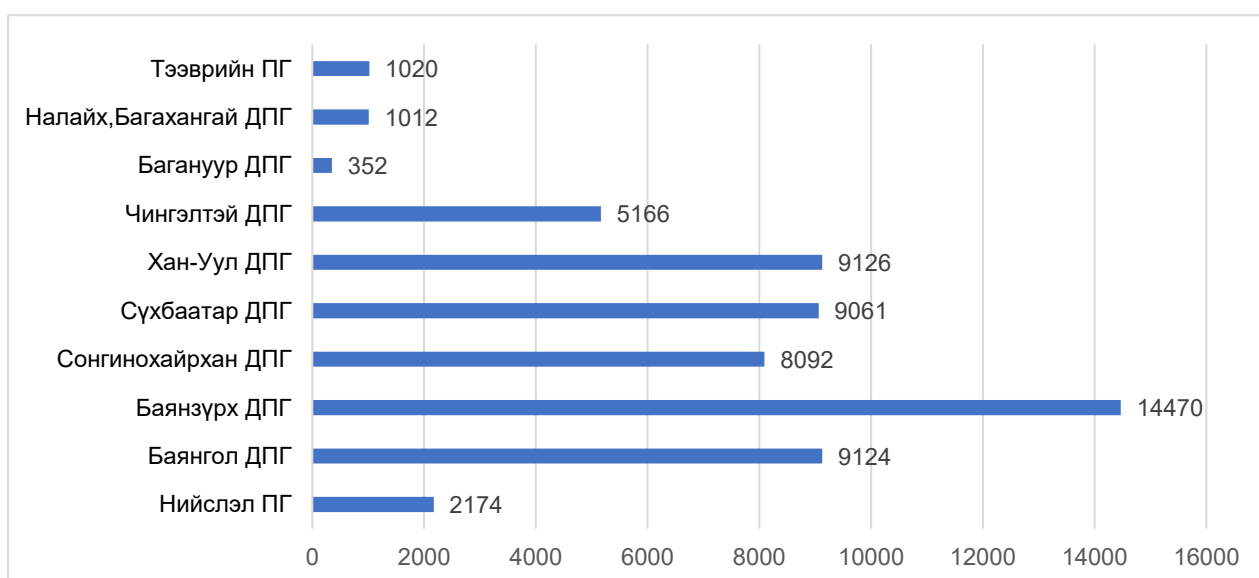
Хүснэгт 2.3.4. Хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэргийн тоо (2022-2023)

Он	Мөрдөн байцаалт			Хэрэг бүртгэлт		
	Улсын хэмжээнд	Нийслэлд	Орон нутагт	Улсын хэмжээнд	Нийслэлд	Орон нутагт
2022	26 149	17 396	8753	58 369	42 810	15 559
2023	27 600	18 798	8802	63 495	48 246	15 249

2023 онд прокурорын хяналт тавьсан 27 600 мөрдөн байцаалтын хэргийн 18 798 буюу 68.1 хувьд Улс, Нийслэл, тээвэр, дүүргийн прокурорын газрууд, 8802 буюу 31.8 хувьд аймгийн прокурорын газрууд хяналт тавьж ажилласан байна. Өмнөх онтой харьцуулахад прокурорын хяналт тавьсан мөрдөн байцаалтын хэрэг улсын хэмжээнд 1451 буюу 5.5 хувиар өссөн байна.

Харин 2023 онд прокурорын хяналт тавьсан 63 495 хэрэг бүртгэлтийн хэргийн 48 246 буюу 76 хувьд Улс, Нийслэл, тээвэр, дүүргийн прокурорын газрууд, 15 249 буюу 24 хувьд аймгийн прокурорын газрууд хяналт тавьж ажилласан байна. Өмнөх онтой харьцуулахад прокурорын хяналт тавьсан хэрэг бүртгэлтийн хэрэг улсын хэмжээнд 5126 буюу 8.8 хувиар өссөн байна.

График 2.3.5. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэрэг (2023)

2023 онд Баянзүрх дүүргийн прокурорын газар хамгийн их буюу 14 470 хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэрэгт хяналт тавьсан байна. Харин хамгийн бага нь Багануур дүүргийн прокурорын газар 352 хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэрэгт хяналт тавьж ажилласан байна.

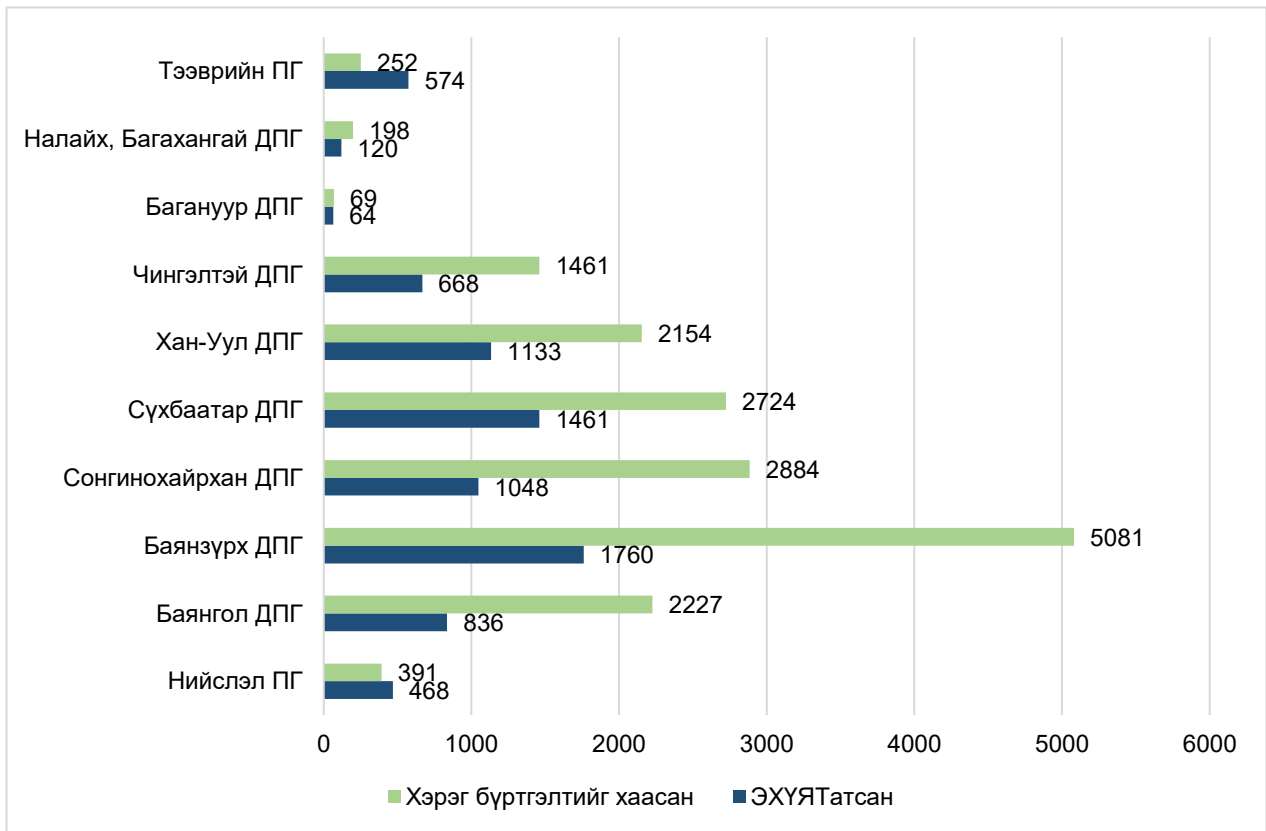
Хүснэгт 2.3.5. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан ХБ-ийн хэргийн шийдвэрлэлт (2023)

Нэгж прокурорын газар	Нийт ХБ явуулсан хэрэг	Үүнээс				Үлдэгдэл
		ЭХҮЯТатсан	Хэрэг бүртгэлтийг хаасан	Нэгтгэсэн	Гадаад улсын эрх бүхий байгууллагад хүргүүлсэн	
Нийслэлийн ПГ	1756	468	391	56	1	840
Баянгол ДПГ	7381	836	2227	3	0	4315
Баянзүрх ДПГ	11 924	1760	5081	11	0	5072
Сонгинохайрхан ДПГ	6724	1048	2884	5	1	2786
Сүхбаатар ДПГ	6835	1461	2724	10	0	2640
Хан-Уул ДПГ	7829	1133	2154	29	0	4513
Чингэлтэй ДПГ	3935	668	1461	15	0	1791
Багануур ДПГ	271	64	69	2	0	136
Налайх, Багахангай ДПГ	656	120	198	0	0	338
Тээврийн ПГ	935	574	252	1	0	108
Нийт	48 246	8132	17 441	132	2	22 539

2023 онд Нийслэл, тээвэр, дүүргийн прокурорын газрууд хэрэг бүртгэлт явуулсан нийт 48 246 хэрэгт хяналт тавьснаас 17 441 буюу 36.1 хувьд хэрэг бүртгэлтийг хааж, 8132 буюу 16.8 хувьд эрүүгийн

хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татаж, 132 буюу 0.3 хувийг нэгтгэсэн байна. Хэрэг бүртгэлт явуулсан хэргийн 11 924 буюу 24.7 хувьд Баянзүрх дүүргийн прокурорын газраас хяналт тавьж ажилласан байна. Харин хамгийн бага нь Багануур дүүргийн прокурорын газар 0.6 хувь буюу 271 хэрэг бүртгэлтийн хэрэгт хяналт тавьж ажилласан байна.

График 2.3.6. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан ХБ-ийн хэргийн шийдвэрлэлт (2023)

2023 онд Баянзүрх дүүргийн прокурорын газар нийт 11 924 хэрэг бүртгэлт явуулсанаас 5081 буюу 42.6 хувийг хааж, 1760 буюу 14.7 хувийг эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татаж шийдвэрлэсэн байна.

Хүснэгт 2.3.6. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан МБ явуулсан хэргийн шийдвэрлэлт (2023)

Нэгж прокурорын газар	Нийт МБ явуулсан хэрэг	Үүнээс					
		Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	Түдгэлзүүлсэн	ЭХҮЯТатах тогтоолыг хүчингүй болгож, хэргийг хэрэг бүртгэлтэд буцаасан	Үлдэгдэл
Нийслэлийн ПГ	848	18	419	182	20	15	194
Баянгол ДПГ	2466	21	910	1436	22	11	66
Баянзүрх ДПГ	4230	69	1495	2527	40	29	70
Сонгинохайрхан ДПГ	2353	83	1508	673	16	13	60
Сүхбаатар ДПГ	3527	43	1201	2163	30	13	77
Хан-Уул ДПГ	2374	40	832	1393	27	28	54
Чингэлтэй ДПГ	1775	39	810	862	20	8	36
Багануур ДПГ	133	2	120	8	0	0	3
Налайх,Багахангай ДПГ	458	12	227	213	0	0	6
Тээврийн ПГ	634	10	608	3	2	0	11
Нийт	18 798	337	8130	9460	177	117	577

2023 онд Нийслэл, тээвэр, дүүргийн прокурорын газрууд нийт 18 798 мөрдөн байцаалтын хэрэгт хяналт тавьснаас 9460 буюу 50.3 хувийг нэгтгэж, 8130 буюу 43.2 хувийг шүүхэд шилжүүлж, 337 буюу 1.8 хувийг хэрэгсэхгүй болгож шийдвэрлэсэн байна.

Мөрдөн байцаалт явуулсан хэргийн 4230 буюу 22.5 хувьд Баянзүрх дүүргийн прокурорын газраас хяналт тавьж ажилласан байна. Харин хамгийн бага нь Багануур дүүргийн прокурорын газар 0.7 хувь буюу 133 хэрэг бүртгэлтийн хэрэгт хяналт тавьж ажилласан байна.

График 2.3.7. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан МБ явуулсан хэргийн шийдвэрлэлт (2023)

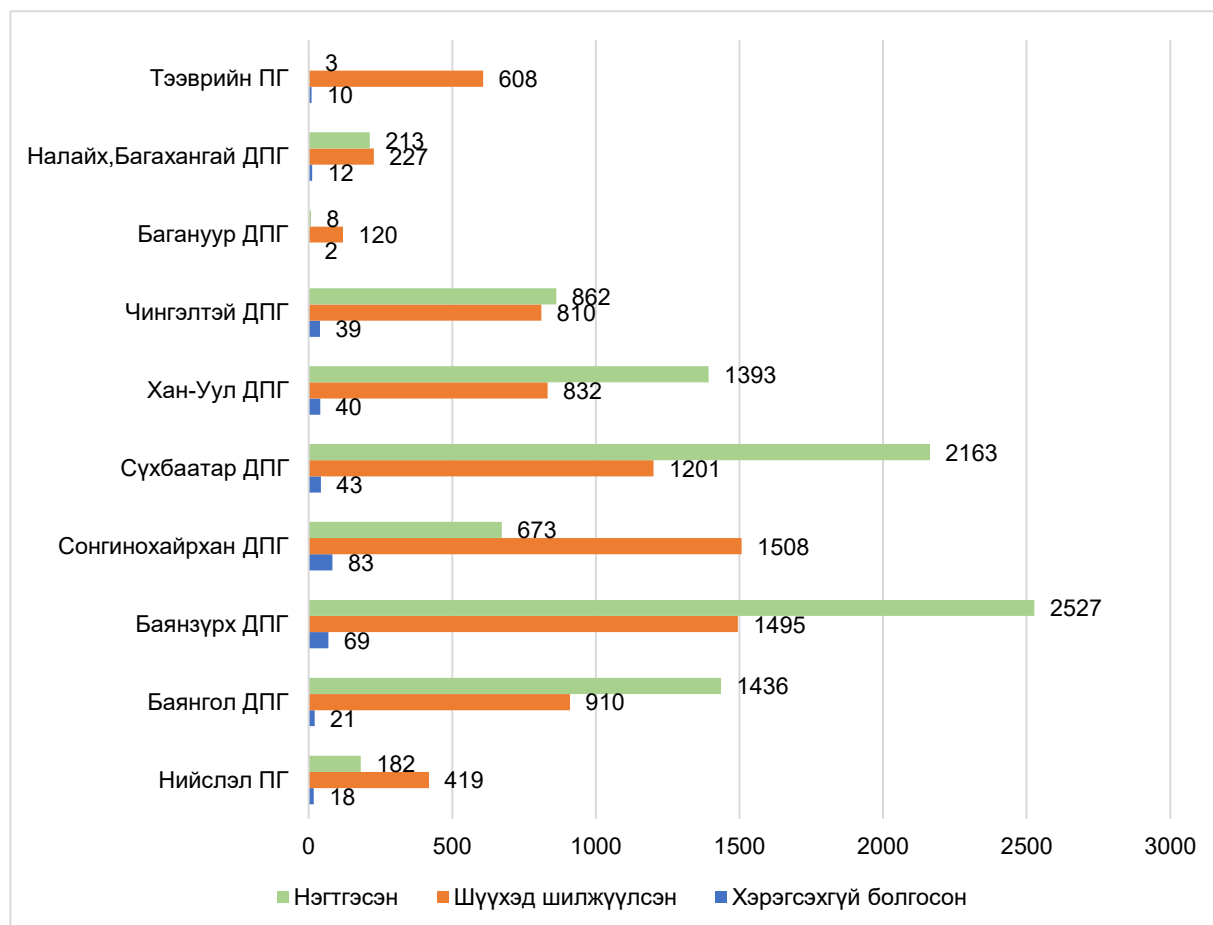
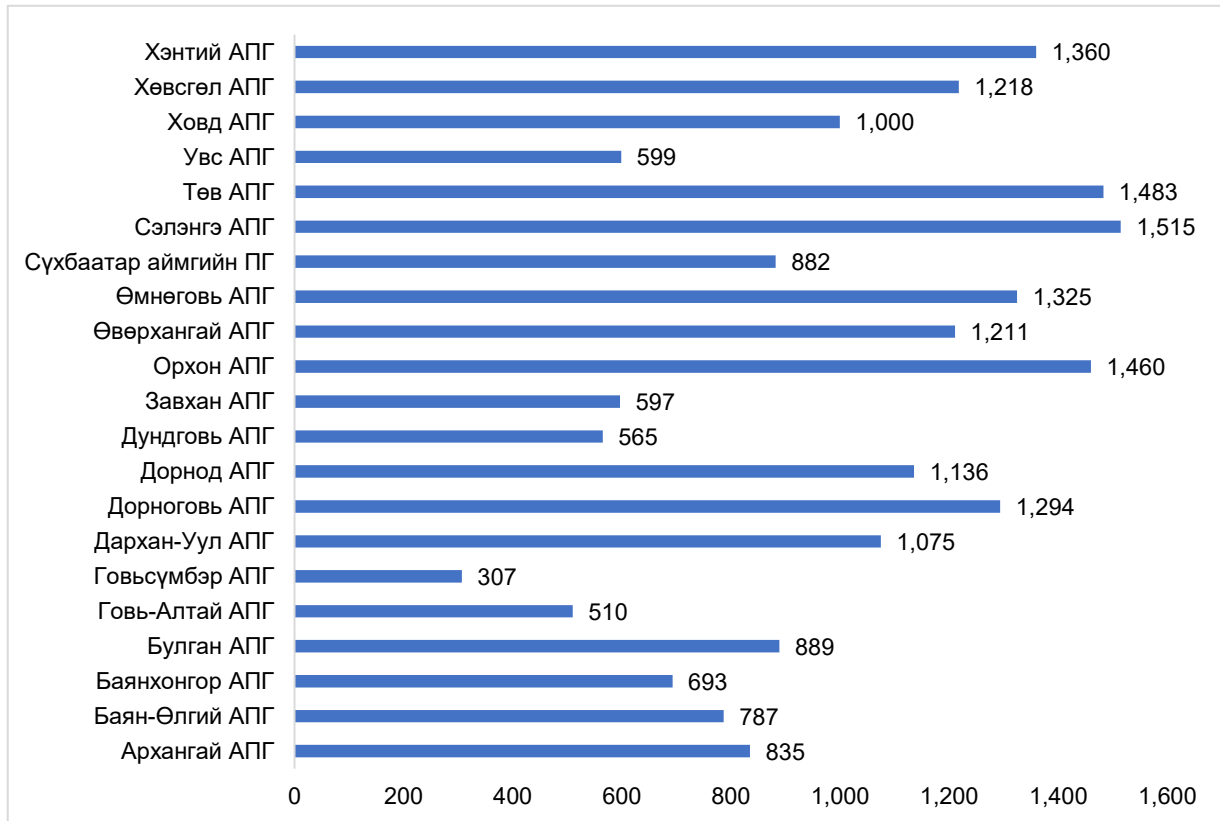

График 2.3.8. АПГ-ын хяналт тавьсан нийт ХБМБ явуулсан хэргийн шийдвэрлэлт (2023)

2023 онд аймгийн прокурорын газруудаас Сэлэнгэ аймгийн прокурорын газар нь хамгийн их буюу 1515 хэрэгт хяналт тавьсан бол Говьсүмбэр аймгийн прокурорын газар нь хамгийн бага буюу 307 хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэрэгт хяналт тавьсан байна.

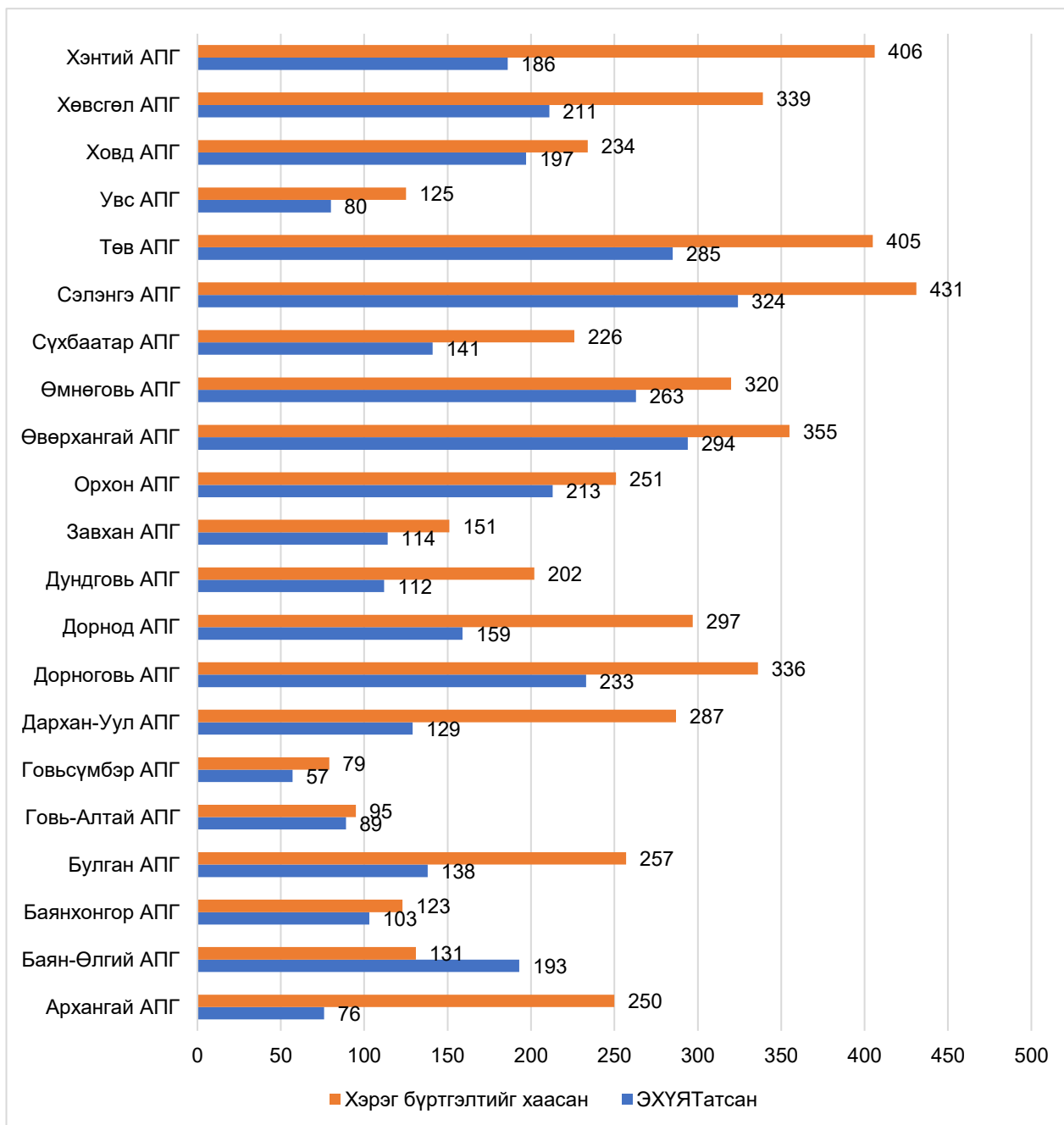
Хүснэгт 2.3.7. АПГ-ын хяналт тавьсан ХБ-ийн хэргийн шийдвэрлэлт (2023)

Нэгж прокурорын газар	Нийт ХБ явуулсан хэрэг	Үүнээс			Үлдэгдэл
		ЭХҮЯТатсан	Хэрэг бүртгэлтийг хаасан	Нэгтгэсэн	
Архангай АПГ	532	76	250	3	203
Баян-Өлгий АПГ	579	193	131	3	252
Баянхонгор АПГ	468	103	123	4	238
Булган АПГ	744	138	257	28	321
Говь-Алтай АПГ	377	89	95	8	185
Говьсүмбэр АПГ	222	57	79	1	85
Дархан-Уул АПГ	548	129	287	1	131
Дорноговь АПГ	993	233	336	1	423
Дорнод АПГ	851	159	297	1	394
Дундговь АПГ	426	112	202	0	112
Завхан АПГ	432	114	151	3	164
Орхон АПГ	1011	213	251	2	545
Өвөрхангай АПГ	1046	294	355	3	394
Өмнөговь АПГ	1051	263	320	3	465
Сүхбаатар АПГ	688	141	226	3	318
Сэлэнгэ АПГ	1153	324	431	10	388
Төв АПГ	1125	285	405	2	433
Увс АПГ	414	80	125	2	207
Ховд АПГ	744	197	234	5	308
Хөвсгөл АПГ	844	211	339	4	290
Хэнтий АПГ	1001	186	406	2	407
Нийт	15 249	3597	5300	89	6263

Аймгийн прокурорын газрууд 2023 онд нийт 15 249 хэрэг бүртгэлтийн хэрэгт хяналт тавьснаас хэрэг бүртгэлтийг хаасан 5300 буюу 34.7 хувь, эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татсан 3597 буюу 23.5 хувийг эзэлж байна.

2023 онд Сэлэнгэ аймгийн прокурорын газар хамгийн их буюу 1153 хэрэг бүртгэлтийн хэрэгт хяналт тавьсан бол Говьсүмбэр аймгийн прокурорын газар хамгийн бага буюу 222 хэрэгт хяналт тавьсан байна.

График 2.3.9. АПГ-ын хяналт тавьсан ХБ-ийн шийдвэрлэлт (2023)

2023 онд Сэлэнгэ аймгийн прокурорын газар 431, Төв аймгийн прокурорын газар 406, Хэнтий аймгийн прокурорын газар 406 хэрэг бүртгэлтийг тус тус хаасан нь хамгийн өндөр үзүүлэлт байна. Говьсүмбэр аймгийн прокурорын газар 79, Говь-Алтай аймгийн прокурорын газар 95 хэрэг бүртгэлтийг тус тус хаасан нь хамгийн бага үзүүлэлт байна.

Мөн Сэлэнгэ аймгийн прокурорын газар 324, Өвөрхангай аймгийн прокурорын газар 294, Төв аймгийн прокурорын газар 285 хэрэг бүртгэлтийн хэргийг тус тус эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татаж шийдвэрлэсэн нь хамгийн өндөр үзүүлэлт байна. Говьсүмбэр аймгийн прокурорын газар 57, Архангай аймгийн прокурорын газар 76, Увс аймгийн прокурорын газар 80 хэрэг бүртгэлтийн хэргийг тус тус эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татаж шийдвэрлэсэн нь хамгийн бага үзүүлэлт байна.

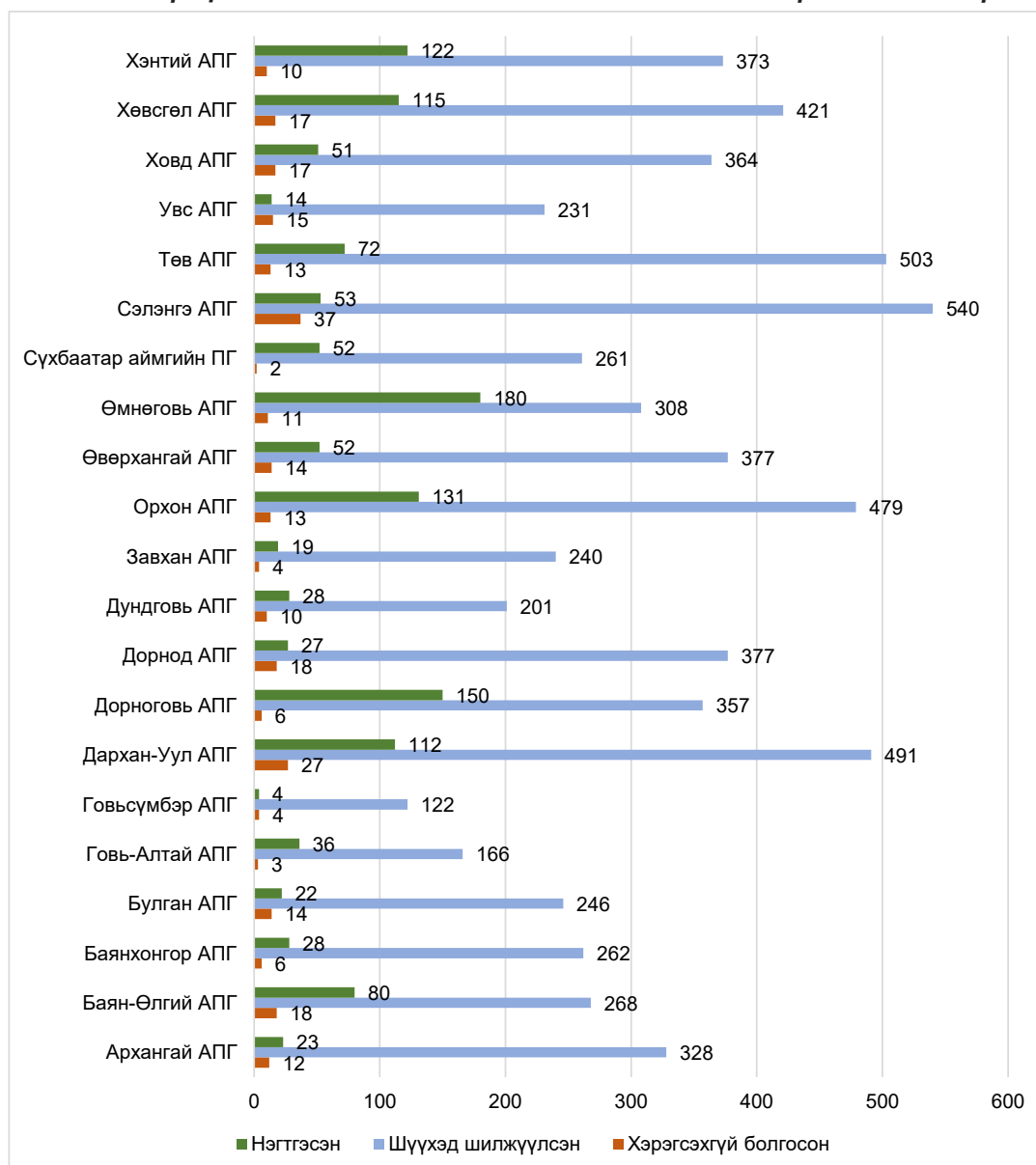
Хүснэгт 2.3.8. АПГ-ын хяналт тавьсан МБ-ын хэргийн шийдвэрлэлт (2023)

Нэгж прокурорын газар	Нийт МБ явуулсан хэрэг	Үүнээс			
		Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	Түдгэлзүүлсэн
Архангай АПГ	371	12	328	23	3
Баян-Өлгий АПГ	375	18	268	80	4
Баянхонгор АПГ	311	6	262	28	1
Булган АПГ	288	14	246	22	0
Говь-Алтай АПГ	212	3	166	36	0
Говьсүмбэр АПГ	135	4	122	4	1
Дархан-Уул АПГ	639	27	491	112	0
Дорноговь АПГ	527	6	357	150	0
Дорнод АПГ	437	18	377	27	0
Дундговь АПГ	248	10	201	28	3
Завхан АПГ	272	4	240	19	0
Орхон АПГ	631	13	479	131	0
Өвөрхангай АПГ	458	14	377	52	3
Өмнөговь АПГ	510	11	308	180	3
Сүхбаатар аймгийн ПГ	324	2	261	52	0
Сэлэнгэ АПГ	644	37	540	53	3
Төв АПГ	627	13	503	72	10
Увс АПГ	263	15	231	14	0
Ховд АПГ	440	17	364	51	0
Хөвсгөл АПГ	564	17	421	115	4
Хэнтий АПГ	526	10	373	122	1
Нийт	8802	271	6915	1371	36

Аймгийн прокурорын газруудаас 2023 онд мөрдөн байцаалт явуулсан нийт 8802 хэрэгт хяналт тавьснаас 6915 буюу 78.6 хувийг шүүхэд шилжүүлж, 271 буюу 3.1 хувийг хэрэгсэхгүй болгож, 1371 буюу 15.6 хувийг нэгтгэж, 36 буюу 0.4 хувийг түдгэлзүүлж шийдвэрлэсэн байна.

2023 онд Сэлэнгэ аймгийн прокурорын газар хамгийн их буюу 644, Говьсүмбэр аймаг хамгийн бага буюу 135 мөрдөн байцаалтын хэрэгт хяналт тавьсан байна.

График 2.3.10. АПГ-ын хяналт тавьсан МБ-ын хэргийн шийдвэрлэлт (2023)

Хүснэгт 2.3.9. Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан ХБМБ-ын хэргийн яллагдагч, хохирогч (2023)

Нутаг дэвсгэр	Яллагдагч	Үүнээс:			Хохирогч	Үүнээс:		
		Эмэгтэй	Өсвөр насны хүн	Эрхэлсэн ажилгүй		Эмэгтэй	Өсвөр насны хүн	Эрхэлсэн ажилгүй
Нийслэл	9480	1601	606	5467	27 622	13 115	1630	12 117
Орон нутаг	7983	1012	637	5864	10 430	4303	796	5931
Нийт	17 383³	2608⁴	1234⁵	11 266⁶	37 944⁷	17 360⁸	2423⁹	18 007¹⁰

³ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 17 463 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 17 383 гэсэн байна.

⁴ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 2613 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 2608 гэсэн байна.

⁵ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 1243 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 1234 гэсэн байна.

⁶ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 11 331 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 11 266 гэсэн байна.

⁷ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 38 052 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 37 944 гэсэн байна.

⁸ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 17 418 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 17 360 гэсэн байна.

⁹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 2426 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 2423 гэсэн байна.

¹⁰ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 18 048 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 18 007 гэсэн байна.

Хүснэгт 2.3.10. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан МБ-ын хэргийн яллагдагч (2023)

Нэгж прокурорын газар	Яллагдагч	Үүнээс		
		Эмэгтэй	Өсвөр насны хүн	Эрхэлсэн ажилгүй
Нийслэлийн ПГ	914	195	8	357
Баянгол ДПГ	1071	162	67	648
Баянзүрх ДПГ	1666	274	150	1150
Сонгинохайрхан ДПГ	1685	241	108	1025
Сүхбаатар дүүргийн ПГ	1422	267	95	857
Хан-Уул ДПГ	946	151	83	440
Чингэлтэй ДПГ	940	164	70	596
Багануур ДПГ	125	16	7	81
Налайх,Багахангай ДПГ	276	44	22	165
Тээврийн ПГ	612	115	11	276
Нийт	9480¹¹	1601¹²	606¹³	5467¹⁴

Хүснэгт 2.3.11. АПГ-ын хяналт тавьсан МБ-ын хэргийн яллагдагч (2023)

Нэгж прокурорын газар	Яллагдагч	Үүнээс		
		Эмэгтэй	Өсвөр насны хүн	Эрхэлсэн ажилгүй
Архангай АПГ	347	31	16	299
Баян-Өлгий АПГ	342	42	59	253
Баянхонгор АПГ	328	38	37	233
Булган АПГ	289	30	16	229
Говь-Алтай АПГ	217	19	19	168
Говьсүмбэр АПГ	143	23	5	73
Дархан-Уул АПГ	609	102	64	381
Дорноговь АПГ	413	64	37	246
Дорнод АПГ	446	59	37	317
Дундговь АПГ	204	26	11	108
Завхан АПГ	278	26	28	219
Орхон АПГ	599	105	54	505
Өвөрхангай АПГ	411	59	38	335
Өмнөговь АПГ	345	40	23	182
Сүхбаатар аймгийн ПГ	277	26	5	223
Сэлэнгэ АПГ	670	83	58	514
Төв АПГ	552	76	23	419
Увс АПГ	270	20	19	221
Ховд АПГ	409	46	36	275
Хөвсгөл АПГ	441	47	29	335
Хэнтий АПГ	408	51	23	341
Нийт	7983¹⁵	1012¹⁶	637	5864¹⁷

Хүснэгт 2.3.12. Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан ХБМБ-ын хэргийн хохирогч (2023)

Нэгж прокурорын газар	Хохирогч	Үүнээс		
		Эмэгтэй	Насанд хүрээгүй хүн	Эрхэлсэн ажилгүй
Нийслэлийн ПГ	160	76	11	54
Баянгол ДПГ	4140	1881	190	1723
Баянзүрх ДПГ	7262	3574	443	3346
Сонгинохайрхан ДПГ	3323	1485	202	1855
Сүхбаатар дүүргийн ПГ	4110	1856	173	1645
Хан-Уул ДПГ	4672	2241	315	1502

¹¹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 9657 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 9480 гэсэн байна.

¹² Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 1629 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 1601 гэсэн байна.

¹³ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 621 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 606 гэсэн байна.

¹⁴ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 5595 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 5467 гэсэн байна.

¹⁵ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 7998 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 7983 гэсэн байна.

¹⁶ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 1013 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 1012 гэсэн байна.

¹⁷ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 5876 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 5864 гэсэн байна.

Чингэлтэй ДПГ	2401	1242	128	1131
Багануур ДПГ	213	77	6	108
Налайх,Багахангай ДПГ	743	405	36	322
Тээврийн ПГ	1078	495	142	607
Нийт	27 622 ¹⁸	13 115 ¹⁹	1630 ²⁰	12 117 ²¹

Хүснэгт 2.3.13. АПГ-ын хяналт тавьсан ХБМБ-ын хэргийн хохирогч (2023)

Нэгж прокурорын газар	Хохирогч	Үүнээс		
		Эмэгтэй	Насанд хүрээгүй хүн	Эрхэлсэн ажилгүй
Архангай АПГ	371	132	24	282
Баян-Өлгий АПГ	453	162	41	250
Баянхонгор АПГ	372	141	39	205
Булган АПГ	311	144	24	210
Говь-Алтай АПГ	266	100	15	168
Говьсүмбэр АПГ	181	74	14	82
Дархан-Уул АПГ	706	319	82	257
Дорноговь АПГ	642	317	45	233
Дорнод АПГ	425	160	35	240
Дундговь АПГ	272	97	20	131
Завхан АПГ	272	90	16	179
Орхон АПГ	735	345	58	324
Өвөрхангай АПГ	559	229	52	351
Өмнөговь АПГ	543	228	43	233
Сүхбаатар аймгийн ПГ	491	167	39	361
Сэлэнгэ АПГ	726	320	54	471
Төв АПГ	703	269	36	413
Увс АПГ	355	125	28	270
Ховд АПГ	609	251	46	325
Хөвсгөл АПГ	641	293	56	344
Хэнтий АПГ	816	348	30	609
Нийт	10 430 ²²	4303 ²³	796 ²⁴	5931 ²⁵

2.3.3. Зөрчлийн хэрэг бүртгэх ажиллагаанд тавих прокурорын хяналт

Прокурорын байгууллага 2023 онд иргэн, хуулийн этгээдээс ирүүлсэн нийт 229 835 зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээлэлд хяналт тавьж ажилласан байна. Өмнөх онтой харьцуулахад зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээлэл нь 3255 буюу 1.4 хувиар буурсан байна.

2.3.3.1. Зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээлэл

2023 онд прокурорын байгууллагаас нийт 229 835 зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийг хүлээн авч шалгасан байна. Үүнээс 66 533 буюу 28.9 хувьд зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийг хүлээн авахаас татгалзаж, 124 127 буюу 54 хувьд бүртгэлд авч хялбаршуулсан журмаар шийдвэрлэж, 35 092 буюу 15.3 хувьд зөрчлийн хэрэг нээж, 1500 буюу 0.7 хувьд эрүүгийн хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээж, 51 буюу 0.02 хувьд эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татаж, тайлангийн эцэст ажиллагаанд 1.1 хувь буюу 2531 гомдол, мэдээлэл үлдсэн байна.

Зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийн 157 874 буюу 68.7 хувьд Улс, Нийслэл, тээвэр, дүүргийн прокурорын газрууд, 71 961 буюу 31.3 хувьд аймгийн прокурорын газрууд хяналт тавьж ажилласан байна.

¹⁸ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 28 102 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 27 622 гэсэн байна.

¹⁹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 13 332 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 13 115 гэсэн байна.

²⁰ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 1646 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 1630 гэсэн байна.

²¹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 12 293 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 12 117 гэсэн байна.

²² Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 10 449 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 10 430 гэсэн байна.

²³ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 4311 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 4303 гэсэн байна.

²⁴ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 797 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 796 гэсэн байна.

²⁵ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 5938 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 5931 гэсэн байна.

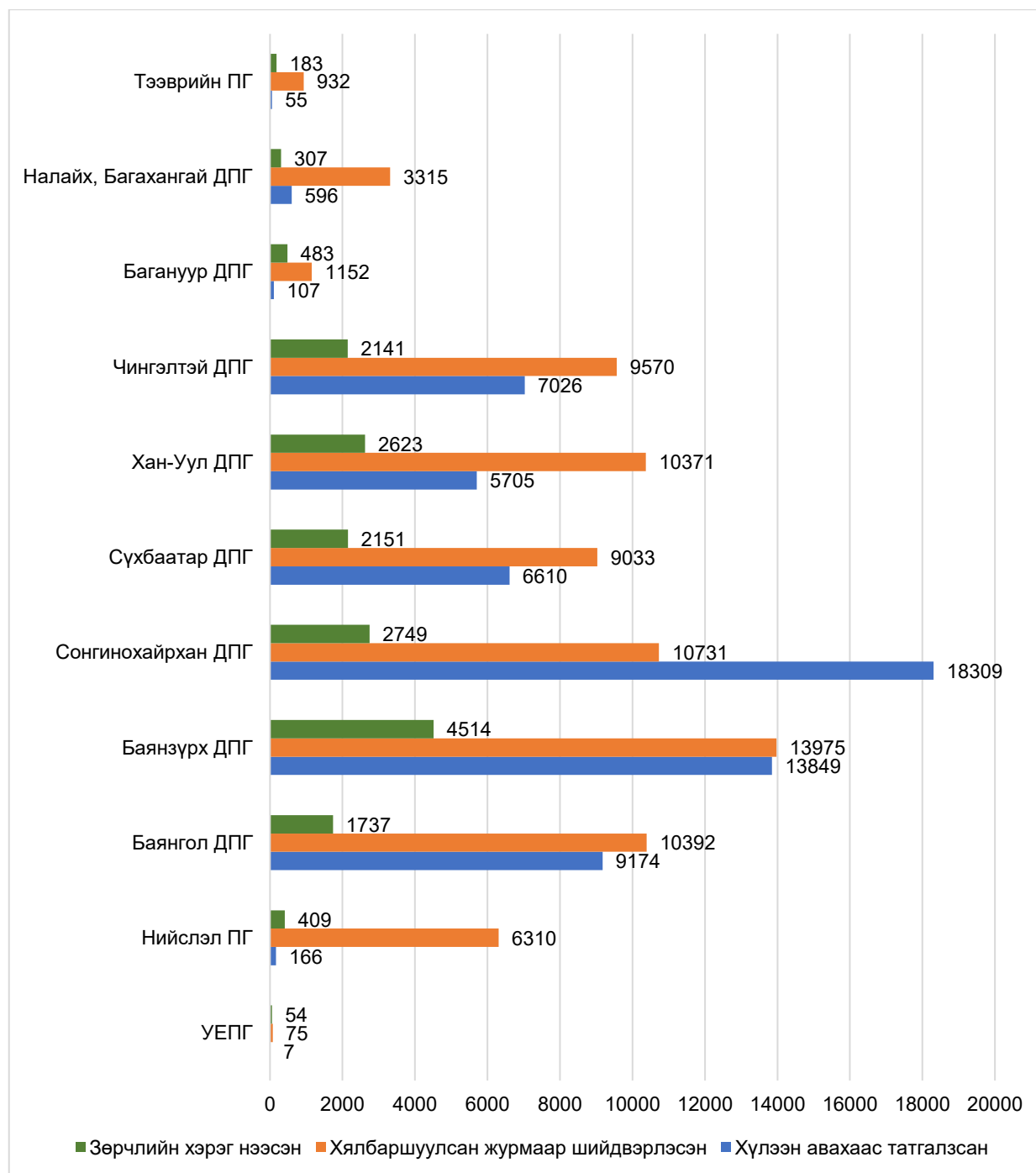
Хүснэгт 2.3.14. Улс, Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (2023)

Нэгж прокурорын газар	Хүлээн авсан шалгасан нийт гомдол, мэдээлэл	Зөрчлийн гомдол (Гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт)					
		Хүлээн авахаас татгалзсан	Хялбаршуулсан журмаар шийдвэрлэсэн	Зөрчлийн хэрэг нээсэн	Хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн	Эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татсан	Үлдэгдэл гомдол, мэдээлэл
УЕПГ	137	7	75	54	0	0	0
Нийслэл ПГ	6896	166	6310	409	3	0	8
Баянгол ДПГ	21 850	9174	10 392	1737	216	0	331
Баянзүрх ДПГ	33 224	13 849	13 975	4514	310	0	576
Сонгинохайрхан ДПГ	32 441	18 309	10 731	2749	209	0	443
Сүхбаатар ДПГ	18 104	6610	9033	2151	113	0	197
Хан-Уул ДПГ	18 965	5705	10 371	2623	28	0	238
Чингэлтэй ДПГ	19 044	7026	9570	2141	24	0	283
Багануур ДПГ	1800	107	1152	483	39	1	18
Налайх, Багахангай ДПГ	4236	596	3315	307	4	2	12
Тээврийн ПГ	1177	55	932	183	4	0	3
Нийт	157 874	61 604	75 856	17 351	950	3	2109

Улсын хэмжээнд прокурорын байгууллагаас хяналт тавьсан зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийн 68,4 хувийг нийслэлийн хэмжээнд хүлээн авч шалгасан 157 874 зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээлэл эзэлж байна. Үүнээс 61 604 буюу 39 хувийг зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийг хүлээн авахаас татгалзаж, 75 856 буюу 48 хувийг бүртгэлд авч хялбаршуулсан журмаар шийдвэрлэж, 17 351 буюу 11 хувьд зөрчлийн хэрэг нээж, 950 буюу 0.6 хувьд эрүүгийн хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээж ажилласан ба тайлангийн эцэст ажиллагаанд 1.3 хувь буюу 2109 гомдол, мэдээлэл үлдсэн байна.

2023 онд Улс, Нийслэл, тээвэр, дүүргийн прокурорын газруудын хүлээн авахаас татгалзсан 61 604 зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллээс Сонгинохайрхан дүүргийн прокурорын газар 18 309 буюу 29.7 хувийг, Баянзүрх дүүргийн прокурорын газар 13 849 буюу 22.5 хувийг, Баянгол дүүргийн прокурорын газар 9174 буюу 14.9 хувийг тус тус хүлээн авахаас татгалзаж шийдвэрлэсэн байна. Харин Тээврийн прокурорын газар хамгийн бага буюу 55 зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийг хүлээн авахаас татгалзсан байна.

График 2.3.11. Улс, Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (2023)

2023 онд Улс, Нийслэл, тээвэр, дүүргийн прокурорын газруудаас нийт 75 856 зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийг хялбаршуулсан журмаар шийдвэрлэжээ. Үүнээс Баянзүрх дүүргийн прокурорын газар 13 975 буюу 18.4 хувийг, Сонгинохайрхан дүүргийн прокурорын газар 10 731 буюу 14.1 хувийг, Хан-Уул дүүргийн прокурорын газар 10 371 буюу 13.7 хувийг шийдвэрлэжээ. Харин хамгийн бага нь Улсын Ерөнхий прокурорын газар 75 буюу 0.1 хувийн зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийг хялбаршуулсан журмаар шийдвэрлэсэн байна.

Мөн зөрчлийн 17 351 хэрэг нээснээс Баянзүрх дүүргийн прокурорын газар 4514 буюу 26 хувийг, Сонгинохайрхан дүүргийн прокурорын газар 2749 буюу 15.8 хувийг, Хан-Уул дүүргийн прокурорын газар 2623 буюу 15.1 хувийг тус тус эзэлж байна. Харин хамгийн бага нь Улсын Ерөнхий прокурорын газар 54 буюу 0.3 хувьд зөрчлийн хэрэг нээж шийдвэрлэсэн байна.

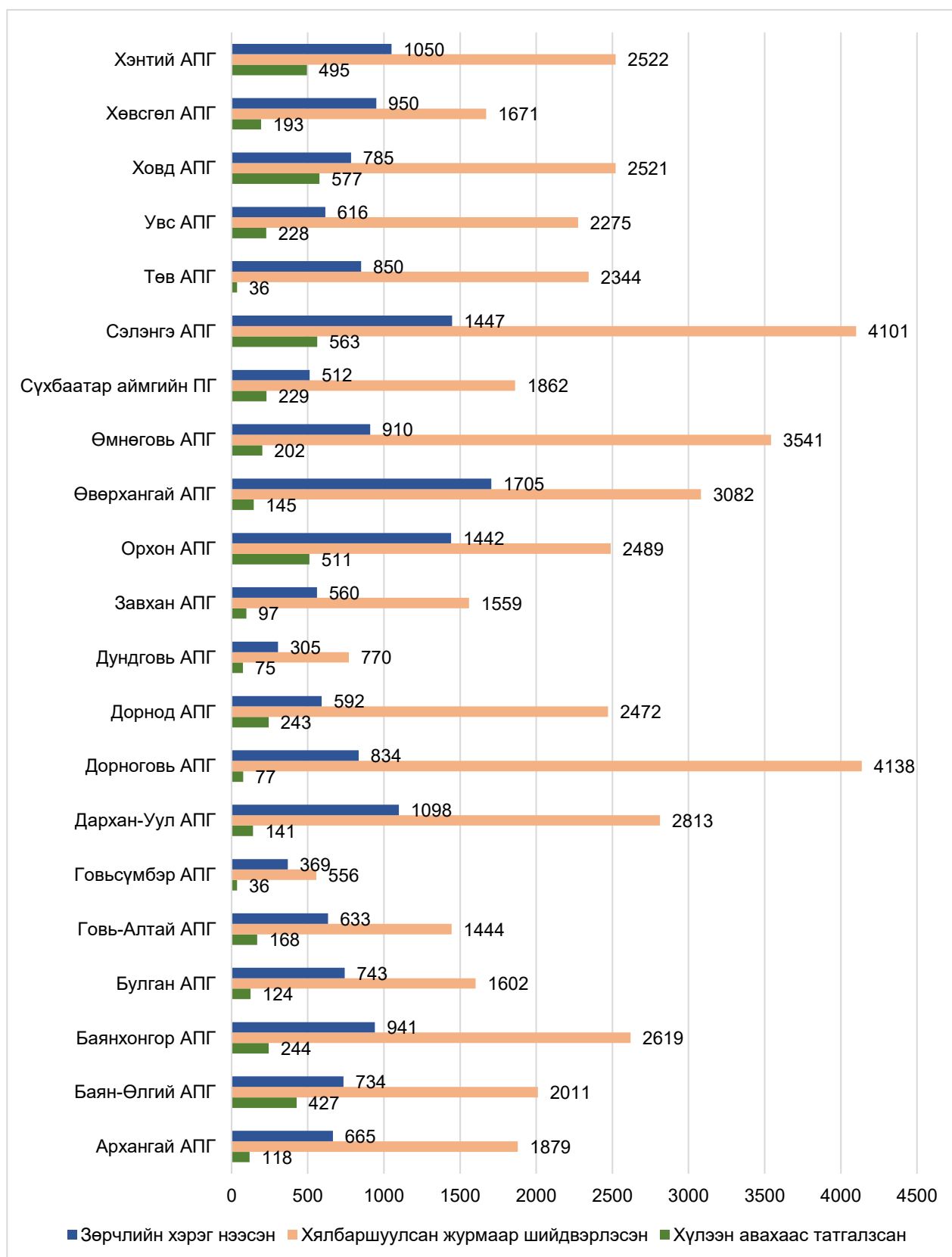
Хүснэгт 2.3.15. АПГ-ын зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (2023)

Нэгж прокурорын газар	Хүлээн авсан шалгасан нийт гомдол, мэдээлэл	Зөрчлийн гомдол (Гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт)					
		Хүлээн авахаас татгалзсан	Хялбаршуулсан журмаар шийдвэрлэсэн	Зөрчлийн хэрэг нээсэн	Хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн	Эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татсан	Үлдэгдэл гомдол, мэдээлэл
Архангай АПГ	2686	118	1879	665	11	1	12
Баян-Өлгий АПГ	3235	427	2011	734	51	0	12
Баянхонгор АПГ	3829	244	2619	941	18	0	7
Булган АПГ	2494	124	1602	743	12	0	13
Говь-Алтай АПГ	2270	168	1444	633	14	5	6
Говьсүмбэр АПГ	983	36	556	369	17	0	5
Дархан-Уул АПГ	4095	141	2813	1098	8	16	19
Дорноговь АПГ	5112	77	4138	834	27	0	36
Дорнод АПГ	3358	243	2472	592	24	1	26
Дундговь АПГ	1173	75	770	305	19	0	4
Завхан АПГ	2244	97	1559	560	15	0	13
Орхон АПГ	4480	511	2489	1442	23	0	15
Өвөрхангай АПГ	4988	145	3082	1705	32	0	24
Өмнөговь АПГ	4691	202	3541	910	15	0	23
Сүхбаатар АПГ	2649	229	1862	512	21	0	25
Сэлэнгэ АПГ	6254	563	4101	1447	57	18	68
Төв АПГ	3261	36	2344	850	11	1	19
Увс АПГ	3162	228	2275	616	22	0	21
Ховд АПГ	3997	577	2521	785	80	5	29
Хөвсгөл АПГ	2871	193	1671	950	33	1	23
Хэнтий АПГ	4129	495	2522	1050	40	0	22
Нийт	71 961	4929	48 271	17 741	550	48	422

Аймгийн прокурорын газрууд 71 961 зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээлэлд хяналт тавьж ажилласан байна. Үүнээс 4929 буюу 6.8 хувьд зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийг хүлээн авахаас татгалзаж, 48 271 буюу 67.1 хувийг бүртгэлд авч хялбаршуулсан журмаар шийдвэрлэж, 17 741 буюу 24.7 хувьд зөрчлийн хэрэг нээж, 550 буюу 0.8 хувьд эрүүгийн хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээж, 48 буюу 0.07 хувьд эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татаж, тайлангийн эцэст ажиллагаанд 0.6 хувь буюу 422 гомдол, мэдээлэл үлдсэн байна.

2023 онд аймгийн прокурорын газруудын хүлээн авахаас татгалзсан 4929 зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллээс Ховд аймгийн прокурорын газар 577 буюу 11.7 хувийг, Сэлэнгэ аймгийн прокурорын газар 563 буюу 11.4 хувийг, Орхон аймгийн прокурорын газар 511 буюу 10.4 хувийг хянан шийдвэрлэжээ. Харин нийт хүлээн авахаас татгалзсан зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийн 0.7 хувийг (36) Говьсүмбэр аймгийн прокурорын газар хүлээн авахаас татгалзаж шийдвэрлэжээ.

График 2.3.12. АПГ-ын зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт

2023 онд аймгийн прокурорын газрууд нийт 48 271 зөрчлийн талаарх гомдол мэдээллийг хялбаршуулсан журмаар шийдвэрлэжээ. Үүнээс Дорноговь аймгийн прокурорын газар 4138 буюу 8.6 хувийг, Сэлэнгэ аймгийн прокурорын газар 4101 буюу 8.5 хувийг, Өмнөговь аймгийн прокурорын газар 3541 буюу 7.3 хувийг, харин хамгийн бага нь Говьсүмбэр аймгийн прокурорын газар 556 буюу 1.2 хувийг шийдвэрлэсэн байна.

2023 онд аймгийн прокурорын газрууд нийт зөрчлийн 17 741 хэрэг нээснээс Өвөрхангай аймгийн прокурорын газар 1705 буюу 9.6 хувийг, Орхон аймгийн прокурорын газар 1442 буюу 8.1 хувийг, Дархан-Уул аймгийн прокурорын газар 1098 буюу 6.2 хувийг, харин хамгийн бага нь Говьсүмбэр аймгийн прокурорын газар 369 буюу 2.1 хувьд зөрчлийн хэрэг нээж шийдвэрлэсэн байна.

2.3.3.2. Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан зөрчлийн хэргийн нийт үзүүлэлт, өмнөх онтой харьцуулсан байдал

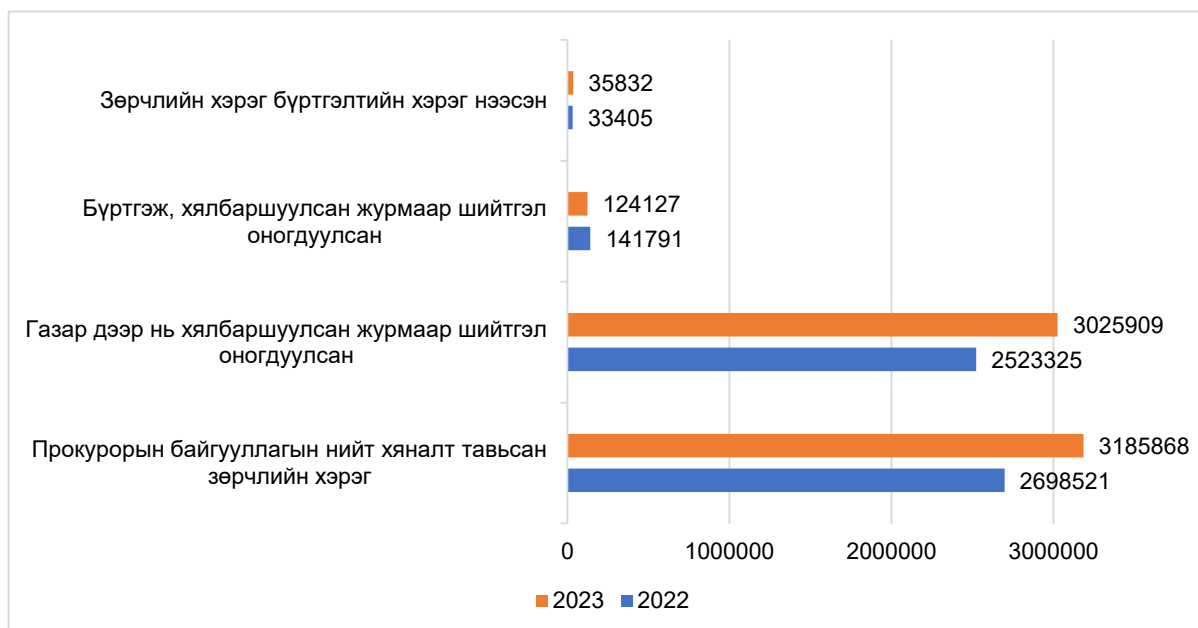
2023 онд зөрчлийн 3 185 868 хэрэг шалгагдсан нь өмнөх оноос 487 347 буюу 18.1 хувиар өссөн байна. Шалгагдсан зөрчлийн хэргээс 3 025 909 буюу 95 хувийг газар дээр нь хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулж, 124 127 буюу 3.9 хувийг бүртгэж, хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулж, 35 832 буюу 1.1 хувийг зөрчлийн хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээн шалгасан байна.

Хүснэгт 2.3.16. Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан нийт зөрчлийн хэргийн шийдвэрлэлт (2022, 2023)

Утга	Прокурорын байгууллагын нийт хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэг	Газар дээр нь хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулсан	Бүртгэж, хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулсан	Зөрчлийн хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн
2022	2 698 521	2 523 325	141 791	33 405
2023	3 185 868	3 025 909	124 127	35 832
Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)	487 347 (18.1)	502 584 (19.9)	-17 664 (-12.5)	2427 (7.3)

Өмнөх онтой харьцуулахад прокурорын байгууллагын нийт хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэг 487 347 хэрэг буюу 18.1 хувиар, газар дээр нь хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулсан 502 584 буюу 19.9 хувиар, зөрчлийн хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн 2427 буюу 7.3 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна. Харин бүртгэж, хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулсан 17 664 буюу 12.5 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 2.3.13. Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан зөрчлийн хэргийн шийдвэрлэлт (2022-2023)

Хүснэгт 2.3.17. Улс, Нийслэл, тээвэр, ДПГ-ын хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэг (2023)

Нэгж прокурорын газар	Нийт хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэг	Шийдвэрлэлт		
		Газар дээр нь хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулсан	Бүртгэж, хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулсан	Зөрчлийн хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн
УЕПГ	130	0	75	55
Нийслэл ПГ	6748	0	6310	438

Баянгол ДПГ	205 030	192 872	10 392	1766
Баянзүрх ДПГ	282 527	263 994	13 975	4558
Сонгинохайрхан ДПГ	180 892	167 343	10 731	2818
Сүхбаатар ДПГ	252 915	241 652	9033	2230
Хан-Уул ДПГ	186 597	173 526	10 371	2700
Чингэлтэй ДПГ	952 898	941 157	9570	2171
Багануур ДПГ	45 612	43 971	1152	489
Налайх, Багахангай ДПГ	96 358	92 733	3315	310
Тээврийн ПГ	85 556	84 440	932	184
Нийт	2 295 263	2 201 688	75 856	17 719

2023 онд прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан 3 185 868 зөрчлийн хэргийн 2 295 263 буюу 72 хувьд нь Улс, Нийслэл, тээвэр, дүүргийн прокурорын газрууд хяналт тавьсан байна. Үүнээс зөрчлийн хэргийг газар дээр нь хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулсан 2 201 688 буюу 96 хувийг, бүртгэж, хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулсан 75 856 буюу 3.3 хувийг, 17 719 буюу 0.7 хувийг тус тус эзэлж байна.

Газар дээр нь хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулсан 2 201 688 хэргээс Чингэлтэй дүүргийн прокурорын газар 941 157 буюу 42.7 хувийг, Баянзүрх дүүргийн прокурорын газар 263 994 буюу 12 хувийг, Сүхбаатар дүүргийн прокурорын газар 241 652 буюу 11 хувийг шийдвэрлэсэн байна.

Харин бүртгэж, хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулсан 75 856 хэргээс Баянзүрх дүүргийн прокурорын газар 13 975 буюу 18.4 хувийг, Сонгинохайрхан дүүргийн прокурорын газар 10 731 буюу 14.1 хувийг, Баянгол дүүргийн прокурорын газар 10 392 буюу 13.7 хувийг, Хан-Уул дүүргийн прокурорын газар 10 371 буюу 13.6 хувийг шийдвэрлэсэн байна.

Зөрчлийн хэрэг бүртгэлтийн 17 719 хэрэг нээснээс Баянзүрх дүүргийн прокурорын газар 4558 буюу 25.7 хувийг, Сонгинохайрхан дүүргийн прокурорын газар 2818 буюу 15.9 хувийг, Хан-Уул дүүргийн прокурорын газар 2700 буюу 15.2 хувийг тус тус шийдвэрлэжээ.

Хүснэгт 2.3.18. АПГ-ын хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэг (2023)

Нэгж прокурорын газар	Нийт хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэг	Шийдвэрлэлт		
		Газар дээр нь хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулсан	Бүртгэж, хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулсан	Зөрчлийн хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн
Архангай АПГ	45 891	43 335	1879	677
Баян-Өлгий АПГ	30 800	28 047	2011	742
Баянхонгор АПГ	37 836	34 259	2619	958
Булган АПГ	37 991	35 555	1602	834
Говь-Алтай АПГ	25 941	23 860	1444	637
Говьсүмбэр АПГ	26 702	25 766	556	380
Дархан-Уул АПГ	60 178	56 254	2813	1111
Дорноговь АПГ	36 465	31 488	4138	839
Дорнод АПГ	31 712	28 631	2472	609
Дундговь АПГ	21 856	20 780	770	306
Завхан АПГ	30 900	28 777	1559	564
Орхон АПГ	46 797	42 856	2489	1452
Өвөрхангай АПГ	70 435	65 620	3082	1733
Өмнөговь АПГ	84 337	79 857	3541	939
Сүхбаатар АПГ	24 150	21 775	1862	513
Сэлэнгэ АПГ	55 895	50 314	4101	1480
Төв АПГ	90 280	87 065	2344	871
Увс АПГ	32 493	29 596	2275	622
Ховд АПГ	34 593	31 282	2521	790
Хөвсгөл АПГ	31 361	28 718	1671	972
Хэнтий АПГ	33 992	30 386	2522	1084
Нийт	890 605	824 221	48 271	18 113

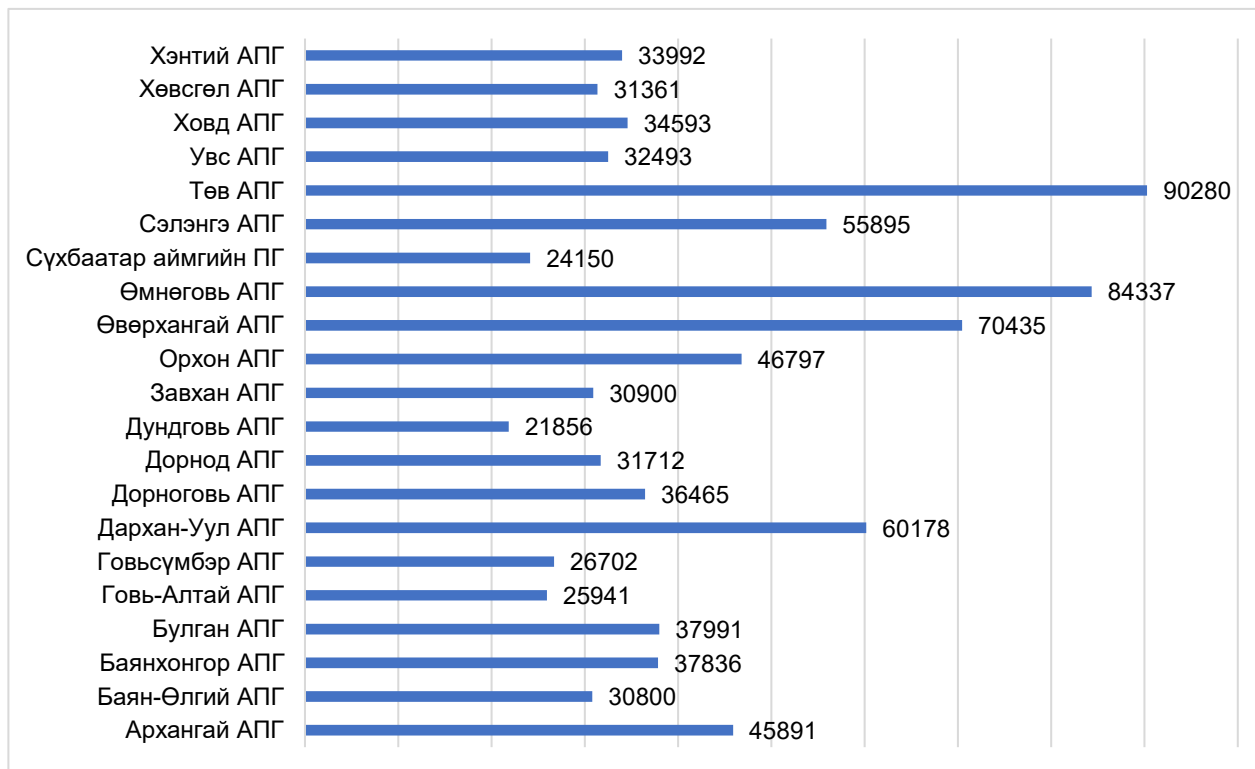
2023 онд аймгийн прокурорын газрууд нийт 890 605 зөрчлийн хэрэгт хяналт тавьснаас 824 221 буюу 92.6 хувийг газар дээр нь хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулж, 48 271 буюу 5.4 хувийг бүртгэж,

хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулж, 18 113 буюу 2 хувьд нь зөрчлийн хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээж шийдвэрлэсэн байна.

Газар дээр нь хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулсан 824 221 хэргээс Төв аймгийн прокурорын газар 87 065 буюу 10.6 хувийг, Өмнөговь аймгийн прокурорын газар 79 857 буюу 9.7 хувийг, Өвөрхангай аймгийн прокурорын газар 65 620 буюу 8 хувийг шийдвэрлэсэн байна.

Харин бүртгэж, хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулсан 48 271 хэргээс Дорноговь аймгийн прокурорын газар 4138 буюу 8.6 хувийг, Сэлэнгэ аймгийн прокурорын газар 4101 буюу 8.5 хувийг, Өмнөговь аймгийн прокурорын газар 3541 буюу 7.3 хувийг шийдвэрлэжээ.

График 2.3.14. АПГ-ын хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэг (2022-2023)

Нийт 890 605 зөрчлөөс Төв аймгийн прокурорын газар 90 280 буюу 10.1 хувь, Өмнөговь аймгийн прокурорын газар 84 337 буюу 9.5 хувь, Өвөрхангай аймгийн прокурорын газар 70 435 буюу 7.9 хувьд хяналт тавьсан байна. Харин Дундговь аймгийн прокурорын газар хамгийн бага (21 856) буюу 2.5 хувьд хяналт тавьсан байна.

2.3.4. Гэмт хэрэг, зөрчил үйлдсэн этгээдэд оногдуулах хариуцлага

2.3.4.1. Ял эдлүүлэх ажиллагаанд тавьсан хяналт

Прокурорын байгууллага улсын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа 20 хорих анги, 1 сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллага, 28 цагдан хорих байр, 27 баривчлах байр, 24 саатуулах байрны үйл ажиллагаа, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын харьяа, аймаг, нийслэл дэх Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтсийн 348 шийдвэр гүйцэтгэгчийн зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх болон хорихоос өөр төрлийн ял оногдуулсан шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд хяналт тавин ажиллаж байна.²⁶

²⁶ УЕПГ, Прокурорын байгууллагын үйл ажиллагааны тайлан 2023 он, 73 дахь тал.

Хүснэгт 2.3.19. Прокурорын байгууллагаас ял эдлүүлэх ажиллагаанд тавьсан хяналт (2023)

Бүс	Прокурорын дүгнэлт	Үүнээс				Шүүхээр шийдвэрлүүлсэн эсэргүүцэл	Үүнээс			Оролцогчийн гомдлоор давж заалдах шатны шүүх хуралд оролцсон тоо	Үүнээс		
		Хорих ял	Хорихоос өөр төрлийн ял	Тэнсэх, албадлагын арга хэмжээ	Зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа		Хорих ял	Хорихоос өөр төрлийн ял	Тэнсэх албадлагын арга хэмжээ		Хорих ял	Хорихоос өөр төрлийн ял	Тэнсэх, албадлагын арга хэмжээ
Баруун бүс	126	86	38	2	0	1	0	1	0	7	0	6	1
Хангайн бүс	403	313	86	4	0	5	5	0	0	3	1	2	0
Төвийн бүс	540	446	86	7	0	3	3	0	0	11	4	6	1
Зүүн бүс	158	110	48	0	1	0	0	0	0	2	0	2	1
Улаанбаатар	969	444	471	54	0	16	2	12	2	48	1	43	4
Нийт	2196	1399	729	67	1	25	10	13	2	71	6	59	6

Прокурорын байгууллагаас ял эдлүүлэх ажиллагаанд хяналт тавьсан үзүүлэлтийг авч үзвэл нийт 2196 прокурорын дүгнэлт, 25 шүүхээр шийдвэрлэсэн эсэргүүцэл бүртгэгдсэн байна. Ял эдлүүлэх ажиллагаанд хяналт тавьсан прокурорын дүгнэлтээс 1399 буюу 63.7 хувь нь хорих ял, 729 буюу 33.2 хувь нь хорихоос өөр төрлийн ял, 67 буюу 3.1 хувь нь тэнсэх албадлагын арга хэмжээнд хамаарч байгаа бол шүүхээр шийдвэрлүүлсэн 25 эсэргүүцлийн 10 буюу 40 хувь нь хорих ял, 13 буюу 52 хувь нь хорихоос өөр төрлийн ял, 2 буюу 8 хувь нь тэнсэх албадлагын арга хэмжээнд хамаарч байна. Бүсчилсэн байдлаар авч үзвэл прокурорын дүгнэлт Улаанбаатар хотод 969 (44 хувь) байгаа бол орон нутгийн хувьд Баруун бүсэд хамгийн бага буюу 126 (5.7 хувь), Төвийн бүсэд хамгийн их буюу 540 (24.6 хувь) байна. Шүүхээр шийдвэрлэсэн эсэргүүцлийн тухайд Улаанбаатар хотод 16 (64 хувь) байгаа бол орон нутгийн хувьд зүүн бүсэд хамгийн бага буюу огт гараагүй, хангайн бүсэд хамгийн их буюу 5 (20 хувь) байна.

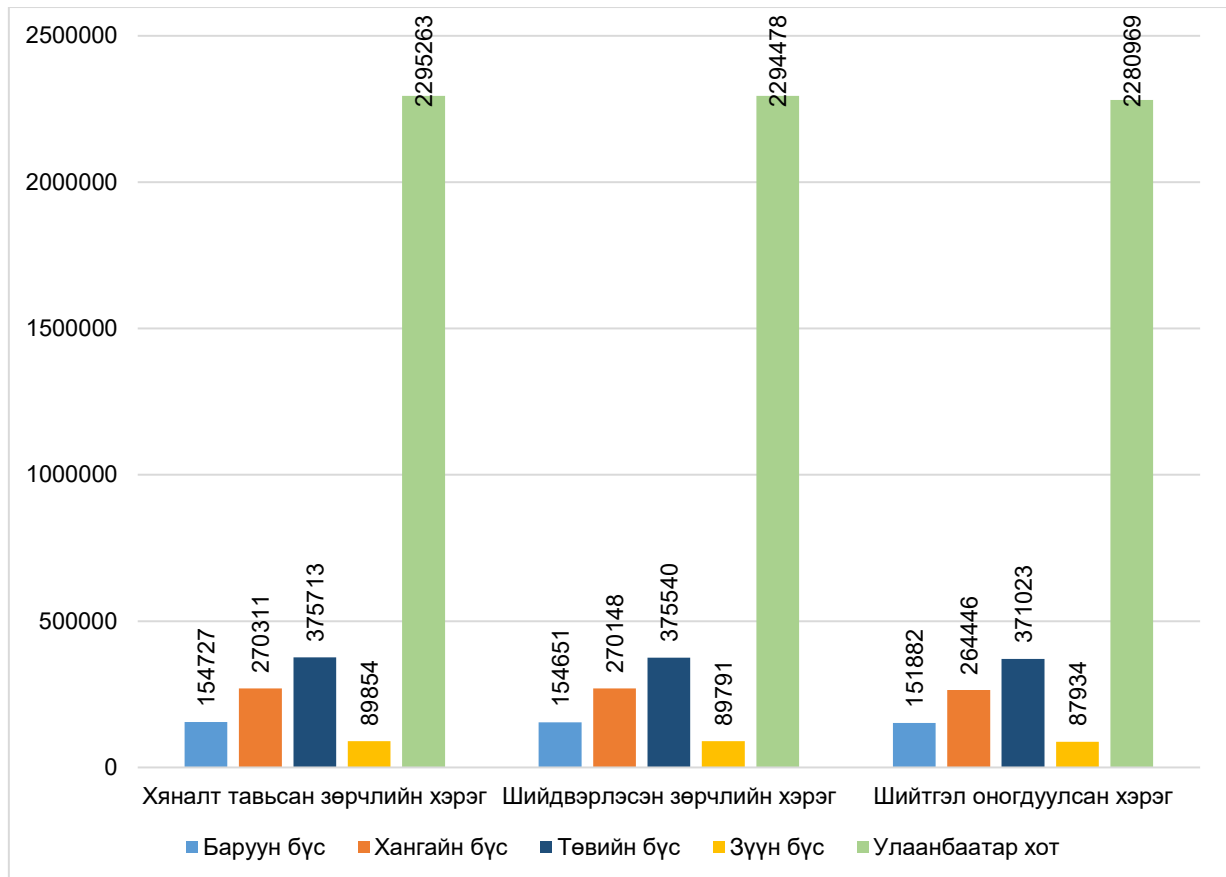
2.3.4.2. Зөрчил үйлдсэн этгээдэд оногдуулсан шийтгэл

Хүснэгт 2.3.20. Прокурорын байгууллагаас зөрчлийн хэрэгт оногдуулсан шийтгэл (2023)

Бүс	Хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэг	Шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэрэг	Шийтгэл оногдуулсан хэрэг
Баруун бүс	154 727	154 651	151 882
Хангайн бүс	270 311	270 148	264 446
Төвийн бүс	375 713	375 540	371 023
Зүүн бүс	89 854	89 791	87 934
Улаанбаатар	2 295 263	2 294 478	2 280 969
Нийт	3 185 868	3 184 608	3 156 254

2023 онд прокурорын байгууллагаас хяналт тавьсан зөрчлийн хэргийг бүсчлэн авч үзвэл Улаанбаатар хотод 2 295 263 буюу нийт хэргийн 72 хувийг, Төвийн бүсэд 375 713 буюу 11.8 хувийг, Хангайн бүсэд 270 311 буюу 8.5 хувийг, Баруун бүсэд 154 727 буюу 4.9 хувийг, Зүүн бүсэд 89 854 буюу 2.8 хувьд тус тус хяналт тавьж ажилласан байна. Нийт хяналт тавьсан зөрчлийн хэргийн 3 184 608 буюу 99.96 хувийг нь шийдвэрлэж, 3 156 254 буюу 99.1 хувьд нь шийтгэл оногдуулсан байна.

График 2.3.15. Прокурорын байгууллагаас зөрчлийн хэрэгт оногдуулсан шийтгэл (2023)

2023 онд прокурорын байгууллага нийт 3 185 868 зөрчлийн хэрэгт хяналт тавьснаас 99.96 хувь буюу 3 184 608 хэргийг шийдвэрлэсэн байна.

Хүснэгт 2.3.21. Прокурорын байгууллагаас 2023 онд хяналт тавьсан зөрчлийн хэрэгт шийтгүүлсэн хүн, хуулийн этгээд

Аймаг, нийслэл	Торгох ял шийтгүүлсэн хүн	Торгох ял шийтгүүлсэн хуулийн этгээд	Баривчлах шийтгэл шийтгүүлсэн хүн
Баруун бүс	154 717	239	2231
Хангайн бүс	269 945	309	4232
Төвийн бүс	374 559	1654	3078
Зүүн бүс	89 506	277	1339
Улаанбаатар	2 289 111	5049	8790
Нийт	3 177 838	7528	19 670

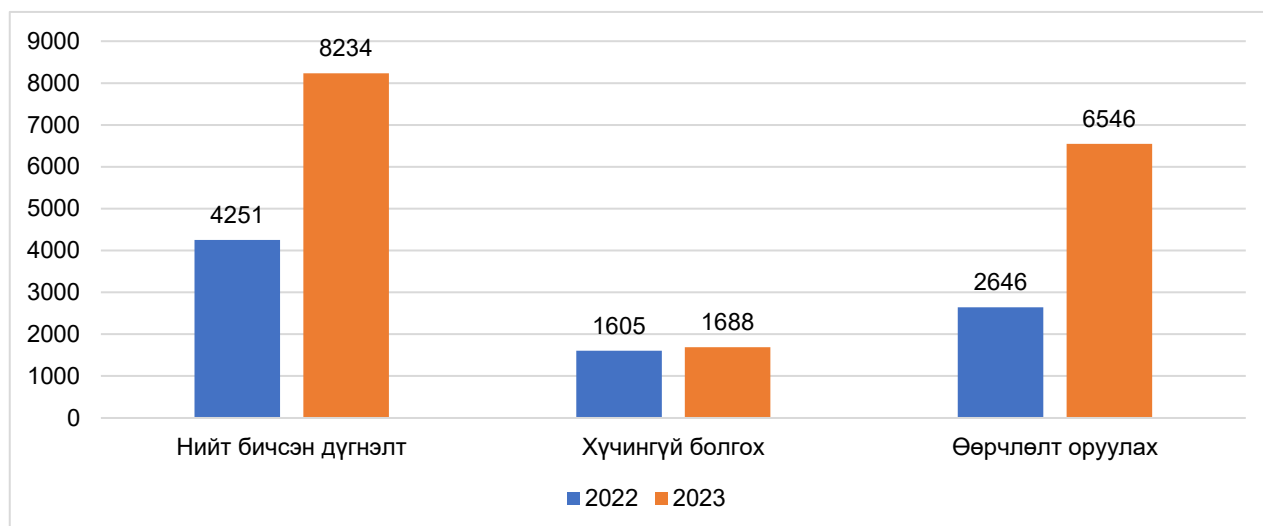
Зөрчил үйлдсэн 3 185 366 хүн, хуулийн этгээдэд 122 441 117 000 төгрөгийн торгох шийтгэл, 33 575 хүнд эрх хасах шийтгэл оногдуулсан бол 19 670 хүнд баривчлах шийтгэл оногдуулсан байна. Торгох шийтгэл оногдуулсан хүний тоо өмнөх онтой харьцуулахад 486 593 буюу 18.0 хувиар өссөн бол эрх хасах шийтгэл оногдуулсан хүн 8331 буюу 20.3 хувиар, баривчлах шийтгэл оногдуулсан хүн 157 буюу 0.8 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

2.3.4.3. ЭБАТ-ны шийтгэл оногдуулсан шийдвэрийг хүчингүй болгуулах, өөрчлөлт оруулахаар бичсэн дүгнэлт²⁷

Прокуророос эрх бүхий албан тушаалтны хялбаршуулсан журмаар шийдвэрлэсэн болон зөрчлийн хэрэгт шийтгэл оногдуулсан шийдвэрийг хянаад 8234 дүгнэлт бичсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 3983 буюу 93.7 хувиар өссөн байна. Прокурорын бичсэн дүгнэлтийн 79.5 хувь нь эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрийг хүчингүй болгуулахаар, 20.5 хувь нь эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрт өөрчлөлт оруулахаар бичсэн бөгөөд шүүхээр прокурорын 6501 дүгнэлт хэлэлцэгдэж 6204 буюу 95.4 хувь нь биелжээ.

²⁷ УЕПГ, Прокурорын байгууллагын үйл ажиллагааны тайлан 2023 он, 43 дахь тал.

График 2.3.16. Прокурор эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрийг хянаад бичсэн дүгнэлт

2023 онд Прокуророос эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрийг хянаад бичсэн хүчингүй болгох тухай дүгнэлтийн тоо өмнөх оноос 83-аар буюу 5.1 хувиар өссөн бол, өөрчлөлт оруулахаар бичсэн дүгнэлтийн тоо өмнөх оноос 3900-аар буюу 2.4 дахин өссөн үзүүлэлттэй байна.

2.1. ЦАГДАА

2.2. ШҮҮХ ШИНЖИЛГЭЭ

2.3. ПРОКУРОР

2.4. ШҮҮХ

2.5. ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭЛ

ЗӨРЧЛИЙН ХЭРЭГ ШИЙДВЭРЛЭЛТ

ХҮЛЭЭН
АВСАН
26318

Шийдвэрлэсэн
26248

Хэрэгт холбогдсон хүн
26703

Торгуулсан
5745

Торгуулийн хэмжээ
854.710.200

АНХАН ШАТНЫ ШҮҮХ

ХЭРГИЙН
ТОО
13977

ЯЛ
ШИЙТГҮҮЛЭГЧДИЙН
ТОО
14192

ОНОГДУУЛСАН ЯЛ, ШИЙТГЭЛ

Торгох
8360

Нийтэд тустай
ажил хийлгэх
1467

Хорих
2551

Зорчих эрхийг
хязгаарлах
1814

Албадлагын
/хүмүүжлийн/
арга хэмжээ
119

Тэнсэх
1535

Албадлагын
/эмнэлгийн/
арга хэмжээ
8

Эрүүгийн
хариуцлагаас
чөлөөлсөн
284

ДАВЖ ЗААЛДАХ ШАТНЫ ШҮҮХ

ХЯНАН
ШИЙДВЭРЛЭСЭН
2215

Тогтоолыг
хэвээр үлдээсэн
1229

Тогтоолд
өөрчлөлт оруулсан
559

Тогтоолыг
хүчингүй болгосон
427

Давж заалдах шатны шүүхээр
хэлэлцүүлэхгүй тухай шийдвэрлэсэн
60

ХЯНАЛТЫН ШАТНЫ ШҮҮХ

ХҮЛЭЭН
АВСАН
902

Хянаж
шийдвэрлэсэн
164

Өөрчлөлт
оруулсан
47

Хэвээр
үлдээсэн
26

Хүчингүй
болгосон
80

2.4. ШҮҮХ

2.4.1. Шүүхийн байгууллагын товч танилцуулга

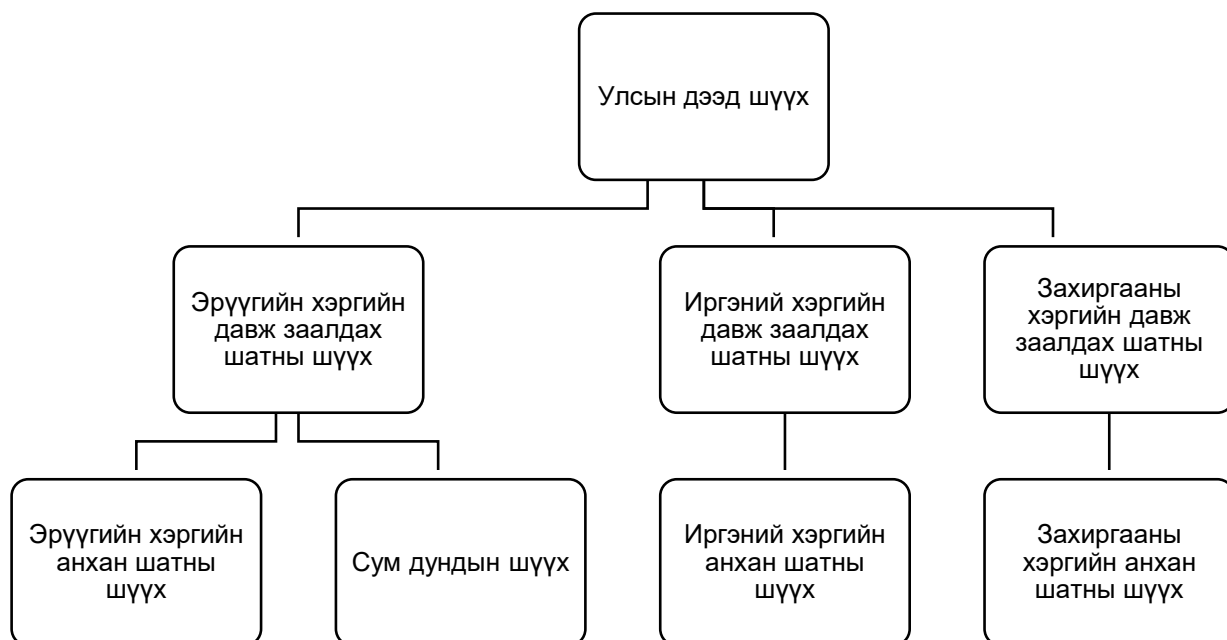
Шүүхийн байгууллагын үндсэн чиг үүрэг

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин долдугаар зүйлийн 1-д “Монгол Улсад шүүх эрх мэдлийг гагцхүү шүүх хэрэгжүүлнэ” хэмээн заасан нь Монгол Улсад шүүх эрх мэдлийг шүүхээс өөр ямар ч төрийн байгууллага, албан тушаалтан хэрэгжүүлэх ёсгүйг хуульчлан тунхагласан явдал юм. Аливаа шүүн шийдвэрлэх, тэр тусмаа анхан шатны “таслан шийдвэрлэх” ажиллагаа нь шүүх эрх мэдлийн илэрхийлэл бөгөөд гэмт хэрэг өдүүлсэн гэм буруутай эсэхийг эцэслэн шийдвэрлэж Монгол улсын нэрийн өмнөөс ял шийтгэл оноодог. Зөвхөн Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасан журмын дагуу шүүхийн шийдвэрийг дээд шатны шүүх хянадаг.

Шүүхийн байгууллагын тогтолцоо

Монгол улсын Үндсэн хуулийн Дөчин наймдугаар зүйлд “Шүүхийн үндсэн тогтолцоо Улсын дээд шүүх, аймаг, нийслэлийн шүүх, сум буюу сум дундын, дүүргийн шүүхээс бүрдэх бөгөөд шүүхийг тойргийн зарчмаар байгуулж болно. Шүүхийг эрүү, иргэн, захиргааны зэрэг шүүн таслах ажлын төрлөөр дагнан байгуулж болно. Дагнасан шүүхийн үйл ажиллагаа, шийдвэр нь Улсын дээд шүүхийн хяналтаас гадуур байж үл болно.” гэж хуульчилсан байна. Монгол Улсад нийт 117 шүүх байдаг ба дараах байдлаар зохион байгуулагддаг.

Бүдүүвч 2.4.1. Монгол Улсын шүүхийн байгууллагын тогтолцоо

2.4.1.1. Анхан шатны шүүх

2015 оны 6 дугаар сарын 19-ний өдрийн Шүүх байгуулах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуульд заасны дагуу анхан болон давж заалдах шатны шүүхэд хянан хэлэлцэж байгаа хэрэг, маргааныг дараах байдлаар нутаг дэвсгэрийн харьяаллын шүүхэд шилжүүлнэ. Мөн 2018 оны 6 дугаар сарын 21-ний өдрийн Шүүх байгуулах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад Багахангай дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх, Иргэний хэргийн анхан шатны шүүх байгуулахаар тус тус заасан байна.

Хүснэгт 2.4.1. Дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхүүд

№	Шүүх	Байршил	Харьяалах нутаг дэвсгэр
1	Баянзүрх дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Улаанбаатар хот	Нийслэлийн Баянзүрх дүүрэг
2	Сүхбаатар дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Улаанбаатар хот	Нийслэлийн Сүхбаатар дүүрэг
3	Чингэлтэй дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Улаанбаатар хот	Нийслэлийн Чингэлтэй дүүрэг
4	Баянгол дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Улаанбаатар хот	Нийслэлийн Баянгол дүүрэг
5	Хан-Уул дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Улаанбаатар хот	Нийслэлийн Хан-Уул дүүрэг
6	Сонгинохайрхан дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Улаанбаатар хот	Нийслэлийн Сонгинохайрхан дүүрэг
7	Багануур дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Улаанбаатар хот	Нийслэлийн Багануур дүүрэг
8	Налайх дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Улаанбаатар хот	Нийслэлийн Налайх дүүрэг
9	Багахангай дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Улаанбаатар хот	Нийслэлийн Багахангай дүүрэг

Хүснэгт 2.4.2. Сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхүүд

№	Шүүх	Байршил	Харьяалах нутаг дэвсгэр
1	Архангай аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Архангай аймаг	Архангай аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
2	Баян-Өлгий аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Баян-Өлгий аймаг	Баян-Өлгий аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
3	Баянхонгор аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Баянхонгор аймаг	Баянхонгор аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
4	Булган аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Булган аймаг	Булган аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
5	Говь-Алтай аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Говь-Алтай аймаг	Говь-Алтай аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
6	Говьсүмбэр аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Говьсүмбэр аймаг	Говьсүмбэр аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
7	Дархан-Уул аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Дархан-Уул аймаг	Дархан-Уул аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
8	Дорноговь аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Дорноговь аймаг	Дорноговь аймгийн Алтанширээ, Айраг, Даланжаргалан, Дэлгэрэх, Сайхандулаан, Мандах, Иххэт, Хөвсгөл, Хатанбулаг, Сайншанд сумд
9	Дорнод аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Дорнод аймаг	Дорнод аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
10	Дундговь аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Дундговь аймаг	Дундговь аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
11	Завхан аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Завхан аймаг	Завхан аймгийн Улиастай, Алдархаан, Дөрвөлжин, Завхан-Мандал, Идэр, Отгон, Ургамал, Цагаанхайрхан, Цагаанчулуут, Цэцэн-Уул, Сантмаргац, Сонгино, Шилүүстэй, Яруу, Эрдэнэхайрхан сумд
12	Орхон аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Орхон аймаг	Орхон аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
13	Өмнөговь аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Өмнөговь аймаг	Өмнөговь аймгийн Баяндалай, Булган, Гурвантэс, Даланзадгад, Мандал-Овоо, Номгон, Ноён, Сэврэй, Ханхонгор, Хүрмэн, Цогт-Овоо сумд
14	Өвөрхангай аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Өвөрхангай аймаг	Өвөрхангай аймгийн Баруунбаян-Улаан, Богд, Уянга, Тарагт, Гучин-Ус, Зүүнбаян-Улаан, Нарийн тээл, Хайрхандулаан, Сант, Төгрөг, Баянгол, Арвайхээр сумд
15	Сүхбаатар аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Сүхбаатар аймаг	Сүхбаатар аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
16	Сэлэнгэ аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Сэлэнгэ аймаг	Сэлэнгэ аймгийн Алтанбулаг, Зүүнбүрэн, Ерөө, Түшиг, Шаамар, Хүдэр, Жавхлант, Цагааннуур, Хушаат, Сүхбаатар сумд
17	Төв аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Төв аймаг	Төв аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
18	Увс аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Увс аймаг	Увс аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
19	Ховд аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Ховд аймаг	Ховд аймгийн Дөргөн, Буянт, Дарви, Дуут, Жаргалант, Зэрэг, Манхан, Мянгад, Мөнххайрхан, Чандмань, Эрдэнэбүрэн, Ховд сумд
20	Хөвсгөл аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Хөвсгөл аймаг	Хөвсгөл аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж

21	Хэнтий аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	Хэнтий аймаг	Хэнтий аймгийн Батноров, Батширээт, Баян-Адарга, Баян-Овоо, Баянхутаг, Биндэр, Дадал, Дэлгэрхаан, Жаргалтхаан, Мөрөн, Норовлин, Өмнөдэлгэр, Хэрлэн Цэнхэрмандал сумд
----	--	--------------	--

Хүснэгт 2.4.3. Сум дундын шүүх

№	Шүүх	Байршил	Харьяалах нутаг дэвсгэр
1	Дорноговь аймгийн Замын-Үүд сум дахь сум дундын шүүх	Дорноговь аймаг, Замын-Үүд сум	Дорноговь аймгийн Улаанбадрах, Эрдэнэ, Өргөн, Замын-Үүд сумд
2	Завхан аймгийн Тосонцэнгэл сум дахь сум дундын шүүх	Завхан аймаг, Тосонцэнгэл сум	Завхан аймгийн Тэс, Баянтэс, Баянхайрхан, Асгат, Түдэвтэй, Нөмрөг, Тэлмэн, Их-Уул, Тосонцэнгэл сумд
3	Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум дахь сум дундын шүүх	Өмнөговь аймаг, Ханбогд сум	Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо, Манлай, Цогтцэций, Ханбогд сумд
4	Өвөрхангай аймгийн Хархорин сум дахь сум дундын шүүх	Өвөрхангай аймаг, Хархорин сум	Өвөрхангай аймгийн Хархорин, Хужирт, Бат-Өлзий, Есөнзүйл, Өлзийт, Бүрд, Баян-Өндөр сумд
5	Сэлэнгэ аймгийн Мандал сум дахь сум дундын шүүх	Сэлэнгэ аймаг, Мандал сум	Сэлэнгэ аймгийн Мандал, Баянгол сумд
6	Сэлэнгэ аймгийн Сайхан сум дахь сум дундын шүүх	Сэлэнгэ аймаг, Сайхан сум	Сэлэнгэ аймгийн Орхон, Орхонтуул, Баруунбүрэн, Сант, Сайхан сумд
7	Ховд аймгийн Булган сум дахь сум дундын шүүх	Ховд аймаг, Булган сум	Ховд аймгийн Булган, Алтай, Үенч, Цэцэг, Мөст сумд
8	Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр сум дахь сум дундын шүүх	Хэнтий аймаг, Бор-Өндөр сум	Хэнтий аймгийн Галшар, Баянмөнх, Дархан, Бор-Өндөр сумд

2.4.1.2. Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүх

2016 оны 5 дугаар сарын 13-ны өдрийн Шүүх байгуулах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуульд зааснаар Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны нийт 25 шүүх ажиллагааг өөрчлөлт оруулсан бөгөөд үүнээс эрүү болон эрүү, иргэний хэргийн давж заалдах шатны 22 шүүх байна.

Хүснэгт 2.4.4. Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх

№	Шүүх	Байршил	Харьяалах нутаг дэвсгэр
1	Архангай аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Архангай аймаг	Архангай аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
2	Баян-Өлгий аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Баян-Өлгий аймаг	Баян-Өлгий аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
3	Баянхонгор аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Баянхонгор аймаг	Баянхонгор аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
4	Булган аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Булган аймаг	Булган аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
5	Говь-Алтай аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Говь-Алтай аймаг	Говь-Алтай аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
6	Говьсүмбэр аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Говьсүмбэр аймаг	Говьсүмбэр аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
7	Дархан-Уул аймгийн Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Дархан-Уул аймаг	Дархан-Уул аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
8	Дорноговь аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Дорноговь аймаг	Дорноговь аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
9	Дорнод аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Дорнод аймаг	Дорнод аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
10	Дундговь аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Дундговь аймаг	Дундговь аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
11	Завхан аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Завхан аймаг	Завхан аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
12	Орхон аймгийн Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Орхон аймаг	Орхон аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
13	Өмнөговь аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Өмнөговь аймаг	Өмнөговь аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
14	Өвөрхангай аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Өвөрхангай аймаг	Өвөрхангай аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
15	Сүхбаатар аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Сүхбаатар аймаг	Сүхбаатар аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
16	Сэлэнгэ аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Сэлэнгэ аймаг	Сэлэнгэ аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж

17	Төв аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Төв аймаг	Төв аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
18	Увс аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Увс аймаг	Увс аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
19	Ховд аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Ховд аймаг	Ховд аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
20	Хөвсгөл аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Хөвсгөл аймаг	Хөвсгөл аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
21	Хэнтий аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Хэнтий аймаг	Хэнтий аймгийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж
22	Нийслэлийн Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүх	Улаанбаатар хот	Нийслэлийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн бүх нэгж

2.4.1.3. Улсын дээд шүүхийн эрүүгийн хэргийн танхим

Монгол Улсын Шүүхийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 2-т “Улсын дээд шүүх шүүн таслах ажиллагааны төрлөөр хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх эрүү, иргэн, захиргааны хэргийн зэрэг дагнасан танхимтай байна” гэж, мөн зүйлийн 3-т “Улсын дээд шүүх нь Ерөнхий шүүгч, хорин дөрвөн шүүгчээс бүрдэнэ.” гэж хуульчилсан байна.

2.4.2. Анхан шатны шүүх

2023 онд Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх нийт 19 720 хүн, 23 хуулийн этгээдэд холбогдох 14 919 хэрэг хүлээн авснаас прокурорын байгууллагад буцаасан 1 хуулийн этгээд, 935 хүнд холбогдох 500 хэргийг түдгэлзүүлсэн, 176 хүнд холбогдох 137 хэргийг түдгэлзүүлж, хуулийн дагуу шилжүүлсэн 324 хүнд холбогдох 190 хэргийг харьяаллын дагуу шилжүүлж, 2 хуулийн этгээд 159 хүнд холбогдох 50 хэргийг хэрэгсэхгүй болгож, 2 хуулийн этгээд 199 хүнд холбогдох 95 хэргийг цагаатгаж, нийт 13 977 хэргийг шийдвэрлэж 18 хуулийн этгээд, 16 511 хүнийг гэмт хэрэг үйлдсэн гэм буруутайд тооцож, үүнээс 1535 хүнийг хорих ял оногдуулахгүйгээр тэнсэж, 284 хүнийг эрүүгийн хариуцлагаас чөлөөлж, 14 192 хүнд ял шийтгэл оногдуулсан бөгөөд оны эцэст 1191 хэргийн үлдэгдэлтэй байна.

Хүснэгт 2.4.5. Анхан шатны журмаар хянан шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг, ял шийтгүүлсэн хүн (2019-2023)

Утга	Хэргийн тоо				
	2019	2020	2021	2022	2023
Анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэрэг	13 427	13 469	12 068	14 202	13 977
Ял шийтгүүлсэн хүн	13 011	13 391	11 263	14 394	14 192

2023 онд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн хэргийн тоо өмнөх онтой харьцуулахад 225 буюу 1.6 хувиар, ял шийтгүүлсэн хүний тоо 202 буюу 1.4 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 2.4.6. Анхан шатны журмаар хянан шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэг (2019-2023)

№	Шүүх	Хэргийн тоо					Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
		2019	2020	2021	2022	2023	
1	Архангай аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	275	306	303	335	322	-13 (-3.9)
2	Баян-Өлгий аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	196	232	156	194	238	44 (22.7)
3	Баянхонгор аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	314	400	331	229	261	32 (14.0)
4	Булган аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	230	225	276	280	231	-49 (-17.5)
5	Говь-Алтай аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	126	106	135	159	168	9 (5.7)
6	Говьсүмбэр аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	106	98	96	91	109	18 (19.8)
7	Дархан-Уул аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	540	428	341	418	459	41 (9.8)
8	Дорноговь аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	202	138	178	247	217	-30 (-12.1)
9	Дорнод аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	343	400	395	385	379	-6 (-1.6)

10	Дундговь аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	113	114	144	169	161	-8 (-4.7)
11	Завхан аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	118	134	156	202	163	-39 (-19.3)
12	Орхон аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	370	371	324	401	476	75 (18.7)
13	Өвөрхангай аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	217	209	198	265	225	-40 (-15.1)
14	Өмнөговь аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	158	155	144	129	149	20 (15.5)
15	Сүхбаатар аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	221	234	203	259	243	-16 (-6.2)
16	Сэлэнгэ аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	205	206	174	210	253	43 (20.5)
17	Төв аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	393	487	478	507	505	-2 (-0.4)
18	Увс аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	209	187	185	231	220	-11 (-4.8)
19	Ховд аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	194	201	185	248	306	58 (23.4)
20	Хөвсгөл аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	392	387	330	383	413	30 (7.8)
21	Хэнтий аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	270	211	284	227	289	62 (27.3)
22	Дорноговь аймгийн Замын-Үүд сум дахь сум дундын шүүх	156	107	93	106	127	21 (19.8)
23	Завхан аймгийн Тосонцэнгэл сум дахь сум дундын шүүх	51	63	85	86	67	-19 (-22.1)
24	Өвөрхангай аймгийн Хархорин сум дахь сум дундын шүүх	101	108	140	148	149	1 (0.7)
25	Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум дахь сум дундын шүүх	147	163	89	121	170	49 (40.5)
26	Сэлэнгэ аймгийн Мандал сум дахь сум дундын шүүх	177	138	122	140	137	-3 (31.2)
27	Сэлэнгэ аймгийн Сайхан сум дахь сум дундын шүүх	83	51	69	77	101	24 (23.8)
28	Ховд аймгийн Булган сум дахь сум дундын шүүх	83	99	49	66	65	-1 (-1.5)
29	Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр сум дахь сум дундын шүүх	75	63	60	150	81	-69 (-46)
30	Баянзүрх дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	1882	2064	1460	1835	1592	-243 (-13.2)
31	Сүхбаатар дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	1094	1028	940	1187	1247	60 (4.8)
32	Чингэлтэй дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	985	909	777	985	830	-155 (-15.7)
33	Баянгол дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	1038	1046	861	954	959	5 (0.5)
34	Хан-Уул дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	741	794	728	849	818	-31 (-3.7)
35	Сонгинохайрхан дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	1342	1245	1272	1558	1507	-51 (-3.3)
36	Багануур дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	118	132	99	127	127	(0)
37	Багахангай дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	11	21	17	17	19	2 (10.5)
38	Налайх дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	151	210	191	227	194	-33 (-14.5)
Нийт		13 427	13 469	12 068	14 202	13 977	-255 (1.6)

2023 онд нийт 13 977 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх хянан шийдвэрлэснээс 7293 буюу 52.2 хувийг нийслэл, дүүргийн эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх, 6684 буюу 47.8 хувийг орон нутгийн эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх хянан шийдвэрлэсэн байна.

Нийт эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс хянан шийдвэрлэсэн хэргээс Баянзүрх дүүрэгт 1592 буюу 11.4 хувь, Сонгинохайрхан дүүрэгт 1507 буюу 10.8 хувь, Сүхбаатар дүүрэг 1247 буюу 8.9 хувь, Баянгол дүүргийн эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх 959 буюу 6.9 хувийг хянан шийдвэрлэсэн бол орон нутгийн эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс 505 буюу 3.6 хувийг Төв аймаг, 476 буюу 3.4 хувийг Орхон аймаг, 459 буюу 3.3 хувийг Дархан-Уул аймаг, 413 буюу 3 хувийг Хөвсгөл аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх хянан шийдвэрлэсэн байна.

Харин нийслэлд хамгийн бага буюу 19 (0.1 хувь) хэргийг Багахангай дүүргийн эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх шийдвэрлэсэн бол орон нутагт хамгийн бага буюу 65 (0.4 хувь) хэргийг Ховд аймгийн Булган сум дахь сум дундын шүүх шийдвэрлэсэн байна.

Мөн Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс шийдвэрлэсэн хэрэг өмнөх онтой харьцуулахад 40.5 хувь буюу хамгийн их өссөн, харин Завхан аймгийн Тосонцэнгэл сум дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс шийдвэрлэсэн хэрэг өмнөх онтой харьцуулахад 22.1 хувь буюу хамгийн их буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 2.4.7. Анхан шатны журмаар хянан шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэрэгт ял шийтгүүлсэн хүний тоо (2019-2023)

№	Шүүх	Ял шийтгүүлсэн хүний тоо					Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
		2019	2020	2021	2022	2023	
1	Архангай аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	261	297	246	379	320	-59 (-15.6)
2	Баян-Өлгий аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	192	246	154	189	243	54 (22.2)
3	Баянхонгор аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	294	395	230	192	247	55 (22.3)
4	Булган аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	203	200	249	259	220	-39 (-15.1)
5	Говь-Алтай аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	119	94	133	143	143	(0)
6	Говьсүмбэр аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	104	102	98	99	121	22 (18.2)
7	Дархан-Уул аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	532	404	325	383	420	37 (8.8)
8	Дорноговь аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	185	116	142	227	204	-23 (-10.1)
9	Дорнод аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	319	380	382	427	378	-49 (-11.5)
10	Дундговь аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	87	100	107	171	155	-16 (-9.4)
11	Завхан аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	103	122	136	182	142	-40 (-22.0)
12	Орхон аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	340	356	341	420	496	76 (15.3)
13	Өвөрхангай аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	174	192	169	285	200	-85 (-29.8)
14	Өмнөговь аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	141	145	140	130	137	7 (5.1)
15	Сүхбаатар аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	194	195	152	213	231	18 (7.8)
16	Сэлэнгэ аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	182	170	132	194	213	19 (8.9)
17	Төв аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	364	462	386	528	520	-8 (-1.5)
18	Увс аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	183	184	178	226	213	-13 (-5.8)
19	Ховд аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	185	176	153	238	291	53 (18.2)
20	Хөвсгөл аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	332	348	269	356	406	50 (12.3)
21	Хэнтий аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	252	216	282	220	281	61 (27.7)
22	Дорноговь аймгийн Замын-Үүд сум дахь сум дундын шүүх	147	85	92	105	151	46 (43.8)
23	Завхан аймгийн Тосонцэнгэл сум дахь сум дундын шүүх	46	44	55	69	68	-1 (-1.4)
24	Өвөрхангай аймгийн Хархорин сум дахь сум дундын шүүх	108	116	115	159	124	-35 (-22.0)
25	Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум дахь сум дундын шүүх	134	150	68	112	205	93 (45.4)
26	Сэлэнгэ аймгийн Мандал сум дахь сум дундын шүүх	165	131	112	124	140	16 (11.4)
27	Сэлэнгэ аймгийн Сайхан сум дахь сум дундын шүүх	81	48	51	77	100	23 (23.0)
28	Ховд аймгийн Булган сум дахь сум дундын шүүх	57	62	36	70	43	-27 (38.6)
29	Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр сум дахь сум дундын шүүх	84	60	53	184	97	-87 (-47.3)
30	Баянзүрх дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	1903	2219	1482	1900	1554	-346 (-18.2)
31	Сүхбаатар дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	1113	1091	868	1311	1454	143 (9.8)
32	Чингэлтэй дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	1005	909	683	975	843	-132 (-13.5)
33	Баянгол дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	1033	1176	904	1083	1003	-80 (-7.4)
34	Хан-Уул дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	747	754	703	814	874	60 (6.9)
35	Сонгинохайрхан дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	1368	1297	1360	1578	1587	9 (0.6)
36	Багануур дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	115	121	92	126	126	(0)

37	Багахангай дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	8	21	14	18	18	(0)
38	Налайх дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх	151	207	171	228	224	-4 (-1.8)
	Нийт	13 011	13 391	11 263	14 394	14 192	-202 (-1.4)

2023 онд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс нийт 14 192 хүнд ял оногдуулсан байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 202 буюу 1.4 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн нийт хэргээс Хүнийг алах гэмт хэрэг 16 буюу 8.9 хувиар, Хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг 58 буюу 14.5 хувиар, Хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг 216 буюу 3.5 хувиар, Хүчиндэх гэмт хэрэг 26 буюу 7.2 хувиар, Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэг 1 буюу 0.6 хувиар, Хулгайлах гэмт хэрэг 155 буюу 9.7 хувиар, Дээрэмдэх гэмт хэрэг 26 буюу 13.2 хувиар, Залилах гэмт хэрэг 12 хэргээр буюу 1.5 хувиар тус тус буурсан бол Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэрэг 2 буюу 2.1 хувиар, Авто тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг 10 буюу 0.9 хувиар, бусад төрлийн гэмт хэрэг 273 буюу 8.6 хувиар тус тус өссөн байна. Харин Хүн худалдаалах, Монгол Улсын хилээр хууль бусаар нэвтрэх гэмт хэрэг өмнөх онтой ижил байна.

Хүснэгт 2.4.8. Хянан шийдвэрлэсэн зарим хэрэг (2022-2023)

№	Хэргийн төрөл	Хэрэг		Өөрчлөлт (Тоо, Хувиар)	Ял шийтгүүлсэн		Өөрчлөлт (Тоо, Хувиар)	Хорих ял оногдуулахгүйгээр тэнссэн
		2022	2023		2022	2023		
1	Хүнийг алах	179	163	-16 (-8.9)	177	166	-11 (-6.2)	0
2	Хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол санаатай учруулах	399	341	-58 (-14.5)	402	367	-35 (-8.7)	2
3	Хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол учруулах	6097	5881	-216 (-3.5)	6509	6264	-245 (-3.7)	33
4	Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх	97	99	2 (2.1)	84	84	-	16
5	Хүчиндэх	363	337	-26 (-7.2)	333	318	-15 (-4.5)	42
6	Хүн худалдаалах	3	3	-	9	6	-3 (-33.3)	0
7	Хулгайлах	1598	1443	-155 (-9.7)	1529	1292	-237 (-15.5)	381
8	Дээрэмдэх	197	171	-26 (-13.2)	257	232	-25 (-9.7)	45
9	Залилах	815	803	-12 (-1.5)	851	848	-3 (-0.4)	36
10	Монгол Улсын хилээр барааг хууль бусаар нэвтрүүлэх	14	14	-	17	22	5 (29.4)	5
11	Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах	177	176	-1 (-0.6)	241	195	-46 (-19.1)	33
12	Авто тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих	1074	1084	10 (0.9)	679	736	57 (8.4)	340
13	Бусад	3189	3462	273 (8.6)	3306	3662	356 (10.8)	602
	Нийт	14 202	13 977	-225 (-1.6)	14 394	14 192	-202 (-1.4)	1535

Хянан шийдвэрлэсэн зарим хэрэгт ял шийтгүүлсэн хүнийг авч үзвэл, Хүнийг алах гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн хүний тоо 6.2 хувиар, Хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн хүний тоо 8.7 хувиар, Хүчиндэх гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн хүний тоо 4.5 хувиар, Хүн худалдаалах гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн хүний тоо 33.3 хувиар, Хулгайлах гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн тоо 15.5 хувиар, Дээрэмдэх гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн хүний тоо 9.7 хувиар, Залилах гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн хүний тоо 0.4 хувиар, Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн хүний тоо 19.1 хувиар тус тус буурсан бол Монгол Улсын хилээр барааг хууль бусаар хил нэвтрүүлэх гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн хүний тоо 29.4 хувиар, Авто тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн хүний тоо 8.4 хувиар, бусад төрлийн гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн хүний тоо 10.8 хувиар тус тус өссөн дүнтэй байна.

2.4.2.1. Оногдуулсан ял, хариуцлагын төрөл

Анхан шатны шүүх 2023 онд 8360 хүн, 18 хуулийн этгээдэд торгох ял, 1467 хүнд нийтэд тустай ажил хийлгэх ял, 1814 хүнд зорчих эрхийг хязгаарлах ял, 2551 хүнд хорих ял оногдуулж, 119 өсвөр насны хүнд хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ, 8 хүнд эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан байна. Хорих ял шийтгүүлсэн хүмүүсээс биечлэн эдлүүлсэн 2464, үүнээс эмэгтэй 164, өсвөр насны хүн 49, жирэмсэн эмэгтэй, гурав хүртэлх насны хүүхэдтэй эх, ганц бие эцэг 12 хүний шийтгэх тогтоолыг хойшлуулсан байна.

Өмнөх оноос торгох ял шийтгүүлсэн хүний тоо 2.3 хувиар, зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгүүлсэн хүний тоо 3 хувиар, хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүний тоо 23.9 хувиар, эрүүгийн хариуцлагаас чөлөөлсөн хүний тоо 11.8 хувиар тус тус өссөн байна.

Хүснэгт 2.4.9. Шүүхээс оногдуулсан ял, хариуцлагын төрөл (2022-2023)

№	Ял, хариуцлагын төрөл	Он		Өөрчлөлт (Тоо болон хувиар)	Нийт гэм буруутайд тооцогдсоноос эзлэх хувь		Зөрүү (+), (-)
		2022	2023		2022	2023	
1	Торгох	8175	8360	185 (2.3)	50.0	50.6	0.6
2	Хорих	2919	2551	-368 (-12.6)	17.9	15.5	-2.4
3	Нийтэд тустай ажил хийлгэх	1552	1467	-85 (-5.5)	9.5	8.9	-0.6
4	Зорчих эрхийг хязгаарлах	1761	1814	53 (3.0)	10.8	11.0	0.2
5	Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ	96	119	23 (24.0)	0.6	0.7	0.1
6	Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ	23	8	-15 (-65.2)	0.1	-	-0.1
7	Хорих ял оногдуулахгүйгээр тэнсэх	1583	1535	-48 (-3.0)	9.7	9.3	-0.4
8	Эрүүгийн хариуцлагаас чөлөөлсөн	254	284	30 (11.8)	1.6	1.7	0.1

2023 онд 8360 хүн, 18 хуулийн этгээдэд 15 132 329 600 (Арван таван тэрбум нэг зуун гучин хоёр сая гурван зуун хорин есөн мянга зургаан зуу) төгрөгийн торгох ял, хөрөнгө орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээ хэрэглэж 391 хүнээс 15 817 454 340 (Арван таван тэрбум найман зуун арван долоон сая дөрвөн зуун тавин дөрвөн мянга гурван зуун дөх) төгрөгийг гаргуулан улсын орлого болгосон байна.

Мөн шүүхээс 765 хүнд эрх хасах нэмэгдэл ял хэрэглэж, 877 хүнд үүрэг хүлээлгэж, эрх хязгаарлах албадлагын арга хэмжээг тус тус хэрэглэсэн байна.

2.4.2.2. Сэжигтнийг баривчлах арга хэмжээ

Монгол Улсын хэмжээнд 2023 онд Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн (2017) 31.4 дүгээр зүйлд заасан үндэслэлээр нийт 374 сэжигтнийг баривчлуулахаар тогтоол үйлдэж ирүүлснээс 301 сэжигтнийг баривчлах зөвшөөрөл олгож, 68 сэжигтэнд баривчлах зөвшөөрөл олгохоос татгалзжээ. Баривчлах зөвшөөрөл олгосон нийт хүний 22 буюу 7.3 хувийг эмэгтэй хүн, 5 буюу 1.7 хувийг өсвөр насны хүн эзэлж байна.

Хүснэгт 2.4.10. Баривчлагдсан сэжигтний тоо (2022-2023)

№	Утга	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
1	Баривчлуулахаар тогтоол үйлдэж ирүүлсэн хүний тоо	161	374	213 (132.2)
	Баривчлах зөвшөөрөл олгосон хүний тоо	139	301	162 (116.5)
2	Үүнээс			
	Өсвөр насны хүн	8	5	-3 (-37.5)
	Эмэгтэй	13	22	9 (69.2)
3	Баривчлах зөвшөөрөл олгохоос татгалзсан хүний тоо	22	68	46 (209.1)

Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад сэжигтнийг баривчлуулахаар тогтоол үйлдэж ирүүлсэн хүний тоог өмнөх онтой харьцуулбал 213 буюу 132.2 хувиар, баривчлах зөвшөөрөл олгосон хүний тоо 162 буюу 116.5 хувиар, баривчлах зөвшөөрөл олгосон эмэгтэй хүний тоо 9 буюу 69.2 хувиар, Баривчлах зөвшөөрөл олгохоос татгалзсан хүний тоо 46 буюу 209.1 хувиар тус тус өссөн бол, өсвөр насны хүний тоо 3 буюу 37.5 хувиар буурсан байна.

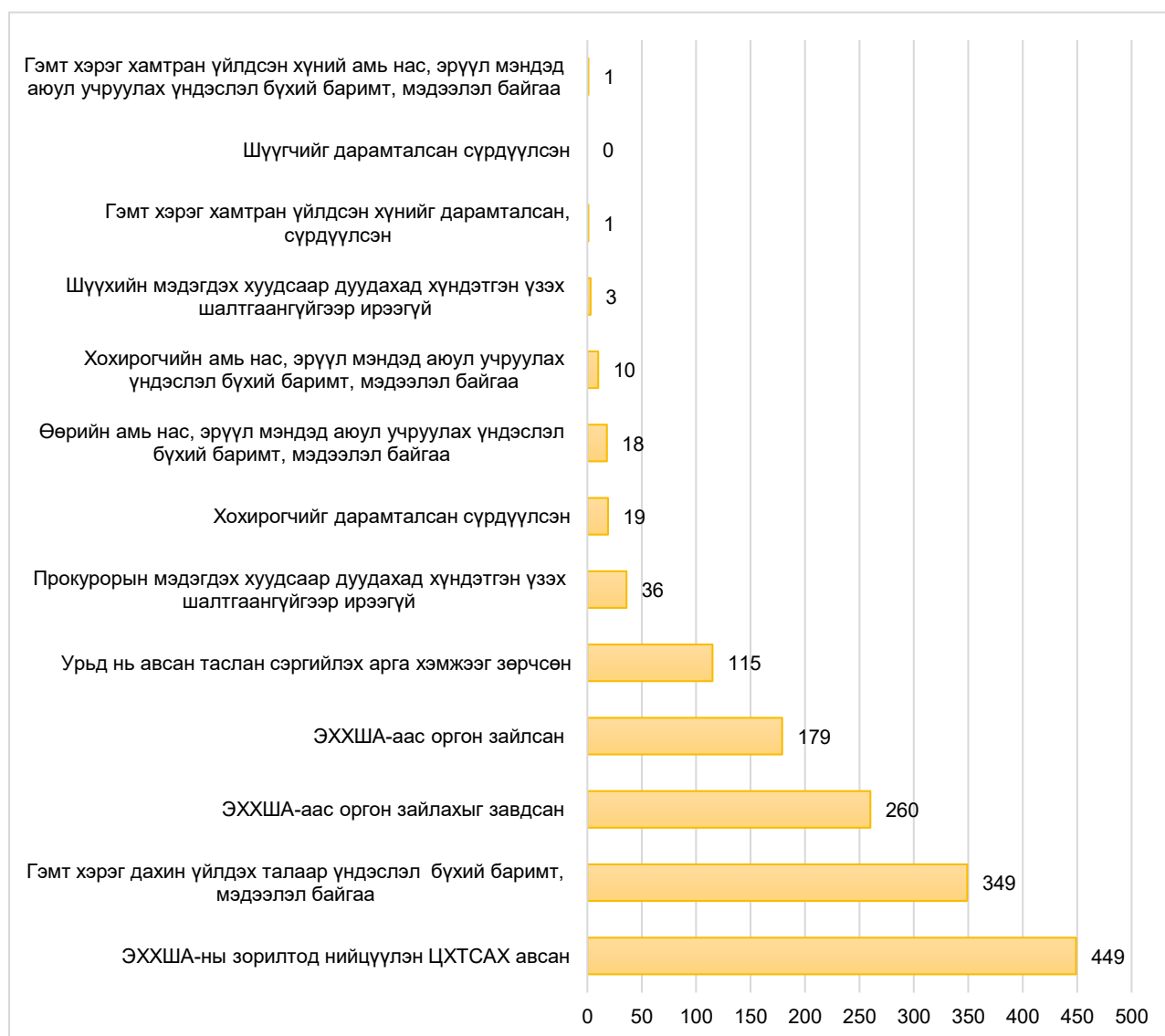
2.4.2.3. Таслан сэргийлэх арга хэмжээ

2023 онд Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 14.1 дүгээр зүйлд зааснаар Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс улсын хэмжээнд 3551 хүн, хуулийн этгээдэд таслан сэргийлэх арга хэмжээ авахуулахаар ирүүлснээс 2564 хүн буюу 72.2 хувьд цагдан хорих, 949 хүн буюу 26.7 хувьд хязгаарлалт тогтоох, 38 хүн буюу 1.1 хувьд тодорхой үйл ажиллагаа явуулах, албан үүргээ биелүүлэхийг түдгэлзүүлэх таслан сэргийлэх арга хэмжээг авахуулахаар тус тус ирүүлсэн байна. Нийт цагдан хорих зөвшөөрөл олгосон хүмүүсийн 4 хувь буюу 88 нь эмэгтэйчүүд, 2.7 хувь буюу 59 нь өсвөр насны хүн байна.

Хүснэгт 2.4.11. Таслан сэргийлэх арга хэмжээ авсан хүний тоо (2022-2023)

№	Утга	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
1.	Цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авахуулахаар ирүүлсэн хүний тоо	3158	2564	-594 (-18.8)
2.	Хязгаарлалт тогтоох таслан сэргийлэх арга хэмжээ авахуулахаар ирүүлсэн хүний тоо	527	949	442 (80.1)
3.	Тодорхой үйл ажиллагаа явуулах, албан үүргээ биелүүлэхийг түдгэлзүүлэх	25	38	13 (52.0)
4.	Үүнээс: хуулийн этгээд	0	0	0
	Нийт	3710	3551	-159 (-4.2)

2023 онд цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авахуулахаар ирүүлсэн хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 594 буюу 18.8 хувиар буурсан бол хязгаарлалт тогтоох таслан сэргийлэх арга хэмжээ авахуулахаар ирүүлсэн хүн 442 буюу 80.1 хувиар, тодорхой үйл ажиллагаа явуулах, албан үүргээ биелүүлэхийг түдгэлзүүлэх арга хэмжээ авахуулахаар ирүүлсэн хүний тоо 13 буюу 52 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 2.4.1. Цагдан хорих зөвшөөрөл олгосон үндэслэл (2023)

Цагдан хорих зөвшөөрлийн 18.1 хувийг “эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанаас оргон зайлахыг завдсан”, 12.4 хувийг “эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанаас оргон зайлсан”, 1.3 хувийг “хохирогчийг дарамталсан, сүрдүүлсэн”, 0.7 хувийг өөрийн амь нас, эрүүл мэндэд аюул учруулах үндэслэл бүхий баримт, мэдээлэл байгаа”, 0.7 хувийг “хохирогчийн амь нас, эрүүл мэндэд аюул учруулах үндэслэл бүхий баримт, мэдээлэл байгаа”, 24.3 хувийг “гэмт хэрэг дахин үйлдэх талаар үндэслэл бүхий баримт, мэдээлэл байгаа”, 8 хувийг урьд нь авсан таслан сэргийлэх арга хэмжээг зөрчсөн”, 0.2 хувийг

“шүүхийн мэдэгдэх хуудсаар дуудахад хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр ирээгүй”, 2.5 хувийг “прокурорын мэдэгдэх хуудсаар дуудахад хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр ирээгүй”, 31.2 хувийг “эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны зорилтод нийцүүлэн цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авсан” гэх үндэслэлээр тус тус олгожээ.

Хүснэгт 2.4.12. Сэжигтнийг баривчлах, таслан сэргийлэх арга хэмжээ авсан талаар гаргасан шүүгчийн захирамжийн тоо (2022-2023)

№	Шүүгчийн захирамж	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
1	Сэжигтнийг баривчлах тухай	241	312	71 (29.5)
2	Сэжигтнийг баривчлахаас татгалзах тухай	21	44	23 (109.5)
3	Сэжигтнийг суллах тухай	64	26	-38 (-59.4)
4	Яллагдагчаар цагдан хорих тухай	1407	1286	-121 (-8.6)
5	Яллагдагчийг цагдан хорихоос татгалзах тухай	383	251	-132 (-34.5)
6	Шилжүүлэн цагдан хорих тухай	137	134	-3 (-2.2)
7	Шилжүүлэн цагдан хорихоос татгалзах тухай	10	6	-4 (-40.0)
8	Цагдан хорих хугацааг сунгах тухай	2658	2491	-167 (-6.3)
9	Цагдан хорих хугацааг сунгахаас татгалзах тухай	331	214	-117 (-35.3)
10	Шүүхэд хянагдаж буй яллагдагчийн хорьж мөрдөх хугацааг сунгах тухай	106	117	11 (10.4)
11	Цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээг хүчингүй болгох тухай	56	53	-3 (-5.4)
12	Цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээг өөрчлөх тухай	230	122	-108 (-47.0)
13	Цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авсан шүүгчийн захирамжид гарсан гомдлыг хянан шийдвэрлэсэн тухай	452	440	-12 (-2.7)
14	Тогтоосон газраас гарч явах тухай	8	4	-4 (-50.0)
15	Тогтоосон нутаг дэвсгэрээс гарч явах тухай	14	9	-5 (-35.7)
16	Монгол Улсын хилээр гарахыг хязгаарлах тухай	445	806	361 (81.1)
17	Тодорхой газар очихыг хязгаарлах тухай	1	8	7 (700.0)
18	Тодорхой хүнтэй уулзахыг хориглох тухай	23	29	6 (26.1)
19	Тогтоосон замаар зорчихыг даалгах тухай	0	0	0
20	Хязгаарлалт тогтоох таслан сэргийлэх арга хэмжээг өөрчлөх тухай	57	8	-49 (-86)
21	Хязгаарлалт тогтоох таслан сэргийлэх арга хэмжээг хүчингүй болгох тухай	67	56	-11 (-16.4)
22	Төрийн албанд ажиллахыг түдгэлзүүлэх тухай	9	6	-3 (-33.3)
23	Тодорхой мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэхийг түдгэлзүүлэх тухай	9	25	16 (177.8)
24	Хуулийн этгээдийн нэрийн өмнөөс аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэх, албан үүргээ биелүүлэхийг түдгэлзүүлэх тухай	0	0	0
25	Тусгай зөвшөөрлөөр аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэх, албан үүргээ биелүүлэхийг түдгэлзүүлэх тухай	4	2	-2 (-50.0)
26	Тодорхой үйл ажиллагаа явуулах, албан үүргээ биелүүлэхийг түдгэлзүүлэхийг сэргээх тухай	2	2	0
27	Сэжигтнийг баривчлах, таслан сэргийлэх арга хэмжээ авсан талаар гаргасан нийт шүүгчийн захирамж	6342	6452	110 (1.7)

2023 онд баривчлах, цагдан хорих талаар нийт 6452 шүүгчийн захирамж гарсан байна. Үүнээс яллагдагчаар цагдан хорих тухай 1286 захирамж, цагдан хорих хугацааг сунгах тухай 2491 захирамж, цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээг өөрчлөх тухай 122 захирамж, яллагдагчийг цагдан хорихоос татгалзах тухай 251 захирамж, цагдан хорих хугацааг сунгахаас татгалзах тухай 214 захирамж гарсан нь нийт захирамжийн 69.5 хувийг эзэлж байна.

Шүүх 2023 онд сэжигтнийг баривчлах, таслан сэргийлэх арга хэмжээ авахуулахаар ирүүлсэн хүсэлтийг хянан шийдвэрлэсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 1.7 хувиар өссөн байна. Монгол Улсын хилээр гарахыг хязгаарлах тухай захирамж өнгөрсөн оны мөн үеэс 81.1 хувиар өссөн бол цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авсан шүүгчийн захирамжид гарсан гомдлыг хянан шийдвэрлэсэн тухай захирамж 2.7 хувиар буурсан байна.

2.4.2.4. Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, ялаас чөлөөлсөн байдал

Эрүүгийн хуулийн 6.12, 6.13, 6.14, ЭХХШТХ-ийн 37.5, 37.6, 37.7, 37.8, 37.9, 37.10-т тус тус заасны дагуу эрх бүхий байгууллагаас тодорхойлолт, дүгнэлт гарган ирүүлсэн нийт 2178 хүний материалыг хянан хэлэлцсэнээс 25 ялтныг өвчний учир хугацаанаас өмнө хорих ялаас чөлөөлж, 1125 ялтныг хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоон, 171 ялтны хорих ял эдлэх дэглэмийг бууруулсан бол 35 ялтны хорих ялын дэглэмийг хүндрүүлж шийдвэрлэсэн байна.

Хүснэгт 2.4.13. Хорих ялаас хугацаанаас өмнө сулласан, ялаас чөлөөлсөн (2022-2023)

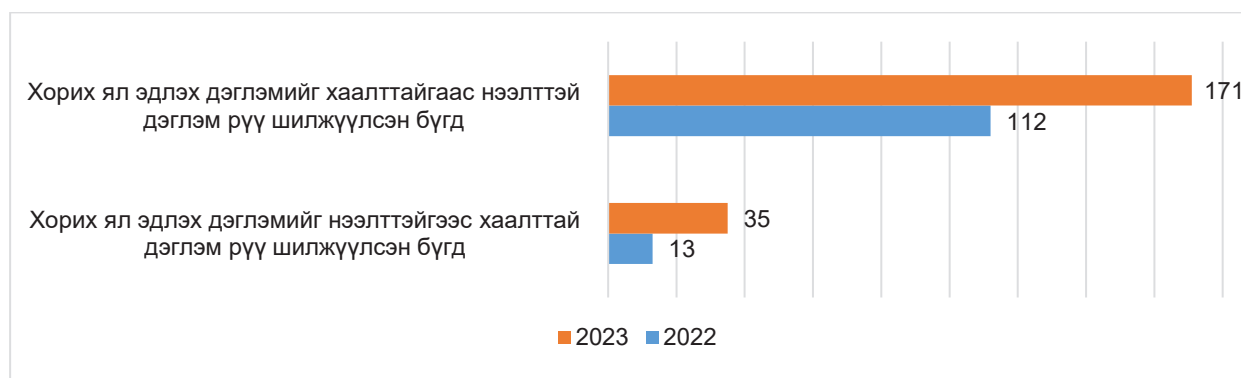
№	Утга	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
1.	Эрүүгийн хуулийн 6.12, 6.13, 6.14, ЭХХШтХ-ийн 37.5, 37.6, 37.7, 37.8, 37.9, 37.10-д заасны дагуу эрх бүхий байгууллагаас тодорхойлолт, дүгнэлт гарган ирүүлсэн хүний тоо	1760	2178	418 (23.8)
2.	Өвчний учир хугацаанаас өмнө хорих ялаас чөлөөлсөн	16	25	9 (56.3)
3.	Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж хяналт тогтоосон хүн	834	1125	291 (34.9)
4.	Үндсэн хорих ялыг өөр төрлийн хөнгөн ялаар сольсон	11	76	65 (590.9)
5.	Үндсэн ялыг өршөөсөн	108	15	-93 (-86.1)
6.	Нэмэгдэл ялыг өршөөсөн	4	0	-4 (-100.0)
7.	Албадлагын арга хэмжээг хөнгөрүүлсэн	0	0	0
8.	Торгууль төлөх хугацааг хойшлуулсан	0	0	0
9.	Торгох ялаас чөлөөлсөн	3	0	-3 (-100.0)
10.	Торгох ялыг хэсэгчлэн төлөх	0	102	102
11.	Торгох ялыг хорих ялаар сольсон	99	138	39 (39.4)
12.	Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээг зогсоосон	27	30	3 (11.1)
13.	Бүх насаар хорих ялаар шийтгүүлсэн этгээдийг суллах	0	0	0
	Суллахаас татгалзсан хүн	0	0	0
14.	Ял эдэлсэн хугацаанд оруулан тооцсон	1	0	-1 (-100.0)
15.	Хорих байгууллагад ял эдлэх дэглэмийг сольсон	125	206	83 (66.4)
16.	Нийтэд тустай ажил хийлгэх ялыг хорих ялаар сольсон	162	224	62 (38.3)
17.	Албадлагын арга хэмжээнээс чөлөөлсөн	0	3	3
18.	Ялаас чөлөөлсөн	11	12	1 (9.1)
19.	Шийтгэх тогтоол биелүүлэхийг хориглох	0	0	0
	Насанд хүрэгчдийн хорих ангид шилжүүлсэн	11	24	13 (118.2)
20.	Хорих ял эдлэхээс хугацааны өмнө үлдсэн хорих ялыг өөр төрлийн хөнгөн ялаар солих тухай санал, дүгнэлтийг хэрэгсэхгүй болгосон	10	8	-2(-20)
	Торгох ялыг хорих ялаар сольсон,тогтоол биелүүлэхтэй холбогдож гарсан асуудлыг шийдвэрлэсэн	8	39	31 (387.5)
	Хорих ялыг биечлэн эдлүүлэх санал	22	15	-7 (-31.8)
		1	2	1(100.0)
21.	Зорчих эрхийг хязгаарлах ялыг хорих ялаар сольсон	307	284	-23 (-7.5)
22.	Эрх хязгаарлах албадлагын арга хэмжээг зөрчсөн хүнд ял оногдуулах	-	-	-
23.	Бусад	-	-	-

2023 онд Эрүүгийн хуулийн 6.12, 6.13, 6.14, ЭХХШтХ-ийн 37.5, 37.6, 37.7, 37.8, 37.9, 37.10-д заасны дагуу эрх бүхий байгууллагаас тодорхойлолт, дүгнэлт гарган ирүүлсэн хүний тоо өмнөх оноос 418-аар буюу 23.8 хувиар өсчээ.

Мөн Үндсэн хорих ялыг өөр төрлийн хөнгөн ялаар сольсон тохиолдол өмнөх онтой харьцуулвал 65-аар буюу ойролцоогоор 7 дахин нэмэгджээ.

Тус онд торгох ялыг хорих ялаар сольсон тохиолдол өмнөх оноос 39 тохиолдол буюу 39.4 хувиар нэмэгдсэн байх ба торгох ялыг хорих ялаар сольсон,тогтоол биелүүлэхтэй холбогдож гарсан асуудлыг шийдвэрлэсэн тохиолдол өмнөх оноос 4.8 дахин нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна.

График 2.4.2. Хорих ялын дэглэм шилжүүлсэн байдал (2022-2023)

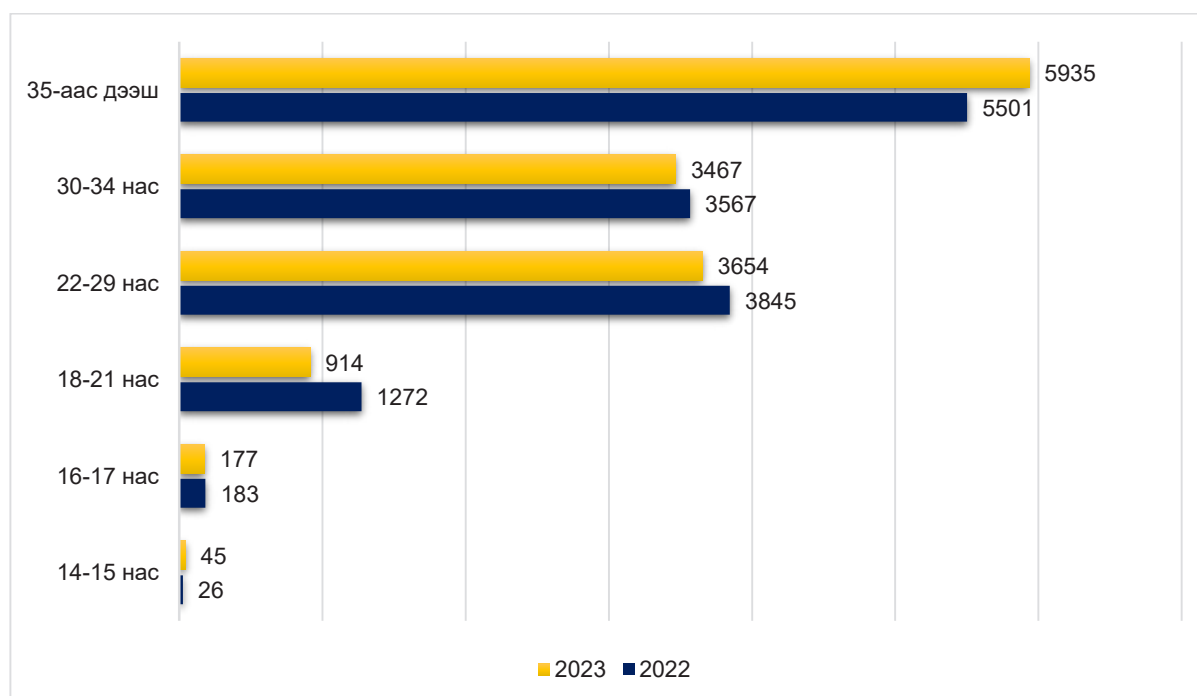

Улсын хэмжээнд 2023 онд нийт 171 ялтны хорих ял эдлэх дэглэмийг бууруулж, хаалттайгаас нээлттэй дэглэмд шилжүүлсэн нь өнгөрсөн онтой харьцуулбал 59 буюу 52.7 хувиар буурсан бол хорих ял эдлэх дэглэмийг хүндрүүлж, нээлттэйгээс хаалттай дэглэмд шилжүүлсэн хүний тоо 22 буюу 169.2 хувиар өссөн байна.

2.4.2.5. Ял шийтгүүлэгчид

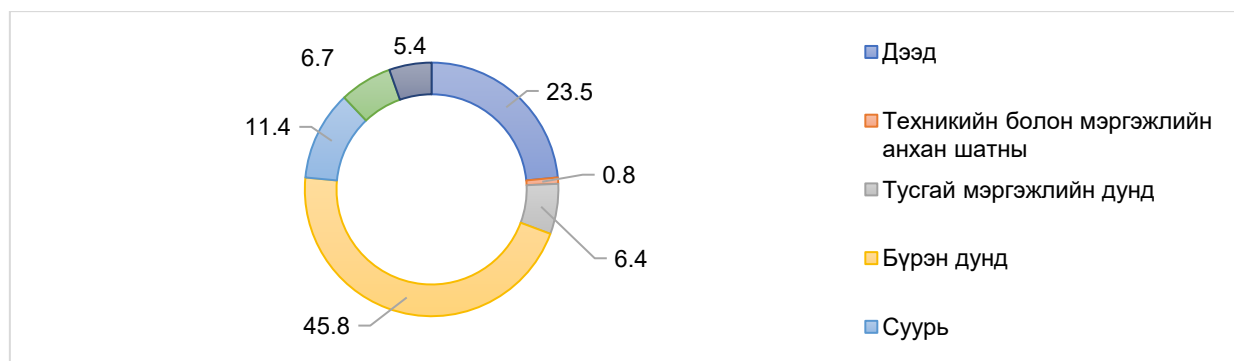
2023 онд ял шийтгүүлсэн нийт 14 192 хүнээс 1702 буюу 12 хувь нь эмэгтэй, 222 буюу 1.6 хувь нь өсвөр насны хүн байгаа бол 3091 буюу 21.8 хувь нь урьд ял шийтгүүлсэн, 665 буюу 4.7 хувь нь бүлэглэн гэмт хэрэг үйлдсэн, 2999 буюу 21.1 хувь нь согтуугаар гэмт хэрэг үйлдсэн байна.

График 2.4.3. Ял шийтгүүлэгчдийн насны бүлэг (2022-2023)

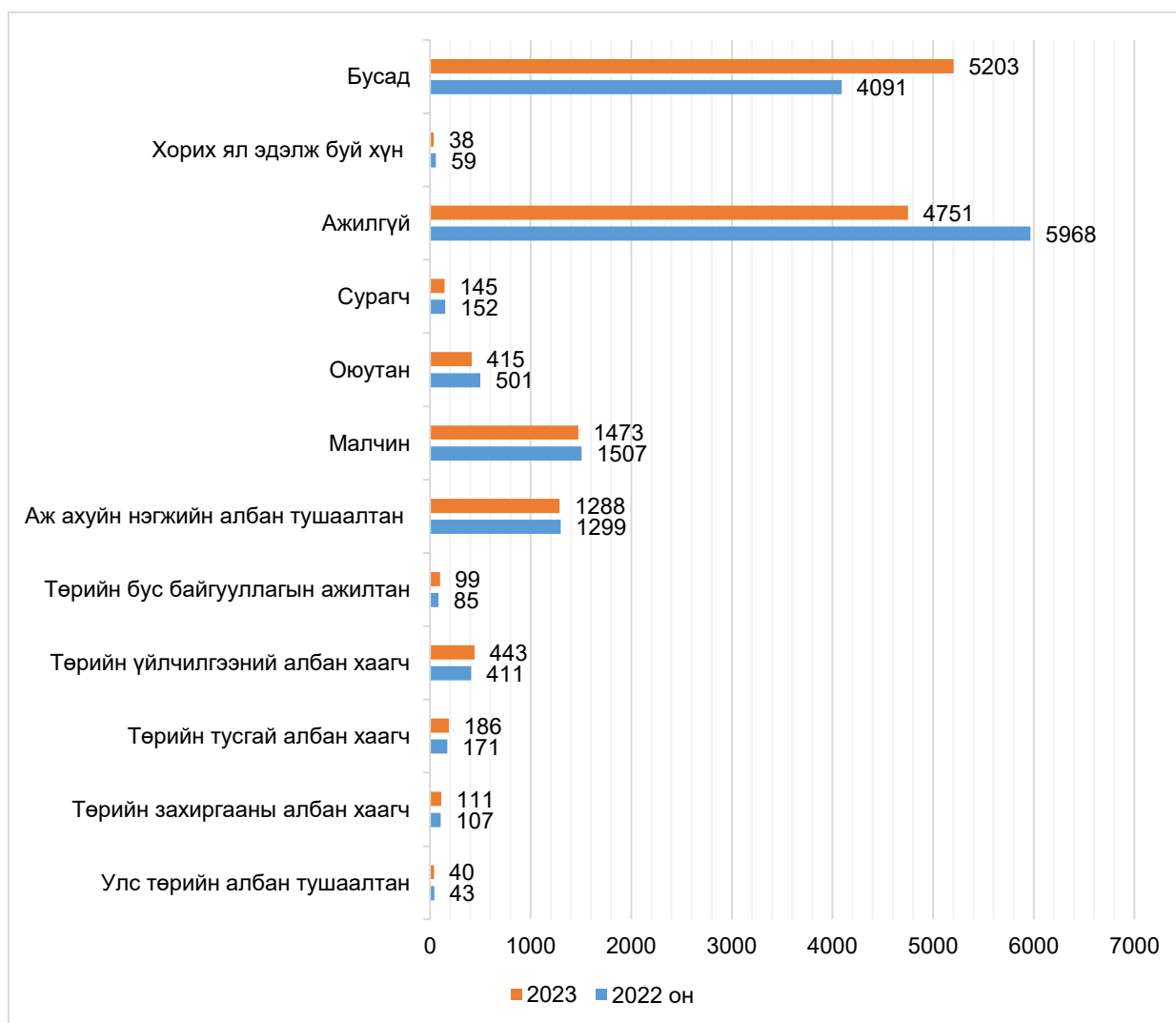

Ял шийтгүүлэгчдийг насны бүлгээр өмнөх онтой харьцуулахад 14-15 насны ял шийтгүүлэгчдийн тоо 19 буюу 73.1 хувиар, 35-аас дээш настай ял шийтгүүлэгчдийн тоо 434 буюу 7.9 хувиар өссөн бол 16-17 настай ял шийтгүүлэгчдийн тоо 6 буюу 3.3 хувиар, 18-21 настай ял шийтгүүлэгчдийн тоо 358 буюу 28.1 хувиар, 22-29 настай ял шийтгүүлэгчдийн тоо 191 буюу 5 хувиар, 30-34 настай ял шийтгүүлэгчдийн тоо 100 буюу 2.8 хувиар түс түс буурсан үзүүлэлттэй байна.

35-аас дээш насны 5935 хүн байгаа нь нийт ял шийтгүүлэгчийн 41.8 хувийг эзэлж байна.

График 2.4.4. Ял шийтгүүлэгчдийн боловсролын байдал (Хувиар, 2023)

2023 онд нийт ял шийтгүүлэгчдийн боловсролын байдлыг авч үзвэл 3440 буюу 23.5 хувь нь дээд, 113 буюу 0.8 хувь нь техникийн болон мэргэжлийн, 911 буюу 6.4 хувь нь тусгай мэргэжлийн дунд, 6500 буюу 45.8 хувь нь бүрэн дунд, 1622 буюу 11.4 хувь нь суурь, 945 буюу 6.7 хувь нь бага боловсролтой, 761 буюу 5.4 хувь боловсролгүй иргэд тус тус эзэлж байна. Өмнөх онтой харьцуулахад суурь боловсролтой ял шийтгүүлэгчдийн тоо 20.1 хувиар, бага боловсролтой ял шийтгүүлэгчдийн тоо 26.5 хувиар, боловсролгүй ял шийтгүүлэгчдийн тоо 15.2 хувиар, бүрэн дунд боловсролтой ял шийтгүүлэгчдийн тоо 4.1 хувиар, техникийн болон мэргэжлийн боловсролтой ял шийтгүүлэгчдийн тоо 10.8 хувиар, тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой ял шийтгүүлэгчдийн тоо 13.7 хувиар тус тус өссөн байна.

График 2.4.5. Ял шийтгүүлэгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал (2023)

Ял шийтгүүлсэн 14 192 хүний 40 буюу 0.3 хувь нь улс төрийн албан тушаалтан, 111 буюу 0.8 хувь нь төрийн захиргааны албан хаагч, 186 буюу 1.3 хувь нь төрийн тусгай албан хаагч, 443 буюу 3.1 хувь

нь төрийн үйлчилгээний албан хаагч, 99 буюу 0.7 хувь нь төрийн бус байгууллагын ажилтан, 1288 буюу 9.1 хувь нь аж ахуйн нэгжийн албан тушаалтан, 415 буюу 2.9 хувь нь оюутан, 145 буюу 1 хувь нь сурагч, 1473 буюу 10.4 хувь малчин, 4751 буюу 33.5 хувь нь ажилгүй, 38 буюу 0.3 хувь нь хорих ял эдэлж буй хүн, 5203 буюу 36.7 хувь нь бусад хүн байна.

Нийт ял шийтгүүлсэн 14 192 хүнээс Монгол Улсын иргэн 14 161 хүн буюу 99.8 хувийг, гадаадын иргэн 31 буюу 0.2 хувийг эзэлж байна. Ял шийтгүүлсэн гадаад улсын иргэдийн тоо өмнөх оноос 3 буюу 8.8 хувиар буурсан байна.

2.4.2.6. Хэргийн үлдэгдэл

Анхан шатны шүүхүүд тайлант хугацааны эцэст нийт 1191 хэргийн үлдэгдэлтэй байгаа нь өнгөрсөн оноос 116 хэргээр буюу 10.8 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 2.4.14. Анхан шатны шүүхийн хэргийн үлдэгдэл (2022-2023)

№	Үзүүлэлт	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)	
				Тоо	Хувь
1.	Тайлангийн эцсийн үлдэгдэл	1075	1191	116	10.8
2.	Хуулийн хугацаа хэтэрсэн	-	41	41	100.0

Үлдэгдэл хэргийг дүүргийн эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр авч үзвэл Багахангай дүүргийн эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх хэргийн үлдэгдэлгүй байгаа бол сум дундын шүүхийн хувьд Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр сум дахь сум дундын шүүх 5 хэргийн үлдэгдэлтэй байгаа нь хамгийн бага байна.

Дархан-Уул аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх 42, Төв аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх 50 хэргийн үлдэгдэлтэй байгаа нь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхүүдээс хамгийн өндөр үзүүлэлттэй байна. Дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхүүдээс Сүхбаатар дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх хамгийн их буюу 144 хэргийн үлдэгдэлтэй байна.

2.4.3. Давж заалдах шатны шүүх

Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүхүүд 2023 онд нийт 2428 хэрэг хүлээн авснаас 2215 буюу 91.2 хувийг хянан шийдвэрлэж, 6.3 хувь буюу 153 хэргийн үлдэгдэлтэй, 6 хэрэгт шинээр илэрсэн нөхцөл байдлын улмаас хэргийг хянуулах прокурорын дүгнэлтийг хүлээн авч, 60 хэрэгт давж заалдах шатны шүүхээр хэлэлцүүлэхгүй тухай шийдвэр гарсан байна.

Давж заалдах шатны журмаар хянан шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэргийн тоо өмнөх оноос 97 буюу 4.2 хувиар буурсан бол үлдэгдэл хэргийн тоо 43 буюу 39.1 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 2.4.15. Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүхийн хянан шийдвэрлэсэн хэрэг (2022-2023)

№	Утга	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
1.	Хянан шийдвэрлэсэн бүх хэрэг	2312	2215	-97 (-4.2)
2.	Тогтоолыг хэвээр үлдээсэн	1242	1229	-13 (-1.0)
3.	Тогтоолд өөрчлөлт оруулсан бүгд	621	559	-62 (-10.0)
4.	Тогтоолыг хүчингүй болгосон бүгд	449	427	-22 (-4.9)
5.	Давж заалдах шатны шүүхээр хэлэлцүүлэхгүй тухай шийдвэр гаргасан	44	60	16 (36.4)
6.	Үлдэгдэл хэрэг	110	153	43 (39.1)
Тогтоолд өөрчлөлт оруулсан				
7.	Шүүхийн тогтоолд заасан дүгнэлт нь хэргийн бодит байдалтай нийцээгүй (Ял, гэмт хэргийн хүнд, хөнгөн ба шийтгэгдсэн этгээдийн хувийн байдалд тохироогүй)	165	165	-
8.	Эрүүгийн хууль буруу хэрэглэсэн	148	97	-51 (-34.5)
9.	ЭХХШТХ-ийг ноцтойгоор зөрчсөн	40	11	-29 (-72.5)
10.	Ялыг хөнгөрүүлсэн (Зүйлчлэлийг өөрчлөхгүйгээр)	268	286	18 (6.7)
11.	Ялыг хүндрүүлсэн (Зүйлчлэлийг өөрчлөхгүйгээр)	-	-	-
Тогтоолыг хүчингүй болгож шийдвэрлэсэн				
12.	Тогтоолыг хүчингүй болгож, хэргийг шүүхээр хэлэлцүүлэхээр буцаасан	442	396	-26 (-10.4)
13.	Тогтоолыг хүчингүй болгож хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон	27	31	4 (14.8)
Тогтоолыг хүчингүй болгосон үндэслэл				
14.	Шүүхийн тогтоолд заасан дүгнэлт нь хэргийн бодит байдалтай нийцээгүй	247	179	-68 (-27.5)

15.	Эрүүгийн хуулийг буруу хэрэглэсэн	116	141	25 (21.6)
16.	ЭБШХ, ЭХХШТХ-ийг ноцтойгоор зөрчсөн	86	107	21 (24.4)

Шийдвэрийн тогтвортой байдал: Давж заалдах шатны шүүх нийт 2215 хэрэг хянан шийдвэрлэснээс 1229 буюу 55.5 хувьд анхан шатны шүүхийн тогтоолыг хэвээр үлдээж, 559 буюу 25.2 хувьд нь тогтоолд өөрчлөлт оруулж, 427 буюу 19.3 хувьд нь тогтоолыг хүчингүй болгож шийдвэрлэсэн байна.

Анхан шатны шүүхийн тогтоолыг хэвээр үлдээсэн магадлалын тоо 13 хэргээр буюу 1 хувиар, өөрчлөлт оруулсан магадлалын тоо 62 буюу 10 хувиар, хүчингүй болгосон магадлалын тоо 22 буюу 4.9 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Өөрчлөлт оруулсан: 2023 онд давж заалдах шатны шүүхээс анхан шатны шүүхийн тогтоолд өөрчлөлт оруулсан нийт 559 хэргийн 165 буюу 29.5 хувийг "Шүүхийн тогтоолд заасан дүгнэлт нь хэргийн бодит байдалтай нийцээгүй", 97 буюу 17.3 хувийг "Эрүүгийн хууль буруу хэрэглэсэн", 11 буюу 2 хувийг "ЭХХШТХ-ийг ноцтойгоор зөрчсөн", 286 буюу 51.2 хувийг "Зүйлчлэлийг өөрчлөхгүйгээр ялыг хөнгөрүүлсэн" гэх үндэслэлээр тус тус өөрчлөлт оруулжээ.

Хүчингүй болгосон: 2023 онд давж заалдах шатны шүүхээс анхан шатны шүүхийн тогтоолыг хүчингүй болгож шийдвэрлэсэн нийт 427 магадлалаас 179 буюу 41.9 хувьд нь "Шүүхийн тогтоолд заасан дүгнэлт нь хэргийн бодит байдалтай нийцээгүй", 141 буюу 33 хувьд нь "Эрүүгийн хууль буруу хэрэглэсэн", 107 буюу 25.1 хувьд нь "ЭХХШТХ-ийг ноцтойгоор зөрчсөн" үндэслэлээр тус тус хүчингүй болгож шийдвэрлэжээ.

Давж заалдах шатны шүүхийн хянан шийдвэрлэсэн нийт хэргийн 25.2 хувь нь анхан шатны шүүхийн тогтоолд өөрчлөлт оруулж, эсхүл хүчингүй болгож шийдвэрлэсэн байна.

2023 онд анхан шатны шүүхийн тогтоолыг хэвээр үлдээж шийдвэрлэсэн хэргийг өмнөх онд хянан шийдвэрлэсэн хэрэгт эзлэх хувиар авч үзвэл 1 хувиар, өөрчлөлт оруулсан тогтоол 10 хувиар, хүчингүй болгож шийдвэрлэсэн хэрэг 4.9 хувиар тус тус буурсан эерэг үзүүлэлттэй байна.

Давж заалдах шатны шүүхийн хянан шийдвэрлэсэн хэргийн 112 буюу 5.5 хувийг Хүнийг алах гэмт хэрэг, 235 буюу 10.6 хувийг Хүчиндэх гэмт хэрэг, 211 буюу 9.5 хувийг Хулгайлах гэмт хэрэг, 247 буюу 11.2 хувийг Залилах гэмт хэрэг, 176 буюу 7.9 хувийг Авто тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдлын ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг, 319 буюу 14.4 хувийг Хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг тус тус эзэлж байна.

2.4.4. Хяналтын шатны шүүх

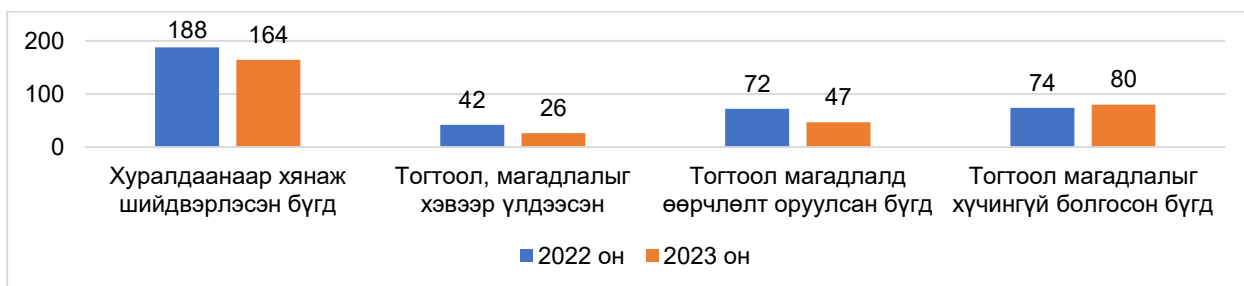
Улсын дээд шүүхийн Эрүүгийн хэргийн танхим 2023 онд нийт 902 хэрэг хүлээн авч, 164 (18.2%) хэргийг хянан хэлэлцэж, 726 (80.5%) хэргийг хэлэлцүүлэхээс татгалзсан, 6 хэргийн үлдэгдэлтэй байна.

Хүснэгт 2.4.16. Хяналтын шатны шүүхийн шүүн таслах ажиллагааны дүн, харьцуулсан байдал (2022-2023)

№	Утга	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
1.	Хүлээн авсан бүгд	868	902	34 (3.9)
2.	Хуралдаанаар хянаж шийдвэрлэсэн бүгд	188	164	-24 (-12.8)
3.	Тогтоол, магадлалыг хэвээр үлдээсэн	42	26	-16 (-38.1)
4.	Тогтоол, магадлалд өөрчлөлт оруулсан бүгд	72	47	-25 (-34.7)
5.	Тогтоол, магадлалыг хүчингүй болгосон бүгд	74	80	6 (8.1)
Өөрчлөлт оруулсан үндэслэл				
6.	Эрүүгийн хууль буруу хэрэглэсэн	51	28	-23 (-45.1)
7.	ЭХХШТХ-ийг ноцтойгоор зөрчсөн	1	12	11 (1100.0)
8.	Ялыг хөнгөрүүлсэн (Зүйлчлэлийг өөрчлөхгүйгээр)	20	7	-13 (-65.0)
9.	Ялыг хүндрүүлсэн (Зүйлчлэлийг өөрчлөхгүйгээр)	0	0	0
Хүчингүй болгосон үндэслэл				
10.	Эрүүгийн хууль буруу хэрэглэсэн	68	27	-41 (-60.3)
11.	ЭХХШТХ-ийг ноцтойгоор зөрчсөн	6	53	47 (783.3)

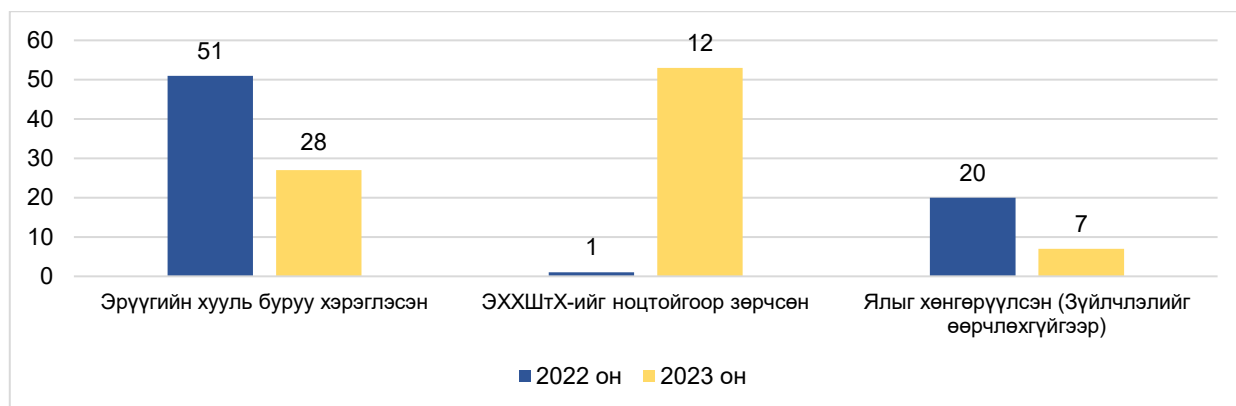
2023 онд хяналтын шатны шүүх хуралдаанаар хянан шийдвэрлэсэн нийт 164 хэргээс 26 хэрэгт буюу 15.8 хувьд нь тогтоол, магадлалыг хэвээр үлдээж, 47 хэрэгт буюу 28.7 хувьд нь өөрчлөлт оруулж, 80 хэрэг буюу 48.8 хувьд нь тогтоол, магадлалыг хүчингүй болгож шийдвэрлэсэн бол шинээр илэрсэн нөхцөл байдлын улмаас 11 хэрэг буюу 6.7 хувь нь хэргийг хянуулахаар прокурорын дүгнэлт гарсан байна.

График 2.4.6. Хяналтын шатны журмаар хянан шийдвэрлэсэн байдал (2022-2023)

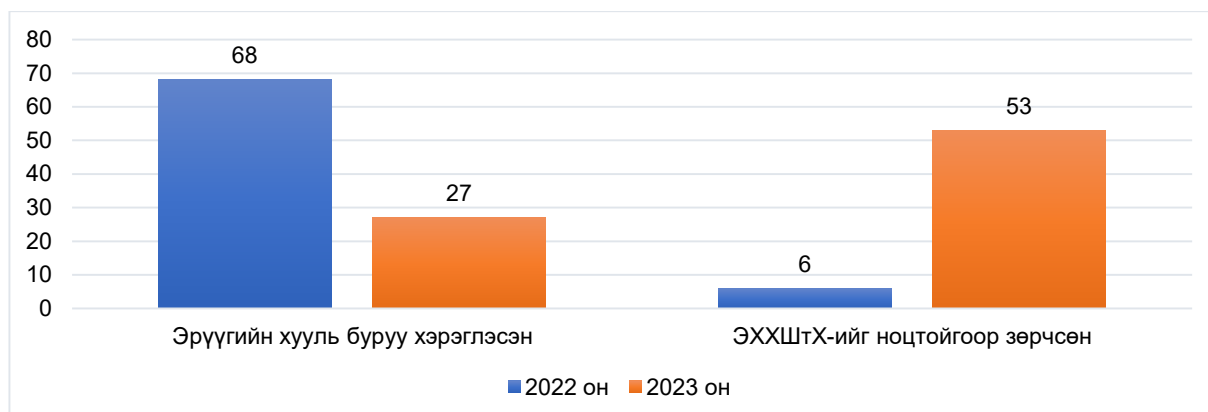
Өмнөх онтой харьцуулахад хяналтын шатны шүүх хуралдаанаар шийдвэрлэсэн нийт хэргийн тоо 24 буюу 12.8 хувиар буурсан бөгөөд анхан болон давж заалдах шатны шүүхээс гаргасан тогтоол, магадлалыг хэвээр үлдээсэн хэргийн тоо 16 буюу 38.1 хувиар, тогтоол, магадлалд өөрчлөлт оруулсан хэргийн тоо 25 буюу 34.7 хувиар тус тус буурсан бол тогтоол, магадлалыг хүчингүй болгосон хэргийн тоо 6 буюу 8.1 хувиар өссөн байна.

График 2.4.7. Шүүхийн тогтоол, магадлалыг өөрчлөлт оруулж шийдвэрлэсэн үндэслэл (2022-2023)

2023 онд шүүхийн тогтоол, магадлалд өөрчлөлт оруулсан нийт 47 хэргээс 28 буюу 59.6 хувьд нь Эрүүгийн хуулийг буруу хэрэглэсэн, 12 буюу 25.5 хувьд нь Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийг ноцтойгоор зөрчсөн, 7 буюу 14.9 хувьд нь зүйлчлэлийг өөрчлөхгүйгээр ялыг хөнгөрүүлж шийдвэрлэжээ.

График 2.4.8. Тогтоол, магадлалыг хүчингүй болгож шийдвэрлэсэн үндэслэл (2022-2023)

2023 онд хяналтын шатны шүүх нийт 80 тогтоол, магадлалыг хүчингүй болгож шийдвэрлэсэн байна. Үүнээс анхан болон давж заалдах шатны шүүх Эрүүгийн хууль буруу хэрэглэсэн үндэслэлээр 27 буюу 33.8 хувийг, ЭХХШТХ-ийг ноцтойгоор зөрчсөн үндэслэл 53 буюу 66.2 хувийг тус тус хүчингүй болгож шийдвэрлэжээ.

2.4.5. Зөрчлийн хэрэг шийдвэрлэлт

2.4.5.1. Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэрэг

Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 7, 8 дахь хэсэгт эрүү, иргэн, захиргааны хэргийн шүүхээс зөрчлийг хянах шүүхийн харьяаллыг зааж өгсөн. Тус харьяаллын дагуу 2023 онд эрүүгийн хэргийн шүүх ЗШШТХ-ийн 1.8 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсэгт заасан зөрчлийг харьяаллын дагуу хүлээн авч, мөн хуулийн 2.1 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу тус хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6, 6.8, 6.9, 6.13, 6.26 дахь хэсэгт заасан эрх бүхий албан тушаалтны шийтгэл оногдуулсан шийдвэрт гаргасан оролцогчийн гомдол, прокурорын дүгнэлт (Эсэргүүцэл)-ийг тус тус хүлээн авч хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг хэрэгжүүлэн ажилласан байна. Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхүүд нийт зөрчлийн 26 248 хэргийг шийдвэрлэсэн байна. Үүнээс эрх бүхий албан тушаалтны шийтгэл оногдуулсан 5826 шийдвэрийг хянаж, харьяаллын дагуу 26 703 хэргийг хянан шийдвэрлэжээ.

2.4.5.2. Эрх бүхий албан тушаалтны шийтгэл оногдуулсан шийдвэрийг хянасан зөрчлийн хэрэг

Улсын хэмжээнд 2023 онд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхүүд эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрт хамаарах 5826 зөрчлийн хэргийг хянаснаас 197 хэрэг буюу 3.4 хувийг хэвээр үлдээж, 1260 хэрэг буюу 21.6 хувийг өөрчлөлт оруулж, 4364 хэрэг буюу 75 хувийг хүчингүй болгож, 5 хэрэгт шийтгэлээс чөлөөлж шийдвэрлэжээ. ЭБАТ-ны шийдвэрийг хянасан хэргийг өмнөх онтой харьцуулахад хянасан хэргийн тоо 55.1 хувиар өссөн нь 2023 онд Улсын ерөнхий прокурорын газраас орон нутгийн прокурорын газруудад хүргүүлсэн чиглэлийн дагуу авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний үр дүн гэж үзэхээр байна.

2.4.5.3. ЗШШТХ-ийн 1.8 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсэгт зааснаар харьяаллын дагуу хүлээн авч шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэрэг

Улсын хэмжээнд 2023 онд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхүүд 26 711 хүнд холбогдох 26 318 хэргийг хүлээн авч, 26 248 хэргийг хянан шийдвэрлэж, тайлант хугацааны эцэст 114 хэргийн үлдэгдэлтэй байна. Анхан шатны шүүхээс харьяаллын дагуу хүлээн авсан хэрэг 26 318, хэрэгт холбогдсон хүн 26 711, хуулийн этгээд байхгүй байна. Шийтгэл оногдуулах саналтай ирүүлсэн 351 хүнд холбогдох саналыг хэрэгсэхгүй болгож, шийтгэлээс 121 хүнийг чөлөөлж, 26 075 хүнд шийтгэл оногдуулсан байна.

Хүснэгт 2.4.17. Хянан шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэргийн тоо (2022-2023)

№	Утга	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Харьяаллын дагуу шийдвэрлэсэн				
1.	Хүлээн авсан хэрэг бүгд	24 162	26 318	2156 (8.9)
2.	Шийдвэрлэсэн хэрэг	24 116	26 248	2132 (8.8)
3.	Зөрчлийн хэрэгт холбогдсон бүгд	24 610	26703	2093 (8.5)
4.	Хэрэгсэхгүй болгосон	154	351	197 (127.9)
5.	Шийтгэлээс чөлөөлсөн	83	121	38 (45.8)
6.	Шийтгэл оногдуулсан бүгд	24 370	26 231	1861 (7.6)
7.	Хүн	24 327	26 075	1748 (7.2)
8.	Хуулийн этгээд	43	0	-43 (-100.0)
9.	Торгуулсан бүгд	4194	5745	1551 (37.0)
10.	Торгуулсан хүн	4163	5745	1582 (38.0)
11.	Торгуулсан эмэгтэй	1045	1443	398 (38.1)
12.	Нийт торгуулийн хэмжээ (мян.төг)	838 238 000	854 710 200	16 472 200 (2.0)
13.	Баривчилсан бүгд	20 164	20 486	322 (1.6)
14.	Баривчлагдсан эмэгтэй	880	1203	323 (36.7)
15.	Эрх хассан	114	59	-55 (-48.2)
16.	Үлдэгдэл хэрэг	45	114	69 (153.3)
ЭБАТ-ны шийтгэл оногдуулсан шийдвэрийг хянасан				
1.	Хэвээр үлдээсэн	201	187	-14 (-7)
2.	Өөрчлөлт оруулсан	2291	1260	-1031 (-45)
3.	Хүчингүй болсон	1263	0	-1263 (-100)
4.	Шийтгэлээс чөлөөлсөн	1	0	-1 (-100.0)
5.	Бүгд	3756	5826	2070 (55.1)

Өмнөх онтой харьцуулахад нийт хянан шийдвэрлэсэн хэрэг 2156 буюу 8.9 хувиар, шийтгэл оногдуулсан хүний тоо 1748 буюу 7.2 хувиар, баривчилсан бүх хүний тоо 322 буюу 1.6 хувь, торгуулсан бүгд 1551 буюу 37.0 хувиар тус тус өссөн бол эрх хассан нь 55 буюу 48.2 хувиар буурсан байна.

Дээрхээс дүгнэвэл, 2023 онд харьяаллын дагуу хянан шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэргийг өмнөх онтой харьцуулахад оногдуулсан шийтгэлийн хувьд эрх хасах шийтгэл 48.2 хувиар буурч, хуулийн этгээд өмнөх онд 43 байсан бол 2023 онд (0) тэг болсон байна.

ЭБАТ-ны шийтгэл оногдуулсан шийдвэрийг хянасан 5826 хэрэг байгаагаас хэвээр үлдээсэн 7 хувь, өөрчлөлт оруулсан 45 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 2.4.18. Шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэргийн мэдээлэл, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)

№	Нутаг дэвсгэр	2022			2023			Өөрчлөлт (Тоогоор)		
		Харьяаллын дагуу шийдвэрлэсэн	ЭБАТ-ны шийдвэрийг хянасан	Нийт	Харьяаллын дагуу шийдвэрлэсэн	ЭБАТ-ны шийдвэрийг хянасан	Нийт	Харьяаллын дагуу шийдвэрлэсэн	ЭБАТ-ны шийдвэрийг хянасан	Нийт
1.	Баянзүрх	3323	138	3461	4400	387	4233	1077	249	772
2.	Сүхбаатар	1152	104	1256	1309	483	1394	157	379	138
3.	Чингэлтэй	1308	428	1736	1037	193	1079	-271	-235	-657
4.	Баянгол	1188	172	1360	1116	409	1138	-72	237	-222
5.	Хан-Уул	1343	397	1740	1557	777	1682	214	380	-58
6.	Сонгинохайрхан	2296	217	2513	2187	561	2253	-109	344	-260
7.	Багануур	350	15	365	432	78	458	82	63	93
8.	Багахангай	52	27	79	48	30	48	-4	3	-31
9.	Налайх	123	46	169	104	32	104	-19	-14	-65
Нийслэлд (Нийт)		11 135	1544	12 679	12 190	2950	12 389	1055	1406	-290
10.	Архангай	617	94	711	544	0	544	-73	-94	-167
11.	Баян-Өлгий	568	13	581	569	137	584	1	124	3
12.	Баянхонгор	800	170	970	826	267	835	26	97	-135
13.	Булган	543	71	614	591	142	608	48	71	-6
14.	Говь-Алтай	521	86	607	480	80	510	-41	-6	-97
15.	Говьсүмбэр	261	11	272	315	43	322	54	32	50
16.	Дархан-Уул	633	75	708	811	103	962	178	28	254
17.	Дорноговь	438	55	493	392	170	392	-46	115	-101
18.	Дорнод	534	54	588	529	82	535	-5	28	-53
19.	Дундговь	237	25	262	253	54	256	16	29	-6
20.	Завхан	283	49	332	273	35	273	-10	-14	-59
21.	Орхон	876	77	953	1278	104	1343	402	27	390
22.	Өвөрхангай	939	201	1140	881	242	892	-58	41	-248
23.	Өмнөговь	271	25	296	332	62	332	61	37	36
24.	Сүхбаатар	347	180	527	428	49	436	81	-131	-91
25.	Сэлэнгэ	411	304	715	526	18	541	115	-286	-174
26.	Төв	679	165	844	585	300	608	-94	135	-236
27.	Увс	541	64	605	481	108	483	-60	44	-122
28.	Ховд	395	39	434	461	90	465	66	51	31
29.	Хөвсгөл	758	36	794	782	254	822	24	218	28
30.	Хэнтий	460	85	545	720	174	546	260	89	1
31.	Замын-Үүд	203	67	270	249	43	279	46	-24	9
32.	Тосонцэнгэл	238	50	288	212	41	219	-26	-9	-69
33.	Хархорин	161	115	276	494	70	494	333	-45	218
34.	Ханбогд	422	43	465	218	128	218	-204	85	-247
35.	Мандал	295	11	306	305	47	305	10	36	-1
36.	Сайхан	136	7	143	173	11	178	37	4	35
37.	Ховдын Булган	157	31	188	169	0	169	12	-31	-19
38.	Бор-Өндөр	262	9	271	181	22	163	-81	13	-108
Орон нутагт (Нийт)		12 986	2212	15 198	14 058	2876	14 314	1072	664	-884

Улсын хэмжээнд	24 121	3756	27 877	26 248	5826	26 703	2127	2070	-1174
----------------	--------	------	--------	--------	------	--------	------	------	-------

Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд авч үзвэл Улсын хэмжээнд шийдвэрлэсэн 26 248 хэргийн 12 190 буюу 46.4 хувийг Улаанбаатар хотод, 14 058 хэрэг буюу 53.6 хувийг орон нутгийн хэмжээнд тус тус хянан шийдвэрлэсэн байна. Улаанбаатар хотод буюу 9 дүүргийн хэмжээнд 12 389 хэрэг байгаагаас харьяаллын дагуу шийдвэрлэсэн 12 190 хэрэг, ЭБАТ-ны шийдвэрийг хянасан 2950 хэрэг байгаа бол орон нутгийн хэмжээнд хянан шийдвэрлэсэн 14 314 хэрэг байгаагаас харьяаллын дагуу шийдвэрлэсэн 14 058 хэрэг, ЭБАТ-ны шийдвэрийг хянасан 2876 хэрэг тус тус байна.

2.4.5.4 Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүхээс шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэрэг

Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүхүүд тайлант хугацаанд 799 зөрчлийн хэрэг хүлээн авч, 81 хэргийг хүлээн авахаас татгалзан буцааж, 723 хэргийг хянан шийдвэрлэж, 18 хэргийн үлдэгдэлтэй байна.

Хүснэгт 2.4.19. Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүхийн хянан шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэрэг (2022-2023)

№	Зөрчлийн хэргийн төрөл	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
1.	Гомдол, эсэргүүцлийг хэрэгсэхгүй болгож, анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг хэвээр үлдээсэн	331	382	51 (15.4)
2.	Шийдвэрийг бүхэлд нь эсхүл зарим хэсгийг хүчингүй болгож зөрчлийн хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон	67	43	-24 (-35.8)
3.	Шийдвэрийг бүхэлд нь эсхүл зарим хэсгийг хүчингүй болгож хэргийг дахин хэлэлцүүлэхээр шүүхэд буцаасан	69	116	47 (68.1)
4.	Албадлагын арга хэмжээг хөнгөрүүлж эсхүл хүндрүүлж шүүхийн шийдвэрт өөрчлөлт оруулсан	169	182	13 (7.7)
Нийт		636	723	87 (13.7)

Хянан шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэргээс 382 хэрэг буюу 52.8 хувь нь гомдол, эсэргүүцлийг хэрэгсэхгүй болгож, анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг хэвээр үлдээж, 43 хэрэг буюу 5.9 хувьд нь шийдвэрийг бүхэлд нь эсхүл зарим хэсгийг хүчингүй болгож зөрчлийн хэргийг хэрэгсэхгүй болгож, 116 хэрэг буюу 16 хувьд нь шийдвэрийг бүхэлд нь эсхүл зарим хэсгийг хүчингүй болгож хэргийг дахин хэлэлцүүлэхээр шүүхэд буцааж, 182 буюу 25.2 хувьд нь албадлагын арга хэмжээг хөнгөрүүлж эсхүл хүндрүүлж шүүхийн шийдвэрт өөрчлөлт оруулж шийдвэрлэжээ.

Хүснэгт 2.4.20. Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүхийн шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэргийн тоо (2022-2023)

№	Шүүх	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
1	Архангай аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	19	7	-12 (-63.2)
2	Баян-Өлгий аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	18	31	13 (72.2)
3	Баянхонгор аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	23	12	-11 (-47.8)
4	Булган аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	17	10	-7 (-41.2)
5	Говь-Алтай аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	28	37	9 (32.1)
6	Говьсүмбэр аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	0	3	3 (100.0)
7	Дархан-Уул аймгийн Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүх	9	30	21 (2.3 дахин)
8	Дорноговь аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	20	16	-4 -20.0
9	Дорнод аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	3	1	-2 -66.7
10	Дундговь аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	2	5	3 (1.5 дахин)
11	Завхан аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	10	35	25 (2.5 дахин)
12	Орхон аймгийн Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүх	31	37	6 (19.4)
13	Өмнөговь аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	4	5	1 (25.0)
14	Өвөрхангай аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	19	20	1 (5.3)
15	Сүхбаатар аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	7	20	13 (1.8 дахин)
16	Сэлэнгэ аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	30	30	-
17	Төв аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	8	28	20 (2.5 дахин)
18	Увс аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	20	7	-13 (-65.0)
19	Ховд аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	62	49	-13 (-21.0)
20	Хөвсгөл аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	25	14	-11 (-44.0)
21	Хэнтий аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх	21	35	14 (66.7)

22	Нийслэлийн Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүх	260	291	31 (11.9)
	Нийт	636	723	87 (13.7)

2023 онд Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүх 723 зөрчлийн хэргийг хянан шийдвэрлэсэн бөгөөд өмнөх онтой харьцуулахад 87 буюу 13.7 хувиар өссөн байна.

Давж заалдах шатны шүүхээс 2023 онд хянан шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэргийн 291 буюу 40.2 хувийг Нийслэлийн Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүх хянан шийдвэрлэсэн байна.

2.1. ЦАГДАА

2.2. ШҮҮХ ШИНЖИЛГЭЭ

2.3. ПРОКУРОР

2.4. ШҮҮХ

2.5. ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР
ГҮЙЦЭТГЭЛ

ял эдэлсэн
ХОРИГДЛЫН ТОО

4526

ЭРЭГТЭЙ
ЭМЭГТЭЙ

4247
279

ХОРИХ ЯЛ ЭДЛЭГСДИЙН ИРГЭНИЙ ХАРЬАЛАЛ

4497

19

2

ХОРИХООС ӨӨР ТӨРЛИЙН ЯЛЫН ГҮЙЦЭТГЭЛ

БАРИВЧЛАГДСАН
ЭТГЭЭД

8335

Зорчих эрхийг
хязгаарлах ял

1669

Эрх хасах ял

524

Нийтэд тустай
ажил хийлгэх ял

1137

Торгох

7179

ХОРИХООС ӨӨР ТӨРЛИЙН ЯЛЫН ГҮЙЦЭТГЭЛ

Хорих ял оногдуулахгүйгээр тэнссэн

1319

Үлдэгдэл

1580

Хорих ялаас хугацаанаас нь өмнө
суллаж хяналт тогтоосон

1089

Үлдэгдэл

1068

Хүмүүжлийн чанартай албадлагын
арга хэмжээ авсан

196

Үлдэгдэл

213

Эмнэлэгийн чанартай албадлагын
арга хэмжээ авсан

25

Үлдэгдэл

38

Хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын
арга хэмжээ авсан

1067

Үлдэгдэл

884

Хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх
тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан

75

Үлдэгдэл

106

Эрх хасах албадлагын
арга хэмжээ авсан

6

Үлдэгдэл

5

2.5. ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭЛ

2.5.1. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын товч танилцуулга

Үндсэн чиг үүрэг

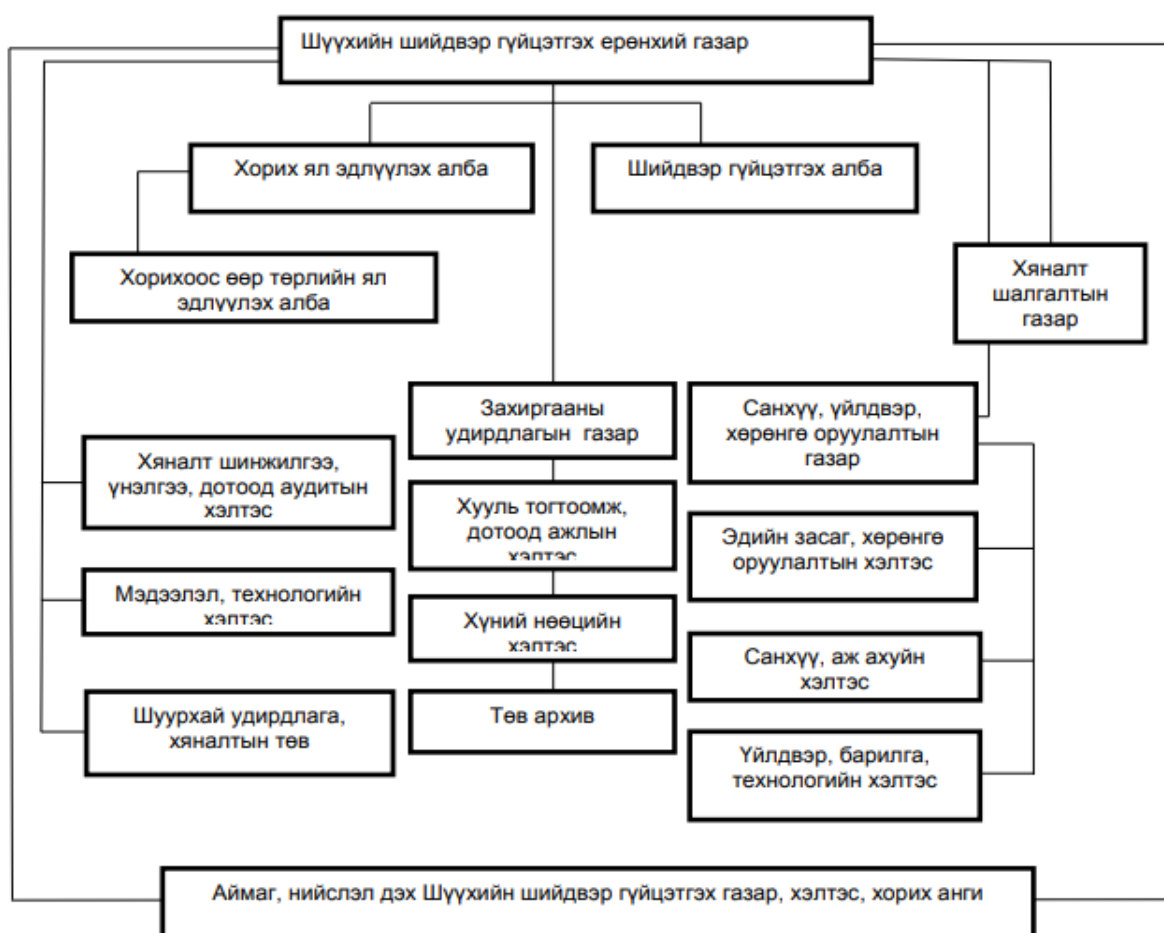
Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага нь хуулийн хүчин төгөлдөр шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх үйл ажиллагааг хуульд заасан бүрэн эрхийн хүрээнд хэрэгжүүлэх төрийн тусгайлсан чиг үүрэг бүхий байгууллага юм.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, конвенц, Төрийн албаны тухай хууль, Төсвийн тухай хууль, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль, Сэжигтэн, яллагдагчийг баривчлах, цагдан хорих шийдвэрийг биелүүлэх тухай хууль болон бусад хууль, түүнд нийцүүлэн гаргасан журам, зааврын хүрээнд ажилладаг.

Улсын хэмжээнд нээлттэй хорих анги 7, хаалттай хорих анги 5, нээлттэй, хаалттай хорих анги 5, өсвөр насны хүнд оногдуулсан хорих ялыг эдлүүлэх Сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллага 1, нэгдсэн болон төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг 2, эмэгтэйчүүдийн хорих анги 1, нийт 21 хорих анги, баривчлах төв 1, баривчлах байр 1, нийслэлийн хэмжээнд цагдан хорих төв 1, орон нутгийн хэмжээнд 28 цагдан хорих байр үйл ажиллагаа явуулж байна.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тогтолцоо нь Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар, Хорих ял эдлүүлэх алба, Хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх алба, Шийдвэр гүйцэтгэх алба, Хяналт шалгалтын газар, Хяналт шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудитын хэлтэс, Мэдээлэл, технологийн хэлтэс, Шуурхай удирдлага, хяналтын төв, Захиргааны удирдлагын газар, Хууль тогтоомж, дотоод ажлын хэлтэс, Хүний нөөцийн хэлтэс, Төв архив, Санхүү, үйлдвэр, хөрөнгө оруулалтын газар, Эдийн засаг, хөрөнгө оруулалтын хэлтэс, Санхүү, аж ахуйн хэлтэс, Үйлдвэр, барилга, технологийн хэлтэс, Аймаг, нийслэл дэх Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэс, хорих анги.

Бүдүүвч 2.5.1. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт

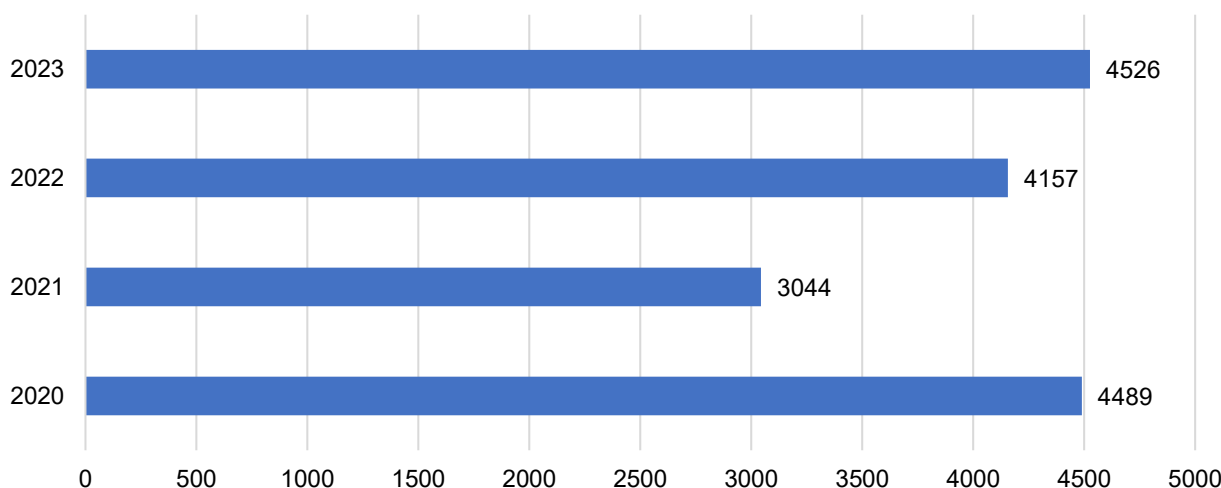
Хүснэгт 2.5.1. ШШГЕГ-ын харьяа хорих ангиуд

№	Байгууллагын нэр	Байршил
1	401 дүгээр хаалттай хорих анги Нэгдсэн эмнэлэг	Улаанбаатар хот, Хан- Уул дүүрэг, 11-р хороо
2	405 дугаар хаалттай (Тусгай нэгж) хорих анги	Улаанбаатар хот, Сонгинохайрхан дүүрэг, 21-р хороо
3	407 дугаар нээлттэй, хаалттай хорих анги	Улаанбаатар хот, Баянзүрх дүүрэг, 21-р хороо, Ганц худгийн ам
4	409 дүгээр хаалттай хорих анги	Улаанбаатар хот, Баянзүрх дүүрэг, 2-р хороо
5	Сургалт-хүмүүжлийн тусгай байгууллага	Улаанбаатар хот, Баянзүрх дүүрэг, 11-р хороо
6	413 дугаар нээлттэй, хаалттай хорих анги	Сэлэнгэ аймаг Мандал сум, Зүүнхараа хот
7	415 дугаар хаалттай хорих анги	Төв аймаг, Мөнгөнморьт сум, Булаг баг
8	419 дүгээр нээлттэй хорих анги	Хэнтий аймаг, Хэрлэн сум
9	421 дүгээр нээлттэй хорих анги	Улаанбаатар хот, Баянзүрх дүүрэг
10	423 дугаар нээлттэй, хаалттай хорих анги	Өвөрхангай аймаг, Хархорин сум
11	425 дугаар нээлттэй хорих анги	Говьсүмбэр аймаг, Сүмбэр сум, 1-р баг
12	427 дугаар нээлттэй, хаалттай хорих анги	Багануур дүүрэг, 3-р хороо, Үйлдвэрийн хэсэг
13	429 дүгээр хаалттай хорих анги- Төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг	Улаанбаатар хот, Сонгинохайрхан дүүрэг, 21-р хороо
14	433 дугаар хаалттай хорих анги	Сэлэнгэ аймгийн Мандал сум
15	435 дугаар хаалттай хорих анги	Сэлэнгэ аймаг, Сайхан сум
16	437 дугаар нээлттэй хорих анги	Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум
17	439 дүгээр хаалттай хорих анги	Булган аймаг, Орхон сум
18	441 дүгээр нээлттэй хорих анги	Улаанбаатар хот, Баянзүрх дүүрэг, 2-р хороо
19	445 дугаар нээлттэй хорих анги	Дархан Уул аймаг, Дархан сум, 4-р баг
20	457 дугаар нээлттэй, хаалттай хорих анги	Ховд аймаг, Жаргалант сум, Рашаант баг
21	Цагдан хорих 461 дүгээр хаалттай анги	Улаанбаатар хот, Баянгол дүүрэг, 20-р хороо

2.5.2. Хорих ялын гүйцэтгэл

2023 онд нийт 4526 хүн хорих ял эдэлж байгаа нь өмнөх онтой харьцуулахад 369 буюу 8.9 хувиар өссөн байна.

График 2.5.1. Хорих ял эдэлж буй хүний тоо (2020-2023)²⁸

2020-2023 онд хорих ял эдэлж буй хүний тоо 2021 онд хамгийн бага буюу 3044, 2023 онд хамгийн их буюу 4526 байна.

²⁸ 2019 онд хорих ял эдэлж байсан хүний тоо "Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном 2020"-д зөрүүтэй (3520, 3933, 3931) бичигдсэн байсан учир тухайн оны статистик мэдээг оруулаагүй болно.

Хүснэгт 2.5.2. Хорих ял эдэлж буй хүний хүйсийн байдал (2020-2023)

Хүйс	2020	2021	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Эрэгтэй	4201	2877	3903	4247	344 (8.8)
Эмэгтэй	288	167	254	279	25 (9.8)

2023 онд нийт хорих ял эдэлж буй 4526 хүний 4247 буюу 93.8 хувь нь эрэгтэй, 279 буюу 6.2 хувь нь эмэгтэй байна. Хорих ял эдэлж буй эрэгтэй хүн өмнөх онтой харьцуулахад 344 буюу 8.8 хувиар, эмэгтэй хүн 25 буюу 9.8 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 2.5.3. Хорих ял эдэлж буй хүний боловсролын түвшин (2020-2023)

№	Боловсролын түвшин	2020	2021	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
1.	Дээд	458	328	423	476	-53 (12.5)
2.	Тусгай мэргэжлийн дунд	219	152	208	228	20 (9.6)
3.	Техникийн болон мэргэжлийн	8	11	14	28	14 (100)
4.	Бүрэн дунд	1517	977	1427	1708	281 (19.6)
5.	Суурь	1161	765	1007	942	-65 (-6.5)
6.	Бага	582	431	596	591	-5 (-0.8)
7.	Боловсролгүй	544	380	482	553	71 (14.7)

2023 онд (нийт 4526) хорих ял эдэлж буй хүний боловсролын түвшнийг судлан үзэхэд:

- Дээд боловсролтой 476 буюу 10.5 хувь;
- Тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой 228 буюу 5 хувь;
- Техникийн болон мэргэжлийн боловсролтой 28 буюу 0.6 хувь;
- Бүрэн дунд боловсролтой 1708 буюу 37.8 хувь;
- Суурь боловсролтой 942 буюу 20.8 хувь;
- Бага боловсролтой 591 буюу 13.1 хувь;
- Боловсролгүй 553 буюу 12.2 хувийг тус тус эзэлж байна.

Хорих ял эдэлж буй хүний боловсролын түвшнийг өмнөх онтой харьцуулан үзвэл дээд боловсролтой хүн 53 буюу 12.5 хувиар, тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой хүн 20 буюу 9.6 хувиар, техникийн болон мэргэжлийн боловсролтой хүн 14 буюу 100 хувиар, бүрэн дунд боловсролтой хүн 281 буюу 19.7 хувиар, боловсролгүй хүн 71 буюу 14.7 хувиар тус тус өссөн бол суурь боловсролтой хорих ял эдэлж буй хүн 65 буюу 6.5 хувиар, бага боловсролтой хорих эдэлж ял буй хүн 5 буюу 0.8 хувиар тус тус буурсан байна.

Хүснэгт 2.5.4. Хорих ял эдлэх хугацаа (2020-2023)

Д/д	Хорих ял	2020	2021	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
1	0-1 жил	678	177	632	535	-97 (-31.4)
2	2 жил	644	192	402	500	98 (24.4)
3	3 жил	494	202	392	459	67 (17.1)
4	4 жил	305	199	215	299	84 (39.1)
5	5 жил	305	182	216	280	64 (29.6)
6	6 жил	244	252	306	347	41 (13.4)
7	7 жил	131	130	150	169	19 (12.7)
8	8 жил	267	250	267	264	-3 (-1.1)
9	9 жил	105	118	140	151	11 (7.9)
10	10 жил	144	160	177	181	4 (2.3)
11	11 жил	56	58	53	54	1 (1.9)
12	12 жил	226	219	260	277	17 (6.5)
13	13 жил	164	167	161	197	36 (22.4)
14	14 жил	85	82	112	116	4 (3.6)
15	15 жил	122	140	140	195	55 (39.3)
16	16 жил	145	133	130	112	-18 (-13.8)
17	17 жил	37	48	48	59	11 (22.9)
18	18 жил	91	97	119	115	-4 (-3.4)
19	19 жил	49	51	34	40	6 (17.6)
20	20 ба түүнээс дээш	197	187	203	176	-27 (-13.3)

2023 онд хорих байгууллагад хоригдож буй нийт 4526 хүний эдлэх хорих ялын хугацааг судлан үзэхэд 0-5 жил хорих ялтай 2073 буюу 45.8 хувь, 6-10 жил хорих ялтай 1112 буюу 24.6 хувь, 11-15 жил хорих ялтай 839 буюу 18.5 хувь, 16-19 жил хорих ялтай 326 буюу 7.2 хувь, 20 ба түүнээс дээш жилийн хорих ялтай 176 хүн буюу 3.9 хувийг тус тус эзэлж байна.

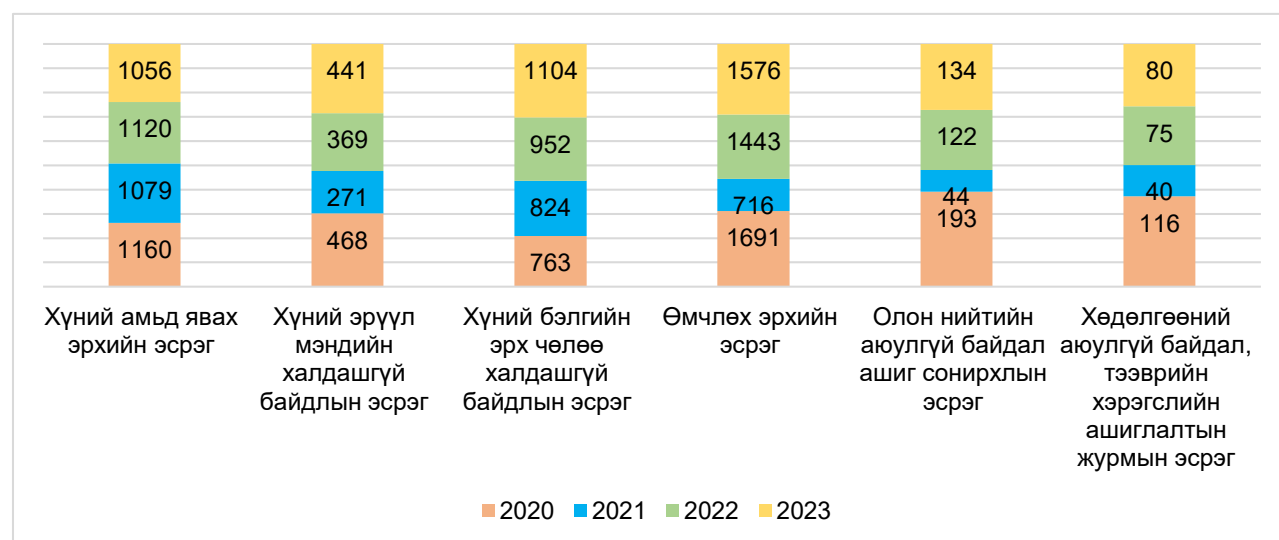
Хорих ял эдэлж буй хүний нийт эдлэх ялын хугацааг өмнөх онтой харьцуулахад 0-1 жилийн хорих ялтай хоригдлын тоо 97 буюу 31.4 хувиар, 20 ба түүнээс дээш жил хорих ялтай хоригдлын тоо 27 буюу 13.3 хувиар тус тус буурсан нь хамгийн их буурсан үзүүлэлт байна. Харин 15 жилийн хорих ялтай хүний тоо 55 буюу 39.3 хувиар, 4 жилийн хорих ялтай хүний тоо 84 буюу 39.1 хувиар тус тус өссөн нь хамгийн их өссөн үзүүлэлт болж байна.

Хүснэгт 2.5.5. Хорих ял эдэлж буй хүний ял шийтгэгдсэн гэмт хэргийн төрөл (2020-2023)

Д/д	Эрүүгийн хуулийн бүлэг	2020	2021	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
1	Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	1160	1079	1120	1056	-64 (-5.7)
2	Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	468	271	369	441	72 (19.5)
3	Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	763	824	952	1104	152 (16)
4	Хүний халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	24	22	27	26	-1 (-3.7)
5	Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	2	0	2	1	-1 (-50)
6	Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	0	2	2	16	14 (70)
7	Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	1691	716	1443	1576	133 (9.2)
8	Эдийн засгийн эсрэг гэмт хэрэг	17	23	16	40	24 (12.5)
9	Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	6	9	10	14	4 (40)
10	Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	193	44	122	134	12 (9.3)
11	Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	3	0	2	2	-
12	Авлигын гэмт хэрэг	28	10	9	11	2 (22.2)
13	Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	3	2	2	6	4(200)
14	Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	15	1	4	13	9 (225)
15	Кибер аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	0	0	2	5	3 (150)
16	Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	116	40	75	80	5 (6.7)
17	Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг	0	1	0	1	1 (100)

Нийт хорих ял эдэлж буй хүний 1576 буюу 34.8 хувь нь “Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг”, 1056 буюу 23.3 хувь нь “Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг”, 1104 буюу 24.4 хувь нь “Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг” үйлдсэн байна.

График 2.5.2. Хорих ял эдэлж буй хүний ял шийтгэгдсэн гэмт хэргийн төрөл (2020-2023)

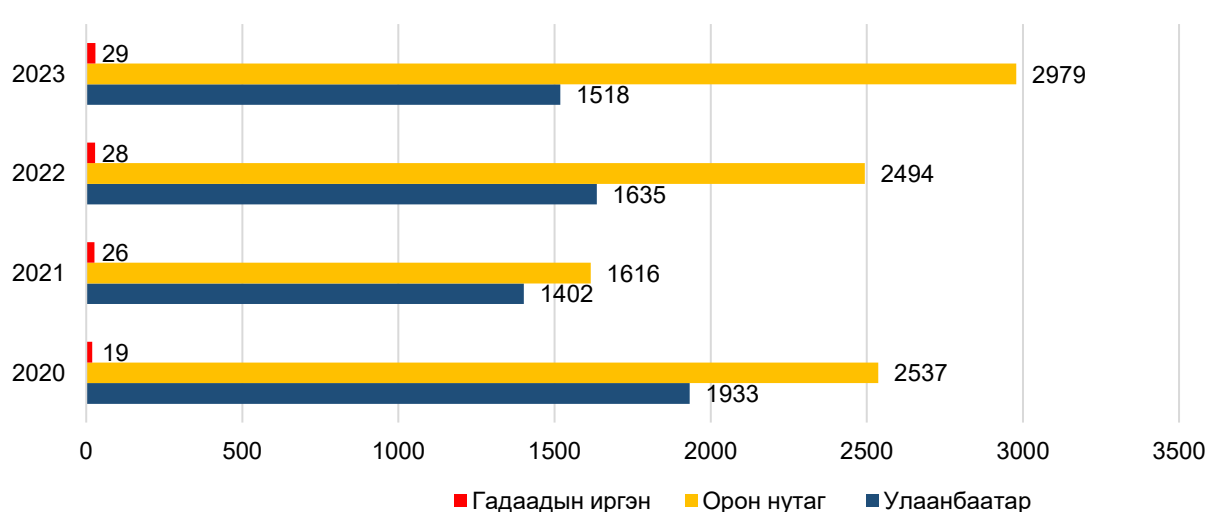

Хүснэгт 2.5.6. Хорих ял эдэлж буй хүний оршин сууж байсан газар (2020-2023)

№	Нутаг дэвсгэр	2020	2021	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
1	Архангай	129	70	150	168	18 (12)
2	Баянхонгор	148	96	131	154	23 (17.6)
3	Баян-Өлгий	53	31	59	58	-1 (-1.7)
4	Булган	80	73	103	110	7 (6.8)
5	Говь-Алтай	69	50	88	104	16 (18.2)
6	Дорнод	196	142	204	235	31 (15.2)
7	Дорноговь	108	66	112	138	26 (23.2)
8	Дундговь	74	44	80	100	20 (25)
9	Завхан	115	60	104	123	19 (18.3)
10	Өвөрхангай	139	100	151	168	17 (11.3)
11	Өмнөговь	87	59	78	88	10 (12.8)
12	Сүхбаатар	83	60	84	106	22 (26.2)
13	Сэлэнгэ	195	134	171	213	42 (24.6)
14	Төв	195	105	160	211	51 (31.9)
15	Хөвсгөл	140	84	125	156	32 (25.8)
16	Хэнтий	166	106	193	227	34 (17.6)
17	Ховд	76	41	75	118	43 (57.3)
18	Увс	120	60	117	124	7 (6)
19	Говьсүмбэр	29	23	35	46	11 (31.4)
20	Дархан-Уул	183	123	156	176	20 (12.8)
21	Орхон	152	89	118	156	38 (32.2)
22	Улаанбаатар	1933	1402	1635	1518	-117 (-7.2)
23	Гадаадын иргэн	19	26	28	29	1 (3.6)

2023 онд хорих ял эдэлж буй хүнээс Улаанбаатар хотод 1518 буюу 33.5 хувь нь, Дорнод аймагт 235 буюу 5.2 хувь нь, Хэнтий аймагт 227 буюу 5 хувь нь, Сэлэнгэ аймагт 213 буюу 4.7 хувь нь, харин Говьсүмбэр аймагт 46 буюу 1 хувь нь оршин суух хаягтай байсан бол гадаадын иргэн 29 буюу 0.6 хувийг эзэлж байна.

График 2.5.3. Хорих ял эдэлж буй хүний оршин сууж байсан газар (2020-2023)

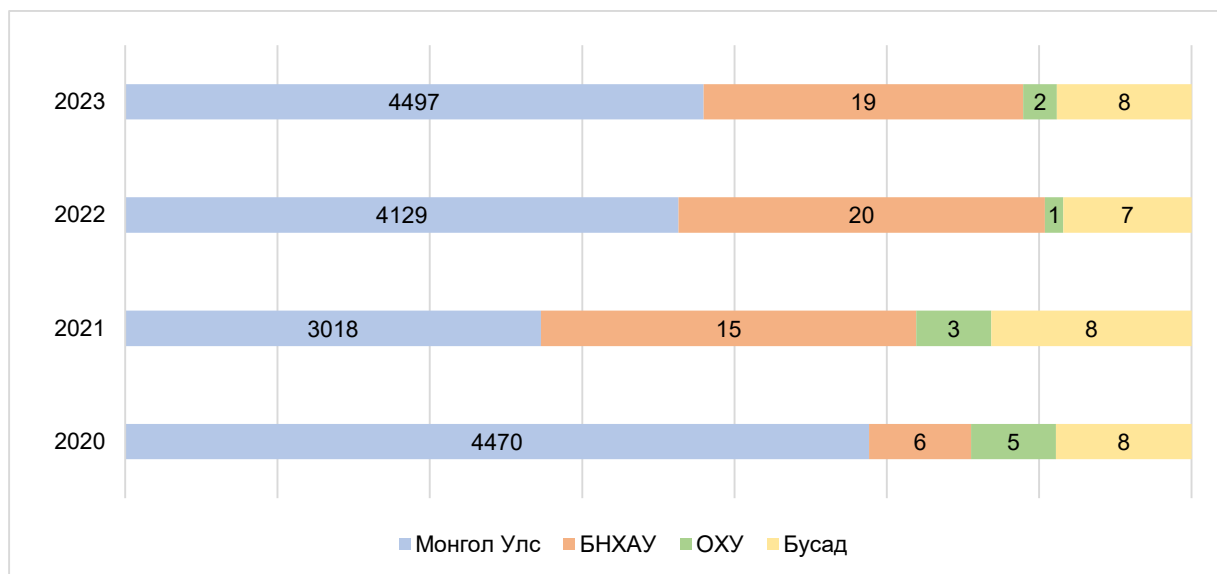
Өмнөх онтой харьцуулахад Улаанбаатар хотод оршин суух хаягтай хүний тоо 117 буюу 7.2 хувиар буурсан бол Ховд аймагт хамгийн их буюу 57.3 хувиар өссөн байна. Харин хорих ял эдэлж байгаа гадаадын иргэд өмнөх онтой харьцуулахад 1 буюу 3.6 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 2.5.7. Хорих ял эдэлж буй хүний иргэний харьяалал (2020-2023)

№	Харьяалал	2020	2021	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
1	Монгол Улс	4470	3018	4129	4497	368 (8.9)
2	БНХАУ	6	15	20	19	-1 (-5)
3	ОХУ	5	3	1	2	1 (100)
4	БНСУ	0	2	0	0	0
5	Бусад улс	8	6	7	8	1 (14.3)

2023 онд хорих ял эдэлж буй 4526 хүний 4497 буюу 99.4 хувийг Монгол Улсын иргэн, үлдсэн 0.6 хувь буюу 29 хүн нь гадаад улсын харьяат иргэн (БНХАУ, ОХУ, БНСУ, бусад) байна.

График 2.5.4. Хорих ял эдэлж буй хүний иргэний харьяалал (2020-2023)

Хүснэгт 2.5.8. Хорих ял эдэлж буй хүн өмнө нь ял шийтгүүлж байсан эсэх (2020-2023)

№	Ял шийтгүүлж байсан эсэх	2020	2021	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
1	Анх удаа	2115	1446	1917	2029	112 (5.8)
2	2 удаа	1011	634	910	958	48 (5.3)
3	3 удаа	548	331	492	544	52 (10.6)
4	4 удаа	299	213	292	358	66 (22.6)
5	5 удаа	205	169	209	268	59 (28.2)
6	6 удаа	144	106	148	160	12 (8.1)
7	7 удаа	79	60	86	102	16 (18.6)
8	8 удаа	43	43	52	55	3 (5.8)
9	9 удаа	24	20	29	27	-2 (-6.9)
10	10 удаа	11	12	11	13	2 (18.2)
11	10-с дээш удаа	10	10	11	12	1 (9.1)

2023 онд хорих ял эдэлж буй нийт 4526 хүний 2029 буюу 44.8 хувь нь анх удаа ял шийтгэгдсэн, 958 буюу 21.2 хувь нь 2 удаа ял шийтгүүлсэн, үлдсэн 44 хувь нь гурав ба түүнээс дээш удаа ял шийтгүүлсэн байна. Өмнөх онтой харьцуулвал, анх удаа ял шийтгүүлсэн хүний тоо 112-оор буюу 5.8 хувиар, 2 удаа ял шийтгүүлсэн хүний тоо 48-аар буюу 5.3 хувиар, 3 удаа ял шийтгүүлсэн хүний тоо 52-оор буюу 10.6 хувиар, 4 удаа ял шийтгүүлсэн хүний тоо 66-аар буюу 22.6 хувиар, 5 удаа ял шийтгүүлсэн хүний тоо 59-өөр буюу 28.2 хувиар, 6 удаа ял шийтгүүлсэн хүний тоо 12-оор буюу 8.1 хувиар, 7 удаа ял шийтгүүлсэн хүний тоо 16-аар буюу 18.6 хувиар, 8 удаа ял шийтгүүлсэн хүний тоо 3-аар буюу 5.8 хувиар, 9 удаа ял шийтгүүлсэн хүний тоо 2-оор буюу 18.2 хувиар, 10-с дээш удаа ял шийтгүүлсэн хүний тоо 1-ээр буюу 9.1 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 2.5.5. Хорих ял эдэлж буй хүн өмнө нь ял шийтгүүлж байсан эсэх (2020-2023)

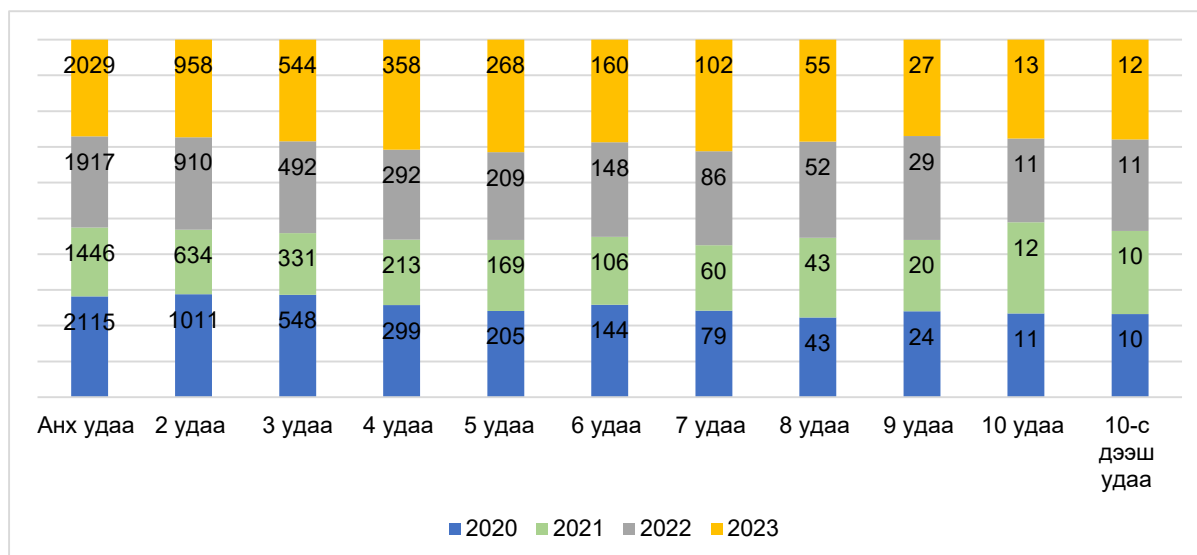
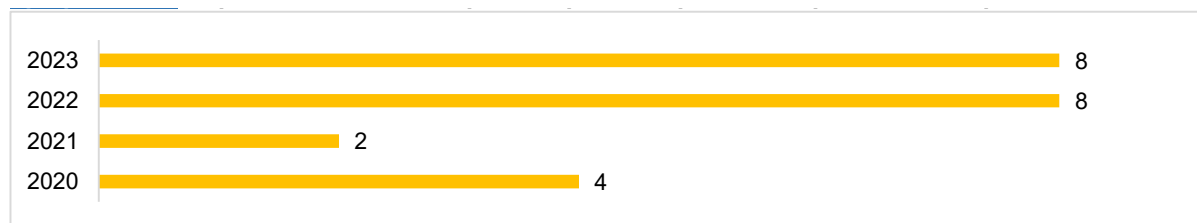

График 2.5.6. Хорих анги, цагдан хорих байрнаас хоригдол, хоригдогчийн оргосон байдал

2023 онд ШШГЕГ-ын харьяа хорих анги, цагдан хорих байрнаас 8 хоригдол, хоригдогч оргосон нь өмнөх онтой ижил байна.

2.5.3. Хорихоос өөр төрлийн ялын гүйцэтгэл

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагаас Эрүүгийн хуульд заасан хорихоос өөр төрлийн буюу торгох, нийтэд тустай ажил хийлгэх, зорчих эрхийг хязгаарлах, эрх хасах ялыг гүйцэтгэдэг.

Хүснэгт 2.5.9. Хорихоос өөр төрлийн ялын гүйцэтгэл (2022-2023)

Шүүхийн шийдвэрийн төрөл			Хэмжих нэгж	Гүйцэтгэвэл зохих		Гүйцэтгэсэн		Үлдэгдэл			
				2022	2023	2022	2023	2022	2023		
1. Хорихоос өөр төрлийн ял шийтгүүлсэн			Нийт ялтны тоо	15 261	16 281	10 555	11 314	4706	4967		
			Ялтны тоо	8928	9544	7397	7979	1531	1565		
			Хүнд	Мөнгөн дүн	13 910 588.4	17 535 376.8	8 120 463.6	10 350 882.9	5790 124.8	7184 493.9	
				Тоо	10	14	2	5	8	9	
			Хуулийн этгээдэд	Мөнгөн дүн	414 500.0	337 523.0	196 977.0	174 578.2	217 523.0	162 944.8	
				Ялтны тоо	3016	2834	1702	1669	1314	1165	
			Зорчих эрхийг хязгаарлах ял	Хоног	1 224 497	991 043	744 603	592 918	479 894.0	398 125	
				Ялтны тоо	1417	1420	1134	1137	283	283	
			Нийтэд тустай ажил хийлгэх ял шийтгүүлсэн	Цаг	488 639	492 474	400 525	406 506	88 114	85 968	
				Ялтны тоо	1890	2469	320	524	1570	1945	
			Эрх хасах ял шийтгүүлсэн	Хоног	1 564 732	1 883 909	522 812	646 242	1 041 920	1 237 667	
				Нийт этгээдийн тоо	6201	7671	3001	3777	3200	3894	
			2. Албадлагын арга хэмжээ авсан								

Үүнээс:	Хорих ял оногдуулахгүйгээр тэнссэн	Этгээдийн тоо	2126	2899	649	1319	1477	1580
	Хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан	Этгээдийн тоо	157	181	82	75	75	106
	Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон	Этгээдийн тоо	1956	2157	998	1089	958	1068
	Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан	Этгээдийн тоо	249	409	89	196	160	213
	Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан	Этгээдийн тоо	65	63	21	25	44	38
	Хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээ авсан	Этгээдийн тоо	1640	1951	1161	1067	479	884
	Эрх хасах албадлагын арга хэмжээ авсан	Хуулийн этгээдийн тоо	8	11	1	6	7	5

2023 онд 16 281 хүн, хуулийн этгээдэд холбогдох гүйцэтгэвэл зохих хорихоос өөр төрлийн ял байсан нь өмнөх онтой харьцуулахад 1020 буюу 6.7 хувиар өссөн байна.

Харин 11 314 хүн, хуулийн этгээдэд холбогдох хорихоос өөр төрлийн ял гүйцэтгэсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 759 буюу 7.2 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 2.5.10. Хорихоос өөр төрлийн ялын гүйцэтгэл, ялын төрлөөр (2022-2023)

Хорихоос өөр төрлийн ял		Гүйцэтгэвэл зохих		Гүйцэтгэсэн		Үлдэгдэл	
		2022	2023	2022	2023	2022	2023
Торгох	Хүн	8928	9544	7397	7979	1531	1565
	Хуулийн этгээд	10	14	2	5	8	9
Зорчих эрхийг хязгаарлах		3016	2834	1702	1669	1314	1165
НТАХ		1417	1420	1134	1137	283	283
Эрх хасах		1890	2469	320	524	1570	1945
Нийт		15 261	16 281	10 555	11 314	4706	4967

2023 онд 16 281 хүн, хуулийн этгээдэд холбогдох хорихоос өөр төрлийн ялын гүйцэтгэвэл зохих ялын гүйцэтгэлийг ялыг төрлөөр авч үзвэл:

- Торгох ял 9558 (9544 хүн, 14 хуулийн этгээд) буюу 58.7 хувь;
- Зорчих эрхийг хязгаарлах ял 2834 буюу 17.4 хувь;
- Нийтэд тустай ажил хийлгэх ял 1420 буюу 8.7 хувь;
- Эрх хасах ял 2469 буюу 15.2 хувийг тус тус эзэлж байна.

2.5.3.1. Торгох ял

Торгох ялыг нэг зуун нэгжээс дөчин мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөг (Нэг нэгж нь нэг мянган төгрөгтэй тэнцүү) байхаар шүүх тогтоох ба шүүхийн шийдвэрт өөрөөр заагаагүй бол тухайн шийдвэрийг хуулийн хүчин төгөлдөр болсноос хойш 90 хоногийн дотор, хэрэв хэсэгчлэн төлөхөөр тогтоосон бол тогтоосон хугацаанд биелүүлэх үүрэгтэй байдаг. Хэрэв шүүхээс оногдуулсан торгуулийг төлөөгүй тохиолдолд Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага ялтны хөрөнгөөс албадан гаргуулах журмаар гүйцэтгэж байна.

Хүснэгт 2.5.11. Торгох ялын гүйцэтгэлийн судалгаа, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)

Д/д	Нутаг дэвсгэр	2022			2023		
		Гүйцэтгэвэл зохих	Гүйцэтгэсэн		Гүйцэтгэвэл зохих	Гүйцэтгэсэн	
			Нийт	Үүнээс ял сольсон		Нийт	Үүнээс ял сольсон
1	Архангай	189	171	0	196	168	2
2	Баян-Өлгий	106	74	0	149	98	0
3	Баянхонгор	107	89	0	119	97	0
4	Булган	163	146	1	145	116	0
5	Говь-Алтай	86	75	3	119	99	3
6	Говьсүмбэр	50	46	1	70	54	0
7	Дархан-Уул	299	250	2	323	265	7
8	Дорноговь	79	51	0	153	119	1
9	Замын-Үүд	76	71	0	80	66	0
10	Дорнод	274	234	4	257	220	5
11	Дундговь	129	114	0	108	87	0
12	Завхан	98	96	0	104	86	0
13	Тосонцэнгэл	46	45	0	50	49	0
14	Орхон	264	233	0	295	253	1
15	Өвөрхангай	139	126	2	139	134	0
16	Өмнөговь	104	85	0	105	88	0
17	Сүхбаатар	134	120	0	180	156	1
18	Сэлэнгэ	155	116	0	143	94	2
19	Хөтөл	42	33	0	57	45	0
20	Төв	279	249	3	231	207	2
21	Увс	126	98	0	148	110	0
22	Ховд	210	168	0	221	167	1
23	Хөвсгөл	215	183	0	259	226	2
24	Хэнтий	172	146	2	220	181	6
25	НШШГГ	4885	3956	71	5167	4367	111
26	Налайх	180	138	0	161	145	1
27	Багануур	91	79	1	105	85	3
28	Хархорин	67	64	0	82	74	1
29	Мандал	99	84	0	100	80	0
30	Ханбогд	64	57	1	58	43	1
Нийт		8928	7397	91	9544	7979	150

2023 онд гүйцэтгэвэл зохиох 9544 торгох ялын гүйцэтгэлээс Нийслэлийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар 5167 буюу 54.1 хувь, Дархан-Уул аймаг 323 буюу 3.4 хувь, Орхон аймаг 295 буюу 3.1 хувийг гүйцэтгэсэн нь хамгийн их үзүүлэлт болж байна.

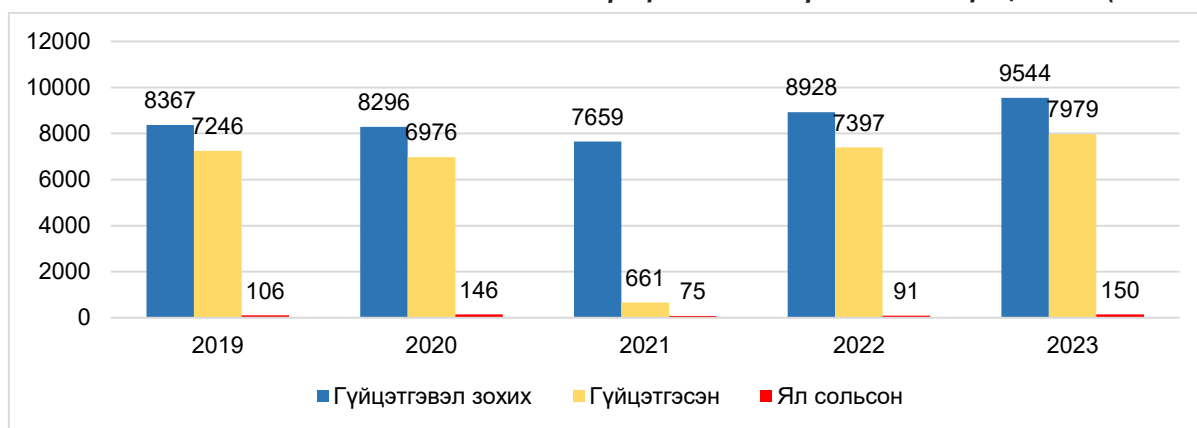
Хүснэгт 2.5.12. Торгох ялын гүйцэтгэл (2019-2023)

Он	Гүйцэтгэвэл зохиох	Гүйцэтгэсэн		
		Нийт	Хувь	Үүнээс ял сольсон
2019	8367	7246	86.6%	106
2020	8296	6976	84.1%	146
2021	7659	661	8.6%	75
2022	8928	7397	82.8%	91
2023	9544	7979	83.6%	150

2023 оны торгох ялын гүйцэтгэлийг өмнөх онтой харьцуулбал нийт гүйцэтгэвэл зохиох торгох ял 616 буюу 6.9 хувиар өссөн, торгох ялыг гүйцэтгэсэн тохиолдол 582 буюу 7.9 хувиар буурсан, ял сольсон тохиолдол 59 буюу 64.8 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Сүүлийн 5 жилд торгох ялын гүйцэтгэл 2019 онд хамгийн их буюу 86.6 хувь, харин 2021 онд хамгийн бага буюу 8.6 хувь байна.

Сүүлийн 5 жилийн дунджаар авч үзвэл, жилд гүйцэтгэвэл зохиох торгох ялын тоо 8558.8 байсан ба үүнээс жилд дунджаар ял сольсон тохиолдол 113.6 байна.

График 2.5.7. Торгох ялын гүйцэтгэл (2019-2023)

2.5.3.2. Нийтэд тустай ажил хийлгэх ял

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага нийтэд тустай ажил хийлгэх ялыг гүйцэтгэхдээ нийтийн ашиг сонирхолд тустай ажлыг цалин хөлсгүйгээр хоёр зуун дөчөөс долоон зуун хорин цагаар хийлгэх үйл явцад хяналт тавин, хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

Хүснэгт 2.5.13. Нийтэд тустай ажил хийлгэх ялын гүйцэтгэл, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)

№	Нутаг дэвсгэр	2022			2023		
		Гүйцэтгэвэл зохих	Гүйцэтгэсэн		Гүйцэтгэвэл зохих	Гүйцэтгэсэн	
			Нийт	Үүнээс ял сольсон		Нийт	Үүнээс ял сольсон
1	Архангай	22	22	6	11	8	3
2	Баян-Өлгий	14	10	0	31	21	4
3	Баянхонгор	29	27	1	37	36	5
4	Булган	18	16	2	12	10	0
5	Говь-Алтай	9	8	0	8	5	2
6	Говьсүмбэр	12	10	5	7	6	3
7	Дархан-Уул	31	28	9	29	25	7
8	Дорноговь	20	13	4	26	21	11
9	Замын-Үүд	5	4	1	9	7	2
10	Дорнод	47	40	6	20	19	8
11	Дундговь	11	9	5	11	9	2
12	Завхан	24	20	2	17	16	0
13	Тосонцэнгэл	2	2	0	3	3	0
14	Орхон	23	20	8	22	17	7
15	Өвөрхангай	18	16	0	17	15	0
16	Өмнөговь	10	10	4	11	10	2
17	Сүхбаатар	9	9	1	12	9	1
18	Сэлэнгэ	17	11	0	20	16	1
19	Хөтөл	3	2	0	5	5	0
20	Төв	40	33	10	31	23	8
21	Увс	26	22	0	39	33	1
22	Ховд	16	13	1	33	27	4
23	Хөвсгөл	36	29	1	40	31	1
24	Хэнтий	55	35	11	49	31	9
25	НШШГГ	862	671	125	858	686	146
26	Налайх	33	30	6	33	29	3
27	Багануур	13	13	3	11	8	2
28	Хархорин	7	7	0	7	7	1
29	Мандал	4	4	1	8	3	0
30	Ханбогд	1	0	0	3	1	0
Нийт		1417	1134	212	1420	1137	233

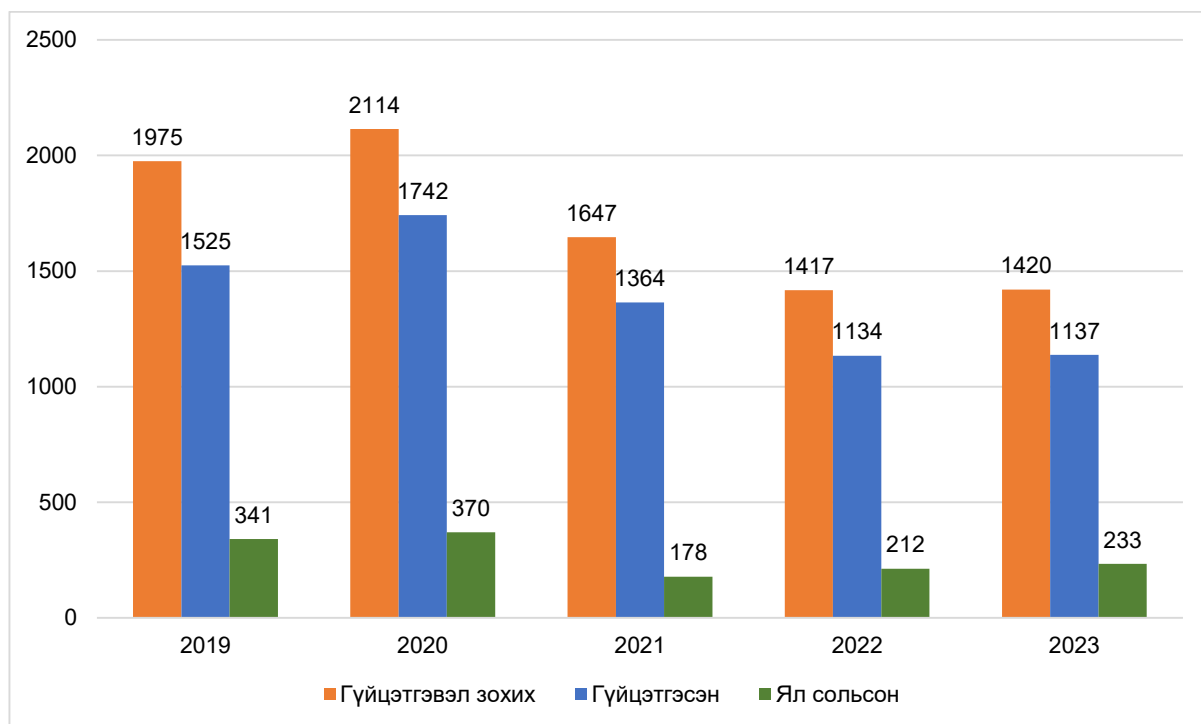
Хүснэгт 2.5.14. Нийтэд тустай ажил хийлгэх ялын гүйцэтгэл (2019-2023)

Он	Гүйцэтгэвэл зохих	Гүйцэтгэсэн	
		Нийт	Үүнээс ял сольсон
2019	1975	1525 (77.2)	341 (22.7)
2020	2114	1742 (82.4)	370 (21.2)
2021	1647	1364 (82.8)	178 (13.0)
2022	1417	1134 (80.0)	212 (18.7)
2023	1420	1137 (80.1)	233 (20.5)

2023 оны нийтэд тустай ажил хийлгэх ялын гүйцэтгэлийг өмнөх онтой харьцуулбал нийт гүйцэтгэвэл зохих нийтэд тустай ажил хийлгэх ял 3 буюу 0.2 хувиар, тус ялыг гүйцэтгэсэн тохиолдол 3 буюу 0.3 хувиар, ял сольсон тохиолдол 21 буюу 9.9 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

Сүүлийн 5 жилд нийтэд тустай ажил хийлгэх ялын гүйцэтгэл 2021 онд хамгийн их буюу 82.8, 2019 онд хамгийн бага буюу 77.2 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

График 2.5.8. Нийтэд тустай ажил хийлгэх ялын гүйцэтгэл (2019-2023)

2022 онд нийт гүйцэтгэсэн НТАХ ялын 18.7 хувийг ял сольсон бол 2023 онд энэ үзүүлэлт 20.5 хувь болж өссөн байна.

2.5.3.3. Эрх хасах ял

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага шүүхээс оногдуулсан нийтийн албанд ажиллах, мэргэжлийн үйл ажиллагаа явуулах, эсхүл бусад тодорхой эрхийг нэг жилээс найман жил хүртэл хугацаагаар хориглосон шийдвэрийн хэрэгжилтэд хяналт тавин ажиллаж байна.

Хүснэгт 2.5.15. Эрх хасах ялын гүйцэтгэл, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)

№	Нутаг дэвсгэр	2022			2023		
		Гүйцэтгэвэл зохих	Гүйцэтгэсэн	Үлдэгдэл	Гүйцэтгэвэл зохих	Гүйцэтгэсэн	Үлдэгдэл
1	Архангай	48	2	46	64	15	49
2	Баян-Өлгий	71	8	63	93	21	72
3	Баянхонгор	34	7	27	39	9	30
4	Булган	25	2	23	39	6	33
5	Говь-Алтай	23	5	18	33	7	26
6	Говьсүмбэр	10	1	9	18	3	15
7	Дархан-Уул	55	7	48	94	14	80

8	Дорноговь	24	1	23	37	9	28
9	Замын-Үүд	25	5	20	29	11	18
10	Дорнод	73	6	67	86	31	55
11	Дундговь	26	4	22	36	9	27
12	Завхан	14	1	13	26	6	20
13	Тосонцэнгэл	16	0	16	23	7	16
14	Орхон	48	4	44	74	10	64
15	Өвөрхангай	30	5	25	34	11	23
16	Өмнөговь	35	4	31	41	10	31
17	Сүхбаатар	36	6	30	47	16	31
18	Сэлэнгэ	38	9	29	41	8	33
19	Хөтөл	9	2	7	16	2	14
20	Төв	50	7	43	73	11	62
21	Увс	35	4	31	55	6	49
22	Ховд	61	6	55	85	26	59
23	Хөвсгөл	66	11	55	85	19	66
24	Хэнтий	30	6	24	39	10	29
25	НШШГГ	930	196	734	1148	221	927
26	Налайх	24	5	19	34	5	29
27	Багануур	10	1	9	12	4	8
28	Хархорин	14	0	14	21	4	17
29	Мандал	18	2	16	21	9	12
30	Ханбогд	12	3	9	26	4	22
Нийт		1890	320 (16.9)	1570 (83.1)	2469	524 (21.2)	1945 (78.8)

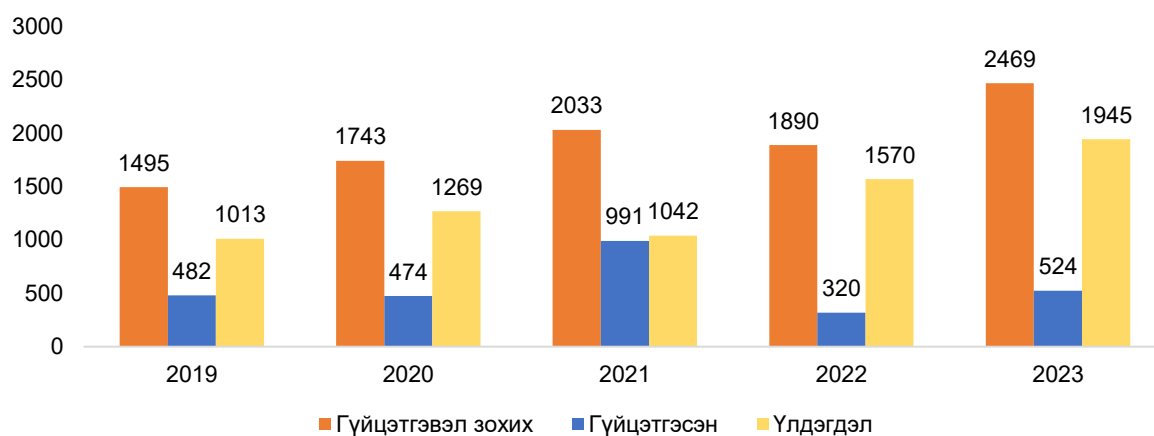
Хүснэгт 2.5.16. Эрх хасах ялын гүйцэтгэл (2019-2023)

Он	Гүйцэтгэвэл зохих	Гүйцэтгэсэн	Үлдэгдэл
2019	1495	482 (32.2)	1013 (67.8)
2020	1743	474 (27.2)	1269 (72.8)
2021	2033	991 (48.7)	1042 (51.8)
2022	1890	320 (16.9)	1570 (83.1)
2023	2469	524 (21.2)	1945 (78.8)

2023 оны эрх хасах ялын гүйцэтгэлийг өмнөх онтой харьцуулбал нийт гүйцэтгэвэл зохих эрх хасах ялын тоо 579 буюу 30.6 хувиар, эрх хасах ялыг гүйцэтгэсэн тохиолдол 204 буюу 63.8 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

Сүүлийн 5 жилд эрх хасах ялын гүйцэтгэл 2021 онд хамгийн их буюу 48.7 хувь, харин 2022 онд хамгийн бага буюу 16.9 хувь байна.

График 2.5.9. Эрх хасах ялын гүйцэтгэл (2019-2023)

2.5.3.4. Зорчих эрхийг хязгаарлах ял

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага шүүхээс оногдуулсан өөрийн оршин суух газраас явахыг хориглох, тодорхой газар очихыг хориглох, шүүхээс тогтоосон чиглэлээр зорчих, эрх бүхий байгууллагын

зөвшөөрөлтэйгөөр оршин суух газраа өөрчлөх, зорчих үүргийг нэг сараас таван жил хүртэл хугацаагаар хориглосон шийдвэрийн хэрэгжилтэд хяналт тавин ажиллаж байна.

Хүснэгт 2.5.17. Зорчих эрхийг хязгаарлах ялын гүйцэтгэл, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)

Д/д	Нутаг дэвсгэр	2022			2023		
		Гүйцэтгэвэл зохих	Гүйцэтгэсэн	Үлдэгдэл	Гүйцэтгэвэл зохих	Гүйцэтгэсэн	Үлдэгдэл
1	Архангай	107	62	45	64	37	27
2	Баян-Өлгий	67	37	30	74	50	24
3	Баянхонгор	63	42	21	55	35	20
4	Булган	37	25	12	30	22	8
5	Говь-Алтай	29	13	16	27	15	12
6	Говьсүмбэр	15	11	4	15	7	8
7	Дархан-Уул	84	54	30	81	48	33
8	Дорноговь	49	30	19	38	20	18
9	Замын-Үүд	24	15	9	20	15	5
10	Дорнод	98	43	55	134	96	38
11	Дундговь	22	16	6	22	14	8
12	Завхан	55	21	34	45	29	16
13	Тосонцэнгэл	13	2	11	17	14	3
14	Орхон	129	73	56	169	119	50
15	Өвөрхангай	60	28	32	62	38	24
16	Өмнөговь	22	17	5	11	9	2
17	Сүхбаатар	49	25	24	42	23	19
18	Сэлэнгэ	37	24	13	28	20	8
19	Хөтөл	17	7	10	20	16	4
20	Төв	75	50	25	87	59	28
21	Увс	79	33	46	79	31	48
22	Ховд	42	21	21	56	33	23
23	Хөвсгөл	73	58	15	64	33	31
24	Хэнтий	151	95	56	106	44	62
25	НШШГГ	1490	821	669	1372	779	593
26	Налайх	47	27	20	45	25	20
27	Багануур	29	22	7	26	18	8
28	Хархорин	22	9	13	18	9	9
29	Мандал	14	11	3	12	4	8
30	Ханбогд	17	10	7	15	7	8
Нийт		3016	1702 (56.4)	1314 (43.6)	2834	1669 (58.9)	1165 (41.1)

2023 онд гүйцэтгэвэл зохих 2834 зорчих эрхийг хязгаарлах ялаас Нийслэлийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар 1372 буюу 48.4 хувь, Орхон аймаг 169 буюу 6 хувь, Дорнод аймаг 134 буюу 4.7 хувьд хяналт тавихаар байгаа нь хамгийн өндөр хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт 2.5.18. Зорчих эрхийг хязгаарлах ялын гүйцэтгэл (2021-2023)

Он	Гүйцэтгэвэл зохих	Гүйцэтгэсэн	Үлдэгдэл
2021	1743	474 (27.2)	1269 (72.8)
2022	3016	1702 (56.4)	1314 (43.6)
2023	2834	1669(58.9)	1165 (41.1)

2023 оны зорчих эрхийг хязгаарлах ялын гүйцэтгэлийг өмнөх онтой харьцуулбал нийт гүйцэтгэвэл зохих зорчих эрхийг хязгаарлах ял 182 буюу 6 хувиар, зорчих эрхийг хязгаарлах ялыг гүйцэтгэсэн тохиолдол 33 буюу 1.9 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Сүүлийн 3 жилийн үзүүлэлтээс харахад ЗЭХЯ-ын гүйцэтгэлийн хувь 27.2 хувиас 58.9 хувьд хүрч, тогтмол өссөн байна.

2.5.3.5. Хорих ял оногдуулахгүйгээр тэнсэх

Хорих ял оногдуулахгүйгээр таван жил хүртэл хугацаагаар тэнссэн шүүхийн шийдвэрийг гүйцэтгэхэд ялтны оршин сууж байгаа нутаг дэвсгэрийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх алба, нэгж хяналт тавин ажиллаж байна.

Хүснэгт 2.5.19. Тэнссэн этгээдийн тоо, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)

№	Нутаг дэвсгэр	2022				2023			
		Нийт	Шийдвэрийг хүчингүй болгож, ял оногдуулсан	Дахин гэмт хэрэг үйлдэж ял шийтгүүлсэн	Одоо хяналтад байгаа	Нийт	Шийдвэрийг хүчингүй болгож, ял оногдуулсан	Дахин гэмт хэрэг үйлдэж ял шийтгүүлсэн	Одоо хяналтад байгаа
1	Архангай	19	0	0	29	29	1	0	26
2	Баян-Өлгий	11	0	0	20	20	0	0	18
3	Баянхонгор	45	0	0	35	42	1	0	22
4	Булган	27	0	0	44	23	1	0	54
5	Говь-Алтай	17	0	1	36	32	1	0	35
6	Говьсүмбэр	2	0	0	6	4	1	0	3
7	Дархан-Уул	28	0	0	62	66	0	1	88
8	Дорноговь	11	0	1	30	24	0	1	26
9	Замын-Үүд	8	0	0	14	15	0	0	11
10	Дорнод	17	0	0	51	49	0	1	55
11	Дундговь	14	3	0	20	18	0	0	14
12	Завхан	8	0	0	29	28	2	0	31
13	Тосонцэнгэл	5	0	0	34	35	0	0	17
14	Орхон	17	0	0	53	52	1	2	53
15	Өвөрхангай	23	0	0	24	21	0	0	38
16	Өмнөговь	9	0	0	40	36	0	0	28
17	Сүхбаатар	0	0	0	15	34	1	0	45
18	Сэлэнгэ	12	2	0	34	28	0	1	39
19	Хөтөл	13	0	0	27	8	0	0	12
20	Төв	5	0	0	10	48	0	0	41
21	Увс	23	0	0	48	46	1	0	36
22	Ховд	12	1	1	47	38	0	1	74
23	Хөвсгөл	43	0	0	43	64	0	2	68
24	Хэнтий	16	0	0	73	21	0	0	56
25	НШШГГ	12	0	0	37	435	10	13	612
26	Налайх	208	0	5	524	12	0	0	17
27	Багануур	10	0	0	13	5	0	0	5
28	Хархорин	1	0	0	5	19	0	0	23
29	Мандал	11	1	0	24	47	0	0	19
30	Ханбогд	22	0	1	50	20	0	0	14
	Нийт	649	7	9	1477	1319	20	22	1580

2023 онд хорих ял оногдуулахгүйгээр тэнссэн этгээдийн нийт тоо 1319 болж өмнөх жилээс 670 буюу 103.2 хувиар өссөн байна. Тэнссэн шүүхийн шийдвэрийг хүчингүй болгож, ял оногдуулсан хүний тоо 20 болж өмнөх онтой харьцуулахад 185.7 хувиар өссөн үзүүлэлттэй, мөн дахин гэмт хэрэг үйлдэж ял шийтгүүлсэн хүний тоо 2022 онд 9 байсан бол 2023 онд 22 болж 144.4 хувиар өссөн байна.

2.5.4. Албадлагын арга хэмжээний гүйцэтгэл

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагаас Эрүүгийн хуульд заасан дараах албадлагын арга хэмжээг гүйцэтгэдэг. Үүнд:

- Үүрэг хүлээлгэх, эрх хязгаарлах албадлагын арга хэмжээ;
- Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ;
- Хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээ;
- Хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоол биелүүлэхийг хойшлуулах;
- Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ.

Хүснэгт 2.5.20. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагаас гүйцэтгэсэн албадлагын арга хэмжээ (2019-2023)

Албадлагын арга хэмжээний төрөл	Хэмжих нэгж	Гүйцэтгэвэл зохих					Гүйцэтгэсэн					Үлдэгдэл				
		2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
Үүнээс:	Хорих ял оногдуулахгүйгээр тэнссэн	3890	4422	4147	2126	2899	1661	1948	3652	649	1319	2229	2474	495	1477	1580
	Хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан	420	433	269	157	181	169	246	195	82	75	251	187	74	75	106
	Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон	2267	2512	2743	1956	2157	1251	1415	1596	998	1089	1016	1097	1147	958	1068
	Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан	363	368	318	249	409	180	176	242	89	196	183	192	76	160	213
	Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан	62	71	53	65	63	18	34	17	21	25	44	37	36	44	38
	Хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээ авсан	523	961	1316	1640	1951	400	641	808	1161	1067	123	320	508	479	884
Эрх хасах албадлагын арга хэмжээ авсан		1	3	4	8	11	0	1	2	1	6	1	2	2	7	5
Нийт		7526	8770	8850	6201	7671	3679	4461	6512	3001	3777	3847	4309	2338	3200	3894

Сүүлийн 5 жилд гүйцэтгэвэл зохих хорих ял оногдуулахгүйгээр тэнссэн, хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан, хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон болон хуульд заасан албадлагын арга хэмжээ 2021 онд хамгийн их буюу 8850 байсан бол 2022 онд хамгийн бага буюу 6201 байна. Харин гүйцэтгэлийн хувьд 2021 онд хамгийн их буюу 6512 байсан бол 2019 онд хамгийн бага буюу 3679 байна. Үлдэгдлийн хувьд 2020 онд хамгийн их буюу 4309 байсан бол 2021 онд хамгийн бага буюу 2338 байна.

2.5.4.1. Хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан

Шүүхээс анх удаа хөнгөн гэмт хэрэг үйлдсэн өсвөр насны хүн, жирэмсэн эмэгтэй, гурав хүртэлх насны хүүхэдтэй эх, ганц бие эцэгт хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоол биелүүлэхийг хоёр жил хүртэл хугацаагаар хойшлуулсан шийдвэрийг ялтны оршин суугаа газрын шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх албанаас хяналт тавьж, хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Хүснэгт 2.5.21. Хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан этгээдийн тоо, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)

Д/д	Нутаг дэвсгэр	2022			2023		
		Хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан	Шийдвэрийг хүчингүй болгож, ял оногдуулсан	Дахин гэмт хэрэг үйлдэж, ял шийтгүүлсэн	Хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан	Шийдвэрийг хүчингүй болгож, ял оногдуулсан	Дахин гэмт хэрэг үйлдэж, ял шийтгүүлсэн
1	Архангай	2	0	0	2	0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0	3	0	0
3	Баянхонгор	5	0	1	3	0	0
4	Булган	2	0	0	2	0	0
5	Говь-Алтай	1	0	0	0	0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0	0	0	0
7	Дархан-Уул	2	0	0	2	0	0
8	Дорноговь	3	0	0	0	0	0
9	Замын-Үүд	0	0	0	0	0	0
10	Дорнод	3	0	0	1	0	0
11	Дундговь	0	0	0	0	0	0
12	Завхан	0	0	0	0	0	0
13	Тосонцэнгэл	1	0	0	0	0	0
14	Орхон	1	0	0	5	0	0
15	Өвөрхангай	1	0	0	2	0	1
16	Өмнөговь	1	0	0	0	0	0
17	Сүхбаатар	0	0	0	1	0	0
18	Сэлэнгэ	2	0	0	0	0	0
19	Хөтөл	1	0	1	0	0	0
20	Төв	4	0	0	5	0	0
21	Увс	4	0	0	1	0	0
22	Ховд	2	0	0	6	0	0
23	Хөвсгөл	1	0	0	2	0	1
24	Хэнтий	0	0	0	0	0	0
25	НШШГГ	38	1	1	35	0	2
26	Налайх	4	0	0	2	0	1
27	Багануур	0	0	0	0	0	0
28	Хархорин	1	0	0	0	0	0
29	Мандал	0	0	0	2	0	0
30	Ханбогд	3	0	0	1	0	0
	Нийт	82	1	3	75	0	5

2023 оны хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан нийт 75 этгээдийн Нийслэлийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар 35 буюу 46.7 хувьд, Ховд аймаг 6 буюу 8 хувьд, Төв аймаг 5 буюу 6.7 хувьд хяналт тавьж байгаа нь хамгийн өндөр үзүүлэлт болж байна.

Хүснэгт 2.5.22. Хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан этгээдийн тоо (2019-2023)

Д/д	Он	Хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан	Шийдвэрийг хүчингүй болгож, ял оногдуулсан	Дахин гэмт хэрэг үйлдэж, ял шийтгүүлсэн
1	2019	169	1	9
2	2020	246	1	10
3	2021	195	1	14

4	2022	82	1	3
5	2023	75	0	5

2023 онд хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоол биелүүлэхийг хойшлуулсан 75 этгээд байсан нь өмнөх онтой харьцуулахад 7 буюу 8.5 хувиар буурсан байна.

Сүүлийн 5 жилд хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан тохиолдол 2020 онд хамгийн их буюу 246 байсан бол 2023 онд хамгийн бага буюу 75 байна.

2.5.4.2. Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон этгээдийн тоо

Хорих анги нь хоригдлыг хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоох тухай шүүгчийн захирамжийг хүлээн авснаас хойш 7 хоногийн дотор хоригдлын зан байдал, засрал хүмүүжлийн талаарх тодорхойлолтыг шүүгчийн захирамжийн хамт түүний оршин суух газрын шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, хэлтэст хүргүүлж, тухайн алба хяналтыг хэрэгжүүлж байна.

Хүснэгт 2.5.23. Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон этгээдийн тоо, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)

Д/д	Нутаг дэвсгэр	2022			2023		
		Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон	Шийдвэрийг хүчингүй болгож, ял оногдуулсан	Дахин гэмт хэрэг үйлдэж, ял шийтгүүлсэн	Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон	Шийдвэрийг хүчингүй болгож, ял оногдуулсан	Дахин гэмт хэрэг үйлдэж, ял шийтгүүлсэн
1	Архангай	30	1	1	43	0	1
2	Баян-Өлгий	14	0	0	25	1	0
3	Баянхонгор	39	0	2	35	0	0
4	Булган	12	0	0	29	0	1
5	Говь-Алтай	9	0	0	16	1	1
6	Говьсүмбэр	5	0	0	9	0	0
7	Дархан-Уул	31	0	2	26	0	0
8	Дорноговь	14	0	1	17	0	0
9	Замын-Үүд	9	0	0	12	0	0
10	Дорнод	35	0	0	34	0	1
11	Дундговь	6	0	0	18	1	0
12	Завхан	7	0	0	15	0	0
13	Тосонцэнгэл	4	0	0	10	0	0
14	Орхон	40	0	6	33	0	3
15	Өвөрхангай	11	0	2	19	0	0
16	Өмнөговь	16	0	0	16	0	0
17	Сүхбаатар	18	0	0	8	0	1
18	Сэлэнгэ	15	0	0	18	0	1
19	Хөтөл	9	0	0	6	0	0
20	Төв	33	0	0	19	0	1
21	Увс	35	1	0	34	0	0
22	Ховд	13	0	1	20	0	0
23	Хөвсгөл	37	0	3	23	0	0
24	Хэнтий	27	0	0	34	0	2
25	НШШГГ	477	3	21	508	5	11
26	Налайх	15	1	0	16	0	0
27	Багануур	13	2	0	19	3	0
28	Хархорин	7	0	0	12	0	2
29	Мандал	13	0	0	11	1	0
30	Ханбогд	4	0	0	4	0	0
	Нийт	998	8	39	1089	12	25

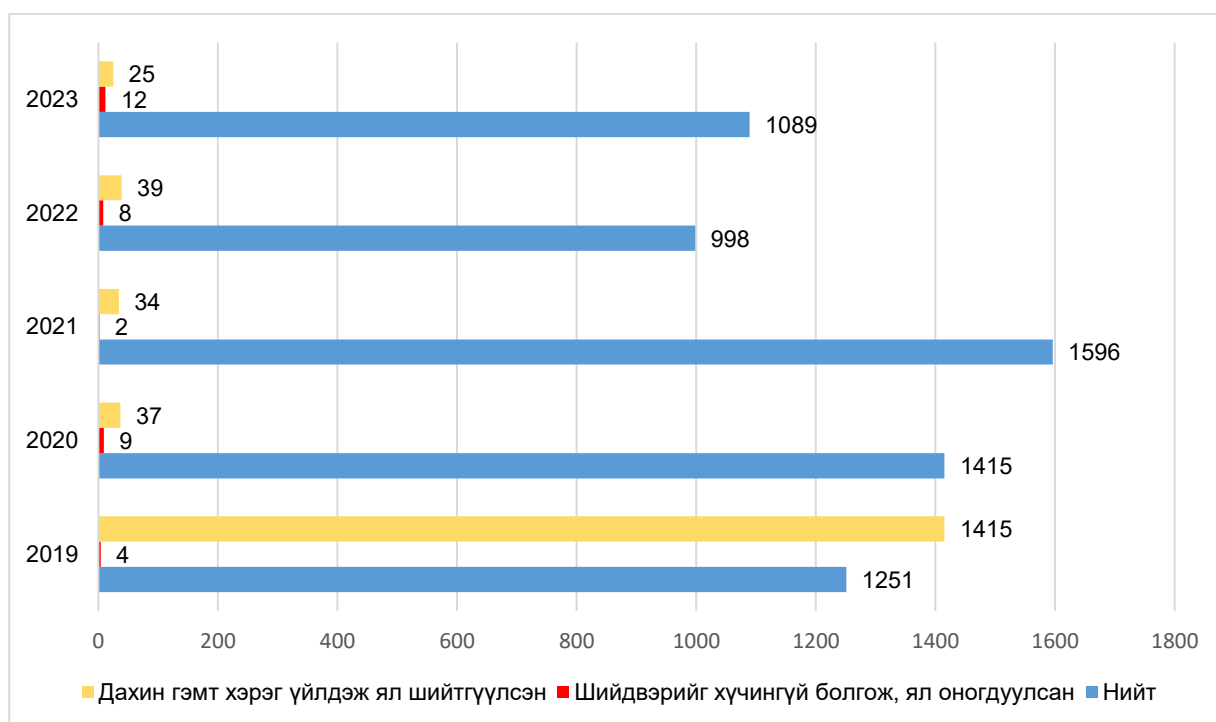
2023 оны Нийслэлийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар 508 буюу 46.6 хувийг, Архангай аймаг 43 буюу 3.9 хувийг, Баянхонгор аймаг 35 буюу 3.2 хувийг эзэлж байгаа хамгийн өндөр үзүүлэлт болж байна. 2023 онд нийт хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон 1089 этгээдийн 12 буюу 1.1 хувь нь шийдвэрийг хүчингүй болгож, ял оногдуулсан бол 25 буюу 2.3 хувь нь дахин гэмт хэрэг үйлдэж ял шийтгүүлсэн байна.

Хүснэгт 2.5.24. Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон этгээдийн тоо (2019-2023)

Он	Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон	Шийдвэрийг хүчингүй болгож, ял оногдуулсан	Дахин гэмт хэрэг үйлдэж, ял шийтгүүлсэн
2019	1251	4	1415
2020	1415	9	37
2021	1596	2	34
2022	998	8	39
2023	1089	12	25

2023 онд хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон 1089 этгээд байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 91 буюу 9.1 хувиар өссөн байна. Сүүлийн 5 жилд хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон тохиолдол 2021 онд хамгийн их буюу 1596 байсан бол 2022 онд хамгийн бага буюу 998 байна. Сүүлийн 5 жилийн байдлаар дахин гэмт хэрэг үйлдэж ял шийтгүүлсэн хүний тоо 1415-аас 25 болж 56.6 дахин буурчээ.

График 2.5.10. Хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон этгээдийн тоо (2019-2023)

2.5.4.3. Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ

Гэмт хэрэг үйлдсэн өсвөр насны хүний гэмт хэрэг үйлдсэн нөхцөл байдал, учруулсан хохирол, хор уршгийн шинж чанар, хувийн байдлыг харгалзан ял оногдуулахыг тэнсэж нэг жилээс гурван жил хүртэл хугацаагаар хянан хүмүүжүүлэхээр шийдвэрлэсэн шийдвэрийг хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага гүйцэтгэх ба шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар ханган, нэгдсэн тоо бүртгэл хөтөлж байна.

Хүснэгт 2.5.25. Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан этгээдийн тоо, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)

Д/д	Нутаг дэвсгэр	2022			2023		
		Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан	Шийдвэрийг хүчингүй болгож, ял оногдуулсан	Дахин гэмт хэрэг үйлдэж, ял шийтгүүлсэн	Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан	Шийдвэрийг хүчингүй болгож, ял оногдуулсан	Дахин гэмт хэрэг үйлдэж, ял шийтгүүлсэн
1	Архангай	1	0	0	1	0	0
2	Баян-Өлгий	6	0	0	6	0	0
3	Баянхонгор	4	0	0	4	0	0

4	Булган	0	0	0	0	0	0
5	Говь-Алтай	2	0	1	2	0	1
6	Говьсүмбэр	0	0	0	0	0	0
7	Дархан-Уул	3	0	0	3	0	0
8	Дорноговь	7	0	1	7	0	1
9	Замын-Үүд	4	0	0	4	0	0
10	Дорнод	2	0	0	2	0	0
11	Дундговь	2	0	0	2	0	0
12	Завхан	0	0	0	0	0	0
13	Тосонцэнгэл	0	0	0	0	0	0
14	Орхон	4	0	1	4	0	1
15	Өвөрхангай	5	0	0	5	0	0
16	Өмнөговь	2	0	0	2	0	0
17	Сүхбаатар	1	0	0	1	0	0
18	Сэлэнгэ	1	0	0	1	0	0
19	Хөтөл	1	0	0	1	0	0
20	Төв	1	0	0	1	0	0
21	Увс	1	0	0	1	0	0
22	Ховд	1	0	0	1	0	0
23	Хөвсгөл	1	0	0	6	0	0
24	Хэнтий	6	0	0	4	0	0
25	НШШГГ	4	0	0	28	0	0
26	Налайх	28	0	0	1	0	0
27	Багануур	1	0	0	1	0	0
28	Хархорин	1	0	0	0	0	0
29	Мандал	0	0	0	0	0	0
30	Ханбогд	0	0	0	1	0	0
	Нийт	89	0	3	89	0	3

2023 онд нийт 89 хүнд хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан бөгөөд үүний 28 буюу 31.5 хувийг Нийслэлийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, орон нутгаас Дорноговь аймаг 7 буюу 7.9 хувийг, Баян-өлгий, Хөвсгөл аймгууд 6 буюу 6.7 хувийг, Өвөрхангай аймаг 5 буюу 5.6 хувийг эзэлж байгаа нь хамгийн их үзүүлэлт болж байна.

Хүснэгт 2.5.26. Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан этгээдийн тоо (2019-2023)

Он	Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан	Шийдвэрийг хүчингүй болгож, ял оногдуулсан	Дахин гэмт хэрэг үйлдэж, ял шийтгүүлсэн
2019	180	0	3
2020	176	0	8
2021	242	1	5
2022	89	0	3
2023	89	0	3

2023 онд 89 хүнд хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан байх ба үүнээс 3 буюу 3.4 хувь нь дахин гэмт хэрэг үйлдэж ял шийтгүүлсэн байна.

2.5.4.4. Хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээ

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага гэмт хэрэг үйлдэж олсон хөрөнгө, орлогыг эсхүл бусдад учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх зорилгоор гэмт хэргийн улмаас учруулсан хохиролтой тэнцэх хэмжээний хөрөнгө, орлогыг гэмт хэрэг үйлдсэн хүн, хуулийн этгээдийн хувьд ногдох хөрөнгө, орлогоос албадан гаргуулна.

Хүснэгт 2.5.27. Хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээ авсан этгээдийн тоо, нутаг дэвсгэрээр (2022-2023)

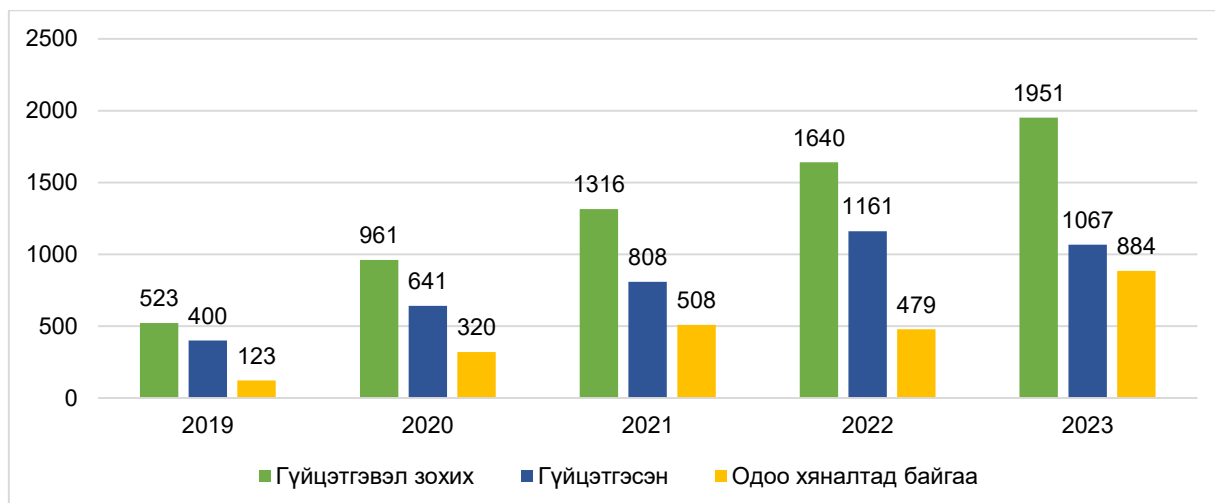
Д/д	Нутаг дэвсгэр	2022			2023		
		Гүйцэтгэвэл зохих	Гүйцэтгэсэн	Одоо хяналтад байгаа	Гүйцэтгэвэл зохих	Гүйцэтгэсэн	Одоо хяналтад байгаа
1	Архангай	139	101	38	140	101	39
2	Баян-Өлгий	78	58	20	73	45	28
3	Баянхонгор	102	83	19	49	33	16
4	Булган	69	56	13	47	35	12
5	Говь-Алтай	84	55	29	78	30	48
6	Говьсүмбэр	0	0	0	8	1	7
7	Дархан-Уул	56	40	16	50	29	21
8	Дорноговь	27	11	16	62	35	27
9	Замын-Үүд	20	12	8	12	5	7
10	Дорнод	89	40	49	101	57	44
11	Дундговь	20	9	11	23	13	10
12	Завхан	67	53	14	62	47	15
13	Тосонцэнгэл	39	34	5	38	35	3
14	Орхон	37	30	7	45	35	10
15	Өвөрхангай	39	18	21	42	23	19
16	Өмнөговь	3	3	0	12	6	6
17	Сүхбаатар	20	17	3	44	21	23
18	Сэлэнгэ	20	18	2	106	74	32
19	Хөтөл	69	34	35	32	23	9
20	Төв	27	19	8	51	29	22
21	Увс	1	0	1	91	57	34
22	Ховд	120	90	30	65	32	33
23	Хөвсгөл	68	50	18	93	55	38
24	Хэнтий	75	63	12	105	46	59
25	НШШГГ	116	63	53	409	122	287
26	Налайх	114	78	36	13	5	8
27	Багануур	0	0	0	14	10	4
28	Хархорин	4	3	1	42	33	9
29	Мандал	68	60	8	34	27	7
30	Ханбогд	69	63	6	10	3	7
	Нийт	1640	1161	479	1951	1067	884

Хүснэгт 2.5.28. Хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээ авсан этгээдийн тоо (2019-2023)

Он	Гүйцэтгэвэл зохих	Гүйцэтгэсэн	Одоо хяналтад байгаа
2019	523	400	123
2020	961	641	320
2021	1316	808	508
2022	1640	1161	479
2023	1951	1067	884

2023 онд хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээг нийт 1067 этгээдэд авсан нь өмнөх онтой харьцуулахад 94 буюу 8 хувиар буурсан байна. Энэ нь гүйцэтгэвэл зохих 1951-ийн 54.7 хувь юм.

График 2.5.11. Хөрөнгө, орлогыг хураах албадлагын арга хэмжээ авсан этгээдийн тоо (2019-2023)

2.5.4.5. Хуулийн этгээдийн эрх хасах, татан буулгах албадлагын арга хэмжээ

Хүснэгт 2.5.29. Хуулийн этгээдийн эрх хасах, татан буулгах албадлагын арга хэмжээ (2022-2023)

Д/д	Нутаг дэвсгэр	Хэмжих нэгж	2022			2023		
			Оны эхэнд	Нэмэгдсэн	Хасагдсан	Оны эхэнд	Нэмэгдсэн	Хасагдсан
1	Баянхонгор	Этгээдийн тоо	2	0	1	1	1	1
2	Хэнтий		0	0	0	0	0	0
3	Дорноговь		0	2	0	2	0	2
4	Төв		0	1	0	1	0	0
5	НШШГГ		0	3	0	3	2	3
6	Дархан		0	0	0	0	1	0
	Нийт		2	6	1	7	4	6

2023 онд Баянхонгор, Хэнтий, Дорноговь, Төв, Нийслэлийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, Дархан-Уул аймагт нийт 4 хуулийн этгээдэд эрх хасах, татан буулгах албадлагын арга хэмжээ авсан байна.

Хүснэгт 2.5.30. Хуулийн этгээдийн эрх хасах, татан буулгах албадлагын арга хэмжээ (2021-2023)

Он	Оны эхэнд	Нэмэгдсэн	Хасагдсан
2021	2	2	2
2022	2	6	1
2023	7	4	6

2023 онд хуулийн этгээдийн эрх хасах, татан буулгах албадлагын арга хэмжээ оны эхэнд 7, нэмэгдсэн 4, хасагдсан 6 тохиолдол байна. Үүнийг өмнөх онтой харьцуулахад оны эхэнд 2.5 дахин өссөн бол нэмэгдсэн 33.3 хувиар буурсан, хасагдсан нь 5 дахин өссөн үзүүлэлттэй байна.

2.5.4.6. Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ

Хүснэгт 2.5.31. Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан этгээдийн тоо (2021-2023)

Он	Хэмжих нэгж	Оны эхэнд	Нэмэгдсэн	Хасагдсан
2021	Этгээдийн тоо	37	16	17
2022		36	29	21
2023		44	19	25

2023 онд эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ оны эхэнд 44, нэмэгдсэн 19, хасагдсан 25 байна. Үүнийг өмнөх онтой харьцуулахад оны эхэнд 22.2 хувиар, хасагдсан эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ 19 хувиар тус тус өссөн байх бол нэмэгдсэн эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ 34.4 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

2.5.5. Бусад

2.5.5.1. Баривчлагдсан этгээд

График 2.5.12. Баривчлагдсан этгээдийн тоо, нийслэлд (2019-2023)

2023 онд нийт 8335 хүн баривчлагдсан байх ба энэ тоог өмнөх онтой харьцуулахад 747 буюу 8.2 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Сүүлийн 5 жилийн хугацаанд 2022 онд хамгийн их буюу 9082, 2020 онд хамгийн бага буюу 5661 байна.

Хүснэгт 2.5.32. Баривчлагдсан этгээдийн үйлдсэн зөрчил (Нийслэлд)

№	Тодорхой төрлийн зөрчил	2019	2020	2021	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
1	Танхайрах (ЗтХ-5.2.1 олон нийтийн газар)	617	376	374	530	479	-51 (-9.6)
2	Мансуурах (ЗтХ-5.1.3)	147	51	84	141	110	-31 (-22)
3	Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль зөрчих (ЗтХ-5.4.4)	4630	4061	4044	4980	4681	-299 (-6)
4	Бэлгийн дарамт учруулах (ЗтХ-6.26)	0	0	2	11	12	1 (9.1)
5	Хулгайлах (ЗтХ-8.6.1)	551	395	234	378	338	-40 (-10.6)
6	Хөрөнгө завших (ЗтХ-8.7.1)	4	2	3	3	4	1 (33.3)
7	Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль зөрчих (ЗтХ-14.7.5 эрхгүй үедээ согтуугаар)	1866	745	1204	3035	2711	-324 (-10.7)
8	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль зөрчих (ЗтХ-5.13.2)	0	26	122	0	0	-
9	Хүүхдийн эрх зөрчих (6.20.6)	0	5	7	4	0	-4 (-100)

2023 оны байдлаар Улаанбаатар хотод зөрчил үйлдэж баривчлагдсан хүнээс 4681 буюу 56.2 хувь нь Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль зөрчсөн, 2711 буюу 32.5 хувь нь Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль зөрчсөн байгаа нь хамгийн өндөр үзүүлэлттэй байна. Өмнөх онтой харьцуулахад Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль зөрчиж баривчлагдсан хүний тоо 299 буюу 6 хувиар, Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль зөрчиж баривчлагдсан хүний тоо 324 буюу 10.7 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

2.5.5.2. Цагдан хоригдсон хүн

График 2.5.13. Цагдан хоригдсон хүний тоо

2023 онд цагдан хоригдсон 1187 хүн байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 105 буюу 9.7 хувиар өссөн үзүүлэлт байна.

ГУРАВДУГААР ХЭСЭГ
ӨСВӨР НАСНЫ ХҮНИЙ ҮЙЛДСЭН ГЭМТ ХЭРЭГ, ТҮҮНД
ОНОГДУУЛАХ ХАРИУЦЛАГА
TRENDS IN JUVENILE DELINQUENCY AND TREATMENT
OF DELINQUENT JUVENILES

- 3.1. ЦАГДААГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ТООН МЭДЭЭ
- 3.2. ПРОКУРОРЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ТООН МЭДЭЭ
- 3.3. ШҮҮХИЙН ТООН МЭДЭЭ
- 3.4. ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ БАЙГУУЛЛАГЫН ТООН МЭДЭЭ

3.1. ЦАГДААГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ТООН МЭДЭЭ

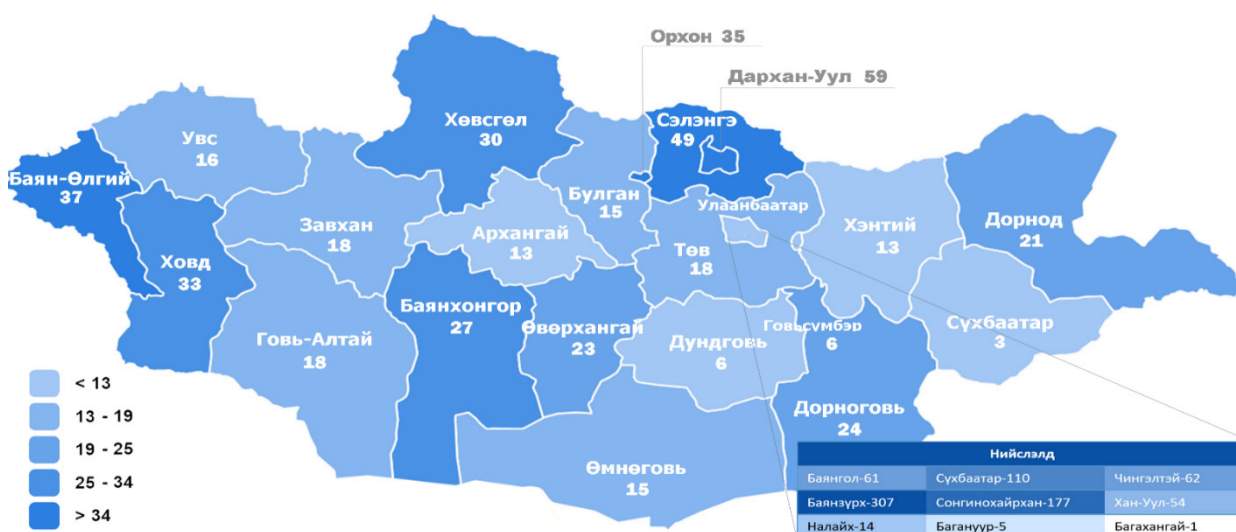
Цагдаагийн байгууллагад 2023 онд өсвөр насны хүнд холбогдох 1270 гэмт хэрэг бүртгэгдсэнээс нийслэлийн хэмжээнд 791 буюу 62.3 хувь, орон нутгийн хэмжээнд 479 буюу 37.7 хувийг тус тус эзэлж байна. Өмнөх онтой харьцуулахад өсвөр насны хүнд холбогдох хэргийн тоо 12 буюу 1.0 хувиар өссөн байна.

3.1.1. Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг

Хүснэгт 3.1.1. Өсвөр насны хүн холбогдсон бүртгэгдсэн хэргийн тоо (2018-2023)

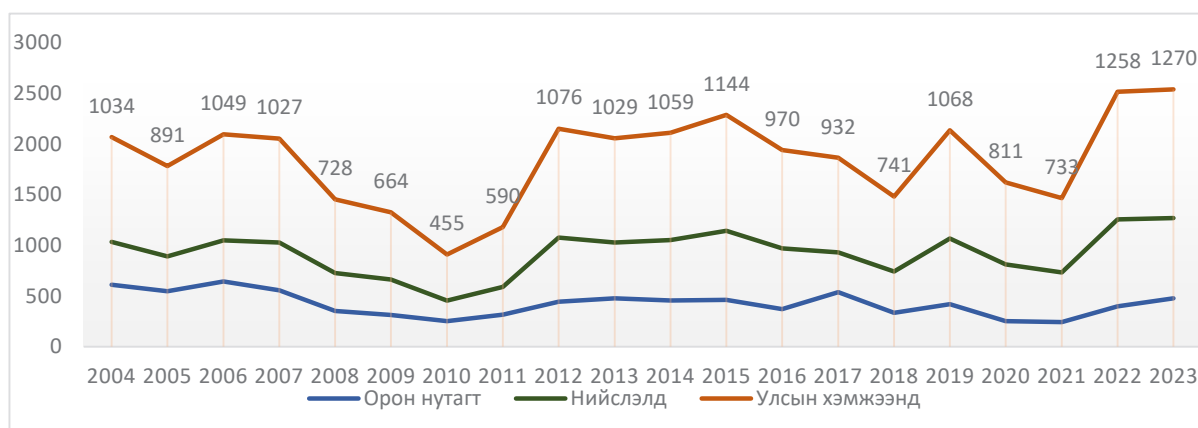
Нутаг дэвсгэр	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нийслэлд	405	649	558	490	858	791
Орон нутагт	336	419	253	243	400	479
Улсын хэмжээнд	741	1068	811	733	1258	1270

Зураг 3.1.1. Өсвөр насны хүн холбогдсон гэмт хэргийн гаралт, нутаг дэвсгэрээр (2023)

2023 онд Сэлэнгэ, Баян-Өлгий, Хөвсгөл аймагт хамгийн олон өсвөр насны хүн гэмт хэрэгт холбогдсон байна. Харин Сүхбаатар, Дундговь, Говьсүмбэр аймагт хамгийн цөөн өсвөр насны хүн гэмт хэрэгт холбогдсон байна.

График 3.1.1. Өсвөр насны хүн холбогдсон гэмт хэргийн түвшин (2004-2023)

Сүүлийн 20 жилийн дунжийг авч үзвэл, улсын хэмжээнд 926 өсвөр насны хүн холбогдсон байна.

ГУРАВДУГААР ХЭСЭГ. ӨСВӨР НАСНЫ ХҮНИЙ ҮЙЛДСЭН ГЭМТ ХЭРЭГ, ТҮҮНД ОНОГДУУЛАХ ХАРИУЦЛАГА

Өсвөр насны хүн холбогдсон гэмт хэргийн түвшнийг сүүлийн 20 жилийн байдлаар авч үзэхэд 2023 онд хамгийн их буюу 1270, 2010 онд хамгийн бага буюу 455 байна.

Хүснэгт 3.1.2. Өсвөр насны хүнд холбогдох нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, Эрүүгийн хуулийн бүлгээр (2018-2023)

Бүлэг	Гэмт хэргийн төрөл	Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг					
		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Арав	Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	5	4	3	4	10	-
	Хүнийг алах	1	4	1	3	9	-
Арван нэг	Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	184	232	224	230	327	383
Арван хоёр	Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	24	20	25	22	40	49
	Хүчиндэх	22	16	20	19	30	38
Арван гурав	Хүний халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	2	-	-	3	24	10
Арван зургаа	Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	-	1	-	-	2	-
	Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	476	779	510	435	817	798
Арван долоо	Хулгайлах	355	567	355	257	273	381
	Залилах	40	97	69	117	398	295
	Дээрэмдэх	67	64	43	21	56	52
	Мал хулгайлах	14	28	10	12	16	7
Арван найм	Эдийн засгийн гэмт хэрэг	-	-	1	-	-	2
Арван ес	Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	1	-	-
Хорь	Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	16	21	9	9	10	10
Хорин нэг	Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	-	1	1	1	1	-
Хорин гурав	Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	-	-	-	1	1	1
Хорин дөрөв	Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	-	3	-	-	1	1
Хорин зургаа	Кибер аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	-	-	29	10	10	2
Хорин долоо	Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	6	7	9	17	15	14

Өсвөр насны хүний холбогдсон гэмт хэргийн 62.8 хувь нь Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг (үүнээс 47.7 хувь нь Хулгайлах, 37 хувь нь Залилах, 6.5 хувь нь Дээрэмдэх гэмт хэрэг), 30.1 хувийг Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг эзэлж байна.

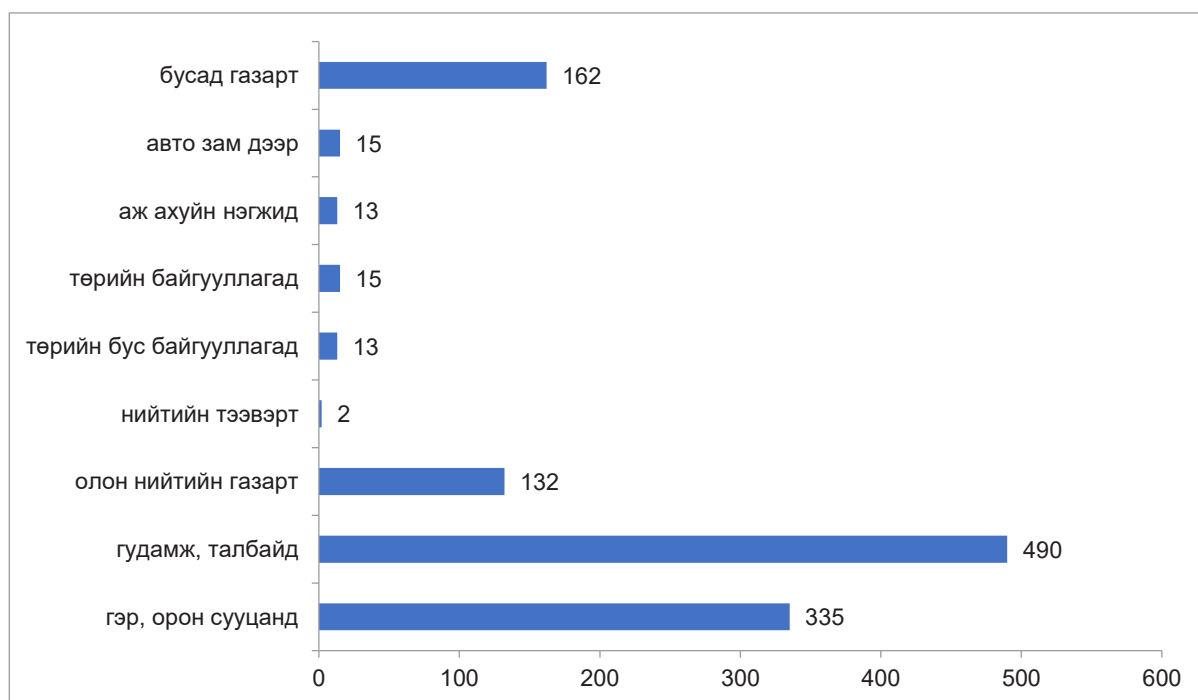
Дээрх хүснэгтэд (-) тэмдэглэгдсэн ч зарим оны "бусад гэмт хэрэг" гэсэн ангилалд багтаж цөөн тохиолдол бүртгэгдсэн байх магадлалтай.

Мөн Шинэчлэн найруулсан Эрүүгийн хуульд орсон нэмэлт, өөрчлөлттэй холбоотойгоор зарим бүлгийн нэр өөрчлөгдсөн. Тухайлбал, Эрүүгийн хуулийн Хорин зургадугаар бүлэгт заасан "Цахим мэдээллийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг"-ийг 2021 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн хуулиар өөрчлөн найруулж, "Кибер аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг" болгосон. Иймд дээрх хүснэгтэд дурдагдсан "Кибер аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг"-ийн 2022 оноос өмнөх тоон мэдээ нь "Цахим мэдээллийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг"-ийн тоон мэдээ юм.

3.1.2. Өсвөр насны хүний гэмт хэрэг үйлдсэн газар

2023 онд өсвөр насны хүний гэмт хэрэг үйлдсэн газрыг авч үзвэл 335 буюу 26.4 хувь нь гэр, орон сууцанд, 490 буюу 38.6 хувь нь гудамж, талбайд, 132 буюу 10.4 хувь нь олон нийтийн газарт, 2 буюу 0.2 хувь нь нийтийн тээвэрт, 15 буюу 1.2 хувь нь төрийн байгууллагад, 13 буюу 1.0 хувь нь төрийн бус байгууллагад, 106 буюу 8.3 хувь нь аж ахуйн нэгжид, 15 буюу 1.2 хувь нь авто зам дээр, 162 буюу 12.8 хувь нь бусад газарт үйлдэгдсэн байна.

График 3.1.2. Өсвөр насны хүний гэмт хэрэг үйлдсэн газар (2023)

3.1.3. Гэмт хэрэгт холбогдсон өсвөр насны хүний нас, хүйс, боловсролын түвшин

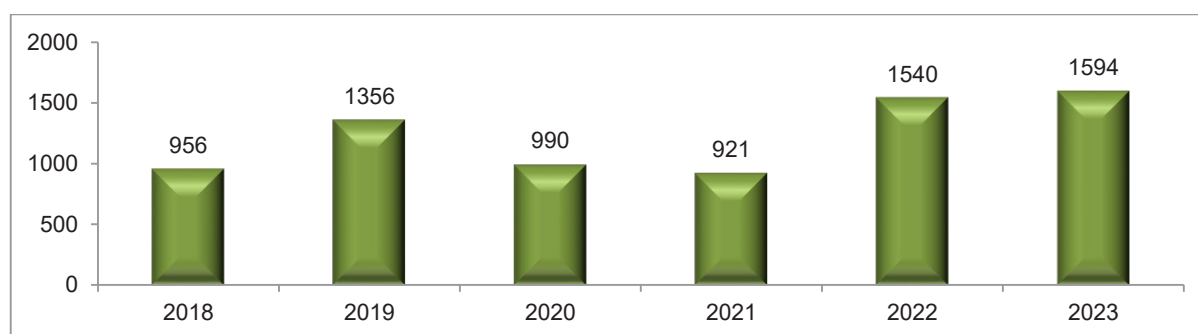
2023 онд нийт 1594 өсвөр насны хүн гэмт хэрэгт холбогдон шалгагдсан нь өмнөх оноос 54 буюу 3.5 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 3.1.3. Гэмт хэрэгт холбогдсон өсвөр насны хүн (2018-2023)

Хүйс	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Эрэгтэй	866	1186	885	857	1164	1303
Эмэгтэй	90	170	105	64	376	291
Нийт	956	1356	990	921	1540	1594

Гэмт хэрэгт холбогдсон өсвөр насны 1594 хүний 291 буюу 18.3 хувь нь эмэгтэй, 1303 буюу 81.7 хувь нь эрэгтэй байна. Өмнөх онтой харьцуулахад эмэгтэй 85 буюу 22.6 хувиар буурч, эрэгтэй 139 буюу 11.9 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 3.1.3. Гэмт хэрэгт холбогдсон өсвөр насны хүн (2018-2023)

Сүүлийн 6 жилд өсвөр насны хүн гэмт хэрэгт холбогдсон тохиолдол 2023 онд хамгийн их буюу 1594, 2021 онд хамгийн бага буюу 921 байна.

График 3.1.4. Өсвөр насны хүн, Эрэгтэй (2018-2023)

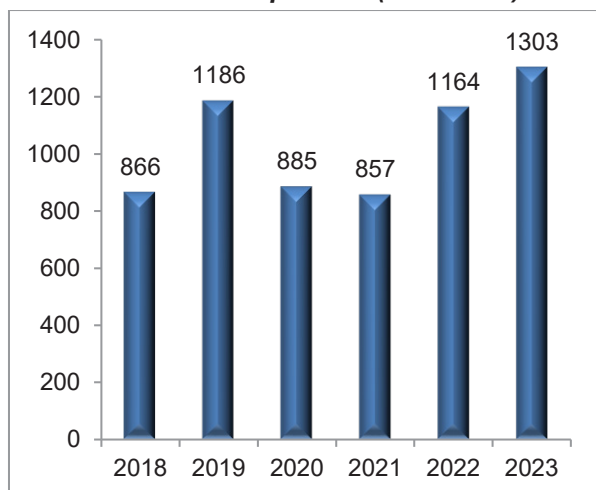
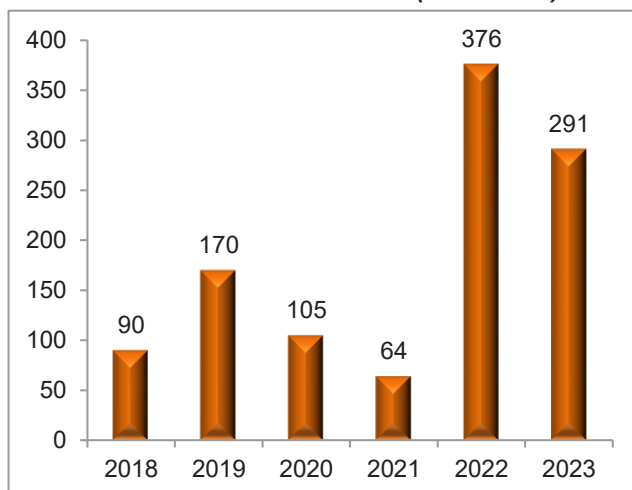

График 3.1.5. Өсвөр насны хүн, Эмэгтэй (2018-2023)

2023 онд өсвөр насны эрэгтэй хүний үйлдсэн гэмт хэрэг 1303 байгаа нь өмнөх оноос 139 буюу 11.9 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Харин өсвөр насны эмэгтэй хүний хувьд 85 буюу 22.6 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Мөн сүүлийн 6 жилд өсвөр насны эрэгтэй хүн гэмт хэрэгт холбогдсон тохиолдол 2023 онд хамгийн их буюу 1303, 2021 онд хамгийн бага буюу 857 байна. Харин өсвөр насны эмэгтэй хүн гэмт хэрэгт холбогдсон тохиолдол 2022 онд хамгийн их буюу 376, 2021 онд хамгийн бага буюу 64 байна.

Хүснэгт 3.1.4. Гэмт хэрэгт холбогдсон өсвөр насны хүний нас, хүйс (2018-2023)

Он		2018		2019		2020		2021		2022		2023	
Хүйс		эр	эм	эр	эм	эр	эм	эр	эм	эр	эм	эр	эм
Нас	15 хүртэлх	404	22	545	50	350	65	39	25	628	30	722	43
	16-17	462	68	641	120	535	40	818	39	536	346	581	248
Холбогдсон хүний тоо		866	90	1186	170	885	105	857	64	1164	376	1303	291
Нийт		956		1356		990		921		1540		1594	

2023 онд нийт 1594 өсвөр насны хүн гэмт хэрэгт холбогджээ. Үүнээс насны хувьд:

- 15 хүртэлх насны 765 (48%) хүүхэд, үүнээс эрэгтэй 722, эмэгтэй 43;
- 16-17 настай 829 (52%) хүүхэд, үүнээс эрэгтэй 581, эмэгтэй 248 байна.

Гэмт хэрэгт холбогдсон өсвөр насны хүнийг нас, хүйсээр харьцуулан үзвэл 2023 онд 15 хүртэлх насны нийт 765 хүүхдээс эрэгтэй 722 буюу 94.4 хувь, эмэгтэй 43 буюу 5.6 хувийг эзэлж байна. Үүнийг өмнөх онтой харьцуулахад эрэгтэй хүүхдийн тоо 94 буюу 14.9 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Харин эмэгтэй хүүхдийн хувьд 16-17 насны 248 хүн гэмт хэрэгт холбогдсон байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 98 буюу 28.3 хувиар буурсан үзүүлэлт юм.

Хүснэгт 3.1.5. Гэмт хэрэгт холбогдсон өсвөр насны хүний боловсролын түвшин

Боловсролын түвшин	2020	2021	2022	2023
Техникийн болон мэргэжлийн	0	6	1	2
Тусгай мэргэжлийн дунд	9	0	9	15
Боловсролгүй	53	24	79	86
Бүрэн дунд	117	154	386	167
Бага	322	266	438	551
Суурь	489	471	627	773
Нийт	990	921	1540	1594

2023 онд гэмт хэрэгт холбогдсон өсвөр насны хүнийг боловсролын түвшингээр харуулбал:

- Суурь боловсролтой 773 буюу 48.5 хувь;
- Бага боловсролтой 551 буюу 34.6 хувь;

- Бүрэн дунд боловсролтой 167 буюу 10.5 хувь;
- Боловсролгүй 86 буюу 5.4 хувь;
- Тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой 15 буюу 0.9 хувь;
- Техникийн болон мэргэжлийн боловсролтой 2 буюу 0.1 хувийг тус тус эзэлж байна.

Боловсролын түвшний хувьд 2023 онд суурь боловсролтой өсвөр насны хүн гэмт хэрэгт хамгийн их холбогдсон байна. Энэ нь нийт гэмт хэргийн 48.5 хувийг эзэлж байна. Гэмт хэрэгт холбогдсон суурь боловсролтой өсвөр насны хүний тоо өмнөх онтой харьцуулахад 146 буюу 9.5 хувиар өссөн байна.

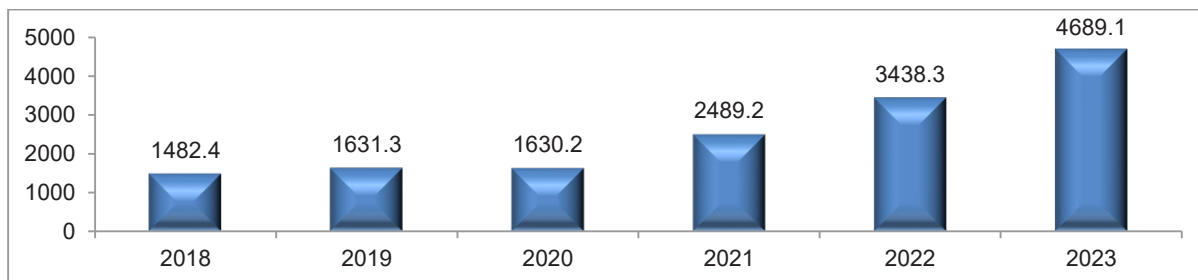
3.1.4. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхэд

Хүснэгт 3.1.6. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхэд

Нутаг дэвсгэр	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нийслэл	1127	996	690	840	1281	1363
Орон нутаг	561	602	491	525	733	852
Улсын хэмжээнд	1688	1598	1181	1365	2014	2215

2023 онд гэмт хэргийн улмаас 2215 хүүхэд хохирсоноос нийслэлд 1363 (61.5%), орон нутагт 852 (38.5%) хүүхэд хохирсон байна. Өмнөх онтой харьцуулахад гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхэд улсын хэмжээнд 201 буюу 10 хувиар, нийслэлд 82 буюу 6.4 хувиар, орон нутагт 119 буюу 16.2 хувиар тус тус өссөн байна.

График 3.1.6. Хохирол, сая төгрөгөөр (2018-2023)

2023 онд гэмт хэргийн улмаас насанд хүрээгүй хүнд 4689.1 сая төгрөгийн хохирол учирсан байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 1250.8 сая төгрөг буюу 36.4 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

3.2. Прокурорын байгууллагын тоон мэдээ

Хүснэгт 3.2.1. Прокурорын хяналт тавьсан ХБМБ-ын хэрэг (Өсвөр насны яллагдагч, насанд хүрээгүй хохирогч)

Утга	Яллагдагч	Хохирогч
Нийслэл	606	1630
Орон нутаг	637	796
Нийт	1243 ¹	2423 ²

Хүснэгт 3.2.2. Прокурорын хяналт тавьсан ХБМБ-ын хэрэг (Өсвөр насны яллагдагч, хохирогч)

Эрүүгийн хуулийн бүлэг	Яллагдагч	Хохирогч
10.Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	8	74
11.Эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	516	749
12.Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	81	531
13.Хүний халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	13	34
15.Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	0	2
16.Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг	1	64
17.Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	589	854
18.Эдийн засгийн гэмт хэрэг	14	9
19.Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	2	0
20.Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	16	7

¹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 1243 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 1234 гэсэн байна.

² Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 2426 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 2423 гэсэн байна.

21.Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг	0	1
22.Авлигын гэмт хэрэг	1	0
23.Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг	2	5
24.Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	3	3
26.Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	4	4
27.Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	21	247
Сураггүй алга болсон	0	3
Нийт	1234³	2423⁴

2023 онд прокурорын хяналт тавьсан хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэрэг дэх өсвөр насны яллагдагч, хохирогийн байдлыг авч үзвэл, Эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт 516 өсвөр насны хүн яллагдагчаар татагдаж, 749 өсвөр насны хүн хохирсон, Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт 81 өсвөр насны хүн яллагдагчаар татагдаж, 531 өсвөр насны хүн хохирсон, Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэгт 21 өсвөр насны хүн яллагдагчаар татагдаж, 247 өсвөр насны хүн хохирсон байна.

Тус онд Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэгт 589 өсвөр насны хүн яллагдагчаар татагдаж, 854 өсвөр насны хүн хохирсон нь хамгийн өндөр үзүүлэлт байх ба үүнээс тус төрлийн гэмт хэрэгт өсвөр насны хүмүүс хамгийн их холбогдон яллагдаж, мөн хамгийн ихээр хохирдог болох нь харагдаж байна.

Прокурорын байгууллагаас ирүүлсэн дээрх тоон мэдээлэлд анхаарал татаж буй нэгэн тоон мэдээлэл байгаа нь 2023 онд 1 өсвөр насны хүн Авлигын гэмт хэрэгт яллагдагчаар татагдсан тухай юм

3.3. Шүүхийн тоон мэдээ

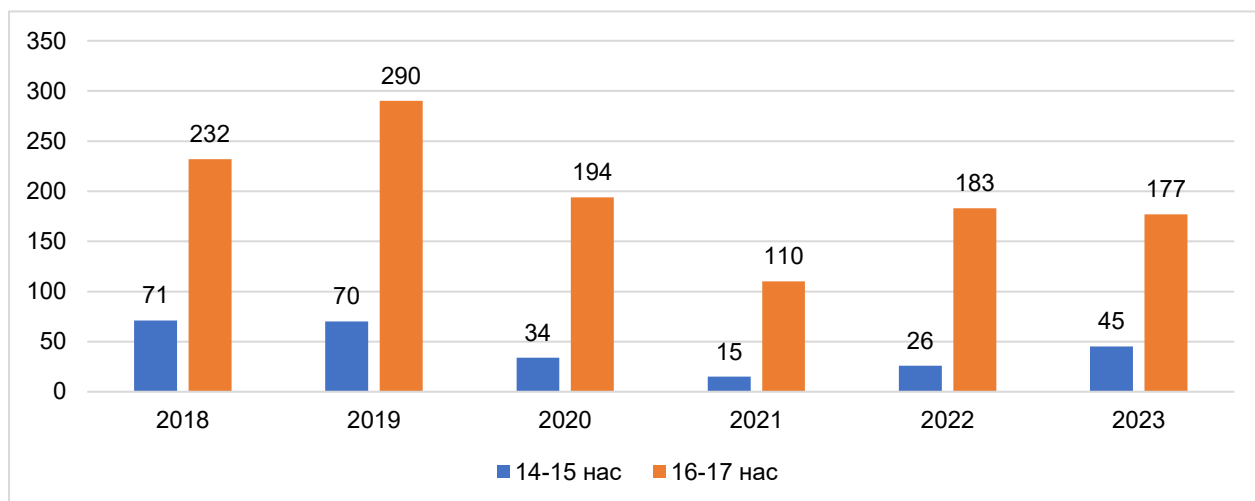
Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс 2023 онд өсвөр насны хүнд холбогдох нийт 222 хэргийг хянан шийдвэрлэсэн байна.

Хүснэгт 3.3.1. Ял шийтгүүлсэн өсвөр насны хүн (2018-2023)

Он	Өсвөр насны хүн нийт	14-15 нас	16-17 нас
2018	303	71	232
2019	360	70	290
2020	228	34	194
2021	125	15	110
2022	209	26	183
2023	222	45	177
Нийт	1447	261 (18%)	1186 (82%)

2018-2023 онд улсын хэмжээнд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс нийт 1447 өсвөр насны хүнд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэсэн байна. Үүнийг өмнөх онтой харьцуулахад 13 буюу 6.2 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Эдгээрийн 82 хувийг 16-17 насныхан, харин 18 хувийг 14-15 насныхан эзэлж байна.

График 3.3.1. Ял шийтгүүлсэн өсвөр насны хүн (2018-2023)

³ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 1243 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 1234 гэсэн байна.

⁴ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 2426 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 2423 гэсэн байна.

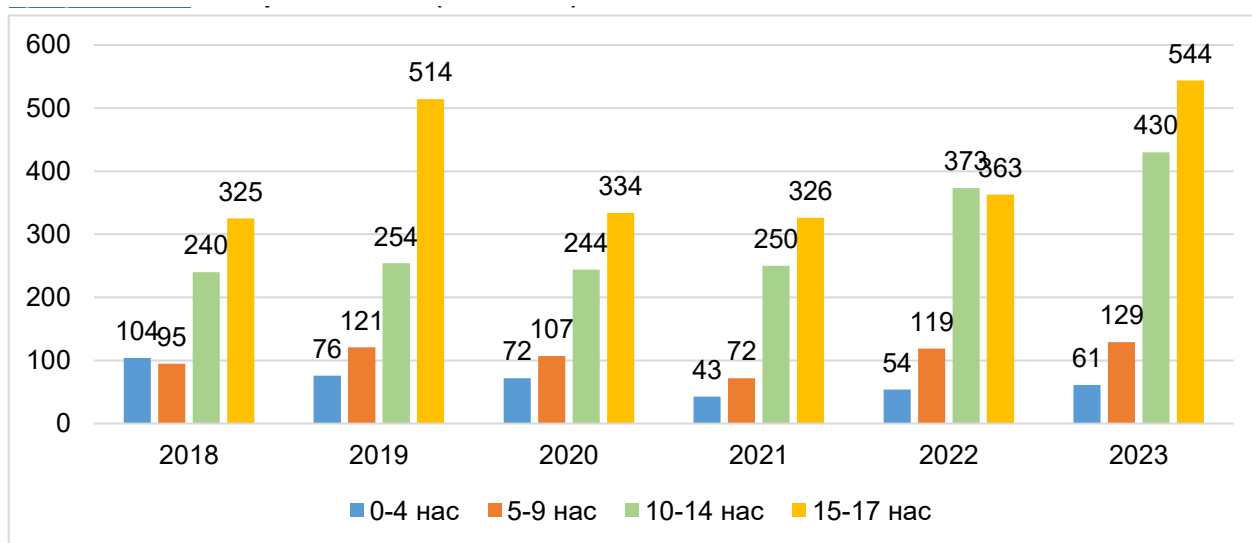
2023 онд ял шийтгүүлсэн 222 өсвөр насны хүний 45 буюу 20.2 хувь нь 14-15 насны, 177 буюу 79.8 хувь нь 16-17 насны хүн байна. Сүүлийн 6 жилд 2021 онд хамгийн бага буюу 125, 2019 онд хамгийн их буюу 360 өсвөр насны хүн ял шийтгүүлсэн байна.

Хүснэгт 3.3.2. Насанд хүрээгүй хохирогчийн тоо (2018-2023)

Нас	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0-4 нас	104	76	72	43	54	61
5-9 нас	95	121	107	72	119	129
10-14 нас	240	254	244	250	373	430
15-17 нас	325	514	334	326	363	544
Нийт	764	965	757	691	909	1164

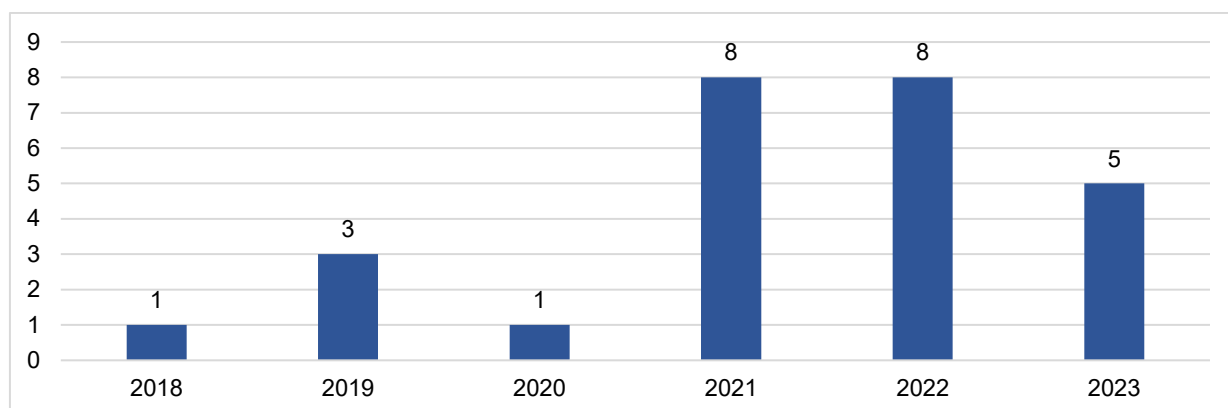
2018-2023 онд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэгдсэн хэрэгт нийт 5250 хүүхэд хохирсон байна. 2023 онд хохирсон хүүхдийн тоо өмнөх онтой харьцуулахад 255 буюу 28.1 хувиар өссөн байна.

График 3.3.2. Насанд хүрээгүй хохирогчийн нас (2018-2023)

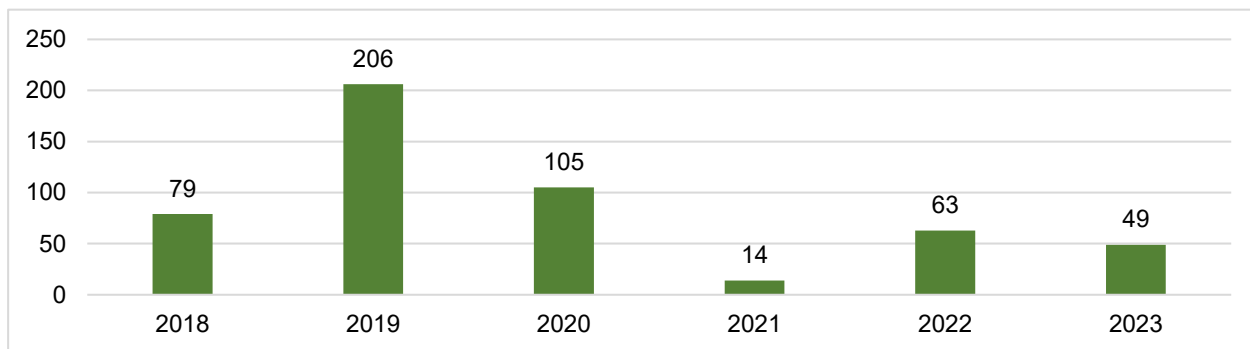
2023 онд хохирсон хүүхдийн 61 буюу 5.3 хувь нь 0-4 настай, 129 буюу 11.1 хувь нь 5-9 настай, 430 буюу 36.9 хувь нь 10-14 настай, 544 буюу 46.7 хувь нь 15-17 настай байна.

График 3.3.3. Өсвөр насны хүнийг баривчлах зөвшөөрөл олгосон байдал (2018-2023)

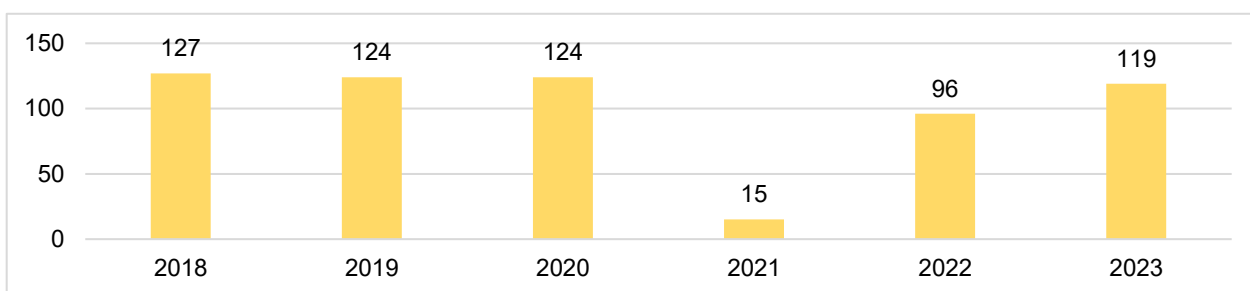
2023 онд улсын хэмжээнд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 31.4 дүгээр зүйлд заасан үндэслэлээр өсвөр насны 5 хүнийг баривчлах зөвшөөрөл олгосон байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 37.5 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 3.3.4. Өсвөр насны хүнд оногдуулсан шийтгэх тогтоолыг хойшлуулсан байдал (2018-2023)

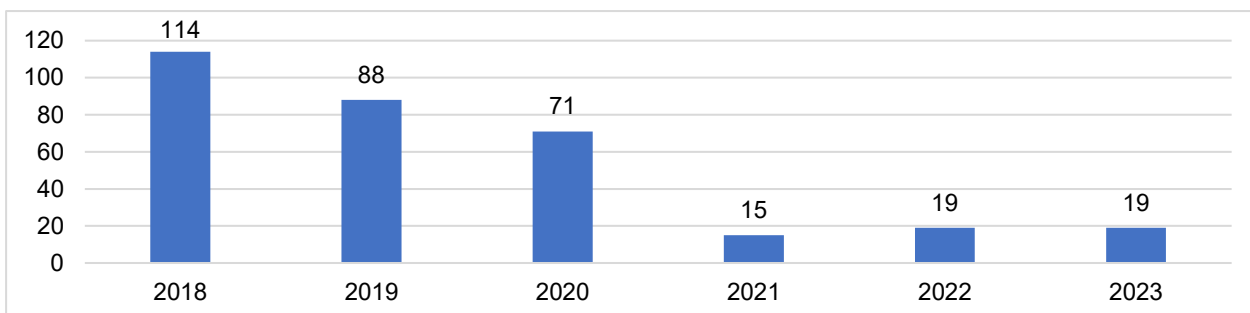
2023 онд Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс 49 өсвөр насны хүнд холбогдох шийтгэх тогтоолыг хойшлуулсан байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 22.2 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 3.3.5. Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ (2018-2023)

2023 онд Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс өсвөр насны 119 хүнд хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 23 буюу 24 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 3.3.6. Сургалт-хүмүүжлийн байгууллагад хорих (2018-2023)

2023 онд Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс 19 өсвөр насны хүнд сургалт-хүмүүжлийн байгууллагад хорих ял оногдуулсан байна. Энэ нь өмнөх онтой ижил үзүүлэлттэй байна. Сүүлийн 6 жилийн байдлаар авч үзвэл, 2018 онд 114 өсвөр насны хүнд буюу хамгийн их, 2021 онд 15 өсвөр насны хүнд буюу хамгийн цөөн өсвөр насны хүнд хорих ял оногдуулсан байна. 2023 онд өсвөр насны хүнд хорих ял оногдуулсан байдлыг 2018 онтой харьцуулахад 6 дахин буурсан эерэг үзүүлэлттэй байна.

3.4. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын тоон мэдээ

Хүснэгт 3.4.1. Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ (2023)

№	Нутаг дэвсгэр	Оны эхэнд	Нэмэгдсэн	Хасагдсан			Одоо хяналтад байгаа
				Үүнээс			
				Хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан	Шийдвэрийг хүчингүй болгож, ял оногдуулсан	Дахин гэмт хэрэг үйлдэж, ял шийтгүүлсэн	
1	Архангай	1	0	1	0	0	0
2	Баян-Өлгий	7	2	6	0	0	3
3	Баянхонгор	1	4	4	0	0	1
4	Булган	0	6	0	0	0	6
5	Говь-Алтай	1	6	2	0	1	5
6	Говьсүмбэр	0	2	0	0	0	2
7	Дархан-Уул	1	12	3	0	0	10
8	Дорноговь	5	9	7	0	1	7
9	Замын-Үүд	4	3	4	0	0	3
10	Дорно СМд	0	3	2	0	0	1
11	Дундговь	1	2	2	0	0	1
12	Завхан	0	1	0	0	0	1
13	Тосонцэнгэл	0	0	0	0	0	0
14	Орхон	2	11	4	0	1	9
15	Өвөрхангай	4	6	5	0	0	5
16	Өмнөговь	2	5	2	0	0	5
17	Ханбогд	0	1	1	0	0	0
18	Сүхбаатар	0	5	1	0	0	4
19	Сэлэнгэ	1	4	1	0	0	4
20	Хөтөл	0	1	1	0	0	0
21	Төв	0	1	1	0	0	0
22	Увс	0	2	1	0	0	1
23	Ховд	0	2	1	0	0	1
24	Хөвсгөл	6	7	6	0	0	7
25	Хэнтий	9	6	4	0	0	11
26	НШШГГ	29	62	28	0	0	63
27	Налайх	1	6	1	0	0	6
28	Багануур	1	1	1	0	0	1
29	Хархорин	0	1	0	0	0	1
30	Мандал	0	2	0	0	0	2
	Нийт	76	173	89	0	3	160

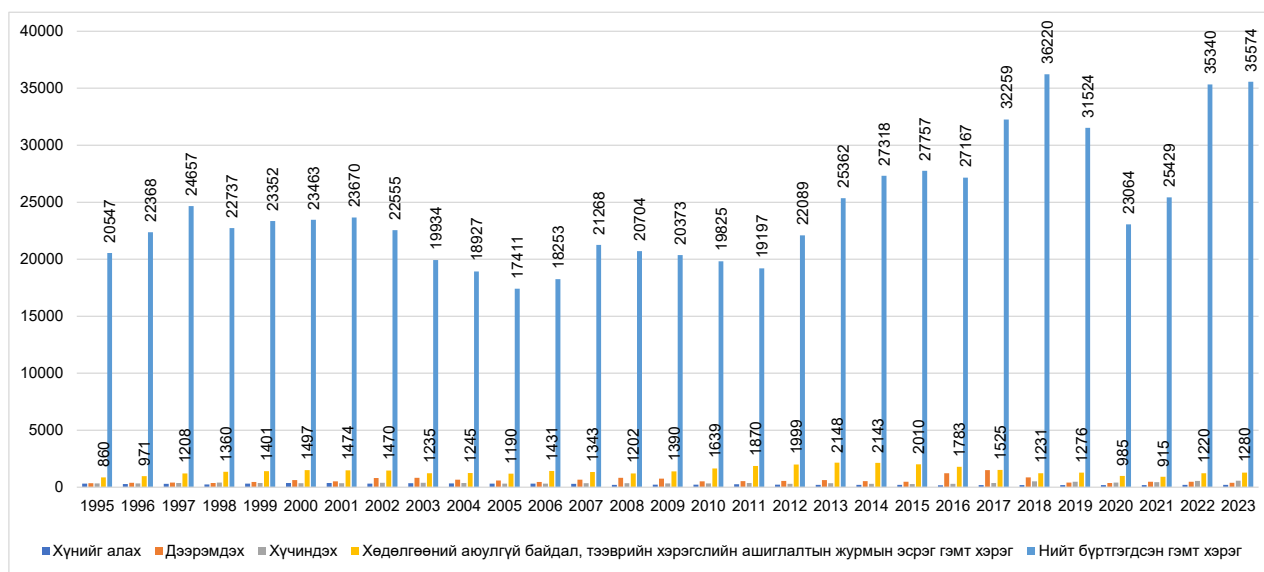
ДӨРӨВДҮГЭЭР ХЭСЭГ ТОДОРХОЙ ТӨРЛИЙН ГЭМТ ХЭРЭГ TRENDS IN VARIOUS CRIMES

- 4.1. Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг
- 4.2. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг
- 4.3. Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг
- 4.4. Хүний халдашгүй, чөлөөт байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг
- 4.5. Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг
- 4.6. Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг
- 4.7. Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг
- 4.8. Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг
- 4.9. Эдийн засгийн гэмт хэрэг
- 4.10. Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг
- 4.11. Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг
- 4.12. Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг
- 4.13. Авлигын гэмт хэрэг
- 4.14. Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг
- 4.15. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг
- 4.16. Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг
- 4.17. Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг
- 4.18. Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг
- 4.19. Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг
- 4.20. Тодорхой төрлийн зөрчлийн хэрэг

1995-2012 онд улсын хэмжээнд нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг 25 000-аас доогуур байсан бол 2013-2023 он буюу сүүлийн 11 жилийн хугацаанд нийт бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоо 25 000-аас дээш буюу өссөн үзүүлэлттэй байна. (2020 оноос бусад онд)

График 4.1. Нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг (1995-2023)

1995-2023 онд нийт бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоо 2018 онд хамгийн их буюу 36 220 байсан бол 2005 онд хамгийн бага буюу 17 411 гэмт хэрэг бүртгэгдсэн байна.

ТАЙЛБАР: Энэ хэсэгт цагдаа, авлигатай тэмцэх газар, прокурор, эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн тодорхой төрлийн гэмт хэргийн тоон мэдээг нэгтгэн оруулсан болно. Өөрөөр хэлбэл, хүснэгт дэх нийт бүртгэгдсэн тоон мэдээ нь цагдаагийн байгууллагын тоон мэдээ бол анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн тоон мэдээ нь шүүн таслах ажиллагааны тоон мэдээ бөгөөд бусад тоон мэдээ нь прокурорын байгууллагын тоон мэдээ юм. Харин Эрүүгийн хуулийн 22 дугаар бүлэгт заасан “Авлигын гэмт хэрэг”-т шалгагдсан үйлдлийн тоон мэдээ нь Авлигатай тэмцэх газраас ирүүлсэн тоон мэдээ юм.

4.1. ХҮНИЙ АМЬД ЯВАХ ЭРХИЙН ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ (ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 10 ДУГААР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.1.1. Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
10.1 дүгээр зүйл. Хүнийг алах	199	167	9	269	1	216	2	163
10.2 дугаар зүйл. Санаа сэтгэл хүчтэй цочрон давчдаж хүнийг алах	0	1	0	0	0	0	0	2
10.3 дугаар зүйл. Баривчлах, таслан зогсоох хэр хэмжээг хэтрүүлж хүнийг алах	0	0	0	0	0	0	0	0
10.4 дүгээр зүйл. Хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх	303	2589	1983	10	0	6	1	0
10.5 дугаар зүйл. Эх нярай хүүхдээ алах	0	11	8	0	0	0	0	0
10.6 дугаар зүйл. Хүний амь насыг болгоомжгүйгээр хохироох	70	181	43	98	3	83	1	62
Нийт	572	2946¹	2041²	377	4	305	4	227

¹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 2949 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 2946 гэсэн байна.

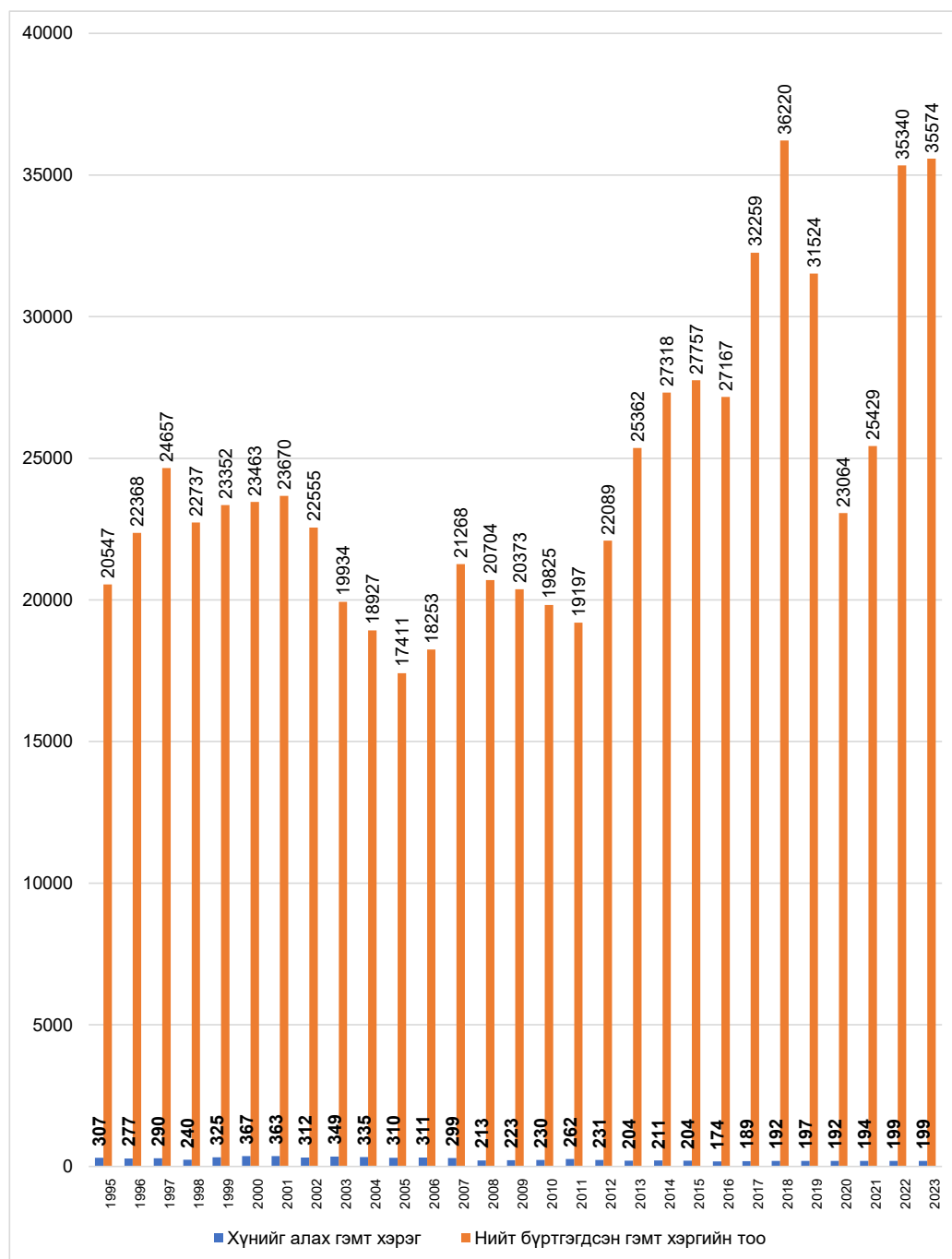
² Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 2043 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 2041 гэсэн байна.

Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг 2023 онд цагдаагийн байгууллагад нийт 572 бүртгэгдсэн байна. Үүнээс 199 хэрэг буюу 34.8 хувь нь “Хүнийг алах” гэмт хэрэг эзэлж байна.

Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс энэ төрлийн 227 хэргийг хянан шийдвэрлэснээс:

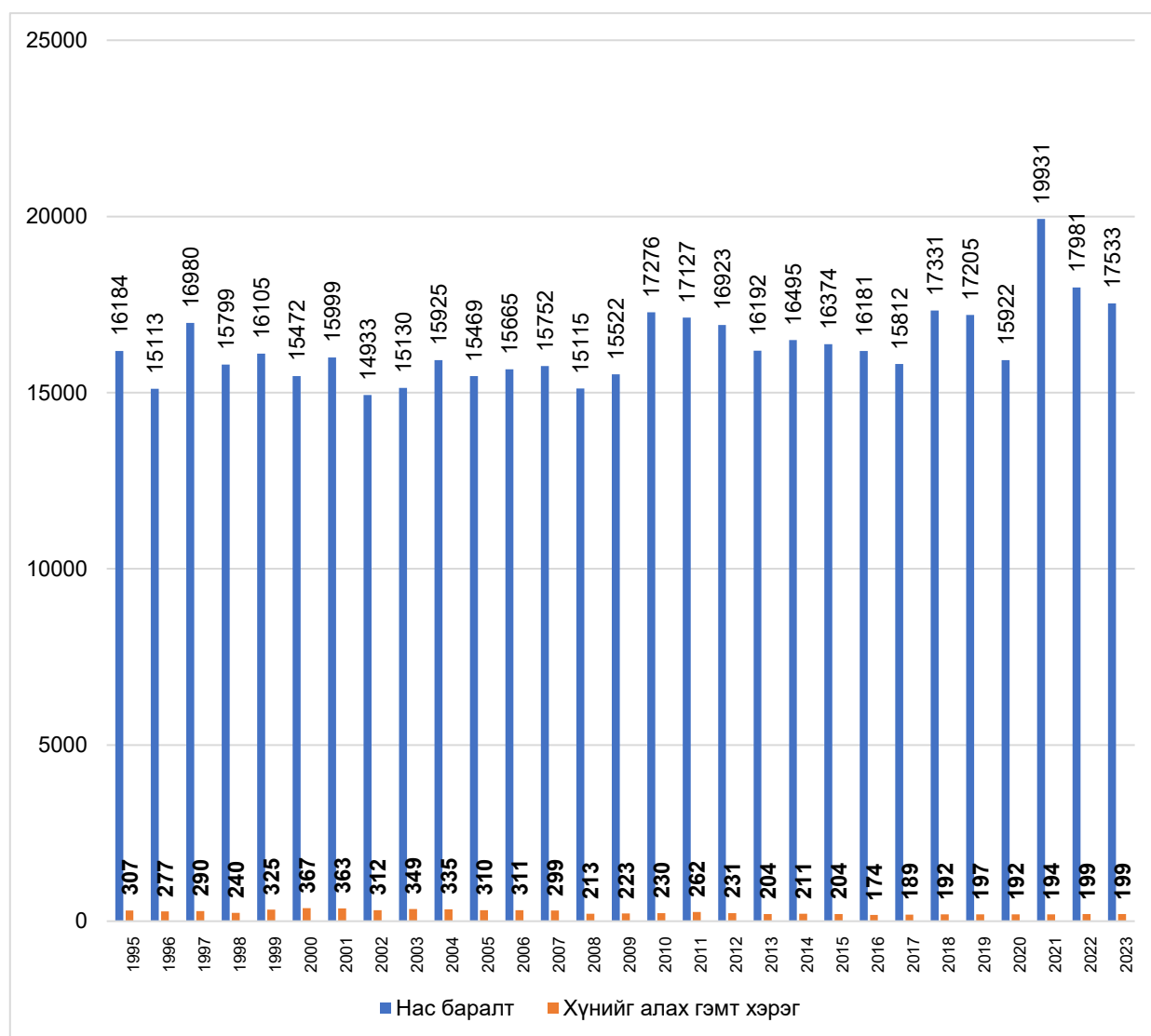
- Эрүүгийн хуулийн 10.1 дүгээр зүйлд заасан “Хүнийг алах” гэмт хэрэг 163 буюу 71.8 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 10.2 дугаар зүйлд заасан “Санаа сэтгэл хүчтэй цочрон давчдаж хүнийг алах” гэмт хэрэг 2 буюу 0.9 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 10.6 дугаар зүйлд заасан “Хүний амь насыг болгоомжгүйгээр хохироох” гэмт хэрэг 62 буюу 27.3 хувийг тус тус эзэлж байна.

График 4.1.1. Хүнийг алах гэмт хэрэг (1995-2023)

1995-2023 онд нийт 7400 “Хүнийг алах” гэмт хэрэг бүртгэгдснээс 2000 онд хамгийн их буюу 367, 2016 онд хамгийн бага буюу 174 байна. 2023 онд нийт бүртгэгдсэн 35 574 гэмт хэргээс “Хүнийг алах” гэмт хэрэг 199 буюу 0.6 хувийг эзэлж байна.

График 4.1.2. Хүн амын нас баралт ба хүнийг алах гэмт хэрэг (1995-2023)

1995-2023 онд нийт 473 446 хүн нас барсан байна. Үүнээс 2021 онд хамгийн их буюу 19 931 хүн нас барсан бол 2005 онд хамгийн бага буюу 14 933 хүн нас барсан байна. Харин хүнийг алах гэмт хэрэг 1995-2023 онд нийт 7400 бүртгэгдсэн байна.

2023 онд цагдаагийн байгууллагад бүртгэгдсэн Эрүүгийн хуулийн 10.1 дүгээр зүйлд заасан “Хүнийг алах” гэмт хэргийн нөхцөл байдлыг нарийвчлан судлан үзье:

Хүснэгт 4.1.2. Нийт бүртгэгдсэн Хүнийг алах гэмт хэрэг (2022-2023)

Нутаг дэвсгэр	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)	Нийт хэрэгт эзлэх хувь	
Нийслэлд	103	121	18 (17.5)	0.4	0.5
Орон нутагт	96	78	-18 (-18.8)	0.9	0.7
Улсын хэмжээнд	199	199	0	0.6	0.6

Хүнийг алах гэмт хэрэг улсын хэмжээнд 2023 онд 199 бүртгэгдсэн байна.

Хүснэгт 4.1.3. Хүнийг алах гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг, гараг, газар (2022-2023)

Үзүүлэлт	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Цаг			
06:00-14:00	37	52	15 (40.5)
14:00-19:00	36	33	-3 (-8.3)
19:00-22:00	38	46	8 (21.0)
22:00-06:00	88	68	-20 (-22.7)
Гараг			
Даваа	36	34	-2 (-5.6)
Мягмар	23	29	6 (26.1)
Лхагва	33	27	-6 (-18.2)
Пүрэв	24	31	7 (29.1)
Баасан	31	25	-6 (-19.3)
Бямба	27	26	-1 (-3.7)
Ням	25	27	2 (8)
Газар			
Гэр, орон сууц	124	116	-8 (-6.4)
Бусад газар	31	33	2 (6.45)
Гудамж талбай	34	31	-3 (-8.8)
Олон нийтийн газар	7	10	3 (42.8)
Аж ахуйн нэгж	3	8	5 (166.6)
Төрийн байгууллага	0	1	1 (100)

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг: 2023 онд шөнийн цагаар буюу 22:00-06:00 цагийн хооронд энэ төрлийн гэмт хэрэг хамгийн их (68 буюу 34.2 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- 06:00-14:00 цагт 52 буюу 26.1 хувь;
- 14:00-19:00 цагт 33 буюу 16.6 хувь;
- 19:00-22:00 цагт 46 буюу 23.1 хувь нь тус тус үйлдэгдсэн байна.

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн гараг: 2023 онд Даваа гарагт хүнийг алах гэмт хэрэг хамгийн их (34 буюу 17.1 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- Мягмар гарагт 29 буюу 14.6 хувь;
- Лхагва гарагт 27 буюу 13.5 хувь;
- Пүрэв гарагт 31 буюу 15.6 хувь;
- Баасан гарагт 25 буюу 12.6 хувь;
- Бямба гарагт 26 буюу 13.1 хувь;
- Ням гарагт 27 буюу 13.5 хувь нь тус тус үйлдэгджээ.

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн газар: 2023 онд хүнийг алах гэмт хэрэг гэр, орон сууцанд хамгийн их (116 буюу 58.3 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- Гудамж талбайд 31 буюу 15.6 хувь;
- Бусад газарт 33 буюу 16.6 хувь;
- Олон нийтийн газар 10 буюу 5 хувь;
- ААН-д 8 буюу 4 хувь;
- Төрийн байгууллагад 1 буюу 0.5 хувь нь тус тус үйлдэгджээ.

Хүснэгт 4.1.4. Хүнийг алах гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2022-2023)

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Согтуугаар үйлдэгдсэн	169	140	-29 (-17.1)
Эмэгтэй хүн оролцсон	19	29	10 (52.6)
Бүлэглэн гүйцэтгэсэн	5	8	3 (60)
Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас	30	22	-8 (-26.6)

2023 онд Хүнийг алах гэмт хэргийг огтуугаар үйлдсэн тохиолдол хамгийн их буюу 70.4 хувийг эзэлж байна. Харин бүлэглэн гүйцэтгэсэн тохиолдол 8 буюу 4 хувийг эзэлж байна. Үүнийг өмнөх онтой харьцуулахад хүнийг алах гэмт хэргийг согтуугаар үйлдэгдсэн тохиолдол 29 буюу 17.2 хувиар буурсан бол бүлэглэн гүйцэтгэсэн тохиолдол 3 буюу 60 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 4.1.5. Хүнийг алах гэмт хэргийн илрүүлэлт, хувиар (2022-2023)

Гэмт хэрэг илрүүлэлт	2022	2023
Нийслэл	100.0%	100.0%
Орон нутаг	92.9%	97.1%
Нийт	96.8%	99.2%

Хүнийг алах гэмт хэргийн илрүүлэлт орон нутгийн хэмжээнд 2022 онд 92.9 хувь, 2023 онд 97.1 хувь буюу 4.2 хувиар өссөн байна. Нийт гэмт хэргийн илрүүлэлт өмнөх онтой харьцуулахад 2.4 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 4.1.6. Хүнийг алах гэмт хэрэгт холбогдсон хүн (2022-2023)

Гэмт хэрэгт холбогдсон хүн	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Эмэгтэй	20	29	9 (45.0)
Эрэгтэй	190	186	-4 (-2.1)
Нийт	210	215	5 (2.4)

2023 онд хүнийг алах гэмт хэрэгт 215 хүн холбогдсоноос 186 буюу 86.5 хувь нь эрэгтэй, 29 буюу 13.5 хувь нь эмэгтэй байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 5 буюу 2.4 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 4.1.7. Хүнийг алах гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйсийн байдал (2022-2023)

Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс	2022		2023		Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)	
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй
14-15	4	0	1	0	-3 (-75)	-
16-17	6	2	2	0	-4 (-66.6)	-2 (-)
18-24	12	2	25	3	13 (108.3)	1 (50)
25-29	18	0	26	1	8 (44.4)	1 (100)
30-34	32	2	36	7	4 (12.5)	5 (250)
35-39	23	1	23	4	0	3 (300)
40-44	36	6	26	3	-10 (-27.7)	-3 (-50)
45-49	17	1	21	4	4 (23.5)	3 (300)
50-54	18	3	15	3	-3 (-16.6)	-
55-59	11	1	5	2	-6 (-54.5)	1 (100)
60-64	9	1	5	1	-4 (-44.4)	-
65-69	4	1	0	1	-4 (-)	-
+70	0	0	1	0	1 (100)	-

2023 онд Хүнийг алах гэмт хэрэгт холбогдсон хүний насны байдлыг авч үзэхэд:

- 14-15 насны хүн 1 буюу 0.5 хувь;
- 16-17 насны хүн 2 буюу 0.9 хувь;
- 18-24 насны хүн 28 буюу 13 хувь;
- 25-29 насны хүн 27 буюу 12.5 хувь;
- 30-34 насны хүн 43 буюу 20 хувь;
- 35-39 насны хүн 27 буюу 12.5 хувь;
- 40-44 насны хүн 29 буюу 13.5 хувь;
- 45-49 насны хүн 25 буюу 11.6 хувь;
- 50-54 насны хүн 18 буюу 8.4 хувь;
- 55-59 насны хүн 7 буюу 3.3 хувь;
- 60-64 насны хүн 6 буюу 2.8 хувь;
- 65-69 насны хүн 1 буюу 0.5 хувь;
- 70-аас дээш насны хүн 1 буюу 0.5 хувийг тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 4.1.8. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нийгмийн байдал (2022-2023)

Нийгмийн байдал	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Оюутан	1	1	-
Тэнэмэл хүн	3	1	-2 (-66.6)
ТББ-ын ажилтан	5	1	-4 (-80)
Сурагч	7	2	-5 (-71.4)
Төрийн албан хаагч	7	4	-3 (-42.8)
Хувийн хэвшилд ажиллагч	12	20	8 (66.6)
Малчин	29	27	-2 (-6.9)
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	28	43	15 (53.6)
Ажилгүй	118	116	-2 (-1.7)
Нийт	210	215	5 (2.4)

2023 онд Хүнийг алах гэмт хэрэгт холбогдсон 215 хүний 116 буюу 53.9 хувь нь хөдөлмөр эрхэлдэггүй, 43 буюу 20 хувь нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, 27 буюу 12.5 хувь нь малчин, 4 буюу 1.8 хувь нь төрийн албан хаагч, хувийн хэвшилд ажилладаг 20 буюу 9.3 хувь, үлдсэн 2.5 хувийг сурагч, оюутан, тэнэмэл хүн, ТББ-ын ажилтан эзэлж байна. Үүнийг өмнөх онтой харьцуулахад хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч 15 буюу 53.6 хувиар, хувийн хэвшилд ажиллагч 8 буюу 66.6 хувиар тус тус өссөн бол бусад байдал буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 4.1.9. Хүнийг алах гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн (2022-2023)

Хохирогч	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Нас барсан	183	172	-11 (6.0)
Хүүхэд	7	7	-
Гэмтсэн	21	33	12 (57.1)
Эмэгтэй	47	34	-13 (27.6)
Нийт	202³	203	1 (0.49)

2023 онд гэмт хэргийн улмаас 203 иргэн хохирсноос 172 хүн нас барж, 33 хүн гэмтсэн байна. Өмнөх онтой харьцуулахад хохирсон хүн 1 буюу 0.5 хувиар, гэмтсэн хүн 12 буюу 57.1 хувиар тус тус өсч, нас барсан хүн 11 буюу 6 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 4.1.10. Хүнийг алах гэмт хэргийн хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2022-2023)

Хохирлын хэмжээ	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Нөхөн төлүүлсэн	3865.7	1765.9	-2098.8 (-54.3)
Битүүмжилсэн	118.9	100.7	-18.2 (-15.3)
Нийт	4005.4	1725.5	-2279.9 (-56.9)

2023 онд Хүнийг алах гэмт хэргийн улмаас учирсан нийт хохирол 1725.5 сая төгрөг байгаагаас 1765.9 сая төгрөг буюу 100 хувийг нөхөн төлүүлж⁴, 100.7 сая төгрөг битүүмжилсэн нь өмнөх оноос учирсан хохирол 2279.9 сая төгрөг буюу 56.9 хувиар, нөхөн төлүүлсэн 2098.8 сая төгрөг буюу 54.3 хувиар, битүүмжилсэн 18.2 сая төгрөг буюу 15.3 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

³ "Монгол Улсад 2018 онд бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, зөрчлийн нөхцөл байдал" номын 177 дахь талын "Гурав. Гэмт хэргийн хохирогч, хохирол" бүлгийн 3.1-д "Гэмт хэргийн улмаас 202 иргэн хохирч, үүнээс 172 хүн нас барж, 33 хүн гэмтсэн" гэжээ.

⁴ Цагдаагийн байгууллагын хэмжээнд бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, зөрчлийн нөхцөл байдал, 2023 он. 177 дахь тал
Цагдаагийн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт хохирлын хэмжээ нь нөхөн төлүүлсэн хэмжээнээс бага байсан

4.2. ХҮНИЙ ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ХАЛДАШГҮЙ БАЙДЛЫН ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ

(ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 11 ДҮГЭЭР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.2.1. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан хэрэг	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан хэрэг	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
11.1 дүгээр зүйл. Хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол санаатай учруулах	359	520	89	457	4	404	10	341
11.2 дугаар зүйл. Санаа сэтгэл хүчтэй цочрон давчдаж хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол учруулах	1	4	0	9	0	8	0	11
11.3 дугаар зүйл. Хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол болгоомжгүйгээр учруулах	74	154	33	66	4	55	1	42
11.4 дүгээр зүйл. Хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол санаатай учруулах	694	888	181	878	32	788	20	688
11.5 дугаар зүйл. Хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол болгоомжгүйгээр учруулах	70	166	71	43	2	33	2	23
11.6 дугаар зүйл. Хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол учруулах	7207	6839	1736	7077	257	6346	221	5881
11.7 дугаар зүйл. Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх	126	223	76	160	3	130	21	99
Нийт	8531	8601⁵	2181⁶	8409⁷	296⁸	7522⁹	263¹⁰	7085

2023 онд цагдаагийн байгууллагад нийт Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг 8531 бүртгэгдснээс 7085 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн байна. Үүнээс:

- Эрүүгийн хуулийн 11.1 дүгээр зүйлд заасан Хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг 341 буюу 4.8 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 11.2 дугаар зүйлд заасан Санаа сэтгэл хүчтэй цочрон давчдаж хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол учруулах гэмт хэрэг 11 буюу 0.2 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 11.3 дугаар зүйлд заасан Хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол болгоомжгүйгээр учруулах гэмт хэрэг 42 буюу 0.6 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 11.4 дүгээр зүйлд заасан Хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол санаатай учруулах гэмт хэрэг 688 буюу 9.7 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 11.5 дугаар зүйлд заасан Хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол болгоомжгүйгээр учруулах гэмт хэрэг 23 буюу 0.3 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 11.6 дугаар зүйлд заасан Хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол учруулах гэмт хэрэг 5881 буюу 83 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 11.7 дугаар зүйлд заасан Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх гэмт хэрэг 99 буюу 1.4 хувийг тус тус эзэлж байна.

⁵ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 8794 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 8601 гэсэн байна.

⁶ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 2186 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 2181 гэсэн байна.

⁷ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 8690 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 8409 гэсэн байна.

⁸ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 302 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 296 гэсэн байна.

⁹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 7764 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 7522 гэсэн байна.

¹⁰ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 275 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 263 гэсэн байна.

Хүснэгт 4.2.2. Нийт бүртгэгдсэн хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг (2022-2023)

Нутаг дэвсгэр	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)	Нийт хэрэгт эзлэх хувь	
Нийслэлд	5787	5207	-580 (-10.0)	23.8	20.8
Орон нутагт	3534	3321	-213 (-6.0)	32.1	31.4
Бусад	4	3	-1 (-25)	36.4	15.0
Улсын хэмжээнд	9325	8531	-794 (-8.5)	26.4	24.0

2023 онд улсын хэмжээнд Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг 8531 бүртгэгдснийг өмнөх онтой харьцуулахад 794 буюу 8.5 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг нийслэлийн хэмжээнд 5207 бүртгэгдсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 580 гэмт хэрэг буюу 10.0 хувиар, орон нутгийн хэмжээнд 3321 бүртгэгдсэн нь 213 гэмт хэргээр буюу 6.0 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 4.2.3. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг, гараг, газар (2022-2023)

Үзүүлэлт	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Цаг			
06:00-14:00	1842	1813	-29 (-1.6)
14:00-19:00	2210	1857	-353 (-15.9)
19:00-22:00	1655	1515	-140 (-8.4)
22:00-06:00	3618	3346	-272 (-7.5)
Гараг			
Даваа	1334	1213	-121 (-9.1)
Мягмар	1367	1238	-129 (-9.4)
Лхагва	1347	1137	-210 (-15.6)
Пүрэв	1212	1158	-54 (-4.5)
Баасан	1353	1288	-65 (-4.8)
Бямба	1418	1286	-132 (-9.3)
Ням	1294	1211	-83 (-6.4)
Газар			
Гэр, орон сууц	3872	3290	-582 (-15.0)
Бусад газар	1121	1105	-16 (-1.4)
Гудамж талбай	2509	2324	-185 (-7.4)
Олон нийтийн газар	1197	1169	-28 (-2.3)
Аж ахуйн нэгж	510	524	14 (2.7)
Авто зам	19	19	-
Төрийн байгууллага	47	48	1 (2.1)
Төрийн бус байгууллага	38	35	-3 (-7.9)
Нийтийн тээвэр	12	17	5 (41.7)

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг: 2023 онд шөнийн цагаар буюу 22:00-06:00 цагийн хооронд энэ гэмт хэрэг хамгийн их (3346 буюу 39.2 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- 06:00-14:00 цагт 1813 буюу 21.2 хувь;
- 14:00-19:00 цагт 1857 буюу 21.8 хувь;
- 19:00-22:00 цагт 1515 буюу 17.8 хувь нь тус тус үйлдэгдсэн байна.

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн гараг: 2023 онд Баасан гарагт энэ гэмт хэрэг хамгийн их (1288 буюу 15.1 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- Даваа гарагт 1213 буюу 14.2 хувь;
- Мягмар гарагт 1238 буюу 14.5 хувь;
- Лхагва гарагт 1137 буюу 13.3 хувь;
- Пүрэв гарагт 1158 буюу 13.6 хувь;
- Бямба гарагт 1286 буюу 15.1 хувь;
- Ням гарагт 1211 буюу 14.2 хувь нь тус тус үйлдэгджээ.

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн газар: 2023 онд Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг гэр, орон сууцанд хамгийн их (3290 буюу 38.6 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- Гудамж талбайд 2324 буюу 27.2 хувь;
- Олон нийтийн газар 1169 буюу 13.7 хувь;
- ААН-д 524 буюу 6.1 хувь;
- Төрийн байгууллагад 48 буюу 0.6 хувь;
- Төрийн бус байгууллагад 35 буюу 0.4 хувь;
- Нийтийн тээвэрт 17 буюу 0.2 хувь;
- Авто замд 19 буюу 0.2 хувь;
- Бусад газарт 1105 буюу 13 хувь нь тус тус үйлдэгджээ.

Хүснэгт 4.2.4. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2022-2023)

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Согтуугаар үйлдэгдсэн	4379	3661	-718 (-16.4)
Хүүхэд оролцож	327	383	56 (17.1)
Эмэгтэй хүн оролцсон	999	832	-167 (-16.7)
Бүлэглэн гүйцэтгэсэн	267	265	-2 (-0.7)
Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас	1551	1255	-296 (-19.1)

2023 онд энэ төрлийн гэмт хэргийг согтуугаар үйлдсэн тохиолдол 3661 буюу 57.2 хувийг эзэлж байгаа нь хамгийн их үзүүлэлттэй байна. Харин бүлэглэн гүйцэтгэсэн тохиолдол 265 буюу 4.1 хувийг эзэлж байгаа нь хамгийн бага үзүүлэлт болж байна. Үүнийг өмнөх онтой харьцуулбал согтуугаар үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 718 буюу 16.4 хувиар, бүлэглэн гүйцэтгэсэн гэмт хэрэг 2 буюу 0.7 хувиар тус тус буурсан байна.

Хүснэгт 4.2.5. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоо (2022-2023)

Гэмт хэрэгт холбогдсон хүн	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Эмэгтэй	907	747	-160 (-17.6)
Эрэгтэй	7061	6477	-584 (-8.3)
Нийт	7968	7224	-744 (-9.3)

2023 онд Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг нийт 8531 гэмт хэрэгт 7224 хүн холбогдсон нь өмнөх онтой харьцуулахад 744 буюу 9.3 хувиар буурсан байна. Үүнээс 6477 буюу 89.7 хувь нь эрэгтэй, 747 буюу 10.3 хувь нь эмэгтэй байна. Өмнөх онтой харьцуулахад эрэгтэй 584 буюу 8.3 хувиар, эмэгтэй 160 буюу 17.6 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 4.2.6. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс (2022-2023)

Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс	2022		2023		Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)	
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй
14-15	201	7	224	17	23 (11.4)	10 (142)
16-17	144	11	183	12	39 (27.1)	1 (9.1)
18-24	1157	149	1077	104	-80 (-6.9)	-45 (-30.2)
25-29	1175	143	1056	104	-119 (-10.1)	-39 (-27.3)
30-34	1410	201	1315	143	-95 (-6.7)	-58 (-28.9)
35-39	1092	145	939	145	-153 (-14.0)	-
40-44	761	97	633	88	-128 (-16.8)	-9 (-9.3)
45-49	504	61	427	61	-77 (-15.3)	-
50-54	308	45	301	38	-7 (-2.3)	-7 (-15.6)
55-59	179	33	177	25	-2 (-1.1)	-8 (-24.2)
+60	130	15	145	10	-15 (-11.5)	-5 (-33.3)

2023 онд Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон хүний насны байдлыг авч үзвэл:

- 14-15 насны хүн 241 буюу 3.3 хувь;
- 16-17 насны хүн 195 буюу 2.7 хувь;
- 18-24 насны хүн 1181 буюу 16.3 хувь;
- 25-29 насны хүн 1160 буюу 16.1 хувь;
- 30-34 насны хүн 1458 буюу 20.2 хувь;
- 35-39 насны хүн 1084 буюу 15 хувь;
- 40-44 насны хүн 721 буюу 10 хувь;
- 45-49 насны хүн 488 буюу 6.8 хувь;
- 50-54 насны хүн 339 буюу 4.7 хувь;
- 55-59 насны хүн 202 буюу 2.8 хувь;
- 60-аас дээш насны хүн 155 буюу 2.1 хувийг тус тус эзэлж байна.

2023 онд хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт нийт 7224 хүн холбогдсоноос 18-24 насны хүн хамгийн их буюу 16.3 хувийг эзэлж байна. Харин өсвөр насны 436 хүн холбогдсон нь 6 хувийг эзэлж байна. Тус онд 16-17 насны хүн энэ гэмт хэрэгт холбогдсон тохиолдол хамгийн их буюу 169-өөр өссөн байна.

Хүснэгт 4.2.7. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нийгмийн байдал (2022-2023)

Нийгмийн байдал	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Оюутан	181	148	-33 (-18.2)
Тэнэмэл хүн	7	8	1 (14.3)
ТББ-ын ажилтан	128	129	1 (14.3)
Сурагч	304	364	60 (19.7)
Төрийн албан хаагч	334	272	-62 (-18.6)
Хувийн хэвшилд ажиллагч	811	734	-77 (-9.5)
Малчин	931	794	-137 (-14.7)
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	1869	1725	-144 (-7.7)
Ажилгүй	3389	3030	-359 (-10.6)
Хугацаат цэргийн албан хаагч	2	4	2 (100)
Сургууль завсардсан	4	9	5 (125)
Хоригдол	8	7	-1 (-12.5)
Нийт	7968	7224	-751 (-9.4)

2023 онд Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт 7224 хүн холбогдсоноос 1725 буюу 23.9 хувь нь хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг, 794 буюу 11 хувь нь малчин, 734 буюу 10.1 хувь нь хувийн хэвшилд ажиллагч, 3030 буюу 41.9 хувь нь хөдөлмөр эрхэлдэггүй хүн, үлдсэн 13.1 хувь нь сурагч, оюутан, тэнэмэл, ТББ-ын ажилтан, хугацаат цэргийн албан хаагч, хоригдол, сургууль завсардсан хүмүүс байна. Үүнийг 2022 онд бүртгэгдсэн хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон хүнтэй харьцуулахад нийт гэмт хэрэгт холбогдсон хүн 751 буюу 9.4 хувиар, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч 144 буюу 7.7 хувиар, малчин 137 буюу 14.7 хувиар, хувийн хэвшилд ажиллагч 77 буюу 9.5 хувиар, хөдөлмөр эрхэлдэггүй хүн 359 буюу 10.6 хувиар тус тус буурсан байна.

Хүснэгт 4.2.8. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүний тоо (2022-2023)

Хохирсон хүн, хуулийн этгээд	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Нас барсан	23	6	-17 (-73.9)
Хүүхэд	674	702	28 (4.2)
Гэмтсэн	9058	8361	-697 (-7.7)
Эмэгтэй	3405	3023	-382 (-11.2)
Нийт	9736	8923	-813 (-8.4)

2023 онд гэмт хэргийн улмаас 8923 иргэн хохирсноос 6 хүн нас барж, 8361 хүн гэмтсэн байна. Өмнөх онтой харьцуулахад гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 813 буюу 8.4 хувиар, гэмтсэн хүн 697 буюу 7.7 хувиар, нас барсан хүн 17 буюу 73.9 хувь гэмт хэргийн улмаас тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 4.2.9. Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлын хэмжээ (сая төгрөгөөр)

Хохирлын хэмжээ	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Нөхөн төлүүлсэн	9830.8	9497.2	-333.6 (-3.4)
Битүүмжилсэн	447.3	489.7	42.4 (9.5)
Нийт	12 410.9	11 928.8	-482.1 (-3.8)

2023 онд хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн улмаас иргэдэд учирсан нийт хохирол 11 928.8 сая төгрөг байгаагаас 9497.2 сая төгрөг буюу 79.6 хувийг нөхөн төлүүлж, 489.7 сая төгрөг битүүмжилсэн нь өмнөх оноос учирсан хохирлын хэмжээ 482.1 сая төгрөг буюу 3.8 хувиар, нөхөн төлүүлэлт 333.6 сая төгрөг буюу 3.4 хувиар тус тус буурсан бол битүүмжилсэн хөрөнгө 42.4 сая төгрөг буюу 9.5 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

4.3. ХҮНИЙ БЭЛГИЙН ЭРХ ЧӨЛӨӨ, ХАЛДАШГҮЙ БАЙДЛЫН ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ

(ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 12 ДУГААР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.3.1. Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг (2023)

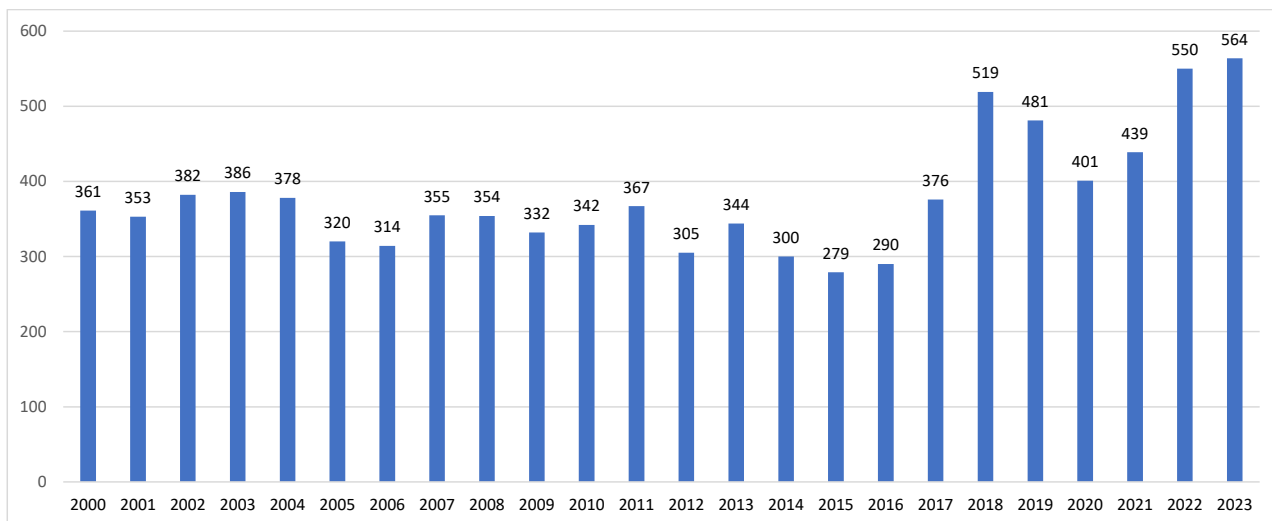
Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан хэрэг	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан хэрэг	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
12.1 дүгээр зүйл. Хүчиндэх	564	1018	344	521	16	412	16	337
12.2 дугаар зүйл. Бэлгийн дур хүслээ ёс бусаар хангах	20	35	13	20	3	14	0	14
12.3 дугаар зүйл. Бэлгийн мөлжлөг	3	9	1	4	0	2	0	3
12.4 дүгээр зүйл. Бэлгийн дарамт учруулах ¹¹	-	3	4	2	0	4	0	-
12.5 дугаар зүйл. Арван зургаан насанд хүрээгүй хүнтэй бэлгийн харьцаанд орох	130	233	67	134	20	100	3	96
12.6 дугаар зүйл. Биеэ үнэлэхийг зохион байгуулах	11	33	12	7	0	5	1	6
Нийт	728	1317¹²	437	668¹³	39	520¹⁴	19¹⁵	456

2023 онд цагдаагийн байгууллагад нийт 728 Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг бүртгэгдсэн байна. Үүнээс 564 буюу 77.5 хувийг Хүчиндэх гэмт хэрэг эзэлж байна.

Харин энэ эрүүгийн хуулийн тус бүлгийн 456 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэнээс:

- Эрүүгийн хуулийн 12.1 дүгээр зүйлд заасан Хүчиндэх гэмт хэрэг 337 буюу 73.9 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 12.2 дугаар зүйлд заасан Бэлгийн дур хүслээ ёс бусаар хангах гэмт хэрэг 14 буюу 3.1 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 12.3 дугаар зүйлд заасан Бэлгийн мөлжлөг гэмт хэрэг 3 буюу 0.7 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 12.5 дугаар зүйлд заасан Арван зургаан насанд хүрээгүй хүнтэй бэлгийн харьцаанд орох гэмт хэрэг 96 буюу 21 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 12.6 дугаар зүйлд заасан Биеэ үнэлэхийг зохион байгуулах гэмт хэрэг 6 буюу 1.3 хувийг тус тус эзэлж байна.

График 4.3.1. Хүчиндэх гэмт хэрэг (2000-2023)

¹¹ Эрүүгийн хуулийн 12.4 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэргийг 2017 оны 05 дугаар сарын 11-ний өдрийн хуулиар хүчингүй болсонд тооцсон. Иймд энэ хэсэгт ирсэн тоон мэдээг хасаж тооцсон болно.

¹² Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 1328 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 1317 гэсэн байна.

¹³ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 686 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 668 гэсэн байна.

¹⁴ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 533 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 520 гэсэн байна.

¹⁵ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 20 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 19 гэсэн байна.

1995-2023 онд нийт 10 924 Хүчиндэх гэмт хэрэг бүртгэгдснээс 2023 онд хамгийн их буюу 564, 2015 онд хамгийн бага буюу 279 бүртгэгдсэн байна. 2023 онд бүртгэгдсэн Хүчиндэх гэмт хэргийн тоог өмнөх онтой харьцуулахад 14 буюу 2.5 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

2023 онд цагдаагийн байгууллагад бүртгэгдсэн Эрүүгийн хуулийн 12.1 дүгээр зүйлд заасан Хүчиндэх гэмт хэргийн нөхцөл байдлыг дэлгэрүүлэн авч үзье.

Хүснэгт 4.3.2. Нийт бүртгэгдсэн хүчиндэх гэмт хэрэг (2022-2023)

Нутаг дэвсгэр	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)	Нийт хэрэгт эзлэх хувь	
Нийслэлд	285	287	2 (0.7)	1.2	1.1
Орон нутагт	264	275	-11 (-4.2)	2.4	2.6
Бусад	1	2	1 (100)	9.1	10.0
Улсын хэмжээнд	550	564	14 (2.5)	1.6	1.6

2023 онд улсын хэмжээнд "Хүчиндэх" гэмт хэрэг 564 бүртгэгдсэн нь өмнөх оноос 14 буюу 2.5 хувиар, нийслэлийн хэмжээнд 287 бүртгэгдсэн нь 2 буюу 0.7 хувиар тус тус өссөн бол орон нутгийн хэмжээнд 11 бүртгэгдсэн нь 11 гэмт хэргээр буюу 4.2 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 4.3.3. Хүчиндэх гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг, гараг, газар (2022-2023)

Үзүүлэлт	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Цаг			
06:00-14:00	117	124	7 (5.9)
14:00-19:00	113	141	28 (24.7)
19:00-22:00	81	68	-13 (16.0)
22:00-06:00	239	231	-8 (-3.3)
Гараг			
Даваа	89	86	-3 (-3.4)
Мягмар	82	92	10 (12.2)
Лхагва	73	75	2 (2.7)
Пүрэв	70	79	9 (12.9)
Баасан	74	77	3 (4.1)
Бямба	73	79	6 (8.2)
Ням	89	76	-13 (-14.6)
Газар			
Гэр, орон сууц	364	385	21 (5.8)
Бусад газар	64	78	14 (21.9)
Гудамж талбай	59	45	-14 (-23.7)
Олон нийтийн газар	40	40	-
Аж ахуйн нэгж	16	12	-4 (-25.0)
Төрийн байгууллага	0	1	1 (100)
Төрийн бус байгууллага	4	1	-3 (-75)
Нийтийн тээвэр	3	2	-1 (-33.3)

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг: 2023 онд шөнийн цагаар буюу 22:00-06:00 цагийн хооронд энэ гэмт хэрэг хамгийн их (231 буюу 40.9 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- 06:00-14:00 цагт 124 буюу 22 хувь;
- 14:00-19:00 цагт 141 буюу 25 хувь;
- 19:00-22:00 цагт 68 буюу 12.1 хувь нь тус тус үйлдэгдсэн байна.

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн гараг: 2023 онд Мягмар гарагт Хүчиндэх гэмт хэрэг хамгийн их (92 буюу 16.3 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- Даваа гарагт 86 буюу 15.2 хувь;
- Лхагва гарагт 75 буюу 13.3 хувь;
- Пүрэв гарагт 79 буюу 14 хувь;
- Баасан гарагт 77 буюу 13.7 хувь;
- Бямба гарагт 79 буюу 14 хувь;
- Ням гарагт 76 буюу 13.5 хувь нь тус тус үйлдэгджээ.

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн газар: 2023 онд хүчиндэх гэмт хэрэг гэр, орон сууцанд нь хамгийн их (385 буюу 68.2 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- Гудамж талбайд 45 буюу 7.9 хувь;
- Олон нийтийн газар 40 буюу 7.1 хувь;
- ААН-д 12 буюу 2.1 хувь;
- Төрийн байгууллагад 1 буюу 0.2 хувь
- Төрийн бус байгууллагад 1 буюу 0.2 хувь
- Нийтийн тээвэрт 2 буюу 0.3 хувь
- Бусад газарт 78 буюу 13.8 хувь нь тус тус үйлдэгджээ.

Хүснэгт 4.3.4. Хүчиндэх гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2022-2023)

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Согтуугаар үйлдэгдсэн	135	133	-2 (-1.5)
Хүүхэд оролцож	30	38	8 (26.7)
Эмэгтэй хүн оролцсон	6	0	-6 (-100)
Бүлэглэн гүйцэтгэсэн	19	28	9 (47.4)
Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас	110	103	-7 (-6.4)

2023 онд энэ төрлийн гэмт хэргийг согтуугаар үйлдсэн тохиолдол хамгийн их (133 буюу 44 хувь) байна. Харин бүлэглэн гүйцэтгэсэн тохиолдол 28 буюу 9.3 хувийг эзэлж байна. Үүнийг өмнөх онтой харьцуулбал согтуугаар үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 2 буюу 1.5 хувиар буурсан бол бүлэглэн гүйцэтгэсэн гэмт хэрэг 9 буюу 47.4 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 4.3.5. Хүчиндэх гэмт хэргийн илрүүлэлт, хувиар (2022-2023)

Гэмт хэрэг илрүүлэлт	2022	2023
Нийслэл	49%	39.6%
Орон нутаг	58.5%	55.6%
Нийт	53.3%	46.7%

Энэ төрлийн гэмт хэргийн илрүүлэлт улсын хэмжээнд 46.7 хувь байгаа нь өмнөх оноос 6.6 хувиар, орон нутгийн хэмжээнд 55.6 хувь буюу 2.9 хувиар, нийслэлийн хэмжээнд 39.6 хувь буюу 9.4 хувиар тус тус буурсан байна.

2023 онд Хүчиндэх 564 гэмт хэрэгт 360¹⁶ хүн холбогдсон нь өмнөх онтой харьцуулахад 11 буюу 2.9 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Өмнөх онтой харьцуулбал тус гэмт хэрэгт холбогдсон эрэгтэй хүний тоо 29 буюу 8.8 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 4.3.6. Хүчиндэх гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс (2023)

Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс	Эрэгтэй	Эмэгтэй
14-15	23	0
16-17	29	0
18-24	86	0
25-29	50	0
30-34	67	0
35-39	36	0
40-44	28	0
45-49	21	0
50-54	4	0
55-59	8	0
60-64	5	0
65-69	2	0
+70	1	0

2023 онд Хүчиндэх гэмт хэрэгт холбогдсон хүний насны байдлыг авч үзэхэд:

- 14-15 насны хүн 23 буюу 6.4 хувь;

¹⁶ Цагдаагийн байгууллагын хэмжээнд бүртгэгдсэн гэмт хэрэг, зөрчлийн нөхцөл байдал, 2023 он, 181 дэх тал

- 16-17 насны хүн 29 буюу 8.1 хувь;
- 18-24 насны хүн 86 буюу 23.9 хувь;
- 25-29 насны хүн 50 буюу 13.9 хувь;
- 30-34 насны хүн 67 буюу 18.6 хувь;
- 35-39 насны хүн 36 буюу 10 хувь;
- 40-44 насны хүн 28 буюу 7.8 хувь;
- 45-49 насны хүн 21 буюу 5.8 хувь;
- 50-54 насны хүн 4 буюу 1.1 хувь;
- 55-59 насны хүн 8 буюу 2.2 хувь;
- 60-64 насны хүн 5 буюу 1.4 хувь;
- 65-69 насны хүн 2 буюу 0.6 хувь;
- 70-аас дээш насны хүн 1 буюу 0.2 хувийг тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 4.3.7. Хүчиндэх гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нийгмийн байдал (2022-2023)

Нийгмийн байдал	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Оюутан	15	9	-6 (-40)
ТББ-ын ажилтан	4	3	-1 (-25)
Сурагч	25	36	11 (44)
Төрийн албан хаагч	5	17	12 (240)
Хувийн хэвшилд ажиллагч	28	26	-2 (-7.1)
Малчин	55	47	-8 (-14.5)
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	69	49	-20 (-28.9)
Ажилгүй	169	170	1 (0.6)
Сургууль завсардсан	1	3	2 (200)
Нийт	371	360	-11 (-2.9)

2023 онд Хүчиндэх гэмт хэрэгт холбогдсон нийт 360 хүнээс 170 буюу 47.2 хувь нь хөдөлмөр эрхэлдэггүй, 49 буюу 13.6 хувь нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, 47 буюу 13 хувь нь малчин, 36 буюу 10 хувь нь сурагч, үлдсэн 16.2 хувь нь төрийн албан хаагч, оюутан, ТББ-ын ажилтан, хувийн хэвшилд ажилладаг байна.

Хүснэгт 4.3.8. Хүчиндэх гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүний тоо (2022-2023)

Хохирогч	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Хүүхэд	362	395	33 (9.1)
Гэмтсэн	59	45	-14 (-23.7)
Нийт	552	565	13 (2.4)

2023 онд Хүчиндэх гэмт хэргийн улмаас нийт 565 хүн хохирсноос 395 буюу 69.9 хувь нь хүүхэд байсан бол тус гэмт хэргийн улмаас 45 хүн гэмтсэн байна. Өмнөх онтой харьцуулахад хохирсон хүний тоо 13 буюу 2.4 хувиар, хүүхдийн тоо 33 буюу 9.1 хувиар тус тус өссөн бол гэмтсэн хүний 14 буюу 23.7 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

4.4. ХҮНИЙ ХАЛДАШГҮЙ, ЧӨЛӨӨТЭЙ БАЙХ ЭРХИЙН ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ

(ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 13 ДУГААР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.4.1. Хүний халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан хэрэг	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан хэрэг	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
13.1 дүгээр зүйл. Хүн худалдаалах	11	22	3	9	0	4	0	3
13.2 дугаар зүйл. Хүн хулгайлах	1	9	6	3	0	0	1	0
13.3 дугаар зүйл. Хүн барьцаалах	0	0	0	2	0	1	1	0
13.4 дүгээр зүйл. Хүнийг хүчээр алга болгох	3	10	4	6	0	2	1	0
13.5 дугаар зүйл. Заналхийлэх	62	183	83	60	4	38	13	10
13.6 дугаар зүйл. Бусдын орон байранд хууль бусаар нэвтрэн орох	34	73	19	55	1	35	16	14
13.7 дугаар зүйл. Хууль бусаар нэгжих, хураан авах, битүүмжлэх	0	0	0	0	0	0	0	0
13.8 дугаар зүйл. Зөвшөөрөлгүй гэрэл зураг авах, дуу, дүрс бичлэг хийж дамжуулах, тараах	3	8	5	1	0	1	0	1
13.9 дүгээр зүйл. Хууль бусаар баривчлах, саатуулах	0	6	4	0	0	0	0	0
13.10 дугаар зүйл. Хувь хүний нууцад халдах	9	20	5	12	1	8	3	1
13.11 дүгээр зүйл. Хувь хүний нууцыг задруулах	7	16	7	15	0	10	4	3
13.12 дугаар зүйл. Хууль бусаар мөрдөж мөшгөх	9	16	8	2	0	2	0	3
13.13 дугаар зүйл. Албадан хөдөлмөрлүүлэх	2	4	1	1	0	1	0	0
13.14 дүгээр зүйл. Худал мэдээлэл тараах	216	622	286	64	1	40	9	33
Нийт	357	977 ¹⁷	431	208 ¹⁸	7	128 ¹⁹	43 ²⁰	68

2023 онд цагдаагийн байгууллагад нийт 357 Хүний халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг бүртгэгдсэн байна. Харин энэ төрлийн 68 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэнээс:

- Эрүүгийн хуулийн 13.1 дүгээр зүйлд заасан Хүн худалдаалах гэмт хэрэг 3 буюу 4.4 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 13.5 дугаар зүйлд заасан Заналхийлэх гэмт хэрэг 10 буюу 14.7 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 13.6 дугаар зүйлд заасан Бусдын орон байранд хууль бусаар нэвтрэн орох гэмт хэрэг 14 буюу 20.6 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 13.8 дугаар зүйлд заасан Зөвшөөрөлгүй гэрэл зураг авах, дуу, дүрс бичлэг хийж дамжуулах, тараах гэмт хэрэг 1 буюу 1.5 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 13.10 дугаар зүйлд заасан Хувь хүний нууцад халдах гэмт хэрэг 1 буюу 1.5 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 13.11 дүгээр зүйлд заасан Хувь хүний нууцыг задруулах гэмт хэрэг 3 буюу 4.4 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 13.12 дугаар зүйлд заасан Хууль бусаар мөрдөж мөшгөх гэмт хэрэг 3 буюу 4.4 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 13.14 дүгээр зүйлд заасан Худал мэдээлэл тараах гэмт хэрэг 33 буюу 48.5 хувийг тус тус эзэлж байна.

¹⁷ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 989 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 977 гэсэн байна.

¹⁸ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 230 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 208 гэсэн байна.

¹⁹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 142 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 128 гэсэн байна.

²⁰ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 48 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 43 гэсэн байна.

4.5. ХҮНИЙ ХУВИЙН, УЛС ТӨРИЙН ЭРХ, ЭРХ ЧӨЛӨӨНИЙ ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ

(ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 14 ДҮГЭЭР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.5.1. Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг	Нийт ХБ явуулсан хэрэг	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан хэрэг	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
14.1 дүгээр зүйл. Ялгаварлан гадуурхах	1	2	1	0	0	0	0	0
14.2 дугаар зүйл. Мэдээлэл хайх, хүлээн авахад саад учруулах	0	0	0	0	0	0	0	0
14.3 дугаар зүйл. Үзэл бодлоо илэрхийлэх, хэвлэн нийтлэх эрх чөлөөнд халдах	0	2	2	0	0	0	0	0
14.4 дүгээр зүйл. Шашин шүтэх, эс шүтэх эрх чөлөөг хэрэгжүүлэхэд саад учруулах	0	0	0	0	0	0	0	0
14.5 дугаар зүйл. Иргэн сонгуулийн эрхээ эдлэх, сонгуулийн хорооны ажилд саад хийх	0	1	0	0	0	0	0	0
14.6 дугаар зүйл. Сонгууль, ард нийтийн санал асуулгад илүү санал өгөх	0	0	0	0	0	0	0	0
14.7 дугаар зүйл. Сонгууль, ард нийтийн санал асуулгад хууль бусаар нөлөөлөх, санал хураалтын дүнг буруу гаргах	0	0	0	0	0	0	0	0
14.8 дугаар зүйл. Сонгуулийн үеэр илт худал мэдээлэл тараах	0	0	0	1	1	0	0	0
14.9 дүгээр зүйл. Сонгуулийг хууль бусаар явуулах хуйвалдаан зохион байгуулах	0	0	0	2	0	0	0	0
Нийт	1	5	3	3	1	0	0	0

2023 онд цагдаагийн байгууллагад 1 Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг бүртгэгдсэн байна. Харин энэ төрлийн гэмт хэрэг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэгдээгүй байна.

4.6. ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ (ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 15 ДУГААР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.6.1. Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
15.1 дүгээр зүйл.Эмнэлгийн тусламж үзүүлэхгүй байх	32	127	35	20	1	11	1	7
15.2 дугаар зүйл.Аюултай байдалд орхих, тусламж үзүүлэхгүй байх	4	8	2	5	0	3	0	3
15.3 дугаар зүйл.Хүний цус, эд, эрхтнийг хууль бусаар авах	1	2	0	0	0	0	0	0
15.4 дүгээр зүйл.Хүний цус, эд, эрхтнийг шаардлага хангаагүй нөхцөлд бэлтгэх, шилжүүлэн суулгах	0	0	0	0	0	0	0	0
15.5 дугаар зүйл.Хууль бусаар үр хөндөх	1	2	2	0	0	0	0	0
15.6 дугаар зүйл.Бусдын амь насанд аюул учруулж болзошгүй халдварт өвчин, дархлал хомсдолын вирус халдаах	1	3	0	2	0	1	0	0
Нийт	39	142	39	27	1	15	1	10

2023 онд цагдаагийн байгууллагад нийт 39 Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг бүртгэгдсэн байна. Харин энэ төрлийн 10 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэснээс Эрүүгийн хуулийн 15.1 дүгээр зүйлд заасан Эмнэлгийн тусламж үзүүлэхгүй байх гэмт хэрэг 7 буюу 70 хувийг, Эрүүгийн хуулийн 15.2 дугаар зүйлд заасан Аюултай байдалд орхих, тусламж үзүүлэхгүй байх гэмт хэрэг 3 буюу 30 хувийг тус тус эзэлж байна.

4.7. ХҮҮХДИЙН ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ (ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 16 ДУГААР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.7.1.Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
16.1 дүгээр зүйл. Хүүхдийг гэмт хэрэг үйлдэхэд татан оруулах	0	3	0	6	0	4	2	1
16.2 дугаар зүйл. Хүүхдийг согтуурах, мансуурах, донтох байдалд татан оруулах	0	1	0	1	0	1	0	0
16.3 дугаар зүйл. Хүүхдийг хаях, төөрүүлэх, тэнүүчлэлд хүргэх	8	23	10	4	0	3	1	1
16.4 дүгээр зүйл. Хүүхдээр гуйлга гуйлгах	1	1	0	0	0	0	0	0
16.5 дугаар зүйл. Хүүхэд солих	0	1	0	0	0	0	0	0
16.6 дугаар зүйл. Хүүхэд худалдах	0	1	1	0	0	0	0	0
16.7 дугаар зүйл. Хүүхэдтэй хэрцгий харьцах	8	6	1	7	0	5	1	3
16.8 дугаар зүйл. Хүүхдэд садар самууныг сурталчлах, уруу татах	40	48	14	56	1	20	28	14
16.9 дүгээр зүйл. Хүүхэд оролцуулж садар самууныг сурталчлах	8	16	4	6	0	2	4	0
16.10 дугаар зүйл. Хүүхдээр тэвчишгүй хөдөлмөр эрхлүүлэх	1	2	1	0	0	0	0	0
16.11 дүгээр зүйл. Хүүхдийг асран хамгаалах үүргээ үл биелүүлэх	2	14	11	0	0	0	0	0
Нийт	68	110 ²¹	41 ²²	76 ²³	1	33 ²⁴	34 ²⁵	19

2023 онд цагдаагийн байгууллагад Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг нийт 68 бүртгэгдсэн байна. Харин энэ төрлийн 19 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэнээс:

- Эрүүгийн хуулийн 16.1 дүгээр зүйлд заасан Хүүхдийг гэмт хэрэг үйлдэхэд татан оруулах гэмт хэрэг 1 буюу 5.3 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 16.3 дугаар зүйлд заасан Хүүхдийг хаях, төөрүүлэх, тэнүүчлэлд хүргэх гэмт хэрэг 1 буюу 5.3 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 16.7 дугаар зүйлд заасан Хүүхэдтэй хэрцгий харьцах гэмт хэрэг 3 буюу 15.8 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 16.8 дугаар зүйлд заасан Хүүхдэд садар самууныг сурталчлах, уруу татах гэмт хэрэг 14 буюу 73.7 хувийг тус тус эзэлж байна.

²¹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 116 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 110 гэсэн байна.

²² Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 42 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 41 гэсэн байна.

²³ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 80 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 76 гэсэн байна.

²⁴ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 35 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 33 гэсэн байна.

²⁵ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 36 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 34 гэсэн байна.

4.8. ӨМЧЛӨХ ЭРХИЙН ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ (ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 17 ДУГААР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.8.1. Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
17.1 дүгээр зүйл. Хулгайлах	5401	17 277	6963	3533	90	1744	1499	1443
17.2 дугаар зүйл. Дээрэмдэх	392	1202	543	413	13	260	90	171
17.3 дугаар зүйл. Залилах	12 985	18 043	4892	9961	23	1107	8525	803
17.4 дүгээр зүйл. Хөрөнгө завших	678	1572	398	457	2	339	72	273
17.5 дугаар зүйл. Алдаатай гүйлгээ, андуурагдсан илгээмж, гээгдэл эд хөрөнгө, алдуул мал завших	796	2464	1403	457	28	398	17	365
17.6 дугаар зүйл. Бусдын эд хөрөнгийг авахаар заналхийлэх	31	64	19	21	0	17	3	15
17.7 дугаар зүйл. Авто тээврийн хэрэгслийг зөвшөөрөлгүйгээр авч явах	131	193	66	180	20	99	53	67
17.8 дугаар зүйл. Эд хөрөнгө устгах, гэмтээх	608	1371	623	493	26	382	61	308
17.9 дүгээр зүйл. Бусдын эд хөрөнгийг хамгаалахад хайнга хандах	0	11	7	0	0	0	0	0
17.10 дугаар зүйл. Нотариатч, улсын бүртгэгч өмчлөгчийн эрхийг зөрчих	2	17	9	4	0	2	0	1
17.11 дүгээр зүйл. Болгоомжгүйгээр эд хөрөнгө устгах, гэмтээх, үрэгдүүлэх	19	56	28	7	0	7	0	6
17.12 дугаар зүйл. Мал хулгайлах	643	1756	622	466	4	248	175	234
Нийт	21 686	43 657²⁶	15 561²⁷	15 392²⁸	201²⁹	4239³⁰	10 303³¹	3686

2023 онд цагдаагийн байгууллагад Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг нийт 21 686 бүртгэгдсэн байна.

Харин энэ төрлийн 3686 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэнээс:

- Эрүүгийн хуулийн 17.1 дүгээр зүйлд заасан “Хулгайлах” гэмт хэрэг 1443 буюу 39.1 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 17.2 дугаар зүйлд заасан “Дээрэмдэх” гэмт хэрэг 171 буюу 4.6 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 17.3 дугаар зүйлд заасан “Залилах” гэмт хэрэг 803 буюу 21.8 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 17.4 дүгээр зүйлд заасан “Хөрөнгө завших” гэмт хэрэг 273 буюу 7.4 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 17.5 дугаар зүйлд заасан “Алдаатай гүйлгээ, андуурагдсан илгээмж, гээгдэл эд хөрөнгө, алдуул мал завших” гэмт хэрэг 365 буюу 9.9 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 17.6 дугаар зүйлд заасан “Бусдын эд хөрөнгийг авахаар заналхийлэх” гэмт хэрэг 15 буюу 0.4 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 17.7 дугаар зүйлд заасан “Авто тээврийн хэрэгслийг зөвшөөрөлгүйгээр авч явах” гэмт хэрэг 67 буюу 1.8 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 17.8 дугаар зүйлд заасан “Эд хөрөнгө устгах, гэмтээх” гэмт хэрэг 308 буюу 8.4 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 17.10 дугаар зүйлд заасан “Нотариатч, улсын бүртгэгч өмчлөгчийн эрхийг зөрчих” гэмт хэрэг 1 буюу 0.1 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 17.11 дүгээр зүйлд заасан “Болгоомжгүйгээр эд хөрөнгө устгах, гэмтээх, үрэгдүүлэх” гэмт хэрэг 6 буюу 0.2 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 17.12 дугаар зүйлд заасан “Мал хулгайлах” гэмт хэрэг 234 буюу 6.3 хувийг тус тус эзэлж байна.

²⁶ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 44 026 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 43 657 гэсэн байна.

²⁷ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 15 573 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 15 561 гэсэн байна.

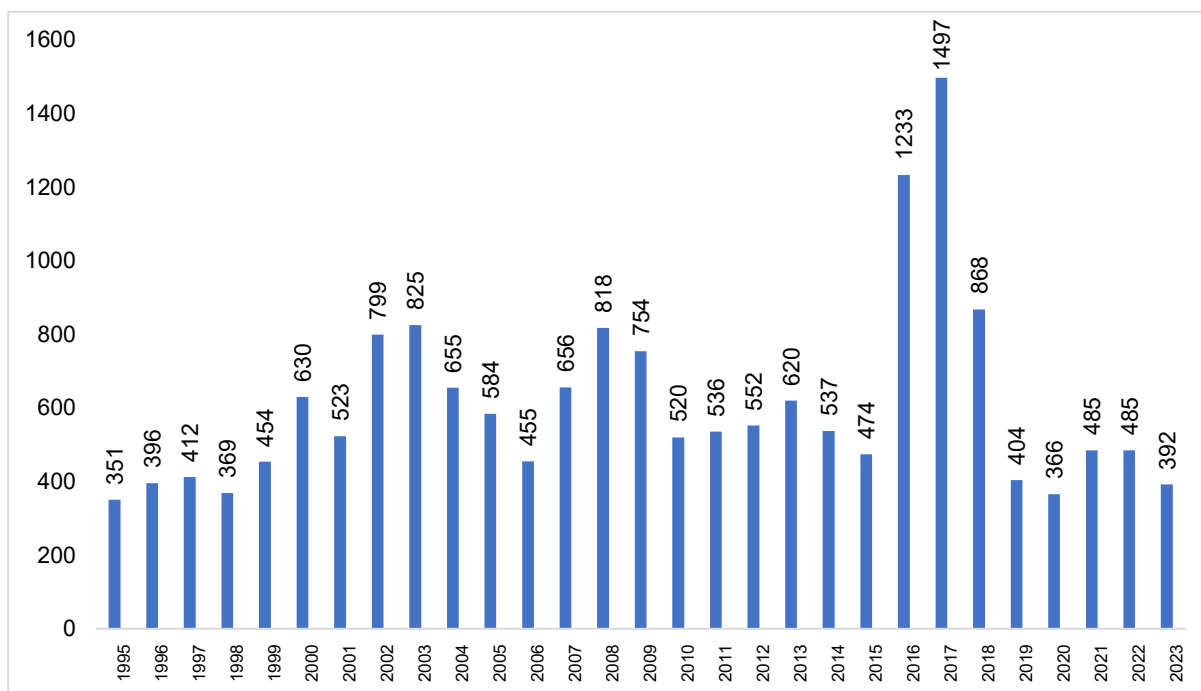
²⁸ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 15 992 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 15 392 гэсэн байна.

²⁹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 206 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 201 гэсэн байна.

³⁰ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 4603 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 4239 гэсэн байна.

³¹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 10 495 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 10 303 гэсэн байна.

График 4.8.1 Дээрэмдэх гэмт хэрэг (1995-2023)

1995-2023 онд нийт 17 650 Дээрэмдэх гэмт хэрэг бүртгэгдснээс 2017 онд хамгийн их буюу 1497, 2020 онд хамгийн бага буюу 366 бүртгэгдсэн байна.

2023 онд цагдаагийн байгууллагад бүртгэгдсэн Эрүүгийн хуулийн 17.2 дугаар зүйлд заасан Дээрэмдэх гэмт хэргийн нөхцөл байдлыг нарийвчлан авч үзвэл:

Хүснэгт 4.8.2. Нийт бүртгэгдсэн дээрэмдэх гэмт хэрэг (2022-2023)

Нутаг дэвсгэр	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)	Нийт хэрэгт эзлэх хувь	
Улсын хэмжээнд	485	392	-93 (-19.2)	1.4	1.1
Нийслэлд	396	310	-86 (-27.7)	1.6	1.2
Орон нутагт	89	82	-7 (-7.8)	0.8	0.8

2023 онд Дээрэмдэх гэмт хэрэг улсын хэмжээнд 392 бүртгэгдсэн нь өмнөх оноос 19.2 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Нийслэлийн хэмжээнд энэ төрлийн гэмт хэрэг 310 бүртгэгдсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 86 буюу 27.7 хувиар, орон нутгийн хэмжээнд 7 буюу 7.8 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 4.8.3. Дээрэмдэх гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг, гараг, газар (2022-2023)

Үзүүлэлт	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Цаг			
06:00-14:00	104	94	-10 (9.6)
14:00-19:00	107	77	-30 (-28.0)
19:00-22:00	67	66	-1 (-1.5)
22:00-06:00	207	155	-52 (-25.1)
Гараг			
Даваа	63	53	-10 (-1.6)
Мягмар	70	53	-17 (-24.3)
Лхагва	54	56	2 (3.7)
Пүрэв	83	54	-29 (-34.9)
Баасан	78	53	-25 (-32.1)
Бямба	67	54	-13 (-19.4)
Ням	70	69	-1 (-1.4)
Газар			
Гэр, орон сууц	65	51	-14 (-21.5)
Бусад газар	32	35	-3 (-9.3)

Гудамж талбай	323	253	-70 (-21.6)
Олон нийтийн газар	45	38	-7 (-15.5)
Аж ахуйн нэгж	17	14	-3 (-17.6)
Нийтийн тээвэр	3	1	-2 (-66.6)

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цагийн хувьд: 2023 онд шөнийн цагаар буюу 22:00-06:00 цагийн хооронд энэ төрлийн гэмт хэрэг хамгийн их (155 буюу 39.6 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- 06:00-14:00 цагт 94 буюу 24 хувь;
- 14:00-19:00 цагт 77 буюу 19.6 хувь;
- 19:00-22:00 цагт 66 буюу 16.8 хувь нь тус тус үйлдэгдсэн байна.

Гэмт хэрэг үйлдсэн гарагийн хувьд: 2023 онд Ням гарагт хүчиндэх гэмт хэрэг хамгийн их (69 буюу 17.6 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- Даваа гарагт 53 буюу 13.5 хувь;
- Мягмар гарагт 53 буюу 13.5 хувь;
- Лхагва гарагт 56 буюу 14.3 хувь;
- Пүрэв гарагт 54 буюу 13.8 хувь;
- Баасан гарагт 53 буюу 13.5 хувь;
- Бямба гарагт 54 буюу 13.8 хувь нь тус тус үйлдэгджээ.

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн газрын хувьд: 2023 онд Дээрэмдэх гэмт хэрэг гудамж талбайд үйлдэгдсэн нь хамгийн их (253 буюу 64.5 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- Гэр орон сууцанд 51 буюу 13 хувь;
- Олон нийтийн газар 38 буюу 9.7 хувь;
- ААН-д 14 буюу 3.6 хувь;
- Нийтийн тээвэрт 1 буюу 0.3 хувь;
- Бусад газарт 35 буюу 8.9 хувь нь тус тус үйлдэгджээ.

Хүснэгт 4.8.4. Дээрэмдэх гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2022-2023)

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Согтуугаар үйлдэгдсэн	78	61	-17 (-21.8)
Эмэгтэй хүн оролцсон	23	9	-14 (-60.9)
Бүлэглэн гүйцэтгэсэн	100	88	-12 (-12)
Хүүхэд оролцсон	56	52	-4 (-7.1)
Галт зэвсгээр	1	1	-

2023 онд Дээрэмдэх гэмт хэргийг бүлэглэн гүйцэтгэсэн тохиолдол 88 буюу 41.7 хувийг, галт зэвсгээр үйлдсэн тохиолдол 1 буюу 0.5 хувийг эзэлж байна. Үүнийг өмнөх онтой харьцуулахад бүлэглэн гүйцэтгэсэн гэмт хэрэг 12 буюу 12 хувиар буурсан байна.

Хүснэгт 4.8.5. Дээрэмдэх гэмт хэрэгт холбогдсон хүн (2022-2023)

Гэмт хэрэгт холбогдсон хүн	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Эмэгтэй	22	6	-16 (-72.7)
Эрэгтэй	400	353	-47 (-11.8)
Нийт	422	359	-63 (-14.9)

2023 онд дээрэмдэх 392 гэмт хэрэгт 359 хүн холбогдсон нь өмнөх онтой харьцуулахад 63 буюу 14.9 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Үүнээс 353 буюу 98.3 хувь нь эрэгтэй хүн 6 буюу 1.7 хувь нь эмэгтэй хүн байна. Өмнөх онтой харьцуулбал эрэгтэй хүний тоо 47 буюу 11.8 хувиар, эмэгтэй хүний тоо 16 буюу 72.2 хувиар тус тус буурсан байна.

Хүснэгт 4.8.6. Дээрэмдэх гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс (2022-2023)

Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс	2022		2023		Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)	
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй
14-15	37	0	37	0	-	-
16-17	62	0	49	0	-13 (-20.9)	-
18-24	156	8	131	0	-25 (-16.0)	-8 (-100)
25-29	53	1	44	0	-9 (-16.9)	-1 (-100)
30-34	40	2	33	2	-7 (-17.5)	-
35-39	26	3	18	2	-8 (-30.8)	-1 (-33.3)
40-44	13	3	17	1	4 (30.8)	-2 (66.6)
45-49	10	4	16	1	6 (60)	-3 (-75)
50-54	2	1	5	0	3 (150)	-1 (-100)
55-59	1	0	2	0	1 (100)	-
60-64	0	0	0	0	-	-
65-69	0	0	1	0	-	-

2023 онд Дээрэмдэх гэмт хэрэгт холбогдсон хүний насны байдлыг авч үзэхэд:

- 14-15 насны хүн 37 буюу 10.3 хувь;
- 16-17 насны хүн 49 буюу 13.6 хувь;
- 18-24 насны хүн 131 буюу 36.5 хувь;
- 25-29 насны хүн 44 буюу 12.3 хувь;
- 30-34 насны хүн 35 буюу 9.7 хувь;
- 35-39 насны хүн 20 буюу 5.6 хувь;
- 40-44 насны хүн 18 буюу 5 хувь;
- 45-49 насны хүн 17 буюу 4.7 хувь;
- 50-54 насны хүн 5 буюу 1.4 хувь;
- 55-59 насны хүн 2 буюу 0.6 хувь;
- 65-69 насны хүн 1 буюу 0.3 хувийг тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 4.8.7. Дээрэмдэх гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нийгмийн байдал (2022-2023)

Нийгмийн байдал	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Оюутан	29	20	-9 (-31.0)
Тэнэмэл хүн	5	4	-1 (-20)
ТББ-ын ажилтан	4	5	1 (25)
Төрийн албан хаагч	5	0	-5 (-100)
Сурагч	51	45	-6 (-11.8)
Сургууль завсардсан	6	5	-1 (-16.6)
Хувийн хэвшилд ажиллагч	14	10	-4 (-28.6)
Малчин	2	3	1 (50)
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	40	24	-16 (-40)
Ажилгүй	266	243	-23 (-8.6)
Нийт	422	359	-63 (-14.9)

2023 онд дээрэмдэх гэмт хэрэгт холбогдсон 359 хүний 243 буюу 67.7 хувь нь хөдөлмөр эрхэлдэггүй, 45 буюу 12.5 хувь нь сурагч, 24 буюу 6.7 хувь нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, 20 буюу 5.6 хувь нь оюутан, үлдсэн 7.5 хувь нь малчин, тэнэмэл, ТББ-ын ажилтан, хувийн хэвшилд ажиллагч эзэлж байна.

Хүснэгт 4.8.8. Дээрэмдэх гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн (2022-2023)

Хохирогч	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Гэмтсэн	45	36	-9 (-20)
Эмэгтэй	151	100	-51 (-33.8)
Нийт	495	400	-95 (-19.1)

2023 онд дээрэмдэх гэмт хэргийн улмаас 400 иргэн хохирсноос эмэгтэй 100, гэмтсэн 36 хүн байна. Үүнийг өмнөх онтой харьцуулахад хохирсон хүний тоо 95 буюу 19.1 хувиар, гэмтсэн хүний тоо 9 буюу 20 хувиар, эмэгтэй хүний тоо 51 буюу 33.8 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 4.8.9. Дээрэмдэх гэмт хэргийн хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2022-2023)

Хохирлын хэмжээ	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувиар)
Нөхөн төлүүлсэн	1536.3	384.8	-1151.5 (-74.9)
Битүүмжилсэн	67.1	3.5	-63.6 (-94.7)
Нийт	9428.4	1053.7	-8374.7 (-88.8)

2023 онд иргэдэд учирсан нийт хохирол 1053.7 сая төгрөг байгаагаас 384.8 сая төгрөг буюу 36.5 хувийг нөхөн төлүүлж, 3.5 сая төгрөг битүүмжилсэн нь өмнөх оноос учирсан хохирол 8374.7 сая төгрөг буюу 88.8 хувиар, нөхөн төлүүлсэн 1151.5 сая төгрөг буюу 74.9 хувиар, битүүмжилсэн 63.6 сая төгрөг буюу 94.7 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

4.9. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ГЭМТ ХЭРЭГ (ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 18 ДУГААР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.9.1. Эдийн засгийн гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
18.1 дүгээр зүйл. Зах зээл дэх монопол, давамгайл байдлаа хууль бусаар ашиглах	0	1	0	1	0	1	0	0
18.2 дугаар зүйл. Валют, үндэсний мөнгөн тэмдэгтийн ханшид нөлөөлөх	0	0	0	0	0	0	0	0
18.3 дугаар зүйл. Татвар төлөхөөс зайлсхийх	105	240	50	31	2	13	12	7
18.4 дүгээр зүйл. Шинэ бүтээл, бүтээгдэхүүний загварын патент, ашигтай загварын гэрчилгээ эзэмшигчийн эрхийг зөрчих	0	1	1	0	0	0	0	0
18.5 дугаар зүйл. Улсын хилээр барааг хууль бусаар нэвтрүүлэх	16	55	22	18	0	12	3	14
18.6 дугаар зүйл. Мөнгө угаах	22	222	52	153	4	86	28	15
18.7 дугаар зүйл. Мөнгөн тэмдэгт, үнэт цаас, төлбөр тооцооны хэрэгсэл хуурамчаар бэлтгэх, ашиглах	21	79	22	36	1	17	11	11
18.8 дугаар зүйл. Үнэт цаасны зах зээлийн дотоод мэдээллийг хууль бусаар ашиглаж, арилжаанд оролцох	0	1	0	0	0	0	0	0
18.9 дүгээр зүйл. Үнэт цаасны зах зээлийг урвуулан ашиглах	0	1	1	0	0	0	0	0
18.10 дугаар зүйл. Зориуд, зохиомлоор дампуурах	0	1	1	0	0	0	0	0
18.11 дүгээр зүйл. Хууль бусаар дампууруулах	1	1	0	0	0	0	0	0
18.12 дугаар зүйл. Хууль бусаар нийгмийн халамж, үйлчилгээ авах	7	19	5	11	1	9	1	9
18.13 дугаар зүйл. Банк хууль бусаар байгуулах, банкны төлбөрийн чадвар алдагдуулах	0	3	2	0	0	0	0	1
18.14 дүгээр зүйл. Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөхөөс зайлсхийх	3	8	3	3	0	2	0	1
18.15 дугаар зүйл. Хууль бусаар даатгалын нөхөн төлбөр авах	1	5	2	0	0	0	0	0
18.16 дугаар зүйл. Барааны тэмдэг эзэмшигч, газар зүйн заалт хэрэглэгчийн эрхийг зөрчих	3	5	3	0	0	0	0	0
18.17 дугаар зүйл. Зохиогчийн эрх болон түүнд хамаарах эрхийг зөрчих	5	14	5	0	0	0	0	0
18.18 дугаар зүйл. Үндэсний төлбөрийн системд холбогдох үйл ажиллагаа хууль бусаар эрхлэх	0	0	0	0	0	0	0	0
18.19 дүгээр зүйл. Виртуал хөрөнгийн үйлчилгээний дотоод мэдээллийг хууль бусаар ашиглах	6	11	6	1	0	1	0	0
18.20 дугаар зүйл. Виртуал хөрөнгийн үйлчилгээ үзүүлэгчийн үйл ажиллагаанд арилжааг урвуулан ашиглах	10	15	4	0	0	0	0	0
Нийт	200	612³²	157³³	227³⁴	8	135³⁵	42³⁶	58

2023 онд цагдаагийн байгууллагад Эдийн засгийн гэмт хэрэг нийт 200 бүртгэгдсэн байна. Харин энэ төрлийн 58 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэнээс:

- Эрүүгийн хуулийн 18.3 дугаар зүйлд заасан Татвар төлөхөөс зайлсхийх гэмт хэрэг 7 буюу 12.1 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 18.5 дугаар зүйлд заасан Улсын хилээр барааг хууль бусаар нэвтрүүлэх гэмт хэрэг 14 буюу 24.1 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 18.6 дугаар зүйлд заасан Мөнгө угаах гэмт хэрэг 15 буюу 25.9 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 18.7 дугаар зүйлд заасан Мөнгөн тэмдэгт, үнэт цаас, төлбөр тооцооны хэрэгсэл хуурамчаар бэлтгэх, ашиглах гэмт хэрэг 11 буюу 19 хувь;

³² Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 682 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 612 гэсэн байна.

³³ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 179 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 157 гэсэн байна.

³⁴ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 254 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 227 гэсэн байна.

³⁵ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 141 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 135 гэсэн байна.

³⁶ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 55 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 42 гэсэн байна.

- Эрүүгийн хуулийн 18.12 дугаар зүйлд заасан Хууль бусаар нийгмийн халамж, үйлчилгээ авах гэмт хэрэг 9 буюу 15.5 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 18.13 дугаар зүйлд заасан Банк хууль бусаар байгуулах, банкны төлбөрийн чадвар алдагдуулах гэмт хэрэг 1 буюу 1.7 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 18.14 дүгээр зүйлд заасан Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөхөөс зайлсхийх гэмт хэрэг 1 буюу 1.7 хувийг тус тус эзэлж байна.

4.10. ҮНДЭСНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ

(ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 19 ДҮГЭЭР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.10.1. Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
19.1 дүгээр зүйл. Эх орноосоо урвах	0	0	0	0	0	0	0	0
19.2 дугаар зүйл. Төрийн эрх мэдлийг хууль бусаар авах, саатуулах	1	1	0	1	0	0	0	0
19.3 дугаар зүйл. Төрийн өндөр албан тушаалтны амь биед халдах	0	0	0	0	0	0	0	0
19.4 дүгээр зүйл. Гадаадын тагнуулын алба, байгууллага, иргэнтэй хууль бусаар хамтран ажиллах	0	5	1	1	0	1	0	1
19.5 дугаар зүйл. Зэвсэгт үймээн дэгдээх	0	0	0	0	0	0	0	0
19.6 дугаар зүйл. Хорлон сүйтгэх	1	2	0	1	0	0	0	0
19.7 дугаар зүйл. Хорлон сүйтгэх ажиллагаанд бэлтгэх	0	0	0	0	0	0	0	0
19.8 дугаар зүйл. Экстремист үйл ажиллагаа явуулах	0	0	0	0	0	0	0	1
19.9 дүгээр зүйл. Үндэсний эв нэгдлийг бусниулах	0	4	1	1	0	1	0	0
19.10 дугаар зүйл. Тагнуул хийх	0	1	0	0	0	0	0	0
19.11 дүгээр зүйл. Төрийн нууцыг хууль бусаар олж авах	0	2	0	1	0	0	0	0
19.12 дугаар зүйл. Төрийн нууцыг задруулах	0	3	0	2	0	1	0	1
19.13 дугаар зүйл. Төрийн нууцыг үрэгдүүлэх	0	4	1	2	0	1	0	0
19.14 дүгээр зүйл. Монгол Улсын хилийг хууль бусаар нэвтрэх	0	35	10	20	1	16	2	16
19.15 дугаар зүйл. Хууль бусаар иргэний харьяалал олж авах	0	0	0	0	0	0	0	0
19.16 дугаар зүйл. Хууль бусаар газар орны нэр өөрчлөх	0	0	0	1	0	1	0	0
19.17 дугаар зүйл. Улсын хилийн тэмдэг, хилийн шугам дээрх байгууламжийг устгах, гэмтээх, шилжүүлэх	0	1	0	0	0	0	0	0
Нийт	2	56³⁷	13	30	1	21	2	19

2023 онд цагдаагийн байгууллагад Үндэсний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг нийт 2 бүртгэгдсэн байна. Харин энэ төрлийн 19 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэнээс:

- Эрүүгийн хуулийн 19.14 дүгээр зүйлд заасан Монгол Улсын хилийг хууль бусаар нэвтрэх гэмт хэрэг 16 буюу 84.2 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 19.4 дүгээр зүйлд заасан Гадаадын тагнуулын алба, байгууллага, иргэнтэй хууль бусаар хамтран ажиллах гэмт хэрэг 1 буюу 5.3 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 19.8 дугаар зүйлд заасан Экстремист үйл ажиллагаа явуулах гэмт хэрэг 1 буюу 5.3 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 19.12 дугаар зүйлд заасан Төрийн нууцыг задруулах гэмт хэрэг 1 буюу 5.3 хувийг тус тус эзэлж байна.

³⁷ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 58 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 56 гэсэн байна.

4.11. ОЛОН НИЙТИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, АШИГ СОНИРХЛЫН ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ

(ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 20 ДУГААР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.11.1. Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
20.1 дүгээр зүйл. Төррор үйлдэх талаар зориуд худал мэдээлэх	0	0	0	0	0	0	0	0
20.2 дугаар зүйл. Төррор ажиллагаанд уриалах, түүнийг нийтийн өмнө зөвтгөх	0	0	0	0	0	0	0	0
20.3 дугаар зүйл. Зохион байгуулалттай гэмт бүлэг байгуулах, түүнд элсэх	1	7	1	10	0	4	2	0
20.4 дүгээр зүйл. Галт зэвсэг, галт хэрэгсэл, тэсэрч дэлбэрэх бодис хууль бусаар эзэмших	13	27	7	13	0	9	1	8
20.5 дугаар зүйл. Галт зэвсэг хууль бусаар бэлтгэх	0	1	0	1	0	1	0	1
20.6 дугаар зүйл. Галт зэвсэг, галт хэрэгсэл, тэсэрч дэлбэрэх бодис хамгаалахад хайнга хандах	0	1	1	0	0	0	0	0
20.7 дугаар зүйл. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах	238	337	52	254	0	197	20	176
20.8 дугаар зүйл. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх орон байраар хангах	0	2	1	0	0	0	0	0
20.9 дүгээр зүйл. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг завших	0	0	0	0	0	0	0	0
20.10 дугаар зүйл. Хууль бусаар тариалах	0	0	0	0	0	0	0	0
20.11 дүгээр зүйл. Аюултай хог хаягдал, химийн хорт, аюултай бодисыг хаях	1	3	1	2	0	0	1	0
20.12 дугаар зүйл. Эрүүл ахуйн шаардлага хангаагүй хүнсний бүтээгдэхүүн худалдах, түгээх	1	5	3	1	0	1	0	0
20.13 дугаар зүйл. Чанар муутай барилга байгууламж ашиглалтад оруулах	3	7	3	2	0	1	0	1
20.14 дүгээр зүйл. Хууль бусаар эм, био бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл үйлдвэрлэх, импортлох, худалдах, түгээх	18	32	11	3	0	3	0	5
20.15 дугаар зүйл. Орчиндоо аюул учруулж болох амьтныг зохих хамгаалалтгүй байлгах	17	24	11	16	0	14	0	10
20.16 дугаар зүйл. Олон нийтийн амгалан тайван байдал алдагдуулах	11	43	14	32	0	21	5	9
20.17 дугаар зүйл. Мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах	383	688	112	58	2	40	7	31
Нийт	686	1175³⁸	217	391³⁹	2	290⁴⁰	36	241

2023 онд цагдаагийн байгууллагад Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг нийт 686 бүртгэгдсэн байна. Харин энэ төрлийн 241 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэнээс:

- Эрүүгийн хуулийн 20.4 дүгээр зүйлд заасан Галт зэвсэг, галт хэрэгсэл, тэсэрч дэлбэрэх бодис хууль бусаар эзэмших гэмт хэрэг 8 буюу 3.3 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 20.5 дугаар зүйлд заасан “Галт зэвсэг хууль бусаар бэлтгэх” гэмт хэрэг 1 буюу 0.4 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах” гэмт хэрэг 176 буюу 73 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 20.13 дугаар зүйлд заасан “Чанар муутай барилга байгууламж ашиглалтад оруулах” гэмт хэрэг 1 буюу 0.4 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 20.14 дүгээр зүйлд заасан “Хууль бусаар эм, био бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл үйлдвэрлэх, импортлох, худалдах, түгээх” гэмт хэрэг 5 буюу 2.1 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 20.15 дугаар зүйлд заасан “Орчиндоо аюул учруулж болох амьтныг зохих хамгаалалтгүй байлгах” гэмт хэрэг 10 буюу 4.2 хувь; Эрүүгийн хуулийн 20.16 дугаар зүйлд заасан “Олон нийтийн амгалан тайван байдал алдагдуулах” гэмт хэрэг 9 буюу 3.7 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 20.17 дугаар зүйлд заасан “Мөрийтэй тоглоом зохион байгуулах” гэмт хэрэг 31 буюу 12.9 хувийг тус тус эзэлж байна.

³⁸ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 1177 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 1175 гэсэн байна.

³⁹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 392 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 391 гэсэн байна.

⁴⁰ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 291 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 290 гэсэн байна.

4.12. ХЭРЭГ ШАЛГАН ШИЙДВЭРЛЭХ АЖИЛЛАГААНЫ ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ

(ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 21 ДҮГЭЭР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.12.1. Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
21.1 дүгээр зүйл. Нотлох баримтыг хуурамчаар үйлдэх, устгах	37	137	16	36	2	22	2	11
21.2 дугаар зүйл. Худал мэдүүлэх	29	64	21	59	3	39	4	15
21.3 дугаар зүйл. Худал орчуулах, хэлмэрчлэх	0	0	0	0	0	0	0	0
21.4 дүгээр зүйл. Шинжээч зориуд худал дүгнэлт гаргах	3	13	0	0	0	0	0	0
21.5 дугаар зүйл. Гэрч, хохирогч, шинжээч, орчуулагч, хэлмэрчид хууль бусаар нөлөөлөх	4	18	10	20	0	11	2	5
21.6 дугаар зүйл. Шүүгч, прокурор, өмгөөлөгч, мөрдөгч, иргэдийн төлөөлөгчид хууль бусаар нөлөөлөх	3	7	1	1	0	1	0	1
21.7 дугаар зүйл. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаанд саад учруулах, зайлсхийх	36	95	1	2	1	1	0	0
21.8 дугаар зүйл. Хуульчийн мэргэжлийн нэрийг хууль бусаар хэрэглэх	0	3	1	2	1	1	0	0
21.9 дүгээр зүйл. Мөрдөн шалгах ажиллагааны нууцыг задруулах	5	15	0	0	0	0	0	0
21.10 дугаар зүйл. Битүүмжилсэн, хураан авсан эд хөрөнгийг завших, үрэгдүүлэх	4	21	4	8	1	5	0	2
21.11 дүгээр зүйл. Оргон зайлах	2	4	3	4	0	2	1	2
21.12 дугаар зүйл. Эрүү шүүлт тулгах	0	29	2	2	0	2	0	1
21.13 дугаар зүйл. Гүйцэтгэх ажлын тухай хууль зөрчих	0	6	0	3	0	2	0	0
21.14 дүгээр зүйл. Хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааг хууль бусаар явуулах	2	4	1	5	0	2	0	0
Нийт	125	406⁴¹	54⁴²	123⁴³	8	79⁴⁴	7⁴⁵	37

2023 онд цагдаагийн байгууллагад “Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг” нийт 125 бүртгэгдсэн байна. Харин энэ төрлийн 37 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэнээс:

- Эрүүгийн хуулийн 21.1 дүгээр зүйлд заасан “Нотлох баримтыг хуурамчаар үйлдэх, устгах” гэмт хэрэг 11 буюу 29.8 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 21.2 дугаар зүйлд заасан “Худал мэдүүлэх” гэмт хэрэг 15 буюу 40.5 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 21.5 дугаар зүйлд заасан “Гэрч, хохирогч, шинжээч, орчуулагч, хэлмэрчид хууль бусаар нөлөөлөх” гэмт хэрэг 5 буюу 13.5 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 21.6 дугаар зүйлд заасан “Шүүгч, прокурор, өмгөөлөгч, мөрдөгч, иргэдийн төлөөлөгчид хууль бусаар нөлөөлөх” гэмт хэрэг 2.7 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 21.10 дугаар зүйлд заасан “Битүүмжилсэн, хураан авсан эд хөрөнгийг завших, үрэгдүүлэх” гэмт хэрэг 2 буюу 5.4 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 21.11 дүгээр зүйлд заасан “Оргон зайлах” гэмт хэрэг 2 буюу 5.4 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 21.12 дугаар зүйлд заасан “Эрүү шүүлт тулгах” гэмт хэрэг 1 буюу 2.7 хувийг тус тус эзэлж байна.

⁴¹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 416 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 406 гэсэн байна.

⁴² Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 60 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 54 гэсэн байна.

⁴³ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 142 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 123 гэсэн байна.

⁴⁴ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 88 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 79 гэсэн байна.

⁴⁵ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 9 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 7 гэсэн байна.

4.13. АВЛИГЫН ГЭМТ ХЭРЭГ (ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 22 ДУГААР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.13.1. Авлигын гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Шалгагдсан нийт үйлдэл (АТГ)	Нийт ХБ явуулсан хэрэг	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан хэрэг	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
22.1 дүгээр зүйл. Эрх мэдэл, албан тушаалын байдлаа урвуулан ашиглах	1249	1161	379	323	9	166	47	109
22.2 дугаар зүйл. Албаны эрх нөлөөг урвуулан ашиглах	290	2	0	1	0	0	0	0
22.3 дугаар зүйл. Гадаад улсын төрийн байгууллага, олон улсын байгууллагын албан тушаалтан эрх мэдлээ урвуулан ашиглах	161	0	0	0	0	0	0	2
22.4 дүгээр зүйл. Хахууль авах	32	244	53	151	1	91	8	55
22.5 дугаар зүйл. Хахууль өгөх	67	115	9	144	1	95	7	15
22.6 дугаар зүйл. Гадаад улсын төрийн байгууллага, олон улсын байгууллагын албан тушаалтныг хахуульдах	53	0	0	0	0	0	0	0
22.7 дугаар зүйл. Улсын нөөцийг хууль бусаар зарцуулах, үрэгдүүлэх	0	0	0	0	0	0	0	0
22.8 дугаар зүйл. Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах	0	29	11	13	0	8	2	2
22.9 дүгээр зүйл. Төрийн өмчийн төсвийн бус хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах	0	2	1	0	0	0	0	0
22.10 дугаар зүйл. Үндэслэлгүйгээр хөрөнгөжих	0	69	16	26	1	6	6	2
22.11 дүгээр зүйл. Дураараа аашлах	0	4	0	0	0	0	0	0
22.12 дугаар зүйл. Хуулийн этгээдийн эрх мэдлийг урвуулан ашиглах	0	52	16	16	2	6	1	3
Нийт	1852	1471⁴⁶	461⁴⁷	467⁴⁸	14	255⁴⁹	55⁵⁰	188

Авлигатай тэмцэх газарт 2023 онд 1837 хэрэгт 2183 үйлдэл шалгагдснаас:

- Эрүүгийн хуулийн 22.1 дүгээр зүйл (Эрх мэдэл, албан тушаалын байдлаа урвуулан ашиглах) гэмт хэрэгт 1249;
- Эрүүгийн хуулийн 22.4 дүгээр зүйл (Хахууль авах) гэмт хэрэгт 290;
- Эрүүгийн хуулийн 22.5 дугаар зүйл (Хахууль өгөх) гэмт хэрэгт 161;
- Эрүүгийн хуулийн 22.8 дугаар зүйл (Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах) гэмт хэрэгт 32;
- Эрүүгийн хуулийн 22.10 дугаар зүйл (Үндэслэлгүйгээр хөрөнгөжих) гэмт хэрэгт 67;
- Эрүүгийн хуулийн 22.12 дугаар зүйл (Хуулийн этгээдийн эрх мэдлийг урвуулан ашиглах) гэмт хэрэгт 53;
- Бусад хэрэг буюу Эрүүгийн хуулийн 18.6 дугаар зүйл (Мөнгө угаах), Эрүүгийн хуулийн 21.12 дугаар зүйл (Эрүү шүүлт тулгах) хэргүүдэд 331 үйлдэл шалгагдсан байна.

Харин шийдвэрлэлтийн хувьд нийт мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан 1837 хэргээс:

- Шүүхэд шилжүүлэх саналтай - 325 хэрэг;
- Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаах, эрүүгийн хэргийг хэрэгсэхгүй болгох саналтай - 544 хэрэг;
- Харьяаллын дагуу шилжүүлэх саналтай - 57 хэрэг;
- Түдгэлзүүлж - 12 хэрэг тус тус шийдвэрлэсэн.

Гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл 2023 онд өмнөх оны 141, шинээр хүлээн авсан гэмт хэргийн талаарх 2015, нийт 2156 гомдол, мэдээллийг хүлээн авснаас 427 гомдол, мэдээллийг Иргэдээс

⁴⁶ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 1678 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 1471 гэсэн байна.

⁴⁷ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 485 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 461 гэсэн байна.

⁴⁸ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 674 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 467 гэсэн байна.

⁴⁹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 372 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 255 гэсэн байна.

⁵⁰ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 71 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 55 гэсэн байна.

төрийн байгууллага, албан тушаалтанд гаргасан өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх тухай хуульд заасны дагуу харьяалах байгууллагад нь шилжүүлж, гэмт хэргийн талаарх 1670 гомдол, мэдээллийг бүртгэлд оруулан шалгасан байна. Хянан шийдвэрлэсэн гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийг өмнөх онтой харьцуулахад 315 нэгжээр буюу 17.1 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 4.13.2. Авлигын гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл (2018-2023)

Утга	2020	2021	2022	2023
Нийт шалгасан гомдол, мэдээлэл	1032	1596	1841	2015

Хүснэгт 4.13.3. Авлигын гэмт хэргийн шинжтэй гомдол, мэдээлэл (2018-2023)

Утга	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нийт шалгасан гомдол, мэдээлэл	858	894	1020	1144	1413	1670

График 4.13.1. Авлигын гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл (2018-2023)

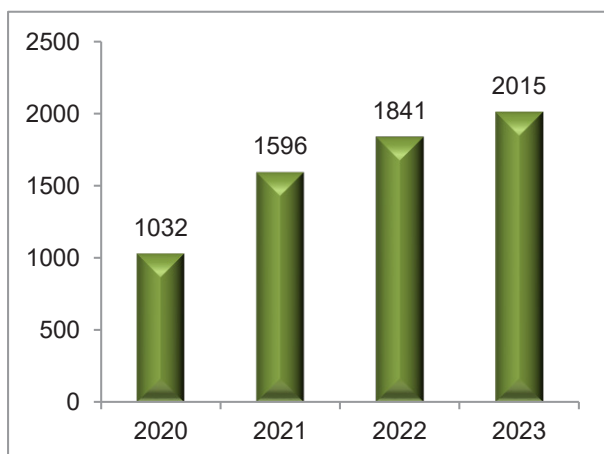
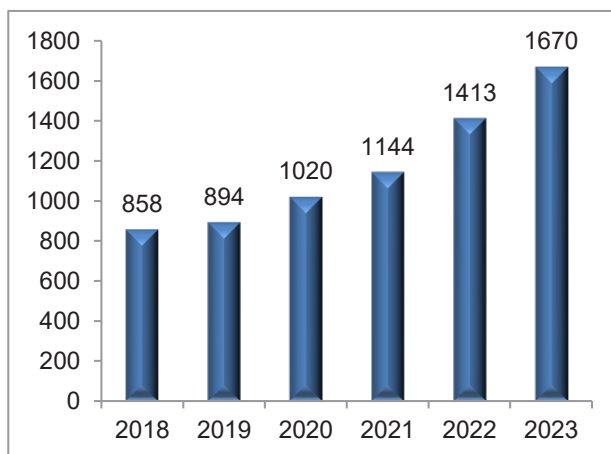

График 4.13.2. Авлигын гэмт хэргийн шинжтэй гомдол, мэдээлэл (2018-2023)

Хүснэгт 4.13.4. Авлигын гэмт хэргийн шинжтэй гомдол, мэдээлэл шийдвэрлэлт (2018-2023)

Утга	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзсан	327	362	487	594	684	870
Харьяаллын дагуу шилжүүлсэн	76	34	27	44	52	44
Эрүүгийн хэрэг үүсгэсэн буюу хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн	447	489	462	460	621	701
Ажиллагаанд	8	9	44	46	56	55
Нийт	858	894	1020	1144	1413	1670

Гэмт хэргийн шинжтэй гомдол, мэдээлэл шийдвэрлэлт: Мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан 1670 гомдол, мэдээллээс 701 гомдол, мэдээлэл буюу 41.9 хувьд хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэрэг нээж, 870 гомдол, мэдээлэл буюу 52.1 хувьд хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзаж, 44 гомдол, мэдээлэл буюу 2.6 хувийг харьяаллын дагуу шилжүүлэх саналтай тус тус прокурорт шилжүүлж, 55 гомдол, мэдээллийн үлдэгдэлтэй, шийдвэрлэлт 96.7 хувьтай байна.

График 4.13.3. Хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзсан (2018-2023)

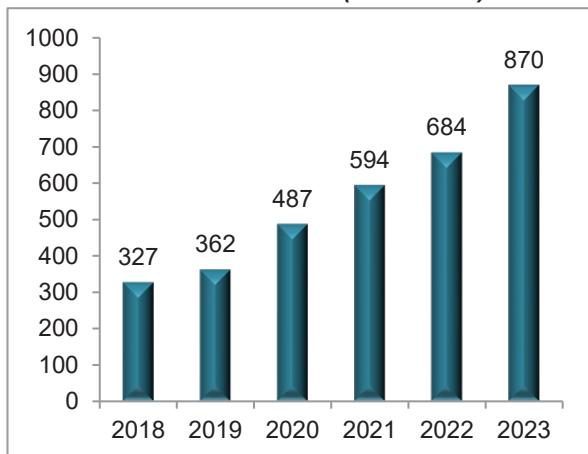

График 4.13.4. Харьяаллын дагуу шилжүүлсэн (2018-2023)

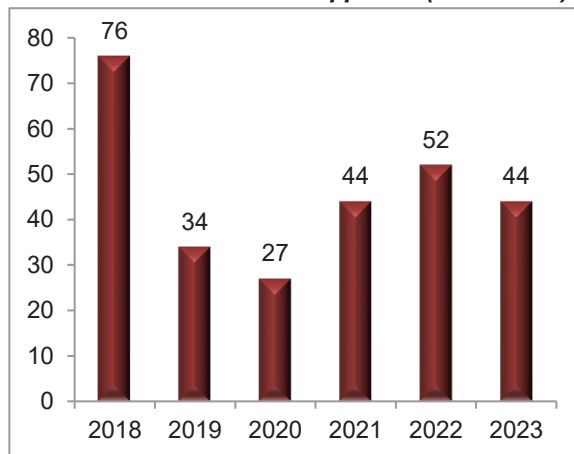

График 4.13.5. Хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээсэн (2018-2023)

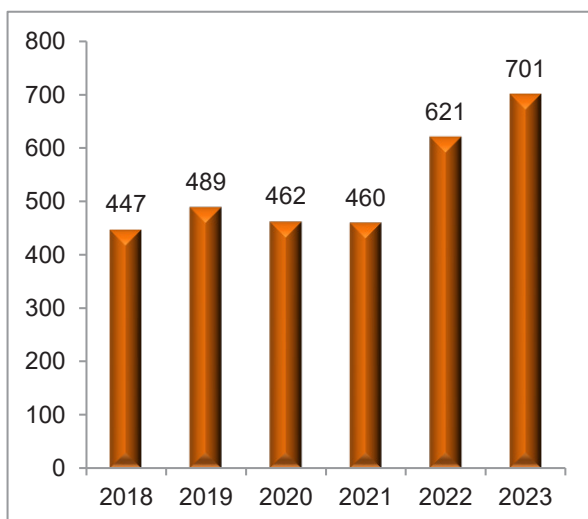
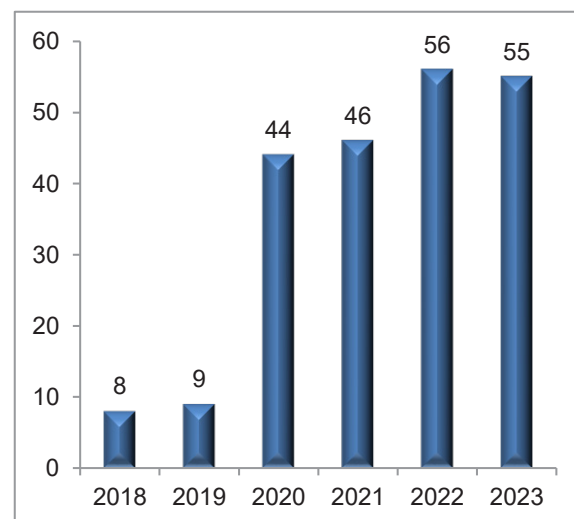

График 4.13.6. Ажиллагаанд (2018-2023)

Хүснэгт 4.13.5. Гомдол, мэдээлэлд холбогдох албан тушаалтны ангилал (2020-2023)

Албан тушаалын төрөл	2020	2021	2022	2023
Төрийн улс төрийн	364	233	233	277
Төрийн захиргааны	265	427	393	510
Төрийн тусгай	170	594	418	729
Төрийн үйлчилгээний	98	148	142	148
Төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн	97		158	235
Бусад хуулийн этгээдийн	38	194	69	116
Нийт	1032	1596	1413	2015

Албан тушаалтны ангилал: 2023 оны гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийг холбогдсон албан тушаалын ангиллаар нь авч үзвэл улс төрийн 277, төрийн захиргааны 510, төрийн тусгай 729, төрийн үйлчилгээний 148, төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн 235, хувийн хэвшил, аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллагын 116 байна.

График 4.13.7. Улс төрийн албан тушаалтан (2020-2023)

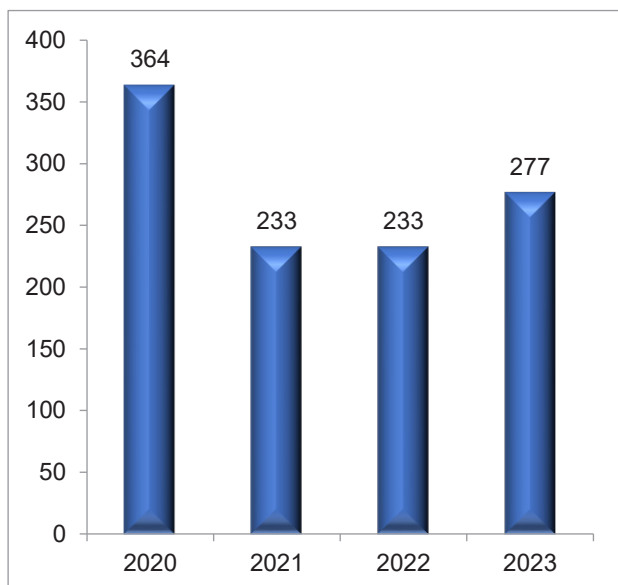

График 4.13.8. Төрийн захиргааны албан тушаалтан (2020-2023)

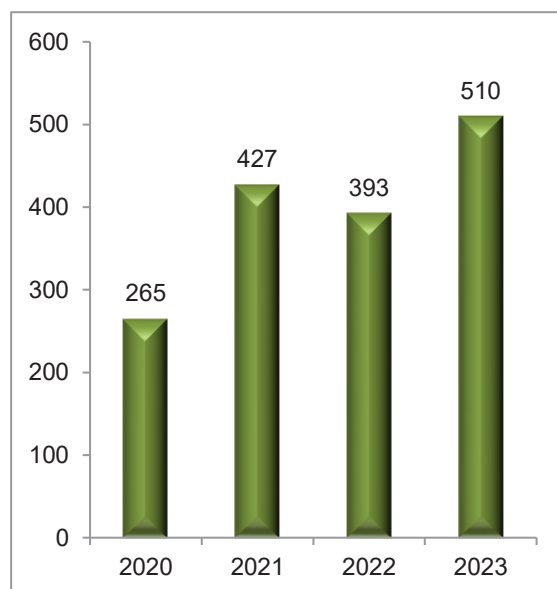

График 4.13.9. Төрийн тусгай албан тушаалтан (2020-2023)

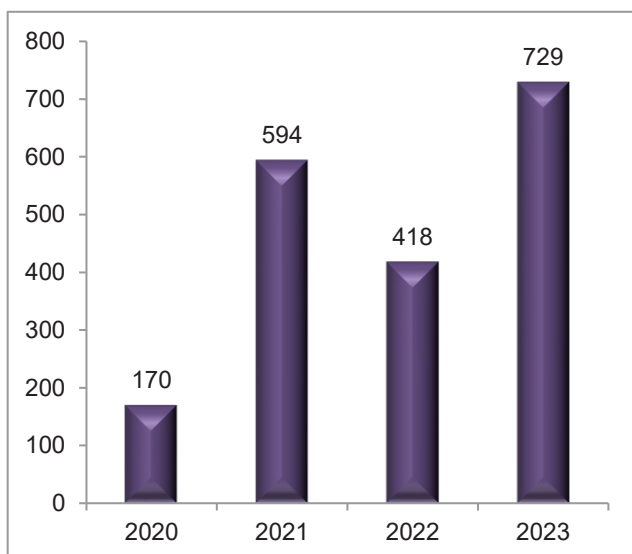
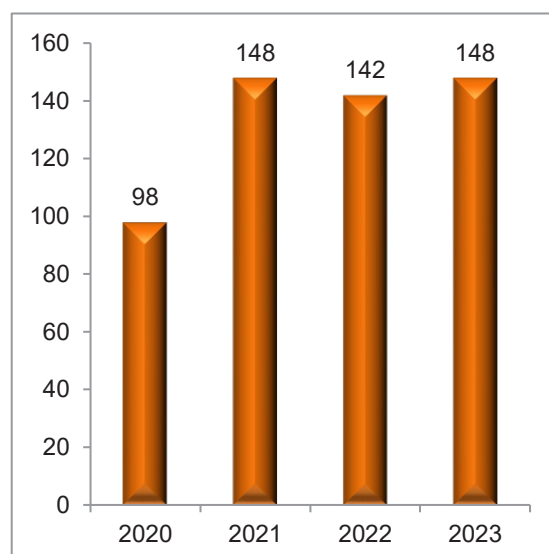

График 4.13.10. Төрийн үйлчилгээний албан тушаалтан (2020-2023)

Эрүүгийн хэргийн талаар: АТГ 2023 онд хуульд заасан харьяаллын 2183 үйлдэлтэй, 1402 хүнд холбогдох 1837 хэрэгт хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын ажиллагаа явуулсан бөгөөд өмнөх онтой харьцуулахад 317 хэрэг буюу 20.9 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 4.13.6. Авлигатай тэмцэх байгууллагаас шалгасан хэрэг (2018-2023)

Шалгасан хэрэг	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Хэргийн тоо	1138	1300	1331	1307	1520	1837
Холбогдсон хүний тоо	1224	481	696	909	1184	1402
Үйлдэл	Үйлдлийн тоо тусгагдаагүй.		1535	1543	1806	2183

График 4.13.11. Авлигатай тэмцэх байгууллагаас шалгасан хэргийн тоо (2018-2023)

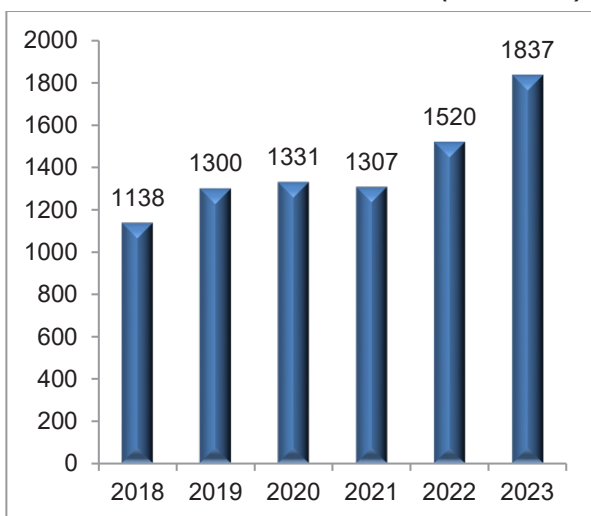
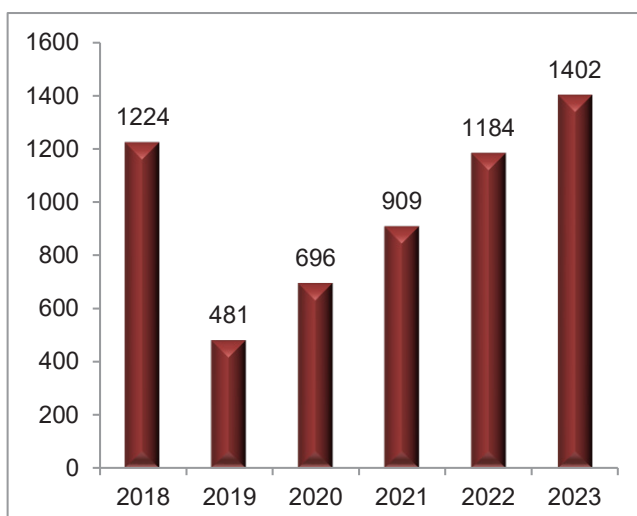

График 4.13.12. Авлигын гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоо (2018-2023)

Хүснэгт 4.13.7. Авлигатай тэмцэх байгууллагаас эрүүгийн хэрэгт шалгагдсан нийт үйлдлийн тоо (2018-2023)

Зүйл, заалт	2018	2019	2020	2021	2022	2023
22.1 дүгээр зүйл	461	688	799	820	1011	1249
22.4 дүгээр зүйл	140	172	207	225	239	290
22.5 дугаар зүйл	142	174	108	134	138	161
22.8 дугаар зүйл	40	24	23	20	22	32
22.10 дугаар зүйл	25	40	41	36	52	67
22.12 дугаар зүйл	-	10	21	26	34	53
Бусад	665	428	336	282	310	331
Нийт	1473	1536	1535	1543	1806	2183

АТГ-аас 2023 онд эрүүгийн хэрэгт шалгагдсан нийт үйлдлийн тоог Эрүүгийн хуулийн зүйл, заалтаар ангилан үзвэл:

- Эрүүгийн хуулийн 22.1 дүгээр зүйл “Эрх мэдэл, албан тушаалын байдлаа урвуулан ашиглах” гэмт хэрэг 1249 буюу 57.2 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 22.4 дүгээр зүйл “Хахууль авах” гэмт хэрэг 290 буюу 13.3 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 22.5 дугаар зүйл “Хахууль өгөх” гэмт хэрэг 161 буюу 7.4 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 22.8 дугаар зүйл “Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах” гэмт хэрэг 32 буюу 1.5 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 22.10 дугаар зүйл “Үндэслэлгүйгээр хөрөнгөжих” гэмт хэрэг 67 буюу 3.1 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 22.12 дугаар зүйл “Хуулийн этгээдийн эрх мэдлийг урвуулан ашиглах” гэмт хэрэг 53 буюу 2.4 хувь;
- Бусад буюу Эрүүгийн хуулийн 18.6 дугаар зүйл “Мөнгө угаах” гэмт хэрэг болон 21.12 дугаар зүйл “Эрүү шүүлт тулгах” гэмт хэрэг 331 буюу 15.1 хувийг тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 4.13.8. Авлигын гэмт хэрэгт холбогдон шалгагдсан албан тушаалтан (2018-2023)

Албан тушаалын байдал	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Төрийн улс төрийн	166	48	81	91	56	144
Төрийн тусгай	434	101	116	145	103	206
Төрийн захиргааны	204	103	97	149	127	229
Төрийн үйлчилгээний	145	48	116	175	84	159
Төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн	82	38	55	349	814	105
Бусад иргэн, албан тушаалтан	193	143	231			559
Нийт	1224	481	696	909	1184	1402

Хүснэгт 4.13.9. Авлигатай тэмцэх гэгээс шалгасан хэргийн шийдвэрлэлт (2018-2023)

№	Хэргийн шийдвэрлэлт	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1.	Шүүхэд шилжүүлэх саналтай	224	156	236	269	262	325
2.	Хэрэг бүртгэлтийг хаах саналтай	467	556	509	429	389	544
3.	Харьяаллын дагуу шилжүүлсэн	125	80	48	61	50	57
4.	Түдгэлзүүлсэн	1	1	6	5	11	12
5.	Бусад хэрэгт нэгтгэсэн	9	22	46	63	93	132

2023 онд АТГ-аас шалгасан нийт хэргийн 325 буюу 17.7 хувийг шүүхэд шилжүүлэх саналтай, 544 буюу 29.6 хувийг хэрэг бүртгэлтийн хэрэг хаах, эрүүгийн хэргийг хэрэгсэхгүй болгох саналтай, 57 буюу 3.1 хувийг харьяаллын дагуу шилжүүлэх саналтай прокурорт шилжүүлж, 132 хэргийг нэгтгэн шалгаж, 12 хэргийг түдгэлзүүлж, одоо 767 эрүүгийн хэргийн үлдэгдэлтэй байгаагаас хэрэг бүртгэлтийн 690 хэрэг, мөрдөн байцаалтын 77 хэрэг байна. Мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан хэргийн шийдвэрлэлт 57.6 хувьтай, өмнөх оны мөн үеэс 5.4 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Шүүхийн ерөнхий зөвлөл болон Авлигатай тэмцэх газраас ирүүлсэн тоон мэдээнд 2018-аас 2023 онд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс хянан шийдвэрлэсэн Авлигын гэмт хэргийн тоо зөрүүтэй байна.

Хүснэгт 4.13.10. ЭХАШШ-ээр шийдвэрлэгдсэн Авлигын гэмт хэргийн тоо, АТГ (2018-2023)

Үзүүлэлт	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Шүүхээр шийдвэрлэгдсэн байдал	84	68	114	160	188	192

АТГ-аас ирүүлсэн тоон мэдээгээр 2023 онд 192 Авлигын гэмт хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэсэн байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 4 хэрэг буюу 2.1 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 4.13.11. ЭХАШШ-ээр шийдвэрлэгдсэн Авлигын гэмт хэргийн тоо, ШЕЗ (2018-2023)

Үзүүлэлт	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Шүүхээр шийдвэрлэгдсэн байдал	25	47	116	148	182	188

Харин Шүүхийн ерөнхий зөвлөлөөс ирүүлсэн тоон мэдээнд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх 2023 онд 188 Авлигын гэмт хэргийг хянан шийдвэрлэсэн байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 6 буюу 3.3 хувиар өссөн байна.

4.14. НИЙТИЙН АЛБАНЫ АШИГ СОНИРХЛЫН ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ

(ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 23 ДУГААР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.14.1. Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан хэрэг	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан хэрэг	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
23.1 дүгээр зүйл. Хууль сахиулагчийг эсэргүүцэх	159	124	30	179	2	161	5	153
23.2 дугаар зүйл. Хуурамч баримт бичиг үйлдэх, ашиглах	223	317	125	222	6	185	14	171
23.3 дугаар зүйл. Баримт бичиг, тамга, тэмдэг, хэвлэмэл маягт хулгайлах, устгах, гэмтээх, нуух	5	16	10	2	0	1	0	1
23.4 дүгээр зүйл. Улсын бүртгэлд зориуд худал мэдээлэл оруулах, хуурамч баримт бичиг үйлдэх	3	12	6	4	0	1	1	0
23.5 дугаар зүйл. Хайнга хандах	9	35	14	5	0	3	0	1
23.6 дугаар зүйл. Хуулиар хориглосон тусгай техник хэрэгсэл ашиглах	0	0	0	0	0	0	0	0
23.7 дугаар зүйл. Нийтийн албан тушаалтныг заналхийлэх	1	2	1	0	0	0	0	0
Нийт	400	501⁵¹	185⁵²	405⁵³	8	349⁵⁴	18⁵⁵	326

2023 онд цагдаагийн байгууллагад “Нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг” нийт 400 бүртгэгдсэн байна. Харин энэ төрлийн 326 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэнээс

- Эрүүгийн хуулийн 23.1 дүгээр зүйлд заасан “Хууль сахиулагчийг эсэргүүцэх” гэмт хэрэг 153 буюу 46.9 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 23.2 дугаар зүйлд заасан “Хуурамч баримт бичиг үйлдэх, ашиглах” гэмт хэрэг 171 буюу 52.5 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 23.3 дугаар зүйлд заасан “Баримт бичиг, тамга, тэмдэг, хэвлэмэл маягт хулгайлах, устгах, гэмтээх, нуух” гэмт хэрэг 1 буюу 0.3 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 23.5 дугаар зүйлд заасан “Хайнга хандах” гэмт хэрэг 1 буюу 0.3 хувь, тус тус эзэлж байна.

⁵¹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 506 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 501 гэсэн байна.

⁵² Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 186 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 185 гэсэн байна.

⁵³ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 412 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 405 гэсэн байна.

⁵⁴ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 351 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 349 гэсэн байна.

⁵⁵ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 20 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 18 гэсэн байна.

4.15. ХҮРЭЭЛЭН БАЙГАА ОРЧНЫ ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ (ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 24 ДҮГЭЭР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.15.1. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан хэрэг	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан хэрэг	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
24.1 дүгээр зүйл. Байгаль орчныг бохирдуулах	0	9	7	1	0	1	0	1
24.2 дугаар зүйл. Хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох	108	273	94	164	2	135	12	113
24.3 дугаар зүйл. Химийн хорт, аюултай бодисыг хууль бус эргэлтэд оруулах	34	41	7	40	0	34	1	17
24.4 дүгээр зүйл. Цөмийн бодис, цацраг идэвхт хаягдал, цөмийн материал, цацрагийн үүсгүүрийг хууль бус эргэлтэд оруулах	0	1	1	0	0	0	0	0
24.5 дугаар зүйл. Хууль бусаар ан агнах	69	81	28	72	2	66	3	62
24.6 дугаар зүйл. Хууль бусаар мод бэлтгэх	221	165	67	231	2	215	8	212
24.7 дугаар зүйл. Ой, хээрийн түймэр тавих	6	25	11	10	1	9	0	9
24.8 дугаар зүйл. Байгалийн ургамлыг хууль бусаар бэлтгэх	34	82	31	41	1	39	0	27
24.9 дүгээр зүйл. Байгалийн тэнцэл алдагдуулах	0	3	3	1	0	0	0	0
Нийт	472	676 ⁵⁶	249	557 ⁵⁷	8	496 ⁵⁸	24	441

2023 онд цагдаагийн байгууллагад “Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг” нийт 472 бүртгэгдсэн байна. Харин энэ төрлийн 441 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэнээс:

- Эрүүгийн хуулийн 24.1 дүгээр зүйлд заасан “Байгаль орчныг бохирдуулах” гэмт хэрэг 1 буюу 0.2 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 24.2 дугаар зүйлд заасан “Хууль бусаар ашигт малтмал хайх, ашиглах, олборлох” гэмт хэрэг 113 буюу 25.6 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 24.3 дугаар зүйлд заасан “Химийн хорт, аюултай бодисыг хууль бус эргэлтэд оруулах” гэмт хэрэг 17 буюу 3.9 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 24.5 дугаар зүйлд заасан “Хууль бусаар ан агнах” гэмт хэрэг 62 буюу 14.1 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 24.6 дугаар зүйлд заасан “Хууль бусаар мод бэлтгэх” гэмт хэрэг 212 буюу 48.1 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 24.7 дугаар зүйлд заасан “Ой, хээрийн түймэр тавих” гэмт хэрэг 9 буюу 2 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 24.8 дугаар зүйлд заасан “Байгалийн ургамлыг хууль бусаар бэлтгэх” гэмт хэрэг 27 буюу 6.1 хувийг тус тус эзэлж байна.

Цагдаагийн байгууллагад бүртгэгдсэн Эрүүгийн хуулийн 24 дүгээр заасан “Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг” гэмт хэргийн нөхцөл байдлыг нарийвчлан авч үзвэл:

Хүснэгт 4.15.2. Нийт бүртгэгдсэн хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэргийн тоо (2022-2023)

Нутаг дэвсгэр	2022	2023	Зөрүү	Нийт хэрэгт эзлэх хувь	
Нийслэлд	45	77	32 (71.1)	0.2	0.3
Орон нутагт	514	395	-119 (-23.2)	4.7	3.7
Улсын хэмжээнд	559	472	-87 (-15.6)	1.6	1.3

2023 онд улсын хэмжээнд нийт Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг 472 бүртгэгдсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 87 буюу 15.6 хувиар, буурсан байна. Харин нийслэлийн хэмжээнд энэ төрлийн гэмт хэрэг 77 бүртгэгдсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 32 хэрэг буюу 71.1 хувиар өссөн бол орон нутгийн хэмжээнд 395 бүртгэгдсэн нь өмнөх оноос 119 хэрэг буюу 23.2 хувиар буурсан байна.

⁵⁶ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 680 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 676 гэсэн байна.

⁵⁷ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 560 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 557 гэсэн байна.

⁵⁸ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 499 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 496 гэсэн байна.

Хүснэгт 4.15.3. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг, гараг, газар (2022-2023)

Үзүүлэлт	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувь)
Цаг			
06:00-14:00	163	150	-13 (-7.9)
14:00-19:00	233	205	-28 (-12.0)
19:00-22:00	70	53	-17 (-24.3)
22:00-06:00	93	64	-29 (-31.2)
Гараг			
Даваа	72	81	9 (12.5)
Мягмар	95	73	-22 (-23.2)
Лхагва	96	91	-5 (-5.2)
Пүрэв	97	83	-14 (-14.4)
Баасан	87	55	-32 (-36.8)
Бямба	63	44	-19 (-30.2)
Ням	49	45	-4 (-8.2)
Газар			
Ойн сан бүхий газар	220	116	-104 (-47.3)
Хууль бусаар алт олборлож байгаа газар	39	30	-9 (-23.1)
Хөдөө хээр	130	102	-28 (-21.5)
Гол, усны ай сав газар	27	27	0
Аж ахуй нэгжид	18	15	-3 (-16.7)
Ашиглаж байгаа уурхайд	6	4	-2 (-33.3)
Ашигт малтмалын орд газарт	30	4	-26 (-86.7)
Бэлчээрт	12	7	-5 (-41.6)
Бусад газарт	77	167	90 (116.9)

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг: 2023 онд 14:00-19:00 цагийн хооронд энэ төрлийн гэмт хэрэг хамгийн их (205 буюу 43.4 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- 06:00-14:00 цагт 150 буюу 31.8 хувь;
- 19:00-22:00 цагт 53 буюу 11.2 хувь;
- 22:00-06:00 цагт 64 буюу 13.6 хувь нь тус тус үйлдэгдсэн байна.

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн гараг: 2023 онд Лхагва гарагт хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг хамгийн их (91 буюу 19.2 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- Даваа гарагт 81 буюу 17.2 хувь;
- Мягмар гарагт 73 буюу 15.5 хувь;
- Пүрэв гарагт 83 буюу 17.6 хувь;
- Баасан гарагт 55 буюу 11.7 хувь;
- Бямба гарагт 44 буюу 9.3 хувь;
- Ням гарагт 45 буюу 9.5 хувь нь тус тус үйлдэгджээ.

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн газар: 2023 онд хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг бусад газарт үйлдэгдсэн нь хамгийн их (167 буюу 35.4 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- Ойн сан бүхий газарт 116 буюу 24.5 хувь;
- Хууль бусаар алт олборлож байгаа газар 30 буюу 6.4 хувь;
- Хөдөө хээр 102 буюу 21.6 хувь;
- Гол, усны ай сав газар 27 буюу 5.7 хувь;
- ААН-д 15 буюу 3.2 хувь;
- Ашиглаж байгаа уурхайд 4 буюу 0.9 хувь;
- Ашигт малтмалын орж газарт 4 буюу 0.8 хувь;
- Бэлчээрт 7 буюу 1.5 хувь нь тус тус үйлдэгджээ.

Хүснэгт 4.15.4. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2022-2023)

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувь)
Согтуугаар үйлдэгдсэн	1	4	3 (300)
Эмэгтэй хүн оролцсон	15	31	16 (106.6)
Хүүхэд оролцсон	-	1	-
Бүлэглэн гүйцэтгэсэн	79	86	7 (8.9)
Галт зэвсгээр	29	17	-12 (-41.4)
Гадаадын иргэн оролцсон	4	3	-1 (-25)
Цахим орчинд	-	8	-

2023 онд энэ төрлийн гэмт хэргийг бүлэглэн гүйцэтгэсэн тохиолдол 86 буюу 57.3 хувийг эзэлж байна. Үүнийг өмнөх онтой харьцуулахад бүлэглэн гүйцэтгэсэн гэмт хэрэг 7 буюу 8.9 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 4.15.5. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэргийн илрүүлэлт, хувиар (2022-2023)

Гэмт хэрэг илрүүлэлт	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувь)
Нийслэл	48.9%	71.6%	
Орон нутаг	50.2%	70.7%	
Улсын хэмжээнд	52.0%	70.9%	

Энэ төрлийн гэмт хэргийн илрүүлэлт 2023 онд улсын хэмжээнд 70.9 хувьтай байгаа нь өмнөх онтой харьцуулахад 18.9 хувиар, нийслэлийн хэмжээнд 22.7 хувиар, орон нутгийн хэмжээнд 20.5 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 4.15.6. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоо (2022-2023)

Гэмт хэрэгт холбогдсон хүн	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувь)
Эмэгтэй	15	32	17 (113.3)
Эрэгтэй	433	525	92 (21.2)
Нийт	448	557	109 (24.3)

2023 онд хүрээлэн байгаа орчны эсрэг 472 гэмт хэрэгт 557 хүн холбогдсон нь өмнөх онтой харьцуулахад 109 буюу 24.3 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Үүнээс 525 буюу 94.3 хувь нь эрэгтэй, 32 буюу 5.7 хувь нь эмэгтэй хүн байна. Өмнөх онтой харьцуулбал эрэгтэй 92 буюу 21.2 хувиар, эмэгтэй 17 буюу 113.3 хувиар тус тус өссөн байна.

Хүснэгт 4.15.7. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нийгмийн байдал (2022-2023)

Нийгмийн байдал	2023
Оюутан	2
ТББ-ын ажилтан	2
Төрийн албан хаагч	12
Хувийн хэвшилд ажиллагч	15
Ажилчин, малчин	180
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	127
Ажилгүй	218
Хугацаат цэргийн албан хаагч	1
Нийт	557

2023 онд хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэгт холбогдсон 557 хүний 218 буюу 39.1 хувь нь хөдөлмөр эрхэлдэггүй, 180 буюу 32.3 хувь нь ажилчин, малчин, 127 буюу 22.8 хувь нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, үлдсэн 5.8 хувь нь оюутан, төрийн албан хаагч, ТББ-ын ажилтан, хугацаат цэргийн албан хаагч, хувийн хэвшилд ажилладаг байна.

Хүснэгт 4.15.8. Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, хуулийн этгээдийн тоо (2022-2023)

Хохирсон хүн, хуулийн этгээд	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувь)
Хуулийн этгээд	9	14	5 (55.6)
Эмэгтэй	144	95	-49 (-34.0)
Нийт	485	382	-103 (-21.2)

2023 онд тус гэмт хэргийн улмаас 382 иргэн хохирсноос хуулийн этгээд 14, эмэгтэй хүн 95 байна. Өмнөх онтой харьцуулахад хуулийн этгээд 5 буюу 55.6 хувиар өссөн бол нийт хохирогч 103 буюу 21.2 хувиар, эмэгтэй хохирогч 49 буюу 34.0 хувиар тус тус буурсан байна.

Хүснэгт 4.15.9. Хүрээлэн буй орчны эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2022-2023)

Хохирлын хэмжээ	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувь)
Нөхөн төлүүлсэн	3411.8	4605.8	1194 (34.9)
Битүүмжилсэн	818.5	1026.8	208.3 (25.4)
Нийт	4872.0	6486.2	1614.2 (33.1)

2023 онд иргэн, хуулийн этгээдэд Хүрээлэн буй орчны эсрэг гэмт хэргийн улмаас учирсан нийт хохирол 6486.2 сая төгрөг байгаагаас 4605.8 сая төгрөгийн хөрөнгө буюу 71.0 хувийг нөхөн төлүүлж, 1026.8 сая төгрөг битүүмжилсэн нь өмнөх оноос учирсан хохирлын хэмжээ 1614.2 сая төгрөг буюу 33.1 хувиар, нөхөн төлүүлсэн хохирлын хэмжээ 208.3 сая төгрөг буюу 25.4 хувиар, битүүмжилсэн хөрөнгө 1194 сая төгрөг буюу 34.9 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

4.16. СОЁЛЫН ӨВИЙН ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ (ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 25 ДУГААР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.16.1. Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан хэрэг	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан хэрэг	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
25.1 дүгээр зүйл. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг эвдэх, гэмтээх, устгах	2	6	4	0	0	0	0	1
25.2 дугаар зүйл. Түүх, соёлын үл хөдлөх дурсгалыг эвдэх, гэмтээх, устгах	0	1	1	2	0	2	0	0
25.3 дугаар зүйл. Соёлын биет өвийг завших, үрэгдүүлэх	0	0	0	0	0	0	0	0
25.4 дүгээр зүйл. Хууль бусаар археологи, палеонтологийн хайгуул, малтлага хийх	5	10	1	3	0	2	0	3
25.5 дугаар зүйл. Соёлын биет өвийн хууль бус худалдааг зохион байгуулах, зуучлах	5	20	3	7	0	5	0	0
25.6 дугаар зүйл. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг тогтоосон хугацаанд хилээр оруулж ирэхгүй байх	0	0	0	0	0	0	0	0
Нийт	12	31 ⁵⁹	9	10 ⁶⁰	0	8 ⁶¹	0	4

2023 онд цагдаагийн байгууллагад Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг нийт 12 бүртгэгдсэн байна. Харин энэ төрлийн 4 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэнээс:

- Эрүүгийн хуулийн 25.4 дүгээр зүйлд заасан “Хууль бусаар археологи, палентологийн хайгуул, малтлага хийх” гэмт хэрэг 3 буюу 75 хувь,
- Эрүүгийн хуулийн 25.1 дүгээр зүйлд “Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг эвдэх, гэмтээх, устгах” гэмт хэрэг 1 буюу 25 хувийг тус тус эзэлж байна.

⁵⁹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 37 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 31 гэсэн байна.

⁶⁰ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 12 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 10 гэсэн байна.

⁶¹ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 9 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 8 гэсэн байна.

4.17. ЦАХИМ МЭДЭЭЛЛИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ

(ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 26 ДУГААР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.17.1. Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан хэрэг	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан хэрэг	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
26.1 дүгээр зүйл. Цахим мэдээлэлд хууль бусаар халдах	383	953	184	402	0	47	343	14
26.2 дугаар зүйл. Кибер орчинд хууль бусаар халдах, программ хангамж, техник хэрэгсэл бүтээх, бэлтгэх, борлуулах, ашиглах, тараах	5	0	0	0	0	0	0	0
Нийт	388	953	184	402	0	47	343	14

2023 онд цагдаагийн байгууллагад Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг нийт 388 бүртгэгдсэн байна. Харин эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх Эрүүгийн хуулийн 26.1 дүгээр зүйлд заасан “Цахим мэдээлэлд хууль бусаар халдах” 14 гэмт хэргийг хянан шийдвэрлэсэн байна.

4.18. ХӨДӨЛГӨӨНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, ТЭЭВРИЙН ХЭРЭГСЛИЙН АШИГЛАЛТЫН ЖУРМЫН ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ (ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 27 ДУГААР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.18.1. Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн	Нийт ХБ явуулсан хэрэг	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан хэрэг	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
27.1 дүгээр зүйл. Төмөр замын хөдлөх бүрэлдэхүүн, усан онгоц, агаарын хөлгийн хөдөлгөөнд аюултайгаар халдах	0	0	0	0	0	0	0	0
27.2 дугаар зүйл. Төмөр замын хөдлөх бүрэлдэхүүн, усан онгоц, агаарын хөлгийн хөдөлгөөнд аюул учруулах	0	1	0	2	0	2	0	0
27.3 дугаар зүйл. Төмөр замын, агаарын, усан замын тээврийн хөдөлгөөний ба ашиглалтын аюулгүй байдлын журам зөрчих	0	12	11	1	0	1	0	0
27.4 дүгээр зүйл. Нисэх багийн үйл ажиллагаанд хөндлөнгөөс оролцох	0	1	1	0	0	0	0	1
27.5 дугаар зүйл. Осол, зөрчилд өртсөн агаарын хөлгийн бодит хяналтын хэрэгслийг устгах, гэмтээх	0	0	0	0	0	0	0	0
27.6 дугаар зүйл. Агаарын навигацийн тоног төхөөрөмжийг устгаж гэмтээх, нислэгийн хөдөлгөөнд саад учруулах	0	0	0	0	0	0	0	0
27.7 дугаар зүйл. Агаарын хөдөлгөөний аюулгүй байдалд халдах	0	0	0	0	0	0	0	0
27.8 дугаар зүйл. Агаарын хөлгийг авч зугтаах	0	0	0	0	0	0	0	0
27.9 дүгээр зүйл. Замын байгууламжийн ашиглалт, засварын аюулгүй байдлын журам зөрчих	1	4	0	2	0	1	0	0
27.10 дугаар зүйл. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих	1279	1731	408	1255	21	1161	1	1084
27.11 дүгээр зүйл. Авто тээврийн гэмт хэрэг үйлдсэн жолооч зугтаах	0	59	9	51	1	46	0	2
Нийт	1280	1749⁶²	421⁶³	1260⁶⁴	22	1166⁶⁵	1	1087

2023 онд цагдаагийн байгууллагад нийт 1280 Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг бүртгэгдсэн байна. Харин 1087 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэнээс:

Эрүүгийн хуулийн 27.4 дүгээр зүйлд заасан “Нисэх багийн үйл ажиллагаанд хөндлөнгөөс оролцох” гэмт хэрэг 1;

Эрүүгийн хуулийн 27.11 дүгээр зүйлд заасан “Авто тээврийн гэмт хэрэг үйлдсэн жолооч зугтаах” гэмт хэрэг 2 хэргийг шийдвэрлэсэн байна.

Харин Эрүүгийн хуулийн 27.10 дугаар зүйлд заасан “Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих” 1084 гэмт хэргийг хянан шийдвэрлэсэн нь нийт хянан шийдвэрлэсэн хэргийн 99.7 хувийг эзэлж байна.

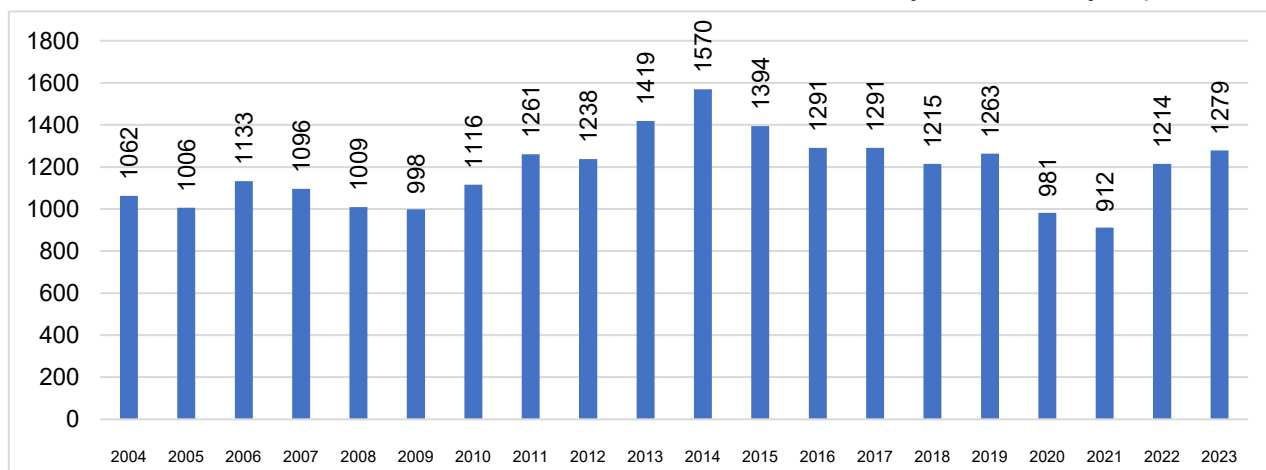
⁶² Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 1808 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 1749 гэсэн байна.

⁶³ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 429 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 421 гэсэн байна.

⁶⁴ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 1311 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 1260 гэсэн байна.

⁶⁵ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 1211 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 1166 гэсэн байна.

График 4.18.1. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг (2004-2023)

2004-оос 2023 онд Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг нийт 23 748 бүртгэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг 2014 онд хамгийн их буюу 1570 бүртгэгдсэн бол, 2021 онд хамгийн бага буюу 981 бүртгэгдсэн байна.

Цагдаагийн байгууллагад бүртгэгдсэн Эрүүгийн хуулийн 27.10 дугаар зүйлд заасан “Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих” гэмт хэргийн нөхцөл байдлыг дэлгэрүүлэн авч үзье:

Хүснэгт 4.18.2. Нийт бүртгэгдсэн Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг (2022-2023)

Нутаг дэвсгэр	2022	2023	Зөрүү	Нийт хэрэгт эзлэх хувь	
Нийслэлд	593	581	-12 (-2.02)	2.4	2.3
Орон нутагт	621	698	77 (12.3)	5.6	6.6
Улсын хэмжээнд	1214	1279	65 (-5.4)	3.4	3.6

Эрүүгийн хуулийн 27.10 дугаар зүйлд заасан Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг улсын хэмжээнд 2023 онд 1279 бүртгэгдсэн нь өмнөх оноос 65 буюу 5.4 хувиар өссөн байна. Харин нийслэлийн хэмжээнд энэ төрлийн гэмт хэрэг 581 бүртгэгдсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 12 буюу 5.4 хувиар буурсан, орон нутгийн хэмжээнд 77 буюу 12.3 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 4.18.3. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг, гараг, газар (2022-2023)

Үзүүлэлт	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувь)
Цаг			
06:00-14:00	338	349	11 (3.3)
14:00-19:00	360	377	17 (4.7)
19:00-22:00	232	221	-11 (-4.7)
22:00-06:00	284	332	48 (16.9)
Гараг			
Даваа	166	192	26 (15.6)
Мягмар	178	191	13 (7.3)
Лхагва	180	181	1 (0.5)
Пүрэв	162	193	31 (19.1)
Баасан	185	178	-7 (-3.7)
Бямба	172	172	0
Ням	171	172	1 (0.5)
Газар			
Орон нутгийн замд	474	532	58 (12.2)
Хотын замд	598	599	1 (0.2)
ААН-н замд	12	16	4 (33.3)
Бусад газарт	51	132	81 (158.8)

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн цаг: 2023 онд 14:00-19:00 цагийн хооронд тус гэмт хэрэг хамгийн их (377 буюу 29.5 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- 06:00-14:00 цагт 349 буюу 27.3 хувь;
- 19:00-22:00 цагт 221 буюу 17.3 хувь;
- 22:00-06:00 цагт 332 буюу 25.9 хувь нь тус тус үйлдэгдсэн байна.

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн гараг: 2023 онд Пүрэв гарагт “Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих” гэмт хэрэг хамгийн их (193 буюу 15.1 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- Даваа гарагт 192 буюу 15 хувь;
- Мягмар гарагт 191 буюу 14.9 хувь;
- Лхагва гарагт 181 буюу 14.2 хувь;
- Баасан гарагт 178 буюу 14 хувь;
- Бямба гарагт 172 буюу 13.4 хувь;
- Ням гарагт 172 буюу 13.4 хувь нь тус тус үйлдэгджээ.

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн газар: 2023 онд энэ гэмт хэрэг хотын замд хамгийн их (599 буюу 46.8 хувь) үйлдэгдсэн байна. Тус гэмт хэрэг:

- Орон нутгийн замд 532 буюу 41.6 хувь;
- ААН-д 16 буюу 1.3 хувь;
- Бусад газарт 132 буюу 10.3 хувь нь тус тус үйлдэгджээ.

Хүснэгт 4.18.4. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2022-2023)

Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувь)
Согтуугаар үйлдэгдсэн	219	166	-53 (-24.2)
Эмэгтэй хүн оролцсон	220	220	0
Гадаадын иргэн	10	3	-7 (-70)
Хүүхэд оролцсон	15	14	-1 (6.6)

2023 онд тус гэмт хэргийг эмэгтэй хүн оролцож үйлдсэн тохиолдол 220 буюу 54.6 хувийг эзэлж байна. Харин гадаадын иргэн энэ гэмт хэргийг үйлдсэн тохиолдол 3 буюу 0.7 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт 4.18.5. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоо (2022-2023)

Гэмт хэрэгт холбогдсон хүн	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувь)
Эмэгтэй	208	186	-22 (-10.6)
Эрэгтэй	843	829	-14 (1.7)
Нийт	1051	1015	-37 (-3.4)

2023 онд Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих 1279 гэмт хэрэгт 1015 хүн холбогдсон байна. Үүнээс 829 буюу 81.7 хувь нь эрэгтэй, 186 буюу 18.3 хувь нь эмэгтэй байна. Өмнөх онтой харьцуулахад гэмт хэрэгт холбосон хүний тоо 37 буюу 3.4 хувиар буурсан байна.

Хүснэгт 4.18.6. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс (2022-2023)

Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас, хүйс	2022		2023		Өөрчлөлт (Тоо, хувь)	
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй
14-15	6	0	4	0	-2 (-33.3)	-
16-17	8	1	9	1	1 (12.5)	0
18-24	146	15	139	22	-7 (-4.7)	7 (46.6)
25-29	129	24	112	23	-17 (-13.17)	-1 (-4.16)
30-34	146	60	145	35	-1 (-0.6)	-25 (41.6)
35-39	116	32	117	31	1 (0.86)	-1 (-3.1)

40-44	88	29	91	23	3 (3.4)	-6 (-20.6)
45-49	71	27	60	27	-11 (-15.4)	0
50-54	51	8	67	12	16 (31.37)	4 (50)
55-59	44	2	35	6	-9 (-20.45)	4 (200)
60-64	22	6	27	2	5 (22.72)	-4 (66.6)
65-69	11	3	14	2	3 (27.27)	-1 (-33.3)
+70	5	1	9	2	4 (80)	1 (100)

2023 онд Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэгт холбогдсон хүний насны байдлыг судлан үзэхэд:

- 14-15 насны хүн 4 буюу 0.4 хувь;
- 16-17 насны хүн 10 буюу 1 хувь;
- 18-24 насны хүн 161 буюу 15.9 хувь;
- 25-29 насны хүн 135 буюу 13.3 хувь;
- 30-34 насны хүн 180 буюу 17.7 хувь;
- 35-39 насны хүн 148 буюу 14.6 хувь;
- 40-44 насны хүн 114 буюу 11.2 хувь;
- 45-49 насны хүн 87 буюу 8.6 хувь;
- 50-54 насны хүн 79 буюу 7.8 хувь;
- 55-59 насны хүн 41 буюу 4 хувь;
- 60-64 насны хүн 29 буюу 2.8 хувь;
- 65-69 насны хүн 16 буюу 1.6 хувь;
- 70-аас дээш насны хүн 11 буюу 1.1 хувийг тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 4.18.7. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нийгмийн байдал (2022-2023)

Нийгмийн байдал	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувь)
Оюутан	27	25	-2 (7.4)
ТББ-ын ажилтан	41	15	-26 (63.4)
Сурагч	9	14	5 (55.5)
Төрийн албан хаагч	89	75	-14 (-15.7)
Хувийн хэвшилд ажиллагч	132	158	26 (19.7)
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	280	246	-34 (-12.1)
Ажилгүй	387	415	(7.2)
Малчин	86	67	- 19 (-22.1)

2023 онд Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэрэгт холбогдсон 1015 хүнээс 415 буюу 40.9 хувь нь хөдөлмөр эрхэлдэггүй, 246 буюу 24.2 хувь нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, 158 буюу 15.6 хувь нь хувийн хэвшилд ажиллагч, 67 буюу 6.6 хувь нь ажилчин, малчин, 75 буюу 7.4 хувь нь төрийн албан хаагч, үлдсэн 5.3 хувь нь сурагч, оюутан, ТББ-ын ажилтан, төрийн албан хаагч байна.

Хүснэгт 4.18.8. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүний тоо (2022-2023)

Хохирогч	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувь)
Нас барсан	279	311	32 (11.46)
Хүүхэд	230	247	17 (7.39)
Гэмтсэн	1039	1096	57 (5.5)
Эмэгтэй	575	655	80 (13.91)
Нийт	1357	1433	76 (5.6)

2023 онд тус гэмт хэргийн улмаас 1433 иргэн хохирсноос 311 хүн нас барж, 1096 хүн гэмтсэн байна. Өмнөх онтой харьцуулахад хохирогчийн тоо 76 буюу 5.6 хувиар, гэмтсэн хүний тоо 57 буюу 5.5 хувиар тус тус өссөн байна.

Хүснэгт 4.18.9. Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэргийн хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2022-2023)

Хохирлын хэмжээ	2022	2023	Өөрчлөлт (Тоо, хувь)
Нөхөн төлүүлсэн	6526.4	7494.4	968 (14.8)
Битүүмжилсэн	703.6	315.5	-388.1 (-55.1)
Нийт	7432.9	8769.7	(17.9)

2023 онд Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих гэмт хэргийн улмаас иргэдэд учирсан нийт хохирол 8769.7 сая төгрөг байгаагаас 7494.4 сая төгрөг буюу 85.5 хувийг нөхөн төлүүлж, 315.5 сая төгрөгийн хөрөнгийг битүүмжилсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад битүүмжилсэн хөрөнгө 388.1 сая төгрөг буюу 55.1 хувиар буурсан бол учирсан хохирол хохирлын хэмжээ 1336.8 сая төгрөг буюу 17.9 хувиар, нөхөн төлүүлсэн хохирлын хэмжээ 968 сая төгрөг буюу 14.8 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

4.19. ЦЭРГИЙН АЛБАНЫ ЭСРЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ (ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 28 ДУГААР БҮЛЭГ)

Хүснэгт 4.19.1. Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг (2023)

Зүйл, заалт	Нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг	Нийт ХБ явуулсан хэрэг	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийг хаасан	Нийт МБ явуулсан хэрэг	Үүнээс			Анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн
					Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	
28.1 дүгээр зүйл. Тушаал биелүүлэхгүй байх	0	0	0	0	0	0	0	0
28.2 дугаар зүйл. Дарга, захирагчаа эсэргүүцэх	0	1	1	0	0	0	0	0
28.3 дугаар зүйл. Дарга, захирагч нь захирагдагчдаа хүч хэрэглэх	2	7	1	3	0	1	0	0
28.4 дүгээр зүйл. Бие биедээ захирагдахгүй цэргийн алба хаагчид харилцахдаа дүрмийн заалт зөрчих	0	1	0	1	0	1	0	1
28.5 дугаар зүйл. Цэргийн албанаас оргон зайлах	10	15	5	10	0	10	0	8
28.6 дугаар зүйл. Биедээ гэмтэл учруулах, өөр бусад аргаар цэргийн албанаас зайлсхийх	0	0	0	0	0	0	0	0
28.7 дугаар зүйл. Цэргийн эд хөрөнгө, байлдааны галт хэрэгсэл, тэсэрч дэлбэрэх бодисыг зарах, үрэгдүүлэх, завших	1	1	0	0	0	0	0	0
28.8 дугаар зүйл. Цэргийн эд хөрөнгийг санаатай устгах, гэмтээх	0	0	0	0	0	0	0	0
28.9 дүгээр зүйл. Байлдааны зэвсэг, галт хэрэгсэл, орчиндоо аюул учруулж болох бусад хэрэгсэлтэй харьцах журам зөрчих	0	2	0	1	1	0	0	0
28.10 дугаар зүйл. Байлдааны машин жолоодох, ашиглалтын журам зөрчих	0	0	0	0	0	0	0	0
28.11 дүгээр зүйл. Байлдааны, сургуулийн нислэг хийх, түүнд бэлтгэх журам зөрчих	0	0	0	0	0	0	0	0
28.12 дугаар зүйл. Байлдааны жижүүр хийх журам зөрчих	0	0	0	0	0	0	0	0
28.13 дугаар зүйл. Дотоод албаны журам зөрчих	0	0	0	0	0	0	0	0
28.14 дүгээр зүйл. Харуулын албаны журам зөрчих	0	0	0	0	0	0	0	0
28.15 дугаар зүйл. Хилийн алба хаах журам зөрчих	0	0	0	0	0	0	0	0
28.16 дугаар зүйл. Байлдааны талбарыг дур мэдэн орхих, дайсантай зэвсэг барьж байлдахаас зайлсхийх	0	0	0	0	0	0	0	0
28.17 дугаар зүйл. Сайн дураараа дайсанд бууж өгөх	0	0	0	0	0	0	0	0
28.18 дугаар зүйл. Байлдааны талбарт тонуул хийх	0	0	0	0	0	0	0	0
28.19 дүгээр зүйл. Байлдааны талбарт Улаан загалмайн тэмдгийг хууль бусаар зүүх, урвуулан ашиглах	0	0	0	0	0	0	0	0
Нийт	13	26 ⁶⁶	7	14 ⁶⁷	1	11 ⁶⁸	0	9

2023 онд цагдаагийн байгууллагад нийт Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг 13 бүртгэгдсэн байна. Харин энэ төрлийн 9 хэргийг эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэнээс:

- Эрүүгийн хуулийн 28.5 дугаар зүйлд заасан “Цэргийн албанаас оргон зайлах” гэмт хэрэг 8 буюу 88.9 хувь;
- Эрүүгийн хуулийн 28.4 дүгээр зүйлд заасан “Бие биедээ захирагдахгүй цэргийн алба хаагчид харилцахдаа дүрмийн заалт зөрчих” гэмт хэрэг 1 буюу 11.1 хувийг тус тус эзэлж байна.

⁶⁶ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 27 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 26 гэсэн байна.

⁶⁷ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 15 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 14 гэсэн байна.

⁶⁸ Тус хүснэгтийн нийлбэр нь 12 боловч тухайн байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээнд нийт 11 гэсэн байна.

4.20. ТОДОРХОЙ ТӨРЛИЙН ЗӨРЧЛИЙН ХЭРЭГ

2023 онд Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан зөрчлийн хэргийг тодорхой төрлийн зөрчлөөр харуулсан үзүүлэлт

1.Нийтийн хэв журам, аюулгүй байдлын эсрэг зөрчил

Нийтийн хэв журам, аюулгүй байдлын эсрэг зөрчилд 19 төрлийн зөрчил хамаардаг ба 2023 онд нийт энэ төрлийн 147 669 зөрчлийн хэрэгт прокурорын байгууллага хяналт тавьсан байна. Үүнээс Зөрчлийн тухай хуулийн 5.1 дүгээр зүйлд заасан Олон нийтийн газарт зүй бусаар биеэ авч явах зөрчил хамгийн их буюу 105 890 байна. Харин тус хуулийн 5.17, 5.18 дугаар зүйлд заасан зөрчил бүртгэгдээгүй байна

2.Нийтийн ёс суртахуун, хүн амын эрүүл мэнд, эрүүл ахуйн журмын эсрэг зөрчил

Нийтийн ёс суртахуун, хүн амын эрүүл мэнд, эрүүл ахуйн журмын эсрэг зөрчилд 26 төрлийн зөрчил хамаардаг ба 2023 онд нийт энэ төрлийн 10 230 зөрчлийн хэрэгт прокурорын байгууллага хяналт тавьсан байна. Үүнээс Зөрчлийн тухай хуулийн 6.20 дугаар зүйлд заасан Хүүхдийн эрхийг зөрчих зөрчил хамгийн их буюу 5791 байна. Харин тус хуулийн 6.4, 6.10, 6.11, 6.12, 6.13, 6.16, 6.23, 6.25, 6.29, 6.30, 6.31 дүгээр зүйлд заасан зөрчил бүртгэгдээгүй байна.

3. Байгаль орчин, амьтан, ургамлыг хамгаалах журмын эсрэг зөрчил

Байгаль орчин, амьтан, ургамлыг хамгаалах журмын эсрэг зөрчилд 17 төрлийн зөрчил хамаардаг ба 2023 онд нийт энэ төрлийн 2142 зөрчлийн хэрэгт прокурорын байгууллага хяналт тавьсан байна. Үүнээс Зөрчлийн тухай хуулийн 7.6 дугаар зүйлд заасан Амьтны тухай хууль зөрчих зөрчил хамгийн их буюу 556 байна. Харин тус хуулийн 7.5, 7.18, 7.19 дүгээр зүйлд заасан зөрчил бүртгэгдээгүй байна.

4.Нийтийн өмч, өмчлөх эрхийн эсрэг зөрчил

Нийтийн өмч, өмчлөх эрхийн эсрэг зөрчилд 9 төрлийн зөрчил хамаардаг ба 2023 онд нийт энэ төрлийн 4862 зөрчлийн хэрэгт прокурорын байгууллага хяналт тавьсан байна. Үүнээс Зөрчлийн тухай хуулийн 8.8 дугаар зүйлд заасан Эд хөрөнгө устгах, гэмтээх зөрчил хамгийн их буюу 2994 байна. Харин тус хуулийн 8.2 дугаар зүйлд заасан Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хууль зөрчих зөрчил бүртгэгдээгүй байна.

5.Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, технологийн үйл ажиллагааны журмын эсрэг зөрчил

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, технологийн үйл ажиллагааны журмын эсрэг зөрчилд 11 төрлийн зөрчил хамаардаг ба 2023 онд нийт энэ төрлийн 14 зөрчлийн хэрэгт прокурорын байгууллага хяналт тавьсан ба нийт 142 байна. Үүнээс Зөрчлийн тухай хуулийн 9.1 дүгээр зүйлд заасан Боловсролын тухай хууль зөрчих зөрчил хамгийн их буюу 128 бүртгэгдсэн байна. Харин тус хуулийн 9.3, 9.4, 9.5, 9.6, 9.8, 9.9, 9.10, 9.12, 9.13 дугаар зүйлд заасан зөрчил бүртгэгдээгүй байна.

6.Аж ахуйн үйл ажиллагааны журмын эсрэг зөрчил

Аж ахуйн үйл ажиллагааны журмын эсрэг зөрчилд 28 төрлийн зөрчил хамаардаг ба 2023 онд нийт энэ төрлийн 2333 зөрчлийн хэрэгт прокурорын байгууллага хяналт тавьсан байна. Үүнээс Зөрчлийн тухай хуулийн 10.4 дүгээр зүйлд заасан Худалдаа, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, үйл ажиллагааны журам зөрчих зөрчил хамгийн их буюу 1144 байна. Харин тус хуулийн 10.5, 10.6, 10.9, 10.10, 10.12, 10.18, 10.19, 10.22, 10.25, 10.28, 10.29, 10.30 дугаар зүйлүүдэд заасан зөрчил бүртгэгдээгүй байна.

7.Үнэт цаас, банк санхүү, гааль, татвар, даатгалын журмын эсрэг зөрчил

Үнэт цаас, банк санхүү, гааль, татвар, даатгалын журмын эсрэг зөрчилд 32 төрлийн зөрчил хамаардаг ба 2023 онд нийт энэ төрлийн 60 872 зөрчлийн хэрэгт прокурорын байгууллага хяналт тавьсан байна. Үүнээс Зөрчлийн тухай хуулийн 11.15 дугаар зүйлд заасан Жолоочийн даатгалын тухай хууль зөрчих зөрчил хамгийн их буюу 56 176 байна. Харин тус хуулийн 11.4, 11.8, 11.11, 11.14, 11.16, 11.17, 11.20, 11.23, 11.25, 11.27, 11.28, 11.32, 11.33, 11.34, 11.35 дугаар зүйлүүдэд заасан зөрчил бүртгэгдээгүй байна.

8.Барилга, үйлдвэрлэл, эрчим хүчний журмын эсрэг зөрчил

Барилга, үйлдвэрлэл, эрчим хүчний журмын эсрэг зөрчилд 12 төрлийн зөрчил хамаардаг ба 2023 онд нийт энэ төрлийн 318 зөрчлийн хэрэгт прокурорын байгууллага хяналт тавьсан байна. Үүнээс Зөрчлийн тухай хуулийн 12.1 дүгээр зүйлд заасан Барилгын тухай хууль зөрчих зөрчил хамгийн их буюу 186 байна. Харин тус хуулийн 12.2, 12.7, 12.9, 12.10, 12.12 дугаар зүйлүүдэд заасан зөрчил бүртгэгдээгүй байна.

9.Хөдөө аж ахуй, газар тариалангийн талаар тогтоосон журмын эсрэг зөрчил

Хөдөө аж ахуй, газар тариалангийн талаар тогтоосон журмын эсрэг зөрчилд 9 төрлийн зөрчил

хамаардаг ба 2023 онд нийт энэ төрлийн 1180 зөрчлийн хэрэгт прокурорын байгууллага хяналт тавьсан байна. Үүнээс Зөрчлийн тухай хуулийн 13.5 дугаар зүйлд заасан Мал, махны үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээ эрхлэх журам зөрчих зөрчил хамгийн их буюу 1076 байна. Харин тус хуулийн 13.3, 13.4, 13.7, 13.8 дугаар зүйлүүдэд заасан зөрчил бүртгэгдээгүй байна.

10.Мэдээлэл, харилцаа холбоо, тээвэр, тээврийн хэрэгслийн ашиглалт, хөдөлгөөний аюулгүй байдлын журмын эсрэг зөрчил

Мэдээлэл, харилцаа холбоо, тээвэр, тээврийн хэрэгслийн ашиглалт, хөдөлгөөний аюулгүй байдлын журмын эсрэг зөрчилд 12 төрлийн зөрчил хамаардаг ба 2023 онд нийт энэ төрлийн 2 925 432 зөрчлийн хэрэгт прокурорын байгууллага хяналт тавьсан байна. Үүнээс Зөрчлийн тухай хуулийн 14.7 дугаар зүйлд заасан Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль зөрчих зөрчил хамгийн их буюу 2 831 640 байна. Харин тус хуулийн 14.9, 14.13, 14.14, 14.15 дугаар зүйлүүдэд заасан зөрчил бүртгэгдээгүй байна.

11.Төрийн байгууллагын хэвийн үйл ажиллагааны эсрэг зөрчил

Төрийн байгууллагын хэвийн үйл ажиллагааны эсрэг зөрчилд 30 төрлийн зөрчил хамаардаг ба 2023 онд нийт энэ төрлийн 27 901 зөрчлийн хэрэгт прокурорын байгууллага хяналт тавьсан байна. Үүнээс Зөрчлийн тухай хуулийн 15.9 дүгээр зүйлд заасан Хуурамч дуудлага, мэдээлэл өгөх зөрчил хамгийн их буюу 15 972 байна. Харин тус хуулийн 15.8, 15.12, 15.13, 15.9, 15.28, 15.31, 15.32, 15.33, 15.34 дүгээр зүйлүүдэд заасан зөрчил бүртгэгдээгүй байна.

12.Монгол Улсын хилийн аюулгүй байдлын болон гадаад иргэн, харьяалалгүй хүн Монгол Улсад зорчих журмын эсрэг зөрчил

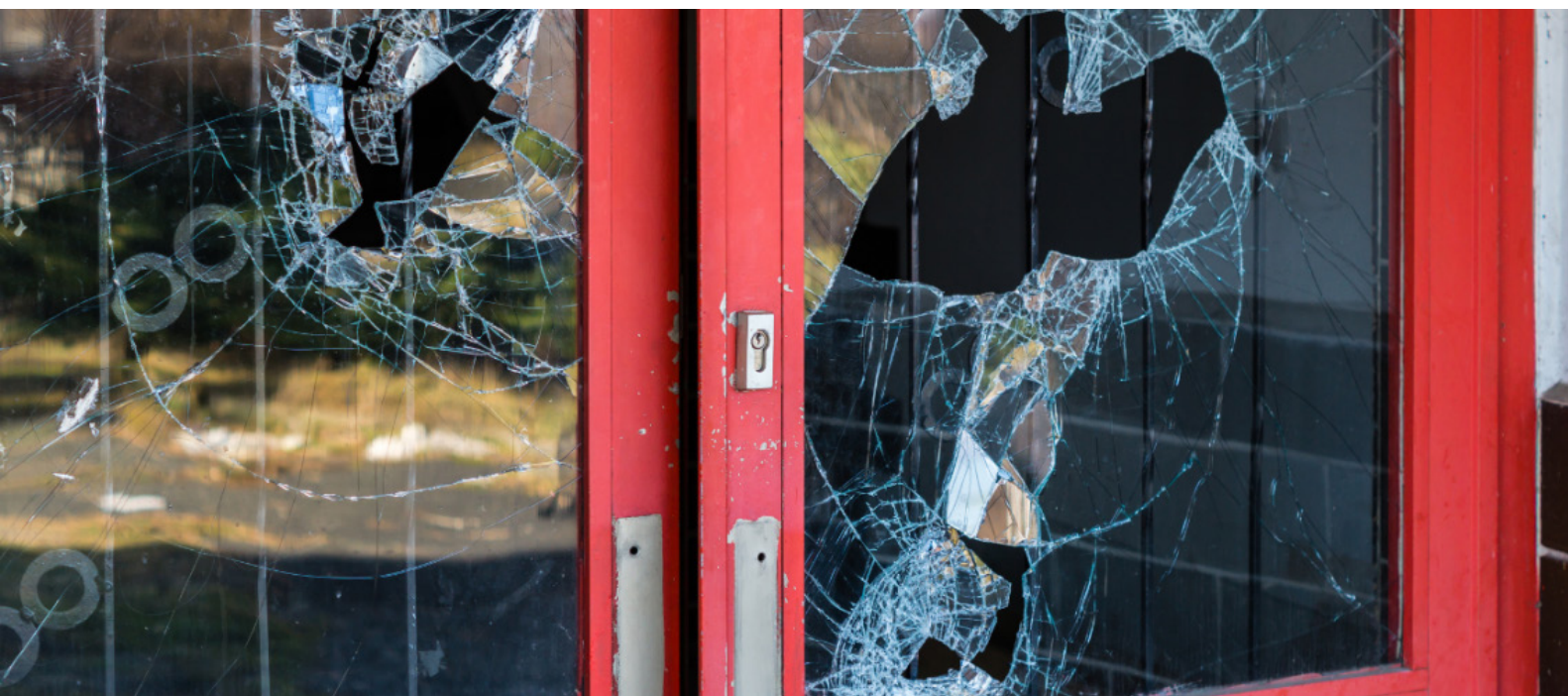
Монгол Улсын хилийн аюулгүй байдлын болон гадаад иргэн, харьяалалгүй хүн Монгол Улсад зорчих журмын эсрэг зөрчилд 4 төрлийн зөрчил хамаардаг ба 2023 онд нийт энэ төрлийн 4500 зөрчлийн хэрэгт прокурорын байгууллага хяналт тавьсан байна. Үүнээс Зөрчлийн тухай хуулийн 16.2 дугаар зүйлд заасан Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хууль зөрчих зөрчих зөрчил хамгийн их буюу 4075 байна. Харин тус хуулийн 16.4 дүгээр зүйлд заасан зөрчил бүртгэгдээгүй байна.

13.Улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг зөрчил

Улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг зөрчилд 2 төрлийн зөрчил хамаардаг ба 2023 онд энэ төрлийн зөрчлөөс Зөрчлийн тухай хуулийн 17.1 дүгээр зүйл буюу Сонгуулийн хууль зөрчих 5 зөрчлийн хэрэгт прокурорын байгууллага хяналт тавьсан байна.

ТАВДУГААР ХЭСЭГ ГЭМТ ХЭРГИЙН ХОХИРОЛ CRIME VICTIMS

- 5.1. ГЭМТ ХЭРГИЙН УЛМААС ХОХИРСОН ХҮН, ХОХИРОЛ
- 5.2. ПРОКУРОРЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ТООН МЭДЭЭ
- 5.3. АВЛИГАТАЙ ТЭМЦЭХ БАЙГУУЛЛАГЫН ТООН МЭДЭЭ
- 5.4. ШҮҮХИЙН ТООН МЭДЭЭ
- 5.5. ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ БАЙГУУЛЛАГЫН ТООН МЭДЭЭ

5.1. ГЭМТ ХЭРГИЙН УЛМААС ХОХИРСОН ХҮН, ХОХИРОЛ

5.1.1. Цагдаагийн байгууллагын тоон мэдээ

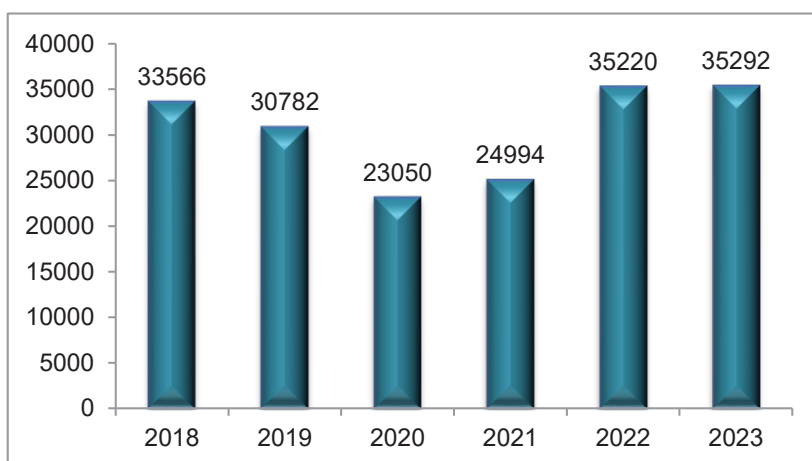
Улсын хэмжээнд 2023 онд үйлдэгдсэн гэмт хэргийн улмаас 35 292 хүн, 106 хуулийн этгээд хохирч, үүнээс 848 хүн нас барж, 9681 хүн гэмтсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад нийт хохирогч 72 буюу 0.2 хувь, хуулийн этгээд 19 буюу 21.8 хувиар, нас барсан хүн 82 буюу 10.7 хувиар тус тус өссөн бол гэмтсэн хүн 629 буюу 6.1 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 5.1.1. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, хуулийн этгээдийн тоо, улсын хэмжээнд (2018-2023)

Утга	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Хуулийн этгээд	57	85	66	59	87	106
Нас барсан	934	930	670	683	766	848
Хүүхэд	1688	1598	1181	1365	2014	2215
Гэмтсэн	9283	8727	8175	8299	10 310	9681
Эмэгтэй	14 673	13 205	9421	11 275	16 099	16 015
Нийт	33 566	30 782	23 050	24 994	35 220	35 292

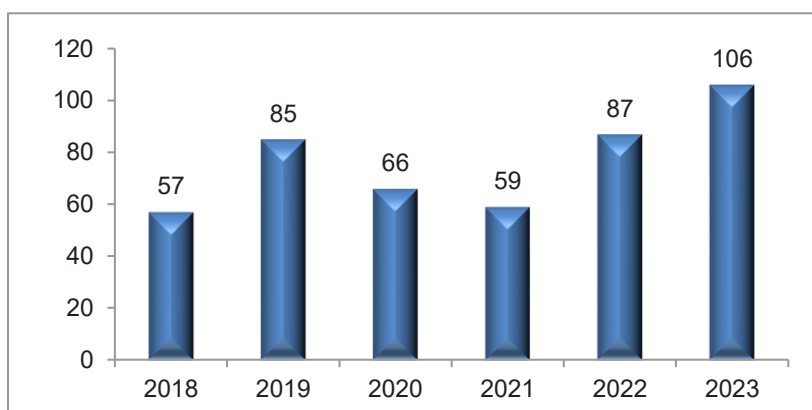
2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон нийт хохирогчийн 16 015 буюу 45.4 хувь нь эмэгтэй байна. Өмнөх онтой харьцуулахад гэмт хэргийн улмаас хохирсон эмэгтэй хүний тоо 84 буюу 0.5 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 5.1.1. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон нийт хохирогчийн тоо, улсын хэмжээнд (2018-2023)

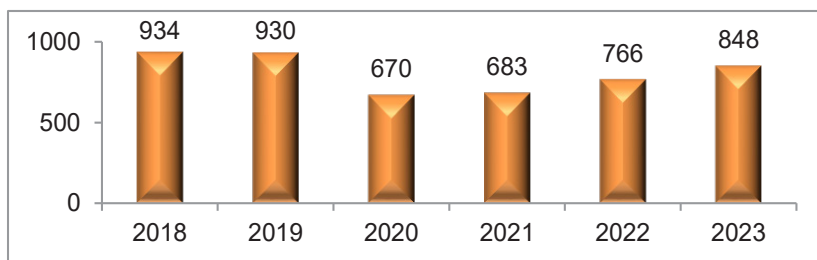

Гэмт хэргийн улмаас хохирсон нийт хохирогчийн тоо 2023 онд хамгийн их буюу 35 292, 2020 онд хамгийн бага буюу 23 050 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон нийт хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 72 буюу 0.2 хувиар өссөн байна.

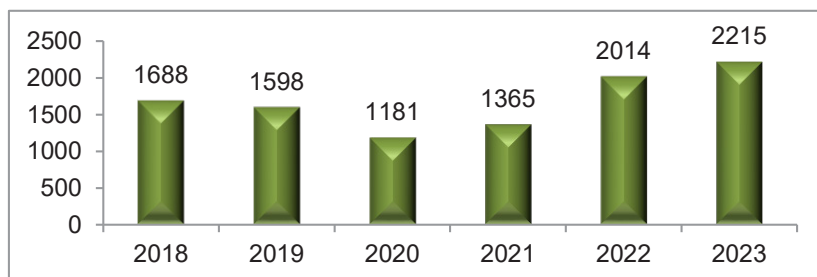
График 5.1.2. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хуулийн этгээдийн тоо, улсын хэмжээнд (2018-2023)

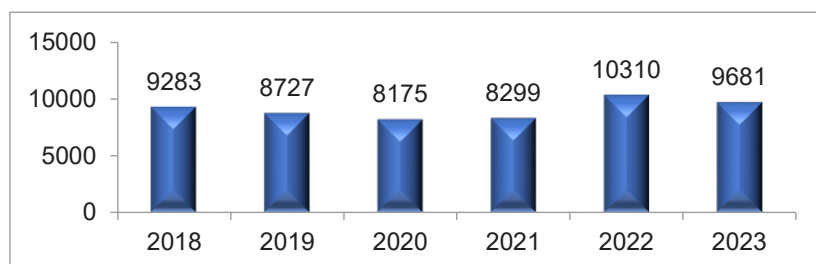
Гэмт хэрэгт хохирсон хуулийн этгээд 2023 онд хамгийн их буюу 106, 2018 онд хамгийн бага буюу 57 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон хуулийн этгээдийг өмнөх онтой харьцуулахад 19 буюу 21.8 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 5.1.3. Гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүний тоо, улсын хэмжээнд (2018-2023)

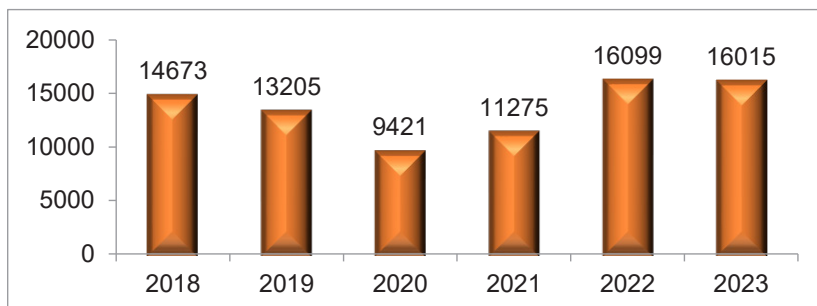
Гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүний тоо 2018 онд хамгийн их буюу 934, 2020 онд хамгийн бага буюу 670 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 82 буюу 10.7 хувиар өссөн байна.

График 5.1.4. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхдийн тоо, улсын хэмжээнд (2018-2023)

Гэмт хэрэгт хохирсон хүүхэд 2023 онд хамгийн их буюу 2215, 2020 онд хамгийн бага буюу 1181 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхдийн тоог өмнөх онтой харьцуулахад 204 буюу 9.9 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 5.1.5. Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүний тоо, улсын хэмжээнд (2018-2023)

Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүний тоо 2022 онд хамгийн их буюу 10 310, 2020 онд хамгийн бага буюу 8175 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 629 буюу 6.1 хувиар өссөн байна.

График 5.1.6. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон эмэгтэй хүний тоо, улсын хэмжээнд (2018-2023)

Гэмт хэрэгт хохирсон эмэгтэй хүн 2022 онд хамгийн их буюу 16 099, 2020 онд хамгийн бага буюу 9421 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон эмэгтэй хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 84 буюу 0.5 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 5.1.2. Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол, сая төгрөгөөр, улсын хэмжээнд (2018-2023)

Хохирол	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нөхөн төлүүлсэн	32 444.1	43 759.6	82 079.4	90 376.7	183 243.9	211 535.8
Битүүмжилсэн	12 777.3	7005.7	6421.3	6541.2	5695	6952.9
Нийт	193 315.1	162 346.6	254 937.3	180 339.4	347 900.1	449 155.2

2023 онд иргэн, хуулийн этгээдэд учирсан 449 155.2 сая төгрөгийн хохирлоос 211 535.8 сая төгрөг буюу 47.1 хувийг нөхөн төлүүлж, 6952.9 сая төгрөгийн хөрөнгө битүүмжилсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлын хэмжээ 101 255.1 сая төгрөг буюу 29.1 хувиар, нөхөн төлүүлсэн хохирол 28 291.9 сая төгрөг буюу 15.4 хувиар, битүүмжилсэн хөрөнгө 1257.9 сая төгрөг буюу 22.1 хувиар тус тус өссөн байна.

График 5.1.7. Нийт хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр, улсын хэмжээнд (2018-2023)

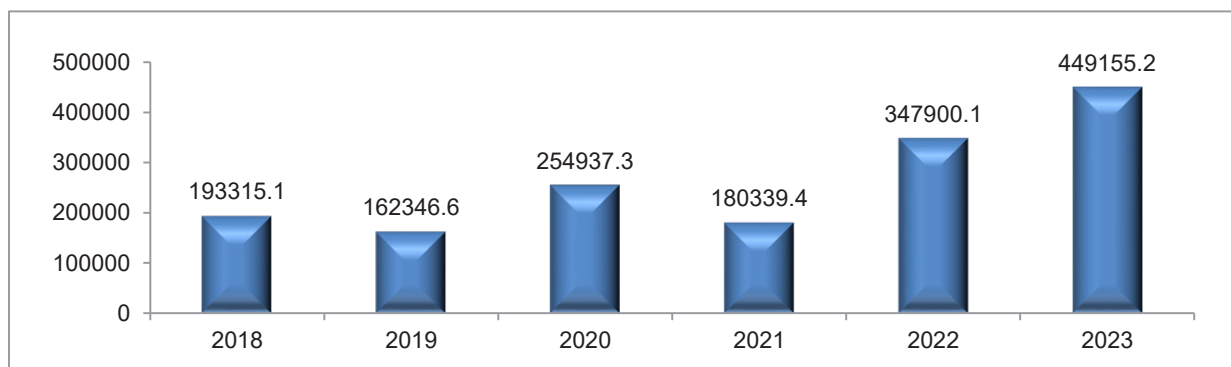
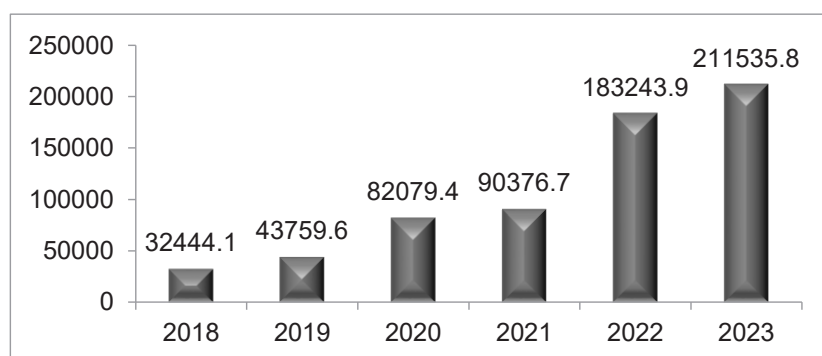
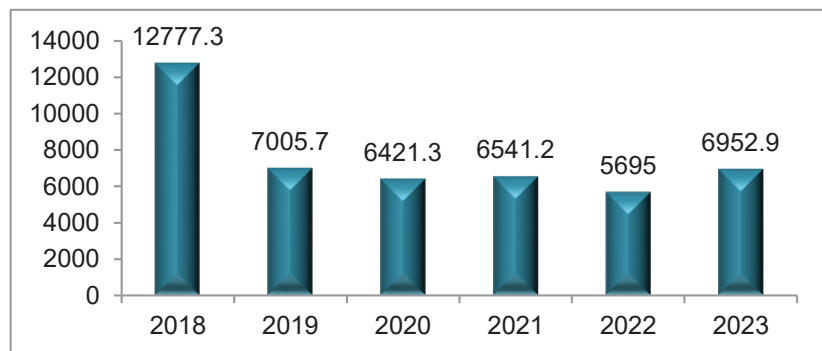

График 5.1.8. Нөхөн төлүүлсэн хохирол, сая төгрөгөөр, улсын хэмжээнд (2018-2023)

Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлсэн тохиолдол 2023 онд хамгийн их буюу 211 535.8 сая төгрөг, 2018 онд хамгийн бага буюу 3244.1 сая төгрөг байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлсэн байдлыг өмнөх онтой харьцуулахад 28 291.9 буюу 15.4 хувиар өссөн байна.

График 5.1.9. Битүүмжилсэн хөрөнгө, сая төгрөгөөр, улсын хэмжээнд (2018-2023)

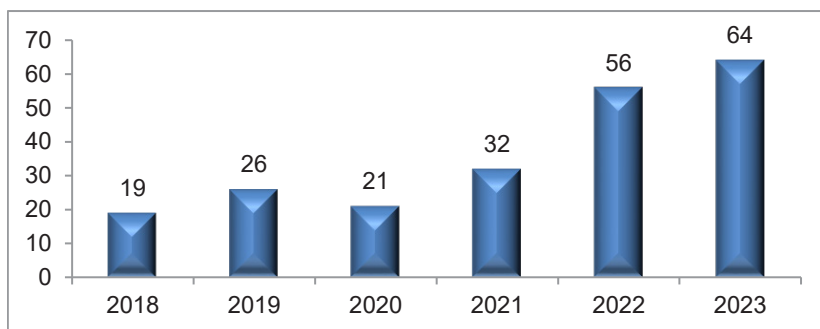
Битүүмжилсэн хөрөнгийн хэмжээ 2018 онд хамгийн их буюу 12 777.3, 2022 онд хамгийн бага буюу 5695 байна. 2023 онд битүүмжилсэн хөрөнгийн хэмжээг өмнөх онтой харьцуулахад 1257.9 буюу 22 хувиар өссөн байна.

5.1.2. Нийслэлийн хэмжээнд бүртгэгдсэн гэмт хэргийн хохирогч, хохирол

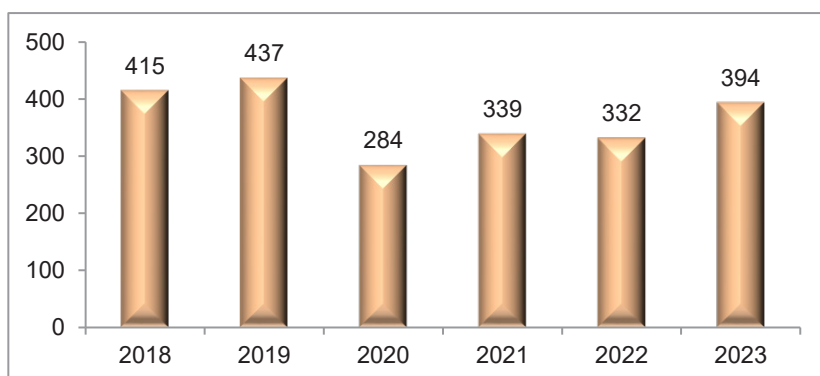
2023 онд нийслэлийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас 24 626 иргэн, 64 хуулийн этгээд хохирч, үүнээс 394 хүн нас барж, 5624 хүн гэмтсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад хохирсон хүн 727 буюу 3.0 хувиар, нас барсан хүн 62 буюу 18.7 хувиар тус тус өссөн. Харин гэмтсэн хүн 504 буюу 8.2 хувиар буурсан байна.

Хүснэгт 5.1.3. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, хуулийн этгээдийн тоо, нийслэлд (2018-2023)

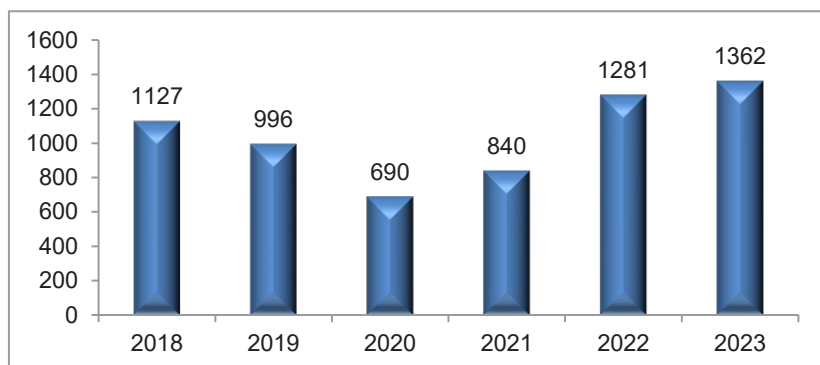
Утга	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Хуулийн этгээд	19	26	21	32	56	64
Нас барсан	415	437	284	339	332	394
Хүүхэд	1127	996	690	840	1281	1362
Гэмтсэн	5381	5036	4758	4677	6128	5624
Эмэгтэй	10 749	9024	6311	7662	11 245	11 697
Нийт	23 290	19 636	14 464	16 060	23 899	24 626

График 5.1.10. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хуулийн этгээдийн тоо, нийслэлд (2018-2023)

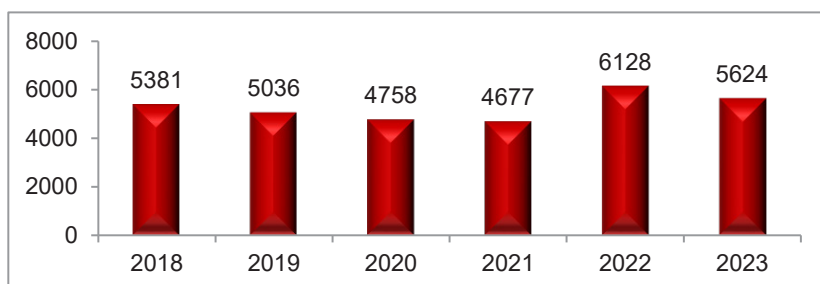
Нийслэлийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас хохирсон хуулийн этгээд 2023 онд хамгийн их буюу 64, 2018 онд хамгийн бага буюу 19 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон хуулийн этгээд өмнөх онтой харьцуулахад 8 буюу 14.2 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 5.1.11. Гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүний тоо, нийслэлд (2018-2023)

Нийслэлийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүн 2019 онд хамгийн их буюу 437, 2020 онд хамгийн бага буюу 284 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүнийг өмнөх онтой харьцуулахад 62 буюу 18.7 хувиар өссөн байна.

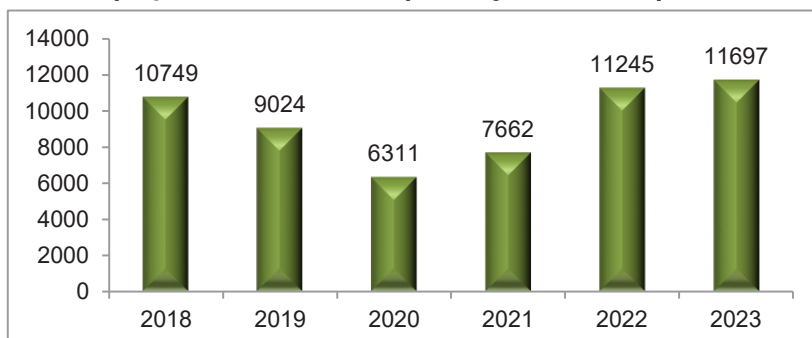
График 5.1.12. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхдийн тоо, нийслэлд (2018-2023)

Нийслэлийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхэд 2023 онд хамгийн их буюу 1362, 2020 онд хамгийн бага буюу 690 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхдийг өмнөх онтой харьцуулахад 81 буюу 6.3 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 5.1.13. Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүний тоо, нийслэлд (2018-2023)

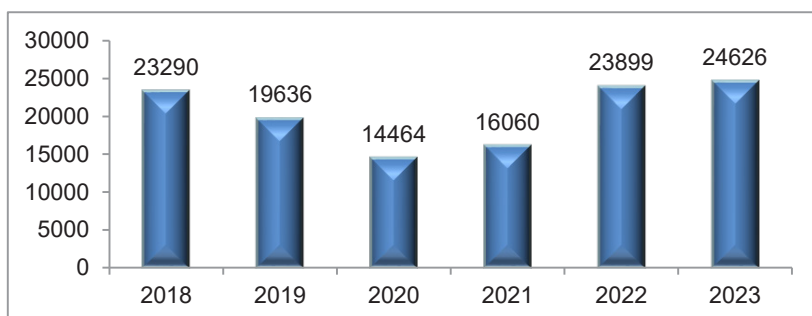
Нийслэлийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүн 2022 онд хамгийн их буюу 6128, 2021 онд хамгийн бага буюу 4677 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүнийг өмнөх онтой харьцуулахад 504 буюу 8.2 хувиар буурсан байна.

График 5.1.14. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон эмэгтэй хүний тоо, нийслэлд (2018-2023)

Нийслэлийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас хохирсон эмэгтэй хүн 2023 онд хамгийн их буюу 11 697, 2020 онд хамгийн бага буюу 6311 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон эмэгтэй хүнийг өмнөх онтой харьцуулахад 452 буюу 4 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 5.1.15. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон нийт хохирогч, нийслэлд (2018-2023)

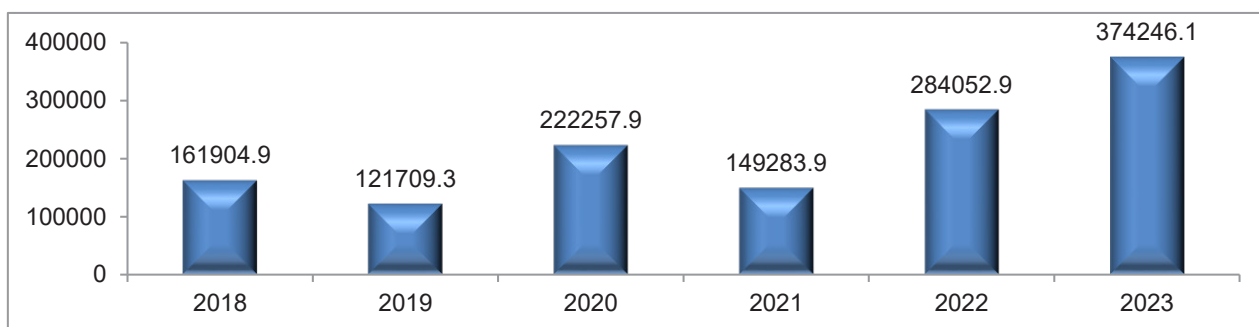
Нийслэлийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас хохирсон нийт хүн 2023 онд хамгийн их буюу 24 626, 2020 онд хамгийн бага буюу 14 164 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон нийт хүнийг өмнөх онтой харьцуулахад 727 буюу 3 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 5.1.4. Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол, сая төгрөгөөр, нийслэлд (2018-2023)

Хохирол	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нөхөн төлүүлсэн	19 051.1	23 788.4	67 203.2	74 004.4	157 785.4	163 222.2
Битүүмжилсэн	2301.1	2533.0	2937.5	3526.9	1210.4	4389.3
Нийт	161 904.9	121 709.3	222 257.9	149 283.9	284 052.9	374 246.1

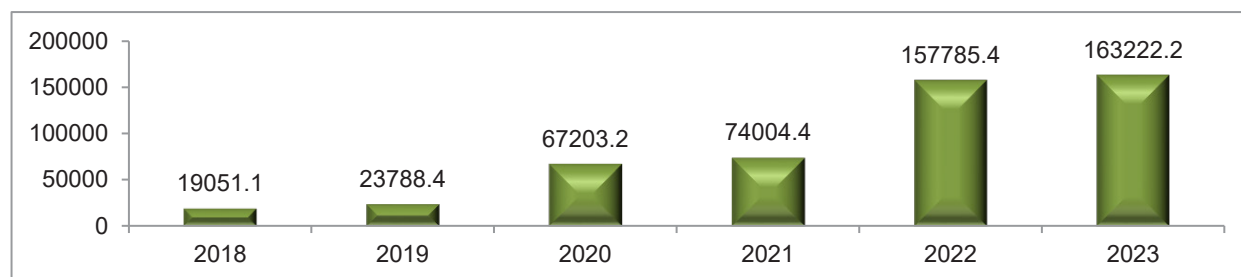
2023 онд иргэн, хуулийн этгээдэд нийт 374 246.1 сая төгрөгийн хохирол учирч, үүнээс 163 222.2 сая төгрөг буюу 43.6 хувийг нөхөн төлүүлж, 4389.3 сая төгрөгийн хөрөнгө битүүмжилсэн байна. Өмнөх онтой харьцуулахад гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлын хэмжээ 90 193.2 сая төгрөг буюу 31.7 хувиар, нөхөн төлүүлсэн хохирлын хэмжээ 5436.8 сая төгрөг буюу 3.4 хувиар, битүүмжилсэн хөрөнгийн хэмжээ 3178.9 сая төгрөг буюу 262.6 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 5.1.16. Нийт хохирол, сая төгрөгөөр, нийслэлд (2018-2023)

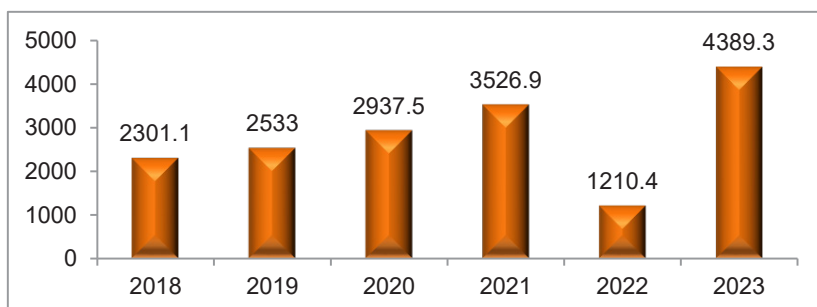
Нийслэлийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас учирсан нийт хохирлын хэмжээ 2023 онд хамгийн их буюу 374 246.1 сая төгрөг, 2019 онд хамгийн бага буюу 121 709.3 сая төгрөг байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас учирсан нийт хохирлын хэмжээг өмнөх онтой харьцуулахад 90 193.2 сая төгрөг буюу 31.7 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 5.1.17. Нөхөн төлүүлсэн хохирол, сая төгрөгөөр, нийслэлд (2018-2023)

2018-2023 онд нийслэлийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 2023 онд хамгийн их буюу 163 222.2 сая төгрөг, 2018 онд хамгийн бага буюу 19 051.1 сая төгрөгийг нөхөн төлүүлсэн байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлсэн байдлыг өмнөх онтой харьцуулахад 5436.8 сая төгрөг буюу 3.4 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 5.1.18. Битүүмжилсэн хөрөнгө, сая төгрөгөөр, нийслэлд (2018-2023)

Нийслэлийн хэмжээнд 2023 онд хамгийн их буюу 4389.3 сая төгрөг, 2022 онд хамгийн бага буюу 1210.4 сая төгрөгийн хөрөнгө битүүмжилсэн байна. 2023 онд битүүмжилсэн хөрөнгийг өмнөх онтой харьцуулахад 3178.9 сая төгрөг буюу 262.6 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

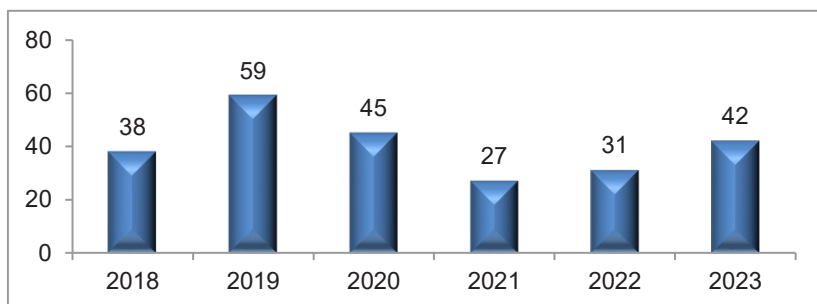
5.1.3. Орон нутгийн хэмжээнд бүртгэгдсэн гэмт хэргийн хохирогч, хохирол

2023 онд орон нутгийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас 10 650 иргэн, 42 хуулийн этгээд хохирч, үүнээс 454 хүн нас барж, 4054 хүн гэмтсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад хохирсон хүн 662 буюу 5.9 хувиар, гэмтсэн хүн 125 буюу 3.0 хувиар тус тус буурч, нас барсан хүн 20 буюу 4.6 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 5.1.5. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн, хуулийн этгээдийн тоо, орон нутагт (2018-2023)

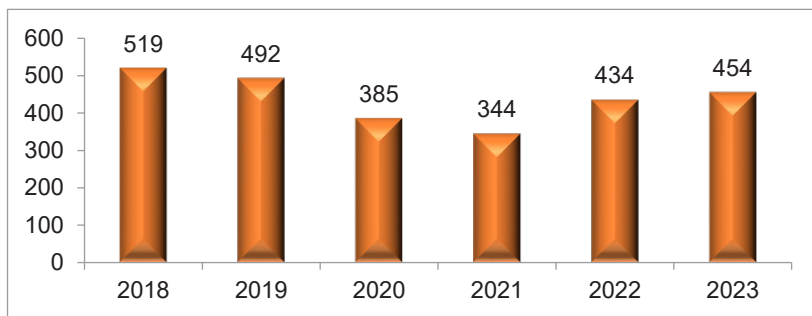
Утга	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Хуулийн этгээд	38	59	45	27	31	42
Нас барсан	519	492	385	344	434	454
Хүүхэд	561	602	491	525	733	851
Гэмтсэн	3892	3684	3412	3622	4179	4054
Эмэгтэй	3911	4164	3106	3603	4850	4314
Нийт	10 246	11 111	8575	8921	11 312	10 650

График 5.1.19. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хуулийн этгээдийн тоо, орон нутагт (2018-2023)

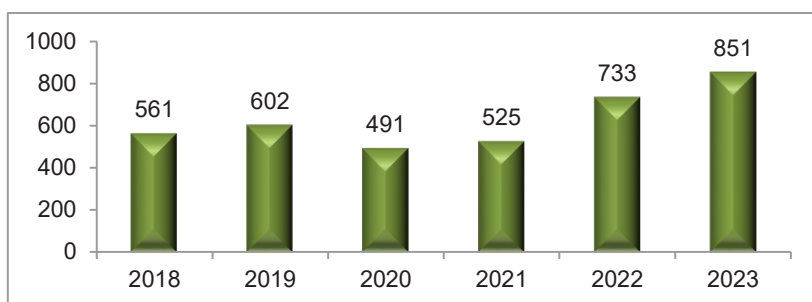
Орон нутгийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас хохирсон хуулийн этгээд 2019 онд хамгийн их буюу 59, 2021 онд хамгийн бага буюу 27 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон хуулийн этгээд өмнөх онтой харьцуулахад 11 буюу 35.4 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 5.1.20. Гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүний тоо, орон нутагт (2018-2023)

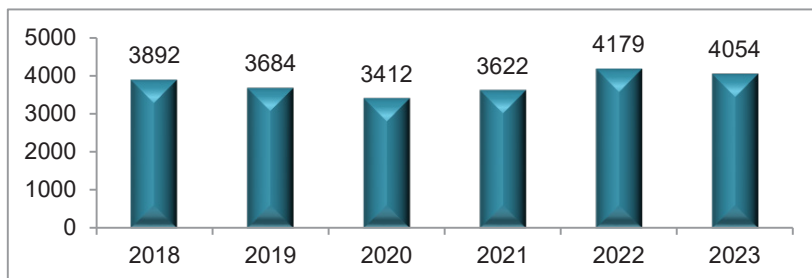
Орон нутгийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүн 2018 онд хамгийн их буюу 519, 2021 онд хамгийн бага буюу 344 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас нас барсан хүнийг өмнөх онтой харьцуулахад 20 буюу 4.6 хувиар өссөн байна.

График 5.1.21. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхдийн тоо, орон нутагт (2018-2023)

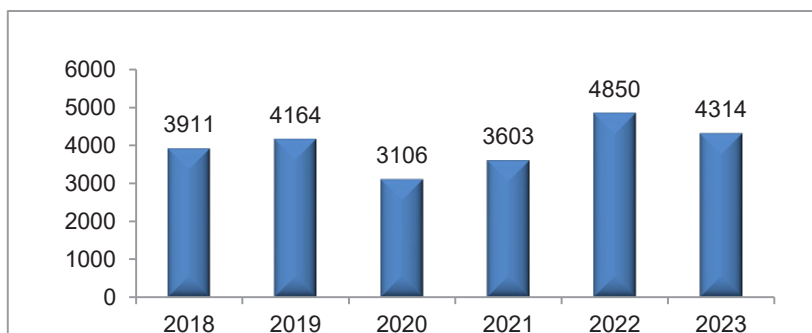
Орон нутгийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхэд 2023 онд хамгийн их буюу 851, 2020 онд хамгийн бага буюу 491 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхдийг өмнөх онтой харьцуулахад 118 буюу 16 хувиар өссөн байна.

График 5.1.22. Гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүний тоо, орон нутагт (2018-2023)

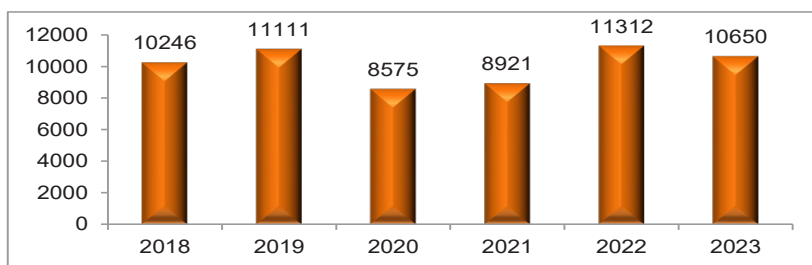

Орон нутгийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүн 2022 онд хамгийн их буюу 4179, 2020 онд хамгийн бага буюу 3412 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас гэмтсэн хүнийг өмнөх онтой харьцуулахад 125 буюу 2.9 хувиар буурсан байна.

График 5.1.23. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон эмэгтэй хүний тоо, орон нутагт (2018-2023)

Орон нутгийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас хохирсон эмэгтэй хүн 2022 онд хамгийн их буюу 4850, 2020 онд хамгийн бага буюу 3106 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон эмэгтэй хүнийг өмнөх онтой харьцуулахад 536 буюу 11 хувиар буурсан байна.

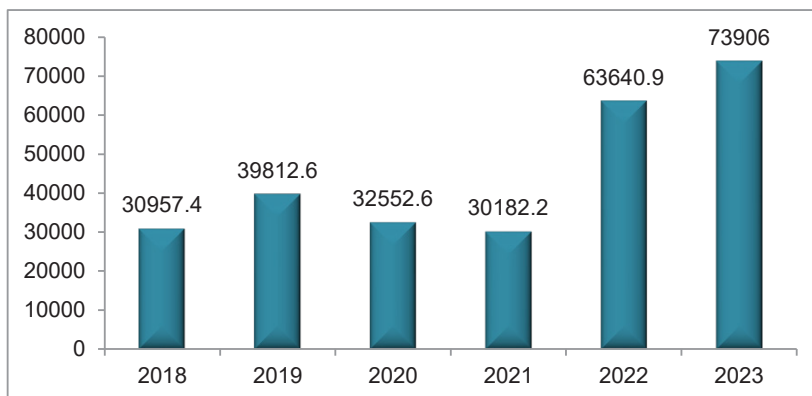
График 5.1.24. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон нийт хохирогчийн тоо, орон нутагт (2018-2023)

Орон нутгийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 2022 онд хамгийн их буюу 11 312, 2020 онд хамгийн бага буюу 8 575 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүнийг өмнөх онтой харьцуулахад 662 буюу 5.9 хувиар буурсан байна.

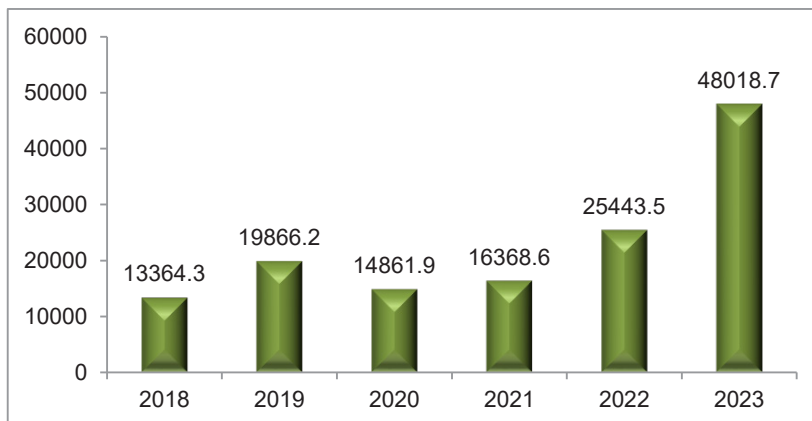
Хүснэгт 5.1.6. Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол, сая төгрөгөөр, орон нутагт (2018-2023)

Хохирол	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нөхөн төлүүлсэн	13 364.3	19 866.2	14 861.9	16 368.6	25 443.5	48 018.7
Битүүмжилсэн	10 407.2	4472.7	3483.8	3014.3	4484.6	2563.6
Нийт	30 957.4	39 812.6	32 552.6	30 182.2	63 640.9	73 906.0

Орон нутгийн хэмжээнд 2023 онд иргэн, хуулийн этгээдэд учирсан 73 906.0 сая төгрөгийн хохирол учирч, үүнээс 48 018.7 сая төгрөг буюу 65.0 хувийг нөхөн төлүүлж, 2563.6 сая төгрөгийн хөрөнгө битүүмжилсэн байна. Өмнөх онтой харьцуулахад гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлын хэмжээ 10 265.1 сая төгрөг буюу 16.1 хувиар, нөхөн төлүүлсэн хохирол 22 575.2 сая төгрөг буюу 88.7 хувиар тус тус өссөн бол битүүмжилсэн хөрөнгийн хэмжээ 1920.9 сая төгрөг буюу 42.8 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

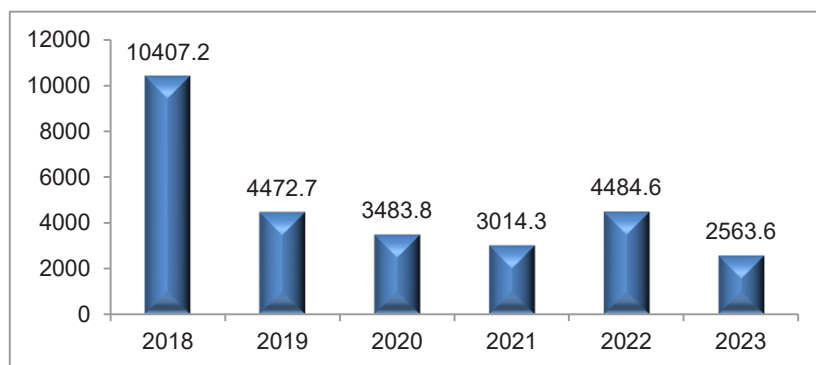
График 5.1.25. Нийт хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр, орон нутагт (2018-2023)

Орон нутгийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас учирсан нийт хохирлын хэмжээ 2023 онд хамгийн их буюу 73 906 сая төгрөг, 2021 онд хамгийн бага буюу 30 182.2 сая төгрөг байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас учирсан нийт хохирлыг өмнөх онтой харьцуулахад 10 265.1 сая төгрөг буюу 16.1 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 5.1.26. Нөхөн төлүүлсэн хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр, орон нутагт (2018-2023)

Орон нутгийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлоос 2023 онд хамгийн их буюу 48 018.7 сая төгрөг, 2018 онд хамгийн бага буюу 13 364.3 сая төгрөгийг нөхөн төлүүлсэн байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлсэн байдлыг өмнөх онтой харьцуулахад 22 575.2 сая төгрөг буюу 88.7 хувиар өссөн байна.

График 5.1.27. Битүүмжилсэн хөрөнгө, сая төгрөгөөр, орон нутагт (2018-2023)

Орон нутгийн хэмжээнд 2018 онд битүүмжилсэн хөрөнгө хамгийн их буюу 10 407.2 сая төгрөг, 2023 онд хамгийн бага буюу 2563.6 сая төгрөгийн хөрөнгө битүүмжилсэн байна. 2023 онд битүүмжилсэн хөрөнгийг өмнөх онтой харьцуулахад 1921 сая төгрөг буюу 42.8 хувиар буурсан байна.

5.2. ПРОКУРОРЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ТООН МЭДЭЭ

5.2.1. Зөрчлийн улмаас учирсан хохирол

Бүс	Учирсан хохирол						Хохирлын нөхөн төлүүлэлт							
	Нийт хохирогч	Эмэгтэй	Мөнгөн дүн мян.төгрөг	Хуулийн этгээд	Мөнгөн дүн мян.төгрөг	Төр, нийтийн ашиг сонирхол	Мөнгөн дүн мян.төгрөг	Нийт хохирогч	Эмэгтэй	Мөнгөн дүн мян.төгрөг	Хуулийн этгээд	Мөнгөн дүн мян.төгрөг	Төр, нийтийн ашиг сонирхол	Мөнгөн дүн мян.төгрөг
Баруун бүс	272	120	331 823	5	7111	18	191 588	124	37	296 025	4	3186	16	97 835
Баян-Өлгий АПГ	94	22	92 414	0	0	4	94 886	47	12	83 986	0	0	3	44 053
Говь-Алтай АПГ	8	5	12 497	0	2200	4	22 862	6	3	12 497	0	2200	4	22 862
Завхан АПГ	19	5	89 669	1	131	4	50 279	13	3	88 735	1	131	3	23 079
Увс АПГ	36	14	51 079	3	855	4	2505	35	13	49 637	3	855	4	2505
Ховд АПГ	115	74	86 164	1	3925	2	21 056	23	6	61 170	0	0	2	5336
Хангайн бүс	562	277	1 726 404	4	6961	82	515 526	182	52	1 240 575	4	6961	75	438 996
Архангай АПГ	15	7	97 083	2	1919	54	36 975	9	4	37 440	2	1919	51	35 341
Баянхонгор АПГ	22	6	148 655	0	820	0	3273	10	1	86 448	0	820	0	3273
Булган АПГ	339	193	690 262	1	660	6	150 053	64	18	462 572	1	660	4	155 713
Орхон АПГ	54	11	480 849	1	2918	2	33 260	37	7	432 265	1	2918	2	33 260
Өвөрхангай АПГ	80	35	232 821	0	644	15	274 864	28	8	183 532	0	644	14	201 688
Хөвсгөл АПГ	52	25	76 734	0	0	5	17 101	34	14	38 318	0	0	4	9721
Төвийн бүс	1406	728	4 003 703	51	1 923 042	160	1 481 451	388	93	2 607 907	43	1 474 298	146	996 057
Говьсүмбэр АПГ	75	27	166 986	0	0	1	33 133	18	9	164 759	0	0	0	157
Дархан-Уул АПГ	583	295	684 972	7	1140	124	107 449	176	28	677 537	6	1140	118	65 276
Дорноговь АПГ	93	42	227 763	2	43 883	10	1 040 553	31	6	146 990	1	23	7	807 172
Дундговь АПГ	95	70	152 996	1	139 360	2	25 610	2	2	41 471	0	0	2	25 610
Өмнөговь АПГ	185	113	909 403	38	1 708 930	1	21 583	48	23	675 791	33	1 451 061	1	21 583
Сэлэнгэ АПГ	284	164	504 863	1	4040	11	194 411	62	16	287 355	1	4040	10	49 744
Төв АПГ	91	17	1 356 720	2	25 689	11	58 712	51	9	614 004	2	18 034	8	26 515
Зүүн бүс	743	453	708 009	3	10 865	19	591 219	67	22	241 835	1	2553	13	317 988
Дорнод АПГ	352	280	19 622	0	0	3	120 053	19	11	18 601	0	0	2	120 053
Сүхбаатар АПГ	252	142	194 126	0	254	11	440 821	18	7	91 288	0	254	6	182 253
Хэнтий АПГ	139	31	494 261	3	10 611	5	30 345	30	4	131 946	1	2299	5	15 682
Улаанбаатар	6162	4168	24 015 147	109	470 908	86	9 454 228	724	212	22 020 264	81	413 847	52	8 053 796
Нийт	9145	5746	30 785 086	172	2 418 887	365	12 234 012	1485	416	26 406 606	133	1 900 845	302	9 904 672

Зөрчлийн улмаас хүн, хуулийн этгээд болон төр, нийтийн ашиг сонирхолд 45 437 985 мянган төгрөгийн хохирол учирсан нь өмнөх оноос 19 649 319 мянган төгрөг буюу 76.2 хувиар өсжээ. Учирсан хохирлын 30 785 086 мянган төгрөг буюу 67.8 хувь нь хувь хүнд, 2 418 887 мянган төгрөг буюу 5.3 хувь нь хуулийн этгээдэд, 12 234 012 төгрөг буюу 26.9 хувь нь төр, нийтийн ашиг сонирхолд учирсан байна. Зөрчлийн улмаас учирсан нийт хохирлын 84.1 хувь буюу 38 212 123 мянган төгрөгийн хохирол нөхөн төлөгдсөн нь өмнөх оноос 21 121 855 мянган төгрөг буюу 1.2 дахин өсжээ. Үүнээс хувь хүнд учирсан хохирлын 85.8 хувь, хуулийн этгээдэд учирсан хохирлын 78.6 хувь төр, нийтийн ашиг сонирхолд учирсан хохирлын 81.0 хувийг тус тус нөхөн төлүүлжээ.

2023 онд үйлдэгдсэн зөрчлийн улмаас нийт 9145 хүнд 30 785 086 мянган төгрөгийн хохирол учирсан байна. Үүнээс Улаанбаатар хотод 24 015 147 мянган төгрөг буюу 78 хувь, зүүн бүс 708 009 мянган төгрөг буюу 2.3 хувь, төвийн бүс 4 003 703 мянган төгрөг буюу 13 хувь, хангайн бүс 1 726 404 мянган төгрөг буюу 5.6 хувь, баруун бүс 331 823 мянган төгрөг буюу 1.1 хувийг тус тус эзэлсэн бол 172 хуулийн этгээдэд 2 418 887 мянган төгрөгийн хохирол учирсан байна.

Хохирол нөхөн төлүүлэлтийн хувьд 1485 хүнд 26 406 606 мянган төгрөг буюу 85.8 хувь, 133 хуулийн этгээдэд 1 900 845 мянган төгрөг буюу 78.6 хувийг тус тус нөхөн төлүүлсэн байна

5.2.2. Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол

Хүснэгт 5.2.2. 2023 онд Прокурорын хяналт тавьсан хэрэг бүртгэлтийн хэргийн нөхцөл байдал (Хохирогч, хохирол)

Бүс	Прокурорын хяналт тавьсан хэрэг бүртгэлтийн хэргийн улмаас хохирсон хохирогч											
	Нийт хохирогч	Насанд хүрсэн нийт хохирогч	Насанд хүрсэн эмэгтэй хохирогч	18 хүртэлх насны хүүхэд	18 хүртэлх насны эмэгтэй хүүхэд	Хуулийн этгээд	Учирсан хохирол (мян төг)	Нас барсан хүн	Нас барсан эмэгтэй хүн	Эрүүл мэндэд хохирол эмэгтэй хүн	Эрүүл мэндэд хохирлын нөхөн төлүүлэлт (мян төг)	
Баруун бүс	771	726	287	45	28	0	2 759 591	95	15	84	27	173 313
Баян-Өлгий АПГ	169	160	56	9	6	0	515 081	8	0	17	2	4921
Говь-Алтай АПГ	103	96	47	7	3	0	226 888	5	1	10	3	25 761
Завхан АПГ	103	94	39	9	5	0	390 887	36	5	17	5	112 520
Увс АПГ	143	135	45	8	6	0	557 447	22	5	15	9	23 706
Ховд АПГ	253	241	100	12	8	0	1 069 288	24	4	25	8	6405
Хангайн бүс	1076	976	431	100	64	0	8 664 916	223	41	144	58	126 387
Архангай АПГ	105	98	33	7	6	0	1 541 173	9	3	7	2	0
Баянхонгор АПГ	124	104	46	20	10	0	477 486	6	1	32	13	0
Булган АПГ	199	181	84	18	10	0	313 643	66	7	13	4	13 737
Орхон АПГ	198	187	100	11	9	0	783 759	29	5	28	12	2650
Өвөрхангай АПГ	255	230	91	25	15	0	3 360 768	98	23	31	13	110 000
Хөвсгөл АПГ	195	176	77	19	14	0	2 188 087	15	2	33	14	0
Төвийн бүс	1289	1225	590	64	37	0	26 702 454	194	52	128	44	534 829
Говьсүмбэр АПГ	70	66	35	4	4	0	436 622	19	12	8	6	80 966
Дархан-Уул АПГ	146	137	71	9	4	0	557 779	13	0	13	3	180 968
Дорноговь АПГ	299	281	138	18	9	0	944 865	47	19	22	5	570

Дундговь АПГ	107	100	52	7	4	0	612 354	13	3	16	5	25 256
Өмнөговь АПГ	127	120	53	7	4	0	449 071	45	4	7	2	188 357
Сэлэнгэ АПГ	311	300	143	11	8	0	21 933 440	27	5	32	14	16 112
Төв АПГ	229	221	98	8	4	0	1 768 323	30	9	30	9	42 600
Зүүн бүс	892	848	357	44	23	0	7 779 898	160	62	88	30	165 953
Дорнод АПГ	247	233	105	14	12	0	144 204	4	1	11	3	11 200
Сүхбаатар АПГ	238	220	77	18	7	0	754 066	38	5	21	3	154 753
Хэнтий АПГ	407	395	175	12	4	0	6 881 628	118	56	56	24	0
Улаанбаатар	15 659	14 727	6887	932	435	10	261 879 056	1067	291	2308	708	2 515 403
Нийт	19 687	18 502	8552	1185	587	10	307 785 915	1739	461	2752	867	3 515 885

2023 онд прокурорын хяналт тавьсан хэрэг бүртгэлтийн хэргийн улмаас нийт 19 687 хүн, 10 хуулийн этгээд, 307 785 915 мянган төргөгийн хохирол учирсан байна. Нийт учирсан хохирлын 3 515 885 мянган төргөгийг буюу 1.1 хувийг нөхөн төлүүлсэн байна.

Хүснэгт 5.2.3. 2023 онд Прокурорын хяналт тавьсан мөрдөн байцаалтын хэргийн нөхцөл байдал (Хохирогч, хохирол)

Прокурорын хяналт тавьсан мөрдөн байцаалтын хэргийн улмаас хохирсон хохирогч																								
Бүс	Нийт хохирогч		Насанд хүрсэн нийт хохирогч		Насанд хүрсэн эмэгтэй хохирогч		18 хүртэлх насны хүүхэд		18 хүртэлх насны эмэгтэй хүүхэд		Хуулийн этгээд		Учирсан хохирол (мян төг)		Нас барсан хүн		Нас барсан эмэгтэй хүн		Эрүүл мэндэд хохирол учирсан хүн		Эрүүл мэндэд хохирол учирсан эмэгтэй хүн		Хохирлын нөхөн төлүүлэлт (мян төг)	
	Нийт хохирогч	Насанд хүрсэн нийт хохирогч	Насанд хүрсэн эмэгтэй хохирогч	18 хүртэлх насны хүүхэд	18 хүртэлх насны эмэгтэй хүүхэд	Хуулийн этгээд	Учирсан хохирол (мян төг)	Нас барсан хүн	Нас барсан эмэгтэй хүн	Эрүүл мэндэд хохирол учирсан хүн	Эрүүл мэндэд хохирол учирсан эмэгтэй хүн	Хохирлын нөхөн төлүүлэлт (мян төг)												
Бүс	Баруун бүс	1434	1339	492	95	48	0	4 064 820	30	13	634	214	782 763											
	Баян-Өлгий АПГ	316	286	102	30	14	0	625 096	4	2	105	28	55 054											
	Говь-Алтай АПГ	195	190	59	5	2	0	235 455	5	2	77	27	91 231											
	Завхан АПГ	257	246	88	11	3	0	750 940	3	1	113	33	159 325											
	Увс АПГ	239	224	83	15	9	0	1 590 933	6	2	125	51	166 661											
	Ховд АПГ	427	393	160	34	20	0	862 396	12	6	214	75	310 492											
	Хангайн бүс	2323	2151	982	172	86	2	4 113 980	54	8	1103	423	1 084 329											
	Архангай АПГ	290	274	97	16	12	0	263 545	7	3	130	45	22 944											
	Баянхонгор АПГ	276	257	95	19	5	1	575 707	6	2	127	36	213 079											
	Булган АПГ	231	215	90	16	6	0	362 817	9	0	127	55	494 813											
	Орхон АПГ	529	486	219	43	18	1	1 129 666	7	1	286	115	101 368											
	Өвөрхангай АПГ	386	346	151	40	19	0	741 532	7	1	210	83	220 549											
	Хөвсгөл АПГ	611	573	330	38	26	0	1 040 713	18	1	223	89	31 576											
	Төвийн бүс	2969	2725	1204	244	133	0	8 673 817	97	25	1323	438	3 085 420											
	Говьсүмбэр АПГ	179	162	84	17	10	0	370 868	8	3	90	29	144 216											
	Дархан-Уул АПГ	652	586	290	66	29	0	1 968 331	15	4	223	77	529 308											

Дорноговь АПГ	533	484	278	49	30	0	2 021 584	15	4	191	52	407 820
Дундговь АПГ	204	190	63	14	7	0	291 484	4	1	134	41	303
Өмнөговь АПГ	360	336	134	24	16	0	1 615 721	13	1	151	53	398 416
Сэлэнгэ АПГ	520	476	186	44	26	0	929 716	18	7	254	92	317 231
Төв АПГ	521	491	169	30	15	0	1 476 113	24	5	280	94	1 288 126
Зүүн бүс	1150	1079	386	71	31	0	13 294 894	32	11	580	188	148 570
Дорнод АПГ	418	382	136	36	15	0	11 651 819	9	2	227	74	68 252
Сүхбаатар АПГ	293	273	88	20	6	0	968 037	10	4	161	47	31 204
Хэнтий АПГ	439	424	162	15	10	0	675 038	13	5	192	67	49 114
Улаанбаатар	14 083	13 348	6686	735	304	16	251 872 213	190	54	4215	1551	36 929 168
Нийт	21 959	20 642	9750	1317	602	18	282 019 724	403	111	7855	2814	42 030 250

2023 онд прокурорын хяналт тавьсан мөрдөн байцаалтын хэргийн улмаас нийт 21 959 хүн, 18 хуулийн этгээдэд, 282 019 724 мянган төгрөгийн хохирол учирсан бөгөөд тус нийт хохирлын 42 030 250 мянган төгрөгийг буюу 14.9 хувийг нөхөн төлүүлсэн байна.

5.3. АВЛИГАТАЙ ТЭМЦЭХ БАЙГУУЛЛАГЫН ТООН МЭДЭЭ

2023 онд Авлигатай тэмцэх газраас шалгалтын ажил явуулсан авлигын гэмт хэргийн улмаас 845 797 805 525 (найман зуун дөчин таван тэрбум, долоон зуун ерэн долоон сая, найман зуун таван мянга таван зуун хорин тав) төгрөгийн хохирол учирснаас мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад 238 689 979 559 (хоёр зуун гучин найман тэрбум, зургаан зуун наян есөн сая, есөн зуун далан есөн мянга таван зуун тавин ес) төгрөгийн хохирлыг нөхөн төлүүлж, үл хөдлөх, хөдлөх, байр, орон сууц, автомашин, тоног төхөөрөмж зэрэг 17 137 615 448 (арван долоон тэрбум, нэг зуун гучин долоон сая, зургаан зуун арван таван мянга, дөрвөн зуун дөчин найм) төгрөгөөр үнэлэгдэх эд хөрөнгө болон бэлэн мөнгийг битүүмжлэн хамгаалсан байна.

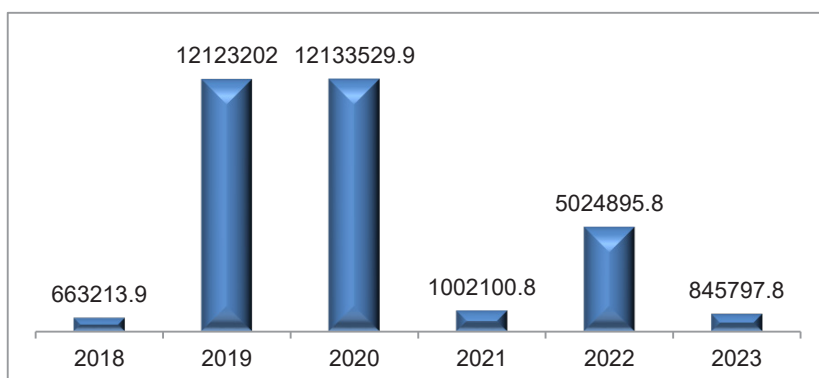
Нийт учирсан хохирлын 28.2 хувийг мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад нөхөн төлүүлж, хахуулийн 8 680 730 871 (найман тэрбум зургаан зуун наян сая долоон зуун гучин мянга найман зуун далан нэг) төгрөгийн үнэ бүхий бэлэн мөнгө, хөдлөх, үл хөдлөх хөрөнгө хураан авсан.

Хүснэгт 5.3.1. Авлигын гэмт хэргийн улмаас учирсан хохиролын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2018-2023)

Утга	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Учирсан хохирол	663 213.9	12 123 202.0	12 133 529.9	1 002 100.8	5 024 895.8	845 797.8
Битүүмжилсэн	180 650.1	9 736 776.3	10 112 736.4	119 502.7	518 039.3	17 137.6
Нөхөн төлүүлсэн	17 470.7	11 343.7	35 640.6	96 207.1	2 374 934.3	238 689.9

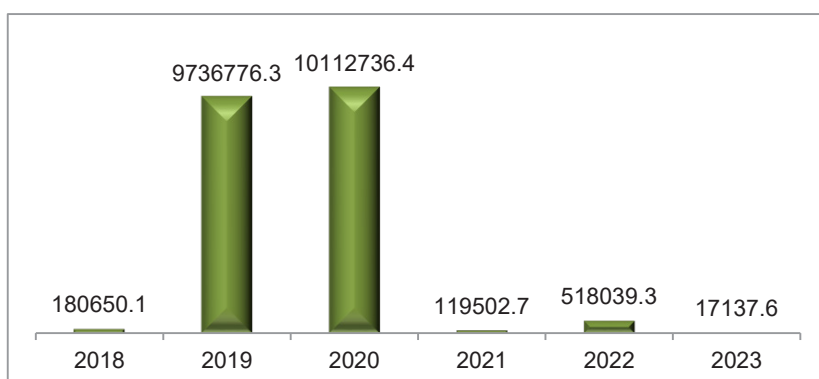
2023 онд авлигын гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлыг өмнөх онтой харьцуулахад нийт 41 79 098 сая төгрөг буюу 83.1 хувиар, битүүмжилсэн хөрөнгө 500 901.7 сая төгрөг буюу 96.6 хувиар, нөхөн төлүүлсэн 2 136 244.4 сая төгрөгөөр буюу 89.9 хувиар тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 5.3.1. Авлигын гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2018-2023)

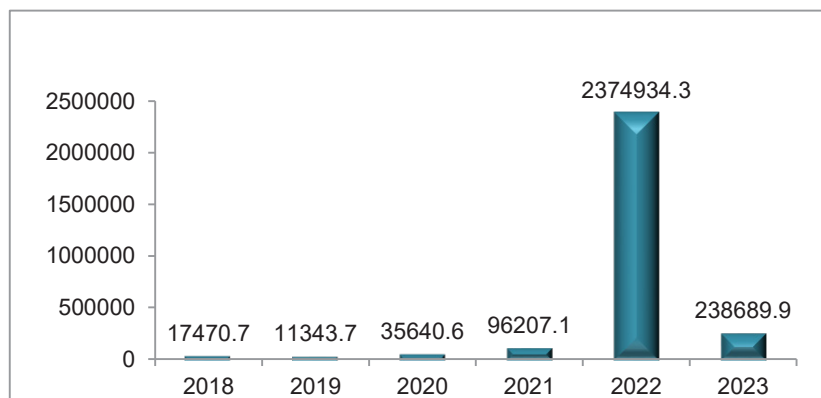
Шүүхээр шийдвэрлэсэн гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 2020 онд хамгийн их буюу 12 133 529.9 сая төгрөг, 2018 онд хамгийн бага буюу 663 213.9 сая төгрөг байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлыг өмнөх онтой харьцуулахад 4 179 098 сая төгрөг буюу 83.1 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 5.3.2. Битүүмжилсэн хөрөнгө, сая төгрөгөөр (2018-2023)

Сүүлийн 6 жилээс 2020 онд хамгийн их буюу 10 112 736.4 сая төгрөг, 2023 онд хамгийн бага буюу 17 137.6 сая төгрөгийг битүүмжилсэн байна. 2023 онд битүүмжилсэн хөрөнгийг өмнөх онтой харьцуулахад 500 901.7 сая төгрөг буюу 96.6 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 5.3.3. Нөхөн төлүүлсэн хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2018-2023)

Сүүлийн 6 жилээс 2022 онд хамгийн их буюу 2 374 934.3 сая төгрөг, 2019 онд хамгийн бага буюу 11 343.7 сая төгрөгийн хохирлыг нөхөн төлүүлсэн байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 2 136 244.4 сая төгрөгөөр буюу 89.9 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

5.4. ШҮҮХИЙН ТООН МЭДЭЭ

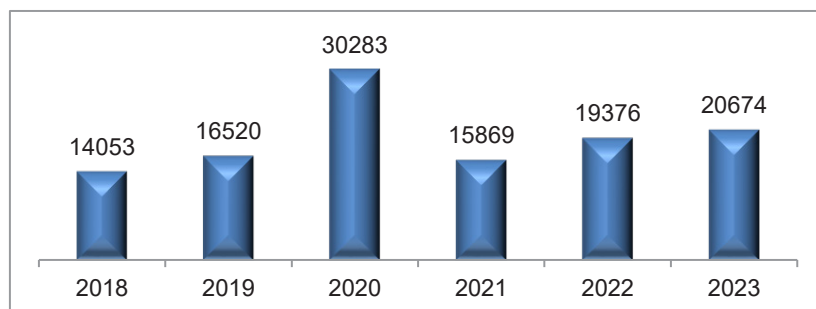
2023 онд эрүүгийн хэргийн шүүхээр шийдвэрлэгдсэн гэмт хэргийн улмаас 20 674 хүн, 663 төрийн байгууллага, 190 компани, 3 нөхөрлөл, 3 холбоо, 1 хоршоо, 7 төрийн бус байгууллага хохирсон байна. Үүнийг өмнөх онтой харьцуулахад гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 1298 буюу 6.7 хувиар, төрийн байгууллага 183 буюу 38.1 хувиар, компани 80 буюу 72.7 хувиар, холбоо 300 хувиар, төрийн бус байгууллага 700 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 5.4.1. Хохирогчийн тоо (2018-2023)

Утга		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн	Эрэгтэй	9281	1 0072	23 255	10 230	12 423	12 751
	Эмэгтэй	4772	6448	7028	5639	6953	7923
	Бүгд	14 053	16 520	30 283	15 869	19 376	20 674
Төрийн байгууллага		127	284	447	465	480	663
Компани		99	99	137	127	110	190
Нөхөрлөл		1	0	0	1	0	3
Холбоо		0	0	0	1	1	3
Сан		0	0	0	0	0	0
Хоршоо		0	2	0	0	0	1
Төрийн бус байгууллага		3	10	0	1	1	7

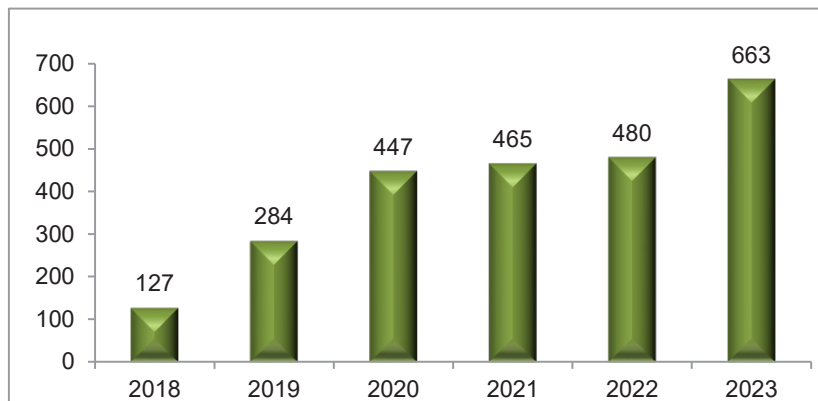
2023 онд гэмт хэргийн улмаас нийт 20 674 хүн хохирсноос 12 751 буюу 61.7 хувь нь эрэгтэй, 7923 буюу 38.3 хувь нь эмэгтэй хүн байна. Өмнөх онтой харьцуулахад эрэгтэй хохирогчийн тоо 328 буюу 2.6 хувиар, эмэгтэй хохирогчийн тоо 970 буюу 13.9 хувиар тус тус өссөн байна.

График 5.4.1. Нийт хохирогчийн тоо (2018-2023)

Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хохирогч 2020 онд хамгийн их буюу 30 083, 2018 онд хамгийн бага буюу 14 053 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон хохирогчийн тоог өмнөх онтой харьцуулахад 1298 буюу 6.7 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 5.4.2. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон төрийн байгууллагын тоо (2018-2023)

Гэмт хэргийн улмаас хохирсон төрийн байгууллага 2023 онд хамгийн их буюу 663, 2018 онд хамгийн бага буюу 127 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон төрийн байгууллагыг өмнөх онтой харьцуулахад 183 буюу 38.1 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 5.4.3. Гэмт хэргийн улмаас хохирсон компани (2018-2023)

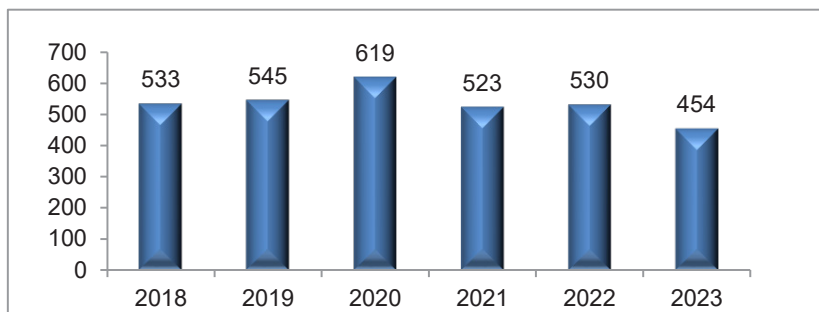
Гэмт хэргийн улмаас хохирсон компани 2023 онд хамгийн их буюу 190, 2018 он болон 2019 онд хамгийн бага буюу 99 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хохирсон компанийг өмнөх онтой харьцуулахад 80 буюу 72.7 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 5.4.2. Гэмт хэргийн улмаас амь нас, эрүүл мэндэд учирсан хохиролын нөхцөл байдал (2018-2023)

Утга	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Амь хохирсон	533	545	619	523	530	454
Хүнд	702	882	849	745	817	713
Хүндэвтэр	1263	1210	1339	944	1308	1488
Хөнгөн	6259	6505	6488	5488	6466	6224

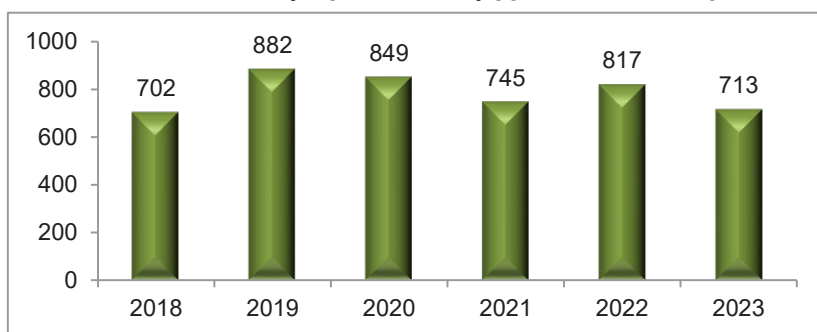
2023 онд гэмт хэргийн улмаас хүний амь нас, эрүүл мэндэд учирсан хохирлыг авч үзвэл, амь хохирсон 454, хүнд хохирол учирсан 713, хүндэвтэр хохирол учирсан 1488, хөнгөн хохирол учирсан 6224 хүн байна. Өмнөх онтой харьцуулахад хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол учирсан 242 буюу 3.7 хувиар, хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол учирсан 104 буюу 12.7 хувиар, амь хохирсон 76 буюу 14.3 хувиар тус тус буурсан бол хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол учирсан 180 буюу 13.8 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 5.4.4. Гэмт хэргийн улмаас амь хохирсон хүний тоо (2018-2023)

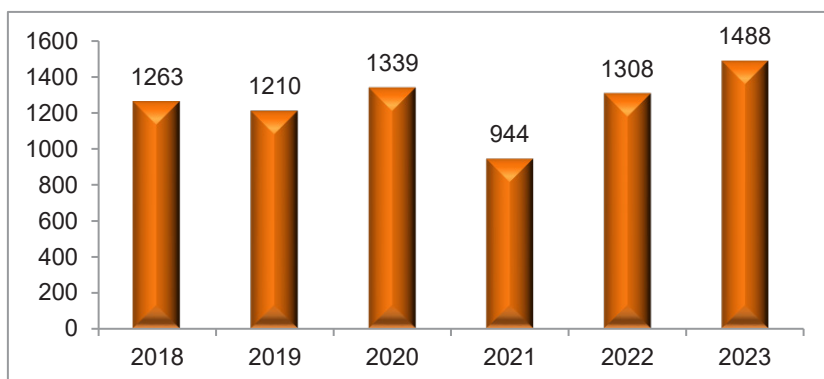
Гэмт хэргийн улмаас амь хохирсон хүн 2020 онд хамгийн их буюу 619, 2023 онд хамгийн бага буюу 454 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас амь хохирсон хүнийг өмнөх онтой харьцуулахад 76 буюу 14.3 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 5.4.5. Эрүүл мэндэд нь хүнд хохирол учирсан хүний тоо (2018-2023)

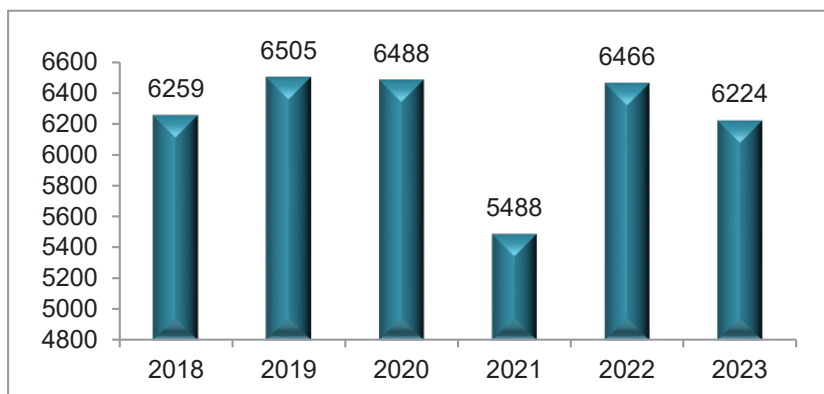
Гэмт хэргийн улмаас эрүүл мэндэд нь хүнд хохирол учирсан хүн 2019 онд хамгийн их буюу 882, 2018 онд хамгийн бага буюу 702 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас хүнд хохирсон хүнийг өмнөх онтой харьцуулахад 104 буюу 12.7 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 5.4.6. Эрүүл мэндэд нь хүндэвтэр хохирол учирсан хүний тоо (2018-2023)

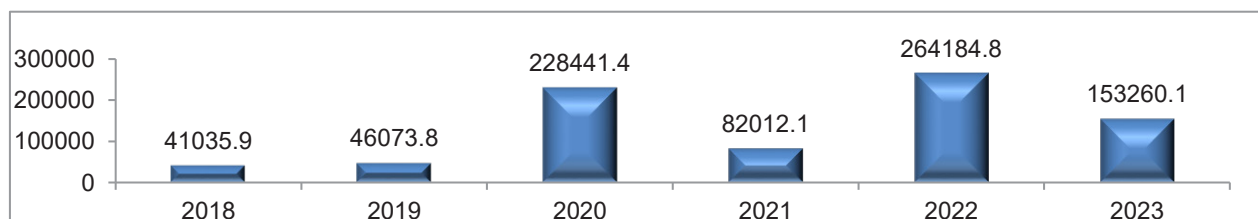
Гэмт хэргийн улмаас эрүүл мэндэд нь хүндэвтэр хохирол учирсан хүн 2023 онд хамгийн их буюу 1488, 2021 онд хамгийн бага буюу 944 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас эрүүл мэндэд нь хүндэвтэр хохирол учирсан хүнийг өмнөх онтой харьцуулахад 180 буюу 13.8 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 5.4.7. Эрүүл мэндэд нь хөнгөн хохирол учирсан хүний тоо (2018-2023)

Гэмт хэргийн улмаас эрүүл мэндэд нь хөнгөн хохирол учирсан хүн 2019 онд хамгийн их буюу 6505, 2021 онд хамгийн бага буюу 5488 байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас эрүүл мэндэд нь хөнгөн хохирол учирсан хүнийг өмнөх онтой харьцуулахад 242 буюу 3.7 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 5.4.8. Хохирлын хэмжээ, сая төгрөгөөр (2018-2023)

2023 онд улсын хэмжээнд шүүхээр шийдвэрлэсэн гэмт хэргийн улмаас учирсан нийт хохирлын хэмжээ 153 тэрбум 260 сая 178 мянга 147 төгрөг байна. Шүүхээр шийдвэрлэсэн гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 2022 онд хамгийн их буюу 228 441.4 сая төгрөг, 2018 онд хамгийн бага буюу 41 035.9 сая төгрөг байна. 2023 онд гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлыг өмнөх онтой харьцуулахад 110 924.7 сая төгрөг буюу 41.9 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

5.5. ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭХ БАЙГУУЛЛАГЫН ТООН МЭДЭЭ

Хүснэгт 5.5.1. Гүйцэтгэх хуудасны тоо мөнгөн дүн мянган төгрөгөөр (2018-2023)

Утга		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нийт	Гүйцэтгэх хуудасны тоо	5828	5948	7138	7358	8395	10 555
	Мөнгөн дүн	48 853.2	71 812.8	136 358.1	154 420.0	156 717.7	204 126.3
Гүйцэтгэсэн	Гүйцэтгэх хуудасны тоо	3569	3354	3904	4279	4769	6712
	Мөнгөн дүн	9473.5	7745.1	11 989.4	44 095.9	30 794.8	20 901.9
Үлдэгдэл	Гүйцэтгэх хуудасны тоо	2259	2594	3234	3079	3626	3843
	Мөнгөн дүн	39 379.6	64 067.7	124 368.7	110 324.1	125 922.9	183 224.4
Гүйцэтгэлийн хувь	Гүйцэтгэх хуудасны тоо	61.2%	56.4%	54.7%	58.2%	56.8%	63.6%
	Мөнгөн дүн	19.4%	10.8%	8.8%	28.6%	19.6%	10.2%

2023 онд шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага 10 555 гүйцэтгэх хуудаснаас 6712 буюу 63.6 хувийг гүйцэтгэсэн байна. Өмнөх онтой харьцуулахад гүйцэтгэсэн гүйцэтгэх хуудасны тоо 1943 буюу 40.7 хувиар өссөн байна.

ЗУРГАДУГААР ХЭСЭГ ГЭМТ ХЭРЭГ, ЗӨРЧЛӨӨС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ АЖИЛ

PREVENTIVE MAINTENANCE

- 6.1. Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, боловсронгуй болгох чиглэлээр
- 6.2. Тодорхой төрлийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр

ГЭМТ ХЭРГЭЭС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ ЗӨВЛӨЛ

Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн 2022 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдрийн 02 дугаар хуралдаанаар Зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэлийг “Төрийн алба хаагчийн ёс зүй, сахилга хариуцлагыг дээшлүүлж, авлига, албан тушаалын гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, гэмт хэрэгтэй тэмцэх ажилд цахим шилжилт хийх, эрх зүйн бус их, дээд сургуулийн оюутан, ерөнхий боловсролын сургуулийн ахлах ангийн болон мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн сурагчид чиглэсэн эрх зүйн албан бус сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, гэр бүлийн хүчирхийллийг илрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх үндсэн чиг үүргийг гардан хэрэгжүүлдэг хамтарсан багуудад дэмжлэг үзүүлэх” гэж тодорхойлсон.

Энэ үндсэн чиглэлийн дагуу Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн 2023 оны 01 дүгээр сарын 23-ны өдрийн 02 дугаар тогтоолоор “Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөө”-г баталж, хэрэгжилтийг ханган ажилласан.

Засгийн газрын 2020 оны 206 дугаар тогтоолоор батлагдсан «Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт болон захиргааны байгууллагын үйл ажиллагаанд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх нийтлэг журам»-ыг баримтлан Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний биелэлтэд үнэлгээ өгсөн.

Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний биелэлтийг авч үзвэл:

1. Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ерөнхий чиглэлийн хүрээнд 17 ажил, арга хэмжээ төлөвлөснөөс биелэлт 90%;
2. Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тусгай чиглэлийн хүрээнд 23 ажил, арга хэмжээ төлөвлөснөөс биелэлт 89%;
 - 2.1. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр 4 ажил, арга хэмжээ төлөвлөснөөс биелэлт 92.5%;
 - 2.2. Хүн худалдаалахтай тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр 3 ажил, арга хэмжээ төлөвлөснөөс биелэлт 91.6%;
 - 2.3. Гэр бүлийн хүчирхийлэл, хүүхдийн эсрэг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр 7 ажил, арга хэмжээ төлөвлөснөөс биелэлт 89.2%;
 - 2.4. Хүрээлэн буй орчны эсрэг гэмт хэрэгтэй тэмцэх, түүнээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр 4 ажил, арга хэмжээ төлөвлөснөөс биелэлт 95.8%;
 - 2.5. Мал хулгайлах гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр 2 ажил, арга хэмжээ төлөвлөснөөс биелэлт 87.5%;
 - 2.6. Цахим гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр 3 ажил, арга хэмжээ төлөвлөснөөс биелэлт 88.3%;
3. Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх нэг бүрчилсэн чиглэлийн хүрээнд: 5 ажил, арга хэмжээ төлөвлөснөөс биелэлт 88%;
4. Соён гэгээрүүлэх чиглэлээр 10 ажил, арга хэмжээ төлөвлөснөөс биелэлт 84% байна.

Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд 55 ажил, арга хэмжээ төлөвлөж, биелэлт 87.7% буюу “тодорхой үр дүнд хүрсэн” гэсэн үнэлгээтэй дүгнэгдлээ.

6.1. ГЭМТ ХЭРГЭЭС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ХАНГАХ, БОЛОВСРОНГУЙ БОЛГОХ ЧИГЛЭЛЭЭ

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 49 дүгээр зүйлд заасны дагуу 2012 онд батлагдсан Хүн худалдаалахтай тэмцэх тухай, 2016 онд батлагдсан Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээг хийж, үр дүнг хууль тогтоомжийн дагуу үүрэг хүлээсэн төрийн болон төрийн бус, олон улсын байгууллагуудад танилцууллаа.

Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах зорилгоор “Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажилд идэвхтэй оролцсон хүн, хуулийн этгээдийг урамшуулах журам”-ын боловсруулан Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд, Сангийн сайдын 2023 оны 05 дугаар сарын 26-ны өдрийн А/183, А/112 дугаар хамтарсан тушаалаар батлуулж, эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн санд байршуулсан.

Хүн худалдаалахтай тэмцэх тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах зорилгоор “Хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогчид хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх журам”-ыг боловсруулан Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын 2023 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдрийн А/399 дугаар тушаалаар батлуулж, эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгүүлсэн.

Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын тушаалаар батлагдсан худалдан авах ажиллагааны төлөвлөгөө болон улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар тодорхой төрлийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр 7 төсөл, арга хэмжээний хүрээнд 12 багц тендерийг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу зарлаж, 3 үнэлгээний хороо хуулийн дагуу сонгон шалгаруулалтыг явуулж, хуулиар үүрэг хүлээсэн 16 байгууллагын албан хэрэгцээнд шаардлагатай 362.5 сая төгрөгийн өртөг бүхий бараа бүтээгдэхүүн, тоног төхөөрөмжийг худалдан авч, холбогдох байгууллагуудад хүлээлгэн өгчээ.

6.2. ТОДОРХОЙ ТӨРЛИЙН ГЭМТ ХЭРГЭЭС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ ЧИГЛЭЛЭЭР

6.2.1. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр

“Монгол Улсын хүн амын эмчилгээнд хэрэглэх мансууруулах болон сэтгэц нөлөөт эмийн жагсаалт”-ыг шинэчлэн боловсруулж, Эрүүл мэндийн сайдын 2023 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдрийн А/196 дугаар тушаалын 2 дугаар хавсралтаар батлууллаа.

Мал эмнэлгийн ерөнхий газрын даргын 2023 оны 1 сарын 30-ны өдрийн А/15 тоот тушаалаар «Жороор олгох мал амьтны эмийн жагсаалт, журмыг боловсруулах» 13 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажлын хэсэг байгуулагдсан. Малын эмийн салбар зөвлөлийн 6 удаа хуралдаж малын эм, тэжээлийн нэмэлтийн улсын бүртгэлд 9 аж ахуйн нэгжийн 22 нэрийн малын эм, тэжээлийн нэмэлт шинээр бүртгэж, 7 аж ахуйн нэгжийн 30 нэрийн малын эм, тэжээлийн нэмэлтийн бүртгэлийн хугацааг сунгасан. Хүн амын хүнсний аюулгүй байдлыг хангах, бичил биетний тэсвэржилтээс сэргийлэх, эмийн үлдэгдлийн хяналтыг сайжруулах, малын эмийн жор бичилтийг мөрдүүлэх, жороор эм олголтыг хэвшүүлэх, эмийн зохистой хэрэглээг төлөвшүүлэх, малын эмч, эм зүйч, мэргэжилтэн, иргэний хоорондын эмийн худалдааны харилцааг зохицуулах зорилгоор малын эмийн жорын маягт, жор бичилтийн журам, жагсаалтыг боловсрууллаа.

Улсын хэмжээнд мансууруулах үйлчилгээтэй зэрлэг олсны (Каннабис) ургамлын тархац тогтоогдсон нэр бүхий аймаг, нийслэлийн нутаг дэвсгэрт “Устгал-2023” нэгдсэн арга хэмжээний хүрээнд тархац бүхий 11 аймгийн цагдаагийн газруудаас тухайн орон нутгийн тархац тогтоогдсон нутаг дэвсгэрт энэ оны 6-7 дугаар саруудад улсын хэмжээнд зохион байгуулав.

Цагдаагийн ерөнхий газрын Хар тамхитай тэмцэх газраас санаачлан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, өсвөр насны хүүхэд, залуучуудыг хорт зуршлаас ангид байлгах чиглэл”-ээр 2023 онд улсын хэмжээнд “Анзаар” арга хэмжээг Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Боловсролын ерөнхий газар, Гэр бүл, хүүхэд залуучуудын хөгжлийн газартай хамтран явуулахаар хөтөлбөр төлөвлөгөөг боловсруулж батлуулсан. Уг ажлын хүрээнд энэ оны эхний хагас жилийн байдлаар нийслэлийн төр, захиргааны 31 байгууллага, Налайх, Багахангай дүүрэг, Хэнтий, Сүхбаатар, Дорнод, Булган, Орхон, Хөвсгөл, Сэлэнгэ, Дархан-Уул, Төв, Дундговь, Өмнөговь, Архангай, Завхан, Увс зэрэг 14 аймгийн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөл, төрийн захиргааны байгууллагын ажилтан, алба хаагч, шүүх, прокурор, цагдаа, байгууллагын алба хаагч, эмнэлгийн байгууллагын эмч, ажилтнууд, хил, гааль, онцгой, цэргийн байгууллагын алба хаагч нарт “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэргийн нөхцөл байдал, урьдчилан сэргийлэх арга, хамтын ажиллагаа, анхаарах асуудал” сэдвээр их, дээд сургууль болон мэргэжил, сургалтын үйлдвэрлэлийн төв, ерөнхий боловсролын сургуулийн багш, нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйч, дунд болон ахлах ангийн эцэг, эх, асран хамгаалагч нарт “Өсвөр насны хүүхдийг хорт зуршлаас ангид байлгах, хар тамхины ойлголт, хэрэглэсэн хүнд илрэх шинж тэмдэг, таних арга” сэдвээр нийт 30,367 хүнд 363 удаагийн сургалтыг танхимаар зохион байгуулаад байна.

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын 1961, 1971, 1988 оны Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын тухай конвенцын хавсралтад орсон бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, гаалийн байгууллагаас сэжигтэй ачаа, тээш, эд зүйлийг хяналтын дор хүргүүлэх, гааль, тагнуул, цагдаагийн байгууллагын алба хаагчдыг чадавхжуулах, сургах, дадлагажуулах зорилгоор энэ оны 06 дугаар сард “Суваг-1” арга хэмжээний хүрээнд барааг хяналттай хүргэх арга, ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд гарч буй хүндрэл, бэрхшээлтэй асуудлыг судалж холбогдох арга хэмжээг авч нэгдсэн санал, дүгнэлтийг үндэсний хороонд танилцуулсан.

Хуулиар чиг үүрэг хүлээсэн албан хаагчдыг чадавхжуулах, мэргэжлүүлэх зорилгоор зохион байгуулсан сургалтууд:

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй холбоотой гэмт хэрэгтэй тэмцэх урьдчилан сэргийлэх, хууль тогтоомжийг сурталчлах ажлын хүрээнд Гаалийн Ерөнхий газрын харьяа Улс хоорондын шуудан илгээмжийн газар, Инфинити дэх гаалийн газар, DHL дэх хяналт шалгалтын газрын нийт 101 алба хаагч, Хэнтий, Сүхбаатар, Дорнод, Орхон, Хөвсгөл, Сэлэнгэ, Дархан-Уул, Төв, Дундговь, Өмнөговь, Увс зэрэг 11 аймгийн цагдаа, гааль, хил, шүүх шинжилгээний байгууллагын нийт 1645 алба хаагчид “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын олон улсын нөхцөл байдал, шинэ төрлийн бодис, олон улсын шуудан илгээмж ашиглан үйлдэгдэж буй гэмт хэргийн тухай ойлголт, хэрэглэсэн хүнд илрэх шинж тэмдэг, таних арга, хуулийн хариуцлага, цаашид анхаарах асуудал” сэдвээр;

14 аймаг дахь цагдаагийн газар, хэлтсийн нийт 1324 алба хаагчдад мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэргийн мэдээлэл цуглуулах, шалгаж баримтжуулах, хэрэг илрүүлэхэд анхаарах асуудал, дуудлага, мэдээлэл хүлээн авах, хэргийн газрын үзлэг хийх, хойшлуулшгүй ажиллагаа явуулах, мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад анхаарах асуудал” сэдвээр;

ЕБС-ийн 97, 48 дугаар сургуулийн ахлах ангийн 359 сурагчдад “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисоос урьдчилан сэргийлэх арга зам” сэдэвт сургалтыг;

Гаалийн ерөнхий газрын Зөрчилтэй тэмцэх, аюулгүй байдлын газрын Хар тамхи, мөнгө угаахтай тэмцэх хэлтэс, Тагнуулын ерөнхий газрын чиг үүргийн нэгжтэй хамтран 2023 оны 4 дүгээр сарын 19-21-ний өдрүүдэд нийт 232 Сэлэнгэ аймаг дахь гаалийн газрын Сүхбаатар, Алтанбулаг боомт, Чингисхаан олон улсын нисэх буудал дахь гаалийн газрын алба хаагчдад “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлтийн нөхцөл байдал, анхаарах асуудал” сэдвээр;

Хилийн боомтуудын алба хаагчдад мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой тэмцэх асуудлаар Цагдаагийн ерөнхий газрын Хар тамхитай тэмцэх газартай хамтарсан сургалтыг;

“Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт эмийн хууль эрх зүйн орчин, анхаарах асуудал” сэдвээр Өмнөговь, Говьсүмбэр аймгийн 40 гаруй байгууллагын эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг хамруулсан сургалтыг тус тус зохион байгуулсан байна.

Увс, Ховд, Сэлэнгэ, Дорнод аймгийн төвд үйл ажиллагаа явуулж буй эм хангамжийн 31 байгууллага, нэгдсэн эмнэлэг, сумын эрүүл мэндийн төвийн нийт 108 мэргэжилтэнд Габапентин эмийн зохистой хэрэглээ, эмийн жороор олголт, цаашид анхаарах асуудлаар сургалтыг;

Эмнэлгийн мэргэжилтний төгсөлтийн дараах төрөлжсөн мэргэшлийн «Донтолт судлал» чиглэлээр Өсвөр үеийнхний хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чиг баримжаа олгох “Өсвөр үед ээлтэй” чадавхжуулах 5 өдрийн модуль сургалтыг 2023 оны 04-05 сард нийслэлийн 9 дүүргийн ерөнхий боловсролын сургуулийн 200 эмчид 4 үе шаттайгаар;

Монгол Улсад анхан шатны болон эмнэлгийн мэргэшсэн тусламж, үйлчилгээ үзүүлж буй эрүүл мэндийн мэргэжилтнүүдийн чадавхыг бэхжүүлэх сэтгэц, мэдрэл болон донтолтын (СМД) нөхцөл байдал сургалтыг 2022 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдрөөс 2023 оны 01 дүгээр сарын 26-ны өдрийн хооронд Дорнод, Сүхбаатар, Өвөрхангай, Баянхонгор аймгуудад тус бүр 30, Налайх дүүрэгт 20, нийт 140 эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдэд зориулсан сургалтыг тус тус зохион байгуулсан.

6.2.2. Хүн худалдаалах гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр

Монгол Улсын Засгийн газар болон НҮБ-ын Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний байгууллага 3.5 жилийн хугацаанд Нидерланд улсын Засгийн газрын санхүүжилтээр “Хүн худалдаалахтай тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх Монгол Улсын хүчин чармайлтыг бэхжүүлэх нь” төслийг амжилттай хэрэгжүүлж дууссан. Төслийн хүрээнд 2023 онд:

- 2022 онд зохион байгуулсан “Мөрөөдлийн шүхэр” мэдээллийн аяны дараах КАР судалгааны ажил 2023 оны 1 дүгээр сард дуусаж, үр дүнг 2023 оны 3 дугаар сарын 3-ны өдөр зохион байгуулсан хүн худалдаалах гэмт хэрэгтэй тэмцэх чиглэлээр ажилладаг байгууллагуудын 9 дэх ээлжит уулзалт болон “Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажилд сошиал маркетингийг үр дүнтэй ашиглах нь” сэдэвт хэлэлцүүлэгт 2023 оны 05 дугаар сарын 04-ний өдөр тус тус танилцуулсан.
- Цагдаагийн байгууллагатай байгуулсан “Хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогчийг таньж тогтоох, холбон зуучлах, түр хамгаалах байрлуулах, тусламж үйлчилгээ үзүүлэх хамтран ажиллах удирдамж”-ийн дагуу Нийслэлийн цагдаагийн удирдах газрын түр хамгаалах байртай хамтран насанд хүрээгүй 1 хохирогчид яаралтай, үндсэн хэрэгцээг хангах буюу хүнс, хувцас, өдөр тутмын хэрэглээ, ариун цэврийн хэрэглэл бүхий нийт 500 долларын шууд туслалцаа үзүүлэв.

- Сайн дураараа эх орондоо эргэж ирэх хөтөлбөрийн хүрээнд гадаад улсад хөдөлмөрийн мөлжлөгийн хохирогч болсон насанд хүрсэн 1 иргэнд (Норвеги-1) эх орондоо аюулгүй эргэж ирэхэд нь туслалцаа үзүүлж, эргэн суурьших хөтөлбөрт хамруулсан.
- 2023 оны 3 сарын 30, 31-ний өдрүүдэд нэг цэгийн үйлчилгээний төв, түр хамгаалах байрны ажилтнуудад зориулан “Хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогчийг таньж тогтоох, холбон зуучлах, богино болон урт хугацаанд туслалцаа үзүүлэх тухай” сургалтыг зохион байгуулсан.
- Мөн 2023 оны 5 сарын 23, 24-ний өдрүүдэд “Олон улсын хөдөлмөр зуучлалын нэгдсэн систем (IRIS)-ийн ёс зүйтэй хөдөлмөр зуучлалын тухай сургалт”-ыг зохион байгуулж, сургалтад нийт 22 хөдөлмөр зуучлалын чиглэлээр тусгай зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжийн 25 төлөөлөл, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны Хөдөлмөр эрхлэлт, ажлын байрыг дэмжих хэлтсээс 2 төлөөлөл оролцлоо.
- БНХАУ-ын хил нээгдсэнтэй холбоотойгоор 2023 оны 1 дүгээр сарын 31 болон 2 дугаар сарын 1-ний өдрүүдэд Замын-Үүд боомтод хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогчийг таньж тогтоох, туслалцаа үзүүлэх сургалтыг зохион байгуулж, сургалтад Хил хамгаалах ерөнхий газрын 20, Гадаадын иргэн, харьяатын газрын 10, Гаалийн ерөнхий газрын 10, Дорноговь аймгийн Цагдаагийн хэлтсийн 10 албан хаагч, нийт 50 албан хаагч хамрагдлаа.

НҮБ-ын Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний байгууллагын Хөгжлийн сангийн санхүүжилтээр 1 жилийн хугацаатай “Монгол Улс дахь цахим хүн худалдаалах гэмт хэргийг мөрдөн шалгах ур чадварыг бэхжүүлэх нь” техникийн туслалцааны төслийг хэрэгжүүлж эхлээд байна.

Монгол Улсын Засгийн газар, Америкийн нэгдсэн улсын Төрийн департамент хамтран хэрэгжүүлж буй “Хүүхэд хамгааллын түншлэлийн компакт гэрээ”-ний төслийн хэрэгжилтэд Хууль зүй, дотоод хэргийн яам, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн Ажлын албанаас хяналт тавьж, ерөнхий удирдлагаар ханган, үйл ажиллагааг нь уялдуулан зохицуулах ажлыг тухай бүр хийж гүйцэтгэж байна. Төслийн хүрээнд 2023 онд:

- Салбар дундын хамтарсан багаас “Хүн худалдаалах болон түүнтэй төстэй гэмт хэргийг хянан шийдвэрлэх үйл ажиллагаа” асуудал, шийдэл хэлэлцүүлгийг 2023 оны 11 дүгээр сарын 24-ний өдөр зохион байгууллаа. Хэлэлцүүлгийн хүрээнд хүн худалдаалах гэмт хэргийн нөхцөл байдал, чиг хандлага, хүн худалдаалах гэмт хэргийн мөрдөн шалгах ажиллагаанд анхаарвал зохих асуудал, хүн худалдаалах, түүнтэй төстэй хэргийг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд хийсэн дүн шинжилгээ судалгааны тайлангийн талаар мэдээлэл сонсохын зэрэгцээ хүн худалдаалах гэмт хэрэг, зөрчлийн шийдвэрлэлт, анхаарах асуудал, албадан хөдөлмөрлүүлэх, хөдөлмөрийн мөлжлөгийн гэмт хэргийн илрүүлэлт, шийдвэрлэлт, хүн худалдаалах, бэлгийн мөлжлөгийн гэмт хэргийн хохирол нөхөн төлөлт, анхаарах асуудал сэдвээр хэлэлцүүлэг;
- 2023 оны 04 дүгээр сарын 15-аас 2023 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдрийн хооронд Нийслэлийн 5 дүүрэг, 21 аймагт Хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогч төвтэй, хүүхдэд ээлтэй хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа сэдэвт сургалт;
- Хүний эрхийн үндэсний комисс, Соёлын яам, Эрүүл мэндийн яам, Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар, Хууль зүйн туслалцааны төв зэрэг байгууллагын хүсэлтээр хүн худалдаалах гэмт хэргийн чиглэлээр тодорхой сургалтуудыг тус тус зохион байгууллаа.
- “Хүүхэд хамгааллын түншлэлийн компакт гэрээ”-ний хэрэгжилтийн явц байдалтай танилцах, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар мэдээлэл солилцох хоёр улсын Засгийн газрын дээд хэмжээний уулзалтыг 2023 оны 10 дугаар сарын 12-ны өдөр зохион байгууллаа.

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам болон Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын Жендэрийн тэгш эрх, гэр бүлийн яамтай хамтран 5 жилийн хугацаатай “Эмэгтэйчүүдийн эсрэг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, бэлгийн мөлжлөгт өртсөн хохирогчид туслалцаа үзүүлэх” төслийг амжилттай хэрэгжүүллээ. Төслийн хүрээнд хүн худалдаалах, бэлгийн мөлжлөгийн гэмт хэрэгтэй тэмцэхэд төр, иргэний нийгмийн түншлэлийг бэхжүүлэх замаар холбогдох бодлого, хөтөлбөрт нөлөөлөх, хэрэгжилтэд олон талт оролцоог нэмэгдүүлэн ажилласан.

Иргэд, олон нийт, төрийн албан хаагчдын хүн худалдаалах гэмт хэргийн талаарх ойлголт, мэдлэгийг дээшлүүлэх чиглэлээр:

- “Хүүхэд хамгаалал түншлэлийн компакт гэрээ”-ний хүрээнд 2023 оны 04 дүгээр сарын 04-ний өдөр Хилийн цэргийн 0218 дугаар анги, Тагнуулын ерөнхий газар, Тээврийн цагдаагийн албаны Иргэний агаарын тээврийн цагдаагийн хэлтэс, Гаалийн газар, Гадаадын иргэн, харьяатын газрын Агаарын замын боомт хариуцсан газар, МИАТ ХК, Аэромонголиа ХХК, Изинис Эйрвэйс

ХХК, Хүннү эйр ХХК, Монголиан Эйрвейс ХХК-ны нийт 50 ажилтан, албан хаагчийг хамруулан “Зорчигчийг хүн худалдаалах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэхэд хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх нь” сэдэвт хэлэлцүүлэг;

- Хүний эрхийн үндэсний комиссын төв орон нутгийн албан хаагчдыг чадавхжуулах зорилгоор 2023 оны 06 дугаар сарын 28-ны өдөр “Хүн худалдаалах гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэхэд хохирогч төвтэй, хүүхдэд ээлтэй хандлагыг төлөвшүүлэх нь” сэдэвт сургалт;
- 2023 оны 11 дүгээр сарын 01-ний өдөр Соёлын яамны төв, орон нутгийн номын сан, соёлын төв, музейн 103 албан хаагчдад зориулсан цахим сургалт;
- Улсын бүртгэлийн ерөнхий газрын төв, орон нутгийн албан хаагчдад зориулан 2023 оны 11 дүгээр сарын 28-ны өдөр хүн худалдаалах, бэлгийн мөлжлөгийн гэмт хэргийн талаарх мэдлэг ойлголтыг нэмэгдүүлэх, энэ төрлийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажилд бүртгэлийн байгууллагын ажилтны оролцоо, гүйцэтгэх үүрэг сэдэвт танхим, цахим хосолсон сургалт;
- Хил хамгаалах ерөнхий газрын Шалган нэвтрүүлэх хэлтсийн албан хаагчдад зориулан 2023 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдөр хүн худалдаалах гэмт хэргийн ойлголт, хэлбэр, хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогчийг таньж илрүүлэх, хүн худалдаалахтай тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх ажилд хил хамгаалах байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг сэдэвт сургалт;
- Хууль зүйн туслалцааны төвтэй хамтран НҮБ-ын Хүн амын сангийн “Жендэрт суурилсан хүчирхийлэлтэй тэмцэх төсөл”, Хүүхдийг ивээх сангийн “Охидыг хүчирхийлэл мөлжлөгөөс хамгаалах нь” төслийн хүрээнд 2023 оны 05 дугаар 02, 03-ны өдрүүдэд нийслэлийн 20, орон нутгийн 25, нийт 45 улсын өмгөөлөгчид зориулсан төлбөрийн чадваргүй хохирогчдод хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх “Хохирогч төвтэй хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа” сургалт;
- НҮБ-ын Хүн амын сангийн дэмжлэгтэйгээр 2023 оны 05 дугаар 12-23-ны өдрүүдэд 19 аймгийн 89 өмгөөлөгчийг хамруулсан “Хохирогч төвтэй хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа” сэдэвт бүсчилсэн сургалт;
- Хүүхдийг ивээх сантай хамтран 2023 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдөр Хууль зүйн туслалцааны төвийн нийслэл дэх улсын өмгөөлөгчдийн бэлгийн хүчирхийлэлд өртсөн хүүхдийн эрх, хүүхэд хамгаалал, гэр бүлийн болон хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийн ойлголт, хохирогч хүүхдэд хууль зүйн туслалцаа үзүүлэхэд анхаарах асуудлуудын талаарх мэдлэг, ойлголтыг дээшлүүлэх сургалт;
- Гадаад хэргийн яамны Консулын газартай хамтран 2023 оны 06 дугаар сарын 12-ны өдөр Монгол Улсаас гадаад улсад суугаа Элчин сайдын яам, Консулын газарт шинээр томилогдож буй албан хаагчдад хүн худалдаалах, бэлгийн мөлжлөгийн гэмт хэргийн ойлголт, энэ төрлийн гэмт хэргийн гадаад дахь болон дотоод дахь нөхцөл байдлын талаар мэдээлэл өгөх, гадаад улсад хүн худалдаах бэлгийн мөлжлөгийн хохирогч болсон хүнд шаардлагатай туслалцааг үзүүлэх, эх оронд нь эргүүлэн авчрахад гүйцэтгэх чиг үүрэг сэдэвт сургалт;
- 2023 оны 01 дүгээр сарын 31-ээс 02 дугаар сарын 10-ны өдрүүдэд Хүн худалдаалах, бэлгийн мөлжлөгийн гэмт хэргийн насанд хүрээгүй хохирогчийн сэтгэцийн гэмтлийг бууруулах, дахин сэдрээхгүй байх, мөрдөн шалгах ажиллагаанд хүүхдэд ээлтэй, хохирогч төвтэй хандлагаар ярилцах Форензик ярилцлага хийх арга зүйн чиглэлээр мөрдөгч, прокурорыг мэргэшүүлэх сургалт;
- “Хүүхэд хамгааллын түншлэлийн компакт” гэрээний хүрээнд 2023 оны 04, 05 дугаар сард хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогч болох эрсдэлтэй хүүхдүүдтэй тулж ажилладаг 92 нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйч, мэргэжилтнүүдэд зориулсан Арт терапи буюу урлагаар сэтгэл заслын үйлчилгээ үзүүлэх арга зүйн сургалт;
- 5 зорилтот бүлгийн 763 хүнд танхимаар, 4 зорилтот бүлгийн 31 хүнд цахим хэлбэрээр Хүн худалдаалах гэмт хэрэг, бэлгийн мөлжлөгөөс урьдчилан сэргийлэх боловсрол олгох сургалт;
- Нэг цэгийн үйлчилгээний төв, түр хамгаалах байрны нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйч, хууль сахиулах байгууллагын нийт 140 албан хаагчид Хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогчийг таних, илрүүлэх зааврыг хэрэгжүүлэх талаар мэргэжлийн бүлэгт зориулсан сургалт;
- “Дэлхийн зөн Монгол” ОУБ-тай хамтран 2023 оны 06 дугаар сарын 13-16-ны өдрүүдэд 21 аймаг, 9 дүүргийн 123 хөдөлмөрийн хяналт болон хүүхдийн эрхийн байцаагч нарыг хамруулан Хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаар хяналт шалгалт хийхэд шаардлагатай олон улсын конвенц, дотоодын хууль тогтоомжийн талаар мэдлэг, ойлголтыг нэмэгдүүлэх, эрсдэлд суурилсан стратегийн төлөвлөлт хийх замаар хүүхдийн хөдөлмөрийн хяналтыг хууль журам сахиулах

ажилдаа нэвтрүүлэх чадвар олгох сургалт;

- Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний байгууллагатай хамтран 25 улс, 35 хотод суугаа 81 консулын ажилтанд зориулсан хүн худалдаалах гэмт хэрэг, хохирогчийг таньж илрүүлэх, ярилцлага хийх арга зүй, хохирогчийг хамгаалж, туслалцаа үзүүлэхэд консулын ажилтны үүрэг хариуцлага зэрэг мэдлэг, ойлголт эзэмшүүлэх сургалтыг тус тус зохион байгуулсан.

6.2.3. Гэр бүлийн хүчирхийлэл, хүүхдийн эсрэг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр

Гэр бүлийн хүчирхийлэл, хүүхдийн эсрэг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр НҮБ-ын Хүн амын сангийн “Жендэрт суурилсан хүчирхийлэлтэй тэмцэх” төсөл, Азийн хөгжлийн банкны “Ковид-19 цар тахлын үед гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх” төсөл, Азийн хөгжлийн банкны “Хүүхэд, эмэгтэйчүүдийн эсрэг гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх төсөл” тус тус хэрэгжлээ.

Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх чиг үүрэг бүхий хамтарсан багийн үйл ажиллагаа, үйлчилгээнд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор:

- Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зардлаас 21 аймгийн нийт 568 хамтарсан баг тус бүрд 300,000 төгрөгийн, нийт 170,400,000 төгрөгийг;
- Азийн хөгжлийн банкны Хүүхэд, эмэгтэйчүүдийн эсрэг гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх төслийн хүрээнд 21 аймаг, 9 дүүргийн 30 хамтарсан тус бүрд 2,000,000 төгрөг, нийт 60,000,000 төгрөгийг;
- Хүүхэд хамгааллын зардлаас 21 аймаг, нийслэл дүүргийн хамтарсан багийн үйл ажиллагаанд 356,704,600 төгрөгийг;
- Цагдаагийн байгууллагаас хамтарсан багийн үйл ажиллагааг дэмжих зорилгоор гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зардлаас 53,130,000 төгрөгийг тус тус шилжүүлсэн.
- Азийн хөгжлийн банкны “Ковид-19 цар тахлын үед гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх” төслөөс хамтарсан багийн гишүүн, хорооны хэсгийн байцаагч нарын албан хэрэгцээний зориулалтаар принтер хүлээлгэн өглөө.

“Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэхэд олон талт хамтын ажиллагаа: Үндэсний чуулган”-ыг 2023 оны 12 дугаар сарын 11-ний өдөр зохион байгуулсан. Үндэсний чуулганд Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулиар чиг үүрэг хүлээсэн төрийн болон төрийн бус албан тушаалтан, төвийн болон орон нутгийн 800 орчим зочид, төлөөлөгчид оролцож, гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэхэд олон талын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх талаар санал солилцож, зөвлөмж гаргасан.

Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх хууль тогтоомжоор үүрэг хүлээсэн төрийн болон төрийн бус, иргэний нийгмийн байгууллагын албан хаагч, ажилтнуудын чадавх бэхжүүлэх сургалтыг зохион байгууллаа. Үүнд:

- Хууль зүй, дотоод хэргийн яам, Азийн хөгжлийн банкны хамтран хэрэгжүүлж буй «Хүүхэд, эмэгтэйчүүдийг эсрэг гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх» төслийн хүрээнд Хамтарсан багийн гишүүдийг чадавхжуулах сургалтыг нийслэлийн 5 дүүрэг, 12 аймагт зохион байгууллаа.
- Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам НҮБ-ын Хүн амын сангийн Жендэрт суурилсан хүчирхийлэлтэй тэмцэх нь” төслийн дэмжлэгтэйгээр 4 дүүрэг, 9 аймагт Хамтарсан багийн гишүүдийн чадавх бэхжүүлэх сургалтыг зохион байгуулсан.
- Эрүүл мэндийн яамнаас Жендэрт суурилсан болон бэлгийн хүчирхийлэлд өртсөн хохирогчдод эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэх нь” сэдэвт сургалтыг 2023 оны 06 дугаар сарын 22, 23-ны өдөр 150 нийгмийн эрүүл мэндийн мэргэжилтэн, эмч, эх барих эмэгтэйчүүдийн тусламж үйлчилгээ үзүүлдэг төр болон хувийн хэвшлийн эрүүл мэндийн байгууллагын эх баригч, бага эмч нарт, жендэрт суурилсан болон гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн, өртөж болзошгүй нөхцөл байдлыг илрүүлэх, хохирогчдод эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үйлчилгээг үзүүлэгчдийн чадавхыг бэхжүүлэх цахим сургалтыг 2023 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдөр зохион байгуулж, нийт 858 эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнийг, “Жендэрт суурилсан болон гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн хохирогчдод үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ” сэдэвт сургалтыг 2023 оны 11 дүгээр сарын 28-ны өдөр зохион байгуулж, нийт 150 гаруй өрх, тосгодын эрүүл мэндийн төвийн эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг хамруулсан.
- ГХУСА33-ийн Ажлын албанаас ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагч охидод хүний эрх, хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх мэдээлэл түгээх сургалт зохион байгуулах зорилгоор нийслэлийн Сонгинохайрхан, Чингэлтэй, Сүхбаатар, Баянзүрх дүүргийн 15 сургуулийн 8-10 ангийн нийт 2500 сурагч, үүнээс 1400 эмэгтэй, 1100 эрэгтэй хүүхдэд «Охидод хүний эрх, эрх

зүйн боловсрол олгох, гэмт хэрэг, зөрчил, хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, мэдлэг түгээх» сургалт зохион байгуулсан.

- Мөн НҮБ-ын Хүн амын сангийн “Жендэрт суурилсан хүчирхийлэлтэй тэмцэх төсөл”, Хүүхдийг ивээх сангийн “Охидыг хүчирхийлэл мөлжлөгөөс хамгаалах нь” төслийн дэмжлэгтэйгээр Хууль зүйн туслалцааны төвтэй хамтран төлбөрийн чадваргүй хохирогчдод хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх “Хохирогч төвтэй хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаа” сургалтыг 2023 оны 05 дугаар 02, 03-ны өдрүүдэд зохион байгууллаа. Сургалтад Хууль зүйн туслалцааны төвийн нийслэлийн 20, орон нутгийн 25 нийт 48 өмгөөлөгч хамрагдлаа. Түүнчлэн орон нутгийн өмгөөлөгчдөд зориулсан сургалтыг 2023 оны 05 дугаар 12-23-ны өдрүүдэд бүсчлэн зохион байгуулж, 19 аймгийн 89 өмгөөлөгчийг хамруулав.
- Түүнчлэн Хүүхдийг ивээх сантай хамтран Цагдаагийн байгууллагын сэтгэл зүйчдийг чадавхжуулах, хүчирхийлэл үйлдэгчтэй ажиллах арга зүй эзэмшүүлэх зорилгоор “Зан үйлийн албадан сургалт явуулах, хүчирхийллийг даван туулах” сэдэвт сургалтыг 2023 оны 05 дугаар сарын 24-26-ны өдрүүдэд зохион байгуулав.
- Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газраас хамтарсан багийн хүний нөөцийг чадавхжуулах сургалтыг 21 аймаг нийслэл, дүүргүүд салбарын байгууллагуудын оролцоотой зохион байгуулж, 1096 гишүүдийг хамруулсан.
- Цагдаагийн ерөнхий газраас НҮБ-ын Хүн амын сангийн Жендэрт суурилсан хүчирхийлэлтэй тэмцэх төслийн дэмжлэгтэйгээр “Гэр бүлийн хүчирхийлэл, хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх арга зүй” сэдэвт гэмт хэрэг, зөрчил шалган шийдвэрлэх эрх бүхий алба хаагчдад зориулсан 128 цагийн бүсчилсэн сургалтыг Улаанбаатар хот болон Сүхбаатар, Дорноговь, Сэлэнгэ, Хөвсгөл, Баян-Өлгий аймгуудад тус тус зохион байгуулж, нийт 293 алба хаагчийг хамруулсан. Мөн “Гэр бүлийн хүчирхийллийн тухай ойлголт, онцлог”, “Гэр бүлийн хүчирхийллийн гомдол мэдээллийг шалгаж шийдвэрлэхэд анхаарах асуудал”, “Аюулын зэргийн үнэлгээ хийх аргачлал” сэдвээр 180 хэсгийн байцаагч, орон нутгийн цагдаагийн газар хэлтсээс 41, Нийслэлийн цагдаагийн удирдах газрын харьяа газар, хэлтсээс 49 нийт 90 алба хаагчийг хамруулсан.
- Хүчирхийллийн эсрэг үндэсний төвөөс Архангай аймгийн Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газрын захиаггаар Хамтарсан багийн гишүүдийг чадавхжуулах, мөн Сонгинохайрхан дүүргийн 20, Баянзүрх дүүргийн 11-р хорооны хамтарсан багийн мэргэжилтнийг чадавхжуулах зорилгоор кейс супервишн, кейс менежментийн сургалтыг зохион байгуулж, нийт 55 мэргэжилтэн хамрагдсан. “Кейс менежмент” арга зүйн гарын авлагыг боловсруулан, 2 удаагийн сургалт зохион байгуулж, 50 нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйчийг хамрууллаа.
- Хууль зүйн туслалцааны төвөөс Хүүхдийг ивээх сангийн дэмжлэгтэйгээр нийслэл дэх улсын өмгөөлөгч нарын бэлгийн хүчирхийлэлд өртсөн хүүхдийн эрх, хүүхэд хамгаалал, гэр бүлийн болон хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийн ойлголт, хохирогч хүүхдэд хууль зүйн туслалцаа үзүүлэхэд анхаарах асуудлуудын талаарх мэдлэг, ойлголтыг дээшлүүлэх сургалтыг 2023 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдөр зохион байгууллаа.

6.2.4. Хүрээлэн буй орчны эсрэг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр

Хүрээлэн буй орчны эсрэг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх дэд зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд нийт 3 бүлэг, 32 ажил арга хэмжээ төлөвлөн хэрэгжүүлснээс гүйцэтгэлийн биелэлт 93.7 хувьтай байна.

Хүрээлэн буй орчны эсрэг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр Ханнс-Зайделийн сангийн Монгол дахь хөтөлбөрийн газартай хамтран дараах ажил, арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн байна. Үүнд:

- Монгол орны ховор, нэн ховор амьтны ДНХ-ийн мэдээллийн сан үүсгэх ажлын хүрээнд Шүүх шинжилгээний ерөнхий газартай хамтран шинжээчдийг чадавхжуулах сургалтыг 2023 оны 04 дүгээр сарын 17-21-ний өдрүүдэд Шүүх шинжилгээний ерөнхий газрын байранд зохион байгуулж, сургалтад 21 шинжээч хамрагдлаа.
- Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улсын Бавари муж улсын Цагдаагийн давтан сургалтын төвд 3 шинжээчийг 7 хоногийн хугацаатай сургалтад хамруулсан.
- Экологийн цагдаагийн албатай хамтран “Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг, зөрчил мөрдөн шалгахад анхаарах асуудал” сэдэвт бүсчилсэн сургалтын удирдамж, хөтөлбөрийг Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн Ажлын албаны даргаар батлуулан, Өвөрхангай аймагт 2023 оны 05 дугаар сарын 22-23-ны өдөр, Дархан-Уул аймагт 2023 оны

05 дугаар сарын 25-26-ны өдрүүдэд сургалтыг зохион байгууллаа. Сургалтыг Дотоод хэргийн их сургууль, Экологийн цагдаагийн албаны сургагч багш нар удирдан явуулж, экологийн цагдаагийн 40 алба хаагч хамрагдлаа.

Дэлхийн байгаль хамгаалах сан (WWF)-ийн Монгол дахь хөтөлбөрийн газартай хамтран “Хууль бусаар ан агнах, ой, байгалийн ургамал түүж бэлтгэх, худалдаалах гэмт хэрэг, зөрчлийг мөрдөн шалгах, хянан шийдвэрлэх ажиллагаа” сэдэвт хөдөлгөөнт сургалтыг 2023 оны 04 дүгээр сарын 22-ноос 05 дугаар сарын 02-ны өдрийг хүртэлх хугацаанд Говь-алтай, Ховд, Баян-Өлгий, Увс аймгийн хууль сахиулах болон хуулиар чиг үүрэг хүлээсэн байгууллагуудын 120 орчим алба хаагчдыг хамруулж, “Хүрээлэн буй орчны эсрэг гэмт хэрэг, зөрчлийг мөрдөн шалгах, хянан шийдвэрлэх: Хууль бусаар мод, байгалийн ургамал бэлтгэх гэмт хэрэг, зөрчлийг мөрдөн шалгах, хянан шийдвэрлэхэд анхаарах асуудлууд” гарын авлагыг сургалтад ашиглаж, тараасан.

Байгаль, зэрлэг амьтдыг хамгаалах нийгэмлэг (WCS)-ийн Монгол дахь төлөөлөгчийн газартай хамтран “Зэрлэг амьтад, тэдгээрийн эд эрхтэн, бүтээгдэхүүний хил дамнасан хууль бус худалдааг бууруулах боломж: алба хаагчдын манлайллын ур чадвар, ажлын гүйцэтгэлийг дээшлүүлэх” сэдэвт ахисан түвшний сургалтыг 2023 оны 06 дугаар сарын 05-07-ны өдрүүдэд Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгийн хурлын танхимд зохион байгууллаа. Сургалтад хил, гааль, цагдаагийн 11 алба хаагч хамрагдлаа.

Тус Ажлын албанаас улсын хэмжээнд “Байгалиа хамгаалъя” нэгдсэн арга хэмжээг “Ногоон дуу хоолой” нэрийн доор “Хүн бүр байгаль хамгаалагч” уриатайгаар 2023 оны 04 дүгээр сарын 15-ны өдрөөс 05 дугаар сарын 15-ны хооронд зохион байгууллаа. “Хүн бүр байгаль хамгаалагч” уриатайгаар зохион байгуулсан аяны хүрээнд 16 видео шторк, 26 зурагт хуудас (Постер), дэмжих видео 150, зурагт хуудас (Постер) 44, бусад 20 мэдээ нийт 256 мэдээ, мэдээлэл бэлтгэн цахим орчинд түгээжээ.

6.2.5. Мал хулгайлах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр

Мал хулгайлах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх дэд зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд нийт 3 бүлэг, 28 ажил арга хэмжээ төлөвлөн хэрэгжүүлснээс гүйцэтгэлийн биелэлт 89.2 хувьтай байна.

Цагдаагийн ерөнхий газар, Мал эмнэлгийн ерөнхий газартай хамтран “Мал эмнэлгийн гэрчилгээ олгох, түүнд хяналт тавих” сэдэвт цахим сургалтыг 2023 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдөр зохион байгуулж, мал эмнэлгийн малын эмч 894, мал эмнэлгийн улсын байцаагч 398, хэсгийн төлөөлөгч, эрүүгийн мөрдөгч 492 нийт 1784 алба хаагчдыг хамрууллаа. Мөн “Мал эмнэлгийн цахим гэрчилгээний шинэчилсэн хувилбар болох “МЭНС-II” шинэчлэлт, мал, амьтны гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний мал эмнэлгийн цахим гэрчилгээний хяналт баталгаажуулалтын цахим” сургалтыг 2023 оны 03 дугаар сарын 14-ний өдөр зохион байгуулж, нийслэл, 21 аймгийн мал эмнэлгийн газрын 65 алба хаагч, нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагын 32 алба хаагчийг хамрууллаа.

Цагдаагийн байгууллагаас зохион байгуулсан “Мал, мах-2023” арга хэмжээний хүрээнд 132 постод 352 алба хаагч 110 тээврийн хэрэгсэлтэй үүрэг гүйцэтгэн, 20 зөрчлийг илрүүлж, Зөрчлийн тухай хуулийн 13.5 дугаар зүйлд заасны дагуу 9 сая төгрөгийн торгуулийн арга хэмжээ авчээ.

Мал эмнэлгийн ерөнхий газар, Цагдаагийн байгууллагаас Улаанбаатар хотод мал, махан бүтээгдэхүүн худалдан борлуулдаг зах, худалдааны төвүүдэд мал эмнэлгийн улсын байцаагч 45, олон нийтийн цагдаа 10-ыг ажиллуулж, мал, махны гарал үүсэл, мал эмнэлгийн гэрчилгээний цахим сан болон хяналтын камерын нэгдсэн системд хяналт тавьж, зөрчил гаргасан 78 иргэнийг 11.7 сая төгрөгөөр торгож, мал хулгайлах 3 гэмт хэргийг илрүүлэн ажиллажээ.

Хил хамгаалах ерөнхий газраас Сүхбаатар, Дорнод аймаг дахь хилийн цэргийн 0184, 0146, 0198, 0306, 0132, 0275 дугаар ангийн хариуцсан хэсэгт нийт 788.7 км хилийн торон саад байгуулах ажилд шаардлагатай материал, хэрэгслийг газар оронд тээвэрлэн хүргэх ажлыг зохион байгуулж, төхөөрөмжлөх ажлыг эхлүүлсэн. Мөн Сүхбаатар, Дорнод аймгийн хилийн хэсэгт 137.8 км хилийн торон саад, нүхэн саадыг сэргээж, 14 метр өндөртэй төмөр хянах цамхгийг шинэчлэн засварлаж, “Халхын гол”-д ган татлагат гүүр бяргааз шинээр байгуулж, хил хамгаалалтын нягтралыг нэмэгдүүлсэн нь хил дамнасан мал хулгайлах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажилд эерэг нөлөөлөл үзүүлж байна.

Монгол малчин мэдээллийн агентлагаас өдөр тутмын цахим хуудас, улирал тутмын сэтгүүл 7 хоног бүр телевиз, хэвлэл мэдээллийн сувгуудаар “Малчин лавлах-109” тусгай дугаарын үйл ажиллагааны мэдээ, мэдээллийг цахим орчинд 996 898, сэтгүүлд 28 500 удаа, телевизээр 1452 удаа нийт 1 026 850 удаа иргэд, олон нийтэд хүргэсэн байна.

“Малчин лавлах-109” тусгай дугаарын утсанд 2023 онд 28 973 дуудлага ирснээс алдсан малын 145, олдсон малын 8 дуудлага байна. Нийт 153 дуудлагаар 1556 толгой мал бүртгэгдсэнээс 23 малчин 201 тоо толгой малаа олжээ. “Малчин лавлах-109” тусгай дугаарт ирсэн малын зар мэдээлэл дотоод программд бүртгэгдсэнээс 3 минутын дараа ЦЕГ-ын эрэн сурвалжлах Асап санд орж улс орон даяар эрэн сурвалжлагдаж байна.

Нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагаас малчин, мал бүхий иргэдтэй хамтран 79 уулзалт, зөвлөгөөнийг зохион байгуулж, малчин, мал бүхий 9833 иргэдийг хамруулж, иргэдийн хууль, эрх зүйн мэдлэгийг дээшлүүлэх агуулга бүхий 31 төрлийн 28 366 ширхэг гарын авлагыг тарааж, 1481 гишүүнтэй, 151 малчдын бүлгийг шинээр байгуулсан.

6.2.6. Авлига, албан тушаалын гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр

УИХ-д өргөн мэдүүлсэн хуулийн төсөл:

- Авлигатай тэмцэх үр дүнтэй арга замын нэг бол шүгэл үлээх, шүгэл үлээгчийг хамгаалах тогтолцоог бүрдүүлэх асуудал юм. Нийтийн эрх ашгийн төлөө авлига, албан тушаалын гэмт хэргийн талаар үндэслэлтэйгээр эрх бүхий байгууллагад мэдээлж буй шүгэл үлээгчийг хамгаалах зорилгоор Засгийн газраас Шүгэл үлээгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийг боловсруулж, УИХ-д өргөн мэдүүлээд байна. Хуулийн төслийн зорилго нь нийтийн ашиг сонирхлын төлөө шүгэл үлээгчийг дэмжих, хамгаалах, урамшуулах, түүний эрх зүйн байдлыг дордуулсан шинжтэй аливаа үйлдлээс урьдчилан сэргийлж, төрийн болон хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйл ажиллагааг шүүмжилсэн, мэдээлсэн, илчилсэн тохиолдолд хууль зүйн хариуцлагад татах, дарамтлахаас мэдээлэгчийг хамгаалах, шүгэл үлээгчийг аливаа өш хонзон, гэмт хэргийн хохирогч болохоос сэргийлэх нөхцөл бүрдүүлэх юм.
- Төрийн болон орон нутгийн өмчит компанийн засаглалыг сайжруулах, нээлттэй ил тод байдлыг бүрдүүлэх, үр ашгийг нэмэгдүүлэх, хувийн хэвшил хийж болох бизнесийн салбарт төр бизнес эрхэлж өрсөлдөхгүй байх, компанийн удирдлагыг нээлттэй ил тод сонгон шалгаруулалтын үндсэн дээр томилох, төрийн болон орон нутгийн өмчит компани болон компанийн удирдлагын ажлын үр дүнд суурилсан үнэлгээний механизмыг бүрдүүлэх зорилгоор Төрийн болон орон нутгийн өмчит компанийн тухай хуулийн төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлээд байна.

Уулзалт, хурал, хэлэлцүүлэг:

- Транспэрэнси Интернэйшнл байгууллагын үүсгэн байгуулагч Др. Петер Айген Монгол Улсад зочилж, Монгол Улсын алигатай тэмцэх бодлого, авч хэрэгжүүлж буй ажиллагаа, арга хэмжээтэй талаар холбогдох байгууллагуудтай уулзалт хийж, санал солилцсон.
- Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын Хууль тогтоомжийн сайд асан Ли Сог Ён өнгөрсөн долоо хоногт Монгол Улсад зочилж, “БНСУ ба Монгол Улсын авлигатай тэмцэх бодлого, өнөөгийн нөхцөл байдал, туршлага ба сургамж” сэдвээр төрийн албан хаагчдад илтгэл тавилаа.
- “Эрх зүйт ёсны индекс”-ийн үнэлгээг гаргадаг “Дэлхийн шударга ёсны төсөл” олон улсын судалгааны байгууллагын үүсгэн байгуулагч Виллиам Нойком болон Брүүкинс институтын төлөөлөлтэй уулзалт хийв.
- Улаанбаатар хотод 2023 оны 07 дугаар сарын 09, 10-ны өдрүүдэд зохион байгуулагдсан “Монголын эдийн засгийн чуулган-2023” арга хэмжээний хүрээнд “Олон улсын индексийн үзүүлэлт ба Монгол Улсын өнөөгийн байдал” сэдвийн доор 3 удаагийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулсан.
- Авлигын индексийг бууруулах чиглэлээр авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний мэдээллийг Гадаад улсын Элчин сайдын яам, Олон Улсын байгууллага, Олон Улсын бизнесийн 477 байгууллага, 49 278 төрийн алба хаагчийн цахим хуудсанд 14 хоног тутамд мэдээллийг түгээж байна.

6.2.7. Авлигатай тэмцэх газар

“Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөр (2023-2030)”-ийг Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль, Авлигын эсрэг хуулийг үндэслэн Монгол Улсын дунд хугацааны хөгжлийн зорилтот хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилтийн хугацаатай нийцүүлж, мөн төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэд, олон нийтийн саналыг тусган 10 зорилго, 46 зорилт, 102 ажил арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр боловсруулж, төсөлд үр нөлөөний үнэлгээ, зардлын тооцоог Олон улсын хөгжлийн эрх зүйн байгууллагын дэмжлэгтэйгээр гүйцэтгэн УИХ-д өргөн мэдүүлснээр 2023 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн 59 дүгээр тогтоолоор батлагдав.

“Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль”-д улс төрд нөлөө бүхий зарим этгээдэд тавих хориглолт, хязгаарлалтын зохицуулалттай холбогдох нэмэлт, өөрчлөлт оруулах төслийг боловсруулах ажлын хэсэгт байнгын төлөөлөл орж ажилласан бөгөөд УИХ-аас тус хуулийн төслийг 2023 оны 7 дугаар сарын 7-ны өдөр баталсан” гэх агуулгуудыг нэмэх.

Мөн Авлигын эсрэг хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2 дахь хэсэгт заасан “авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах, үйл ажиллагааг нь уялдуулан зохицуулах талаар аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг дэх гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх орон тооны бус зөвлөлд үүрэг, чиглэл өгөх,” чиг үүргийн хүрээнд:

Авлига, албан тушаалын гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх дэд зөвлөлийн 2023 оны анхдугаар хуралдааныг зохион байгуулж, 2023 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний төслийг танилцуулж, батлуулах, дэд зөвлөлийн гишүүдийн бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах асуудлыг хэлэлцүүлэв. Хуралдаанаар гарсан шийдвэрийг үндэслэн төлөвлөгөөнд холбогдох саналыг тусгуулан хэрэгжилтийг зохион байгуулсан. Аймгийн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөл, Засаг даргын Тамгын газрын төлөөлөл болон сургагч багш нарыг оролцуул ан цахим уулзалтыг хийж, 2023 онд сургалт, сурталчилгааг зохион байгуулах чиглэлээр санал солилцож, хамтран ажиллав.

ДОЛДУГААР ХЭСЭГ

ОНЦЛОХ ХЭСЭГ: МАНСУУРУУЛАХ ЭМ, СЭТГЭЦЭД НӨЛӨӨТ БОДИСТОЙ ХОЛБООТОЙ ГЭМТ ХЭРЭГ

SPECIAL FEATURE - DRUG CRIMES

- 7.1. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэргийн тоон мэдээ
- 7.2. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ
- 7.3. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэргийн шүүхийн шийдвэрт хийсэн дүн шинжилгээ

7.1. МАНСУУРУУЛАХ ЭМ, СЭТГЭЦЭД НӨЛӨӨТ БОДИСТОЙ ХОЛБООТОЙ ГЭМТ ХЭРГИЙН ТООН МЭДЭЭ

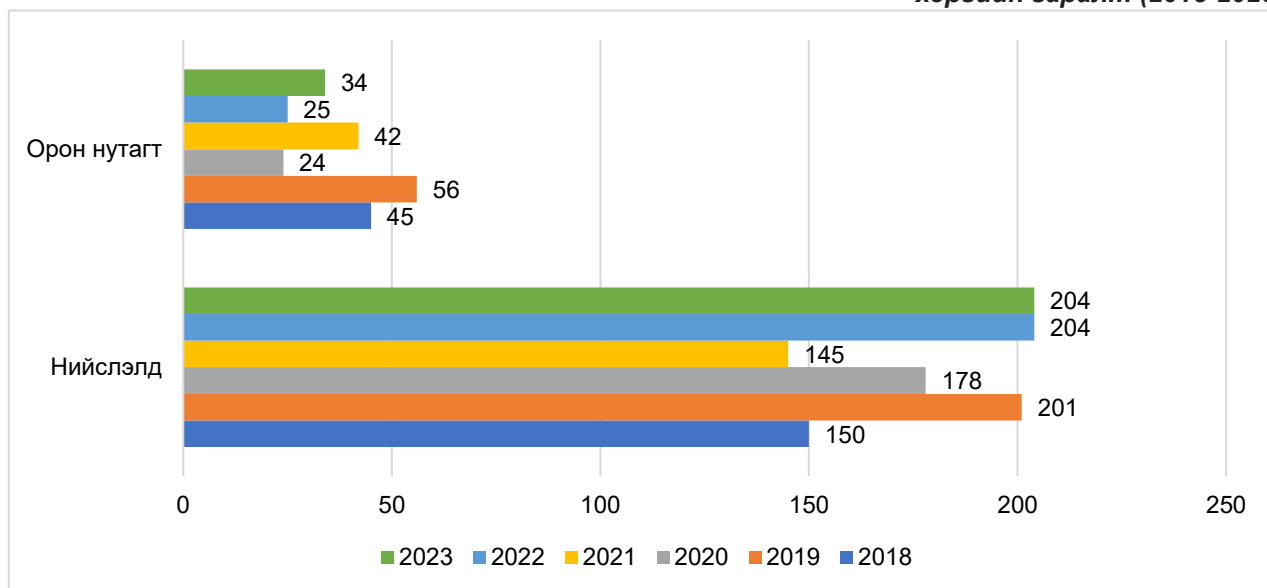
7.1.1. Цагдаагийн байгууллагын тоон мэдээ

Хүснэгт 7.1.1. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэргийн гаралт (2018-2023)

Нутаг дэвсгэр	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нийслэл	150	201	178	145	204	204
Орон нутаг	45	56	24	42	25	34
Улсын хэмжээнд	195	257	202	187	229	238

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэг 2023 онд улсын хэмжээнд 238 гэмт хэрэг бүртгэгдснээс нийслэлийн хэмжээнд 204 буюу 85.7 хувь, орон нутгийн хэмжээнд 34 буюу 14.3 хувь нь бүртгэгдсэн байна.

График 7.1.1. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэргийн гаралт (2018-2023)

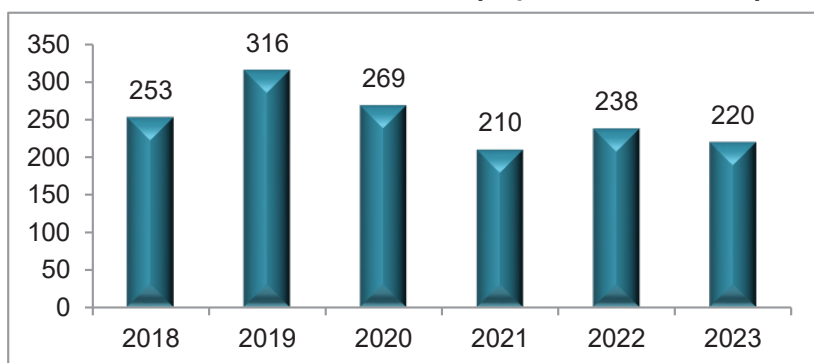
2023 онд Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэгт 238 бүртгэгдсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад улсын хэмжээнд 9 буюу 3.9 хувиар, орон нутгийн хэмжээнд 9 буюу 36 хувиар тус тус өссөн байна. Харин нийслэлийн хэмжээнд бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоо ижил байна.

Хүснэгт 7.1.2. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний хүйс (2018-2023)

Хүйс	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Эмэгтэй	31	25	15	13	25	28
Эрэгтэй	222	291	254	197	213	192
Нийт	253	316	269	210	238	220

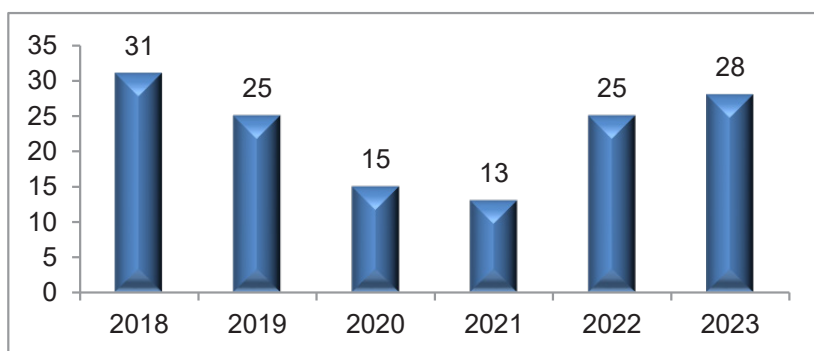
2023 онд Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэг үйлдсэн хүний хүйсийн байдлаар судлан үзвэл, 192 буюу 87.3 хувийг эрэгтэй, 28 буюу 12.7 хувийг эмэгтэй хүн эзэлж байна. Тус гэмт хэрэгт өсвөр насны 6 хүн холбогдсон байна. Өмнөх онтой харьцуулахад нийт гэмт хэрэг үйлдсэн хүн 18 буюу 7.6 хувиар, эрэгтэй хүн 21 буюу 9.9 хувиар тус тус буурсан бол эмэгтэй хүн 3 буюу 12 хувиар өссөн байна.

График 7.1.2. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоо (2018-2023)

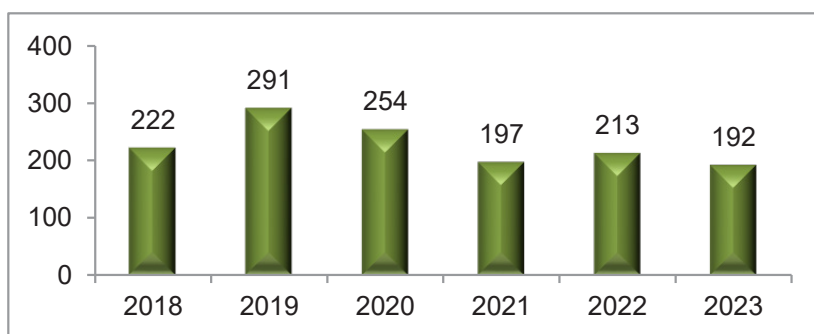
Мансууруулах эм, сэтгэгдэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэгт холбогдсон хүн 2019 онд хамгийн их буюу 316, 2021 онд хамгийн бага буюу 210 байна. 2023 онд тус гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 18 буюу 7.6 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 7.1.3. Гэмт хэрэгт холбогдсон эмэгтэй хүний тоо (2018-2023)

Мансууруулах эм, сэтгэгдэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэгт холбогдсон эмэгтэй хүн 2018 онд хамгийн их буюу 31, 2021 онд хамгийн бага буюу 13 байна. 2023 онд тус гэмт хэрэгт холбогдсон эмэгтэй хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 3 буюу 12 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 7.1.4. Гэмт хэрэгт холбогдсон эрэгтэй хүний тоо (2018-2023)

Мансууруулах эм, сэтгэгдэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэгт холбогдсон эрэгтэй хүн 2019 онд хамгийн их буюу 291, 2023 онд хамгийн бага буюу 192 байна. 2023 онд тус гэмт хэрэгт холбогдсон эрэгтэй хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 21 буюу 9.9 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 7.1.3. Гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдал (2019-2023)

Үйлдэгдсэн байдал	2019	2020	2021	2022	2023
Согтуугаар	-	3	2	1	3
Хүүхэд оролцсон	19	9	7	5	5
Эмэгтэй хүн оролцсон	29	17	9	23	35
Бүлэглэн	64	50	28	37	33
Мансуурсан	-	-	-	217	200
Цахим орчинд үйлдэгдсэн	-	-	-	-	2

Мансууруулах эм, сэтгэгдэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэргийг эмэгтэй хүн оролцож, мөн бүлэглэн үйлдэгдсэн тохиолдлыг өмнөх онтой харьцуулахад эмэгтэй хүн оролцсон тохиолдол 12 буюу 52.2 хувь өссөн бол, бүлэглэн үйлдсэн тохиолдол 4 буюу 10.8 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

2019-2021 онд тус гэмт хэрэг үйлдэгдсэн байдлыг нарийвчлан гаргахдаа мансуурсан, цахим орчинд үйлдэгдсэн гэсэн ангиллыг оруулаагүй байсан болно. Иймд энэхүү хүснэгтэд (-) тэмдэглэгээг ашиглалаа.

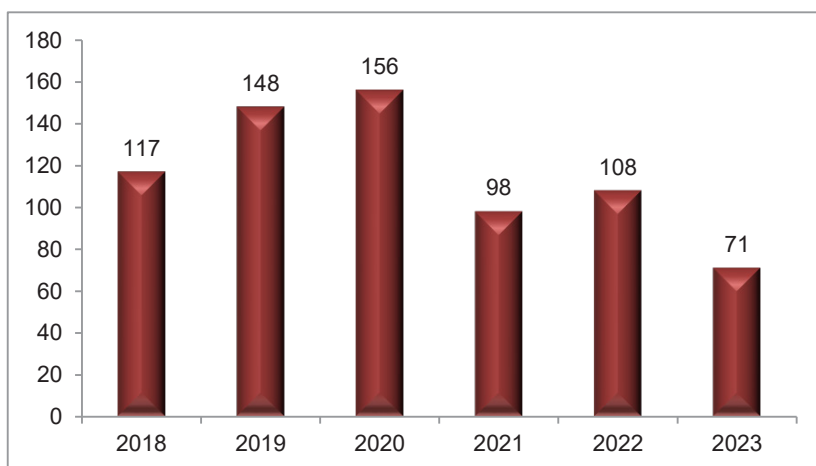
Хүснэгт 7.1.4. Гэмт хэрэгт холбогдсон хүний нас (2018-2023)

Нас	2018	2019	2020	2021	2022	2023
14-15 нас	4	1	1	0	2	3
16-17 нас	16	23	14	7	4	3

18-24 нас	117	148	156	98	108	71
25-29 нас	46	72	45	52	64	61
30-34 нас	40	45	36	35	37	40
35-39 нас	15	18	8	6	13	25
40-44 нас	12	6	6	8	8	13
45-49 нас	3	1	1	3	2	3
50-54 нас	0	1	0	1	0	0
55-59 нас	0	0	2	0	0	0
60-64 нас	0	1	0	0	0	1

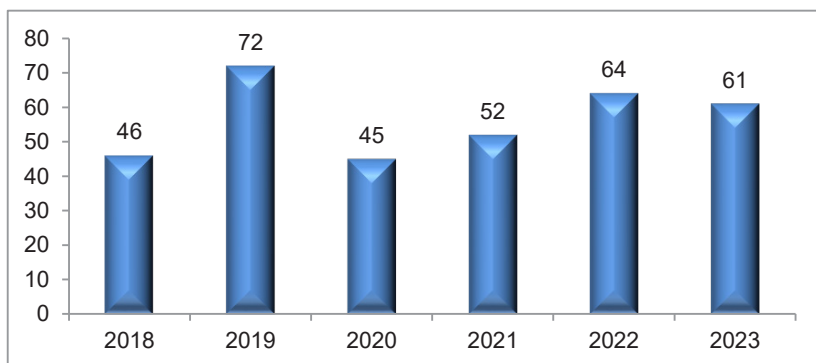
Энэ төрлийн гэмт хэрэгт холбогдсон хүний насны байдлыг судлан үзвэл, 2023 онд 14-15 насны хүн 3 буюу 1.4 хувийг, 16-17 насны хүн 3 буюу 1.4 хувийг, 18-24 насны хүн 71 буюу 32.2 хувийг, 25-29 насны хүн 61 буюу 27.7 хувийг, 30-34 насны хүн 40 буюу 18.2 хувийг, 35-39 насны хүн 25 буюу 11.4 хувийг, 40-44 насны хүн 13 буюу 5.9 хувийг, 45-49 насны хүн 3 буюу 1.4 хувийг, 60-64 насны хүн 1 буюу 0.5 хувийг тус тус эзэлж байна.

График 7.1.5. 18-24 нас (2018-2023)

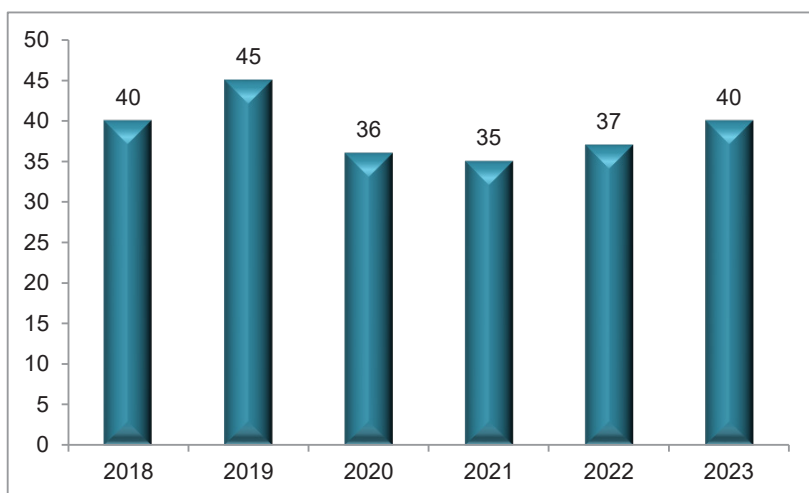
Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэгт холбогдсон 18-24 насны хүн 2020 онд хамгийн их буюу 156, 2023 онд хамгийн бага буюу 71 хүн байна. 2023 онд тус гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 37 буюу 34.3 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 7.1.6. 25-29 нас (2018-2023)

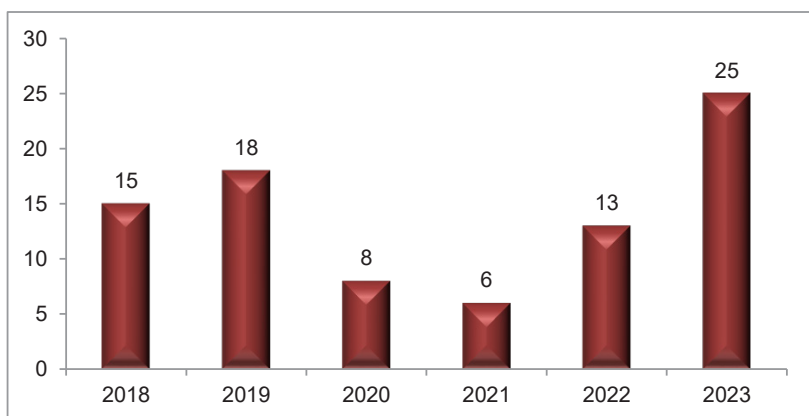
Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэгт холбогдсон 25-29 насны хүн 2019 онд хамгийн их буюу 72, 2020 онд хамгийн бага буюу 45 байна. 2023 онд тус гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 3 буюу 4.7 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

График 7.1.7. 30-34 нас (2018-2023)

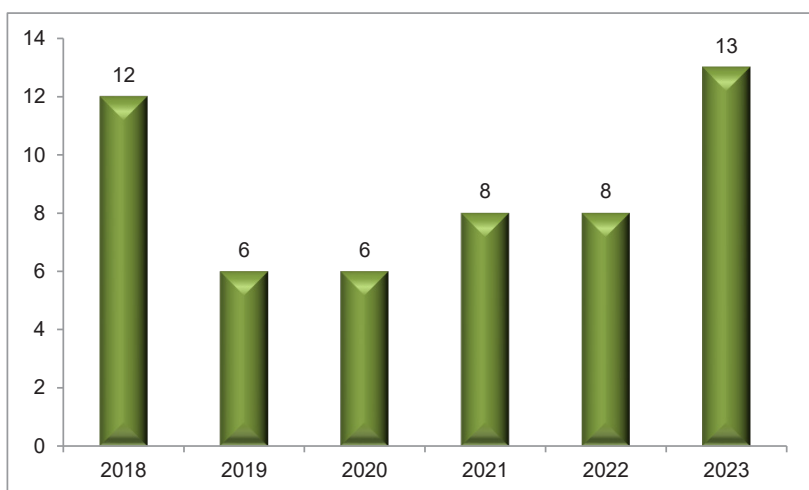
Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэгт холбогдсон 30-34 насны хүн 2019 онд хамгийн их буюу 45, 2021 онд хамгийн бага буюу 35 хүн байна. 2023 онд тус гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 3 буюу 8.1 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 7.1.8. 35-39 нас (2018-2023)

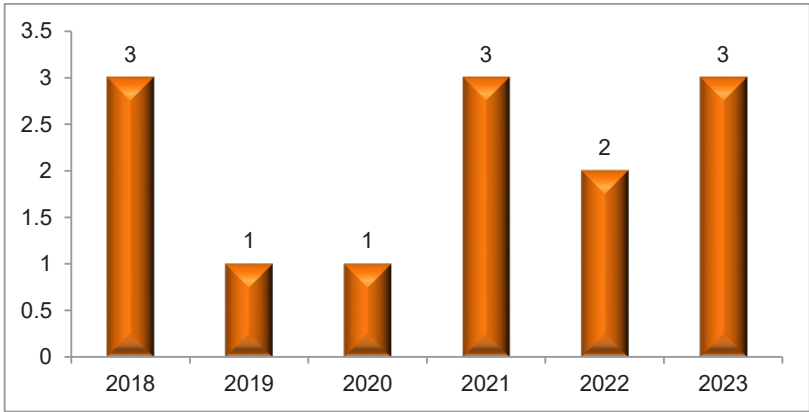
Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэгт холбогдсон 35-39 насны хүн 2023 онд хамгийн их буюу 25, 2021 онд хамгийн бага буюу 6 байна. 2023 онд тус гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 12 буюу 92.3 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 7.1.9. 40-44 нас (2018-2023)

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэгт холбогдсон 40-44 насны хүн 2018 онд хамгийн их буюу 12, 2019 он болон 2020 онд хамгийн бага буюу 6 хүн байна. 2023 онд тус гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 5 буюу 62.5 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 7.1.10. 45-49 нас (2018-2023)

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэгт холбогдсон 45-49 насны хүн 2018, 2021, 2023 онуудад хамгийн их буюу тус бүр 3, 2019 он, 2020 онд хамгийн бага буюу 1, 1 байна. 2023 онд тус гэмт хэрэгт холбогдсон хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 1 буюу 50 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

7.1.2. Прокурорын байгууллагын тоон мэдээ

Хүснэгт 7.1.5. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэргийн үзүүлэлт (2023)

Гэмт хэрэг	Нийт ХБМБ явуулсан хэрэг	МБ явуулсан хэрэг	Үүнээс						ХБ явуулсан хэрэг	Үүнээс				
			Хэрэгсэхгүй болгосон	Шүүхэд шилжүүлсэн	Нэгтгэсэн	Түдгэлзүүлсэн	ЭХҮЯТатах тогтоолыг хүчингүй болгож, хэргийг хэрэг бүртгэлтэд буцаасан	Үлдэгдэл		ЭХҮЯТатсан	Хэрэг бүртгэлтийг хаасан	Нэгтгэсэн	Гадаад улсын эрх бүхий байгууллагад хүргүүлсэн	Үлдэгдэл
20.8 дугаар зүйл. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх орон байраар хангах	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0	1

2023 онд Эрүүгийн хуулийн 20.9 дүгээр зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг завших”, мөн хуулийн 20.10 дугаар зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар тариалах” гэмт хэрэгт прокурорын байгууллага хяналт тавиагүй байна. Харин тус хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах” нийт 404, мөн хуулийн 20.8 дугаар зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх орон байраар хангах” 2 хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэрэгт хяналт тавьсан байна.

Хүснэгт 7.1.6. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэргийн яллагдагч, хохирогч (2023)

Зүйл, заалт	Яллагдагч	Үүнээс			Хохирогч	Үүнээс		
		Эмэгтэй	Өсвөр насны хүн	Эрхэлсэн ажилгүй		Эмэгтэй	Насанд хүрээгүй хүн	Эрхэлсэн ажилгүй
20.7 дугаар зүйл. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах	271	37	5	19	20	8	0	7

Эрүүгийн хуулийн 20.8 дугаар зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх орон байраар хангах”, мөн хуулийн 20.9 дүгээр зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг завших”, мөн хуулийн 20.10 дугаар зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар тариалах” гэмт хэрэгт яллагдагчаар татагдсан хүн байхгүй байна. Харин Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах” гэмт хэрэгт 271 хүн яллагдагчаар татагдсан байна.

7.1.3. Шүүхийн байгууллагын тоон мэдээ

Хүснэгт 7.1.7. ЭХАШШ-ээр мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой хянан шийдвэрлэсэн хэрэг (2018-2023)

Зүйл, заалт		2018	2019	2020	2021	2022	2023	Нийт
Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйл	Шийдвэрлэсэн хэрэг	128	170	192	147	177	176	990
	Ял шийтгүүлсэн хүн	104	154	211	186	241	195	1091
Эрүүгийн хуулийн 20.8 дугаар зүйл	Шийдвэрлэсэн хэрэг	1	0	0	0	1	0	2
	Ял шийтгүүлсэн хүн	1	0	0	0	1	0	2
Эрүүгийн хуулийн 20.9 дүгээр зүйл	Шийдвэрлэсэн хэрэг	2	0	0	0	1	0	3
	Ял шийтгүүлсэн хүн	2	0	0	0	1	0	3
Эрүүгийн хуулийн 20.10 дугаар зүйл	Шийдвэрлэсэн хэрэг	1	1	0	1	0	0	3
	Ял шийтгүүлсэн хүн	1	2	0	2	0	0	5

Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс 2018-2023 онд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой нийт 998 хэрэг хянан шийдвэрлэсэн байна. Үүнээс Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах” гэмт хэрэг 990 буюу 99.2 хувийг эзэлж байна.

Харин Эрүүгийн хуулийн 20.8 дугаар зүйлд заасан Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх орон байраар хангах, Эрүүгийн хуулийн 20.9 дүгээр зүйлд заасан Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг завших, Эрүүгийн хуулийн 20.10 дугаар зүйлд заасан Мансууруулах үйлчилгээ бүхий ургамлыг хууль бусаар тариалах гэмт хэргийн нийт 8 буюу 0.8 хувийг эзэлж байна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой хэрэгт нийт 1101 хүн ял шийтгүүлснээс Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэгт 99.1 хувь буюу 1091 хүн ял шийтгүүлсэн бол Эрүүгийн хуулийн 20.8-20.10 дугаар зүйлд заасан гэмт хэрэгт 0.9 хувь буюу 10 хүн ял шийтгүүлсэн байна.

Хүснэгт 7.1.8. ЭХАШШ-ээр хянан шийдвэрлэсэн хэргийн тоо, нутаг дэвсгэрээр (2018-2023)

Нутаг дэвсгэр	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нийслэл	105	139	156	120	145	152
Орон нутаг	27	32	36	29	34	24
Улсын хэмжээнд	132	171	192	149	179	176

2023 онд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх Эрүүгийн хуулийн 20.8-20.10 дугаар зүйлд заасан гэмт хэргийг хянан шийдвэрлээгүй байна. Харин эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс тус хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан 176 хэргийг хянан шийдвэрлэсэн байна. Үүнээс Дүүргийн эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхүүд 152 буюу 86.4 хувь, Сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх, Сум дундын шүүх 24 буюу 13.6 хувийг тус тус хянан шийдвэрлэсэн байна.

2023 онд ЭХАШШ-ээр хянан шийдвэрлэсэн энэ төрлийн гэмт хэргийн тоог онтой харьцуулахад улсын хэмжээнд 3 буюу 1.7 хувиар, Сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх, Сум дундын шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн хэргийн тоо 10 буюу 29.4 хувиар тус тус буурсан бол Дүүргийн эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хянан шийдвэрлэсэн хэргийн тоо 7 буюу 4.8 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 7.1.9. ЭХАШШ-ээс ял шийтгүүлсэн хүний тоо, нутаг дэвсгэрээр (2018-2023)

Нутаг дэвсгэр	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нийслэл	95	136	173	157	199	174
Орон нутаг	13	20	38	31	44	21
Улсын хэмжээнд	108	156	211	188	243	195

2023 онд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх Эрүүгийн хуулийн 20.8-20.10 дугаар зүйлд заасан гэмт хэргийг хянан шийдвэрлээгүй байна. Харин Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан гэмт хэрэгт холбогдож, эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр нийт 195 хүн ял шийтгүүлсэн байна. Энэ төрлийн гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн хүний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 48 буюу 19.8 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 7.1.10. ЭХАШШ-ээс ял шийтгүүлсэн хүн (2019-2023)

Он	Ял шийтгүүлсэн хүн	Үүнээс		
		Эмэгтэй	Өсвөр насны хүн	Урьд ял шийтгүүлсэн хүн
2018	108	12	3	27
2019	156	12	9	46
2020	211	13	14	66
2021	188	5	4	40
2022	243	20	3	68
2023	195	19	3	59

2018-2023 онд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэрэгт нийт 1101 хүн ял шийтгүүлсэн байна.

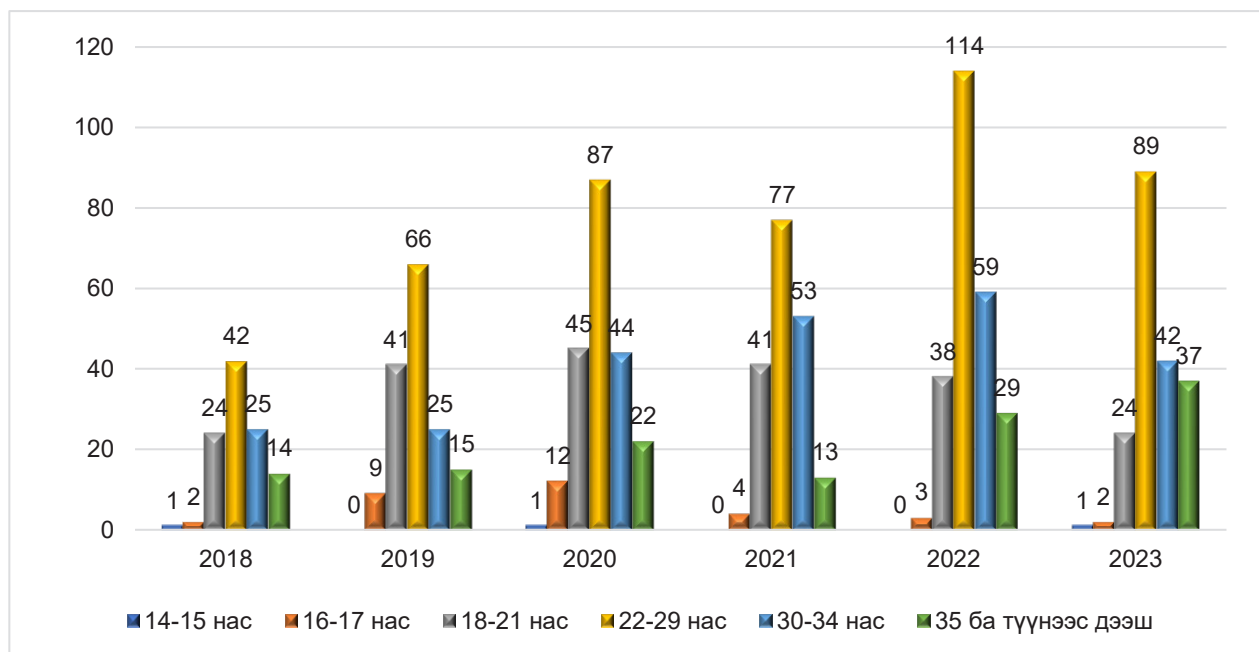
2023 онд энэ төрлийн гэмт хэрэгт нийт 195 хүн ял шийтгүүлсэн байна. Үүнээс 19 буюу 9.7 хувь нь эмэгтэй, 3 буюу 1.5 хувь нь өсвөр насны хүн, 59 буюу 30.2 хувь нь урьд ял шийтгүүлсэн хүн байна.

Хүснэгт 7.1.11. ЭХАШШ-ээс ял шийтгүүлсэн хүний насны байдал (2018-2023)

Нас	2018	2019	2020	2021	2022	2023
14-15 нас	1	0	1	0	0	1
16-17 нас	2	9	12	4	3	2
18-21 нас	24	41	45	41	38	24
22-29 нас	42	66	87	77	114	89
30-34 нас	25	25	44	53	59	42
35 ба түүнээс дээш	14	15	22	13	29	37
Нийт	108	156	211	188	243	195

2018-2023 онд энэ төрлийн гэмт хэрэг үйлдэж ял шийтгүүлсэн хүмүүсийн дийлэнх нь 18-34 насны хүн байна.

График 7.1.11. ЭХАШШ-ээс ял шийтгүүлсэн хүний насны байдал (2018-2023)

Хүснэгт 7.1.12. ЭХАШШ-ээс ял шийтгүүлсэн хүний хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал (2021-2023)

Утга	2021	2022	2023
Төрийн тусгай албан хаагч	0	0	2
Төрийн үйлчилгээний албан хаагч	4	4	1
ТББ-ын ажилтан	7	0	2
ААН-ийн албан тушаалтан	15	14	13
Оюутан	32	30	17
Сурагч	4	1	3

ДОЛДУГААР ХЭСЭГ. ОНЦЛОХ ХЭСЭГ

Малчин	0	0	0
Ажилгүй	83	101	57
Ялтан	0	0	1
Бусад	43	93	99
Нийт	188	243	195

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэрэг үйлдсэн хүний хөдөлмөр эрхлэлтийн байдлыг судлан үзэхэд дийлэнх нь эрхэлсэн тодорхой ажилгүй болон оюутан байна.

Хүснэгт 7.1.13. ЭХАШШ-ээс ял шийтгүүлсэн хүний ялын төрөл (2018-2023)

Он	Торгох	НТАХ	Зорчих эрхийг хязгаарлах	Хорих	Нийт
2018	1	0	0	107	108
2019	2	0	0	154	156
2020	0	1	0	210	211
2021	2	1	61	124	188
2022	1	0	71	171	243
2023	0	0	68	127	195
Нийт	6	2	200	893	1101

2018-2023 онд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс энэ төрлийн гэмт хэрэгт нийт 1101 хүнд ял оногдуулсан байна. Үүнээс 893 хүн буюу 81.1 хувьд хорих ял, 200 буюу 18.2 хувьд зорчих эрхийг хязгаарлах ял, 6 буюу 0.5 хувьд торгох ял, 2 буюу 0.2 хувьд нийтэд тустай ажил хийлгэх ял оногдуулсан байна.

2018 онд 107 хүн буюу 99.1 хувьд, 2019 онд 154 хүн буюу 98.7 хувьд, 2020 онд 210 хүн буюу 99.5 хувьд, 2021 онд 124 хүн буюу 66 хувьд, 2022 онд 171 хүн буюу 70.4 хувьд, 2023 онд 127 буюу 65.1 хувьд нь хорих ял оногдуулсан байна.

Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэрэг үйлдсэн хүнд хорих төрлийн ялыг хамгийн их оногдуулсан байна.

Харин 2021-2023 оны хувьд хорих ялаас гадна зорчих эрх хязгаарлах ялыг ихэвчлэн оногдуулсан байна. Тодруулбал 2021 онд 61 буюу 32.4 хувьд, 2022 онд 71 буюу 29.2 хувьд зорчих эрх хязгаарлах, 2023 онд 68 буюу 35 хувьд нь зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан байна.

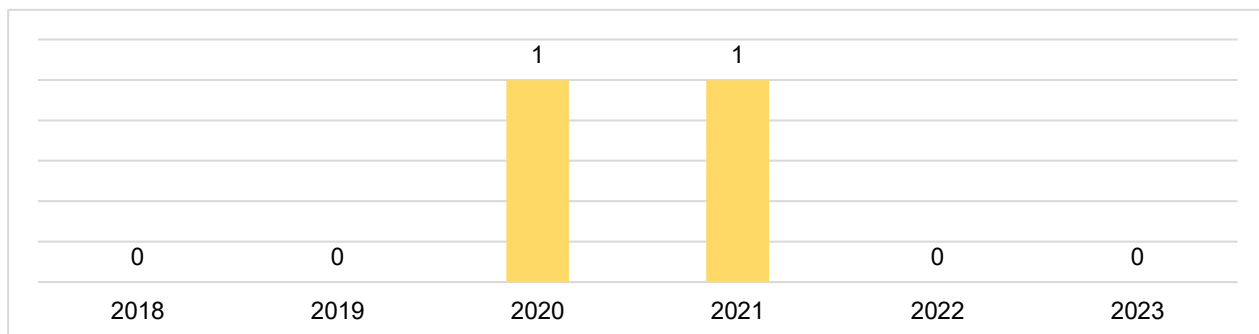
Хүснэгт 7.1.14. ЭХАШШ-ээс торгох ял оногдуулсан хүний тоо (2018-2023)

Зүйл, заалт	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйл	0	2	0	2	0	0
Эрүүгийн хуулийн 20.8 дугаар зүйл	0	0	0	0	0	0
Эрүүгийн хуулийн 20.9 дүгээр зүйл	1	0	0	0	1	0
Нийт	1	2	0	2	1	0

2018-2022 онд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс нийт 6 хүнд торгох ял оногдуулсан байна. Харин 2023 онд энэ төрлийн гэмт хэрэгт торгох ял оногдуулаагүй байна.

Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс 2018 онд Эрүүгийн хуулийн 20.9 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэрэг үйлдсэн 1 хүнд, 2019, 2021 онд мөн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан гэмт хэрэг үйлдсэн 2, 2 хүнд, 2022 онд мөн хуулийн 20.9 дүгээр зүйлд заасан гэмт хэрэг үйлдсэн 1 хүнд торгох ял оногдуулсан байна.

График 7.1.12. ЭХАШШ-ээс нийтэд тустай ажил хийлгэх ял оногдуулсан хүний тоо, Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйл (2018-2023)

2018-2023 он эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэргүүдээс Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан гэмт хэрэгт нийтэд тустай ажил хийлгэх ялыг 2020, 2021 онд тус бүр 1 нэг удаа оногдуулсан байна. Бусад онуудад энэ төрлийн ялыг оногдуулаагүй байна.

Хүснэгт 7.1.15. ЭХАШШ-ээс зорчих эрхийг хязгаарлах ял оногдуулсан хүний тоо (2018-2023)

Зүйл, заалт	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйл	-	-	-	59	70	68
Эрүүгийн хуулийн 20.8 дугаар зүйл	-	-	-	2	1	0
Эрүүгийн хуулийн 20.9 дүгээр зүйл	-	-	-	0	0	0
Эрүүгийн хуулийн 20.10 дугаар зүйл	-	-	-	0	0	0
Нийт	-	-	-	61	71	68

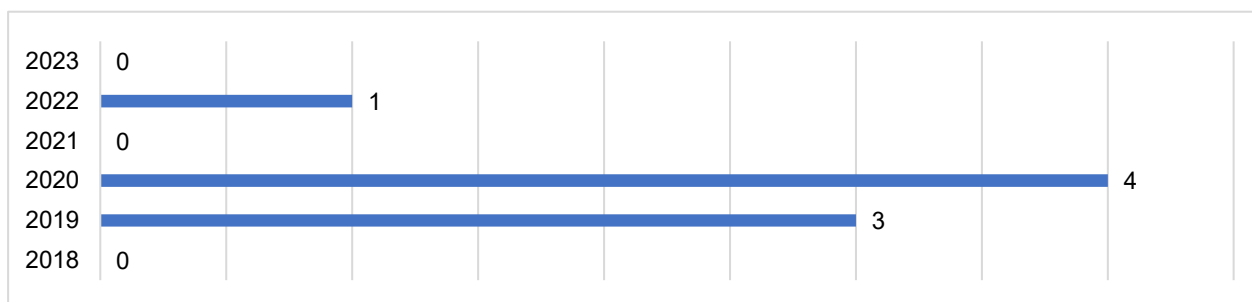
2023 онд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөтэй бодистой холбоотой гэмт хэрэгт нийт 68 хүнд зорчих эрхийг хязгаарлах ял оногдуулсан бөгөөд үүнийг өмнөх онтой харьцуулахад 3 буюу 4.2 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 7.1.16. ЭХАШШ-ээс хорих ял оногдуулсан хүний тоо (2018-2023)

Зүйл, заалт	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйл	104	152	210	124	171	127
Эрүүгийн хуулийн 20.8 дугаар зүйл	1	0	0	0	0	0
Эрүүгийн хуулийн 20.9 дүгээр зүйл	1	0	0	0	0	0
Эрүүгийн хуулийн 20.10 дугаар зүйл	1	2	0	0	0	0
Нийт	107	154	210	124	171	127

2023 онд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс 127 хүнд хорих ял оногдуулсан бөгөөд үүнийг өмнөх онтой харьцуулахад 44 буюу 25.7 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна

График 7.1.13. ЭХАШШ-ээс хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан хүний тоо, Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйл (2018-2023)

2018-2023 онд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс нийт 8 өсвөр насны хүнд хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан байна.

7.2. МАНСУУРУУЛАХ ЭМ, СЭТГЭЦЭД НӨЛӨӨТ БОДИСЫН ЭРГЭЛТЭД ХЯНАЛТ ТАВИХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ҮР ДАГАВРЫН ҮНЭЛГЭЭ¹

7.2.1. Удиртгал

Монгол Улсын Их Хурлаас 2002 оны 11 дүгээр сарын 28-ны өдөр Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийг 18 зүйлтэй баталснаас хойш өнгөрсөн 22 жилийн хугацаанд нийт 7 удаа (2011, 2011, 2015, 2021, 2022, 2022, 2023 онд) тус хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 51 дүгээр зүйлийн 51.3-т “Энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаварт хийх үнэлгээг тухайн хууль тогтоомжийг дагаж мөрдсөнөөс хойш 5 жил тутамд хийнэ” гэж заасан. Гэвч Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих, мансуурахтай тэмцэх тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаврыг үнэлсэн судалгаа одоог хүртэл хийгдээгүй байна.

Иймд тус хуулийн хэрэгжилтийн өнөөгийн байдлыг үнэлэх, цаашид бэхжүүлэх шаардлагыг тодорхойлох үүднээс Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын зургадугаар хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх аргачлал”-ын дагуу төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, үнэлэх гэсэн үндсэн гурван үе шаттайгаар “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль”-ийн хэрэгжилтийн үр дагаврыг үнэлж, энэхүү судалгааг гүйцэтгэсэн болно.

Гэхдээ энэ хэсэгт судалгааны зөвхөн үнэлэх үе шат буюу үр дүнг хураангуйлан оруулсан. (Энэхүү судалгааг бүрэн эхээр нь 2022 онд Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгээс гүйцэтгэсэн “Монгол Улсын олон улсын гэрээ ба Эрүүгийн хуулийн нийцэл (Зарим төрлийн гэмт хэргийн ойлголт, үндсэн шинж, эрүүгийн хариуцлага)” сэдэвт судалгааны тайлангаас дэлгэрүүлж үзнэ үү.)

7.2.2. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих хууль тогтоомж ба олон улсын гэрээний нийцэл²

Мансууруулах эмийн тухай нэгдсэн конвенц³

Энэхүү конвенц нь 1961 оны 03 дугаар сарын 30-ны өдөр батлагдаж, 1964 оны 12 дугаар сарын 13-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон бөгөөд Монгол Улс 1990 оны 12 дугаар сарын 6-ны өдөр нэгдэн орсон.

Мансууруулах эмийг гагцхүү анагаах ухааны болон эрдэм шинжилгээний хэрэглээгээр хязгаарлах, энэ зорилго, зорилтод хүрэхэд олон улсын хамтын ажиллагаа шаардлагатайг онцолж, өмнө үйлчилж байсан гэрээнүүдийг нэгтгэн, нэгдсэн конвенц баталсан нь 1961 оны Мансууруулах эмийн тухай нэгдсэн конвенц юм. Уг конвенцоор мансууруулах бодисыг хянах олон улсын механизмыг бий болгосон. Мансууруулах эм, бэлдмэлийн ангиллыг гаргаж, ангилал тус бүрийн хэрэглээний хязгаарыг тогтоож, нэгдэн орсон улсуудад уг конвенцод нийцсэн дотоодын хууль тогтоомж батлан, мөрдөхийг үүрэг болгосон байдаг.

Тус конвенцын “36 дугаар зүйлийн 1.а)-д хариуцлагын зохицуулалтыг нарийвчлан заасан бөгөөд гэмт хэрэгт тооцогдох үйлдлүүдийг тоочихоос гадна энэхүү конвенцод харш байж болох аливаа бусад үйлдлийг санаатай үйлдсэн бол мөн гэмт хэрэг гэж үзэж өргөжүүлэн хуульчлах боломжийг улс орнуудад олгожээ.

Түүнчлэн, ноцтой гэмт хэрэгт тохирох шийтгэл, тухайлбал хорих буюу эрх чөлөөг нь хасах бусад шийтгэл хүлээлгэх арга хэмжээг өөрийн Үндсэн хуулийн хязгаарлалтыг харгалзан авна гэж заасан нь нэг талаар гэмт хэрэгт тооцож тохирох шийтгэл хүлээлгэхийг даалгасан ч нөгөө талаар тухайн улсын бодлого, эрх зүйн зохицуулалтаас эрүүгийн хариуцлага хамаарахаар уян хатан шинжтэй зохицуулалт юм.

Энэхүү 1 дэх хэсэгт жагсаасан гэмт хэрэг бүрийг хэд хэдэн оронд үйлдсэн бол тусдаа гэмт хэрэг гэж үзнэ; тэдгээр гэмт хэргийн аль нэгийг үйлдэхэд санаатайгаар хамтран оролцох, үйлдэхээр үгсэн тохиролцох, завдах, түүнчлэн энэ зүйлд дурдсан гэмт хэрэгт холбогдуулан бэлтгэх үйлдэл хийх болон санхүүгийн үйл ажиллагаа явуулах нь 1 дэх хэсэгт заасны дагуу шийтгэвэл зохих гэмт хэрэг болно; тийм гэмт хэргийн төлөө гадаад улсад оногдуулсан шийтгэлийг рецидив гэмт хэрэгтнээр тогтоох зорилгоор харгалзан үзнэ гэж тус тус заажээ.

Тус конвенцод, улс орнууд конвенцын үндсэн зорилгод нийцүүлэн төрийн бодлого, эрх зүйн хүрээндээ холбогдох арга хэмжээ авах ёстой гэж заасан. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус

¹ Энэхүү судалгааг ХЗҮХ-ийн захирал Х.Эрдэм-Ундрах удирдаж, Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга М.Түвшинжаргал, Эрдэм шинжилгээний ахлах ажилтан Х.Буянбат, Эрдэм шинжилгээний ажилтан Д.Дэмидханд, О.Түвшинсанаа, Г.Болор-Эрдэнэ, Х.Санчир нар гүйцэтгэсэн болно.

² 2022 онд Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнгээс гүйцэтгэсэн “Монгол Улсын олон улсын гэрээ ба Эрүүгийн хуулийн нийцэл (Зарим төрлийн гэмт хэргийн ойлголт, үндсэн шинж, эрүүгийн хариуцлага)” сэдэвт судалгааны тайлангаас дэлгэрүүлж үзнэ үү.

³ Төрийн мэдээлэл, тусгай дугаар IV боть, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, (УБ, 2006), 957 дахь тал; Эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн сан: <https://legalinfo.mn/mn/detail/1206>

эргэлтэд хяналт тавих ажлыг чангатгах, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, байгууллага хоорондын үйл ажиллагааны уялдаа холбоог сайжруулах, албан хаагчдыг сургаж, мэргэшүүлэх, мансууруулах бодисын хор хөнөөлөөс хүн амын эрүүл мэнд, удмын санг хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх ажлын арга хэлбэрийг өөрчилж, боловсронгуй болгох зорилгоор Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх үндэсний хөтөлбөр болон үндэсний хэмжээний бусад бодлогын баримт бичгийг батлан хэрэгжүүлж байна.

Манай улсын Эрүүгийн хуулийн 20 дугаар бүлэгт “Олон нийтийн аюулгүй байдал, ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг”-ийг тусгасан бөгөөд тус хуулийн 20.7-20.10 дугаар зүйлд Мансууруулах эмийн тухай нэгдсэн конвенцод заасан гэмт хэргийн холбогдох хэм хэмжээг тусгасан. Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэг”-ийг хуульчилсан. Тус зүйлийн 20.7.1-д “Хориглосон мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг худалдаалах зорилгогүйгээр хууль бусаар бэлтгэсэн, хадгалсан, бусдад өгсөн, олж авсан бол нэг жилээс таван жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл нэг жилээс таван жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.” гэж, мөн 20.7.2-т “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг худалдаалах зорилгоор хууль бусаар олж авсан, бэлтгэсэн, боловсруулсан, хадгалсан, тээвэрлэсэн, илгээсэн, худалдсан бол хоёр жилээс найман жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ.” гэж ангилан хуульчилжээ.

Мөн зүйлийн тайлбар хэсэгт “Энэ зүйлд заасан гэмт хэрэг үйлдэж, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээртэй адилтгах зүйлийг сайн дураараа шилжүүлэн өгсөн, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээртэй адилтгах зүйлийн хууль бус эргэлттэй холбоотой гэмт хэргийг илрүүлэх, таслан зогсооход идэвхтэй туслалцаа үзүүлсэн, түүнийг үйлдсэн хүнийг илчилсэн, гэмт хэрэг үйлдэж олсон хөрөнгө, орлогыг илрүүлсэн хүнийг ялаас чөлөөлнө.” гэж заасан нь хуульд урамшууллын аргыг нэвтрүүлсэн хэлбэр юм.

Түүнчлэн, Эрүүгийн хуулийн 20.8 дугаар зүйлд “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх орон байраар хангах”, мөн хуулийн 20.9 дүгээр зүйлд “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг завших”, мөн хуулийн 20.10 дугаар зүйлд “Мансууруулах үйлчилгээ бүхий ургамлыг хууль бусаар тариалах” гэмт хэргийг хуульчилсан байна.

Уг конвенцоор мансууруулах бодисыг үйлдвэрлэх, бэлтгэх, худалдаалах, импортлох, экспортлох, хуваарилах болон ашиглах явдлыг хязгаарлан, мансууруулах бодисын хууль бус эргэлтийн аливаа хэлбэрт хориг тавьсан. Энэ нь мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх бодисыг хууль бусаар борлуулах явдалд тавих эрүүгийн эрх зүйн хоригийн үндэс болсон юм.⁴ Тус конвенцод гэмт хэрэгт тооцохоор нэрлэж тоочсон нийт үйлдлийг Эрүүгийн хуульд тусгасан эсэхийг харьцуулан авч үзвэл, “үйлдвэрлэх”, “санал болгох, худалдахаар санал болгох”, “түгээх”, “аливаа нөхцөлөөр хүргүүлэх”, “зуучлах”, “дамжин өнгөрүүлж илгээх”, “импортлох болон экспортлох” зэргийг хуульчлаагүй байна. Тухайлбал, “үйлдвэрлэх” үйлдлийн тухайд хууль зүйн ухааны доктор, профессор Б.Болдбаатар “...Эрүүгийн хуульд хууль бус “үйлдвэрлэл”-ийн талаар огт тусгагдаагүй, 2002 оны Эрүүгийн хуулийн 193 дугаар зүйлд заасан “Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эм, бэлдмэл, бодисыг үйлдвэрлэх, бэлтгэх журам зөрчих” зүйл, ангийг хассан нь хүндрэл учруулж байна. Зөрчлийн тухай хуулиар хариуцлага хүлээлгэх нь гэмт этгээдүүд ял завших боломжийг олгосон байна...”⁵ гэж үзжээ.

Мөн профессор С.Жанцан байгалийн жамаар ургаж байгаа каннабисыг их бага янз бүрийн хэмжээгээр түүж аваад, цайруулж, ургамлаас нь мансууруулах хүч ихтэй цэцэг, давирхайг нь салгаж аваад, дараа нь өөр төрлийн эм, химийн бодистой хольж үнэрлэх, тамхинд хольж утааг уушгиан сороход бэлтгэсэн үйлдлүүдийг бэлтгэх, үйлдвэрлэх гэж 2 объектив шинжээр нь салгаж Эрүүгийн хуульд хуульчлаагүй нь энэ төрлийн гэмт хэргийг байгалийн жамаар ургаж байгаа ургамлыг олж авсан гэдгээр зүйлчилж, гэмт этгээдэд ял завшуулах, улмаар гэмт хэргийг хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын ажиллагаагаар шийдвэрлэхэд шууд ба шууд бусаар сөрөг нөлөө үзүүлнэ⁶ гэж тус тус үзсэн байна.

Конвенцын өөр нэгэн онцлог нь 1972 оны конвенцод өөрчлөлт оруулах тухай протокол бөгөөд үүний гол агуулга нь шийтгүүлж байгаа хүнд хорих, эсхүл албадан эмчилгээ хийх, эсвэл хорихоос гадна давхар эмчилгээ хийх шийтгэл ногдуулах боломжтой болсон явдал юм.⁷ Мөн конвенцын 36.1.b)-д зааснаар мансууруулах эм урвуулан хэрэглэсэн гэмт хэрэг үйлдсэн бол талууд шийтгэл буюу ялын оронд, эсхүл нэмэлт болгож тэднийг эмчлэх, хүмүүжүүлэх, эмнэлгийн дараах эмчилгээ хийх, нөхөн сэргээх,

⁴ С.Жанцан, Хар тамхины гэмт хэрэгтэй тэмцэх үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох асуудал, илтгэл, (2012), 8 дахь тал, <https://docs.google.com/presentation/d/1Ck1YFIU-UHbBVqaknVMoMoHx8dNBTji72IXz1EtVIRw/htmlpresent>

⁵ Б.Болдбаатар, “Хар тамхи, мансууруулах бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэж буй хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, тулгамдаж буй асуудал”, Хар тамхины гэмт явдал: шалтгаан, нөхцөл, урьдчилан сэргийлэх арга зам” сэдэвт эрдэм шинжилгээний хурлын эмхэтгэл, (2018), 15 дахь тал.

⁶ С.Жанцан, Хар тамхины гэмт хэрэгтэй тэмцэх үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох асуудал, илтгэл, (2012), 13 дахь тал, <https://docs.google.com/presentation/d/1Ck1YFIU-UHbBVqaknVMoMoHx8dNBTji72IXz1EtVIRw/htmlpresent>

⁷ Монгол Улс дахь мансууруулах бодис, сэтгэцэд нөлөөлөх эм, бэлдмэл, бодистой холбоотой гэмт хэрэгт ногдуулж буй ял шийтгэл, тулгамдаж буй асуудал, судалгааны тайлан, 2013, 21 дэх тал, https://www.ujh.mn/upload/sudalгаа/files/208_7447220.pdf

нийгмийн амьдралд эргүүлэн оруулах арга хэмжээнд хамруулахаар зааж болохоор тусгаснаас гадна мансууруулах эм урвуулан хэрэглэгч нь нэг талаас өвчтөн байх магадлалтайг онцолж тухайн хүнийг эмчлэх, хүмүүжүүлэх, эмнэлгийн дараах эмчилгээ хийх, нөхөн сэргээх, нийгмийн амьдралд эргүүлэн оруулах талаар онцгой анхаарч, боломжтой бүх арга хэмжээг авах бөгөөд энэ зорилгод хүрэх хүчин чармайлтаа уялдуулан зохицуулах үүргийг улс орнуудад хүлээлгэсэн байдаг.

Монгол Улсад “Согтуурах, мансуурах донтой хүнийг захиргааны журмаар албадан эмчлэх тухай хууль”-ийг 2018 онд шинэчлэн найруулсан бөгөөд уг хуулийн дагуу согтуурсан, мансуурсны улмаас өөртөө болон бусдад аюул учруулах эрсдэлт нөхцөл байдалд орсон хүн согтуурах, мансуурах донтой болох нь эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх байгууллагын дүгнэлтээр тогтоогдсон боловч сайн дураараа эмчлүүлэхээс татгалзсан тохиолдолд шүүхийн шийдвэрээр албадан эмчилгээнд хамруулахаар заасан.⁸ Ингэхдээ албадан эмчлэх төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэгт эмчилгээг явуулах ба энэхүү эмнэлэг нь шүүхийн шийдвэрийг үндэслэн эмчлүүлэх хүнийг нутаг дэвсгэрийн харьяалал харгалзахгүй хүлээн авч, холбогдох хууль, журам, стандартын дагуу эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээг үзүүлэхээр байна. Харин уг албадан эмчлэх эмнэлэг нь шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын харьяалалд ажиллахаар тус хуульд тусгасан байна. Гэхдээ тус эмнэлэг нь мансуурах донтой хүнийг албадан эмчлэх ажиллагааг хариуцдаггүй байна. Харин СЭМҮТ-өөс тодруулахад тус байгууллагад мансууруулах бодист донтсон хүний албадан эмчилгээ хийгддэггүй бөгөөд сайн дураараа сэтгэл заслын эмчилгээг хийлгэж үзүүлж байна гэв. СЭМҮТ-ийн зүгээс мансууралтай холбоотой сэтгэл засал, нөхөн сэргээх эмчилгээ л явагддаг⁹ байна.

Мөн СЭМҮТ-тэй хийсэн бүлгийн ярилцлагад “Эрүүгийн цагдаагийн газрын хар тамхитай тэмцэх тасгийн мэдээлснээр Монгол Улс дамжуулагч улс болсонтой холбоотой мансууруулах бодисын хэрэглээ ихсэж байгаа, гэхдээ мансууруулах бодисын донтолт биш хэрэглээ нэмэгдсэн.”¹⁰ гэснээс үзэхэд Монгол Улсад хар тамхинд донтох эмгэгтэй хүмүүсийг хэрхэн эмчилж байгаа болон эдгээр хүмүүсийн тоо, мэдээлэл тодорхойгүй, албадан эмчлэх мэргэжлийн эмнэлгийн үйл ажиллагааны талаарх мэдээлэл хомс байна. Иймд уг конвенцоор хүлээсэн боломжтой бүх арга хэмжээг авах үүргээ хангалтгүй биелүүлж байна гэж үзэх үндэслэлтэй байна.

Конвенцод “санхүүгийн үйл ажиллагаа явуулах”, “үйлдэхээр үгсэн тохиролцох” зэрэг үйлдлийг тухайлан дурдсаныг Эрүүгийн хуульд нарийвчлан тусгаагүй ч тухайн гэмт хэрэгт бэлтгэх, худалдах гэдэгт хамааруулан ойлгож болох юм. Мөн Эрүүгийн хуульд заасан гэмт хэрэгт хамтран оролцох нэг хэлбэр болох зохион байгуулалттай гэмт бүлэг үйлдсэн байх шинжийг тус хуулийн 20.7 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг, мөн хуулийн 20.8 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, мөн хуулийн 20.10 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт хүндрүүлэх бүрэлдэхүүн болгон хуульчилсан байна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг завших гэмт хэрэгт тусгай субъектийн үйлдлийг хамруулсан. 2015 онд Эрүүгийн хуулийг шинэчлэхдээ мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг албан тушаалтан албаны чиг үүрэг, бүрэн эрх, нөлөөг урвуулан ашиглаж завшсан бол гэмт хэрэгт тооцохоор заасан бөгөөд өмнө нь мэргэжлийн болон албан тушаалын байдлаа ашиглаж үйлдсэн бол ял хүндрүүлэхээр авч үзэж байсныг гэмт хэргийн үндсэн шинж болгон хуульчилжээ. Гэвч конвенцод тусгасан “мансууруулах эмийг урвуулан ашиглах” гэмт хэрэгт гадаад улсад ял шийтгүүлсэн бол харгалзан үзэх тухай заагаагүй байна.

Харин Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах, тус хуулийн 20.10 дугаар зүйлд заасан мансууруулах үйлчилгээ бүхий ургамлыг хууль бусаар тариалах гэмт хэргийг хуулийн этгээдийн нэрийн өмнөөс, хуулийн этгээдийн ашиг сонирхлын төлөө үйлдсэн бол тодорхой төрлийн үйл ажиллагаа явуулах эрх хасаж, торгох ял шийтгэн хуулийн этгээдэд хариуцлага хүлээлгэх зохицуулалт Эрүүгийн хуульд тусгажээ.

Дээрхээс дүгнэвэл, шинэчлэн найруулсан Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах, мөн хуулийн 20.8 дугаар зүйлд заасан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх орон байраар хангах, мөн хуулийн 20.9 дугаар зүйлд заасан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисыг завших, мөн хуулийн 20.10 дугаар зүйлд заасан мансууруулах үйлчилгээ бүхий ургамлыг хууль бусаар тариалах гэмт хэргийг үндсэн болон хүндрүүлэх бүрэлдэхүүнтэй хуульчилжээ. Харин тухайн конвенцод гэмт хэрэгт тооцох үйлдлүүдийг буюу объектив талын зарим үйлдлийг Эрүүгийн хуульд тусгаагүй байна. Үүнийг зарим үйлдлийг нэгтгэх байдлаар Эрүүгийн хуульд тусгасан байна хэмээн хамруулж ойлгох боломжтой ч конвенцтой нийцүүлэхийн тулд орхигдуулсан зохицуулалтыг тухайлан тусгах шаардлагатай.

⁸ Согтуурах, мансуурах донтой хүнийг захиргааны журмаар албадан эмчлэх тухай хууль, 2018, 3.1 дүгээр зүйл.

⁹ Архинд донтох өвчтэй 883 эмчлүүлэгчийг шүүхийн шийдвэрээр хүлээн авснаас 525 нь анх удаа ирсэн хүн байжээ, СЭМҮТ-ийн их эмч Ж.Гантулгатай хийсэн ярилцлага, <https://ikon.mn/opinion/1r1l>

¹⁰ ИРИМ хараат бус судалгааны хүрээлэн, Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлтэд хяналт тавих Үндэсний хөтөлбөрт хийсэн дүн шинжилгээ, 2019, 24 дэх тал.

Хуульд зайлшгүй тусгахаар заасан хэм хэмжээг (Хамтран оролцогчдын үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцож ял оногдуулах гэх мэт) улс орнууд өөрийн улсын бодлого, эрх зүйн хүрээнд нэмж тусгах боломжтой гэж конвенцод заасан нээлттэй арга хэмжээний хүрээнд тусгай субъектийн үйлдлийг хамруулах, хуулийн этгээдэд хариуцлага хүлээлгэхээс гадна уг конвенцод заасан үүргээ эрх зүйн хүрээнд биелүүлэх үүднээс урамшууллын аргыг хэрэглэх зэрэг нэлээд хүчин чармайлт гаргасан байна гэж үзэв. Хууль зүйн бодлого, конвенцын хүрээнд гэмт хэрэгт тооцохоор заасан үйлдлүүдийг Эрүүгийн хуульд гэмт хэрэгт тооцож бүрэн тусгаагүй байдлыг нягтлахын зэрэгцээ Зөрчлийн тухай хуулиар зөрчилд тооцож буй зарим үйлдлийг тус конвенцод нийцүүлэн гэмт хэрэгт тооцож боловсронгуй болгох шаардлагатай.

Сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын тухай конвенц¹¹

Тус конвенц нь 1971 оны 02 дугаар сарын 21-ний өдөр батлагдаж, 1976 оны 08 дугаар сарын 16-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон бөгөөд Монгол Улс 1999 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдөр соёрхон баталсан. Энэхүү конвенцоор сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын ангилал, хэрэглээний хязгаарыг тогтоосон.

1961 оны Мансууруулах эмийн тухай нэгдсэн конвенцын бий болгосон тогтолцооноос гадуур үлдсэн, тухайн үедээ шинэ зах зээлийн онцлогоос болж үүсэж байсан сэтгэцэд нөлөөлөх бодистой холбоотой харилцааг журамлах үүднээс 1971 онд Сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын тухай конвенцыг баталсан. Энэхүү конвенц батлагдсанаар хууль бус үйлдвэрлэл, хэрэглээг хязгаарлах, хүн амыг хорт зуршлаас хамгаалахад чиглэгдсэн олон улсын эрх зүйн орчин бүрдсэн. Эдгээр үйлдэл нь нийтэд аюултай байдлаар үйлдэгддэг тул бусад гэмт хэргээс ялгагдах ёстой.¹² Уг конвенцод 1961 оны конвенцод багтаагүй мансууруулах бодисуудыг нэгтгэн нийт 4 жагсаалт гарган 1 дүгээр жагсаалтад орсон бодисыг хатуу хяналтад авч, хэрэглэхийг хориглох талаас нь оролцогч орнууд арга хэмжээ авах, мөн 2,3,4 дүгээр жагсаалтад орсон бодисыг хяналтад авч зөвхөн эмчийн жороор олгож байхаар зохицуулжээ.

Тус конвенцын 22 дугаар зүйлийн 1.а)-д хариуцлагын зохицуулалтыг нарийвчлан заасан бөгөөд энэ нь нэг талаас Сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын тухай конвенцод нийцсэн хүрээнд хууль тогтоомж батлах, нөгөө талаас тухайн хууль тогтоомжид заасныг зөрчиж, санаатай үйлдсэн шийтгэвэл зохих аливаа үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцож, тохирох ял оногдуулах тухай ойлголт юм.

Мөн 22 дугаар зүйлийн 1.б)-д заасан зохицуулалт нь холбогдох гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдийг зөвхөн шийтгэх зарчмыг баримтлалгүй, хүмүүнлэгийн чанартай арга хэмжээнүүд авах боломжийн талаар тусгасан байна.

Манай улс Сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын тухай конвенцын дагуу хүлээх үүргээ биелүүлэх үүднээс, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын эргэлтэд хяналт тавих, энэ төрлийн бодисын хор хөнөөлөөс хүн амын эрүүл мэнд, удмын санг хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаатай холбоотой харилцааг зохицуулах зорилт тавьж, Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийг батлан, дагаж мөрдөж байна.

Тус хуулийн 16.2-т “Энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.” гэж заасан. Иймээс сэтгэцэд нөлөөлөх бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг бэлтгэх, хуваарилах, худалдах, хэрэглэх, тээвэрлэх, хадгалах, устгах, Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх, тус улсын нутаг дэвсгэр дээгүүр дамжин өнгөрүүлэх талаар тус хууль, бусад хууль тогтоомжоор тогтоосон үйл ажиллагаа¹³-тай холбоотой гэмт хэргийг Эрүүгийн хуульд тодорхойлсон. Мөн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, түүний хууль бус эргэлттэй холбоотой гэмт хэргийн зохицуулалтыг хамтад нь томъёолж, Эрүүгийн хуулийн 20.7-20.10 дугаар зүйлд заасан.

Конвенцын 22 дугаар зүйлийн 2 хэсгийн (а) ii-т заасан гэмт хэргийн аль нэгийг үйлдэхэд санаатайгаар хамтран оролцох, үйлдэхээр үгсэн тохиролцох, завдах¹⁴ үйлдлийг шийтгэвэл зохих гэмт хэрэг хэмээн тусгасан. 2002 оны Эрүүгийн хуулийн 192 дугаар зүйлийн 192.3.5-д заасан “Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эм, бэлдмэл, бодисыг хууль бусаар бэлтгэх, олж авах, хадгалах, тээвэрлэх, илгээх, борлуулах” гэмт хэргийн хүндрүүлэх бүрэлдэхүүнд “үгсэн тохиролцох” үйлдлийг хамааруулж байсан. Энэн нь олон улсын гэрээнд нийцүүлсэн байсныг 2015 оны Эрүүгийн хуулиас хасаж, Эрүүгийн хуулийн 2.7 дугаар зүйлд зааснаар гэмт хэрэгт бэлтгэхэд багтаан, гэмт хэргийн хамтран оролцогчдод тооцож хуульчилсан байна. Өөрөөр хэлбэл, гэмт хэрэг үйлдэхийг завдсан болон үйлдэл хийхээр бэлтгэсэн хүнд хариуцлага хүлээх боломжтой болсон.

Шинэчлэн найруулсан Эрүүгийн хуульд конвенцын “санхүүгийн үйл ажиллагаа явуулах” үйлдлийг үгчлэн хуульчлаагүй боловч тус хуулийн 20.7 дугаар зүйлийн 20.7.2-т зааснаар эдгээрийг худалдах

¹¹ Төрийн мэдээлэл, Тусгай дугаар IV боть, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, (УБ, 2006), 1005 дахь тал, <https://legalinfo.mn/mn/detail/1292> мөн эндээс үзнэ үү.

¹² Монгол Улсын дээд шүүх, Ханнс-Зайделийн сангийн Монгол дахь төлөөлөгчийн газар, Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн тайлбар, 2013, 490 дэх тал.

¹³ Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль, 3 дугаар зүйлийн 3.1.2 дахь заалт.

¹⁴ Сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын тухай конвенц, 1971, 22 дугаар зүйлийн 2.2 дахь заалт. <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=1292>

зорилгоор явуулсан үйл ажиллагаа гэж хамааруулсан бололтой. Ингэснээрээ “санхүүгийн үйл ажиллагаа явуулах” үйлдлийн хүрээг хумьж, хязгаарласан байж болзошгүй. Иймээс Эрүүгийн хуульд дээрх үйлдлийг нэмж хуульчлах шаардлагатай эсэхийг нягтлах нь зүйтэй.

Мөн конвенцын 22 дугаар зүйлийн 3-т “1, 2 дахь хэсэгт дурдсан гэмт хэргийг үйлдэхэд ашигласан, эсхүл зориулагдсан сэтгэцэд нөлөөлөх аливаа бодис, эсхүл өөр бодис, түүнчлэн аливаа тоног төхөөрөмжийг түр хураах буюу бүрмөсөн хураана.” гэж заасан боловч Эрүүгийн хуульд заасан холбогдох гэмт хэрэгт хөрөнгө хураах ялыг хамтад нь хэрэглэх талаар тусгаагүй байна.

Эдгээрээс дүгнэвэл, Сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын тухай конвенцод сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын ангилал, хэрэглээний хязгаарлалтыг тогтоосон байна.

Тус конвенцын хүрээнд гэмт хэрэгт тооцогдох зарим үйлдлийг нэгтгэх байдлаар Эрүүгийн хуульд тусгасан байна хэмээн хамруулж ойлгох боломжтой ч конвенцтой нийцүүлэх үүднээс зайлшгүй тусгах шаардлагатай зарим гэмт үйлдлийг орхигдуулсан эсэхийг нягтлах шаардлагатай. Хууль зүйн бодлогын хүрээнд, конвенцын дагуу гэмт хэрэгт тооцогдох үйлдлүүдийг Зөрчлийн тухай хуульд тусгах байдлаар гэмт хэрэг гэж үзэлгүй, зөрчилд тооцож буй эсэхийг мөн харьцуулж үзэх нь зүйтэй. Мөн тус конвенцод заасан гэмт хэргийг үйлдэхэд ашигласан, эсхүл зориулагдсан сэтгэцэд нөлөөлөх аливаа бодис, эсхүл өөр бодис, түүнчлэн аливаа тоног төхөөрөмжийг түр хураах буюу бүрмөсөн хураах үзэл баримтлалыг Эрүүгийн хуульд тусгаж, гэмт хэрэгт хөрөнгө хураах ялыг хамтад нь хэрэглэх асуудлыг шийдвэрлэх шаардлагатай.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хууль бус эргэлтийн эсрэг НҮБ-ын конвенц¹⁵

Энэхүү конвенц нь 1988 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдөр батлагдаж, 1990 оны 11 дүгээр сарын 11-ний өдөр хүчин төгөлдөр болсон ба Монгол Улс 2003 оны 6 дугаар сарын 25-ны өдөр нэгдэн орсон.

Энэ конвенцоор, тус судалгааны 6, 7 дугаар бүлэгт судалсан 1961 оны Мансууруулах эмийн тухай нэгдсэн конвенц болон 1971 оны Сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын тухай конвенцод хориглосон мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хууль бус эргэлттэй холбоотой асуудлыг олон улсын хамтын ажиллагааны түвшинд шийдэх зорилготой.

Өөрөөр хэлбэл, өмнө нь батлагдсан холбогдох хоёр конвенцын туслах хэрэгсэл хэмээн ойлгож болох юм. Тус конвенцод “хууль бус эргэлт” гэдгийг тодорхойлж, нэгдэн орсон улсууд ямар ямар үйлдлүүдийг гэмт хэрэгт тооцохыг зааж, дотоодын хууль тогтоомждоо тусгахыг үүрэг болгосон байдаг. Түүнчлэн дотоодын хууль тогтоомжийг конвенцод нийцүүлэхтэй холбоотой арга замыг тусгасан.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хууль бус эргэлтийн эсрэг НҮБ-ын конвенцын 1 дүгээр зүйлийн “m” хэсэгт “Мансууруулах эм сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хууль бус эргэлт” гэж энэхүү конвенцын 3 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэгт заасан гэмт хэргийг хамааруулан ойлгохоор заажээ.¹⁶

Хууль бус эргэлтийг гэмт хэрэгт тооцож, шийтгэх нь конвенцын үндсэн онцлогийн нэг бөгөөд 3.1 дэх хэсэгт заасан “Тал бүр дараах зүйлийг санаатайгаар үйлдсэн тохиолдолд өөрийн дотоодын хууль тогтоомжийн дагуу эрүүгийн гэмт хэрэг гэж тогтооход шаардлагатай арга хэмжээг авна” гэснийг бүх талууд заавал биелүүлэх ёстой¹⁷ байна. Иймээс Монгол Улс энэхүү олон улсын гэрээнд заасан төрлийн гэмт хэргүүдийг Эрүүгийн хуульдаа хуульчлах нь зайлшгүй хүлээх үүргийн нэг билээ.

1. Конвенцын 3 дугаар зүйлийн 1.а) хэсэгт заасан гэмт үйлдлүүд

Манай улс Эрүүгийн хуулийн 20.7-20.10 дугаар зүйлд тус конвенцод холбогдох гэмт хэргийг хуульчилсан. Конвенцын 3.1.а).i) заалтын хувьд 1961, 1971 оны конвенцуудтай ихэнх заалтууд нь адилхан бөгөөд Эрүүгийн хуульд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисыг үйлдвэрлэх, гаргаж авах, санал болгох, худалдахаар санал болгох, түгээх, хүргэх, зуучлах, дамжуулан өнгөрүүлж илгээх, экспортлох болон импортлох зэрэг үйлдлийг тусгаагүй байна. Харин конвенцод заасан “үйлдвэрлэх” гэсэн үйлдлийг манай улс Зөрчлийн тухай хуулийн 6.4 дүгээр зүйлийн 2.1-д хуульчилснаас үзэхэд уг үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцолгүй, зөрчилд тооцсон байна. Мөн Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлийн 20.7.3.3-т “улсын хилээр нэвтрүүлж үйлдсэн бол” гэж хүндрүүлэн хуульчилсныг экспортлох, импортлох үйлдлийг илэрхийлсэн гэж үзэж болохгүй юм. Харин Зөрчлийн тухай хуулийн 6.4 дүгээр зүйлийн 2.8-д мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг улсын хилээр нэвтрүүлэх гэж зааснаас тухайн үйлдлийг зөрчилд тооцсоныг харж болно. Гэрээний талуудын хувьд эдгээр үйлдлийг үндсэн гэмт хэрэгт тооцох ёстой байдаг ч Монгол Улс зөрчилд тооцсон нь олон улсын гэрээнд нийцээгүй байна гэж үзэв.

¹⁵ Төрийн мэдээлэл, Тусгай дугаар IV боть, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, (УБ, 2006), 1005 дахь тал., <https://legalinfo.mn/mn/detail/1239> мөн эндээс үзнэ үү.

¹⁶ Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хууль бус эргэлтийн эсрэг НҮБ-ын конвенц, 1988, 1.m хэсэг.

¹⁷ Commentary on the United Nations Convention against illicit traffic in narcotic drugs and psychotropic substances, 1988, p.50, para 3.4. https://www.unodc.org/documents/commissions/CND/Int_Drug_Control_Conventions/Commentaries-OfficialRecords/1988Convention/1988_COMMENTARY_en.pdf, Сүүлд үзсэн: 2024.08.25.

3.1.а).ii)-т заасан "... мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисыг үйлдвэрлэх зорилгоор опиумын намуу, кока бут, каннабис ургамлыг тарималжуулах" гэмт хэргийг Эрүүгийн хуулийн 20.10 дугаар зүйлд "Мансууруулах үйлчилгээ бүхий ургамлыг хууль бусаар тариалах" гэмт хэрэг гэж конвенцод заасан ургамлуудыг тухайлан дурдалгүй, ерөнхийд нь мансууруулах үйлчилгээтэй бүх ургамлыг хамруулахаар хуульчилснаас үзэхэд конвенцын заалтыг өргөжүүлсэн байна.

Харин 3.1.а).iii)-т заасан гэмт хэргийн төрлийг үзвэл "(i) дэд хэсэгт заасан аливаа үйл ажиллагааг явуулах зорилгоор¹⁸ мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисыг хадгалах, худалдан авах" гэж, (i) дэд хэсэгт заасан бүх үйлдэлд хамааруулах байдлаар хадгалах, худалдан авах үйлдэлд зорилго нэмж гэмт хэрэгт тооцохоор заажээ. Дэлгэрүүлбэл, конвенцын (i) дэд хэсэгт заасан "үйлдвэрлэх, бэлтгэх, гаргаж авах, бэлдэх, санал болгох... гэх мэт" шинжүүд нь бүгд хадгалах болон худалдан авах үйлдлийн зорилго болж өөр өөр гэмт хэргүүд болохоор байна. Эрүүгийн хуулийн зохицуулалтаас авч үзэхэд тус хуулийн 20.7 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэгт "худалдаалах зорилгоор/ худалдаалах зорилгогүйгээр" гэж ялгаж заасан нь конвенцод заасан дээрх зорилгуудыг ерөнхийд нь багтаах боломжтой тул зорилгын хувьд хангасан гэж үзье. Харин конвенцод заасан "худалдаж авах" үйлдэл Эрүүгийн хуульд тусгагдаагүй байна.

3.1.а).iv) дэх хэсэгт заасан "...тоног төхөөрөмж, эд зүйлс, бодисыг бэлтгэх, тээвэрлэх, түгээх" гэмт хэргийн хувьд "бэлтгэх" үйлдлийг Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэгт "тээвэрлэх" үйлдлийг мөн зүйлийн 20.7.2-т тусгасан байна. Харин "түгээх" үйлдлийг үгчлэн тусгаагүй. Гэхдээ Эрүүгийн хуулийн бусад зүйлүүд, тухайлбал: 20.12 дугаар зүйлд "Эрүүл ахуйн шаардлага хангаагүй хүнсний бүтээгдэхүүн ... түгээх" гэж, 20.14 дүгээр зүйлд "...Хууль бусаар эм, биобэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл ... түгээх" зэргээр "түгээх" үйлдлийг үгчилж хуульчилсан практик байгаа тул энэхүү гэмт үйлдлийг мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хувьд мөн үгчлэн хэрэглэж болохоор байна. Харин "мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисыг тарималжуулах, үйлдвэрлэх, эсхүл бэлтгэхэд зориулагдсаныг мэдсээр байж" гэсэн зорилгыг мөн тусгаагүй ч энэ нь Эрүүгийн хуульд заасан "худалдаалах зорилго"-д хамаарч болох юм. Гэвч конвенцын дээрх зүйлд дурдсан тоног төхөөрөмж, эд зүйлсийг бэлтгэх, тээвэрлэх, түгээх үйлдлийг Эрүүгийн хуульд тусгаагүй байна.

Конвенцын 3.1.а)v)-д, (i), (ii), (iii), (iv) дэд хэсэгт тодорхойлсон гэмт хэргийг удирдах, санхүүжүүлэх, зохион байгуулах зэрэг гэмт хэргийг тусгажээ. Харин Эрүүгийн хуулийн 3.3 дугаар зүйлийн дагуу, гэмт хэрэг үйлдэхийг санаачилсан, удирдсан, төлөвлөсөн, гэмт хэрэг хамтран үйлдэгчийн үүрэг, оролцоог хуваарилсан, зохион байгуулалттай гэмт бүлэг байгуулсан этгээдийг гэмт хэргийн зохион байгуулагч гэж тооцохоор заасан бөгөөд зохион байгуулалттай гэмт бүлэг байгуулсан, удирдсан хүнийг тухайн үйлдэлд нь болон зохион байгуулалттай гэмт бүлгийн бусад гишүүний үйлдсэн гэмт хэргийн гүйцэтгэгчид тооцож ял оногдуулахаар зааснаас үзэхэд "удирдсан" гэх үйлдлийг "зохион байгуулсан" үйлдлээс ялгаж тусгаагүй, харин гэмт хэргийг зохион байгуулсан үйлдэл дотор удирдах үйлдлийг багтааж ойлгож болохоор байна. Мөн конвенцын 3.1.а)v)-д заасанчлан i-iv-т заасан "санхүүжүүлэх" үйлдлийг Эрүүгийн хуульд тусгаагүй байна.

2. Конвенцын 3 дугаар зүйлийн 1.b) хэсэгт заасан гэмт үйлдлүүд

Конвенцын 3.1.b) хэсэгт заасны дагуу, аливаа гэмт хэрэг болон энэ хэсгийн (a) дэд хэсгийн дагуу тогтоосон гэмт хэрэг үйлдсэний үр дүнд бий болсон, эсхүл дурдсан гэмт үйлдэлд оролцсоны үр дүнд бий болсон хөрөнгө гэдгийг мэдсээр байж нуун дарагдуулсан, жинхэнэ мөн чанар, эх үүсвэрийг халхавчилсан гэх мэт үйлдлүүд нь мөнгө угаах¹⁹ төрлийн гэмт хэргийн заалтууд болно. Үүнийг конвенцын 3.1.(c)iv) дэх хэсэгт заасан "...гэмт хэрэг үйлдэхэд оролцсон, үгсэн тохиролцсон..." этгээдүүдийг шийтгэхэд өөрийн эрх зүйн тогтолцоонд ямар ч хязгаарлалт байхаас үл хамааран аль нэг тал (b) дэд хэсэгт заасан мөнгө угаах гэмт хэргийг хуульчлах ёстой²⁰ гэж конвенцын тайлбарт тусгажээ. Гэвч конвенцын (b) дэд хэсэгт заасан энэхүү заалт нь хүнд гэмт хэрэг болох "мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисыг хууль бус эргэлт"-ээс үүдэлтэй мөнгө угаах үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцохоор хязгаарладаг. Харин сүүлийн жилүүдэд мөнгө угаах гэмт хэргийг зөвхөн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хувьд хязгаарлалгүй эрүүгийн бусад гэмт хэргийн хувьд өргөтгөх хандлага ажиглагдаж байна.²¹

Практикт зарим улс орон конвенцын 3.1.b) хэсэгт заасантай адил, төстэй хэлбэрээр дотоодын хууль тогтоомждоо тусгасан бол бусад улс орнууд өмнө нь байсан эрүүгийн гэмт хэргийн хамрах хүрээг өөрчлөх зэргээр уг гэмт хэргийг хуульдаа тусгадаг байна. Гэсэн ч тухайн үйлдлийг гэмт хэрэгт бүрэн тооцсон тохиолдолд аль ч аргыг хүлээн зөвшөөрдөг.²² Монгол Улсын хувьд мөнгө угаах гэмт хэргийг Эрүүгийн хуулийн 18.6 дугаар зүйлд хуульчилсан бөгөөд энэ гэмт хэргийн хамрах хүрээ нь конвенцын

¹⁸ Үйлдвэрлэх, бэлтгэх, гаргаж авах, бэлдэх, санал болгох, худалдаахаар санал болгох, түгээх, худалдах, ямар ч нөхцөлөөр хамаагүй хүргэх, зуучлах, илгээх, дамжуулан өнгөрүүлж илгээх, тээвэрлэх, экспортлох, импортлох зорилгоор.

¹⁹ Commentary on the United Nations Convention against illicit traffic in narcotic drugs and psychotropic substances, 1988, p.59, para 3.33, https://www.unodc.org/documents/commissions/CND/Int_Drug_Control_Conventions/Commentaries-OfficialRecords/1988Convention/1988_COMMENTARY_en.pdf.

²⁰ Мөн тэнд, p.63, para 3.43.

²¹ Мөн тэнд, p.66, para 3.53.

²² Мөн тэнд, p.65, para 3.51.

3.1.b) хэсэгт заасан гэмт хэргийн ойлголтод багтаж байна.

3. Конвенцын холбогдох бусад зүйлд заасан гэмт хэргүүд

Конвенцын 3.1.c) i) хэсэгт заасан гэмт хэргийн “мэдсэн байх” шинж нь “хүлээн авах үед” бүрдсэн байх ёстой. Бэлэглэсэн болон үнэ цэнийх нь хувьд барааг хүлээн авч, тухайн бараагаа үргэлжлүүлэн хэрэглэж байгаа бөгөөд хожим нь мансууруулах бодистой холбоотой гэмт хэрэг үйлдсэн гэж сэжиглэж, мэдсэн тохиолдолд дээрх зүйлд заасан гэмт хэрэг үйлдсэн гэж үзэхгүй.²³ Энэ нь Эрүүгийн хуулийн 18.6 дугаар зүйлд заасан “Мөнгө угаах” гэмт хэргийн шинжийг хангаж байх тул Эрүүгийн хуульд дээрх гэмт хэргийн төрлийг тусгасан байна гэж үзлээ.

Харин 3.1.c) ii)-т заасан “I хүснэгт, II хүснэгтэд заасан тоног төхөөрөмж, эд зүйлс болон бодисыг аливаа мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисыг хууль бусаар тарималжуулах, үйлдвэрлэхэд ашиглаж байгаа, эсхүл тийм зорилгоор ашиглахад зориулагдсан болохыг мэдсээр байж эзэмших;” гэмт хэргийг Эрүүгийн хуульд тусгаагүй бөгөөд харин Зөрчлийн тухай хуулийн 6.4 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт “...багаж хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийг үйлдвэрлэх, бэлтгэх, боловсруулах, хадгалах...” гэж тусгажээ. Энэ нь гэмт хэрэгт ашиглахад зориулсан, эсхүл ашигладаг зэргээр тухайн багаж хэрэгслийн шинжийг тусгаагүй харин ямар ч багаж байж болохоор заасан нь ойлгомжгүй байдлыг бий болгож байна. Иймд дээрх гэмт хэргийг Эрүүгийн хуульд тусгаагүй бөгөөд Зөрчлийн тухай хуульд хуульчлахдаа ойлгомжгүй байдлаар тусгасан гэж үзлээ.

Конвенцын 3.2 дугаар зүйлд заасны дагуу тал бүр Үндсэн хуулийнхаа заалтууд, эрх зүйн тогтолцооныхоо зарчмыг баримтлан 1961 оны конвенц, нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан 1961 оны конвенц, 1971 оны конвенцыг зөрчиж аливаа мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисыг хувийн хэрэгцээнд зориулж санаатайгаар хадгалах, олж авах, тарималжуулахыг дотоодын хуулийнхаа дагуу гэмт хэрэг гэж тогтооход шаардлагатай байж болох арга хэмжээ авна. Энд заасан “хувийн хэрэгцээнд зориулж санаатайгаар хадгалах, олж авах” үйлдлийг Эрүүгийн хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.7.1-д “худалдаалах зорилгогүйгээр хууль бусаар хадгалсан, олж авсан” гэмт хэрэг хэмээн тусгажээ. Үүнээс үзэхэд конвенцын уг зүйлд заасан “хувийн хэрэгцээнд зориулсан байх” нөхцөлийг “худалдаалах зорилгогүйгээр” гэдэгт хамааруулсан гэж үзэж болно. Учир нь хувийн хэрэгцээнд зориулан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисыг хадгалах, олж авах, тарималжуулах үйлдлүүд нь конвенцын 3.1-д заасан гэмт хэргийн төрлүүдтэй харьцуулахад нийгмийн хор аюулын шинж нь бага тул энэ нь ялын хэмжээнд нөлөөлнө. Харин Эрүүгийн хуулийн холбогдох заалтаас үзэхэд “худалдаалах зорилгогүйгээр” хадгалсан, олж авсан гэмт хэрэгт “худалдаалах зорилготойгоор” хадгалсан, олж авсан гэмт хэргээс бага ял оногдуулж байх тул конвенцод заасан гэмт хэргийн шинжийг дээрх байдлаар тусгасан гэж үзэж байна. Харин тарималжуулах үйлдлийн хувьд, Эрүүгийн хуулийн 20.10 дугаар зүйлийн 1-д мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын түүхий эдийг хууль бусаар тариалсан, ургуулсан үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцжээ. Гэвч хувийн хэрэгцээнд зориулж санаатайгаар тарималжуулах үйлдлийг эрүүжүүлээгүй байна.

4. Хамтран оролцогчдод хүлээлгэх хариуцлага

Хамтран оролцогчдод хариуцлага хүлээлгэх асуудлын хүрээнд конвенцын 3.1.c) iii)-iv) дэх хэсгүүдэд заасан заалтыг тус тус авч үзье.

Конвенцын 3.1.c) iii)-т тусгагдсан “энэ зүйлийн дагуу тогтоосон аливаа гэмт хэргийг үйлдэх, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисыг хууль бусаар хэрэглэхэд олон нийтийг аливаа хэлбэрээр өдөөн хатгах, уриалах” үйлдлийг манай улсын Эрүүгийн хуулийн 3.4-т заасан гэмт хэргийн хатгагчид хамааруулж үзэх эсхүл бие даасан гэмт үйлдэл болгож ялгамжтай шийтгэл оногдуулах эсэхийг анхаарах шаардлагатай.

Харин 3.1.c).iv)-д заасан гэмт хэрэгт хамтран оролцогчдыг тусгасан заалтыг авч үзвэл “аливаа гэмт хэргийг үйлдэхэд оролцсон, холбогдсон, үйлдэхээр үгсэн тохиролцсон, үйлдэхийг завдсан, түүнчлэн үйлдэх үед хамжсан, хатгасан, дэмжлэг үзүүлсэн эсхүл зөвлөгөө өгсөн” гэмт үйлдлүүдийг Эрүүгийн хуулийн гуравдугаар бүлэг буюу гэмт хэрэгт хамтран оролцогчдод ял оноох тухай зохицуулалтад хамруулсан байна. Эрүүгийн хуулийн 3.1 дүгээр зүйлийн 3.1.2-т гүйцэтгэгч, зохион байгуулагч, хатгагч, хамжигчийг гэмт хэрэгт хамтран оролцогчид тооцсон учир уг конвенцын iv-р зүйлийг бүрэн тусгасан байна хэмээн үзэв. Тодруулбал, конвенцод гэмт хэрэгт хамжсан болон зөвлөгөө өгсөн, дэмжлэг үзүүлсэн гэж тусад нь авч үзсэн байх ч Эрүүгийн хуулийн 3.5 дугаар зүйлд гэмт хэрэг үйлдэхэд дэмжлэг үзүүлсэн хүнийг хамжигчид тооцож байх тул гэмт хэрэгт хамтран оролцогчдыг бүрэн хамруулсан гэж хэлж болох юм.

²³ Commentary on the United Nations Convention against illicit traffic in narcotic drugs and psychotropic substances, 1988, p.73, para 3.68. https://www.unodc.org/documents/commissions/CND/Int_Drug_Control_Conventions/Commentaries-OfficialRecords/1988Convention/1988_COMMENTARY_en.pdf.

5. Гэмт хэргийн хүндрүүлэх нөхцөл байдал

Конвенцын 3.5-д заасан тодорхой нөхцөлүүдийг талууд тэдгээрийн шүүх болон хэргийн харьяалал тогтоосон эрх мэдэл бүхий байгууллагуудаас 1 дэх хэсэгт заасны дагуу тогтоосон гэмт хэргийг үйлдэхэд нөлөөлсөн хүндрүүлэх нөхцөл байдал гэж үзэх явдлыг хангана. Өөрөөр хэлбэл талуудын үүрэг бол тэдний шүүх, эсвэл бусад эрх бүхий байгууллага (Жишээлбэл, зарим мужид хар тамхитай холбоотой гэмт хэргийг шийдвэрлэхэд ашигладаг тусгай шүүхүүд байдаг.) ял оноохдоо эдгээр нөхцөл байдлыг харгалзан үзэх боломжтой эсэхийг баталгаажуулах явдал юм.²⁴ Энэ заалт нь шүүхийн жишгийг хууль тогтоомжтой адил үздэг нийтлэг эрх зүйн бүлийн орнуудын хувьд заавал хуульчлахгүйгээр хэрэглэгдэх боломжтой. Харин Монгол Улсын хувьд эх газрын эрх зүйн бүлд хамаардаг тул энэхүү заалтыг хэрэгжүүлэхийн тулд зайлшгүй хуульчлах шаардлагатай юм. Иймд конвенцын 3.5-д заасан гэмт хэргийн хүндрүүлэх нөхцөлүүдийг тус бүрчлэн авч үзье.

а) Гэмт этгээд өөрийн харьяалагддаг зохион байгуулалттай гэмт бүлгийн үйлдсэн гэмт хэрэгт оролцсон гэснийг Эрүүгийн хуулийн 3.8 дугаар зүйлийн 3.8.3-т “Зохион байгуулалттай гэмт бүлгийн гишүүнийг зохион байгуулалттай гэмт бүлэгт элссэн үйлдэлд ба өөрийнх нь үйлдсэн гэмт хэрэгт ял оногдуулна.” гэж, Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлийн 20.7.4-т хүндрүүлэх бүрэлдэхүүн болгон мөн тусгасан байна. Харин тус конвенцын b, d, f, g, h-д гэмт хэргийн хүндрүүлэх нөхцөл байдлыг дэлгэрэнгүй тусгасан боловч Эрүүгийн хуульд эдгээр зохицуулалтыг орхигдуулсан байна.

Мөн конвенцын e) хэсэгт гэмт этгээд албан тушаалтан бөгөөд тухайн гэмт хэрэг нь түүний албан тушаалтай холбоотой байхаар заасан. Энэхүү холбоо нь ихэвчлэн албан тушаалын эрх мэдлийг урвуулан ашиглах, эсвэл нөлөөллийн хэлбэрээр явагдах боловч конвенцын бичвэрт уг холбооны тодорхой хэлбэрийг заагаагүй болно.²⁵ Өөрөөр хэлбэл, энэ нь гэмт этгээд албан тушаалтан бөгөөд тухайн гэмт хэрэгт түүний албан тушаалын чиг үүрэг ямар нэгэн байдлаар холбоотой байхаар өргөн хүрээнд хамруулж ойлгохоор тусгасан. Харин Эрүүгийн хуулийн 20.9 дүгээр зүйлд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг албан тушаалтан албаны чиг үүрэг, бүрэн эрх, нөлөөг урвуулан ашиглаж завшсан үйлдлээр хуульчилснаар тухайн гэмт хэргийн зөвхөн нэг шинжийг хуульчилсан гэж үзэхэд хүргэж байна. Эрүүгийн хуулийн тус заалт нь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, түүний хууль бус эргэлттэй холбоотой гэмт хэрэгт тусгай субъектийг эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээр заасан зохицуулалт хэдий ч хүрээг нь хязгаарласан зохицуулалт болжээ.

Үүний зэрэгцээ конвенцын монгол орчуулгад конвенцын үндсэн агуулгаас зөрүүтэй байдал үүсэж байна. Тухайлбал, 1961, 1971 оны конвенцуудад “хүнд гэмт хэрэг үйлдсэн тохиолдолд хорих эсвэл эрх чөлөөг нь хасах бусад шийтгэл зэрэг зохих шийтгэлийг оногдуулна”²⁶ гэж заасан байдаг. Харин энэхүү 1988 оны конвенцыг хэлэлцэж байх үед талууд эдгээр заалтыг өмнөх бичвэрүүдээс илүү өргөн хүрээнд, мөн бэхжүүлж тусгахаар шийдсэн нь конвенцын 3.4 дэх заалт юм. Энэ зүйлийн (а) дэд хэсэгт 3 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан гэмт хэргийн “хүнд шинж чанарыг” зохих ёсоор тусгасан шийтгэл ногдуулах шаардлагатай байдаг бол хөнгөн шинжтэй тохиолдлуудын хувьд (с) дэд хэсэгт заасан бага хэмжээний шийтгэл оногдуулж болдог. Конвенцын албан ёсны хувилбаруудад тухайлбал англи хувилбарт:

“Each Party shall make the commission of the offences established in accordance with paragraph 1 of this article liable to sanctions which take into account the grave nature of these offences, such as imprisonment or other forms of deprivation of liberty, pecuniary sanctions and confiscation”

гэж зааснаас үзэхэд энэхүү (а) дэд хэсгийн заалт нь 3.4 дэх бусад зохицуулалтуудаас ялгаатай бөгөөд энэ нь талуудад санал болгосон биш “...хариуцлага хүлээлгэнэ.” гэж үүрэг болгосон байдлаар тусгагдсан байна. Харин “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлд нийтлэгдсэн тус конвенцыг Монгол хэл дээр орчуулсан хувилбарт “Тал бүр 1 дэх хэсгийн дагуу тогтоосон гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдэд тухайн хэргийн ноцтой шинж байдлыг харгалзан хорих, эсхүл бусад хэлбэрээр эрх чөлөөг нь хасах, торгох болон хөрөнгө хураах ял ногдуулахаар зааж болно.” гэж тусгагдсан байгаа нь эдгээр ялыг оногдуулахаар заахгүй ч байх боломжтой нөхцөлийг бүрдүүлж байгаа тул конвенцоор хүлээсэн үүргээ бүрэн биелүүлэхэд саад учруулж байна гэж үзэх үндэслэлтэй.

Мөн дээрх заалтууд нь тухайн бодисын учруулж болзошгүй хор уршиг, эмчлэгдэх байдал, хууль бусаар худалдаалах гэмт хэргийн “хүнд” эсвэл “хөнгөн” шинжээс хамаарч өөр өөр шийтгэл ногдуулах шаардлагатайг илэрхийлсэн заалтууд юм.²⁷ Энэ нь хуулийн пропорциональ байдлын буюу гэмт хэрэгт тохирсон ял шийтгэл оногдуулах зарчимтай холбогддог. 1988 оны НҮБ-ын конвенцод заасан гэмт

²⁴ Commentary on the United Nations Convention against illicit traffic in narcotic drugs and psychotropic substances, 1988, p.90, para 3.115, https://www.unodc.org/documents/commissions/CND/Int_Drug_Control_Conventions/Commentaries-OfficialRecords/1988Convention/1988_COMMENTARY_en.pdf.

²⁵ Commentary on the United Nations Convention against illicit traffic in narcotic drugs and psychotropic substances, 1988, p.92, para 3.120, https://www.unodc.org/documents/commissions/CND/Int_Drug_Control_Conventions/Commentaries-OfficialRecords/1988Convention/1988_COMMENTARY_en.pdf.

²⁶ 1961 Convention, art. 36, para. 1; and 1971 Convention, art. 22, para. 1, subpara. (a).

²⁷ Gloria Lai Drugs, Crime and punishment Proportionality of sentencing for drug offences, Series on Legislative Reform of Drug Policies Nr. 20 June 2012, p.4, <https://www.unodc.org/documents/congress/background-information/NGO/IDPC/Drugs-crime-and-punishment-Proportionality-of-sentencing.pdf>

хэргүүдэд ялгамжтай шийтгэл оногдуулахад мансууруулах бодисын хэмжээ бус гэмт этгээдийн санаа зорилгыг үндэслэх нь хамгийн чухал ба энэ нь конвенцын суурь үзэл санаа, амин сүнс нь юм.²⁸ Европын холбооны гишүүн орнуудын хар тамхины тухай хууль тогтоомж нь хувийн хэрэгцээнд ашиглах болон бусад (илүү ноцтой) зорилгоор ашиглах үйлдлүүдээр ялгаатай зохицуулалттай байна.²⁹ Монгол Улсад уг гэмт хэргийг худалдаалах болон худалдаалах зорилгогүйгээр гэж ялган зохицуулсан нь пропорциональ зарчмыг баримталсны илрэл юм. Гэхдээ гэмт хэргийг оновчтой ялгаж зохицуулсан эсэх нь өөр асуудал юм.

Дээрхээс дүгнэвэл, Конвенцод 3.1.а).i)-т заасан “үйлдвэрлэх” болон “экспортлох, импортлох” гэмт хэргүүдийг Эрүүгийн хуульд гэмт хэрэг болгон заагаагүй бөгөөд харин зөрчилд тооцон хуульчилсан байна. 3.1.а).ii)-т заасан “... мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисыг үйлдвэрлэх зорилгоор опиумын намуу, кока бут, каннабис ургамлыг тарималжуулах” гэмт хэргийг өргөжүүлж тусгажээ. Харин 3.1.а).iii)-т заасан гэмт хэргийн хувьд Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэгт конвенцын 3.1.а).i)-т заасан зорилгыг агуулсан байж болох ч мөн зорилгоор “худалдаж авах” үйлдэл Эрүүгийн хуульд тусгагдаагүй байна.

Конвенцын 3.1.а).iv)-т заасан гэмт хэргийг хуульд тусгахдаа “түгээх” үйлдлийг мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хувьд мөн үгчлэн хэрэглэж болохоор байтал тийн хуульчлаагүй байна. Харин “мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисыг тарималжуулах, үйлдвэрлэх эсхүл бэлтгэхэд зориулагдсаныг мэдсээр байж” гэсэн зорилгыг мөн тусгаагүй ч, үүнийг Эрүүгийн хуульд заасан “худалдаалах зорилго”-д хамруулж үзэж болно. Түүнчлэн конвенцын дээр дурдсан зүйлд тоног төхөөрөмж, эд зүйлсийг бэлтгэх, тээвэрлэх, түгээх үйлдлүүдийг Эрүүгийн хуульд тусгаагүй байна.

3.1.а)v) дахь хэсгийн хүрээнд “удирдсан” гэх үйлдлийг “зохион байгуулсан” үйлдлээс ялгаж тусгаагүй харин гэмт хэргийг зохион байгуулсан үйлдэл дотроо удирдах үйлдлийг багтааж хуульчилсан байна. Харин конвенцын 3.1.а)-гийн i-iv-т заасан “санхүүжүүлэх” үйлдлийг тусгаагүйгээрээ конвенцод заасан гэмт хэргийг бүрэн бус тусгасан байна.

Манай улс “Мөнгө угаах” гэмт хэргийг Эрүүгийн хуулийн 18.6 дугаар зүйлд хуульчилснаар конвенцын 3.1.b) болон 3.1.c) i) хэсэгт заасан гэмт хэргийн ойлголтуудыг хамруулж хуульчилсан гэж ойлгож болохоор байна. Харин 3.1.c) ii)-т заасан гэмт хэргийг Эрүүгийн хуульд биш Зөрчлийн тухай хуульд хуульчилж 3.1.c).iii болон 3.1.c).iv дэх хэсгүүдэд заасныг гэмт хэрэгт хамтран оролцогчдын хувьд Эрүүгийн хуульд бүрэн тусгасан байна гэж үзлээ.

Харин конвенцын 3.2 дугаар зүйлд заасан “хувийн хэрэгцээнд зориулсан байх” нөхцөлийг “худалдаалах зорилгогүйгээр” гэдэгт хамааруулсан гэж үзвэл конвенцод заасан гэмт хэргийн шинжийг хангасан байна. Гэвч конвенцод тусгасан “тарималжуулах” үйлдлийн хувьд Эрүүгийн хуулийн 20.10 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын түүхий эдийг хууль бусаар тариалсан, ургуулсан” үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцсон боловч үүнд хувийн хэрэгцээнд зориулж санаатайгаар тарималжуулах гэмт хэргийг тусгаагүй байна.

Хүндрүүлэх бүрэлдэхүүний хувьд манай улсын Эрүүгийн хуульд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хууль бус эргэлтийн эсрэг конвенцын 3.5 дугаар зүйлийн а хэсгийг бүрэн тусгасан ч мөн зүйлийн b,c,d,f,g,h хэсэгт заасан гэмт хэргийн нөхцөлүүдийг тусгаагүй бөгөөд харин 3.5.e) буюу өргөн хүрээнд хамруулан ойлгох заалтыг Эрүүгийн хуульд хамрах хүрээг нь танаж, зөвхөн нэг шинжээр нь хуульчилсан байна. Мөн конвенцын 3.4.а) хэсэг дэх үүрэг болгосон заалтыг “ял ногдуулахаар зааж болно.” гэж талуудад санал болгож буй мэтээр орчуулсан нь конвенцын холбогдох хэм хэмжээг Монгол Улсад хэрэглэх тохиолдолд уг агуулгаас нь өөрөөр ойлгож хэрэглэх эрсдэлийг үүсгэхээр байна.

7.2.3. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг үйлдвэрлэх, ашиглах, хэрэглэх (4 дүгээр зүйл, 5 дугаар зүйл)

7.2.3.1. Зорилгод хүрсэн түвшин ба Практикт нийцэж байгаа байдал

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн зорилт нь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих, энэ төрлийн бодисын хор хөнөөлөөс хүн амын эрүүл мэнд, удмын санг хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршдог. Тус хуулийн 4 дүгээр зүйлд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг ашиглаж болох байгууллагуудыг ерөнхийлөн тогтоосон ба шинжилгээ, судалгааны зорилгоор ашиглах мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын болон байгууллагын жагсаалтыг тусгайлан Засгийн газрын 2003 оны 196 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар шинжилгээ, судалгааны зорилгоор мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг ашиглах байгууллагын жагсаалтыг баталсан.

²⁸ The role of the quantity in the prosecution of drug offences, ELDD Comparative Study , EMCDDA, April 2003, p.18, http://eldd.emcdda.eu.int/databases/eldd_comparative_analyses.cfm

Хүснэгт 7.2.1. Шинжилгээ, судалгааны зорилгоор мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг ашигладаг байгууллагууд

Нэг. Эрдэм шинжилгээний байгууллага			Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис ашигладаг эсэх
№	Жагсаалт дахь нэр	Одоогийн нэр	
1.	Эрүүл мэндийн яамны Анагаах ухааны хүрээлэн	Т.Шагдарсүрэнгийн нэрэмжит Анагаах ухааны хүрээлэн	Тийм
2.	Шинжлэх ухааны академийн Хими-технологийн хүрээлэн	Шинжлэх ухааны академийн Хими, химийн технологийн хүрээлэн	Тийм
3.	Шинжлэх ухааны академийн Ботаникийн хүрээлэн	Шинжлэх ухааны академийн Ботаникийн цэцэрлэгт хүрээлэн	Тийм
4.	Мал эмнэлгийн хүрээлэн	Мал эмнэлгийн хүрээлэн	Тийм
Хоёр. Боловсролын байгууллага			
5.	Эрүүл мэндийн шинжлэх ухааны их сургууль	Анагаахын Шинжлэх Ухааны Үндэсний Их Сургууль	Тийм
6.	Хөдөө аж ахуйн их сургуулийн Мал эмнэлэг, биотехнологийн сургууль	Хөдөө аж ахуйн их сургуулийн Мал аж ахуй, Биотехнологийн сургууль	Тийм
7.	Монгол Улсын их сургуулийн Шинэ материал хими-технологийн төв	Одоогийн байдлаар ийм төв байхгүй байна.	Тийм
Гурав. Бусад			
8.	Улсын мэргэжлийн хяналтын газрын Нэгдсэн лаборатори;	Стандарт хэмжил зүйн газрын харьяа Хүнсний аюулгүй байдлын үндэсний лавлагаа лаборатори	Тийм
9.	Улсын гаалийн ерөнхий газрын дэргэдэх Гаалийн төв лаборатори	Улсын гаалийн ерөнхий газрын дэргэдэх Гаалийн төв лаборатори	Тийм
10.	Эрүүл мэндийн яамны Эмнэлгийн тусламжийг удирдах газар	-	Тийм
11.	Эрүүл мэндийн яамны Сэтгэцийн эмгэг мансуурал судлалын төв	-	Тийм
12.	Эрүүл мэндийн яамны Шүүх эмнэлгийн магадлах төв	-	Тийм
13.	Мал эмнэлгийн эм бэлдмэл шалгах улсын нэгдсэн лаборатори	Мал эмнэлгийн эмийн сорилт баталгаажуулалтын улсын лаборатори	Тийм
14.	Улсын мал эмнэлэг, ариун цэврийн төв лаборатори	Улсын мал эмнэлэг, ариун цэврийн төв лаборатори	Тийм
15.	Цагдаагийн ерөнхий газрын Шинжилгээний хүрээлэн	Шүүх шинжилгээний ерөнхий газрын Байгалийн шинжлэх ухааны газар, Химийн лаборатори	Тийм

Эрүүл мэндийн яамны Анагаах ухааны хүрээлэн нь 2015 онд Монгол Улсын Засгийн газрын тогтоолоор АШУҮИС-ийн харьяанд шилжсэн бөгөөд Т.Шагдарсүрэнгийн нэрэмжит Анагаах ухааны хүрээлэн болсон байна. Уг хүрээлэнгийн Эрдэм шинжилгээний төв лабораторийн хамтран ажиллах чиглэлд Эсийн өсгөвөр (Анхдагч эсийн өсгөвөр, шугаман эсийн өсгөвөр), Молекул биологи (Уургийн анализ, Генийн экспресс), Эдийн шинжилгээ (Иммуногистохими, Иммунофлюоресценци) зэрэг багтаж байна.

Онцлог лабораториудтай зарим байгууллагуудыг тухайлан судалбал, Шинжлэх ухааны академийн Хими, химийн технологийн хүрээлэн нь Байгалийн нэгдлийн химийн лаборатори, Эрдсийн технологийн лаборатори, Экологийн химийн лаборатори, Органик бус химийн лаборатори, Органик химийн лаборатори, Нүүрсний хими технологийн лаборатори, Материал судлал, технологийн лаборатори, Хүнсний химийн лаборатори, Биохимийн лаборатори, Багажит анализын лабораториор шинжилгээ, судалгаа хийж, үйл ажиллагаагаа явуулдаг бол Шинжлэх ухааны академийн Ботаникийн цэцэрлэгт хүрээлэнгийн Ургамлын ангилал зүй, филогенетикийн лаборатори, Ургамалжлын экологи, ургамлын эдийн засгийн лаборатори, Ойн фитоценологийн лаборатори, Ургамлын стресс физиологийн лаборатори, Ургамлын интродукц, генетик нөөцийн лабораториуд нь тус тус шинжилгээ судалгаа хийх боломжтой байна.

Стандарт хэмжил зүйн газрын харьяа Хүнсний аюулгүй байдлын үндэсний лавлагаа лабораторийн микробиологийн лаборатори, хими, хор судлалын лаборатори зэрэг нь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис тэдгээрийн түүхий эдэд судалгаа, шинжилгээ явуулж болохоор байна.

Харин Гаалийн төв лаборатори нь 1996 онд үүсгэн байгуулагдсан бөгөөд мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт бодисын чанарын шинжилгээгээр 2003 оноос хойш Стандартчилал, хэмжил зүйн газраас итгэмжлэгдсэн лабораторийн эрхтэйгээр үйл ажиллагаа явуулж байна.

Гаалийн төв лаборатори нь харьяа гаалийн газар хороод болон хууль хяналтын бусад байгууллагаас ирүүлсэн сэжигтэй дээжид СА3/CA/05-08 аргачлалын дагуу нил улаан туяа, Раманы хосолсон спектрометр (FTIR/RAMAN) болон СА3/CA/05-07 аргачлалын дагуу хроматограф/масс спектрометр (GC/MS) багажаар мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт бодисын чанарын шинжилгээ хийж, үр дүнг албан тоотоор хүргүүлэн ажилладаг.

Дээрх байгууллагуудаас МУИС-ийн Шинэ материал хими-технологийн төвөөс бусад бүх байгууллагууд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг ашиглах боломжтой байна.

Шинжилгээ, судалгааны зорилгоор мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг ашиглах байгууллагын жагсаалтад МУИС-ийн шинэ материал хими-технологийн төвийг багтаасан ч энэхүү төв нь одоогоор үйл ажиллагаагаа явуулдаггүй бөгөөд МУИС-ийн бүтцэд байдаггүй. Мөн МУИС-д 1996 онд Шинэ материалын лаборатори байгуулагдан судалгаа шинжилгээ хийж байгаа боловч энэхүү лаборатори нь шинжилгээ, судалгааны зорилгоор мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг ашигладаггүй байна.

Шинжилгээ, судалгааны зорилгоор мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг ашиглах журмын³⁰ 3.7 дугаар зүйлд заасны дагуу Улсын мэргэжлийн хяналтын байгууллагаас шинжилгээ, судалгааны зорилгоор мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг ашигладаг байгууллагыг тогтмол хянаж байхаар үүрэг болгосон байдаг. Гэтэл дээрх байгууллагуудыг хянах байгууллага буюу Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газрын үйл ажиллагааг Монгол Улсын Засгийн газрын 2022 оны 11 дүгээр сарын 23-ны өдрийн 417 дугаар тогтоолоор 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр тасалбар болгож татан буулгахаар шийдвэрлэсэн. Улмаар хяналтын чиг үүргийг салбар яамд болон тэдгээрийн харьяа байгууллагууд руу шилжүүлсэн байна. Шилжсэн хяналтуудаас³¹ энэхүү судалгааны сэдэвтэй холбоотой хамгийн боломжит хяналтууд (Ургамал хамгааллын хяналт, таримал ургамлын үрийн хяналт, эмчилгээний чанарын хяналт зэрэг)-ыг Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Эрүүл мэндийн яам руу тус тус шилжүүлснээс өөрөөр мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдэд тухайлсан хяналтыг хаашаа шилжүүлсэн нь тодорхойгүй байна.

Эдгээрээс дүгнэхэд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг шинжилгээ, судалгааны зорилгоор холбогдох байгууллагууд ашиглаж байгаа ч ашиглахаар журамд заасан зарим байгууллагын үйл ажиллагаа зогссон, эсхүл огт үйл ажиллагаагаа явуулаагүй байна. Мөн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг шинжилгээ, судалгааны зорилгоор ашиглах байгууллагуудад Улсын мэргэжлийн хяналтын байгууллага буюу Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар хяналт тавих үүргийг журамд заасан ч уг байгууллага татан буугдсаны улмаас энэхүү чиг үүрэг аль нэг яамны харьяа улсын байцаагчид шилжсэн байх магадлалтай байна. Иймд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг үйлдвэрлэх, ашиглах, хэрэглэх болон мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт эмээр үйлчлэх харилцаанд хяналтыг бүрэн хэрэгжүүлж хууль бус эргэлт бий болохоос урьдчилан сэргийлэхэд хүндрэлтэй гэж үзэж байна. Энэ нь Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн зорилтод нийцэхгүй байгаа буюу практикт хэрэгжилтийн хувь сөрөг үр дагавар авчрах боломжтой гэж дүгнэлээ.

Тус хуулийн 5.1 дүгээр зүйлд заасан улсын стандартын шаардлага хангасан жороор олгох талаар:

Эмийн найрлагад мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт бодис эмчилгээний тунгаар орсон байвал эмч эмийн жор бичих бөгөөд мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт эмийн жорыг бичихдээ “Эмийн жорын маягт, жор бичилт” MNS 5376:2016 Монгол Улсын стандартыг мөрдөнө. Мөн мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт эмийн жорын маягтыг аймаг, нийслэлийн Эрүүл мэндийн газар “Эмийн жорын маягт, жор бичилт” MNS 5376:2016 Монгол Улсын стандартад заасан загварын дагуу хэвлүүлэн, дугаарлаж (индекс), харьяа нутаг дэвсгэртээ үйл ажиллагаа явуулж буй эрүүл мэндийн байгууллагуудад түгээхээр байна.

Эрүүл мэнд, спортын сайдын 2015 оны 68 дугаар тушаалын нэгдүгээр хавсралтаар батлагдсан Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт эмийг импортлох, үйлдвэрлэх, ханган нийлүүлэх журмын 6 дугаар зүйлд Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт эмийн жор бичих, жорын маягтаар хангах талаар тусгасан бөгөөд үүнд зааснаар Мансууруулах эмийн жорын маягтын дугаар нь тухайн аймаг, нийслэлийн Засаг захиргааны нэгжийн код болон 5 оронтой тоо, сэтгэцэд нөлөөт эмийн жорын маягт нь дээрх код болон 6 оронтой тооноос бүрдэхээр байна. Мөн “Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас үнийн хөнгөлөлт үзүүлэх эмийн жагсаалтад орсон мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт эмийг эдгээр эмийн жорын маягт болон даатгалын жорын маягт дээр бичиж хавсаргасан байна. Төв эмнэлэг болон тусгай мэргэжлийн төвүүд нь мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт эмийн жорын маягтыг Нийслэлийн эрүүл мэндийн газарт захиалж

³⁰ Засгийн газрын 2003 оны 196 дугаар тогтоолын 3 дугаар хавсралт.

³¹ Мэргэжлийн хяналтын байгууллагын хяналтын чиглэлүүдээр салбарын яамд, тэдгээрийн харьяа байгууллагуудад хандаарай, <https://www.facebook.com/mergejliinhyanal/>

авна. Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт эмийн жорын маягтыг тухайн байгууллагын захиалга болон өмнө авсан жорын маягтын зарцуулалтын тайланг үндэслэн олгоно.” гэж тус тус заажээ. Түүнчлэн уг журамд Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт эмийн жорын маягтын зарцуулалтын бүртгэл, тайлан зэргийн загварыг багтаасан байх тул эдгээр зохицуулалт нь нарийвчлан зохицуулагдсан байна. Гэвч Эрүүл мэндийн сайдын 2021 оны А/66 дугаар тушаал, 2021 оны А/781 дүгээр тушаалаар энэхүү журамд өөрчлөлт орсон ч MNS 5376:2014 буюу 2016 онд шинэчлэгдсэн стандартыг тусгаагүй 2014 оны стандартыг дагаж мөрдөхөөр заасан заалтад өөрчлөлт ороогүй байгаагаас үзэхэд практикт хэрэгжих болон хуулийн зорилгод нийцсэн байх шалгуурыг зарим талаар хангахгүй байна гэж үзлээ.

Мөн хуулийн 5.2-т “Хүн амын тоог харгалзан мансууруулах эмээр үйлчлэх эрх бүхий эмийн сангийн тоо, байршлыг аймаг, нийслэлийн эрүүл мэндийн газар тогтооно” гэсний дагуу Нийслэлийн засаг даргын хэрэгжүүлэгч агентлаг Эрүүл мэндийн газар мансууруулах эмээр үйлчлэх эрх бүхий эмийн сангийн тоо, байршлыг тухайн засаг, захиргааны нэгжийн хүн амын тоог харгалзан тогтоож байх тул энэхүү заалтын хувьд хуулийн зорилтод хүрээгүй байх эсхүл практикт хэрэгжихгүй байх явдал үгүй байна.

7.2.4. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх (6 дугаар зүйл)

7.2.4.1. Зорилгод хүрсэн түвшин

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх үйл ажиллагааг “Гаалийн хилээр нэвтрүүлэх бараа, тээврийн хэрэгсэлд гаалийн хяналт тавих нийтлэг журам”-ын дагуу тухайн хилийн боомт дахь Гаалийн байцаагч хяналт хэрэгжүүлнэ. Энэ харилцаанд нэг талаас гаалийн хилээр бараа нэвтрүүлэх гэж буй ААН гаалийн мэдүүлгийг үнэн зөв мэдүүлж, нөгөө талаас Гаалийн байгууллага ААН-ийн гаалийн мэдүүлгийг үнэн зөв эсэхийг шалгана. Ингэхдээ ААН-ээс гаалийн хилээр оруулах хэлбэрээс хамааран ачааны манифест, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөлөх эм, эмийн бодис, угтвар бодис болон эм үйлдвэрлэх, импортлох, экспортлох, ханган нийлүүлэх, худалдах тусгай зөвшөөрөл,³² тухайн эм, бэлдмэлийг худалдан авах гэрээ, гаалийн мэдүүлэг, гарал үүслийн бичиг зэргийг шаардаж болно.

Гаалийн ерөнхий газрын ахлах улсын байцаагч Ш:

- ЭМЯ-аас энэ харилцаатай холбоотойгоор авч хэрэгжүүлдэг арга хэмжээ одоогоор байхгүй.
- Гэрээ, тусгай зөвшөөрөл зэргийг тусгайлан шалгадаг мэргэжлсэн хүн байхгүй.
- Хууль бусаар улсын хил нэвтрүүлэх зөрчлийг Эрүүгийн шинжтэй, хялбаршуулсан гэж 2 ангилж прокурорын хяналт дор хэрэг нээж хялбаршуулсан зөрчлийг Гаалийн улсын байцаагч шийдвэрлэж, харьяаллын дагуу бусад хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлдэг.
- Техник, тоног төхөөрөмж дутмаг, бусад улс оронтой харьцуулахад хуучин хоцрогдсон байдаг ч хүний нөөц хангалттай.

Гаалийн ерөнхий газрын ахлах улсын байцаагч С:

- Хилээр нэвтрэх иргэний бие, ачаанд гаалийн байгууллага л зөвхөн хяналт тавьдаг.
- Тагнуулын ерөнхий газраас ирсэн мэдээллийг үндэслэн Гаалийн улсын байцаагч хилээр нэвтрэх гэж буй сэжиг бүхий иргэний бие болон ачаанд шалгалт хийнэ.
- Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх гэж буй байгууллагад квот тогтоодог. Энэ квот нь тусгай зөвшөөрлийн хугацаа, тэдгээр бодисын хэмжээг тодорхой заасан байна. Квотын хэмжээнээс хэтэрвэл гаалийн зөрчилд тооцогддог ба дутвал тогтоосон хугацааны дотор ахин адил төрлийн бодис нэвтрүүлэх эрх нь тус байгууллагад үлддэг.

Үүнээс үзэхэд ЭМЯ гаалийн хилээр нэвтрэх буй мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийн эргэлтэд хяналт тавих эсэх нь тодорхойгүй байна. Харин тусгай зөвшөөрлийг Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 13.17 дугаар зүйлд зааснаар “Мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөлөх эм, эмийн бодис, угтвар бодис болон эм үйлдвэрлэх, импортлох, экспортлох, ханган нийлүүлэх худалдах” тусгай зөвшөөрлийг “Эмийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага” олгодог. Монгол Улсад Эрүүл мэндийн яамны хэрэгжүүлэгч агентлаг “Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газар” нь эмчилгээ, оношилгооны өндөр идэвхтэй, аюулгүй, чанарын баталгаатай эм, эмнэлгийн хэрэгслийг хэрэглэх нөхцөлийг бүрдүүлэх, хүн эмнэлэг, мал эмнэлгийн байгууллага болон хүн амыг шаардлагатай эмээр тасралтгүй, жигд хүртээмжтэй хангах, эмийн зохистой хэрэглээг төлөвшүүлэх, Эрүүл мэндийн талаар төрөөс баримтлах бодлогын хэрэгжилтийг хангаж, эмийн зохицуулалтын үйл ажиллагааг цогцоор нь хэрэгжүүлэх зорилготой үйл ажиллагаа явуулж байна. Тухайн байгууллагад харьяалах асуудлын талаар

³² Зөвшөөрлийн тухай хууль, <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16530780109311>

мэдээлэл авахаар албан бичгээр хандсан боловч мэдээлэл ирүүлээгүй. Иймд Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт, зохицуулалтын газрын үйл ажиллагааны талаар судалгаандаа тусгах боломжгүй болсон юм.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг гаалийн хилээр нэвтрүүлэх үед нэвтэрч буй хилийн боомтын гаалийн байгууллагад ААН-ын бусад газартай байгуулсан гаалийн мэдүүлгийн бүрдүүлбэрт ордог гэрээ, тусгай зөвшөөрөл зэргийг тусгайлан шалгадаг мэргэшсэн хүн байхгүй ба тухайн цаг үед томилогдсон гаалийн байцаагч хяналт, шалгалтыг хийж гүйцэтгэдэг. Иймд гаалийн байцаагч нарыг энэ төрлийн гэрээний харилцаанд мэргэшүүлэх шаардлагатай гэж үзэж байна.

Хууль бусаар улсын хил нэвтрүүлэх зөрчлийг эрүүгийн шинжтэй, хялбаршуулсан гэж 2 ангилж прокурорын хяналт дор хэрэг нээж хялбаршуулсан зөрчлийг Гаалийн улсын байцаагч шийдвэрлэж, харьяаллын дагуу бусад хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлдэг. Энэ тохиолдолд уг хэргийн шийдвэрлэлтэд хараат бус, ашиг сонирхлын зөрчлийг нарийн анхаарч үзэх шаардлагатай харагдаж байна.

Гаалийн ерөнхий газраас мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх үйл ажиллагааг өөр байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулж, хянадаг. Ингэхдээ хувийн аж ахуй нэгж болон улсын бусад байгууллагуудын хүсэлтийг үндэслэн Гаалийн төв лабораторид мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, түүний түүхий эдийг шинжилдэг ба сэжиг бүхий эд зүйлийг хурааж аван шалгадаг байна. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг хууль бусаар улсын хилээр нэвтрүүлэхгүй байх зорилгоор зарим бараа материалыг нэг бүрчлэн баглаа боодлыг нь задалж шалгадаг ба хориглосон, хязгаарласан бараа оруулж ирэхийг завдсан байж болзошгүй тагнуулын мэдээлэл дээр үндэслэж үзлэг, шалгалт хийнэ.

Монгол Улсын хилээр нэвтрэх иргэн, ААН гаалийн бүрдүүлэлтийг хийхдээ ижил журмаар адилхан бүрдүүлэлт хийнэ. Мөн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг хилээр нэвтрүүлэхэд гаалийн мэдүүлэг дээр нэмээд тусгай зөвшөөрөл, гэрээ зэргийг нэмж шаардана. Өөрөөр хэлбэл мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх тусгай журам байхгүй.

Монгол Улсын хилээр мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг нэвтрүүлж буй мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөлөх эм, эмийн бодис, угтвар бодис болон эм үйлдвэрлэх, импортлох, экспортлох, ханган нийлүүлэх, худалдах тусгай зөвшөөрөл бүхий ААН нөхцөл байдлаас хамааран дараах гаалийн бүрдүүлэлтийг хийнэ. Үүнд:

- Экспорт, импортын барааны гаалийн мэдүүлэг (Тус гаалийн мэдүүлгээр хувь хүний нэр дээр илгээсэн болон зорчигчийн хувийн хэрэглээний эд зүйлд хамаарахгүй барааны үнийн дүн 3,000,001 төгрөгөөс дээш бол)
- Улс хоорондын шуудан илгээмжийн гаалийн мэдүүлэг (Олон улсын шуудан илгээмжийн гаалийн мэдүүлгээр улс, хоорондын шуудан илгээмжээр захидал, боодол, илгээлтийн хэлбэртэй биет зүйлийг гаалийн хилээр нэвтрүүлэх бол)
- Автомашины гаалийн мэдүүлэг (Суудлын автомашины гаалийн мэдүүлгээр гаалийн хилээр суудлын тээврийн хэрэгсэл нэвтрүүлэх бол)³³
- Үүн дээр гадаад улсын экспортлогч ААН болон Монгол Улсын импортлогч ААН хоорондын гэрээ, тусгай зөвшөөрөл, гарал үүслийн бичиг, манифест зэрэг бичиг баримт шаардлагатай.

Гаалийн байгууллага гаалийн мэдүүлэг, дагалдах бичиг баримтыг хүлээн авч, шалгахдаа Гаалийн ерөнхий газрын даргын баталсан “Гаалийн хилээр нэвтрүүлэх барааны мэдүүлгийг шалгах заавар”³⁴-ын дагуу хяналт шалгалтыг хийнэ. Ингэхдээ Гаалийн ерөнхий газрын даргын 2016 оны А/82 дугаар тушаалаар баталсан “Гаалийн хилээр нэвтрүүлэх барааны мэдүүлгийг шалгах заавар”³⁵-ын дагуу “CAIS” Гаалийн мэдээллийн автоматжуулсан систем ашиглаж ААН-ын гаалийн мэдүүлгийг шалгадаг.

7.2.4.2. Практикт нийцэж байгаа байдал

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх тухай зохицуулсан тус хуулийн 6 дугаар зүйлийг хэрэгжүүлэх боломжтой эсэх, хэрэгжүүлснээр практикт ямар нэг сөрөг үр дагавар гарч буй эсэх болон хэрэгжүүлэхэд тулгамдаж буй асуудлыг тодорхойлох болно.

³³ Бүрдүүлэлт, <https://gaali.mn/services/citizen/sector/clearances/list>

³⁴ Гаалийн ерөнхий газрын даргын 2019 оны А/275 дугаар тушаалаар батлагдсан “Гаалийн хилээр нэвтрүүлэх бараа, тээврийн хэрэгсэлд гаалийн хяналт тавих нийтлэг журам”-ын 7.1 дүгээр зүйл.

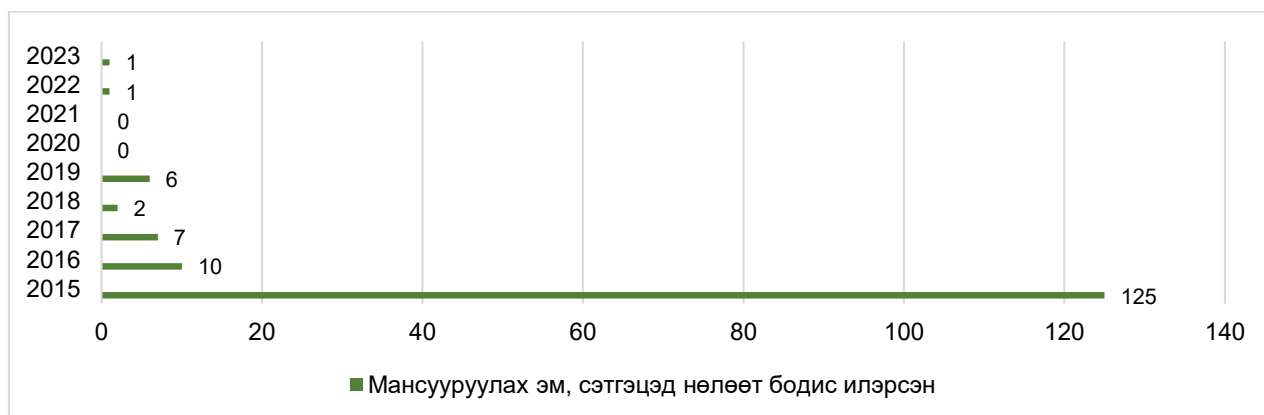
³⁵ Гаалийн ерөнхий газрын даргын 2016 оны А/82 дугаар тушаалаар батлагдсан “Гаалийн хилээр нэвтрүүлэх барааны мэдүүлгийг шалгах заавар”, <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=207582&showType=1>

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн 6.4-т зааснаар “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг энэ хуулийн 6.3-т заасан тусгай зөвшөөрлийг үндэслэн Засгийн газраас тусгайлан тогтоосон хилийн боомтоор нэвтрүүлнэ” гэж заасны дагуу Монгол Улсын Засгийн газрын 2003 оны 8 дугаар сарын 27-ны өдрийн 196 дугаар “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийг хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай (Шинжилгээ, судалгааны зорилгоор ашиглах мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын жагсаалт)” тогтоолын 1 дүгээр зүйлд “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр Буянт-Ухаа, Сүхбаатар, Алтанбулаг, Замын-Үүд дэх хилийн боомт, Улаанбаатар хот дахь гаалийн газраар нэвтрүүлж байхаар тогтоосугай.” гэж заажээ.

Засгийн газрын дээрх тогтоолын хавсралтад заасан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсад нэвтрүүлэх 4 гаалийн газрын Замын-Үүд хилийн боомт нь Замын-Үүд (Автозам, Замын-Үүд) Төмөр зам гэх 2 төрөлтэй, Буянт-Ухаа хилийн боомтод байршил, нэрийн хувьд өөрчлөлт орж “Чингис хаан” Олон Улсын нисэх буудал дахь гаалийн газар³⁶ гэж өөрчлөгдсөн байна. Иймд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэхэд шаардлагатай бичиг баримтын бүрдүүлбэр хийхэд ойлгомжгүй, хууль хэрэгжилт хангагдахгүй тул Монгол Улсын Засгийн газрын 2003 оны 8 дугаар сарын 27-ны өдрийн 196 дугаар тогтоол дээрх зарим боомтуудын нэр, төрлийг тодорхой тусгах шаардлагатай байна.

Улсын хилээр нэвтрүүлэх гэж буй эд зүйлийг Гаалийн төв лаборатори 2003 оноос хойш Стандартчилал, хэмжил зүйл газраас итгэмжлэгдсэн лабораторийн эрхтэйгээр мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг шинжлэх үйл ажиллагаа явуулж байна.³⁷ Ингэхдээ Гаалийн төв лаборатори нь харьяа гаалийн газар хороод болон хууль хяналтын бусад байгууллагаас ирүүлсэн сэжигтэй дээжид CA3/CA/05-08 аргачлалын дагуу нил улаан туяа, Раманы хосолсон спектрометр (FTIR/RAMAN) болон CA3/CA/05-07 аргачлалын дагуу хроматограф/масс спектрометр (GC/MS) багажаар мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөт бодисын чанарын шинжилгээ хийж, үр дүнг албан тоотоор хүргүүлэн ажилладаг. 2015 оноос 2023 оныг хүртэл Гаалийн төв лабораторийн илрүүлсэн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг лабораторид шинжилсэн тоог харьцуулж үзэв.

График 7.2.1. Гаалийн төв лабораторид ирүүлсэн дээжнээс илэрсэн тохиолдлын тоо (2015-2023)

2022 онд Гаалийн төв лабораторид гаалийн газар хороод болон хууль хяналтын бусад байгууллагаас ирүүлсэн 8 дээжээс УХШИГГ-аас ирүүлсэн “шингэн тамхи” гэх 1 дээж нь “Сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын тухай” НҮБ-ийн 1971 оны конвенцын Жагсаалт II-т заагдсан сэтгэцэд нөлөөт бодис болох Дельта-9-тетрагидроканнабинол болон каннабисын давирхайн бүрэлдэхүүнд хамаарагдах каннабидиол илэрсэн.

2023 онд ГТЛ-д гаалийн газар хороод болон хууль хяналтын бусад байгууллагаас ирүүлсэн 25 дээжээс УХШИГГ-с ирүүлсэн “электрон тамхины шингэн” гэх 1 дээж нь НҮБ-ын 1961 оны “Мансууруулах эмийн тухай” конвенцын хавсралтад заагдсан каннабисын давирхайн бүрэлдэхүүн болох каннабидиол, каннабидиварол илэрсэн.

Сүүлийн жилүүдэд шингэн тамхи, түүний запаас болох цахилгаан төхөөрөмжид сольж хэрэглэх зориулалттай жижиг савлагаанд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хийж шингэн тамхи нэрээр хууль бусаар хилээр нэвтрүүлэх тохиолдол нэмэгдсэн байна.

³⁶ Хилийн боомтын жагсаалт, <https://gaali.mn/categories/border-crossing-point>

³⁷ Гаалийн ерөнхий газраас ирсэн албан бичгийн хариуны хавсралт тоон мэдээ

7.2.5. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг хадгалах, устгах (7 дугаар зүйл)

7.2.5.1. Зорилгод хүрсэн түвшин

Тус хуулийн 7 дугаар зүйлд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг хадгалахад тавигдах шаардлага, тэдгээрийг устгах үндэслэл бүхий гурван тохиолдлыг заасан ба журмаар нарийвчлан зохицуулахаар тусгажээ. Эдгээр нь Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн зорилт болох мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих, энэ төрлийн бодисын хор хөнөөлөөс хүн амын эрүүл мэнд, удмын санг хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх зорилгод бүрэн нийцэж байна гэж үзлээ.

7.2.5.2. Практикт нийцэж байгаа байдал

Тус хуулийн 7.3-т заасны дагуу “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эд болон бэлтгэх зориулалтын тоног төхөөрөмжийг хадгалах, устгах журам³⁸”-ыг Засгийн газраас баталсан байна. Уг журамд Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль”-ийн 7.2-т заасан тохиолдолд устгах арга хэмжээ авна гэж баталгаажуулсан. Уг журмыг шинэчлэх шаардлагатай хэд хэдэн шаардлага үүссэн байна. Тухайлбал, хууль бус эргэлтээс хураан авсан, эмчилгээ, шинжилгээ, судалгааны зорилгоор ашиглах боломжгүй мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг улсын мэргэжлийн хяналтын байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэн Цагдаагийн ерөнхий газрын даргын тушаалаар устгахаар заасан. Мэргэжлийн хяналтын байгууллага буюу Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар нь татан буулгасан. Гэтэл татан буулгасан байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэх асуудал тулгарч байна.

Мөн журмын 4.3-т заасны дагуу тусгай зөвшөөрөл бүхий байгууллага, шинжилгээ, судалгааны байгууллага нь хүчинтэй хугацаа дууссан, химийн болон физикийн үйлчлэлийн улмаас нөхөн сэргээх, дахин боловсруулах боломжгүйгээр шинж чанараа алдсан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг устгахдаа дараах шаардлагыг хангасан байх шаардлагатай. Үүнд:

- Мэргэжлийн хяналтын байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэн тухайн байгууллагын даргын шийдвэрээр тусгай комисс томилох;
- Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг устгахдаа улсын мэргэжлийн хяналтын байгууллагын төлөөллийг байлцуулах;
- Устгасан тухай баримт бичиг үйлдэн улсын мэргэжлийн хяналтын байгууллагад хуулбарыг хүргүүлэх нөхцөлийг тус тус хангасан байх ёстой байна.

Харин практикт тусгай зөвшөөрөл бүхий компаниудын ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу хэрэглэх хүчинтэй хугацаа дууссан мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт эм устгуулах тухай улсын байцаагч дүгнэлт үйлдэж, Эрүүл мэндийн яамны харьяа Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт зохицуулалтын газар нь ЦЕГ-ын Хар тамхитай тэмцэх газартай хамтран хэрэглэх хүчинтэй хугацаа дууссан мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бүтээгдэхүүнийг тусгай компаниар устгуулж, хяналт тавьж ажиллаж байна.³⁹ Өөрөөр хэлбэл, журамд заасны дагуу Мэргэжлийн хяналтын байгууллагын даргын шийдвэрээр тусгай комисс томилогдож хүчинтэй хугацаа дууссан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг устгах ажиллагаа явагдахгүй байна гэж дүгнэж болох юм.

Түүнчлэн журмын 5.2-т зааснаар мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг хууль бусаар бэлтгэхэд ашиглаж байсан тоног төхөөрөмжийг цаашид ашиглах боломжгүй нь улсын мэргэжлийн хяналтын байгууллагын дүгнэлтээр тогтоогдох ёстой байна.

Иймд энэхүү журмын үйлчлэл практикт хэрэгжихээ больсон байх тул хуульд нийцүүлэн шинэчлэх шаардлагатай байна.

7.2.6. Мансуурах донтой этгээдийг эмчлэх (12 дугаар зүйл)

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн 12 дугаар зүйлд заасан зохицуулалтыг зорилгод хүрсэн түвшин болон практикт нийцсэн байдал шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд дараах байдлаар авч үзлээ.

7.2.6.1. Зорилгод хүрсэн түвшин

12.1. Мансуурах донтой этгээд сайн дураараа эмчлүүлэх хүсэлт гаргавал ердийн журмаар эмчилнэ.

³⁸ Засгийн газрын 2003 оны 196 дугаар тогтоолын 4 дүгээр хавсралт,

³⁹ Хэрэглэх хүчинтэй хугацаа дууссан мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт эмийг устгууллаа, <https://mmra.gov.mn/?id=200617>

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн 3 дугаар зүйлд “мансуурах дон” гэж мансууруулах төрлийн бодисоос хамааралтай сэтгэцийн өвчнийг ойлгодог. Тухайн этгээдийг мансуурах донтой өвчтэй гэдгийг ерөнхий мэргэжлийн болон сэтгэцийн эмгэг, наркологийн гурваас доошгүй эмч нарын бүрэлдэхүүнтэй комиссын дүгнэлтээр тогтоодог.⁴⁰ Согтуурах, мансуурах донтой хүнд эрүүл мэндийн дүгнэлт гаргах журмын 2.11-д “Сэтгэцийн эрүүл мэндийн үндэсний төв согтуурах, мансуурах донтой эсэхэд дүгнэлт гаргах үйл ажиллагаанд мэргэжил арга зүйгээр хангаж ажиллах ба дүгнэлттэй холбоотой маргааныг хянан шийдвэрлэнэ” гэж заасны дагуу Сэтгэцийн эрүүл мэндийн үндэсний төв нь мансуурах донтой этгээдэд дүгнэлт гаргах үйл ажиллагаанд хяналт тавих эрх бүхий субъект юм. Согтуурах, мансуурах донтой хүнийг захиргааны журмаар албадан эмчлэх тухай хуулийн 6.1-д “Согтуурах, мансуурах донтой нь эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх байгууллагын дүгнэлтээр тогтоогдсоны дараа тухайн хүн өөрөө сайн дурын үндсэн дээр энэ төрлийн эмчилгээнд хамрагдах хүсэлтээ цагдаагийн байгууллагад бичгээр гаргасан тохиолдолд хувийн байдлыг нь харгалзан албадан эмчилгээнд явуулахгүй байж болно” гэж, мөн журмын 6.2-т “Сайн дураараа эмчлүүлэх хүсэлт гаргасан хүн эмчилгээнд хамрагдаж байгаа тухай цагдаагийн байгууллагад мэдэгдэх бөгөөд эмчилгээний хугацаа дууссаны дараа эмнэлгийн тодорхойлолтыг цагдаагийн байгууллагад өгнө” гэж заасны дагуу мансуурах донтой нь тогтоогдсон бол өөрийн сайн дурын хүсэлтээр Сэтгэцийн эрүүл мэндийн үндэсний төв, наркологийн төв зэрэг эмнэлгүүдэд хандаж эмчлүүлдэг.

Улсын хэмжээнд Сэтгэцийн эрүүл мэндийн үндэсний төв, нийслэлийн хэмжээнд Аддиктологийн төв, орон нутгийн хэмжээнд Нэгдсэн эмнэлэг, Бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төвүүд мансуурах донтой хүнийг эмчлэх чиг үүрэгтэй ажиллаж байна.

Аддиктологийн төв нь нийслэлийн хүн амд сэтгэц, донтолын төрөлжсөн нарийн мэргэшлийн тусламжийг үзүүлнэ. Хэвтэн эмчлүүлэх клиникүүд нийт 83 ортой. Донтолт судлалын клиник 26 ортой. Улсын хэмжээнд сэтгэцийн нийт 165 эмч байгаагаас аддиктологийн чиглэлээр 6-21 эмч ажиллаж байна. Үүнээс аддиктологийн төвд 9 их эмч, нийслэл, орон нутагт 13 их эмч ажиллаж байна. Аддиктологийн төв нь донтох эмгэгийн эмчилгээг дараах алхмуудын хүрээнд хийдэг. Үүнд:

- Хордлого тайлах, биеийн ерөнхий байдлыг засах, шинж тэмдгийн эмчилгээ;
- Сэтгэл засал эмчилгээ (Ганцаарчилсан, бүлгийн, 12 алхамт хөтөлбөр, танин мэдэхүйн зан үйлийн сэтгэл засал, хандлагаар анагаахуй);
- Эм эмчилгээ;
- Сэтгэц нийгмийн сэргээн засах эмчилгээ – Сэтгэл зүйн зөвлөгөө, дэмжин туслах бүлэг, амьдрах ухааны сургалт, сэтгэц нийгмийн сэргээн засах үйл ажиллагаа;
- Сайн санаа, сайхан сэтгэл- 4С хөтөлбөр;

Сэтгэцийн эрүүл мэндийн үндэсний төв мансууруулах бодист донтсон эмчлүүлэгчдийг эмчлэх 34 хэвтэн эмчлүүлэх ор, 25 өдрийн эмчилгээний ор бүхий Донтох эмгэг судлалын клиниктэй бөгөөд 4 эмч, 2 сэтгэл зүйч, 2 нийгмийн ажилтан, 7 сувилагч, 9 туслах сувилагч нийт 24 ажилтан албан хаагчтайгаар үйл ажиллагаагаа тогтмол явуулдаг. Мөн Донтох эмгэг судлалын клиникийн дэргэд өөртөө туслах бүлэг үйл ажиллагаагаа явуулдаг.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодист донтсон өвчтөнд эмчилгээ хийхдээ эмийн болон эмийн бус буюу сэтгэл засал болон бүлгийн эмчилгээ хийдэг. Эмийн эмчилгээнд хордлого тайлах, дуршил бууруулах, мансууруулах бодист харшил үүсгэх зэрэг эмийг ашигладаг бол эмийн бус аргад мэргэжлийн сэтгэл зүйчтэй харилцаж, зөвлөгөө өгөх, бүлгийн эмчилгээнд мансууруулах бодист донтсон бусад өвчтөнүүд өөр хоорондоо туршлагаа хуваалцаж, нийгмийн ажилтан, хамт олны оролцоотойгоор явагддаг.

Мөн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодист донтсон хүнийг эмчлэх мэргэжлийн эмч нарын хувьд СЭМУТ-ийн Донтох эмгэг судлалын клиникийн эмч нар нь АШУҮИС-ийг хүний их эмчээр төгссөний дараа эрүүл мэндийн хөгжлийн төвтэй хамтарсан донтох эмгэг судлалын эмчийн мэргэшүүлэх хөтөлбөрт хамрагддаг. Мансуурах бодист донтсон хүнийг эмчлэх эмч нарыг бэлтгэх мэргэшүүлэх хөтөлбөр АШУҮИС-д байдаггүй, мөн бусад улс орон руу мэргэжил дээшлүүлэх, туршлага солилцох сургалт, семинарт хамруулдаггүй⁴¹ зэрэг энэ төрлийн мэргэжлийн эмч нарыг бэлтгэх, чадавхжуулах ажил дутмаг байна.

Мансууруулах бодист донтсон хүн нь өөрийн хүсэлтээр сайн дураараа эмчид үзүүлэх нь бага гэж мэргэжилтнүүд үздэг. Тухайлбал, СЭМУТ-ийн ахлах мэргэжилтэн К.Елена ярилцлагадаа “Мансууруулах бодис хэрэглэдэг хүн надад хандлаа гэхэд гэмт хэрэгтэй холбоотой учраас төрийн албан хаагчийн хувьд

⁴⁰ Улсын дээд шүүхийн тогтоол, “Согтуурах, мансуурах донтой өвчтэй этгээдийг захиргааны журмаар албадан эмчлэх, албадан хөдөлмөр хийлгэх тухай хуулийн зарим зүйл, заалтын тайлбар” Дугаар 15.

⁴¹ Сэтгэцийн эрүүл мэндийн үндэсний төвийн Донтох эмгэг судлалын клиникийн холбогдох мэргэжилтэнтэй хийсэн ярилцлагын хэсгээс, 2023.12.28

цагдаагийн байгууллагатай хамтарч ажиллах ёстой. Гэтэл нөгөө талаас үйлчлүүлэгчийн нууцыг хадгалах ёстой. Тэр үед цагдаад мэдээлэхдээ “Энэ хүнд хэрэг үүсгэхгүй” гэсэн амлалт авдаг байсан. Өөрөөр хэлбэл, бидэнд хандсан хүнд ямар хүн мансууруулах бодис борлуулж байгаа, ямар хүмүүс нийлдэг гэх хүрээллийг нь судалдаг байсан. Ийм маягаар хар тамхины сүлжээ илрүүлж, дэвшилттэй ажиллаж байсан үе бий”⁴² гэж дурдсан байна. Үүнээс үзэхэд мансуурах бодист донтсон этгээд нь эмнэлэгт хандах нь эрсдэлтэй байдаг учраас сайн дураараа эмчлүүлэх нь бага байх магадлалтай байна.

Мөн СЭМҮТ-д мансууруулах бодист донтсон эмчлүүлэгчдийг эмчлэх 34 хэвтэн эмчлүүлэх ор, 25 өдрийн эмчилгээний ор байдаг ба эмчлүүлэгсдийн хувьд харьцангуй бага эмчлүүлдэг учир хүртээмжтэй байдаг гэсэн мэдээлэл өгсөн. Энэ нь мансууруулах бодист донтсон этгээд маш бага эмчлүүлж байгааг харуулж байна.

СЭМҮТ-ийн Донтох эмгэг судлалын клиникийн эрхлэгч, тэргүүлэх зэргийн эмч Б.Энхчимэг ярилцлагадаа “Донтолттой хүнд бол нэгээс найман сар цаашлаад хэдэн жилээр эмчилгээ хийх шаардлагатай. Жил эмчилгээ хийгээд “сайхан болчихлоо” гээд гаргаад явуулсан хүнээ орхихгүй байх хэрэгтэй. Тэр хүний ажлын байр, нийгмийн асуудал гэх мэт хувь хүнийг тойрсон хэрэгцээг уялдуулж өгөхгүй бол бүрэн эдгээж авна гэдэг хэцүү. Жишээ нь, нэг хүн эмчилгээнд орсны дараа эрүүл амьдралд дасан зохицох явц, бодис хэрэглэдэг найз нөхдийн хамаарал, татахыг хүсэх мэдрэмжээ захирахад бэрхшээлтэй хэвээр байдаг. Тиймээс тэр хүнийг байнгын мэргэжлийн эмч дагаж, зөвлөж, дэмжлэг үзүүлэх шаардлагатай. Өөрөөр хэлбэл, эмчилгээгээ үр дүн байлгахын тулд нэг хүнийг маш удаан хугацаанд дагах, зөвлөх шаардлагатай болдог. Тэгэхээр энэ бол асар их хөдөлмөр, цогц уялдаатай систем байх ёстой. Үүгээрээ донтолт гэдэг нь гүнзгийрээд явдаг учраас дан ганц эрүүл мэндийн ажилтан, цагдаагийн байгууллагын хийдэг ажил биш. Бүхий л системээ уялдуулах ёстой”⁴³ гэх зөвлөмжийг өгсөн байна. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодист донтсон хүмүүс нь зөвхөн эмнэлэгт эмчлэгдэхээс гадна гэр бүл, найз нөхөд, ажлын байр зэрэг бусад нийгмийн харилцаан дээр анхаарч цогц эмчилгээг хэрэгжүүлэх нь давтан ирж эмчлүүлэгсдийн тоог багасгах боломжтой байна.

12.2. Мансуурах донтой нь эмнэлгийн байгууллагын дүгнэлтээр тогтоогдсон боловч эмчлүүлэхээс зайлсхийсэн этгээдийг шүүхийн шийдвэрээр албадан эмчилнэ.

Согтуурах, мансуурах донтой хүнийг захиргааны журмаар албадан эмчлэх тухай хуулиар (Цаашид “СМДХЗЖАЭТХ” гэх) согтуурсан, мансуурсны улмаас өөртөө болон бусдад аюул учруулах эрсдэлтэй байдалд орсон хүн согтуурах, мансуурах донтой болох нь эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх байгууллагын дүгнэлтээр тогтоогдсон боловч сайн дураараа эмчлүүлэхээс татгалзсан тохиолдолд шүүхийн шийдвэрээр албадан эмчилгээнд хамруулна.

Согтуурч, мансуурсны улмаас өөртөө болон бусдад аюул учруулах эрсдэлтэй байдалд орсон хүнийг албадан эмчлүүлэх тухай хүсэлтийг өрхийн болон сумын эмч, эсхүл сэтгэц, наркологийн эмч; сум, хорооны нийгмийн ажилтан; аж ахуйн нэгж, байгууллагын удирдлага; гэр бүлийн гишүүн, төрөл, садны хүн болон цагдаагийн байгууллагын алба хаагч нь нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллагад бичгээр гаргана.

Мөн тус хуульд зааснаар албадан эмчлүүлэх хүсэлт гаргах эрх бүхий этгээдийн хүсэлтийг харгалзан холбогдох материалыг бүрдүүлж шүүхэд өгөх бөгөөд шүүх тухайн этгээдийг албадан эмчилгээ хийлгэх болон дуусгавар болгох шийдвэрийг гаргана. Албадан эмчлэх эмнэлэг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх төв байгууллагын харьяалалд ажиллана. Мөн албадан эмчлэх эмнэлэг төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг байх ба түүнийг байгуулах, өөрчлөх, татан буулгах тухай шийдвэрийг Засгийн газар гаргана гэж тус тус заасан.

Согтуурах, мансуурах донтой хүнийг захиргааны журмаар албадан эмчлэх газар нь Төв аймгийн Баян сумд байрлах Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын харьяа Төмөр замын Мааньт өртөөн дэх «Согтуурах, мансуурах донтой өвчтөнийг албадан эмчлэх, албадан хөдөлмөр хийлгэх газар» юм.

Гэвч тус газарт одоогийн байдлаар мансуурах донтой этгээдийг албадан эмчилсэн тохиолдол бүртгэгдээгүй зөвхөн архины хамааралтай хүмүүст албадан эмчилгээ хийж байна.⁴⁴

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын мэргэжилтэнтэй хийсэн ярилцлагаар “...Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар нь согтуурах, мансуурах донтой хүнийг захиргааны журмаар албадан эмчлэхдээ шүүхийн шийдвэрийн дагуу хэрэгжүүлдэг учир одоогийн байдлаар мансуурах донтой этгээдийг албадан эмчлэх шүүхийн шийдвэр гарсан тохиолдол байхгүй буюу мансуурах донтой этгээдийг албадан

⁴² К.Елена. Сэтгэцийн эрүүл мэндийн үндэсний төвийн ахлах мэргэжилтэн “Донтох эмгэгтэй нэг хүн уушгины хатгалгаатай 60 хүнтэй тэнцдэг” ярилцлага. <https://gogo.mn/r/42jem>

⁴³ Б.Энхчимэг СЭМҮТ-ийн Донтох эмгэг судлалын клиникийн эрхлэгч, тэргүүлэх зэргийн эмч “Хар тамхины хамааралтай хүн АВТОБУСАНД Ч зүгээр явж чадахгүй” ярилцлага https://news.zindaa.mn/3941?fbclid=IwAR3jhav5rDYDpdJ-YcHpyUoxJlypSyiH_InDJV4Ug8do-oxze162gB90Q4A

⁴⁴ Төв аймгийн Баян сумын Согтуурах мансуурах донтой өвчтөнийг албадан эмчлэх, албадан хөдөлмөр хийлгэх газрын холбогдох мэргэжилтэнтэй хийсэн ярилцлагын хэсгээс, 2023.12.15.

эмчилсэн тохиолдол бүртгэгдээгүй гэж дурдсан. Согтуурах, мансуурах донтой хүнийг захиргааны журмаар албадан эмчлэх шүүхийн шийдвэр байдаггүй нь мансууруулах бодист холбогдсон этгээдийг шууд эрүүгийн хуулиар хорих ял оноож байгаатай холбоотой..."⁴⁵ гэжээ.

Мөн Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын хорих ял эдлүүлэх албаны эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ хариуцсан хэлтсийн холбогдох мэргэжилтэнтэй хийсэн ярилцлагаар "...Хорих ангид ял эдэлж байхдаа мансууруулах бодист донтсон этгээд эмчлэгдсэн тохиолдол байхгүй учир нь шүүхийн шийдвэр гарах хугацаанд мансууруулах бодисыг хэрэглээд дууссан байдаг болохоор эмчлүүлэх тохиолдол бүртгэгдээгүй. Харин цагдан хоригдох явцад хэд хэдэн тохиолдол илэрч Сэтгэцийн эрүүл мэндийн үндэсний төв рүү эмчлүүлэхээр явуулж байсан..."⁴⁶ гэх мэдээллийг өгсөн.

Дээрх ярилцлагуудаас үзвэл, Согтуурах, мансуурах донтой хүнийг захиргааны журмаар албадан эмчлэх тухай хуулиар шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газарт харьяалагдана гэж заасан ч бодит байдал дээр мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодист донтсон этгээд албадан эмчлүүлсэн тохиолдол Согтуурах мансуурах донтой өвчтөнийг албадан эмчлэх, албадан хөдөлмөр хийлгэх газарт бүртгэгдэж байгаагүй байна. Өөрөөр хэлбэл, мансуурах донтой өвчтөнийг албадан эмчлэх шүүхийн шийдвэр гарсан тохиолдол байхгүй байгаа нь мансууруулах бодистой холбогдсон гэм буруутай этгээд нь шууд хорих ял авч байгаатай холбоотой байна. "Согтуурах мансуурах донтой өвчтөнийг албадан эмчлэх, албадан хөдөлмөр хийлгэх газар" нь зөвхөн архины хамааралтай согтуурах донтой өвчтөнд албадан эмчилгээ хийж байна. Тиймээс СМДХЗЖАЭТХ-ийн 11.1 дүгээр зүйлд заасан зохицуулалт нь практикт хэрэгжихгүй байгаагаас Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн 12.2-т "Мансуурах донтой нь эмнэлгийн байгууллагын дүгнэлтээр тогтоогдсон боловч эмчлүүлэхээс зайлсхийсэн этгээдийг шүүхийн шийдвэрээр албадан эмчилнэ" гэсэн зохицуулалт мөн практикт хэрэгжихгүй, зорилгодоо нийцэхгүй байна.

7.2.6.2. Практикт нийцсэн байдал

Манай улсын хувьд донтсон хүнд үзүүлэх эмчилгээний тогтсон стандарт байхгүйтэй холбогдуулан Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодист донтсон этгээдэд үзүүлэх сайн дурын болон албадан эмчилгээний эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох, эмчилгээний стандарт бий болгох ажлын хүрээнд Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын шалтгаант донтох эмгэгийн оношилгоо, эмчилгээний стандарт болон опиодод донтох эмгэгийн диаморфины орлуулах эмчилгээний тусгайлсан стандартыг шинэчлэн боловсруулах ажлын хүрээнд дараах стандартуудыг боловсруулан баталжээ. Үүнд:

- MNS 5396-3:2018: Опиодын хамаарлын шалтгаант сэтгэц, зан үйлийн эмгэгийн оношилгоо, эмчилгээ F11;
- MNS 5396-4:2018: Каннабинойдын хамаарлын шалтгаант сэтгэц, зан үйлийн эмгэгийн оношилгоо, эмчилгээ F12;
- MNS 5396-5:2018: Тайвшруулах болон нойрсуулах бодисын хамаарлын шалтгаант сэтгэц, зан үйлийн эмгэгийн оношилгоо, эмчилгээ F13;
- MNS 5396-6:2018: Кокаины хамаарлын шалтгаант сэтгэц, зан үйлийн эмгэгийн оношилгоо, эмчилгээ F14;
- MNS 5396-7:2018: Дэгдэмтгий, ууршимтгай бодисын хамаарлын шалтгаант сэтгэц, зан үйлийн эмгэгийн оношилгоо, эмчилгээ F18;
- MNS 5396-8:2018: Сэргээгч эм бодисын хамаарлын шалтгаант сэтгэц, зан үйлийн эмгэгийн оношилгоо, эмчилгээ F15;
- MNS 5396-9:2018: Хий үзэгдэл үүсгэгч бодисын хамаарлын шалтгаант сэтгэц, зан үйлийн эмгэгийн оношилгоо, эмчилгээ F18;
- MNS 5396-10:2018: Олон төрлийн сэтгэц идэвхт бодисыг хослуулан хэрэглэсний улмаас үүсэх сэтгэц, зан үйлийн эмгэгийн оношилгоо, эмчилгээ F19;
- Опиод ба опиодын уламжлалууд (диаморфины)-ын орлуулах эмчилгээ стандартууд багтаж байна.

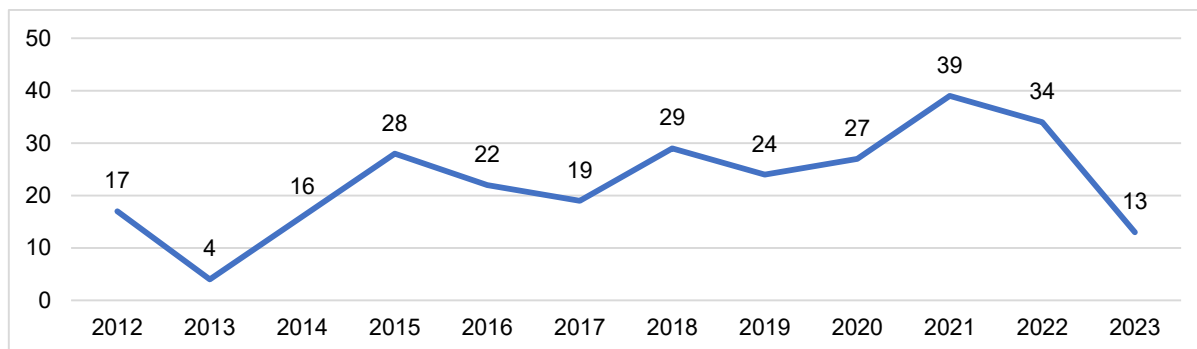
⁴⁵ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын харьяа хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх албаны холбогдох мэргэжилтэнтэй хийсэн ярилцлагын хэсгээс, 2023.12.15.

⁴⁶ Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын хорих ял эдлүүлэх албаны эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ хариуцсан хэлтсийн ахлах мэргэжилтэнтэй хийсэн ярилцлагын хэсгээс 2023.12.15.

Дэлхий дахинд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хэрэглээнээс үүдэлтэй эмгэгийн үеийн сэтгэл зүйн тусгайлсан стандарт байдаггүй буюу сэтгэл заслын хөтөлбөрүүд дотор багтаж явдаг. Харин Монгол Улсад мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хэрэглээнээс үүдэлтэй эмгэгийн үед үзүүлэх сэтгэл зүйн тусламж үйлчилгээ Миннесота эмчилгээний хөтөлбөрт багтсан байдаг. Иймд 2021 оноос эрүүл мэндийн бүх төрлийн тусламж үйлчилгээг олон улсын Uptodate хөтөлбөрийн дагуу хэрэгжүүлэх болсон ба уг хөтөлбөрт сэтгэл зүйн тусламжийн асуудал багтсан байдаг тул стандарт боловсруулах шаардлагагүй болжээ. Мансуурах донтой буюу байнга мансууруулах төрлийн бодисыг хэрэглэдэг этгээд олон улсын ангиллын системийн ICD-10 V(F1)-д хамаардаг бол сонирхон хэрэглэдэг хараахан донтоогүй байгаа этгээдүүд нь сэтгэцийн тулгамдсан асуудалтайд тооцогддог байна.

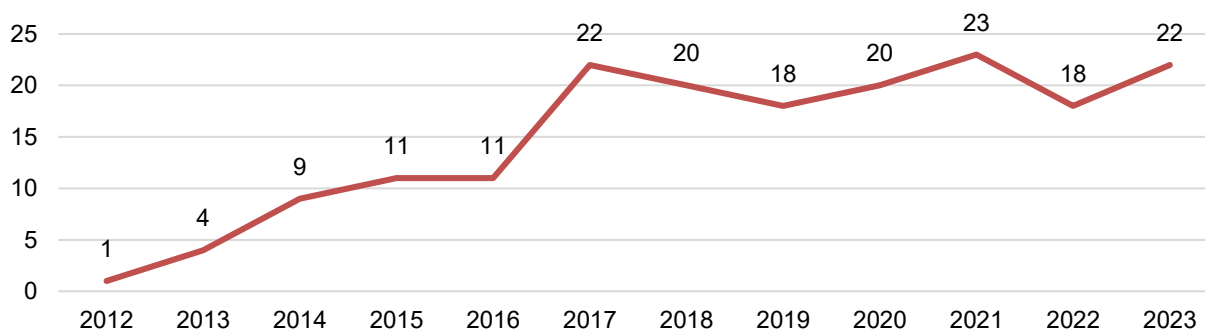
СЭМҮТ-ийн тоон мэдээллээр дээрх эмчилгээний төрлүүдийн тоон үзүүлэлтийг 2012 оноос хойш дараах байдлаар тодорхойлжээ.

График 7.2.2. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын шалтгаант сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг

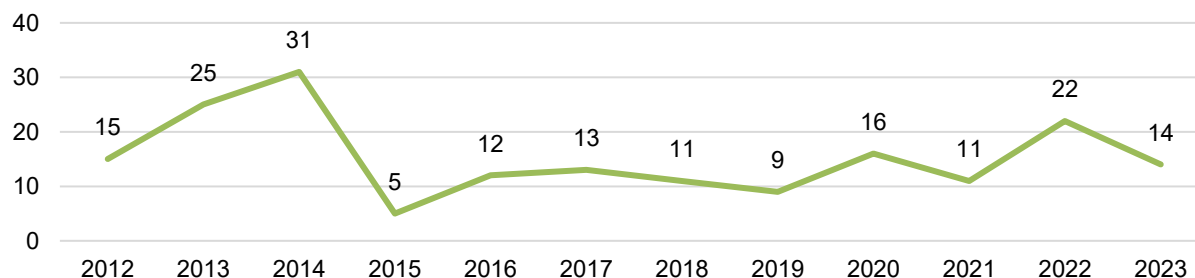
2012-2023 онд жилд дунджаар хар тамхины шалтгаант сэтгэцийн болон зан төрхийн эмгэгтэй (Хар тамхины бүх төрлийн бодисын хамааралтай сэтгэцийн болон зан төрхийн эмгэг) 23 хүн буюу нийт 272 хүн эмчилгээ хийлгэсэн байна.

График 7.2.3. Каннабиноидын шалтгаант сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг

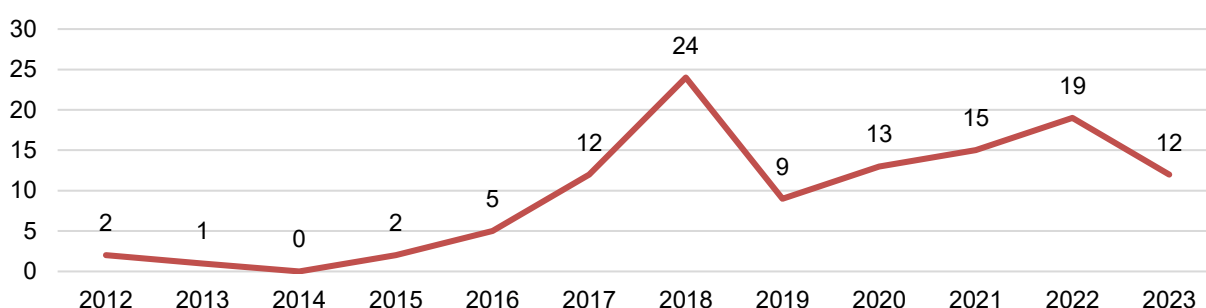
2012-2023 онд жилд дунджаар F12: Каннабиноидын шалтгаант сэтгэцийн болон зан төрхийн эмгэгтэй (Каннабисын гаралтай тарьж ургуулсан бүх төрлийн хар тамхи) 15 хүн буюу нийт 179 хүн эмчилгээ хийлгэсэн байна. 2012 оны байдлаар энэхүү эмчилгээнд 1 хүн хамрагдаж байсан бол 2023 онд 22 хүн болж өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 7.2.4. Тайвшруулах, нойрны эмийн шалтгаант сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг

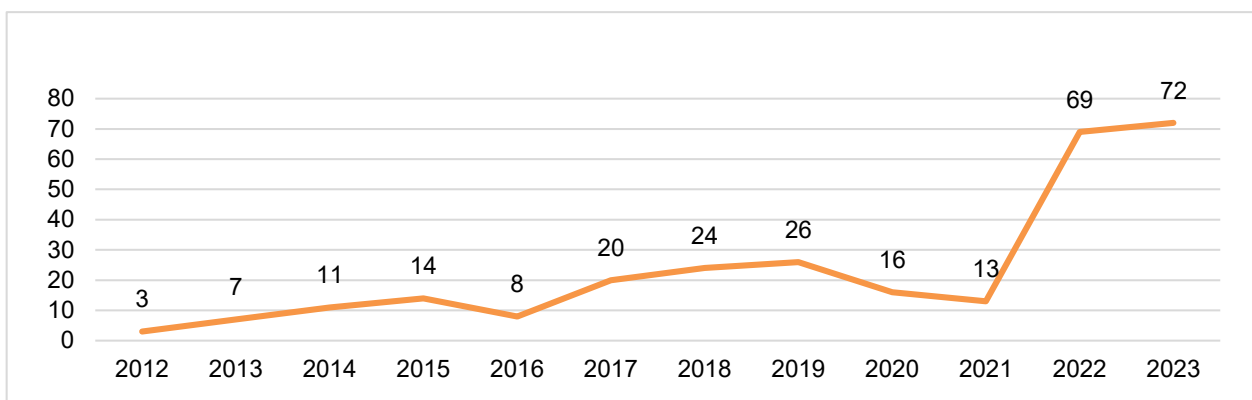
2012-2023 онд жилд дунджаар F13: Тайвшруулах, нойрны эмийн шалтгаант сэтгэцийн болон зан төрхийн эмгэгтэй (Тайвшруулах, нойрны эмийн найрлагад хар тамхи, мансууруулах бүх төрлийн бодис орсон эм) 15 хүн буюу нийт 184 хүн эмчилгээ хийлгэсэн байна.

График 7.2.5. Дэгдэмхий уусгагч бодисын шалтгаант сэтгэцийн ба зан төлөвийн эмгэг

2012-2023 онд жилд дунджаар F18: Дэгдэмхий уусгагч бодисын шалтгаант сэтгэцийн ба зан төрхийн эмгэгтэй (Мансууруулах бүх төрлийн шатдаг хий буюу газ зэрэг хамаарна) 10 хүн буюу нийт 114 хүн эмчилгээ хийлгэсэн байна. 2012 онд энэхүү эмчилгээнд 2 хүн хамрагдаж байсан бол 2023 онд 12 болж өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 7.2.6. Олон төрлийн сэтгэцэд нөлөөт ба донтолт үүсгэх бодисыг хослуулан хэрэглэсний улмаас үүсэх сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг

2012-2023 онд жилд дунджаар F19: Олон төрлийн сэтгэцэд нөлөөт ба донтолт үүсгэх бодисыг хослуулан хэрэглэсний улмаас үүсэх сэтгэцийн болон зан төрхийн эмгэгтэй (Хар тамхи, мансууруулах төрлийн бодисыг хамтад нь буюу бусад төрлүүдийг хамт хэрэглэсэн тохиолдол) 24 хүн буюу нийт 283 хүн эмчилгээ хийлгэсэн байна. 2012 онд энэхүү эмчилгээнд 3 хүн хамрагдаж байсан бол 2023 онд 72 болж огцом өссөн үзүүлэлттэй байна.

СЭМҮТ-өөс ирүүлсэн тоон мэдээллээр 2019 онд 6 хүн, 2020 онд 3 хүн, 2021 онд 2 хүн, 2022 онд 10 хүн, 2023 онд 9 хүн тус тус давтан хэвтэн эмчлүүлсэн.

Харин СЭМҮТ-д амбулаториар болон хэвтэн эмчлүүлсэн (Стационар) мансууруулах бодист донтсон хүмүүсийн нас, хүйсийг судлан үзэхэд:

Хүснэгт 7.2.2. Нас, хүйс (Хар тамхины шалтгаант сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг)

Он	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нас										
15-19 нас	2	0	0	3	2	0	0	3	2	1
20-24 нас	1	1	1	3	3	1	3	6	8	0
25-29 нас	2	1	1	3	5	2	6	11	6	0
30-34 нас	1	8	4	0	1	3	4	3	4	4
35-39 нас	4	8	6	3	7	5	2	4	0	4
40-44 нас	1	1	2	2	5	5	3	1	0	0
45-49 нас	0	0	1	0	2	4	4	2	2	2
50-54 нас	4	7	5	3	3	1	3	5	3	0
55-59 нас	1	2	1	0	0	1	1	1	4	0
60-аас дээш	0	0	1	2	1	2	1	3	5	2
Хүйс										
Эрэгтэй	8	22	10	11	23	15	15	18	11	5
Эмэгтэй	8	6	12	8	6	9	12	21	23	8
Нийт	16	28	22	19	29	24	27	39	34	13

2014-2023 онд F11: Хар тамхины шалтгаант сэтгэцийн болон зан төрхийн эмгэгтэй нийт 251 хүн эмчилгээ хийлгэснээс дийлэнх нь 20-39 насныхан байна. 2023 онд 11 хүн хэвтэн эмчлүүлснээс насны хувьд хамгийн бага нь 15-19 настай байна.

Хүйсийн хувьд 138 эрэгтэй, 113 эмэгтэй хүн эмчилгээ хийлгэсэн байна. 2021 оноос хойш СЭМҮТ-д амбулаториар болон хэвтэн эмчлүүлсэн хар тамхины шалтгаант сэтгэцийн болон зан төрхийн эмгэгтэй хүмүүсийн 50-аас дээш хувь нь эмэгтэй хүн байна.

Хүснэгт 7.2.3. Насны байдал (Каннабиноидын шалтгаант сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг)

Он	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нас										
15-19 нас	2	2	2	6	3	2	9	0	2	1
20-24 нас	6	7	2	11	12	11	6	13	8	12
25-29 нас	1	1	6	3	2	1	3	5	3	9
30-34 нас	0	1	1	2	2	4	0	2	5	0
35-39 нас	0	0	0	0	1	0	2	1	0	0
40-44 нас	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
Хүйс										
Эрэгтэй	9	9	10	18	18	15	17	20	18	19
Эмэгтэй	0	2	1	4	2	3	3	3	0	3
Нийт	9	11	11	22	20	18	20	23	18	22

2014-2023 онд F12: Каннабиноидын шалтгаант сэтгэцийн болон зан төрхийн эмгэгтэй нийт 174 хүн эмчилгээ хийлгэснээс дийлэнх нь 20-34 насныхан байна. 2023 онд 22 хүн хэвтэн эмчлүүлснээс 20-24 насны хүн 12 буюу 54.5 хувийг эзэлж байна. Хүйсийн хувьд эрэгтэй хүн 153 буюу 87.9 хувийг, эмэгтэй хүн 21 буюу 12.1 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт 7.2.4. Насны байдал (Тайвшруулах, нойрны эмийн шалтгаант сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг)

Он	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нас										
1-4 нас	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1
5-9 нас	0	0	0	0	2	0	4	6	3	1
10-14 нас	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
15-19 нас	0	0	0	1	1	0	1	1	6	0
20-24 нас	1	2	2	1	0	0	1	1	2	6
25-29 нас	0	0	1	1	2	1	0	0	1	0

30-34 нас	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0
35-39 нас	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0
40-44 нас	6	1	0	1	0	0	0	0	0	0
45-49 нас	3	0	0	0	2	0	0	1	0	0
50-54 нас	1	2	0	3	1	2	2	0	0	0
55-59 нас	8	0	1	0	0	0	0	0	3	2
60-64 нас	1	0	4	1	3	2	1	1	0	0
65-69 нас	6	0	2	0	0	0	1	0	3	3
70-аас дээш	4	0	2	3	0	3	4	0	2	1
Хүйс										
Эрэгтэй	4	3	4	4	4	7	6	7	8	9
Эмэгтэй	27	2	8	9	7	2	10	4	14	5
Нийт	31	5	12	13	11	9	16	11	22	14

2014-2023 онд F13: Тайвшруулах, нойрны эмийн шалтгаант сэтгэцийн болон зан төрхийн эмгэгтэй нийт 144 хүн эмчилгээ хийлгэсэн байна. Хүйсийн хувьд эрэгтэй хүн 56 буюу 38.9 хувийг, эмэгтэй хүн 88 буюу 61.1 хувийг эзэлж байна. 2023 онд хэвтэн эмчлүүлсэн 9 хүнээс 5 буюу 55.6 хувь нь 20-24 насныхан байна.

Хүснэгт 7.2.5. Насны байдал (Дэгдэмхий уусгагч бодисын шалтгаант сэтгэцийн ба зан төлөвийн эмгэг)

Он	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нас										
5-9 нас	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
10-14 нас	0	1	1	0	8	0	2	0	2	0
15-19 нас	0	0	3	11	15	8	5	8	9	5
20-24 нас	0	0	0	0	0	1	4	7	8	6
25-29 нас	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
40-44 нас	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
45-аас дээш	0	0	1	1	0	0	2	0	0	0
Хүйс										
Эрэгтэй	0	2	5	12	17	8	11	12	18	12
Эмэгтэй	0	0	0	0	7	1	2	3	1	0
Нийт	0	2	5	12	24	9	13	15	19	12

2014-2023 онд F18: Дэгдэмхий уусгагч бодисын шалтгаант сэтгэцийн ба зан төрхийн эмгэгтэй нийт 111 хүн эмчлүүлснээс 15-24 насныхан дийлэнх хувийг эзэлж байна. Хүйсийн хувьд эрэгтэй хүн 97 буюу 87.4 хувийг, эмэгтэй хүн буюу 12.6 хувийг тус тус эзэлж байна.

2023 онд 5-9 насны 1 хүүхэд энэхүү эмгэгээр оношлогдон хэвтэн эмчлүүлсэн байна. Түүнчлэн, өсвөр насныхан буюу ерөнхий боловсролын сурагчид газ үнэрлэж мансуурах тохиолдол их байна.

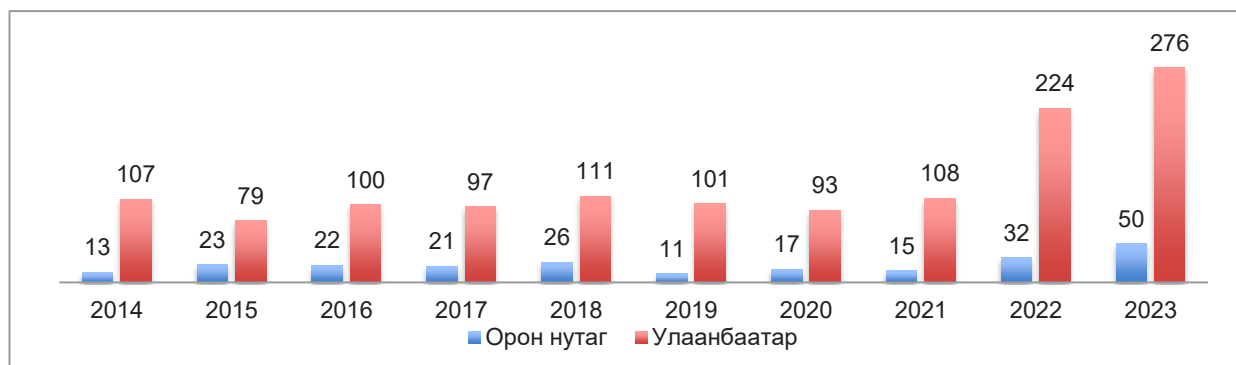
Хүснэгт 7.2.6. Насны байдал (Олон төрлийн сэтгэцэд нөлөөт ба донтолт үүсгэх бодисыг хослуулан хэрэглэсний улмаас үүсэх сэтгэцийн болон зан төлөвийн эмгэг)

Он	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Нас										
10-14 нас	0	0	0	0	0	0	0	1	6	0
15-19 нас	2	3	0	5	7	6	0	4	22	19
20-24 нас	1	0	5	7	7	5	8	5	24	26
25-29 нас	3	4	0	1	5	6	1	0	11	12
30-34 нас	3	1	3	3	3	5	3	2	2	7
35-39 нас	0	2	0	2	1	3	2	0	0	2
40-44 нас	0	1	0	0	1	1	0	1	4	6
45-49 нас	0	2	0	0	0	0	2	0	0	0
50-аас дээш	2	1	0	2	0	0	0	0	0	0
Хүйс										
Эрэгтэй	7	9	6	15	19	22	10	9	45	42
Эмэгтэй	4	5	2	5	5	4	6	4	24	30
Нийт	11	14	8	20	24	26	16	13	69	72

2014-2023 онд F19:Олон төрлийн сэтгэцэд нөлөөт ба донтолт үүсгэх бодисыг хослуулан хэрэглэсний улмаас үүсэх сэтгэцийн болон зан төрхийн эмгэгтэй 273 хүн эмчилгээ хийлгэснээс дийлэнх нь 15-29 насныхан байна. Энэ нь оюутан, залуучуудын мансууруулах төрлийн олон бодисыг хамтад нь хэрэглэсэн тохиолдол их байгааг харуулж байна. Мөн насны бүлгийн хувьд 10-14 настай хүүхдүүд энэхүү эмгэгийн улмаас СЭМҮТ-д хэвтэн эмчлүүлсэн тохиолдол 2021 онд 1, 2022 онд 6 бүртгэгдсэн байна. Хүйсийн хувьд эрэгтэй хүн 184 буюу 67.4 хувийг, эмэгтэй 89 хүн буюу 32.6 хувийг тус тус эзэлж байна.

Дээрхээс дүгнэвэл, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын шалтгаант донтох эмгэгийн оношилгоо, эмчилгээний стандарт болон опиодод донтох эмгэгийн диаморфины орлуулах эмчилгээний тусгайлсан стандартуудын хүрээнд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хэрэглээнээс үүдэн эмчилгээ хийлгэж байгаа (Хэвтэн эмчлүүлж байгаа) хүний тоо сүүлийн жилүүдэд нэмэгдэх хандлагатай байгаа нь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хэрэглээ нийгэмд нэмэгдэж байгааг харуулж байна.

График 7.2.7. Мансууруулах бодист донтсон хүн, нутаг дэвсгэрээр (2014-2023)

2014-2023 оны хооронд улсын хэмжээнд нийт 1526 хүн мансууруулах бодист донтож эмчилгээ хийлгэснээс Улаанбаатар хотод 1296 хүн, орон нутагт 230 хүн эмчилгээ хийлгэсэн байна.

Улаанбаатар хотод эмчилгээ хийлгэсэн хүний тоо 2014 онд 107 байсан бол 2023 онд 276 болж 169 буюу 2.6 дахин нэмэгдсэн байна.

Хүснэгт 7.2.7. Мансууруулах бодист донтсон хүний боловсролын түвшин (2014-2023)

Боловсрол	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Боловсролгүй	1	0	2	3	3	3	5	1	0	0
Бага	25	19	31	39	36	33	22	28	59	5
Суурь боловсрол	2	5	6	5	3	1	4	1	10	18
Бүрэн дунд	15	20	8	20	23	22	11	16	38	85
Мэргэжлийн болон техникийн	0	0	2	2	1	1	3	0	8	12
Диплом	0	0	0	0	0	0	0	0	2	6
Бакалавр	0	0	0	0	0	0	0	3	5	17
Магистр	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Нийт	43	44	49	69	66	60	45	49	122	144

СЭМҮТ-д хэвтэн эмчлүүлсэн (Стационар) мансууруулах бодист донтсон хүний боловсролын түвшинг судлан үзэхэд дийлэнх нь бага болон бүрэн дунд боловсролтой хүмүүс байна. Тухайлбал, 2023 онд хэвтэн эмчлүүлсэн хүмүүсийн 85 нь бүрэн дунд боловсролтой байна.

Хүснэгт 7.2.8. Мансууруулах бодист донтсон хүний нийгмийн байдал

Нийгмийн байдал	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0-15 насны хүүхэд	0	0	2	6	6	3	2	1	9	7
Ажилгүй	10	10	7	18	19	27	19	3	5	3
Ажилчин	9	7	7	4	3	3	4	21	42	57
Албан хаагч	0	5	4	10	6	9	2	3	3	9
Оюутан	7	5	4	7	6	4	2	10	10	20
Тэтгэвэрт	9	1	9	10	2	0	5	3	13	12
Малчин	0	2	0	0	1	0	1	0	1	1
Бусад	8	14	16	14	23	14	10	8	39	35
Нийт	43	44	49	69	66	60	45	49	122	144

Мансууруулах бодист донтон эмчилгээ хийлгэсэн хүмүүсийн дийлэнх нь ажилчин болон оюутнууд байна. Тухайлбал, 2023 онд хэвтэн эмчлүүлсэн 144 хүний 57 буюу 39.6 хувь нь ажилчин, 20 буюу 13.9 хувь нь оюутан байна.

Түүнчлэн, 2016-2023 онд 15 хүртэлх насны 36 хүүхэд бүртгэгдсэн байна. Энэ талаар СЭМҮТ-ийн Донтох эмгэг судлалын клиникийн эрхлэгч, тэргүүлэх зэргийн эмч Б.Энхчимэг “Стрессээ тайлж сураагүй, гэр бүлийн эрүүл орчинд амьдраагүй, хайр энхрийлэлгүй орчинд өссөн хүүхэд аливаа зүйлд донтох нь элбэг байдаг. Үүнээс гадна тухайн хүүхдийг хамгаалах хүнгүй, эцэг, эхгүй гэдэг мэдрэмж нь ямар нэг донтолт үүсгэх магадлалыг нэмэгдүүлдэг. Өсвөр насныхан ямар нэг зүйлийг олон талаас нь харж чаддаггүй. Тиймээс ямар нөлөө авч байна түүндээ автах магадлал өндөр байдаг нь аюултай”⁴⁷ гэж дурдсан байна.

Дээрхээс дүгнэхэд СЭМҮТ-ийн донтох эмгэг судлалын клиникийн амбулаторийн буюу өдрөөр эмчлүүлсэн болон хэвтэж эмчлүүлсэн мансууруулах бодист донтсон этгээдийн өвчлөл нь сүүлийн жилүүдэд харьцангуй өссөн үзүүлэлттэй байна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эмчилгээний стандартын F19: Олон төрлийн сэтгэцэд нөлөөт ба донтолт үүсгэх бодисыг хослуулан хэрэглэсний улмаас үүсэх сэтгэцийн болон зан төрхийн эмгэгт хамгийн их буюу 273 тохиолдол бүртгэгдсэн байгаа нь мансууруулах бодист донтсон хүн нэг төрлийн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх бус бусад төрлүүдийг хамтад нь хэрэглэх тохиолдол нэмэгдэж байгааг харуулж байна. Мөн эмчилгээ хийлгэсэн хүмүүсийн зонхилох хувийг 20-29 насныхан эзэлж байна. Эмчилгээ хийлгэсэн хүмүүсийн боловсролын байдлын хувьд бага болон бүрэн дунд боловсролтой, нийгмийн байдлын хувьд ажилчин, оюутнууд дийлэнх хувийг эзэлж байна. Мөн СЭМҮТ-ийн мэдээллээр нийт 2019-2023 оны хооронд 30 хүн давтан эмчлүүлснээс сүүлийн хоёр жилд давтан эмчлүүлсэн хүний тоо өссөн үзүүлэлттэй байна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодист донтсон этгээдүүдэд эмчилгээ хийхэд эмийн болон эмийн бус буюу сэтгэл засал болон бүлгийн эмчилгээ хийгддэг бөгөөд эдгээр эмчилгээнүүдийг хийсэн ч гэр бүл найз нөхдийн хүрээнд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэдэг хүн байх нь эмчлүүлсэн өвчтөн буцаж хэрэглэх нөхцөл байдлыг үүсгэх хандлагатай учир энэ талаар цогц бодлогыг авч хэрэгжүүлэх, эмчилгээний чанарыг сайжруулах, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт эмд донтохоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг зайлшгүй авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

7.2.7. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хор хөнөөлөөс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны зохион байгуулалт (10 дугаар зүйл, 11 дүгээр зүйл, 14 дүгээр зүйл, 15 дугаар зүйл)

7.2.7.1. Зорилгод хүрсэн түвшин ба Практикт нийцэж байгаа байдал

Тус хуулийн 10 дугаар зүйл, 11 дүгээр зүйл, 14 дүгээр зүйл, 15 дугаар зүйлд заасан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хор хөнөөлөөс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны зохион байгуулалттай холбоотой зохицуулалт хэрэгжих боломжтой эсэх, практикт хэрэгжүүлэхэд гарч буй эерэг, сөрөг үр дагавар болон тулгамдаж буй асуудлыг тодорхойлно.

7.2.7.2. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хор хөнөөлөөс урьдчилан сэргийлэх сурталчилгаа

Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн ажлын алба, Цагдаагийн ерөнхий газрын Хар тамхитай тэмцэх газар, Гаалийн ерөнхий газар, Хил хамгаалах ерөнхий газар болон Хар тамхи, мансууруулах бодисоос иргэдийг хамгаалах нийгэмлэг зэрэг бусад төрийн болон төрийн бус байгууллагууд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй холбоотой гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг идэвхтэй явуулж байна. Гэвч энэ төрлийн асуудал эрхэлсэн байгууллагууд хоорондын мэдээлэл солилцох байдал дутмаг байна.

⁴⁷ Б.Энхчимэг: Хар тамхины хамааралтай хүн автобусанд ч зүгээр явж чадахгүй <https://news.zindaa.mn/3941>

Гаалийн ерөнхий газар нь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг хилээр нэвтрэх үеийн хяналт, шалгалтыг хийж гүйцэтгэнэ. Мөн гаалийн байгууллагаас сэжигтэй бараа, бүтээгдэхүүнийг илрүүлэх хамгийн үр дүнтэй арга нь эрэлч нохой ашиглах гэсэн ч одоогоор яг энэ чиглэлээр мэргэшсэн амьтан гаршуулах байгууллага байхгүй бөгөөд үндэсний хөтөлбөрт нохойн сургалтын төв байгуулна гэж заасан ч хэрэгжиж эхлээгүй байна. Цагдаа, дотоодын хэргийн сургалтын төвд таван нохойг мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн этгээдийг таних, илрүүлэх чиглэлээр 2016 оноос хойш бэлдэж байна.⁴⁸ Гэвч энэ төрлийн бодисууд хурдан хувирч өөрчлөгддөг тул тус ажлыг эрчимжүүлэх, санхүүжилтийг тогтмол төлөвлөж байх шаардлагатай.

Цагдаагийн ерөнхий газрын хар тамхитай тэмцэх газрын Урьдчилан сэргийлэх, хамтын ажиллагааны хэлтсийн ажилтан Б-тэй хийсэн ярилцлагаас:

- Хар тамхитай тэмцэх газраас мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийн хууль бус эргэлтээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор нэг бүрчилсэн арга хэмжээ, тусгай арга хэмжээ, ерөнхий арга хэмжээ зохион байгуулж ажилладаг.

- Нэг бүрчилсэн арга хэмжээ гэдгийг жишээгээр тайлбарлавал сургуулийн сурагч хар тамхи хэрэглэсэн зөрчил үйлдсэн бол тухайн сургуульд албан мэдэгдлийг Хар тамхитай тэмцэх газраас хүргүүлнэ. Тус мэдэгдэлд тухайн хүүхдийн ар гэрт асуудлыг мэдэгдэх, тусгай хувийн хэрэг нээн хамтран ажиллах талаар тусгана. Мэдэгдэл хүргүүлснээс нэг сарын дотор сургуулийн захиргаанаас хариу мэдэгдэж, тухайн хүүхдэд чиглэсэн арга хэмжээний талаар богино тайлан илгээдэг. Гэхдээ энэ арга хэмжээ нь нийгмийн ажилтан болон багш ажилчдын мэдээлэл, чадвар дутмагаас хангалттай сайн үр дүнд хүрдэггүй. Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль, Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль, бусад журамд зааснаар дээрх арга хэмжээг авах шаардлагатай байдаг ч энэ нь хугацаа алдаж улмаар үр дүн муу байх тохиолдол их байна. Үүнийг манай байгууллагын зүгээс сургуулийн нийгмийн ажилтнуудад сургалт зохион байгуулах хэлбэрээр шийдэх боломжтой гэж үзэж байгаа.

- Сургалт, семинар зохион байгуулахад тараах материалаас эхлээд зардал гардаг боловч тус зардалд зарцуулах төсөв байдаггүй. Хууль зүй, дотоод хэргийн яам, дээд газруудад хүсэлт гаргадаг боловч үр дүнд хүрдэггүй. 2023 онд Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газрын тусламжтай 21 аймаг тойрсон сургалт хийсэн. Уг нь энэ асуудалд Боловсролын яам, Боловсролын ерөнхий газар, Харилцаа холбооны зохицуулах газар, Эрүүл мэндийн яам зэрэг олон байгууллага хуульд заасан чиг үүргийн хувьд хамтран ажиллах ёстой. Боловсролын ерөнхий газарт сургуулийн хүүхдийн боловсролын хөтөлбөрт мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хор хөнөөлийн талаар хөтөлбөрийг тусгайлан оруулж өгөх санал хүргүүлсэн боловч дорвитой арга хэмжээ аваагүй юм.

- Энэ төрлийн донтогч, хэрэглэгч нарт зориулсан эмчилгээний стандарт байдаггүй. СЭМҮТ-ийн өмнөх дарга нь хар тамхинд эмчилгээ байхгүй гэж хэлсэн бичлэг одоо надад ч байна. Манай улсын хувьд хар тамхинд донтогчид зориулсан 10 хоногийн хөтөлбөр бий. Гэтэл Швед улс 5-6 жилийн олон төрлийн чиглэл бүхий хөтөлбөртэй, харин ОХУ-д 6 сарын эмчилгээний хөтөлбөр байдаг. СЭМҮТ 30 ор бүхий донтогчдод зориулсан тасагтай боловч түүнд нь архинд донтсон хүмүүс хэвтчихдэг. Гэтэл архинд донтох, хар тамхинд донтох гэдэг өөр зүйл учир эдгээр хүмүүс олон шалтгааны улмаас хамтдаа хэвтэн эмчлүүлэх боломжгүй. Мөн СЭМҮТ-ийн санхүүжилт нь гүйцэтгэлээр санхүүждэг тул эмчилгээний үеийн төсөв муу байдаг.

- Бидний ажилд бас нэгэн хүндрэл байгаа нь хар тамхины хэрэгт холбогдсон олны танил хүмүүс, дуучид өөрсдийн олон нийтийн хэрэгслээр өөрийн хэрэглэсэн хар тамхины төрлийг өөр олон улсад цай, хоолонд хэрэглэдэг эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөгүй мэтээр олон нийт, тэр дундаа насанд хүрээгүй хүмүүст буруу ухуулга хийж байна. Тухайлбал, мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглээд баригдаж ирсэн хүүхдүүдээс тухайн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хаанаас, хэрхэн олж авсан, анх хэрэглэх болсон шалтгааныг тодруулахад миний сонсдог дуучин тэгсэн, тэр хүн аюулгүй, хэрэглэхэд өндөрт нисэж байгаа юм шиг мэдрэмж төрдөг хэрэглэж үзмээр санагдсан гэх мэтээр хариулдаг. Ийм учраас Харилцаа холбооны зохицуулах хороонд хүсэлт хүргүүлж тухайн олны танил хүмүүсийн хийсэн хар тамхи, мансууруулах бодис хэрэглэхийг уриалсан, сурталчилсан агуулгатай контентыг устгаж, хориглож өгөхийг хүссэн боловч одоог хүртэл тэдгээр дуу, дүрс бүхий контентууд олон нийтийн сүлжээнд байсаар байна.

⁴⁸ ГХУСА33-ын захиалгат үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн судалгаа 2023, “Эс Ай Си Эй” ХХК

- Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийн хууль бус эргэлтийн хувьд эмийн санд тусгай журмаар худалддаг нийт 46 эмийн жагсаалтад хэвийн журмаар худалддаг өвчин намдаах, ханиад анагаах эм зэрэг олноор хэрэглэвэл мансуурах боломжтой эмүүдийг нэмэх тухай хүсэлтийг ЭМЯ-д хүргүүлсэн боловч ямар нэгэн арга хэмжээ аваагүй. Жишээ нь 2022 онд 8 хүүхэд өвчин намдаах төрлийн эмийг олныг нухаж, шингэнтэй холин судсандаа шахсанаар хялгасан судаснууд бөглөрч улмаар нас барсан. ЕБС-ын сурагчид, өсвөр насны хүүхдүүд цэвэр хар тамхи олж авах боломж хомс тул эмийн сангаас мансуурах боломжтой эмийн тусламжтай мансуурч улмаар амь насаараа хохирох аюултай. Иймд ЭМЯ-аас мансуурах боломжтой тодорхой эмийн төрлүүдийг тусгай журмаар худалдаалах эмийн жагсаалтад яаралтай багтаах хэрэгтэй байна.

- Мөн Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр ургадаг олсны төрлийн ургамлыг устгавал энэ төрлийн гэмт хэргийг 70 хувиар бууруулах боломжтой. Олсны төрлийн ургамлыг устгах олон арга бий. Жишээ нь тайрч, өөр ургамал тарих, шатаах, хор цацах гэх мэт. Гэтэл энэ төрлийн ургамлыг шатааж устгаснаас хор цацаж устгах нь хамгийн үр дүнтэй болох нь Ботаникийн ургамал судлалын хүрээлэнгээс гаргасан судалгаагаар тогтоогдсон. Түүнчлэн, Төв аймагт хор цацаж олсны ургамал устгах туршилт хийх хүсэлт гаргасан боловч тухайн орон нутгийн удирдлагууд газар ашиглах зөвшөөрөл олгохгүй байгаа. Нөгөөтээгүүр, олсны ургамлыг хор цацаж устгахад 5 тэрбум орчим төгрөг шаардлагатай. Гэтэл энэ төрлийн ургамал ургадаг аймгуудын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас нийт 125 сая төгрөг төсөвлөсөн байна.

- Мөн гадаад улсаас мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэхгүй байх зорилгоор ажиллах Атташе (Дипломат ажилтан) шаардлагатай байна. БНХАУ хилээ хаасан цагаас Турк улсаас мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эд орж ирэх тохиолдол ихэссэн. Одоогоор энэ 2 улсаас зэрэг орж ирэх болсон. Гэвч манайд атташе ажиллуулах төсөв мөн л байхгүй байна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хэрэглэснээр гарах өөрчлөлт, сөрөг нөлөө, эрүүл мэндэд учирч болох асуудал, донтох аюулын талаар сурталчилгаа бэлдэхдээ баримталдаг шинэ стандартыг ашиглавал сурталчилгааны үр дүнг хэмжин дараагийн сурталчилгаа, сургалтад юуг илүү анхаарах шаардлагатай талаар мэдээлэлтэй, туршлагатай болох боломжтой юм.

Мөн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн хүнийг жигших, шийтгэх, тухайн нөхцөл байдлаас гарах, аврагдах ямар ч боломжгүй талаар сурталчилгаа түлхүү явагдах нь далд хэрэглээ рүү хөтлөх, улам даамжруулж болзошгүй байдаг. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эд зэрэгт донтсон бол эмчилгээ хийлгэж энгийн болох боломж байдаг, эдгэх боломжтой бид тусална гэдэг утгатай суртал, нөлөөллийн ажлууд хийх, хэрэглэсэн тохиолдолд хаана хандаж тусалцаа авч болох талаар олон нийтийн ойлголт мэдлэгийг нэмэгдүүлэх хэрэгтэй. Мөн холбогдох төрийн, төрийн бус байгууллагуудын оролцоог нэмэгдүүлэх шаардлагатай байгааг албаны хүмүүс онцолсон. Жишээлбэл нийгэмд нөлөөлөгч (Инфлүүенсер), кино, жүжиг зэрэг бусдад нөлөөлж болох энтертайнмент бүтээлүүдэд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодис сурталчилсан, хэрэглэхийг уриалсан дүрс, агуулга байгаа эсэхэд үнэлэлт дүгнэлт өгөх, тэдгээрт хууль сахиулах байгууллага зохих арга хэмжээг авдаг байх шаардлагатай байна.

Мөн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэгчдийг муу муухайгаар дүрслэх сурталчилгаа, эдгэрэх боломжгүй мэт мэдээлэл түгээнээр хэрэглэгчид далд хэлбэрийн эргэлтийг илүү дэлгэрүүлэх боломжтой. Эдгээр нь нуугдсанаар тухайн төрлийн эм, бодисын хууль бус борлуулагч нарыг олох боломж багасна. Ингэснээр мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй холбоотой гэмт хэрэг илрүүлэлт, хууль бус эргэлтийг хянахад улам удааширч, илрүүлэх магадлал буурах юм.

Өөрөөр хэлбэл иргэдэд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хор нөлөөг тайлбарлан таниулах, хорт зуршлаас сэргийлэх мэдлэг олгох, сургалт зохион байгуулах, эрүүл мэндийн боловсрол олгох нь чухал болохоос мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн түүнд донтсон хүмүүсийг нийгмээс тусгаарлах, тэдгээрийг үзэн ядаж жигших сэтгэлгээг нийгэмд түгээх ёсгүй юм. Жишээ нь Цагдаагийн ерөнхий газрын Хар тамхитай тэмцэх газрын албан ёсны цахим хаягт дараах уриалга бүхий зурагт хуудаснууд нийтлэгдсэн байна. Үүнд:

- “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэснээр шоронд, шороонд”
- “Хар тамхи бол үхлийн хавх”

Энэ нь нэг удаагийн тохиолдлоор хэрэглэсэн этгээдийг тухайн нөхцөл байдлаас гарах цаашид хэрэглэхгүй байх боломжгүй мэт ойлголтыг төрүүлж болзошгүй байна. Гэхдээ “Анзаар” аяны хүрээнд “хорт зуршлаа хойноо үлдээ” гэх зэрэг уриа үгтэй сайн жишээнүүд бий.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх чиг үүрэг бүхий албан хаагчдын нийгмийн баталгаа, аюулгүй байдал нь байгууллага тус бүрийн үндсэн чиг үүрэг, дотоод бүтэц, зохион байгуулалтаас хамаарч харилцан адилгүй байна. Энэ төрлийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх чиглэлийн зарим байгууллагын албан хаагчдын цалин хангамж, нийгмийн баталгаа нь тэдний ажлын ачаалал, ажиллах нөхцөл байдал зэрэгтэй нийцэхгүй байна. Үүнээс болж гаалийн бүсэд ажилладаг хууль сахиулах байгууллагад ажлын байрны тогтворгүй байдал бий болж, энэ чиглэлээр мэргэших боловсон хүчний хомсдолтой байна гэж судалгаанд хамтрагдсан байгууллагын төлөөллүүд дурдсан. Тиймээс цаашид нарийвчилсан судалгааг холбогдох байгууллагуудын ажилтан, албан хаагчдын дунд хийж, шаардлагатай арга хэмжээг авч, анхаарч ажиллах нь чухал байна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг шинжлэх лаборатори, тоног төхөөрөмж харьцангуй сайжирсан магадлан итгэмжлэгдсэн байгаа нь сайшаалтай ч сэжиг бүхий этгээдээс мансууруулах бодис хэрэглэсэн эсэхийг илрүүлэх багаж хэрэгслээр (Анхан шатны) цагдаа, яаралтай түргэн тусламжийн эмч, хил хамгаалах, гаалийн байгууллагын алба хаагчдыг хангах чиглэлд анхаарч ажиллах шаардлагатай байна. Мөн хилийн боомтууд энэ төрлийн тоног төхөөрөмжөөр хангагдсан нь ололттой байгаа ч жижиг боомтуудыг тоног төхөөрөмжөөр хангах, байгаа төхөөрөмжийг сайжруулах хэрэгтэй байна. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг илрүүлэх үйл ажиллагаа нь тоног төхөөрөмжийн хүчин чадал, мэргэжилтнүүдийн чадвараас шалтгаалдаг тул тэдгээрийг тогтмол шинэчлэлт, сайжруулалт хийдэг байх шаардлагатай. Өөрөөр хэлбэл мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг хууль бусаар хилээр оруулах, худалдаалах зэрэг үйл ажиллагаанууд байнга сайжирч, шинэчлэгдэж, шинэ аргуудыг хууль бус үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлж буй тул хууль сахиулах байгууллагууд тэдгээрийг давсан шинэ технологи, үйл ажиллагааны шинэ арга, техник тогтмол хийх нь энэ төрлийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ач холбогдолтой юм.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын найрлагад хийсэн шинжилгээнээс илэрсэн бодисын төрлөөс үзэхэд сүүлийн жилүүдэд “Метамфетамин” бодисын илрэлт багасаж эсрэгээрээ “ТНС” бодисын илрэлт нэмэгджээ. 2016 онд илэрсэн нийт бодисын 52.3 хувийг Метамфетамин бүрдүүлж байсан бол энэ үзүүлэлт 2020 онд 8.3 хувь болж буурсан. Харин ТНС бодисын хувьд 2016 онд илэрсэн нийт бодисын 38.5 хувийг бүрдүүлж байсан бол 2020 онд 48.6 болж өссөн байна. Энэ нь мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг шинжлэх лабораторийн техник, тоног төхөөрөмжийн хүчин чадал сайжирсан, хууль бусаар эргэлдэж буй мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисын нэр төрөл олширч буйг илтгэж байна. Өөрөөр хэлбэл гэмт хэрэг илрүүлэх багаж, хэрэгсэл, техникийн шинэчлэлийн тусламжтай мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг нарийн шинжилж аль төрөлд хамаарах бодис гэдгийг илрүүлж байна. Энэ нь шинээр хар тамхи гарч ирсэн бус манай улс одоо л илрүүлж чаддаг болж байна гэж нэг талаас дүгнэж болох юм. Товчхондоо энэ төрлийн гэмт хэрэг илрүүлэлт нь өмнө жилүүдээс их байгаа нь технологийн шинэчлэл, хууль сахиулах байгууллагын ажилтны ур чадвар нэмэгдсэн явдал гэж үзэж болно.

Иймд энэ төрлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг төрийн болон төрийн бус байгууллагуудад тасралтгүй шинэчлэл, сайжруулалт хийх шаардлагатай. Мөн энэ төрлийн сургалтад хамрагдсан, туршлагатай мэргэжлийн боловсон хүчин тогтвортой байх нь энэ төрлийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэхэд чухал нөлөөтэй юм.

Гэвч Хар тамхитай тэмцэх газарт урьдчилан сэргийлэх ажиллагаа явуулах төсөв байдаггүй. Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газраас Цагдаагийн газартай хамтарсан аян зохион байгуулж 21 аймаг тойрсон хар тамхинаас урьдчилан сэргийлэх ажил зохион байгуулах төсөв гаргуулан явсан. Үүнээс үзвэл Хар тамхитай тэмцэх газарт гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх төсөв батлагдахгүй байгаа нь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийн эргэлт, хууль бус эргэлтээс урьдчилан сэргийлэх талаар Монгол Улс бодлогын хүрээнд дэмжихгүй байгааг харуулж байна.

7.2.8. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлтэд хяналт тавих

Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын хяналттай холбоотой бүрэн эрхээ хэрэгжүүлсэн байдал

А. Хяналтыг хэрэгжүүлэгч этгээд тодорхой эсэх (Нарийвчлан зохицуулсан журмаар болон байгууллагын дотоод журмаар үүнийг тодорхой заасан эсэх) МЭСНБЭХТХ-ийн 14.3 дугаар зүйлд заасан “Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага” гэж Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 18.3 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсэгт зааснаар Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам юм.

Б. Хяналтын хэлбэр тодорхой эсэх (Хяналтыг хэрхэн хэрэгжүүлэхээр эрх зүйн актад зохицуулсан тухай) Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын түүхий эдийн олборлолт, ургамлын тархцад тогтмол хяналт тавьдаг эсэх нь тодорхойгүй байна.

В. Зөрчилд авах арга хэмжээ тодорхойгүй байна.

Гаалийн болон хил хяналтын байгууллага

А. Хяналтыг хэрэгжүүлэгч этгээд тодорхой эсэх (Нарийвчлан зохицуулсан журмаар болон байгууллагын дотоод журмаар үүнийг тодорхой заасан эсэх) МЭСНБЭХТХ-ийн 14.4 дүгээр зүйлд заасан “Гаалийн болон хил хяналтын байгууллага” гэж Гаалийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Гаалийн байгууллага, албан тушаалтан нь улсын хилээр нэвтрүүлэх бараа, тээврийн хэрэгсэлд гаалийн хяналт тавьж, гаалийн бүрдүүлэлт хийх...” гэж зааснаар Гаалийн ерөнхий газар хяналтыг хэрэгжүүлнэ.

Б. Хяналтын хэлбэр тодорхой эсэх (Хяналтыг хэрхэн хэрэгжүүлэхээр эрх зүйн актад зохицуулсан тухай) 2019 оны 12 сарын 04-ний өдөр Гаалийн ерөнхий газрын даргын журам батлах тухай А/275 дугаар тушаалаар батлагдсан Монгол Улсын гаалийн хилээр нэвтрүүлэх бараа, тээврийн хэрэгсэлд гаалийн бүрдүүлэлт хийх, гаалийн хяналт хэрэгжүүлэх журмаар зохицуулсан.

В. Зөрчилд авах арга хэмжээ тодорхой эсэх. Хил, боомт дээр ажиллаж буй алба хаагч нарын мэдлэг, техник, технологийн хоцрогдол, хангалтгүй. Монгол Улсын хил, боомт дээр ажиллаж байгаа алба хаагчид мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг таньж мэдэх, илрүүлэх талаар ойлголт, туршлага багатай, алба хаагчид ойр ойрхон солигддог, ажиллах хүч тогтвортой ажилладаггүй байдал, хүний нөөцийн дутагдал болон одоо ашиглаж байгаа “R-Scan”, Буянт-Ухаа дахь “DHL” олон улсын шуудан, илгээмжийн газарт ашиглаж буй “Fiscanomez-T100100” рентген төхөөрөмж нь цаг үеийн шаардлага хангахгүй байгаа нь гэмт этгээдүүдэд хар тамхи, мансууруулах бодисыг улсын хилээр нэвтрүүлэх таатай боломжийг бий болгож байна.

7.2.9. Дүгнэлт, санал

1. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих хууль тогтоомжийн Олон улсын гэрээний нийцэл:

Монгол Улсын олон улсын гэрээгээр зохицуулсан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх чиглэлийн эсрэг гэмт хэргийн төрлүүдийг Эрүүгийн хуульд тодорхой хэмжээнд тусгасан байна. Ингэхдээ гэмт хэрэгт хамтран оролцох, хуулийн этгээдэд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэх, шийтгэхээс бусад арга хэмжээ авах, урамшууллын аргыг ашигласан зохицуулалт тусгасан зэрэг сайн талыг дурдах нь зүйтэй. Гэвч судалгааны дүнд, олон улсын гэрээ ба Эрүүгийн хуулийн нийцлийн хувьд хангалтгүй дараах нийтлэг тал байгааг тодруулсан.

Монгол Улсын олон улсын гэрээний хэм хэмжээг Эрүүгийн хуульд тусгасан (Тусгасан: бүрэн, бүрэн бус, өргөжүүлсэн, зөрчилтэй, эсхүл огт тусгаагүй гэх мэт) байдал жигд бус, хангалттай хэмжээнд гэж үнэлэгдсэнгүй. Тухайлбал, олон улсын гэрээнд гэмт хэрэгт тооцохоор тоочиж заасан зарим гэмт үйлдлийг хооронд нь нэгтгэх байдлаар орхигдуулсан байна. Түүнчлэн, Мансууруулах эмийн тухай нэгдсэн конвенцод гэмт хэрэгт тооцохоор нэрлэж тоочсон нийт үйлдлээс “үйлдвэрлэх”, “санал болгох, худалдахаар санал болгох”, “түгээх”, “аливаа нөхцөлөөр хүргүүлэх”, “зуучлах”, “дамжин өнгөрүүлж илгээх”, “импортлох болон экспортлох” зэргийг Эрүүгийн хуульд хуульчлаагүй байна.

Мөн Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хууль бус эргэлтийн эсрэг НҮБ-ын конвенцын 3.1.а).i)-т заасан гэмт хэргийн “түгээх” үйлдлийг Эрүүгийн хуульд тусгаагүй. Үүнийг Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэгт заасан “бусдад өгсөн”, “илгээсэн” зэрэг үйлдлүүдээр илэрхийлсэн гэж үзэж болох юм. Гэхдээ Эрүүгийн хуулийн 20.12, 20.14 дүгээр зүйлд заасан бусад төрлийн гэмт хэрэгт “түгээх” үйлдлийг хуульчилсан практик байгаа тул мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хувьд мөн “түгээх” үйлдлийг тусгах боломжтой гэж үзэж байна. Мөн Эрүүгийн хуульд конвенцын тус зүйлд заасан “бэлтгэх” болон “бэлдэх” үйлдлүүдийн ялгааг гаргаж хуульчлаагүй зөвхөн бэлтгэх үйлдлийг тусгасан байна.

Хууль тогтоомжийн тухай хууль, түүний хүрээнд батлагдсан аргачлалуудын дагуу дотоодын хууль тогтоомжийг боловсруулахдаа Үндсэн хуульд нийцэж буй эсэхийг нягтлахаас гадна Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хууль тогтоомжтой нийцэж буйг судалж тодруулах ёстой. Гэтэл Эрүүгийн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хэм хэмжээний нийцэл хангалттай бус байна. Эрүүгийн хуулийг олон улсын гэрээнд нийцүүлж боловсронгуй болгох шаардлагатай. Ингэснээр зөрчилдөөнгүй болохын зэрэгцээ гэрээгээр хүлээсэн үүргээ үр дүнтэй биелүүлэх эрх зүйн орчин бүрдэнэ.

Мансууруулах эмийн тухай нэгдсэн конвенцын хүрээнд хамаарах санал:

а. Мансууруулах эмийн тухай нэгдсэн конвенцод заасны дагуу гэмт хэрэгт тооцогдох зарим үйлдлийг Эрүүгийн хуульд нэгтгэх байдлаар тусгасан байгааг анхаарч, зайлшгүй тусгах шаардлагатай үйлдлийг Эрүүгийн хуульд гэмт хэрэгт нэг бүрчлэн тооцож хуульчлах;

б. Тус конвенцод заасны дагуу гэмт хэрэгт тооцогдох үйлдлийг Зөрчлийн тухай хуульд тусгаж

зөрчилд тооцож буй байдлыг нягталж, шийдвэрлэх.

Сэтгэгцэд нөлөөлөх бодисын тухай конвенцын хүрээнд:

а. Тус конвенцод гэмт хэрэгт тооцохоор заасан “санхүүгийн үйл ажиллагаа явуулах” үйлдлийг Эрүүгийн хуульд тусгах шаардлагатай эсэхийг судалж тодруулах.

Мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөлөх бодисын хууль бус эргэлтийн эсрэг НҮБ-ын конвенцын хүрээнд:

а. Конвенцын 3.1.а).i) дэх хэсгийн дагуу “үйлдвэрлэх” болон “экспортлох, импортлох” гэмт үйлдлийг Эрүүгийн хуульд тусгах;

б. 3.1.а).iii)-т заасан “худалдаж авах”, мөн 3.1.а).iv) дэх хэсэгт дурдсан “түгээх” болон “тоног төхөөрөмж, эд зүйлсийг бэлтгэх, тээвэрлэх, түгээх” үйлдлийг Эрүүгийн хуульд тусгах;

с. 3.1.а).v) дахь хэсгийн хүрээнд “удирдсан” гэх үйлдлийг “зохион байгуулсан” үйлдлээс ялгаж хуульчлах, мөн “санхүүжүүлэх” үйлдлийг нэмж тусгах;

д. 3.2 дугаар зүйлд заасны дагуу хувийн хэрэгцээнд зориулж санаатайгаар тарималжуулах үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцох;

е. 3.5 дугаар зүйлийн b,c,d,f,g,h хэсэгт заасан гэмт хэргийн төрлүүдийг Эрүүгийн хуульд хүндрүүлэх бүрэлдэхүүнтэйгээр хуульчлах. Эрүүгийн хуульд тусгахдаа конвенцод бүрэн нийцүүлэх;

ф. 3.5.e хэсэгт заасны дагуу тусгай субъектийн үйлдсэн холбогдох гэмт хэргийн хүрээг өргөжүүлэн хуульчлах;

г. Конвенцын 3.4 дэх хэсгийн орчуулгад “ял ногдуулахаар зааж болно” гэснийг “ял оногдуулна” гэж өөрчлөн найруулж, конвенцын агуулгад нийцүүлэх.

2. Мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг үйлдвэрлэх, ашиглах, хэрэглэх тухай зохицуулсан тус хуулийн 4 дүгээр зүйл, 5 дугаар зүйл:

Зорилгод хүрсэн түвшин шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд: Мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг шинжилгээ, судалгааны зорилгоор холбогдох байгууллагууд ашиглаж байгаа ч ашиглахаар журамд заасан зарим байгууллагын үйл ажиллагаа зогссон, эсхүл огт үйл ажиллагаагаа явуулж байгаагүй байна. Мөн мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг шинжилгээ, судалгааны зорилгоор ашиглах байгууллагуудад Улсын мэргэжлийн хяналтын байгууллага буюу Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар хяналт тавих үүргийг журамд заасан ч уг байгууллага татан буугдсаны улмаас энэхүү чиг үүргийг хэрэгжүүлж буй этгээдийн эрх зүйн орчин тодорхойгүй болсон.

Иймд мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг үйлдвэрлэх, ашиглах, хэрэглэх болон мансууруулах, сэтгэгцэд нөлөөт эмээр үйлчлэх харилцаанд хяналтыг бүрэн хэрэгжүүлж хууль бус эргэлт бий болохоос урьдчилан сэргийлэхэд хүндрэлтэй. Мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг үйлдвэрлэх, ашиглах, хэрэглэх тухай зохицуулсан тус хуулийн 4 дүгээр зүйл, 5 дугаар зүйлийн зорилгодоо хүрсэн түвшин хангалтгүй байна.

Практикт нийцсэн байдал шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд: Мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн зорилгод нийцэхгүй байгаа нь практикт хэрэгжилтэд сөрөг үр дагавар үзүүлэх эрсдэлтэй. Хуулийн хэт ерөнхий зохицуулалт болон нийцүүлэн баталсан хэм хэмжээний актууд өөр хоорондоо зөрчилтэй байгаагаас практикт хэрэгжих боломжгүй байна.

3. Мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх тухай зохицуулсан тус хуулийн 6 дугаар зүйл:

Тус харилцааг хуульд хэт ерөнхий байдлаар зохицуулснаас тусгайлсан бус ерөнхий зохицуулалт бүхий хэм хэмжээний актаар зохицуулагдаж байна. Мөн хуульд заасан төрийн байгууллага үйл ажиллагаа хэрхэн холбогдох нь тодорхойгүйгээс Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дэх хяналтын механизмтай хангалттай уялдаж чадахгүй байна.

Монгол Улсын хил, боомт дээр ажиллаж байгаа гаалийн байгууллагын алба хаагчид мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөт бодисыг таньж мэдэх, илрүүлэх талаар ойлголт, туршлага багатай, алба хаагчид ойр ойрхон солигддог, тогтвортой ажилладаггүй, хүний нөөцийн дутагдалтай байдал болон гаалийн байгууллагын ашиглаж буй техникийн эвдрэл, технологийн хоцрогдол, хангалтгүй буюу хүрэлцээгүй байдал нь мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэхэд хяналтыг хэрэгжүүлэх боломжийг хязгаарлаж байна.

Тус хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх тухай зохицуулсан зохицуулалт зорилгодоо хүрч чадаагүй байна.

4. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг хадгалах, устгах тухай зохицуулсан тус хуулийн 7 дугаар зүйл:

Тусгай зөвшөөрөл бүхий компаниудын ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу хэрэглэх хүчинтэй хугацаа дууссан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг устгуулах тухай улсын байцаагч дүгнэлт үйлдэж, Эрүүл мэндийн яамны харьяа Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт зохицуулалтын газар, ЦЕГ-ын Хар тамхитай тэмцэх газартай хамтран үчинтэй хугацаа дууссан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг тусгай компаниар устгуулж, хяналт тавин ажиллаж байна. Журамд заасны дагуу Мэргэжлийн хяналтын байгууллагын даргын шийдвэрээр тусгай комисс томилогдож хүчинтэй хугацаа дууссан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг устгах ажиллагаа явагдах ёстой ч одоо тус ажиллагаа хэрхэн явагдаж байгаа нь тодорхойгүй байна.

5. Мансуурах донтой этгээдийг эмчлэх тухай зохицуулсан тус хуулийн 12 дугаар зүйл:

Зорилгод хүрсэн түвшин шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд: Мансууруулах бодист донтсон хүн сайн дурын үндсэн дээр эмнэлэгт хандсан тохиолдолд хэрхэн зохицуулах нь тодорхойгүй байгаагаас иргэд цагдаагийн байгууллагад бүртгүүлэхгүйн тулд сайн дураараа эмнэлгийн үйлчилгээ авах, эмнэлэгт хандахаас зайлсхийж байна. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн 12.2-т хуулиар албадан эмчлэх тухай зохицуулсан боловч ийнхүү албадан эмчилсэн тухай мэдээлэл бүртгэгдээгүй байна. Энэ нь мансуурах донтой хүнийг албадан эмчлэх эрх зүйн зохицуулалт хангалтгүй, энэ талаар баримтлах бодлого тодорхойгүй байгаатай холбоотой. Нөгөөтээгүүр ердийн журмаар буюу сайн дураараа эмчлүүлэх хүсэлтэй хүн эмнэлгийн тусламж авах боломж хязгаарлагдмал, албадан эмчлэгдэх боломж, нөхцөл байхгүй байгаа нь тус хуулийн 12 дугаар зүйл нь зорилгодоо хүрч чадахгүй байгааг харуулж байна.

Практикт нийцсэн байдал шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд: Тус хуулийн 12 дугаар зүйлд заасан зохицуулалт практикт бүрэн хэрэгжихгүй байна. СЭМҮТ-ийн донтох эмгэг судлалын клиникт амбулатор болон хэвтэн эмчлүүлсэн эмчлүүлэгчийн тоон мэдээнээс харвал мансууруулах бодист донтсон этгээдийн өвчлөл нь сүүлийн жилүүдэд харьцангуй өссөн үзүүлэлттэй байна. Ялангуяа Улаанбаатар хотод тус үзүүлэлт илүү өндөрх байгаа нь энэ талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ хэрэгтэй байгааг харуулж байна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт эмийн эмчилгээний стандартын F19: Олон төрлийн сэтгэцэд нөлөөт ба донтолт үүсгэх бодисыг хослуулан хэрэглэсний улмаас үүсэх сэтгэцийн болон зан төрхийн эмгэг хамгийн их буюу 283 тохиолдол бүртгэгдсэн нь донтогчдын хувьд нэг төрлийн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх бус бусад төрлүүдийг хамтад нь хэрэглэх тохиолдол ихэссэн байгааг харуулж байна. Мөн эмчилгээ хийлгэсэн хүмүүсийн дийлэнх нь 20-29 насныхан байна. СЭМҮТ-ийн мэдээллээр 2019-2023 оны хооронд 30 хүн давтан эмчлүүлсэн бол сүүлийн хоёр жилийн хугацаанд давтан эмчлүүлсэн хүний тоо харьцангуй өссөн үзүүлэлттэй байна.

6. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хор хөнөөлөөс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны зохион байгуулалтын тухай зохицуулсан тус хуулийн 10 дугаар зүйл, 11 дүгээр зүйл, 14 дүгээр зүйл, 15 дугаар зүйл:

2009 оноос 2023 оны хооронд цагдаагийн байгууллагад бүртгэгдсэн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэргийн тоон мэдээллийг харвал 2013 оноос 2019 оны хооронд тус гэмт хэрэг тасралтгүй өссөн үзүүлэлттэй байна. 2009 онд бүртгэгдсэн энэ төрлийн гэмт хэргийн тоог 2023 онтой харьцуулахад 23 дахин өссөн байна. Ковид-19 цар тахлын үед (2020, 2021 онд) буурсан үзүүлэлттэй байх боловч 2022 оноос дахин өсөж, цар тахлын буюу 2019 оны нөхцөл байдалтай ижил хэмжээнд хүрэх төлөвтэй байна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хор хөнөөлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлын нэгдсэн бодлого тодорхойгүй байгаагаас хуулийн дагуу үүрэг хүлээсэн байгууллагуудын урьдчилсан сэргийлэх ажил нь зөвхөн олон нийтэд хандсан мэдээлэл, сурталчилгаагаар хязгаарлагдаж байна. Олон нийтэд түгээж буй сурталчилгааны агуулга нь мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хэрэглэсэн хүмүүсийг нийгмээс тусгаарлахад чиглэж байгаа нь учир дутагдалтай байна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлтийг хянах, таслан зогсоох тухайд хуульд заасан байгууллага бүр хүлээсэн үүргийнхээ дагуу хуулийн хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байгаа ч үр дүн хангалтгүй байгаа нь тус хуулиар зохицуулж буй харилцааны өөрчлөлттэй холбоотой. Иймд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлтийг хянах, таслан зогсоох чиглэлээр салбар хоорондын уялдааг хангах шинэ бүтэц, зохион байгуулалтыг бий болгох зайлшгүй шаардлагатай байна.

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хор хөнөөлөөс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны зохион байгуулалтын тухай зохицуулсан тус хуулийн 10 дугаар зүйл, 11 дүгээр зүйл, 14 дүгээр зүйл, 15 дугаар зүйл нь зорилгод хүрэх түвшин хангалтгүй байгаагаас практикт нийцэхгүй байна.

7.3. МАНСУУРУУЛАХ ЭМ, СЭТГЭЦЭД НӨЛӨӨТ БОДИСЫГ ХУУЛЬ БУСААР АШИГЛАХ ГЭМТ ХЭРГИЙН ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭРТ ХИЙСЭН ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ

7.3.1. Удиртгал

2019-2023 онд цагдаагийн байгууллагад Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах” гэмт хэрэг 1113 бүртгэгдсэн бол Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх 870 хэргийг хянан шийдвэрлэсэн байна.

Харин 2019-2023 онд тус гэмт хэргийг шийдвэрлэж, shuukh.mn-д байршуулсан нийт 870 хайлтын утгад хамаарах илэрц байснаас шүүхийн тогтоолыг нууцалсан, шүүгдэгчийн хувийн мэдээллийг нууцалсан, шүүхийн шийдвэрийн тогтоох хэсэг тусгагдаагүй, шүүх цагаатгах тогтоол гаргасан гэх мэт үндэслэлээр дүн шинжилгээ хийх боломжгүй шүүхийн шийдвэрүүдийг хасаж, дүн шинжилгээ хийх боломжтой 560 хэрэг буюу нийт илэрцийн 64.3 хувийг судлан үзсэн болно.

Өөрөөр хэлбэл, энэхүү судалгааг хийхдээ дүн шинжилгээ хийх боломжтой “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах” гэмт хэргийг хянан шийдвэрлэсэн бүх эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг хамруулсан болно.

7.3.2. 2019-2023 онд хянан шийдвэрлэсэн шүүхийн шийдвэрт хийсэн дүн шинжилгээ

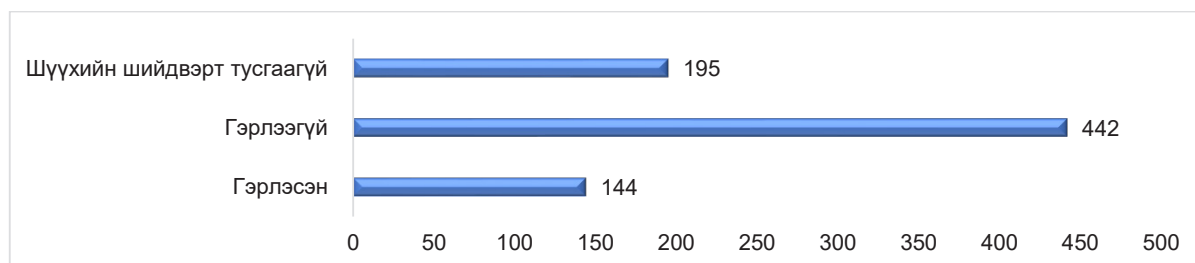
Хүснэгт 7.3.1. Үндсэн мэдээлэл (2019-2023)

Шүүхийн шийдвэрийн хамаарах он	2019	2020	2021	2022	2023	Нийт
Дүн шинжилгээ хийсэн шүүхийн шийдвэрийн тоо	110	103	123	105	119	560
Эх олонлог буюу хайлтын утгад хамаарах илэрцийн тоо	177	168	172	181	172	870
Түүврийн хэмжээ буюу нийт илэрцээс сонгосон буюу дүн шинжилгээ хийх боломжтой шүүхийн шийдвэрийн эх олонлогт эзлэх хувь	62.1 %	61.3%	71.5%	58.01%	69.1%	64.4%
Гэмт хэрэг үйлдсэн хүний тоо	149	162	184	150	136	781

7.3.2.1. Гэмт хэрэг үйлдсэн хүний хувийн байдал

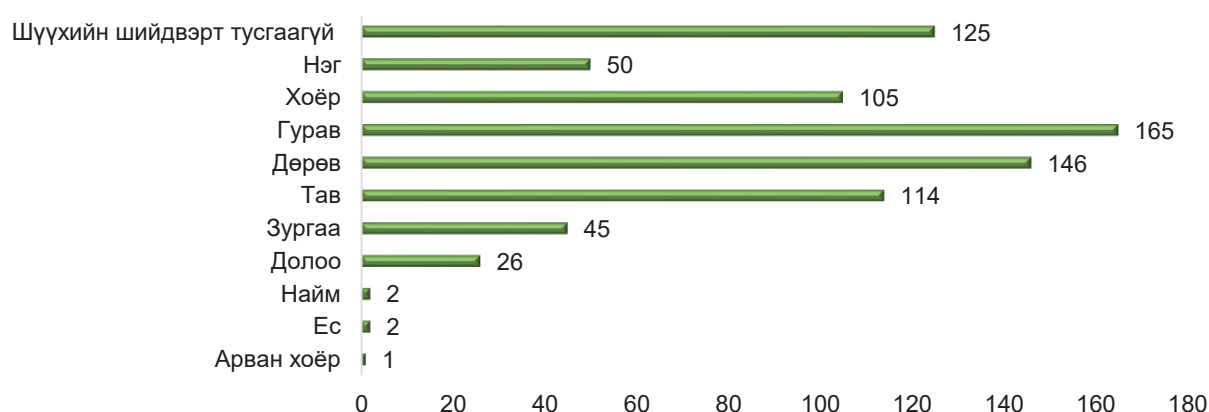
Дүн шинжилгээ хийсэн нийт 560 хэрэгт 781 хүн холбогдож, эрүүгийн хариуцлага хүлээсэн байна. Гэмт хэрэг үйлдсэн хүний хувийн байдлыг судлан үзэхэд:

График 7.3.1. Гэр бүлтэй эсэх (2019-2023)

Нийт гэмт хэрэг үйлдсэн 781 хүний 144 буюу 18.4 хувь нь гэрлэсэн, 442 буюу 56.6 хувь нь гэрлээгүй байсан бол 195 буюу 24.9 хувьд гэмт хэрэг үйлдсэн хүний гэр бүлтэй эсэхийг шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй байна. Гэрлээгүй 442 хүн байгаа нь гэрлэсэн хүнээс 298 буюу 67.4 хувиар их байна.

График 7.3.2. Ам бүлийн тоо (2019-2023)

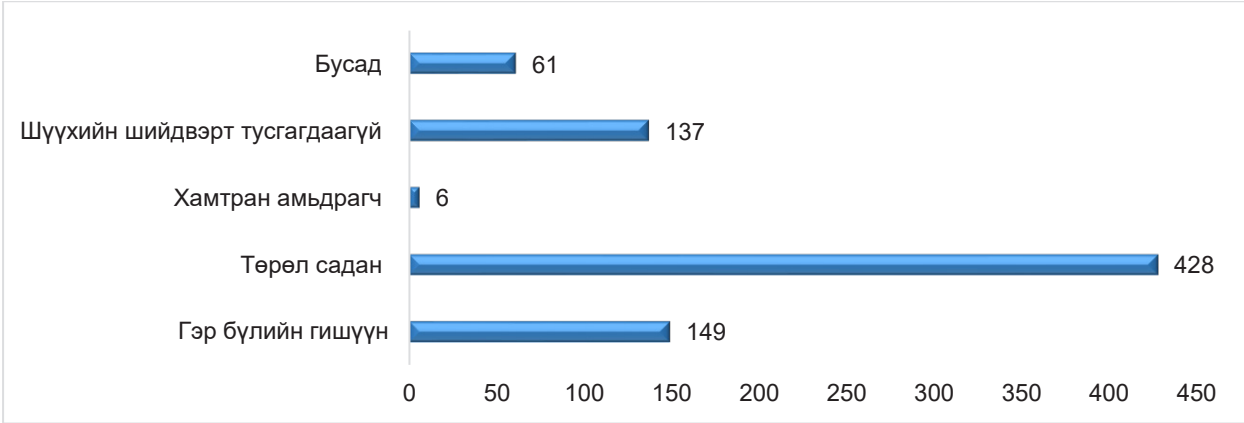

Гэмт хэрэг үйлдсэн 781 хүний ам бүлийн тоог судлан үзэхэд:

- Ам бүл 3 – 165 буюу 21.1 хувь;
- Ам бүл 4 – 146 буюу 18.7 хувь;
- Ам бүл 5 – 114 буюу 14.6 хувийг эзэлж байна.

Харин 125 буюу 16 хувьд нь гэмт хэрэг үйлдсэн хүний ам бүлийн тоог шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй байна.

График 7.3.3. Хамт амьдарч байсан гэр бүлийн гишүүдийн тоо (2019-2023)

Гэмт хэрэг үйлдсэн хүн хэнтэй хамт амьдарч байсныг судлан үзэхэд:

- 428 буюу 54.8 хувь нь төрөл садантайгаа;
- 149 буюу 19.1 хувь нь гэр бүлийнхээ гишүүдтэй;
- 61 буюу 7.8 хувь нь бусад хүмүүстэй;
- 6 буюу 0.8 хувь нь хамтран амьдрагчтайгаа амьдарч байжээ.

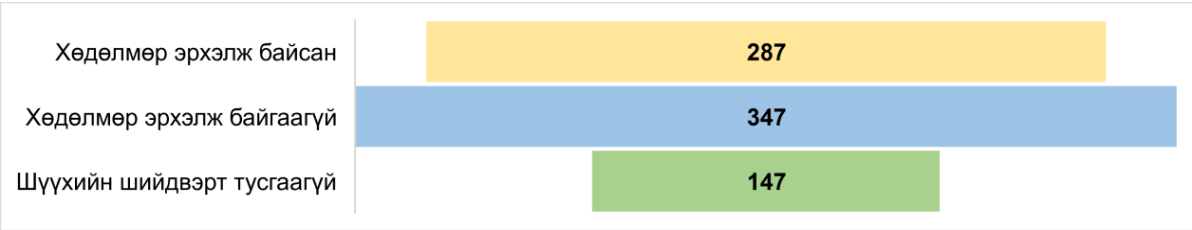
Харин гэмт хэрэг үйлдсэн 137 хүн хэнтэй хамт амьдарч байсныг шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй байна. Дээрхээс дүгнэвэл, гэмт хэрэг үйлдсэн хүний 73.8 хувь нь гэр бүлийн гишүүд, төрөл садантайгаа хамт амьдардаг байсан байна.

Хүснэгт 7.3.2. Оршин суугаа газар (2019-2023)

№	Улаанбаатар хот		Хөдөө орон нутаг		Шүүхийн шийдвэрт тусгаадаггүй
	Дүүрэг	Тохиолдол	Аймаг	Тохиолдол	
1.	Баянгол	81	Булган	1	394
2.	Баянзүрх	88	Дархан-Уул	13	
3.	Сүхбаатар	48	Дорнод	2	
4.	Сонгинохайрхан	60	Орхон	6	
5.	Хан-Уул	41	Сэлэнгэ	5	
6.	Чингэлтэй	39	Хөвсгөл	2	
7.	Налайх	1	-	-	

Нийт гэмт хэрэг үйлдсэн 781 хүний оршин суугаа газрыг судлан үзэхэд, Улаанбаатар хотын 9 дүүргээс Багахангай болон Багануур дүүрэгт оршин суудаг хүн байгаагүй. Баянзүрх дүүрэгт оршин суух хаягтай хүн хамгийн их буюу 88 хүн, орон нутгаас хамгийн их буюу 13 хүн Дархан-Уул аймагт оршин суух хаягтай байна. Харин 394 буюу 50.4 хувьд гэмт хэрэг үйлдсэн хүний оршин суугаа газрын шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй байна.

График 7.3.4. Хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал (2019-2023)

Гэмт хэрэг үйлдсэн 781 хүнээс 287 буюу 36.7 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж байсан бол, 347 буюу 44.4 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж байгаагүй байна.

Хүснэгт 7.3.3. Эрхэлсэн ажил (2019-2023)

№	Эрхэлдэг ажил	Тохиолдлын тоо
1.	Шивээсчин	6
2.	Хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг	96
3.	Төрийн албан хаагч	11
4.	Хувийн хэвшилд ажилладаг	132
5.	Уран бүтээлч	20
6.	Хугацаат цэргийн алба хаагч	2
7.	Шүүхийн шийдвэрт тусгагдаагүй	20
	Нийт	287

Хөдөлмөр эрхэлж байсан 287 хүний эрхэлж байсан ажлыг судлан үзэхэд:

- Хувийн хэвшилд ажилладаг 132 буюу 46 хувь;
- Хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг 96 буюу 33.4 хувь;
- Уран бүтээлч 20 буюу 7 хувийг тус тус эзэлж байна.

Мөн гэмт хэрэг үйлдсэн 20 хүнийг шүүхийн шийдвэрт хөдөлмөр эрхэлдэг гэж тусгасан ч эрхэлдэг ажлыг тодорхой тусгаагүй байна.

Хүснэгт 7.3.4. Гэмт хэрэг үйлдсэн хүний насны байдал (2019-2023)

Он	15-18 нас	19-25 нас	26-35 нас	36-45 нас	46-55 нас	56-65 нас	Шүүхийн шийдвэрт тусгагдаагүй
2019	13	65	31	5	2	0	33
2020	17	56	46	12	3	1	27
2021	6	87	52	9	1	1	28
2022	3	43	53	9	5	1	36
2023	2	50	38	7	0	0	39
Нийт	41	301	220	42	11	3	163

Гэмт хэрэг үйлдсэн хүний насны байдлыг судлан үзэхэд:

- 15-18 насны 41 буюу 5.2 хувь;
- 19-25 насны 301 буюу 38.5 хувь;
- 26-35 насны 220 буюу 28.2 хувь;
- 36-45 насны 42 буюу 5.4 хувь;
- 46-55 насны 11 буюу 1.4 хувь;
- 56-65 насны 3 буюу 0.4 хувийг тус тус эзэлж байна. Үлдсэн 20.9 хувь буюу 163 гэмт хэрэг үйлдсэн хүний насны байдлыг шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй байна.

Дээрхээс дүгнэвэл, 19-35 насны хамгийн их буюу 66.7 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт 7.3.5. Урьд нь ял шийтгүүлж байсан эсэх (2019-2023)

Утга	Тийм	Үгүй	Шүүхийн шийдвэрт тусгагдаагүй
Урьд нь ял шийтгүүлж байсан эсэх	241	445	95
Урьд нь энэ төрлийн гэмт хэрэг үйлдэж байсан эсэх	91	593	97
Урьд нь мансууруулах бодис хэрэглэж байсан эсэх	181	155	445

Урьд нь ял шийтгүүлж байсан хүн 241 буюу 30.9 хувийг, ял шийтгүүлж байгаагүй хүн 445 буюу 57 хувийг эзэлж байна. Үлдсэн 12.1 хувь буюу 95 хүн урьд нь ял шийтгүүлж байсан эсэхийг шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй байна.

Харин гэмт хэрэг үйлдсэн 781 хүнээс урьд нь энэ төрлийн гэмт хэрэг үйлдэж байсан хүн 91 буюу 11.7 хувийг, урьд нь мансууруулах бодис хэрэглэж байсан хүн 181 буюу 23.2 хувийг тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 7.3.6. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодис хэрэглэсэн шалтгаан (2019-2023)

№	Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн шалтгаан	Тохиолдлын тоо	Хувь
1	Интернэтээс харсан	21	2.7
2	Найз санал болгосон	151	19.3
3	Виз сунгах нэрийдлээр хар тамхины наймаа эрхэлдэг	1	0.1
4	Сэтгэл санаагаар унасан	22	2.8
5	Тамхины оронд хэрэглэсэн	2	0.3
6	Мөнгө олох зорилгоор	4	0.5
7	Өвчин намдаах зорилгоор хэрэглэсэн	14	1.8
8	Сонирхож хэрэглэсэн	84	10.8
9	Тохиолдлын шинжтэй хэрэглэсэн	164	21
10	Шүүхийн шийдвэрт тусгагдаагүй	318	40.7
	Нийт	781	100

Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисыг хэрэглэх болсон шалтгааныг тодруулахад найз нь санал болгож хэрэглэсэн тохиолдол хамгийн их буюу 19.3 хувь, сонирхож хэрэглэсэн тохиолдол 10.8 хувийг тус тус эзэлж байна.

7.3.2.2. Мөрдөн шалгах ажиллагаатай холбоотой мэдээлэл

График 7.3.5. Биологийн дээжийн төрөл: Цус эсвэл шээс (2019-2023)

Биологийн дээжийн төрлөөр авч үзвэл, гэмт хэрэг үйлдсэн 639 хүн буюу 81.8 хувиас шээсний шинжилгээ, 49 буюу 6.3 хувиас биологийн дээж авсан боловч цусны болон шээсний шинжилгээ аль нь болох нь тодорхойгүй, 11 буюу 1.5 хувиас биологийн дээж аваагүй, 10 буюу 1.3 хувиас цусны шинжилгээ, 6 буюу 0.8 хувиас цусны болон шээсний шинжилгээ авсан байна.

Дээрхээс дүгнэвэл, тус гэмт хэргийг үйлдсэн хүнээс дийлэнх тохиолдолд шээсний шинжилгээ авч байна. Түүнчлэн, гэмт хэрэг үйлдсэн хүний шээснээс мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис илрээгүй боловч гэмт хэрэг үйлдсэн хүн гэм буруугаа хүлээн зөвшөөрсөн 36 тохиолдол байна.

2019-2023 оны хооронд Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх хянан шийдвэрлэсэн 870 хэргээс 560 хэргийн шүүхийн шийдвэрт дүн шинжилгээ хийхэд нийт 21 төрлийн бодисыг 633 удаа хууль бусаар ашиглажээ. Үүнээс 411 буюу 64.9 хувийг өвс (Delta-9 tetrahydrocannabinol), 93 буюу 14.7 хувийг мөс (Метамфетамин), 83 буюу 13.1 хувийг шавар тус тус эзэлж байна. Үүнээс үзэхэд Монгол Улсад 2019-2023 оны хооронд мансууруулах, сэтгэцэд нөдөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэгт өвс (Delta-9 tetrahydrocannabinol), болон тетрагидроканнабинол төрлийн мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг ашигласан байна.

Хүснэгт 7.3.7. Гэмт хэрэг үйлдсэн хүний хэрэглэсэн буюу олж авсан, хадгалсан мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын төрөл (2019-2023)

Утга	Бодисын төрөл	Тохиолдлын тоо
Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын 1971 оны Сэтгэцэд нөлөөт бодисын тухай конвенцын 1-4 дүгээр жагсаалтад багтсан	Өвс	411
	Морфин	8
	Шавар	83
	LSD	10
	Метамфетамин	93
	Мөнгөн ус	1
	Кокайн	3
	MDMA	5

Сэтгэгцэд нөлөөлөх бодисын жагсаалтад багтаагүй ч хэтрүүлэн хэрэглэвэл аюултай	Апаурин	1
	Трамадол	2
	Алпрозолам	2
	Пировалерон	1
	Пей (Peyote)	
	DXM (Dextromethorphan)	1
	Андате	1
	JWH-018	3
	JWH-073	
	ADB	4
	THC (Tetrahydrocannabinol)	1
	AbsoluteXtracts	1
	Natural health oils CBD drops	1
	Broad spectrum hemp extract	1
		633

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын 1971 оны Сэтгэгцэд нөлөөт бодисын тухай конвенцын 1-4 дүгээр жагсаалтад багтсан дээрх мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөт бодисоос манай улсын хувьд Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан гэмт хэрэг үйлдсэн хүмүүсээс өвс, шавар, мөсийг түгээмэл байдлаар хэрэглэсэн байна. Мөн өвчин намдаах эмийг мансуурах зорилгоор хэрэглэж буй тохиолдол их байна. Нийт 560 хэрэгт 781 хүн холбогдож, эрүүгийн хариуцлага хүлээсэн бөгөөд нийт 21 төрлийн мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөт бодисыг хэрэглэсэн байна.

Хүснэгт 7.3.8. Мансууруулах эм, сэтгэгцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн хүний насны бүлэг (2019-2023)

Бодисын төрөл	15-18 нас	19-25 нас	26-35 нас	36-45 нас	46-55 нас	56-65 нас	Шүүхийн шийдвэрт нас тусгаагүй
Шавар	0	40	29	4	1	0	20
LSD	0	1	4	3	1	1	6
Мөс	0	16	22	16	8	2	24
Альфразолам	0	1	0	0	0	0	1
Морфин	2	3	1	0	0	0	2
Тармадол	0	0	0	0	0	0	1
Апаурин	0	0	0	0	0	0	1
андате	0	0	0	0	0	0	3
Cocaine	0	0	2	1	1	0	0
AMP Амфетамин	0	0	1	2	0	0	0
MDMA Ecstasy	0	0	4	2	0	0	0
MDA	0	0	1	0	0	0	0
MET	0	0	0	2	0	0	0
HG	0	0	2	0	1	1	0
CNS	0	2	0	0	0	0	3
DXM	0	0	0	0	0	0	4
ПЭН	0	0	2	0	0	0	0
MDPV	0	0	1	0	0	0	0
JWH-018	0	2	3	0	0	0	1
AbsoluteXtracts	0	0	1	0	0	0	0
Нэргүй шингэн бодис	0	0	1	0	0	0	0
Нийт	2	65	74	30	12	4	66

Синтетик төрлийн бодис хэрэглэсэн 253 хүний насны байдлыг судлан үзэхэд:

- 26-35 насны хүн 74 буюу 29.2 хувийг;
- 19-25 насны хүн 65 буюу 25.7 хувийг;
- 36-45 насны хүн 30 буюу 11.9 хувийг
- 46-55 насны хүн 12 буюу 4.7 хувийг;
- 56-65 насны хүн 4 буюу 1.6 хувийг;
- 15-18 насны хүн 2 буюу 0.8 хувь тус тус эзэлж байна.

Гэхдээ насны бүлгийн хувьд 15-18 насны бүлэг нь харьцангуй бага үеийг хамарч байгаа учраас тоон үзүүлэлт бага байхыг үгүйсгэхгүй бөгөөд өсвөр насны хүн энэ төрлийн гэмт хэрэгт холбогдож байгаа эсэхийг тусад нь судлан үзэхэд ач холбогдолтой гэж үзсэн учир насны ангиллыг ийнхүү авсан болно.

Хүснэгт 7.3.9. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хэрхэн олж авсан талаар (Хэргийн тоогоор), (2019-2023)

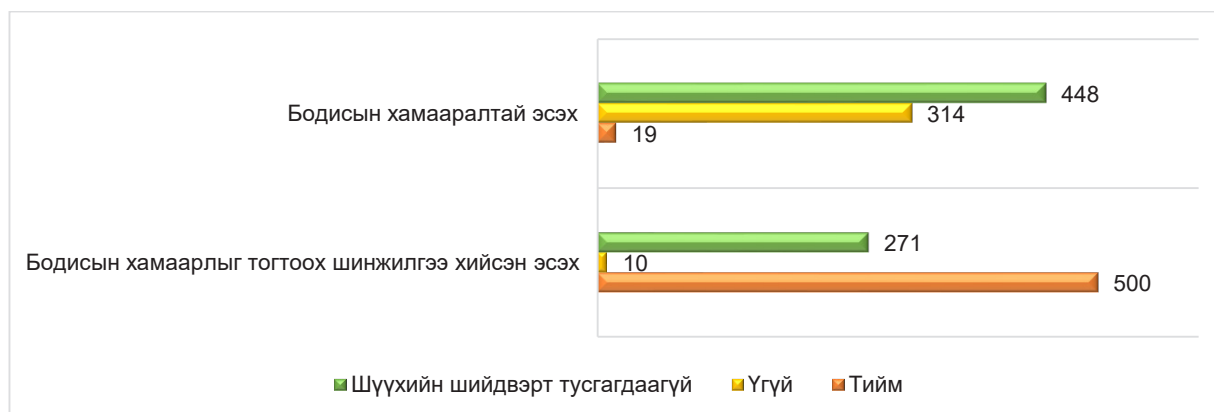
Арга хэлбэр	2019	2020	2021	2022	2023	Нийт
Түүж бэлтгэсэн	40	41	67	39	49	237
Худалдаж авсан	22	9	6	13	14	64
Үнэ төлбөргүй авсан	22	26	9	25	24	106
Олсон	11	10	13	0	7	41
Хилээр нэвтрүүлсэн	5	7	6	13	8	39
Тариалж ургуулсан	0	1	0	0	0	1
Ажлын хөлсөнд авсан	0	1	0	0	0	1
ХСҮТ-ийн эмчээс хуурамч эмийн бичиг бичүүлэн хорооноосоо үнэгүй авсан	0	1	0	0	0	1
Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй	10	7	22	15	17	71
Нийт	110	103	123	105	119	560

Гэмт хэрэг үйлдсэн хүн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хэрхэн олж авсан тухай судлан үзэхэд:

- Түүж бэлтгэсэн 237 буюу 42.4 хувь;
- Үнэ төлбөргүй авсан 106 буюу 18.9 хувь;
- Худалдаж авсан 64 буюу 11.4 хувь;
- Олсон 41 буюу 7.3 хувь;
- Хилээр нэвтрүүлсэн 39 буюу 7 хувь;
- Тариалж ургуулсан, ажлын хөлсөнд авсан, ХСҮТ-ийн эмчээс хуурамч эмийн бичиг бичүүлэн хорооноосоо үнэгүй авсан тохиолдол тус бүр 1, 1 буюу 0.2 хувийг эзэлж байна.

Харин 12.7 хувь буюу 71 хэрэгт мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хэрхэн олж авсан талаар тусгаагүй байна.

График 7.3.6. Бодисын хамааралтай эсэхийг тогтоосон шинжилгээний хариу (2019-2023)

Гэмт хэрэг үйлдсэн 781 хүний 500 буюу 64 хувьд бодисын хамааралтай эсэхийг тогтоох шинжилгээ хийсэн бол 10 буюу 1.3 хувьд бодисын хамаарал тогтоох шинжилгээ хийгээгүй байна. Нийт бодисын хамааралтай эсэхийг тогтоох шинжилгээ хийлгэсэн хүнээс 19 буюу 3.8 хувь нь бодисын хамааралтай байна.

7.3.2.3. Эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэсэн байдал

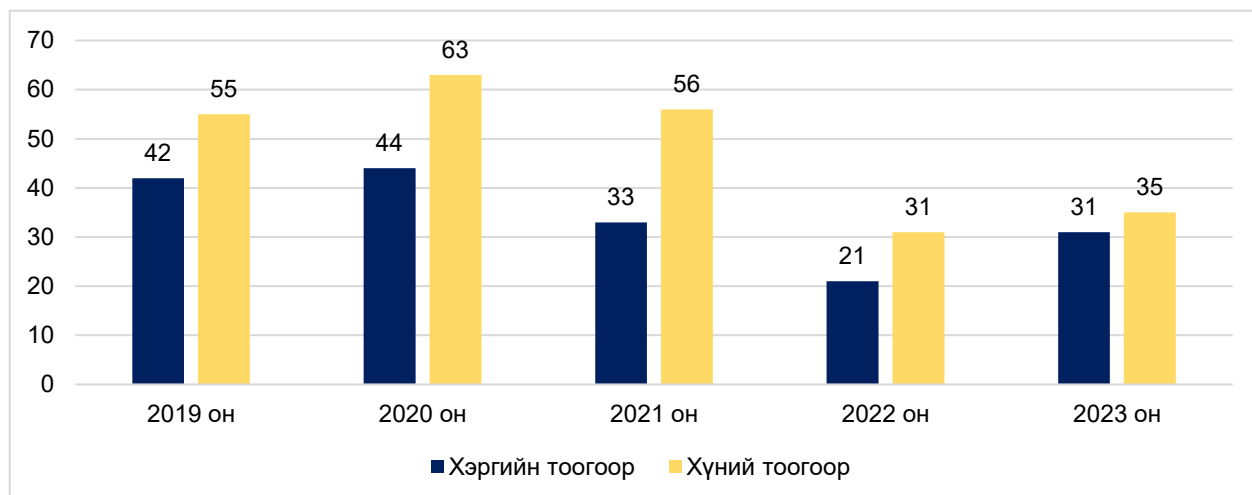
Хүснэгт 7.3.10. Их хэмжээний бодис олдсон гэмт хэрэг үйлдсэн оногдуулсан ял (Ялын хэмжээ бага), (2019-2023)

№	Тохиолдол	Ялын хэмжээ, төрөл	Бодисын хэмжээ, төрөл (гр, мг, ширхэг)
1	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2019.09.05, Дугаар 577	1 жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан. 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Мөс- 20.2 гр MDMA -0.7 гр
2	СХД-ийн ЭХАШШ, 2019.10.16, Дугаар 1087	2 шүүгдэгч тус бүрд 1 жил 5 сар тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 8410 гр
3	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.12.04, Дугаар 1999 Шүүгдэгч: ОХУ-н иргэн	1 жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс-6480 гр Шавар-3 гр
4	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.07.20, Дугаар 1322	3 жил тэнссэн.	Апаурин- 15 ширхэг Алпрозолам-43 ширхэг Тармадол-60 капсул
5	Сэлэнгэ аймгийн Мандал сум дахь СДЭХАШШ, 2021-12-24, Дугаар 2022/ШЦТ/03	2 жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 6140 гр
6	Дархан аймаг дахь ЭХАШШ, 2021-10-25, Дугаар 2021/ШЦТ/0278	2 шүүгдэгч тус бүрд 1 жил 6 сар тэнссэн.	Өвс- 3367.4 гр
7	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.03, Дугаар 737	2 жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Морфин-59 ширхэг
8	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2022.02.09, Дугаар 2022/ ШЦТ/103	1 жил тэнссэн.	Морфин- 175.1 гр
9	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.12.11, Дугаар 2023/ ШЦТ/1227	1 жил 3 зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 12,1438 гр
10	Булган аймаг дахь дахь СДЭХАШШ, 2023.01.13, Дугаар 17	2 шүүгдэгч тус бүрд 2 жил тэнссэн.	Өвс- 13705.2 гр

Хүснэгт 7.3.11. Бага хэмжээний бодис олдсон болон анх удаа гэмт хэрэг үйлдсэн хүнд оногдуулсан ял (Ялын хэмжээ их), (2019-2023)

№	Тохиолдол	Ялын хэмжээ төрөл	Бодисын хэмжээ, төрөл (гр, мг, ширхэг)
1	Төв аймаг дахь СДЭХАШШ, 2019.12.17, Дугаар 385	2 шүүгдэгч 1 жил 6 сар, 1 жил 1 сар тус тус хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.2 гр
2	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.12.24, Дугаар 07	1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.5 гр
3	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.16, Дугаар 401	2 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.8283 гр
4	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.04.06, Дугаар 130	2 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.80 гр
5	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021-09-02, Дугаар 2021/ШЦТ/953	2 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.5368 гр
6	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2021-08-03, Дугаар 2021/ШЦТ/453	1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.3 гр
7	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.20 Дугаар 2023/ШЦТ/1848	2 шүүгдэгч 2 жил 6 сар, 3 жил тус тус хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 1.72 гр Өвс- 968.2 гр
8	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.21, Дугаар 2023/ШЦТ/01	3 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 41.1 гр
9	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2023.09.06, Дугаар 574	1 жил хорих ял оногдуулсан.	Мөс- 0.0594 гр
10	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.10.18, Дугаар 2023/ШЦТ/820	1 жил хорих ял оногдуулсан.	Мөс- 0,3793 гр

График 7.3.7. Гэмт хэрэг үйлдсэн хүн цагдан хоригдсон эсэх (2019-2023)

Нийт 560 хэргийн 171 хэрэг буюу 30.5 хувьд нь цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авсан бөгөөд гэмт хэрэгт холбогдсон 781 хүний 240 буюу 30.7 хувь нь цагдан хоригдсон байна.

Цагдан хоригдсон хугацаандаа мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэсэн, хадгалсан тохиолдол нийт 4 бүртгэгдсэн байна.

Цагдан хоригдсон хоногийн хувьд хамгийн багадаа 1 хоног, хамгийн ихдээ 2019 онд 457 хоног, 2020 онд 597 хоног, 2022 онд 700 хоног, 2023 онд 994 хоног цагдан хоригдсон байна. Дэлгэрэнгүйг хавсралт хэсгээс үзнэ үү.

7.3.3. Шүүхийн шийдвэрт хийсэн дүн шинжилгээний нэгдсэн дүгнэлт

2019-2023 онд Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах” гэмт хэргийг хянан шийдвэрлэж, Монгол Улсын шүүхийн шийдвэрийн цахим сан “Shuukh.mn”-д байршуулсан 870 шүүхийн шийдвэрээс 560 шийдвэрийг түүвэрлэн судлахад дараах үр дүн гарсан.

Тус гэмт хэргийг үйлдсэн хүний хувийн байдлыг судлан үзэхэд ихэвчлэн гэр бүлгүй, төрөл садантайгаа амьдардаг, эрхэлсэн тодорхой ажилгүй эсвэл хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг 19-35 насныхан энэ төрлийн гэмт хэргийг хамгийн их үйлдсэн байна.

Нийт сонгон судалсан гэмт хэрэгт холбогдсон хүмүүсийн 92.5 хувь нь Улаанбаатар хотод тэр дундаа Баянзүрх, Баянгол дүүрэгт оршин суух хаягтай байсан бол орон нутгийн хувьд 6 аймагт энэ төрлийн гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн хүн оршин суух хаягтай байснаас Дархан-Уул аймагт хамгийн их буюу 13 хүн байна. Мөн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэж байсан хүн энэ төрлийн гэмт хэргийг дахин үйлдэх магадлал өндөр байна.

Түүнчлэн, гэмт хэрэг үйлдсэн хүн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх болсон шалтгаанаа сэтгэл санааны тогтворгүй байдал, найз нөхдийнхөө санал болгосноор, тохиолдлын шинжтэй, сонирхож хэрэглэсэн гэж тайлбарласан нь дийлэнх хувийг эзэлж байна.

Энэ төрлийн гэмт хэргийг мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулахдаа тухайн гэмт хэрэг үйлдсэн хүний мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын донтолттой эсэхийг шинжлэн тогтоодоггүй, биологийн дээж авахдаа дийлэнх тохиолдолд шээснээс авдаг бөгөөд цөөн тохиолдол цусны (цусны болон шээсний) шинжилгээ авсан байна.

Гэмт хэрэгт үйлдсэн хүн тухайн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хэрхэн олж авсан талаар судлан үзэхэд өвсийг түүж бэлтгэсэн тохиолдол 237 буюу хамгийн их байна. Мөн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис, эмийг худалдаж авсан, үнэ төлбөргүй авсан тохиолдол их байна. Түүнчлэн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг ХСҮТ-ийн эмчээс хуурамч эмийн бичиг бичүүлэн хорооноос үнэгүй авч байсан тохиолдол байна. Үүнээс гэмт хэрэг үйлдсэн хүмүүсийн зарим нь өвсийг түүж боловсруулан шавар гэх бодисыг гарган авч хэрэглэдэг байжээ. Өвсийг түүж боловсруулан шавар болгон хэрэглэж байсан хүмүүс ихэвчлэн 19-35 насныхан байна.

Бодисын хэмжээгээр буюу төрлөөр авч үзвэл 2019 онд шийдвэрлэсэн шүүхийн шийдвэрт дурдсанаар нийт өвс (Delta-9 tetrahydrocannabinol) 90 906.1016 грамм, Мөс (Метамфетамин) 291.3563 грамм, Шавар 197.2847 грамм, MDMA 11.772 грамм, 17 ширхэг, LSD 61 ширхэг, Морфин 2 ширхэг бодисууд байна.

2020 онд Өвс (Delta-9 tetrahydrocannabinol) 37791.636 грамм, Мөс (Метамфетамин) 275.4446 грамм, Шавар 321.1484 грамм, Кокаин 4.3 грамм, Морфин хэмжээ тодорхойлох боломжгүй, LSD 310 ширхэг, Апаурин 15 ширхэг, Трамадол 60 ширхэг, Алпрозолам 43 ширхэг, Андате 4 ширхэг, THC (Tetrahydrocannabinol) 10.8608 грамм, Natural health oils CBD drops, Broad spectrum hemp extract бодисууд байна.

2021 онд Өвс (Delta-9 tetrahydrocannabinol) 64 651.17957 грамм, Шавар 1 201.05621 грамм, Мөс (Метамфетамин) 81 240.8065 грамм, Морфин 32 ширхэг, LSD 4 ширхэг, Кокаин 3.9 грамм, Мөнгөн ус, бодисууд байна.

2022 онд Өвс (Delta-9 tetrahydrocannabinol), Шавар, Мөс (Метамфетамин), Морфин, LSD, MDMA, Трамадол, Пировалерон, Пен (Пентазоцин), DXM (Dextromethorphan ханиадны эм) бодисууд байна.

2023 онд Өвс, Мөс (Метамфетамин), Шавар, ADB (Синтетик каннабиноид), JWH-018, Морфин, LSD, Алпрозолам, AbsoluteXtracts (Каннабисын ургамлаас гаргаж авсан шингэн) бодисууд байна.

2019-2023 онд тухайн мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг түүж бэлтгэсэн тохиолдол хамгийн өндөр хувийг эзэлж байна. Энэ нь манай улсад мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт ургамал ургадаг газрууд түгээмэл байгаатай холбоотой гэж үзэж байна.

Сонгон судалсан 560 хэрэгт холбогдсон 781 хүний 240 буюу 30.7 хувьд нь цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авсан байна. Цагдан хоригдсон хоногийн хувьд 1-994 хоног байна.

Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэгдсэн “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах” гэмт хэрэгт оногдуулсан ялыг харьцуулан үзэхэд энэ төрлийн гэмт хэрэгт оногдуулж буй ялын хэмжээ харилцан адилгүй байна. Тухайлбал, эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад их хэмжээний өвс, синтетик бодис олдсон ч гэмт хэрэгт үйлдсэн хүнд оногдуулсан ялын хэмжээ бага буюу 1 жилийн хугацаагаар хорих ял оногдуулахгүйгээр тэнсэх, 1 жилийн хугацаагаар хорих ял оногдуулсан тохиолдол байгаа бол анх удаа гэмт хэрэг үйлдсэн, бага хэмжээний өвс синтетик бодис олдсон ч 1 ба түүнээс дээш жилээр хорих ял оногдуулсан тохиолдол цөөнгүй байна.

Бүхэл тоогоор хэмжигдэх хэмжээ мансууруулах бодист зарим тохиолдолд хорих ял оногдуулсан ба зарим тохиолдолд тэнсэн харгалзах ял оногдуулж шийдвэрлэсэн байна. Энэ нь Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд тухайн гэмт хэрэгтний холбогдсон хэргийн мансууруулах сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хэмжээг хуульд тодорхой тусгаагүй нь гэмт хэрэг үйлдсэн хүнд ял завших нөхцөл болж байна. Шүүгдэгч нарын цагдан хоригдсон хугацаа нь харьцангуй бага байх боловч тодорхой тохиолдлуудад буюу 900 хоног гэх мэт байдлаар маш олон хоногоор цагдан хоригджээ. Цагдан хоригдсон үедээ хэрэглэсэн тохиолдол бага хувийг эзэлж байгаа ч 2019 онд 2, 2020 онд 1, 2023 онд 1 тохиолдол байгаа нь цаашид цагдан хоригдсон үедээ мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх боломж байгааг харуулж байна.

НЭГДСЭН ДҮГНЭЛТ

НЭГДСЭН ДҮГНЭЛТ

Монгол Улсад 2023 онд бүртгэгдсэн гэмт хэргийн статистикт дүн шинжилгээ хийж, дараах дүгнэлтийг хийж байна.

Нэг. Монгол Улс дахь гэмт хэргийн нөхцөл байдлын талаар:

1. Гэмт хэргийн тойм статистик. Монгол Улсын хэмжээнд 2023 онд нийт 35 574 гэмт хэрэг бүртгэгдсэн байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 234 буюу 0.7 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Сүүлийн 10 жилийн хугацаанд, 2018 он хамгийн их гэмт хэрэг бүртгэгдсэн жил байжээ. Прокурорын байгууллагын хяналт тавьсан эрүүгийн хэргийн сүүлийн 5 жилийн үзүүлэлтийг авч үзвэл, 2019 онд хамгийн их эрүүгийн хэрэгт буюу 88 431 хэрэгт хяналт тавьсан бол 2021 онд хамгийн бага буюу 61 217 хэрэгт хяналт тавьсан байна. Сүүлийн 5 жилд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс нийт 67 143 хэрэг шийдвэрлэсэн нь жилд дунджаар 13 428.6 хэрэг шийдвэрлэжээ.

Тус онд бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоо 1995 оноос даруй 73.5 хувиар, гэмт хэрэг үйлдсэн хүний тоо 80.3-иар өссөн байна. Мөн анхан шатны шүүхээс шийдвэрлэсэн хэргийн тоо даруй 122 хувиар, хяналтын шатны шүүхээс шийдвэрлэсэн хэргийн тоо 274 хувиар тус тус өссөн бол давж заалдах шатны шүүхээс шийдвэрлэсэн хэргийн тоо 17.3 хувиар өссөн байна. Шүүхээс оногдуулсан ялын хувьд 2023 оныг 1995 онтой харьцуулбал, хорих ял 61.8 хувиар буурч, хорихоос бусад төрлийн ял 22.8 хувиар өсжээ.

2. Монгол Улс дахь Гэмт хэргийн түвшин буюу 100 000 хүн амд ногдох гэмт хэргийн тоо 2023 онд 1000 болж өмнөх оноос 1-ээр өссөн байна. Сүүлийн 10 жилийн хугацаанд, 2022 онд 2021 оноос 253-аар нэмэгдсэн нь хамгийн өндөр өсөлт байсан бол 2020 онд 2019 оноос 273-аар буурсан нь хамгийн ихээр буурсан үзүүлэлт байна.

3. Монгол Улсын гэмт хэргийн индекс 2023 онд нийт 142 улсаас 41 дүгээр байрт эрэмбэлэгдсэн нь өмнөх оноос 2 байраар ухарсан үзүүлэлт болжээ. 2021 онд 10 байраар, 2020 онд 4 байраар, 2019 онд 8 байраар тус тус байр урагшилсан нь 2023 онд ийнхүү өөрчлөгдөж сөрөг үзүүлэлтийг харуулжээ.

Хоёр. Гэмт хэргийн статистикийн талаар:

1. Монгол Улсын хэмжээнд 2023 онд нийт 35 574 гэмт хэрэг бүртгэгдсэнээс нийслэлийн хэмжээнд 24 978 буюу 70.2 хувь нь, орон нутгийн хэмжээнд 10 576 буюу 29.7 хувь нь, бусад газарт 20 буюу 0.1 хувь нь тус тус бүртгэгджээ. Үүнийг өмнөх онтой харьцуулахад нийт бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоо 234-өөр буюу 0.7 хувиар, нийслэлд бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоо 668-аар буюу 2.7 хувиар, бусад газарт үйлдэгдсэн гэмт хэргийн тоо 9-өөр буюу 81.8 хувиар тус тус өссөн бол орон нутагт бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоо 443-аар буюу 4 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

2. Авлигатай тэмцэх газар 2023 онд нийт 2183 үйлдэлтэй, 1402 холбогдогч бүхий, 1837 хэрэгт хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын ажиллагаа явуулсан байна. Энэ нь өмнөх оноос 21 хувиар өссөн үзүүлэлт юм. Нийт шалгалтын ажил явуулсан хэргийн 325 буюу 17.7 хувийг шүүхэд шилжүүлэх саналтай, 544 буюу 29.6 хувийг хэрэг бүртгэлтийн хэрэг хаах, эрүүгийн хэргийг хэрэгсэхгүй болгох саналтай, 57 буюу 3.1 хувийг харьяаллын дагуу шилжүүлэх саналтай тус тус прокурорт шилжүүлж, 132 хэргийг нэгтгэн шалгаж, 12 хэргийг түдгэлзүүлж, 2023 оны эцсийн байдлаар 767 хэргийн үлдэгдэлтэй байгаагаас хэрэг бүртгэлтийн 690 хэрэг, мөрдөн байцаалтын 77 хэрэг байжээ.

Авлигатай тэмцэх газраас тус онд мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан хэргийн шийдвэрлэлт 57.6 хувьтай байсан нь өмнөх оноос 5.4 хувиар өссөн үзүүлэлт юм. Мөн 192 хэрэг шүүхээр эцэслэн шийдвэрлэгдсэн нь өмнөх оноос 4-өөр буюу 2 хувиар өсжээ.

3. Шүүх шинжилгээний байгууллага 2023 онд улсын хэмжээнд нийт 64 266 шинжилгээ хийжээ. Үүнээс 39 881 буюу 62 хувь нь шүүх эмнэлгийн шинжилгээ, 16 397 буюу 25.5 хувь нь байгалийн ухааны шинжилгээ, 7025 буюу 10.9 хувь нь криминалистикийн шинжилгээ, 852 буюу 1.3 хувь инженер техникийн шинжилгээ, 111 буюу 0.2 хувь нь эдийн засгийн шинжилгээ байх бөгөөд нийт 28 906 удаа хэргийн газрын үзлэгт оролцсон байна. Нийт 409 хэргийг шинжилгээгээр, 141 хэргийг халуун мөрөөр тус тус нотолж, 141 883 987.7 төгрөгийн болон 294 402.4 валютын хохирол, 4 727 512 207.84 төгрөгийн экологи, эдийн засгийн үнэлгээ, хохирлын хэмжээг тус тус тогтоосон. “Адис-Папион” нэгдсэн санд бүртгэлтэй эзэнгүй хэргийн гарын мөрүүдийг шалгаж орон байрны хулгайн 62 хэргийг нөхөн илрүүлж, хэргийн газрын үзлэгээр илрүүлж бэхжүүлсэн гарын мөрөөр 209 хэргийн эзэн холбогдогчийг нотлон тогтоосон байна.

Шүүх шинжилгээний байгууллагаас тус онд хийсэн нийт шинжилгээний тоог өмнөх онтой харьцуулахад 4935-аар буюу 7.1 хувиар буурсан байна. Үүнээс шүүх эмнэлгийн шинжилгээ 3197-оор буюу 7.4 хувиар, байгалийн ухааны шинжилгээ 680-аар буюу 3.9 хувиар, криминалистикийн шинжилгээ

1249-өөр буюу 15 хувиар тус тус буурсан байна. Харин инженер техникийн шинжилгээ 249 буюу 41.2 хувиар өсжээ.

4. Прокурорын байгууллага 2023 онд нийт 109 987 гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэлд хяналт тавьж ажиллажээ. Үүнээс хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын 80 338 хэрэгт хяналт тавьж ажилласан нь өмнөх онтой харьцуулахад 4180-аар буюу 4.9 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Мөн тус онд иргэн, хуулийн этгээдээс ирүүлсэн нийт 229 835 зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээлэлд хяналт тавьж ажилласан нь өмнөх оноос 3255-аар буюу 1.4 хувиар буурсан байна. Ял эдлүүлэх ажиллагаанд хяналт тавьсан үзүүлэлтийг авч үзвэл нийт 2196 прокурорын дүгнэлт, 25 шүүхээр шийдвэрлэсэн эсэргүүцэл бүртгэгдсэн байна.

Прокурорын байгууллага мөн онд нийт 3 185 868 зөрчлийн хэрэгт хяналт тавьснаас 99.96 хувь буюу 3 184 608 хэргийг шийдвэрлэсэн байна. Нийт шалгасан зөрчлийн хэргийн энэхүү үзүүлэлт нь өмнөх оноос 487 347 буюу 18.1 хувиар өссөн үзүүлэлт байна. Шалгагдсан нийт зөрчлийн хэргээс 3 025 909 буюу 95 хувийг газар дээр нь хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулж, 124 127 буюу 3.9 хувийг бүртгэж, хялбаршуулсан журмаар шийтгэл оногдуулж, 35 832 буюу 1.1 хувийг зөрчлийн хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээн шалгасан байна. Прокуророос эрх бүхий албан тушаалтны хялбаршуулсан журмаар шийдвэрлэсэн болон зөрчлийн хэрэгт шийтгэл оногдуулсан шийдвэрийг хянаад 8234 дүгнэлт бичсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 3983 буюу 93.7 хувиар өссөн байна.

5. Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх 2023 онд нийт 19 720 хүн, 23 хуулийн этгээдэд холбогдох 14 919 эрүүгийн хэрэг хүлээн авснаас 1 хуулийн этгээд, 935 хүнд холбогдох 500 хэргийг прокурорт буцааж, 176 хүнд холбогдох 137 хэргийг түдгэлзүүлж, 324 хүнд холбогдох 190 хэргийг харьяаллын дагуу шилжүүлж, 2 хуулийн этгээд 159 хүнд холбогдох 50 хэргийг хэрэгсэхгүй болгож, 2 хуулийн этгээд 199 хүнд холбогдох 95 хэргийг цагаатгаж, нийт 13 977 хэргийг шийдвэрлэж 18 хуулийн этгээд, 16 511 хүнийг гэмт хэрэг үйлдсэн гэмт буруутайд тооцож, үүнээс 1535 хүнийг хорих ял оногдуулахгүйгээр тэнсэж, 284 хүнийг эрүүгийн хариуцлагаас чөлөөлж, 14 192 хүнд ял шийтгэл оногдуулсан бөгөөд тус оны эцэст шүүх 1191 хэргийн үлдэгдэлтэй байжээ. Нийт анхан шатны журмаар хянан шийдвэрлэсэн хэргээс 7293 буюу 52.2 хувийг нийслэлийн эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхүүдэд, 6684 буюу 47.8 хувийг орон нутгийн эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхүүдэд тус тус хянан шийдвэрлэсэн байна.

Анхан шатны шүүхээс 2023 онд шийдвэрлэсэн нийт хэргийн тоог өмнөх онтой харьцуулахад 225-аар буюу 1.6 хувиар, ял шийтгүүлсэн хүний тоо 202-оор буюу 1.4 хувиар тус тус буурчээ. Мөн онд анхан шатны шүүхээс 8360 хүн, 18 хуулийн этгээдэд торгох ял, 1467 хүнд нийтэд тустай ажил хийлгэх ял, 1814 хүнд зорчих эрхийг хязгаарлах ял, 2551 хүнд хорих ялыг тус тус оногдуулж, 119 хүүхдэд хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ, 8 хүнд эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авсан байна. Өмнөх оноос торгох ял шийтгүүлсэн хүний тоо 2.3 хувиар, зорчих эрхийг хязгаарлах ялаар ял шийтгүүлсэн хүний тоо 3 хувиар, хүмүүжлийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүний тоо 23.9 хувиар, эрүүгийн хариуцлагаас чөлөөлсөн хүний тоо 11.8 хувиар тус тус өсжээ.

Хорих ял шийтгүүлсэн хүмүүсээс 2464 нь биечлэн эдэлсэн байх ба үүнд 164 эмэгтэй, 49 өсвөр насны хүн байх ба жирэмсэн эмэгтэй, гурав хүртэлх насны хүүхэдтэй эх, ганц бие эцэг 12 хүний шийтгэх тогтоолыг хойшлуулсан байна.

Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүхүүд 2023 онд нийт 2428 хэрэг хүлээн авснаас 2215 хэргийг буюу 91.2 хувийг нь хянан шийдвэрлэж, 6 хэрэгт шинээр илэрсэн нөхцөл байдлын улмаас хэргийг хянуулах прокурорын дүгнэлтийг хүлээн авч, 60 хэрэгт давж заалдах шатны шүүхээр хэлэлцүүлэхгүй тухай шийдвэр гаргасан байх ба оны эцэст 153 (нийт хүлээн авсан хэргийн 6.3 хувь) хэргийн үлдэгдэлтэй байжээ. Давж заалдах шатны журмаар хянан шийдвэрлэсэн эрүүгийн хэргийн тоо өмнөх оноос 97-оор буюу 4.2 хувиар буурсан бол үлдэгдэл хэргийн тоо 43-аар буюу 39.1 хувиар өссөн байна.

Улсын дээд шүүхийн Эрүүгийн хэргийн танхим 2023 онд нийт 902 хэрэг хүлээн авснаас 164 хэргийг буюу 18 хувийг нь хянан хэлэлцэж, 726 хэргийг буюу 80.4 хувийг нь хэлэлцүүлэхээс татгалзаж, тус оны эцэст 6 хэргийн үлдэгдэлтэй байжээ.

6. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад 2023 онд нийт 4526 хүн хорих ял эдэлж байгаа нь өмнөх онтой харьцуулахад 369-өөр буюу 8.9 хувиар өссөн байна. Хорих ял эдэлж буй нийт хүний 4497 буюу 99.4 хувийг Монгол Улсын иргэн, үлдсэн 29 хүн нь гадаад улсын харьяат (БНХАУ, ОХУ, БНСУ, Бусад) 29 буюу 0.6 хувийг тус тус эзэлж байна.

2023 онд 16 281 хүн, хуулийн этгээдэд холбогдох гүйцэтгэвэл зохих хорихоос өөр төрлийн ял байсан нь өмнөх онтой харьцуулахад 1020 буюу 6.7 хувиар өссөн байна. Үүнийг ялын төрлөөр ангилан авч үзвэл, торгох ял 9558 (9544 хүн, 14 хуулийн этгээд) буюу 58.7 хувийг, зорчих эрхийг хязгаарлах ял

2834 буюу 17.4 хувийг, нийтэд тустай ажил хийлгэх ял 1420 буюу 8.7 хувийг, эрх хасах ял 2469 буюу 15.2 хувийг тус тус эзэлж байна. Харин нийт 11 314 хүн, хуулийн этгээдэд холбогдох хорихоос өөр төрлийн ял гүйцэтгэсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 759 буюу 7.2 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Тус онд гүйцэтгэвэл зохих хорих ял оногдуулахгүйгээр тэнссэн, хорих ял оногдуулсан шүүхийн шийтгэх тогтоолыг биелүүлэхийг хойшлуулсан, хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллаж, хяналт тогтоосон болон хуульд заасан албадлагын арга хэмжээ 7671 байснаас 3777-г буюу 49.2 хувийг гүйцэтгэж, онц эцэст 3894 үлдэгдэлтэй байна.

Гурав. Бүртгэгдсэн зөрчлийн статистикийн талаар:

1. 2023 онд цагдаагийн байгууллага нийт 3 214 414 зөрчил шалгаснаас 3 209 611 зөрчил буюу 99.9 хувийг шийдвэрлэсэн байна. Зөрчил гаргасан 3 090 753 иргэн, 66 608 хуулийн этгээдийг 95.8 тэрбум төгрөгөөр торгох, 18 558 хүнийг баривчлуулах, 33 692 хүнийг торгож, тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрх хасах шийтгэл тус тус оногдуулсан байна.

2. Зөрчил шалган шийдвэрлэх эрх бүхий байгууллагууд зөрчлийн талаарх нийт 229 835 гомдол, мэдээлэл хүлээн авч прокурорын нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлэн, прокуророос хяналт тавьж ажилласан байна. Зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийн 87.4 хувийг Цагдаагийн байгууллага, 1,8 хувийг Гадаадын иргэн харьяатын газар, 0.9 хувийг Гаалийн байгууллага, 0.9 хувийг Татварын байгууллага, 9.0 хувийг бусад эрх бүхий байгууллагууд тус тус хүлээн авч шалгасан байна. Зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээллийн 157 874 буюу 68.7 хувьд Улс, Нийслэл, тээвэр, дүүргийн прокурорын газрууд, 71 961 буюу 31.3 хувьд аймгийн прокурорын газрууд хяналт тавьж ажилласан байна.

2023 онд зөрчлийн 3 185 868 хэрэг шалгагдсанаас 3 025 909 буюу 95.0 хувийг газар дээр нь хялбаршуулсан журмаар, 124 127 буюу 3.9 хувийг гомдол, мэдээллийн бүртгэлд авч, хялбаршуулсан журмаар, 35 832 буюу 1.1 хувийг зөрчлийн хэрэг нээн шалгасан хэрэг эзэлж байна.

3. Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхүүд 2023 онд 26 711 хүнд холбогдох 26 318 хэргийг хүлээн авч, 26 248 хэргийг хянан шийдвэрлэж, тайлант хугацааны эцэст 114 хэргийн үлдэгдэлтэй байна. Анхан шатны шүүхээс харьяаллын дагуу хүлээн авсан хэрэг 26 318, хэрэгт холбогдсон хүн 26 711, хуулийн этгээд байхгүй байна. Шийтгэл оногдуулах саналтай ирүүлсэн 351 хүнд холбогдох саналыг хэрэгсэхгүй болгож, шийтгэлээс 121 хүнийг чөлөөлж, 26 075 хүнд шийтгэл оногдуулсан байна.

Хянан шийдвэрлэсэн зөрчлийн хэргээс 382 хэрэг буюу 52.8 хувь нь гомдол эсэргүүцлийг хэрэгсэхгүй болгож, анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг хэвээр үлдээж, 43 хэрэг буюу 5.9 хувь нь шийдвэрийг бүхэлд нь эсхүл зарим хэсгийг хүчингүй болгож зөрчлийн хэргийг хэрэгсэхгүй болгож, 116 хэрэг буюу 16. хувь нь шийдвэрийг бүхэлд нь эсхүл зарим хэсгийг хүчингүй болгож хэргийг дахин хэлэлцүүлэхээр шүүхэд буцааж, 182 буюу 25.2 хувь нь албадлагын арга хэмжээг хөнгөрүүлж эсхүл хүндрүүлж шүүхийн шийдвэрт өөрчлөлт оруулж шийдвэрлэжээ.

Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүхүүд тайлант хугацаанд 799 зөрчлийн хэрэг хүлээн авч, 81 хэргийг хүлээн авахаас татгалзан буцааж, 723 хэргийг хянан шийдвэрлэж, 18 хэргийн үлдэгдэлтэй байна.

4. 2023 онд зөрчлийн улмаас хүн, хуулийн этгээд болон төр, нийтийн ашиг сонирхолд 45 437 985 мянган төгрөгийн хохирол учирсан байна. Учирсан хохирлын 30 785 086 мянган төгрөг буюу 67.8 хувь нь хувь хүнд, 2 418 887 мянган төгрөг буюу 5.3 хувь нь хуулийн этгээдэд, 12 234 012 төгрөг буюу 26.9 хувь нь төр, нийтийн ашиг сонирхолд учирчээ. Зөрчлийн улмаас учирсан нийт хохирлын 84.1 хувь буюу 38 212 123 мянган төгрөгийн хохирол нөхөн төлүүлсэн байна

Дөрөв. Өсвөр насны хүн холбогдсон гэмт хэргийн талаар:

1. Цагдаагийн байгууллагад 2023 онд өсвөр насны хүнд холбогдох 1270 гэмт хэрэг бүртгэгдэж, 1594 өсвөр насны хүн гэмт хэрэгт холбогдон шалгагдсан байна. Үүнээс 291 буюу 18.3 хувь нь эмэгтэй хүн, 1303 буюу 81.7 хувь нь эрэгтэй хүн байна. Нийт 1270 гэмт хэрэг бүртгэгдсэн нь өмнөх оноос 12 хэргээр буюу 1.0 хувиар, орон нутгийн хэмжээнд 479 бүртгэгдсэн нь 79 хэргээр буюу 19.8 хувиар тус тус өссөн бол Улаанбаатар хотод 791 бүртгэгдсэн нь 67 хэргээр буюу 7.8 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

2023 онд гэмт хэргийн улмаас 2215 хүүхэд хохирч, үүнээс 99 нь нас барж, 886 гэмтсэн байна. Үүнийг өмнөх онтой харьцуулахад гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхэд 201-ээр буюу 10 хувиар, нас барсан хүүхэд 7-оор буюу 7.6 хувиар, гэмтсэн хүүхэд 34-өөр буюу 4 хувиар тус тус өссөн байна.

2. Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс 2018-аас 2023 онд хянан шийдвэрлэсэн хэрэгт нийт

5250 хүүхэд хохирчээ. 2023 онд хохирсон хүүхдийн тоо өмнөх онтой харьцуулахад 255 буюу 28.1 хувиар өссөн байна.

Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс 2023 онд өсвөр насны хүнд холбогдох нийт 222 хэргийг хянан шийдвэрлэсэн байна. Ял шийтгүүлсэн 222 өсвөр насны хүний 45 буюу 20.2 хувь нь 14-15 насны, 177 буюу 79.8 хувь нь 16-17 насны хүн байна.

Тав. Гэмт хэргийн хохирлын талаар:

Цагдаагийн байгууллагад 2023 онд бүртгэгдсэн гэмт хэргийн улмаас 35 292 хүн, 106 хуулийн этгээд хохирч, үүнээс 848 хүн нас барж, 9681 хүн гэмтсэн байна.

2023 онд авлигын гэмт хэргийн улмаас 845 797 805 525.00 (найман зуун дөчин таван тэрбум, долоон зуун ерэн долоон сая, найман зуун таван мянга таван зуун хорин тав) төгрөгийн хохирол учирснаас мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад 238 689 979 559.00 (хоёр зуун гучин найман тэрбум, зургаан зуун наян есөн сая, есөн зуун далан есөн мянга таван зуун тавин ес) төгрөгийн хохирлыг нөхөн төлүүлж, үл хөдлөх, хөдлөх, байр, орон сууц, автомашин, тоног төхөөрөмж зэрэг 17 137 615 448.00 (арван долоон тэрбум, нэг зуун гучин долоон сая, зургаан зуун арван таван мянга, дөрвөн зуун дөчин найм) төгрөгөөр үнэлэгдэх эд хөрөнгө болон бэлэн мөнгийг битүүмжлэн хамгаалсан байна.

2023 онд прокурорын хяналт тавьсан хэрэг бүртгэлтийн хэргийн улмаас нийт 19 687 хүн, 10 хуулийн этгээдэд 307 785 915 мянган төгрөгийн хохирол учирсан байна. Учирсан хохирлын 3 515 885 буюу 1.1 хувийг нөхөн төлүүлжээ. Харин прокурорын хяналт тавьсан мөрдөн байцаалтын хэргийн улмаас нийт 21 959 хүн, 18 хуулийн этгээдэд, 282 019 724 мянган төгрөгийн хохирол учирсан бөгөөд тус хохирлын 42 030 250 буюу 14.9 хувийг нөхөн төлүүлсэн байна.

2023 онд эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс хянан шийдвэрлэсэн гэмт хэргийн улмаас 20 674 хүн, 663 төрийн байгууллага, 190 компани, 3 нөхөрлөл, 3 холбоо, 1 хоршоо, 7 төрийн бус байгууллага хохирсон байна. Үүнийг өмнөх онтой харьцуулан үзвэл гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүн 1298-аар буюу 6.7 хувиар, төрийн байгууллага 183-аар буюу 38.1 хувиар, компани 80-аар буюу 72.7 хувиар, холбоо 300 хувиар, төрийн бус байгууллага 700 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

Зургаа. Гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны талаар

Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд 55 ажил, арга хэмжээ төлөвлөж, биелэлт 87.7% буюу “тодорхой үр дүнд хүрсэн” гэсэн үнэлгээтэй дүгнэгдсэн байна.

Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах зөвлөл 2023 онд дараах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулсан байна. Үүнд:

- Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, боловсронгуй болгох чиглэлээр;
- Тодорхой төрлийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр:
- Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр;
- Хүн худалдаалах гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр;
- Гэр бүлийн хүчирхийлэл, хүүхдийн эсрэг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр;
- Хүрээлэн буй орчны эсрэг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр;
- Мал хулгайлах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр;
- Авлига, албан тушаалын гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлийн ажлууд хийгдсэн байна.

Долоо. Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой гэмт хэргийн талаар:

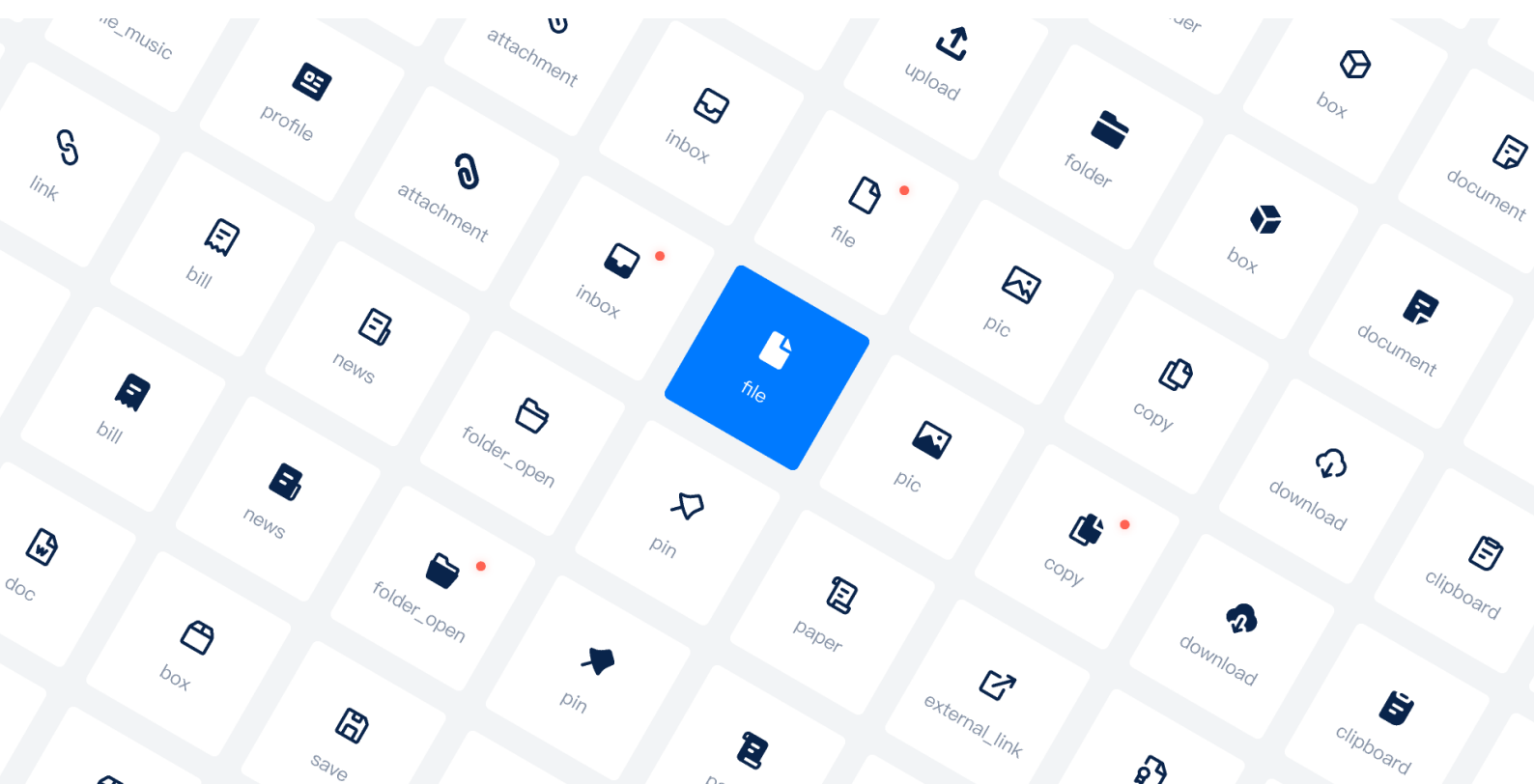
1. Цагдаагийн байгууллагат 2023 онд Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах гэмт хэрэг нийт 238 бүртгэгдэж, тус гэмт хэрэгт нийт 220 хүн холбогдсон байна.

2. Прокурорын байгууллагаас тус онд нийт 404 Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах” гэмт хэрэгт, мөн хуулийн 20.8 дугаар

зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодис хэрэглэх орон байраар хангах” 2 хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэрэгт хяналт тавьсан байна. Үүнээс Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах” гэмт хэрэгт 271 хүн яллагдагчаар татагджээ.

3. Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээс 2018-аас 2023 онд мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой нийт 998 хэрэг хянан шийдвэрлэсэн байна. Үүнээс Эрүүгийн хуулийн 20.7 дугаар зүйлд заасан “Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисыг хууль бусаар ашиглах” гэмт хэрэг 990 буюу 99.2 хувийг эзэлж байна. Дээрх онуудад мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодистой холбоотой хэрэгт нийт 1101 хүн ял шийтгүүлснээс 893 хүн буюу 81.1 хувьд хорих ял, 200 буюу 18.2 хувьд зорчих эрхийг хязгаарлах ял, 6 буюу 0.5 хувьд торгох ял, 2 буюу 0.2 хувьд нийтэд тустай ажил хийлгэх ял оногдуулсан байна.

ХАВСРАЛТ

Бодисын хэмжээгээр ангилсан байдал 2019

№	Тохиолдол	Ялын хэмжээ, төрөл	Бодисын хэмжээ, төрөл (гр, мл, ширхэг)
1	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2019.12.26, Дугаар 06.	Хоёр жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 20.82 гр
2	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.12.24, Дугаар 14.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.	Өвс- 2.3779 гр
3	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.12.24, Дугаар 07.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.5 гр
4	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.12.23, Дугаар 01.	Хоёр жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Шавар- 0.2451 гр
5	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2019.12.20, Дугаар 752.	Гурван жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 4.9740 гр MDMA- 0.9720 гр LSD- 2ш
6	Төв аймаг дахь СДЭХАШШ, 2019.12.17, Дугаар 385.	2 шүүгдэгчид 1 жил 6 сар, 1 жил 1 сар хорих ял тус тус оногдуулсан.	Өвс- 0.2 гр
7	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.12.12, Дугаар 955, Шүүгдэгч: МУ-ын 1 иргэн, Нигери улсын 2 иргэн.	4 шүүгдэгчтэй ба МУ-н иргэн шүүгдэгчид 2, Нигери улсын 2 шүүгдэгчид 3 жил хорих ял тус тус оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 257.9 гр
8	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.12.06, Дугаар 995.	2 шүүгдэгч тус бүрт 1 жил, 1 шүүгдэгчид 2 жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.6453 гр
9	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.12.06, Дугаар 994.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.881 гр
10	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.12.05, Дугаар 1838.	3 шүүгдэгч тус бүрийг 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 41.1 гр
11	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.12.05, Дугаар 1016.	5 жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 0.4248 гр
12	СХД-ийн ЭХАШШ, 2019.12.03, Дугаар 1277.	Таван жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 463 гр
13	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.12.02, Дугаар 997.	Нэг жил 2 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1.9 гр
14	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.11.28, Дугаар 978.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс) - 0.7 гр
15	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.11.28, Дугаар 1795.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 33 гр
16	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.11.28, Дугаар 910, Өсвөр насны шүүгдэгч.	Зургаан сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 11200 гр
17	СХД-ийн ЭХАШШ, 2019.11.21, Дугаар 1242.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 197.8 гр
18	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.11.20, Дугаар 899.	Нэг жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 99 гр
19	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.11.19, Дугаар 890.	3 шүүгдэгч тус бүрд 1.6 жил, 1 жил, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 59420 гр
20	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2019.11.14, Дугаар 672.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1.2 гр LSD- 10 ширхэг
21	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.11.13, Дугаар 1714.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 91.2 гр
22	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.11.12, Дугаар 959.	Хоёр жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 4.8104 гр
23	Төв аймаг дахь СДЭХАШШ, 2019.11.11, Дугаар 616.	Хоёр жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 16.5 гр
24	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.11.08, Дугаар 858.	Дөрвөн жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 64.7 гр
25	Булган аймаг дахь СДЭХАШШ, 2019.11.06, Дугаар 201.	4 шүүгдэгчтэй ба 1 шүүгдэгчийн хэргийг хэрэгсэхгүй болгож, 3 шүүгдэгч тус бүр 1 жил 6 сар тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 0.075 гр
26	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.11.06, Дугаар 843.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.6818 гр
27	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.11.05, Дугаар 944.	2 шүүгдэгч тус бүрд 2 жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 8.1 гр
28	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.11.04, Дугаар 839.	Дөрвөн жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 5.8414 гр
29	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.11.04, Дугаар 838.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 2.2954 гр

30	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.11.01, Дугаар 933.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 112.2 гр
31	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.10.29, Дугаар 889, Шүүгдэгч: өсвөр насны шүүгдэгч.	Сургалт хүмүүжлийн тусгай байгууллагад 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.020 гр
32	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.10.29, Дугаар 917.	Гурван жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 685.4 гр
33	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.10.29, Дугаар 821.	Хоёр жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 1.5 гр
35	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2019.10.23, Дугаар 636.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.1 гр
36	СХД-ийн ЭХАШШ, 2019.10.16, Дугаар 1087.	2 шүүгдэгчийг тус бүр 1 жил 5 сар тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 8410 гр
37	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2019.10.10, Дугаар 368.	3 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 4 сар, 1 жил хорих ял, 1 жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 60.8 гр
38	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.10.10, Дугаар 888.	Хоёр жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 39.4 гр
39	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.10.08, Дугаар 768.	Таван жил хорих ял оногдуулсан.	MDMA-10.1 гр Шавар-19.9 гр
40	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.10.04, Дугаар 872.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 6, 1 жил 3 сар хорих ял оногдуулсан.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.
41	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.09.29, Дугаар 889, Шүүгдэгч: өсвөр насны шүүгдэгч.	Сургалт хүмүүжлийн тусгай байгууллагад 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.20 гр
42	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.09.20, Дугаар 1471.	Хоёр жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 329 гр
43	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.09.19, Дугаар 828.	2 шүүгдэгч тус тус 1 жил, 2 жил 6 сар хорих ял оногдуулж байна.	Өвс-2.4 гр
44	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.09.18, Дугаар 712.	Хоёр жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 106 гр
45	Сэлэнгэ аймаг дахь СДЭХАШШ, 2019.09.17, Дугаар 140.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жилийн хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 70 гр
46	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.09.13, Дугаар 815.	3 шүүгдэгчид тус тус 1 жил, 1 жил 2 сар хорих ял оногдуулж, 5 жил тэнссэн.	Метамфетамин (мөс)- 0.5 гр
47	Өмнөговь дахь СДЭХАШШ, 2019.9.10, Дугаар 97.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 2 гр
48	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.09.07, Дугаар 1396.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.9 гр
49	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2019.09.05, Дугаар 577.	2 шүүгдэгч тус тус 1 жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 20.2 гр MDMA- 0.7гр
50	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.09.02, Дугаар 751.	2 шүүгдэгч тус тус 1 жил, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 115 гр
51	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.08.29, Дугаар 1337.	Гурван жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 552 гр
52	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.08.29, Дугаар 1338.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 17.2 гр
53	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2019.08.19, Дугаар 551.	Нэг жил 6 сар тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 0.9 гр
54	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.08.14, Дугаар 1289.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.	Метамфетамин (мөс)- 3.0581 гр
55	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.08.14, Дугаар 631.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 1.04 гр
56	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.08.07, Дугаар 744.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1299.56 гр
57	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.08.06, Дугаар 1241.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.	Өвс- 9.8251 гр
58	Сэлэнгэ аймаг дахь СДЭХАШШ, 2019.08.06, Дугаар 132.	Хоёр жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 721 гр
59	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2019.08.05, Дугаар 533.	Нэг жил тэнссэн.	Өвс- 710 гр
60	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.07.30, Дугаар 1210.	Нэг жил тэнссэн.	Өвс- 3.9 гр
61	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.07.24, Дугаар 658.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил 8 сар, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 6.6 гр

62	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.07.23, Дугаар 698.	Нэг жил 6 сар тэнссэн.	Өвс- 1.9828 гр
63	Дорнод аймаг дахь СДЭХАШШ, 2019.07.09, Дугаар 199.	Нэг жил тэнссэн.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй
64	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2019.07.09, Дугаар 491.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 841 гр
65	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.07.02, Дугаар 543.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.	Өвс- 86 гр
66	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.07.01, Дугаар 643.	Гурван жил тэнссэн.	Метамфетамин (мөс)- 0.7386 гр
67	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.06.02, Дугаар 511.	Хоёр жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.
68	Төв аймаг дахь СДЭХАШШ, 2019.06.17, Дугаар 177.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 668 гр
69	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2019.06.14, Дугаар 429.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 9.17 гр
70	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.06.12, Дугаар 510.	3 шүүгдэгч тус тус 1 жил, 1 жил 6 сар, 1 жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	MDMA-17 ширхэг Шавар- 132 гр Метамфетамин (мөс) 0.8725 гр
71	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.06.10, Дугаар 469, Шүүгдэгч: БНСУ-ын иргэн.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 159 гр
72	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.06.06, Дугаар 2019/ШЦТ/483.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 4 гр
73	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.06.05, Дугаар 2019/ШЦТ/478.	Нэг жил хорин ял оногдуулсан.	Морфин- 2 ширхэг
74	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.06.03, Дугаар 2019/ШЦТ/472.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 55,5 гр
75	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.05.31, Дугаар 2019/ШЦТ/886.	3 шүүгдэгч тус тус 5 жил, 2 жил, 2 жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 26.6 гр
76	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.05.22, Дугаар 2019/ШЦТ/546.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 2.4473 гр
77	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.05.21, Дугаар 813.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 5,5881 гр
78	СХД-ийн ЭХАШШ, 2019.05.15, Дугаар 531.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 6 сар, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 16.4 гр
79	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2019.05.16, Дугаар 157.	Гурван жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 960 гр
80	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.05.13 Дугаар 385.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 6 сар, 1 жил 10 сар хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.20 гр Метамфетамин (мөс)- 0.65 гр
81	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.05.08, Дугаар 376.	Дөрвөн жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.8 гр
82	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.05.06 Дугаар 377	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.287 гр
83	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2019.04.30, Дугаар 324.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 11.5 гр
84	СХД-ийн ЭХАШШ, 2019.04.25, Дугаар 405.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.	Өвс- 4.2006 гр
85	СХД-ийн ЭХАШШ, 2019.04.24, Дугаар 396.	Таван жил тэнссэн.	Өвс- 1289,6 гр
86	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.04.22, Дугаар 348.	Нэг жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 3.1 гр
87	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.04.22, Дугаар 374.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 937.5 гр
88	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.04.19, Дугаар 325.	3 шүүгдэгчид тус тус 3 жил тэнсэж, 2 жил, 2 жил хорих ял, 19,200,000 төгрөгөөр торгох ял оногдуулсан.	Өвс- 127.3 гр
89	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.04.17, Дугаар 326.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.1874 гр
90	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2019.04.11, Дугаар 286.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.9 гр
91	Өмнөговь аймаг дахь СДЭХАШШ, 2019.04.08, Дугаар 41.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 0,0361 гр
92	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.04.05, Дугаар 289.	Гурван жил хорих ял оногдуулсан.	LSD- 49 ширхэг

93	Дорнод аймаг дахь СДЭХАШШ, 2019.04.05, Дугаар 84.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 54.4 гр
94	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.04.04, Дугаар 530.	Гурван жил тэнссэн.	Шавар- 4,5033 гр
95	ЧД-ийн, ЭХАШШ, 2019.04.03, Дугаар 267.	Хоёр жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 0.6 гр
96	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2019.04.02, Дугаар 254.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил тэнссэн.	Өвс- 84.0349 гр Шавар- 0.0753 гр
97	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.04.01, Дугаар 439.	Нэг жил тэнссэн.	Өвс- 1.1 гр
98	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.03.28, Дугаар 482.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.	Шавар- 0.9 гр
99	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.01.02, Дугаар 27.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 6.2 гр
100	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.01.02, Дугаар 52.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Тарианы шилтэй шингэн зүйл.
101	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.01.03, Дугаар 64.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 23 гр
102	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2019.01.08, Дугаар 39.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 8.3 гр
103	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2019.01.09, Дугаар 44.	Нэг жил 6 сар тэнссэн.	Өвс-1.0504 гр Метамфетамин (мөс)-1.0244 гр
104	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.01.17, Дугаар 75.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 22.2 гр
105	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2019.01.29, Дугаар 104.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 2.6033 гр
106	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.02.14, Дугаар 143.	Нэг жил 6 сар тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 536 гр
107	СБД-ийн ЭХАШШ, 2019.02.14, Дугаар 145.	Хоёр жил тэнссэн.	2 ширхэг савлагаатай зүйл
108	Сэлэнгэ аймаг дахь СДЭХАШШ, 2019.02.21, Дугаар 24.	2 шүүгдэгчид 1 жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 8,8753 гр
109	БГД-ийн ЭХАШШ, 2019.03.04, Дугаар 179.	Гурван жил тэнссэн.	Метамфетамин (мөс)- 1.04 гр
110	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.03.07, Дугаар 375.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 4.8 гр
111	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2019.03.13, Дугаар 396.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 48 гр

Бодисын хэмжээгээр ангилсан байдал 2020

№	Тохиолдол	Ялын хэмжээ, төрөл	Бодисын хэмжээ, төрөл (гр, мл, ширхэг)
1	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.02, Дугаар 21.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 8 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 17.752 гр
2	Төв аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.01.06, Дугаар 07, Шүүгдэгч: 3 шүүгдэгчийн 1 нь өсвөр насны шүүгдэгч.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил хорих ял оногдуулж, өсвөр насны шүүгдэгчийг 2 жил тэнссэн.	Өвс-8 ширхэг тор (Шүүхийн шийдвэрт тусгаснаар)
3	СБД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.06, Дугаар 28.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1.2 гр
4	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.07, Дугаар 38.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 1.5 гр
5	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.01.08, Дугаар 0019.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 11.2229 гр
6	СХД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.09, Дугаар 54.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 38 гр
7	БГД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.09, Дугаар 43.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 32.2563 гр Шавар- 1 гр
8	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.14, Дугаар 68.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 34 гр
9	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.14, Дугаар 33.	Гурван жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 84.72 гр
10	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.14, Дугаар 72.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.	Өвс- 2.3 гр
11	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.15, Дугаар 56 Шүүгдэгч: 3 шүүгдэгчийн 1 нь Нидерландын Вант улсын иргэн, бусад нь Монгол Улсын иргэн.	3 шүүгдэгчтэй ба Нидерландын вант улсын иргэнд 2 жил 2 сар хорих, 15 000 нэгжээр торгох ял, 1 шүүгдэгчид 2 жил хорих ял, 2 шүүгдэгчид тус бүр 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.4089 гр Өвс- 114.60 гр LSD- 310 ширхэг
12	БГД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.16, Дугаар 60.	Гурван жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 38.7964 гр
13	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.20, Дугаар 109.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Тодорхойгүй бодис- 4 гр
14	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.22, Дугаар 116.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 6 сар, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.3 гр Өвс- 1939.1 гр
15	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.27, Дугаар 88.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1355 гр
16	СБД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.27, Дугаар 81.	4 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 5 сар, 2 жил, 2 жил, 2 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 597 гр Шавар- 1.7237 гр
17	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.27, Дугаар 142, Шүүгдэгч: 3 шүүгдэгчийн 1 нь өсвөр насны шүүгдэгч.	3 шүүгдэгчид тус бүр 1 жил хорих ял оногдуулж, өсвөр насны шүүгдэгчийн хорих ялыг 2 дахин багасгаж 6 сар болгосон.	Өвс- 35.7 гр
18	СБД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.28, Дугаар 82.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- Жин тогтоох боломжгүй.
19	СБД-ийн ЭХАШШ, 2020.01.29, Дугаар 83.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Natural health oils CBD Drops-70 мл Broad spectrum hemp extract-3000 мл
20	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.02.03, Дугаар 111.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.	Өвс- 0.89 гр
21	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2020.02.03, Дугаар 78.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 2103.08 гр
22	СХД-ийн ЭХАШШ, 2020.02.03, Дугаар 135.	2 шүүгдэгчид тус тус 6 жил, 5 жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 79.0431 гр Өвс- 2.8363 гр
23	СБД-ийн ЭХАШШ, 2020.02.06, Дугаар 125.	Гурван жил тэнссэн.	Өвс- 62 гр Шавар- 1 гр
24	СБД-ийн ЭХАШШ, 2020.02.06, Дугаар 129.	Нэг жил тэнссэн.	Өвс- 3.1395 гр
25	БГД-ийн ЭХАШШ, 2020.02.12, Дугаар 160.	Нэг жил 6 сар, 2 жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар-6.7501 гр Өвс- Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.
26	СХД-ийн ЭХАШШ, 2020.02.14, Дугаар 176.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил, 1 жил 3 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 8.2 гр
27	СБД-ийн ЭХАШШ, 2020.02.28, Дугаар 187.	3 шүүгдэгчид тус тус 2 жил, 1 жил, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 38.8 гр Кокаин- 0.4 гр

28	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.03.04, Дугаар 171.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 12.1673 гр
29	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.03.06, Дугаар 0089.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 74 гр
30	БГД-ийн ЭХАШШ, 2020.03.06, Дугаар 223.	Зургаан сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 24.8692 гр
31	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.03.11, Дугаар 423.	3 шүүгдэгчид тус тус 2 жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 33.8 гр
32	СХД-ийн ЭХАШШ, 2020.03.16, Дугаар 175.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 877 гр Шавар- 0.8 гр
33	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.03.25, Дугаар 506.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1358.631 гр
34	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.03.25, Дугаар 552.	3 шүүгдэгчид тус тус 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.
35	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.04.01, Дугаар 254.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 1.8 гр
36	Сэлэнгэ аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.04.03, Дугаар 0034.	Нэг жил 10 хоног хорих ял оногдуулсан.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.
37	СБД-ийн ЭХАШШ, 2020.04.03, Дугаар 299.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс - 0.4 гр
38	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.04.06, Дугаар 265.	Хоёр жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 102 гр
39	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.04.06, Дугаар 130.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.80 гр
40	Төв аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.04.08, Дугаар 120.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 46905 гр
41	Булган аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.04.08, Дугаар 120.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 6 сар, 1 шүүгдэгчид 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.075 гр
42	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2020.04.10, Дугаар 212.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 7.7603 гр
43	СБД-ийн ЭХАШШ, 2020.04.15, Дугаар 350.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 2585 гр
44	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.04.16, Дугаар 155.	2 шүүгдэгчид тус тус ... цаг нийтэд тустай ажил хийлгэх ял оногдуулж, 2 жил тэнссэн.	Өвс- 467 гр
45	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.04.16, Дугаар 693.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 20 гр
46	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.04.21, Дугаар 733.	3 шүүгдэгч тус тус 1 жил тэнсэж, 2 жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 20.5 гр
47	БГД-ийн ЭХАШШ, 2020.04.21, Дугаар 403.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 244 гр
48	БГД-ийн ЭХАШШ, 2020.04.21, Дугаар 389.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 8.2288 гр
49	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2020.04.22, Дугаар 244	Нэг жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 702 гр
50	СБД-ийн ЭХАШШ, 2020.04.27, Дугаар 396	Хоёр жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 13.7165 гр
51	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.04.28, Дугаар 168	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 10.0273 гр
52	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.04.28, Дугаар 773	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 516 гр
53	СХД-ийн ЭХАШШ, 2020.04.29, Дугаар 464	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 198.6558 гр Шавар- 0.4409 гр
54	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.04.28, Дугаар 168	7 шүүгдэгч тус тус 1 жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс-1296 гр
55	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2020.05.04, Дугаар 275	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 21.6 гр
56	СБД-ийн ЭХАШШ, 2020.05.04, Дугаар 421.	4 шүүгдэгчтэй ба 3 шүүгдэгчид тус тус 5 жил тэнсэж, 1 шүүгдэгчид 2 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 396 гр Шавар-205.7237 гр
57	БГД-ийн ЭХАШШ, 2020.05.28, Дугаар 540.	Нэг жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 5.0504 гр
58	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.03, Дугаар 427.	Нэг жил 5 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 67 гр

59	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.03, Дугаар 428.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 111.7869 гр
60	СБД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.03, Дугаар 529.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 39.4 гр
61	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.06.03, Дугаар 227.	Хоёр жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 475 гр
62	Налайх дүүргийн ЭХАШШ, 2020.06.04, Дугаар 96.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1.8894 гр
63	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.04, Дугаар 1064.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс-1.7677 гр Шавар- 0.0215 гр
64	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.09, Дугаар 376.	Нэг жил 1 сар хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 3.3417 гр
65	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.09, Дугаар 375.	Нэг жил 6 сар тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 3.75 гр
66	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.11, Дугаар 1099.	Нэг жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 2.6647 гр
67	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.15, Дугаар 390.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 192 гр
68	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.15, Дугаар 391.	Шүүгдэгч тус тус 2 жил 2 сар, 1 жил хорих ял, 6 сая төгрөгөөр торгох ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 1.47 гр Андате (Мидозолам, бензодиазепин төрлийн эм)-2014 оноос МУ-ын эмийн бүртгэлээс хасагдсан, Унгар улсаас импортлосон. 4 таблет
69	БГД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.15, Дугаар 589.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.
70	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.16, Дугаар 401.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.8283 гр
71	Налайх дүүргийн ЭХАШШ, 2020.06.16, Дугаар 102.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 289 гр
72	СБД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.17, Дугаар 576.	Нэг жил 2 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 110 гр
73	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.18, Дугаар 486.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 1.5074 гр Өвс- 10.9141 гр
74	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.18, Дугаар 485.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 5.7 гр
75	СХД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.19, Дугаар 701.	Хоёр жил 6 сар тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 657 гр
76	Төв аймгийн СДЭХАШШ, 2020.06.18, Дугаар 486.	Тус бүр ... тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 3197 гр
77	СБД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.23, Дугаар 602.	Гурван жил 6 сар хорих ял, 10 сая төгрөгөөр торгох ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 1.05 гр Кокаин- 3.9 гр
78	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.23, Дугаар 1165.	3 шүүгдэгчид тус тус 2 жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 33.8 гр
79	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.06.23, Дугаар 1163.	Нэг тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 720.1134 гр
80	СХД-ийн ЭХАШШ, 2020.07.03, Дугаар 766.	Нэг жил 5 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 16 гр
81	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.07.06, Дугаар 1239.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 10,4887 гр ТНС-(Тедрагидроканабинол, каннабис, каннабисын давирхай)-10.8608 гр
82	БГД-ийн ЭХАШШ, 2020.07.09, Дугаар 681.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс-5.3548 гр
83	СХД-ийн ЭХАШШ, 2020.07.10, Дугаар 801.	3 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 2 сар, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 13.0157 гр
84	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2020.07.16, Дугаар 481.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 128 гр
85	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.07.17, Дугаар 269.	2 шүүгдэгчийг тус бүр 2 жил тэнссэн.	Өвс-10.6980 гр Морфин- Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.
86	СБД-ийн ЭХАШШ, 2020.07.20, Дугаар 683.	Дөрвөн жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.2336 гр

87	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.07.20, Дугаар 1322.	Гурван жил тэнссэн.	Апаурин (Араурин)- 15 ширхэг Алпрозолам (Бензодиазепин төрлийн тайвшруулах, сэтгэцийн эм)- 43 ширхэг Трамадол (Опиоидын төрлийн анальгезик)-60 ширхэг
88	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.07.22, Дугаар 594.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 314.7064 гр
89	СХД-ийн ЭХАШШ, 2020.08.12, Дугаар 900.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 8410 гр
90	БГД-ийн ЭХАШШ, 2020.08.12, Дугаар 735.	Гурван жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 19.7636 гр
91	Өмнөговь аймаг дахь ЭХАШШ, 2020.09.11, Дугаар 137.	Таван жил 3 сар хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 5,2580 гр
92	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.09.24, Дугаар 338.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 27.5642 гр
93	БГД-ийн ЭХАШШ, 2020.10.09, Дугаар 883.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс-935 гр Шавар- 0.0485 гр
94	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.10.12, Дугаар 809.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 44 гр
95	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.10.18, Дугаар 1816.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 95.5954 гр
96	СХД-ийн ЭХАШШ, 2020.10.20, Дугаар 1114.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 18 гр
97	Төв аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.11.04, Дугаар 464.	3 шүүгдэгчид тус тус 1 жил, 2 жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 13.7037 гр
98	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.11.11, Дугаар 869.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.9959 гр
99	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.12.04, Дугаар 1999, Шүүгдэгч: ОХУ-н иргэн.	Нэг жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 6480 гр Шавар- 3 гр
100	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2020.12.09, Дугаар 2026.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 17.0284 гр
101	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2020.12.16, Дугаар 892.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 19.9020 гр
102	БГД-ийн ЭХАШШ, 2020.12.23, Дугаар 07.	2 шүүгдэгчийн нэгийг гэмт хэргийн шинжгүй үндэслэлээр цагаатгасан, нэгт нь 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.5867 гр
103	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2020.12.24, Дугаар 07.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 14 гр

Бодисын хэмжээгээр ангилсан байдал 2021

№	Тохиолдол	Ялын хэмжээ, төрөл	Бодисын хэмжээ, төрөл (гр, мл, ширхэг)
1	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2021.12.30, Дугаар 2022/ШЦТ/13.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 6.3 гр
2	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.12.30, Дугаар 2022/ШЦТ/29.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1249.3 гр
3	Сэлэнгэ аймаг дахь СДЭХАШШ, 2021.12.24, Дугаар 2022/ШЦТ/03.	Хоёр жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 6140 гр
4	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.12.23, Дугаар 2022/ШЦТ/11.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 106.0 гр
5	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.12.22, Дугаар 2021/ШЦТ/775, Шүүгдэгч: 4 шүүгдэгчийн 2 нь БНХАУ-ын иргэн.	МУ-ын иргэн 2 шүүгдэгчид 3 жил, 3 жил 5 сар хорих ял, БНХАУ-ын иргэн 2 шүүгдэгчид 5 жил зорчих эрх хязгаарлах ял, 3 жил 5 сар хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 52.7127 гр Метамфетамин (мөс)- 15 ширхэг
6	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.12.22, Дугаар 2022/ШЦТ/07.	Гурван жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 7689.3 гр
7	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.12.21, Дугаар 2021/ШЦТ/901.	Нэг жил 6 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 49 гр
8	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.12.21, Дугаар 2021/ШЦТ/716.	Нэг жил 2 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 40.3 гр
9	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.12.20, Дугаар 2021/ШЦТ/1441.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 28.6 гр
10	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.12.17, Дугаар 2021/ШЦТ/890.	Хоёр жил 6 сар тэнссэн.	Өвс- 8 гр
11	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.12.16, Дугаар 2021/ШЦТ/847.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 6322.34 гр Шавар- Тодорхойгүй.
12	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2021.12.13, Дугаар 2021/ШЦТ/322.	Нэг жил тэнссэн.	Өвс- 44.9 гр
13	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2021.12.06, Дугаар 2021/ШЦТ/297.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1372.8 гр
14	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.12.02, Дугаар 2021/ШЦТ/1200.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 647.4 гр
15	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.11.29, Дугаар 2021/ШЦТ/763.	Нэг жил 4 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 570.5 гр
16	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.11.28, Дугаар 2021/ШЦТ/1053. (Улсын хил нэвтрүүлсэн)	5 шүүгдэгчид тус тус 5 жил, 5 жил, 7 жил, 5 жил, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.77 гр
17	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.11.25, Дугаар 2021/ШЦТ/649.	Хоёр жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.6457 гр
18	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.11.24, Дугаар 2021/ШЦТ/814.	Нэг жил 3 сар хорих хугацаагаар хорих ял оногдуулна. (Шүүхийн шийтгэх тогтоол биелүүлэхийг 2 жил хойшлуулсан.)	Өвс- 21.9 гр
19	Налайх дүүргийн ЭХАШШ, 2021.11.23, Дугаар 2021/ШЦТ/176.	Гурван жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 297.7 гр Шавар- Тодорхойгүй
20	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.11.18, Дугаар 2021/ШЦТ/1255.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	LSD- 0.7x0.7 см хэмжээтэй 4 ширхэг
21	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.11.17, Дугаар 2021/ШЦТ/730. (Мансууруулах үйлчилгээ бүхий ургамлыг хууль бусаар тариалах)	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил, 2 жил .6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 812.5 гр
22	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.11.15, Дугаар 2021/ШЦТ/612.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 6 сар, 2 жил хорих ял оногдуулсан. (1 жил 6 сарын хорих ялыг мөн хугацаагаар зорчих эрх хязгаарлах ялаар сольсон.)	Өвс- 24.1515 гр
23	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2021.11.15, Дугаар 2021/ШЦТ/651.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 7,3 гр
24	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2021.11.12, Дугаар 2021/ШЦТ/649.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 0,596 гр
25	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2021.11.11, Дугаар 2021/ШЦТ/643.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 5688.3 гр
26	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.11.08 Дугаар 2021/ШЦТ/588.	3 шүүгдэгчид тус тус 2 жил хорих ял оногдуулсан. (2 шүүгдэгчид оногдуулсан 2 жил хорих ялыг зорчих эрх хязгаарлах ялаар сольсон)	Өвс-, мөс- Жин тодорхойлогдохгүй.

27	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.11.04, Дугаар 2021/ШЦТ/747.	Нэг жил зорчих эрхийг хязгаарлах ял оногдуулсан.	LSD- 0.9x0.9 хэмжээтэй, ширхэг тодорхойгүй.
28	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021-11-03 Дугаар 2021/ШЦТ/694.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Морфин- 1%-1 мл, 22 ширхэг
29	Сэлэнгэ аймаг дахь СДЭХАШШ, 2021.11.03, Дугаар 2021/ШЦТ/136.	Нэг жил тэнсэж, эрх хязгаарлах албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 0,02 гр
30	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2021.11.02, Дугаар 2021/ШЦТ/618.	2 шүүгдэгчид 1 жил тэнсэж, 1 жил зорчих эрхийг хязгаарлах ял тус тус оногдуулсан.	Шавар- 11.98 гр
31	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.11.01, Дугаар 188/2021/0877/Э. Шүүгдэгч: 2 нь ОХУ-ын иргэн, 1 нь МУ-ын иргэн	3 шүүгдэгчийн 2 ОХУ-ын иргэнд 2 жил хорих МУ-ын иргэнд 3 жил хорих ял тус тус оногдуулсан.	Өвс- 1033.2668 гр Метамфетамин (мөс)- 0.0084 гр
32	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.11.01, Дугаар 33/ШЦТ/2021.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.9881 гр
33	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2021.10.26 Дугаар 2021/ ШЦТ/588.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1408.6 гр
34	Дархан аймаг дахь СДЭХАШШ, 2021.10.25, Дугаар 2021/ШЦТ/0278.	2 шүүгдэгчийг тус тус 1 жил 6 сар тэнссэн.	Өвс- 3367.4 гр
35	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.09.21, Дугаар 2021/ШЦТ/605. Шүүгдэгч: 5 шүүгдэгчийн 1 нь өсвөр насны шүүгдэгч.	5 шүүгдэгчид тус тус 2 жил, 1 жил 3 сар, 1 жил, 1 жил, 1 жил хорих ял оногдуулсан. Өсвөр насны шүүгдэгчид оногдуулсан 1 жил хорих ялыг 6 сар болгосон.	Өвс- 24.6 гр
36	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.09.20, Дугаар 2021/ШЦТ/597.	Нэг жил 3 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.1071 гр
37	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.09.15, Дугаар 2021/ШЦТ/640.	Таван жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 475.3 гр Өвс- 3.7852 гр
38	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.09.02, Дугаар 2021/ШЦТ/953.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.5368 гр
39	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.08.27, Дугаар 2021/ШЦТ/557.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.044 гр
40	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.08.24, Дугаар 2021/ШЦТ/552.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 99.7 гр
41	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.08.24, Дугаар 2021/ШЦТ/451.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил, 2 жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 33.8395 гр
42	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.08.16, Дугаар 2021/ШЦТ/914.	Хоёр жил зорчих эрхийг хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 70.4 гр
43	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.08.13, Дугаар 2021/ШЦТ/558.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил, 1 жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 536.659 гр
44	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.08.13, Дугаар 2021/ШЦТ/430.	Гурван жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 163.8582 гр
45	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.08.09, Дугаар 2021/ШЦТ/889.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 3629.9 гр
46	Сэлэнгэ аймаг дахь СДЭХАШШ, 2021.08.09, Дугаар 2021/ШЦТ/100.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.19361 гр
47	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.08.06, Дугаар 2021/ШЦТ/519.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил хорих ял ба 720 цаг нийтэд тустай ажил хийлгэх, 720 цаг нийтэд тустай ажил хийлгэх ял оногдуулсан.	Өвс- 4.1416 гр
48	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2021.08.03, Дугаар 2021/ШЦТ/453.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.3 гр
49	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.29, Дугаар 2021/ШЦТ/866.	Нэг жил хорих ял оногдуулж, Өршөөл үзүүлэх тухай хуулиар зорчих эрх хязгаарлах ялаар сольсон.	Шавар- 103.7 гр
50	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.29, Дугаар 2021/ШЦТ/796.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 26.5 гр
51	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.28, Дугаар 2021/ШЦТ/503.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 2.8 гр
52	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2021.07.28, Дугаар 2021/ШЦТ/0194.	3 шүүгдэгчийн 2-т 1 жил 2 сар хорих ял, 1-т 1 жил 5 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 144.1 гр Шавар- Тодорхойгүй.
53	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021-07-28, Дугаар 2021/ШЦТ/510.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1422 гр Шавар- 1.1 гр
54	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.28, Дугаар 2021/ШЦТ/515.	3 шүүгдэгчид тус тус 2 жил, 2 жил, 1 жил 5 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 2394 гр
55	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.28, Дугаар 2021/ШЦТ/415.	Гурван жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 49.4 гр

56	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.27, Дугаар 2021/ШЦТ/505.	Хоёр шүүгдэгчид тус тус 2 жил 6 сар хорих ял оногдуулсан. Өршөөл үзүүлэх тухай хуулиар зорчих эрх хязгаарлах ялаар сольсон.	Өвс- 0.4761 гр
57	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.24, Дугаар 2021/ШЦТ/494.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан. Өршөөл үзүүлэх тухай хуулиар зорчих эрх хязгаарлах ялаар сольсон.	Өвс- 11.6 гр
58	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.24, Дугаар 2021/ШЦТ/497.	Нэг жил тэнссэн.	Шавар- 0.2260 гр
59	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.23, Дугаар 2021/ШЦТ/408.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 14.2 гр Шавар- 0.9 гр
60	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.21, Дугаар 2021/ШЦТ/830.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 92.3 гр
61	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.21, Дугаар 2021/ШЦТ/416.	3 шүүгдэгчид тус тус 1 жил, 1 жил, 2 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 288.1 гр Шавар- Тодорхойгүй.
62	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.20, Дугаар 2021/ШЦТ/477.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 46.2 гр
63	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.19, Дугаар 2021/ШЦТ/812.	Нэг жил зорчих эрхийг хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 36.9 гр
64	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.19, Дугаар 2021/ШЦТ/477.	Нэг жил тэнссэн.	Өвс- 179.8 гр
65	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.09, Дугаар 2021/ШЦТ/472.	3 шүүгдэгчид тус тус 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.09 гр Өвс- 122.1 гр
66	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.08, Дугаар 2021/ШЦТ/808.	Хоёр жил 6 сар тэнссэн.	Өвс- 45.1 гр
67	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.08, Дугаар 800.	Өршөөл үзүүлэх тухай хуулиар хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон.	Өвс- 0.7 гр
68	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2021.07.08, Дугаар 2021/ШЦТ/402. Шүүгдэгч: өсвөр насны шүүгдэгч.	Өршөөл үзүүлэх тухай хуулиар 6 сар хорих ялыг зорчих эрх хязгаарлах ялаар сольсон.	Өвс- 12.1 гр
69	Багануур дүүргийн ЭХАШШ, 2021.06.30, Дугаар 2021/ШЦТ/58.	Хоёр жил 6 сар хугацаагаар тэнссэн.	Өвс- 45 гр
70	Булган аймаг дахь СДЭХАШШ, 2021.06.21, Дугаар 2021/ШЦТ/127.	Нэг жил 6 сар зорчих эрхийг хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 0.237 гр
71	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.06.21, Дугаар 2021/ШЦТ/698.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 86 гр Тоос мэт нунтаг бодис- 6.5 гр
72	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.06.14, Дугаар 2021/ШЦТ/330.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 61.9 гр
73	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.06.04, Дугаар 2021/ШЦТ/598.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 148.3774 гр
74	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.05.31, Дугаар 2021/ШЦТ/376.	2 шүүгдэгчид тус тус 4 жил тэнссэн.	Өвс- 680.2 гр
75	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.05.21, Дугаар 2021/ШЦТ/268.	Гурван жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.5326 гр
76	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.05.18, Дугаар 2021/ШЦТ/257.	Нэг жилийн хугацаагаар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 12.6871 гр
77	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.05.13, Дугаар 2021/ШЦТ/292.	Хоёр жил 1 сар хугацаагаар хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.6 гр
78	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2021.05.13, Дугаар 2021/ ШЦТ/258.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1.4 гр
79	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2021.04.27, Дугаар 2021/ШЦТ/0091.	3 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 1 сар хорих, 1 жил 2 сар хорих, 1 жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 144.1 гр
80	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.04.06, Дугаар 2021/ШЦТ/361.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.2005 гр
81	Налайх дүүргийн ЭХАШШ, 2021.04.02, Дугаар 2021/ШЦТ/61.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1.8894 гр
82	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.04.02, Дугаар 2021/ШЦТ/216.	Хоёр жил 2 сар тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Шавар- 0.2708 гр
83	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.04.01, Дугаар 2021/ШЦТ/347.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 6 сар тэнссэн.	Өвс- 1.011 гр
84	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.03.29, Дугаар 2021/ШЦТ/216.	Зургаан жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 2.1 гр Кокаин- 3.9 гр
85	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.03.17, Дугаар 2021/ШЦТ/166.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1572.3522 гр
86	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.03.16, Дугаар 2021/ШЦТ/184.	Нэг жил 1 сар хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 1021.7 гр

87	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.03.16, Дугаар 2021/ШЦТ/182.	Гурван жил 6 сар тэнссэн.	Өвс- 1457.5739 гр
88	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.03.12, Дугаар 2021/ШЦТ/173.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 79.6337 гр
89	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2021.03.12, Дугаар 2021/ШЦТ/0057. Шүүгдэгч: өсвөр насны шүүгдэгч.	Нэг жил хорих ял оногдуулж, эдлэх ялыг хоёр дахин багасгаж 6 сарын хугацаагаар сургалт хүмүүжлийн тусгай байгууллагад хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 28.4 гр Нунтаг бодис- 1.8 гр
90	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.03.11, Дугаар 2021/ШЦТ/256.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил тэнссэн.	Өвс- 172 гр
91	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.03.10, Дугаар 2021/ШЦТ/304.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1166 гр
92	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.03.10, Дугаар 2021/ШЦТ/155.	Нэг жил 1 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 6.885 гр Хар ногоон өнгийн ургамал- 6000 мл
93	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.03.05, Дугаар 1/ШЦТ/158. Шүүгдэгч: 4 шүүгдэгчийн 2 нь МУ-ын иргэн, 2 нь БНХАУ-ын иргэн.	2 шүүгдэгчийг тус тус 3 жил тэнссэн. 2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил 5 сар хорих ял оногдуулсан.	Улаан өнгийн эм мэт зүйл- 15 ширхэг Метамфетамин (мөс)- 80699.5488гр Мөнгөн ус- 94,36%-ийн агуулгатай
94	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.03.03, Дугаар 2021/ШЦТ/127.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 1.2816 гр Өвс- 51.2696 гр
95	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.03.01, Дугаар 2021/ШЦТ/139.	3 шүүгдэгчийг тус тус 2 жил 6 сар тэнссэн. 1 шүүгдэгчид 2 жил 6 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Тоосонцор мэт зүйл- 583.4421 гр Шавар- 2.4639 гр
96	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.02.26, Дугаар 236.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.0296 гр
97	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.02.26, Дугаар 2021/ШЦТ/118.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил, 1 жил 5 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 7.1002 гр Шавар- 0.6112 гр
98	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.02.25, Дугаар 2021/ШЦТ/134.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 898.0754 гр Шавар- 0.2706 гр
99	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.02.25, Дугаар 2021/ШЦТ/226.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 720.1134 гр
100	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.02.24, Дугаар 105.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 18.29577 гр
101	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.02.23, Дугаар 2021/ШЦТ/222.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 7.8242 гр
102	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.02.09, Дугаар 2021/ШЦТ/169.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1737 гр
103	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.02.05, Дугаар 2021/ШЦТ/159.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 262.9177 гр
104	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.02.04, Дугаар 2021/ШЦТ/150.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 447.2 гр
105	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.02.02, Дугаар 2021/ШЦТ/100.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 734.2309 гр
106	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.02.02, Дугаар 2021/ШЦТ/139.	Нэг жил 3 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 495.7 гр
107	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.02.02, Дугаар 88.	Нэг жил 2 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 156 гр
108	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.01.29, Дугаар 2021/ШЦТ/123.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 398 гр
109	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.01.29, Дугаар 2021/ШЦТ/124.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 132 гр
110	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2021.01.28, Дугаар 2021/ШЦТ/65.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 20 гр
111	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.01.25, Дугаар 2021/ШЦТ/133.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 361 гр
112	Төв аймаг дахь СДЭХАШШ, 2021.01.20, Дугаар 2021/ШЦТ/17.	3 шүүгдэгчид тус тус 1 жил хорих ял оногдуулсан. 1 шүүгдэгчид 1 жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 3000 гр
113	СБД-ийн ЭХАШШ, 2021.01.19, Дугаар 2021/ШЦТ/53.	2 шүүгдэгчид тус тус 3 жил, 7 сар хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 8.4078 гр
114	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.01.15, Дугаар 2021/ШЦТ/48.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 7.2685 гр
115	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2021.01.15, Дугаар 2021/ШЦТ/60.	2 шүүгдэгчийг тус тус 4 жил тэнссэн.	Өвс- 2705 гр

116	БГД-ийн ЭХАШШ, 2021.01.13, Дугаар 2021/ШЦТ/41.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 18.3198 гр
117	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.01.13, Дугаар 2021/ШЦТ/50.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 277.2242 гр
118	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.01.12, Дугаар 66.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.4858 гр Өвс- Тодорхойгүй.
119	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2021.01.12, Дугаар 47.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Морфин 1%-1мл, 10 ширхэг
120	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.01.11, Дугаар 2021/ШЦТ/56.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил, 1 жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 177.195гр Шавар- 0.9460 гр Ус мэт бодис- 150 гр
121	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2021.01.11, Дугаар 60.	Нэг жил тэнссэн.	Өвс- 3.5558 гр
122	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.01.11, Дугаар 2021/ШЦТ/1086. Шүүгдэгч: 3 шүүгдэгчийн 2 нь ОХУ-ын иргэн.	1 шүүгдэгчид 3 жил хорих ял оногдуулсан. 2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 1030 гр Метамфетамин (мөс)- 0.0315 гр
123	СХД-ийн ЭХАШШ, 2021.01.11, Дугаар 2021/ШЦТ/32.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.9881 гр

Бодисын хэмжээгээр ангилсан байдал 2022

№	Тохиолдол	Ялын хэмжээ, төрөл	Бодисын хэмжээ, төрөл (гр, мл, ширхэг)
1	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.27, Дугаар 2022/ШЦТ/31.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 17.7 гр
2	ЧГД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.28, Дугаар 2023/ШЦТ/37.	2 шүүгдэгчийг тус тус 1 жил 2 сар, 1 жил 6 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 4288.7 гр
3	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.26, Дугаар 2023/ШЦТ/22.	Зургаан жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 20.5345 гр
4	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.21, Дугаар 2023/ШЦТ/01.	Гурван жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 41.1 гр
5	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.20, Дугаар 2023/ШЦТ/1848.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил 6 сар, 3 жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 1.7278 гр Өвс- 968.2 гр
6	ЧГД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.19, Дугаар 2023/ШЦТ/992.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 194.97 гр
7	ЧГД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.19, Дугаар 2023/ШЦТ/993.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 8.89 гр
8	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.15, Дугаар 980.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 215.7 гр
9	СХД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.13, Дугаар 1529.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 2777.7 гр
10	Сэлэнгэ аймгийн СДЭХАШШ, 2022.12.13, Дугаар 130, Шүүгдэгч: Өсвөр насны шүүгдэгч.	Шүүгдэгчид 1 жил, өсвөр насны шүүгдэгчид 6 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 344.7 гр
11	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.11, Дугаар 1714.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 46.2 гр
12	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.07, Дугаар 920.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 2.3 гр
13	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.07, Дугаар 953.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	Өвс- 3260.2 гр
14	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.05, Дугаар 1773.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 5537.2 гр
15	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2022.12.05, Дугаар 396.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 286.1984 гр
16	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.05, Дугаар 948.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 791.3 гр
17	СБД-ийн ЭХАШШ, 2022.12.02, Дугаар 146.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 6 сар, 1 жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 680.2 гр
18	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2022.12.01, Дугаар 394.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 9 гр
19	БХД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.30, Дугаар 16.	Нэг жил 6 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 3.8 гр
20	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.30, Дугаар 1760.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 1.1372 гр
21	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.29, Дугаар 804.	Нэг жил 3 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Шавар- 0.8558 гр Өвс- 606 гр
22	Сэлэнгэ аймаг дахь СДЭХАШШ, 2022.11.22, Дугаар 122.	Нэг жил тэнссэн.	Өвс- 80 гр
23	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.21, Дугаар 871.	Зургаан жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	MDA- 491.4 гр
24	СХД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.21, Дугаар 1428.	Дөрвөн жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 4042.3 гр
25	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.21, Дугаар 905.	Гурван жил тэнссэн.	Өвс- 7.1 гр
26	СХД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.17, Дугаар 1420.	Дөрвөн жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 366.4 гр
27	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.10, Дугаар 1665.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.1696 гр Өвс- 0.7703 гр
28	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.07, Дугаар 827. Шүүгдэгч: МУ-ын иргэн 2, БНХАУ-ын 2 иргэн	4 шүүгдэгчид тус тус 3 жил, 1 жил 6 сар, 1 жил 6 сар, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 66.2127 гр
29	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.07, Дугаар 823.	Нэг жил 4 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 71.5 гр

30	СХД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.07, Дугаар 1382.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 4.171 гр
31	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.03, Дугаар 736.	Нэг жил 3 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 111.3 гр
32	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.03, Дугаар 737.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Морфин- 59 ширхэг
33	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.02, Дугаар 1606.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 6 сар, 6 жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 3.7565 гр
34	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.02, Дугаар 1609.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 0.7539 гр
35	СХД-ийн ЭХАШШ, 2022.10.21, Дугаар 1530.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 15.9 гр
36	СХД-ийн ЭХАШШ, 2022.10.20, Дугаар 984.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 21.3654 гр
37	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.10.17, Дугаар 764.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 6 сар, 1 жил 1 сар хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 2.397 гр Өвс- 1.181 гр
38	ЧХД-ийн ЭХАШШ, 2022.10.13, Дугаар 803.	Нэг жил тэнссэн.	Өвс- 4828.7 гр
39	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.10.11, Дугаар 749.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил зорчих эрх хязгаарлах, 3 жил хорих ял оногдуулсан.	Морфин- 8.3057 гр, 15 ширхэг Өвс- 12.2377 гр
40	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.10.10, Дугаар 1459.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил зорчих эрх хязгаарлах, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Трамадол (Опиоидын төрлийн анальгезик)- 40 ширхэг
41	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2022.10.08, Дугаар 664.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 3 сар тэнсэж, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 25.94 гр
42	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.10.04, Дугаар 1417.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 1.1 гр
43	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.11.07, Дугаар 823.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 8 сар хорих, 2 жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Шавар- 885,4 гр
44	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.08.29, Дугаар 1272.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 608.1 гр
45	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.08.18, Дугаар 641.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 2.0526 гр Пировалерон (пиразолон төрлийн анальгезик)- 0.0320 гр
46	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.08.08, Дугаар 1185.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 51.1942 гр
47	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.07.27, Дугаар 1145.	Хоёр жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.2675 гр Метамфетамин (мөс)- 12.1294 гр
48	СХД-ийн ЭХАШШ, 2022.07.26, Дугаар 761.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 973.7278 гр
49	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2022.07.22, Дугаар 625.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 19.8482 гр
50	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.07.21, Дугаар 606.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 232.4 гр
51	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2022.07.19, Дугаар 257.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 89.9578 гр
52	ЧГД-ийн ЭХАШШ-ийн 2022.07.06, Дугаар 2022/ШЦТ/603.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 49.76 гр
53	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2022.06.30, Дугаар 245.	Гурван жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 315,9 гр
54	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.06.29, Дугаар 2022/ШЦТ/551.	Нэг жил 1 сар хорих ял оногдуулсан.	LSD- 15 ширхэг
55	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.06.28, Дугаар 2022/ШЦТ/987.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 2311.1 гр
56	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.06.28, Дугаар 2022/ШЦТ/983.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.5961 гр
57	БЗД-ийн ЭХАШШ-ийн 2022.06.28 №2022/ШЦТ/986.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 3.3136 гр
58	Налайх дүүргийн ЭХАШШ, 2022.06.27, Дугаар 2022/ШЦТ/141.	Нэг жил 2 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 297,7 гр
59	СХД-ийн ЭХАШШ, 2022.06.27, Дугаар 2022/ШЦТ/681.	Таван жил тэнссэн.	Өвс- 5,1 гр
60	БГД-ийн ЭХАШШ-ийн 2022.06.22 №2022/ШЦТ/509.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 5.6 гр Метамфетамин (мөс)- 0.0102 гр

61	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2022.06.20, Дугаар 2022/ШЦТ/478.	Гурван жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 36.046 гр
62	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2022.06.16, Дугаар 2022/ШЦТ/466.	3 шүүгдэгчид тус тус 2 жил 6 сар, 2 жил 6 сар, 2 жил 4 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.9 гр Метамфетамин (мөс)- 6.9202 гр
63	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.06.10, Дугаар 2022/ШЦТ/869.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1.1331 гр
64	СХД-ийн ЭХАШШ, 2022.06.10, Дугаар 2022/ШЦТ/751.	Нэг жил 3 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 923.7 гр
65	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.06.08, Дугаар 2022/ШЦТ/859.	3 шүүгдэгчид тус тус 2 жил, 1 жил 6 сар, 2 жил 1 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 2.0709 гр Метамфетамин (мөс)- 2.7426 гр
66	СБД-ийн ЭХАШШ, 2022.06.08, Дугаар 2022/ШЦТ/609.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 48 гр
67	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.06.07, Дугаар 2022/ШЦТ/848.	Нэг жил 15 хоног хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.6239 гр
68	СБД-ийн ЭХАШШ, 2022.06.07, Дугаар 2022/ШЦТ/604.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил тэнсэж, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Пен- (Пентазоцин) 6.7х1 см хэмжээтэй, 5.8х1 см хэмжээтэй 2 ширхэг
69	СБД-ийн ЭХАШШ, 2022.05.30, Дугаар 2022/ШЦТ/578.	Нэг жил зорчих эрх хязгаардлах ял оногдуулсан.	Шавар- 0.0433 гр
70	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.05.26, Дугаар 2022/ШЦТ/419.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.0743 гр
71	Төв аймаг дахь СДЭХАШШ, 2022.05.26, Дугаар 2022/ШЦТ/233.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 11.768 гр
72	ЧГД-ийн ЭХАШШ, 2022.05.09, Дугаар 2022/ШЦТ/417.	Хэрэг хэрэгсэхгүй болсон.	Бор өнгийн 12 ширхэг шилтэй шингэн, хүрэн өнгийн шилтэй 6 ширхэг зүйл, төмөр бөөрөнхий сав бүхий гавар мэт зүйл- 3 ширхэг.
73	СХД-ийн ЭХАШШ, 2022.05.03, Дугаар 2022/ШЦТ/462.	Хоёр жил 1 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 452.5 гр
74	Налайх дүүргийн ЭХАШШ, 2022.04.29, Дугаар 2022/ШЦТ/99.	Нэг жил 4 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1,284 гр
75	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.04.28, Дугаар 2022/ШЦТ/629.	Гурван жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.4744 гр
76	Налайх дүүргийн ЭХАШШ, 2022.04.20, Дугаар 2022/ШЦТ/92.	Нэг жил 1 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 87.8 гр
77	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.04.19, Дугаар 2022/ШЦТ/289.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 179.9 гр
78	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.04.12, Дугаар 2022/ШЦТ/272.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 310.4995 гр Шавар- 0.0574 гр
79	СХД-ийн ЭХАШШ, 2022.03.29, Дугаар 2022/ШЦТ/396.	3 шүүгдэгчид тус тус 2 жил 8 сар хорих ял, 1 жил 8 сар хорих ял, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 392.4747 гр DXM (Dextromethorphan ханиадны эм)- 11.6135 гр
80	СХД-ийн ЭХАШШ, 2022.03.22, Дугаар 2022/ШЦТ/356.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 170.4 гр
81	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2022.03.10, Дугаар 2022/ШЦТ/162.	Таван жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 5,013 гр LSD- 0.0399 гр MDMA- 10.7053 гр LSD- 0.7х0.7 см ² , 0.5х0.5 см ² хэмжээтэй 6 ш
82	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2022.02.28, Дугаар 2022/ШЦТ/188.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 3260.2 гр
83	Төв аймаг дахь СДЭХАШШ, 2022.02.24, Дугаар 2022/ШЦТ/77.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил, 2 жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 1 уут
84	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.02.23, Дугаар 2022/ШЦТ/276.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил, 2 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 985.2 гр Шавар- 0.7884 гр
85	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2022.02.23, Дугаар 2022/ШЦТ/120.	Таван жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	6 см урттай, 1 см өргөнтэй хоёр талдаа төмөртэй, тосорхог шаргал өнгийн, 6 ширхэг хуванцар сав бүхий бодис
86	СБД-ийн ЭХАШШ, 2022.02.21, Дугаар 2022/ШЦТ/174.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 21.3654 гр
87	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2022.01.05, Дугаар 2022/ШЦТ/20.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 3 сар хорих ял, 1 жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 0.5905 гр

88	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2022.01.06, Дугаар 2022/ШЦТ/48.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1.0 гр
89	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.01.13, Дугаар 105.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 16.1 гр
90	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.01.13, Дугаар 44.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1.0021 гр
91	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2022.01.07, Дугаар 2022/ШЦТ/27.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 86.1 гр
92	СБД-ийн ЭХАШШ, 2022.01.18, Дугаар 2022/ШЦТ/86.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 179.8 гр
93	Налайх дүүргийн ЭХАШШ, 2022.01.18, Дугаар 2022/ШЦТ/17.	Нэг жил 1 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 14,3566 гр
94	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.01.18, Дугаар 51.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 15.24 гр
95	СХД-ийн ЭХАШШ, 2022.02.01, Дугаар 2022/ШЦТ/155.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 923.7 гр
96	Төв аймаг дахь СДЭХАШШ, 2022.02.07, Дугаар 2022/ШЦТ/46.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.	Өвс- 46.7 гр
97	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2022.02.09, Дугаар 2022/ШЦТ/103.	Нэг жил тэнссэн.	Морфин- 175.1 гр
98	Налайх дүүргийн ЭХАШШ, 2022.02.11, Дугаар 2022/ШЦТ/32.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 5 сар, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1603,8 гр Шавар- 7,5 гр
99	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2022.02.14, Дугаар 2022/ШЦТ/126.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 126.1 гр
100	Төв аймаг дахь СДЭХАШШ, 2022.02.14, Дугаар 2022/ШЦТ/55.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 5 уут
101	Төв аймаг дахь СДЭХАШШ, 2022.02.15, Дугаар 2022/ШЦТ/57.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил, 6 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 1 шуудайны тал, 1 тор, 1 жижиг тор
102	СБД-ийн ЭХАШШ, 2022.02.15, Дугаар 2022/ШЦТ/146.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	Өвс- 680.2 гр
103	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2022.02.18, Дугаар 2022/ШЦТ/109.	Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй.	Өвс- Шүүхийн шийдвэрт тусгаагүй. Шавар- 0,0849 гр
104	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2022.02.18, Дугаар 249.	Нэг жил 3 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 2.8243 гр
105	БГД-ийн ЭХАШШ, 2022.02.18, Дугаар 117.	Нэг жил 3 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 562.035 гр

Бодисын хэмжээгээр ангилсан байдал 2023

№	Тохиолдол	Ялын хэмжээ, төрөл	Бодисын хэмжээ, төрөл (гр, мл, ширхэг)
1	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2023.12.25 Дугаар 2024/ШЦТ/06.	Хоёр жил 5 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 913.7 гр
2	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.12.19, Дугаар 2023/ШЦТ/827.	Гурван жил зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.1687 гр
3	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2023.12.15, Дугаар 2023/ШЦТ/466.	Нэг жил 6 сар зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	Өвс- 0.7436 гр
4	Сэлэнгэ аймаг дахь СДЭХАШШ, 2023.12.13, Дугаар 2023/ШЦТ/185.	Нэг жил 6 сар зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	Өвс- 88.7 гр
5	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2023.12.13, Дугаар 2023/ШЦТ/806.	Нэг жил 6 сар зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	Өвс- Шүүхийн шийвэрт нууцалсан.
6	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.12.11, Дугаар 2023/ШЦТ/1227.	Нэг жил 3 сар зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	Өвс- 12,1438 гр
7	Хөвсгөл аймаг дахь СДЭХАШШ, 2023.12.07 Дугаар 2023/ШЦТ/394.	Гурван жил зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	Өвс- 108,4 гр
8	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.12.04, Дугаар 2023/ШЦТ/1200.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	Өвс- 3,6252 гр
9	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.11.22, Дугаар 2023/ШЦТ/750.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	Өвс- 84.3 гр
10	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.11.22, Дугаар 2023/ШЦТ/752.	4 шүүгдэгч тус бүр 2 жил зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	Өвс- 3,7423 гр
11	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2023.11.21, Дугаар 2023/ШЦТ/752.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	Шавар- 0.0013 гр
12	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.11.17, Дугаар 2023/ШЦТ/916.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	Өвс- Шүүхийн шийвэрт нууцалсан.
13	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.11.15, Дугаар 2023/ШЦТ/1145.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 1,1028 гр
14	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2023.11.13, Дугаар 2023/ШЦТ/1408.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	JWH (синтетик өвс, синтетик каннабиноид)- 14,2 гр
15	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.11.03, Дугаар 2023/ШЦТ/709.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах оногдуулсан.	Өвс- 7.8 гр
16	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.12.11, Дугаар 2023/ШЦТ/950.	Нэг жил 7 сар хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.1408 гр
17	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.12.07, Дугаар 2023/ШЦТ/938.	Нэг жил 8 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 229.6 гр
18	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.12.05, Дугаар 2023/ШЦТ/779.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0,8944 гр
19	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2023.12.02, Дугаар 2023/ШЦТ/117.	Таван жил хорих ял оногдуулсан.	JWH (синтетик өвс, синтетик каннабиноид)-018- 22 мл
20	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.11.28, Дугаар 2023/ШЦТ/909.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 43,3 гр
21	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.11.28, Дугаар 2023/ШЦТ/908.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 10.0284 гр
22	СХД-ийн ЭХАШШ-ийн 2023.11.21, Дугаар 2023/ШЦТ/1378.	Хоёр жил 4 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 4656.7 гр
23	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2023.11.21, Дугаар 2023/ШЦТ/748.	2 шүүгдэгчид тус тус 3 жил, 2 жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.0385 гр Өвс- 0,9939 гр
24	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.11.17, Дугаар 2023/ШЦТ/1154.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 47.0 гр
25	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.11.13, Дугаар 2023/ШЦТ/1135.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0,0197 гр JWH-018 (синтетик каннабиноид)- 8мл
26	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.12.05, Дугаар 2023/ШЦТ/780.	Нэг жил тэнссэн.	Өвс- 4804.6 гр
27	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.12.01, Дугаар 2022/ШЦТ/46.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 10.4 гр
28	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.11.01, Дугаар 850.	Таван жил зорчих эрх хязгаарлаж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Метамфетамин (мөс)- 6.1105 гр Өвс- 13.9040 гр LSD- Ширхэг тодорхойгүй.

29	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2023.11.01, Дугаар 712.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 5.5840 гр
30	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.10.31, Дугаар 692.	2 шүүгдэгчид тус тус 4 жил, 3 жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Шавар-0.0198 гр Метамфетамин (мөс)- 0.0198 гр
31	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.10.30, Дугаар 840.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.3819 гр
32	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2023.10.30, Дугаар 1338.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 10.5 гр Метамфетамин (мөс)- 4.9037 гр
33	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2023.10.30, Дугаар 384.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 6 сар хорих, 1 жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 195 гр
34	СХД-ийн ЭХАШШ, 2023.10.30, Дугаар 1273.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.0716 гр
35	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2023.10.27, Дугаар 704.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.3612 гр
36	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.10.25, Дугаар 837.	2 шүүгдэгчид тус тус 20 сая төгрөгийн торгох, 2 жил 6 сар хорих, 1 жил 6 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 257.9 гр
37	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2023.10.24, Дугаар 1317.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0.9922 гр
38	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.10.17, Дугаар 817.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1,2571 гр
39	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2023.10.09, Дугаар 360.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 0.880 гр
40	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.10.06, Дугаар 1011.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Шавар- 1.0458 гр
41	СХД-ийн ЭХАШШ, 2023.10.04, Дугаар 1173.	Хоёр жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 0.8023 гр
42	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.10.03, Дугаар 998.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.3690 гр
43	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.09.27, Дугаар 765.	Нэг жил 6 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.1188 гр
44	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.09.27, Дугаар 620.	Нэг жил 8 сар хорих ял оногдуулсан.	Шавар- 10.1766 гр Метамфетамин (мөс)- 0.0538 гр
45	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2023.9.25, Дугаар 1227.	Нэг жил 3 сар зорчих эрх хязгаарлаж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.5545 гр
46	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2023.09.25, Дугаар 627.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил, 1 жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	ADB (синтетик каннабиноид)- 10 мл
47	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.09.20, Дугаар 603.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 51.1 гр
48	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.09.14, Дугаар 933.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 1.3992 гр Шавар- 0.2514 гр
49	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2023.09.14, Дугаар 604.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.7280 гр
50	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2023.09.13, Дугаар 329.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 0.98 гр
51	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.09.12, Дугаар 585.	Нэг жил 3 сар хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.0590 гр
52	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2023.09.11, Дугаар 584.	Гурван жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.3758 гр
53	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.09.07, Дугаар 573.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.3019 гр
54	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2023.9.06, Дугаар 1162.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 19.7704 гр
55	СБД-ийн ЭХАШШ-ийн 2023.09.06, Дугаар 893.	Нэг жил 3 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Алпрозолам (Бензодиазелин төрлийн тайвшруулах, сэтгэцийн эм)- 0.1503 гр
56	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2023.09.06, Дугаар 574.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.0594 гр
57	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.08.21, Дугаар 840.	Нэг жил 6 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Тодорхойгүй бодис- 0.0902 гр
58	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.02.06, Дугаар 2023/ШЦТ/99.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 65.7 гр

59	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2023.8.27, Дугаар 1099.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 9.8983 гр
60	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2023.07.31, Дугаар 518.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.4213 гр
61	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.07.29, Дугаар 491.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 145.3 гр
62	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2023.07.17, Дугаар 262.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 33.2638 гр
63	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.07.07, Дугаар 590.	Гурван жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 95.2543 гр
64	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.07.05, Дугаар 472.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Морфин- 3 мл
65	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.07.05, Дугаар 471.	Нэг жил 6 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 173.6 гр Шавар- 1.7687 гр
66	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2023.07.03, Дугаар 948.	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 160 гр
67	СХД-ийн ЭХАШШ-ийн 2023.06.30, Дугаар 822.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 6.1359 гр
68	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.06.26, Дугаар 531.	Хоёр жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 1.5480 гр
69	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.06.19, Дугаар 506.	Нэг жил 6 сар хорих ял ял оногдуулсан.	Өвс- 3.6744 гр
70	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.06.16, Дугаар 499.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 3.8596 гр
71	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2023.06.16, Дугаар 225.	Тус бүр 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 195 гр
72	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.06.15, Дугаар 411.	Гурван жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 0.2505 гр
73	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.06.15, Дугаар 412.	Нэг жил 4 сар хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.3439 гр
74	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.06.12, Дугаар 469.	Нэг жил 3 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 61.7871 гр Шавар- 0.0582 гр
75	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.06.08, Дугаар 395.	Нэг жил 5 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 12.7 гр
76	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.06.05, Дугаар 456.	Хоёр жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)-0.9017 гр
77	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.06.05, Дугаар 384.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар-0.0881 гр Өвс-0.0106 гр
78	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2023.06.02, Дугаар 797.	Нэг жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.0094 гр
79	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.05.29, Дугаар 440.	Хоёр жил зорчих ял оногдуулсан.	Шавар- 0.0267 гр
80	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.05.24, Дугаар 363.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 2.2057 гр
81	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.05.19, Дугаар 408.	Арван сар зорчих эрх хязгаарлаж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 8.473 гр
82	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.05.19, Дугаар 525.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 2 сар, 2 жил хорих ял оногдуулсан.	ADB (синтетик каннабиноид)- 439 мл
83	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.05.12, Дугаар 505.	Хоёр жил 6 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс-22.9053 гр Шавар-0.1186 гр
84	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2023.05.11, Дугаар 693.	Нэг жил 7 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс-тодорхойгүй Шавар-2.0667 гр
85	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.05.08, Дугаар 371.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Шавар-0.1797 гр
86	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.04.27, Дугаар 339.	Нэг жил 3 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 34.0028 гр
87	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.04.26, Дугаар 337.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1885.8 гр
88	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.04.21, Дугаар 490.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 2429 гр
89	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.04.19, Дугаар 314.	2 шүүгдэгчид тус тус 2 жил 6 сар, 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 22.7044 гр
90	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.04.18, Дугаар 308.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.2864 гр

91	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2023.04.12, Дугаар 134.	Нэг жил 6 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 7.2472 гр
92	СХД-ийн ЭХАШШ-ийн 2023.04.12, Дугаар. 450	Нэг жил 3 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 9.9510 гр
93	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2023.4.10, Дугаар 518.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 3.455 гр
94	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2023.4.07, Дугаар 497.	Тус бүр 1 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 64.4372 гр
95	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2023.4.07, 492	Нэг жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 13.5069 гр
96	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.03.30, Дугаар 334	Дөрвөн жил тэнссэн.	ADB (синтетик каннабиноид)- 3 мл
97	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.03.27, Дугаар 209.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 88.5 гр
98	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.03.27, Дугаар 220.	Нэг жил тэнсэж, албадлагын арга хэмжээ авсан.	Өвс- 81.6 гр
99	Дархан-Уул аймаг дахь СДЭХАШШ, 2023.03.23, Дугаар 106.	Нэг жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 3.8 гр
100	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2023.03.22, Дугаар 402.	Хоёр жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 668.9 гр
101	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.03.09, Дугаар 245.	Нэг жил 6 сар зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	ADB (синтетик каннабиноид)- 5 мл
102	Орхон аймаг дахь СДЭХАШШ, 2023.01.10, Дугаар 16.	Гурван жил зорчих эрх хязгаарлах ял оногдуулсан.	Өвс- 653.7 гр
103	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2023.03.07, Дугаар 150.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 0,7936 гр
104	ХУД-ийн ЭХАШШ, 2023.02.27, Дугаар 2023/ШЦТ/135.	Нэг жил 5 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 148.3 гр (савны хамт)
105	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.02.06, Дугаар 99.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 65.7 гр
106	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.02.03, Дугаар 95.	Зургаан жил хорих ял оногдуулсан.	Хүрэн шаргал өнгийн тунгалаг бодис- 22,6821 гр (24 ширхэг)
107	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2023.2.3, Дугаар 178.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил, 2 жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 478.0328 гр
108	БЗД-ийн ЭХАШШ, 2023.2.2, Дугаар 170.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 1207,1 гр
109	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.01.12, Дугаар 73.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 1.8450 гр
110	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.02.01, Дугаар 102.	Нэг жил 4 сар хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 5.0741 гр
111	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.01.11, Дугаар 42.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Өвс- 25.4 гр
112	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.01.10, Дугаар 37.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0.5029 гр Шавар- 0.1760 гр
113	Налайх дүүргийн ЭХАШШ, 2023.01.04, Дугаар 05.	2 шүүгдэгчид тус тус 1 жил 5 сар, 2 жил 5 сар хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 25.482 гр
114	Төв аймгийн СДЭХАШШ, 2023.01.04, Дугаар 19.	Гурван жил 6 сар хорих ял оногдуулсан.	AbsoluteXtracts (каннабисын ургамлаас гаргаж авсан шингэн)- 2 грамм
115	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.10.18, Дугаар 2023/ШЦТ/820.	Нэг жил хорих ял оногдуулсан.	Метамфетамин (мөс)- 0,3793 гр
116	СБД-ийн ЭХАШШ, 2023.03.17, Дугаар 280.	Гурван жил тэнссэн.	Өвс- 16 гр
117	БГД-ийн ЭХАШШ, 2023.03.02, Дугаар 157.	Хоёр жил тэнссэн.	Шавар- 0.7796 гр
118	Булган аймаг дахь СДЭХАШШ, 2023.01.13, Дугаар 17.	Гурван шүүгдэгчийг тус бүр 2 жил тэнссэн.	Өвс- 13705.2 гр
119	ЧД-ийн ЭХАШШ, 2023.01.12, Дугаар 46.	Хоёр жил тэнссэн.	Өвс- 10.4 гр